Rostocker Dokumentenserver
Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.
Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Xenophon Thomas Hutchinson

Xenophontis Cyropaedia Ad Th. Hvtchinsoni Recensionem Cvrate Expressa : Cvm Rervm Ac Verborvm Indicibvs

Francofvrti Et Lipsiae: Stvtgard: Stvtgardiæ: Svmtibvs Io. Christoph. Erhardi: Typis Christoph. Godofr. Mæntleri, A. MDCCLXXVI

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187

Druck Freier Zugang PUBLIC DOMAIN

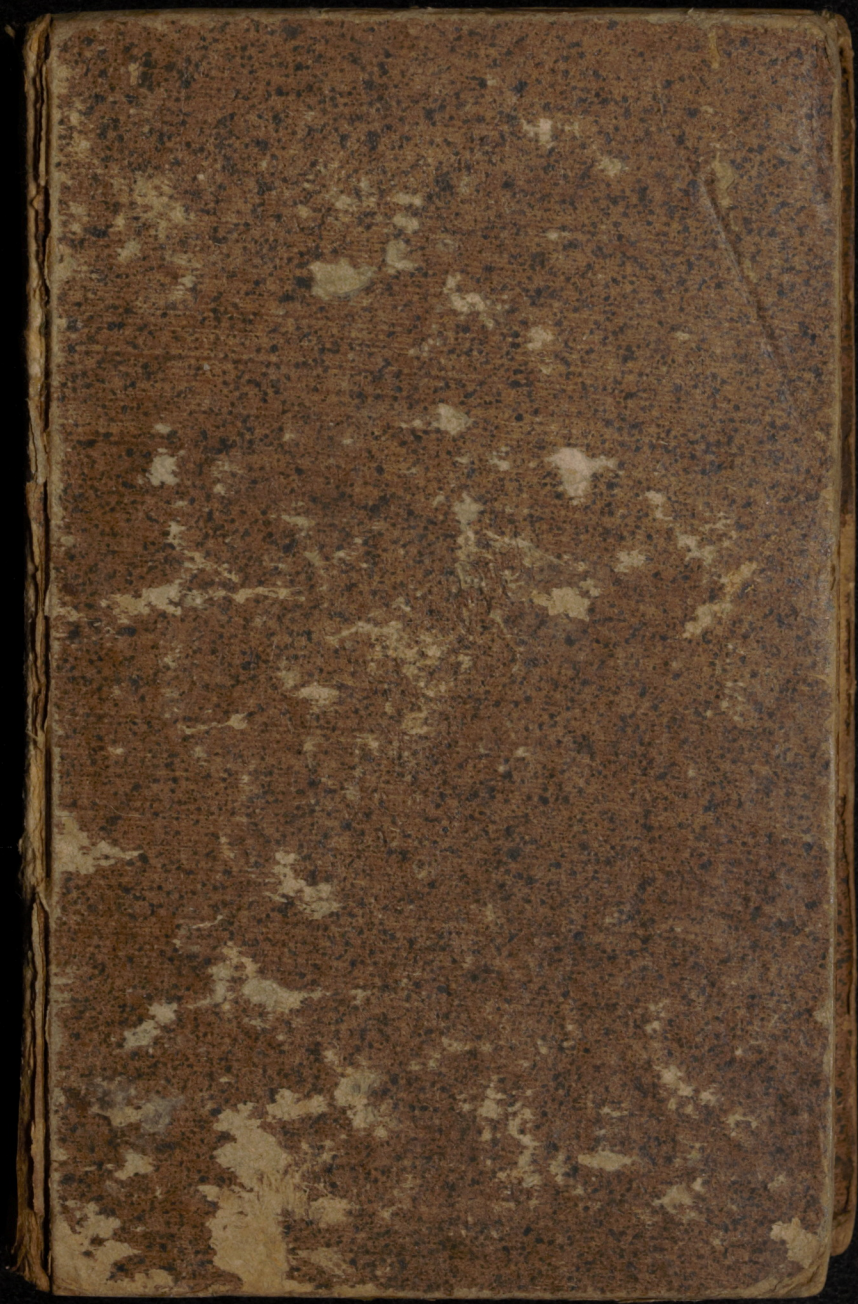

Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187/phys_0001
DFG

Const: 16 ml 3. 7

Nb V
3866.

Landesbibliothek
Mecklenburg-Vorpommern
Günther Uecker
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn1729833187/phys_0002
DFG

XENOPHONTIS
CYROPAEDIA

AD

TH. HVTCHINSONI

RECENSIONEM

CVRATE EXPRESSA.

CVM RERVM AC VERBORVM INDICIBVS.

A. L. G. Gottschalk.
1787.

FRANCOFVRTI ET LIPSIAE

SVMTIBVS IO. CHRISTOPH. ERHARDI,

BIBLIOPOLÆ STVTGARD. A. MDCCLXXXVI.

Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187/phys_0005

DFG

Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187/phys_0006
DFG

LECTORI BENEVOLO SALVTEM!

Longa præfatione, quæ ipſa foret ab huiusmodi inſtituto aliena, Te non morabimur. Libri præſtantiſſimi, quas ob cauſſas hæc ſuſcepta editio & qua ratione eadem ſit adornata, vbi paucis fuerit expoſitum, Tuæ ſatisfactum fore humanitati confidimus.

Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187/phys_0007
DFG

Est hæc editio scilicet vnicæ voluntati inseruiendi commodis studiisque iuuentutis apud nos Græcarum litterarum cupidæ attribuenda. Nihil profecto ad eos, quibus primi conatus bene processerint, excitandos porro discipulos acuendosque valere magis experti norunt magistri, quam si legenda ipsis & quasi ediscenda in manus tradantur scripta, quæ ista duplici, tum vtilitatis, tum suauitatis, dote possint commendari quam verissime. His autem virtutibus quantum excellant Xenophontis monimenta, ita notum est ac peruulgatum, vt omnino superuacaneum sit habendum, ea de re quidquam hoc loco differere. Satis sit hoc dixisse vnum, vel potius post alios repetiisse, iudiciis eorum, qui Xenophontis voce Musas quasi locutas se-

ferant, tum ſuffragari Ciceronem ipſum, tum ab hoc etiam noto in dialogis loco Catonem maiorem induci, multas ad res perutiles illius ſcriptoris libros eſſe, grauiter teſtantem. Atque itidem inter hos eius libros quantum præcipue illi de vita & diſciplina Cyri maioris antiquorum hominum tribuerint prudentiſſimi, qui volet, ex eiusdem Ciceronis verbis, huic proœmio quæ ſubiungere collecta placuit, cognoſcere poterit facillime. Et vero huius ipſius in Xenophonteis ſcriptis hiſtoricis, quorum a lectione ad reliqua pergere iuventutem poſſe expeditius certum eſt, inſignis libri, quo præterea nihil fere accommodatius eſſe ingeniis, quæ in ſcholarum ſuperioribus claſſibus docenda ſint atque exercenda, exſtant in recentioribus peritorum ſcriptis abunde

multa testimonia, huius igitur libri de institutione Cyri vsus (qui olim nostratibus frequens fuerat) hoc tempore & linguam græcam docentibus valde videbatur suis consiliis commodus, adeoque repetendus apud nos, & melioris indolis adolescentes, ipsis quippe illis χρησομαθειῶν particulis non satiati, sed cupidiores potius facti, qui vsum eundem, saltim in priuatis lectionibus, præoptarent, satis multi apparebant. Cogitandum itaque iam erat de parandis exemplis & ea tum opportunitate tum copia, qua plures etiam allicerentur & sine mora omnium desideriis posset satisfieri. Agebatur proinde cum Bibliopola, viro, cuius ad bene merendum de litteris humanioribus, & ipsis quoque græcis, propensio satis erat cognita, vt procuraret libri exem-

pla-

plaria proba, quæ modico emi pretio poſſent, quorum copia in his regionibus futura eſſet tempore quoque parata, quæ denique adoleſcentium vſui maxime apta forent & placitura. Ille autem libro ſuis exſcribendo ſumtibus commodiſſime iſta ratus poſſe præſtari, laudabile inibat conſilium huius editionis moliendæ, atque inter molitionem ipſam inſuper aliis ex cauſſis reddebatur alacrior.

Quam ſecutus ſit rationem in hoc negotio, cui ſtrenuus & fere ſolus præfuerat, paucis accipe. Textum, quem vocant, ex editione, in qua Hutchinſoni recenſio fuerat repetita (recenſio quam norat præcipue probari æſtimatoribus) accurate deſcribendum chalcographo dabat: Angli vero editoris

annotationes omittendas putabat, tum quod audierat a magiſtris librum explicaturis eas haud magnopere requiri, eſſe potius, qui in progreſſu temporis ac tractationis libri libellum variarum lectionum colligere ipſi in animo habeant pro data rei facultate; tum quod ipſe cupiebat editionis velut manualis iuſtam formam efficere & cauere, ne pretio augendo contra propoſitum emtores abſterreantur. Relicta igitur etiam hiſtoricorum ſcholis conſulto manebat illa quæſtio de Cteſiæ, Herodoti, Xenophontis diſcrepantia, præſertim cum apud nos a nemine, qui ad hiſtoriæ ſtudium, & criticum id quidem, iuuentutem informet, eæ res negligi ſoleant. Bibliopolæ vero maximæ fuit curæ, vt nitida exiret editio, & emendatiſſima. Tibi relinquitur iudicium, quo æquo

vſu-

vſurum ſe ſperat vir, qui erat ſuas partes explendi ſtudioſiſſimus. Eo abſente, qui exemplar typographo dandum inſpexerat, inque mendis operarum ex illo tollendis elaborarat, ſpecimi-num corrigendorum cura commiſſa eſt viris aliquot ſermonis græci peritiſſimis, qui omnem dabant operam, vt præſtaretur editio correcta quam maxime. Confidimus etiam, eo laudabilius id ab ipſis effectum eſſe, quo difficilior ſit labor eiusmodi in minutioribus typis, præſertim ſi ſpirituum & accentuum ratio habeatur: & ſane in his quoque rebus quis oculus ſit tam lynceus, quem nuſquam quidquam ſuffugiat? Errata ergo, ſi qua remanſerint, quæ poſſent aliquem in lectione quoquo modo impedire, notata in fine videbis. Indices denique curabantur

colligendi, alter rerum, qui ipſe ſi modo percurratur, poſſit huius libri demonſtrare vtilitatem; verborum phraſiumque alter, tironibus deſtinatus, quorum primam lectionem ipſe iudicabis omnibus modis ac machinis iuuandam ac ſubleuandam eſſe. Quæ in his quoque fuerint errata (vt in humanis rebus,) ea monitus libentiſſime quisque noſtrum corriget. Vale & his etiam conatibus faue.

Teſti-

Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187/phys_0014
DFG

TESTIMONIA CICERONIS
de Cyropædia:

De claris orat.

C. XXIX.

Cyri *vitam & disciplinam* legunt, præclaram illam —

Epist. ad Div. IX. 25.

Παιδείαν Κύρε, quam *contriueram legendo*, totam in hoc imperio explicavi.

Ad Quintum Fratrem,

I. I. 1, 8.

Cyrus ille a Xenophonte non ad historiæ fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperii, cuius summa grauitas ab illo philosopho cum singulari comitate coniungitur: quos quidem libros non sine caussa noster ille Africanus de manibus ponere non solebat: nullum est enim prætermissum in iis officium diligentis & moderati imperii. Eaque si

sic

sic coluit ille, qui priuatus futurus nunquam fuit, quonam modo retinenda sunt iis, quibus imperium ita datum est, vt redderent, & ab iis legibus datum est, ad quas reuertendum est?

I. 2, 2.

— te vincunt artificio beneuolentiæ colligendæ, qui neque Cyrum Xenophontis neque Agesilaum nouerint, quorum regum summo in imperio nemo vnquam verbum vllum asperius audiuit.

Tuscul. Disp. L. II. c. 26.

— itaque semper Africanus Socraticum Xenophontem in manibus habebat. Cuius inprimis laudabat, quod diceret, eosdem labores non esse æque graues imperatori & militi, quod ipse honos laborem leuiorem faceret imperatorium *).

AR-

*) vid. *Cyropæd.* L. I. c. 6. f. 19. p. 46.

Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187/phys_0016
DFG

ARGVMENTVM CYROPAEDIAE.

Lib. I.

Cyrus, in Perſia natus, Perſicaque diſciplina educatus, quae diſciplina diligenter deſcripta eſt, ad Aſtyagen, Medorum regem, eumdemque auum ſuum, proficiſcitur. Ibi dum eſt, regis Aſſyriae filius venationis ſpecie praedas agit e Medorum finibus: quare Aſtyages, apud quem Cyrus erat, Aſſyrios opprimit, & equeſtrem victoriam deportat: id quod Cyri tirocinium fuit. Reuerſo in Perſiam Cyro, Aſtyages moritur, eique Cyaxares ſuccedit. Rex Aſſyriae, collectis ſociis, in his Croeſo, bellum aduerſus Medos parat: vnde Cyaxares Perſas in auxilium vocat, qui Cyro duce venerunt.

Lib. II.

Numerus hoſtium recenſetur. Totus exercitus Perſicus arma accepit, qua-

lia

lia οἱ ὁμότιμοι habuerunt. Cyrus multiplici disciplina militari & commentatione belli vtitur. Rex Indiae per legatos Cyaxari societatem offert, si iustitia ab eius partibus stet. Rex Armeniae, qui a Cyaxare defecerat, Cyro duce bello petitur.

Lib. III.

Cyrus regem Armeniae cum vxore et liberis capit, eiusque exercitum et filium Tigranen socios expeditionis adsumit. Victis Chaldaeis, Assyrii quoque vincuntur.

Lib. IIII.

Rex Assyriae moritur, cui filius succedit, a quo Hyrcania ad Cyrum deficit, vt paulo post Gobryas, Assyrius. Inter haec Cyrus Persarum rem equestrem constituit.

Lib. V.

Panthea captiua Cyro traditur. Assyria denuo vastata, Cyrus Babylonem spectare incipit. Gadatas, Caduſii et Sa-

Sacae ad Cyrum tranſeunt. De caſtello Gadatae feliciter proeliantur Perſae. Caduſii, hoſtem cupidius inſecuti, funduntur. Variis caſtellis expugnatis, Cyrus Babylonem pergit.

Lib. VI.

Abradatas, Suſius, Pantheae maritus, ab Aſſyriis deficit. Rex Indiae Cyro amicitiam offert. Omnes Aſſyriorum ſocii, quorum imperium Croeſus habuit, enumerantur.

Lib. VII.

Cyrus, magna clade deuictis hoſtibus, reliquias belli perſequitur. Hac pugna Abradatas occiditur. Aegyptii, qui in hoſtili exercitu fuerant, Cyro ſe dedunt, et ab eo ſedes adſignatas accipiunt. Croeſus, qui Sardes effugegerat, capta vrbe, capitur et ipſe. Panthea mortuo marito immoritur. Cyrus Caras diſſidentes per Aduſium ad concordiam redigit, Phrygiam minorem maioremque, Cappadociam, Arabiam ſub-

subiugat, et Babylonem, fluuio in fossas deriuato, somno atque vino sepultam occupat. Rege capto et interfecto, Cyrus custodiam corporis et praesidium vrbicum instituit.

Lib. VIII.

Constituitur mos, in atrio regiae comparendi, cum palatinis muneribus, medicis, ἐξελάσει et aliis, quibus splendor regiae dignitatis auctus est. Cyrus, Persiam visurus, ad Cyaxarem Medum deuertitur, a quo filia & Media, dotis nomine, ei offertur. Redux in Assyriam e Persia per Mediam, vbi nuptias celebrauit, satrapas constituit, et equos per stationes disponere coepit, atque Asiam, a Syria vsque ad rubrum mare, vna cum Aegypto sibi subiecit. Septimum in Persiam reuersus, mortuis parentibus et ipse moritur, relictis filiis Cambyse et Tanaoxare.

ΞENO-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Α'

ΕΝΝΟΙΑ ποθ' ἡμῖν ἐγένετο, ὅσαι δημοκρατίαι κατελύθησαν ὑπὸ τῶν ἄλλως πως βελομένων πολιτεύεσθαι μᾶλλον, ἢ ἐν δημοκρατίᾳ· ὅσαι τ' αὖ μοναρχίαι, ὅσαι τε ὀλιγαρχίαι ἀνῃρήνται ἤδη ὑπὸ δήμων· καὶ ὅσοι τυραννεῖν ἐπιχειρήσαντες, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ταχὺ πάμπαν κατελύθησαν, οἱ δὲ, καὶν ὁποσονοῦν χρόνον ἄρχοντες διαγένωνται, θαυμάζονται, ὡς σοφοί τε καὶ εὐτυχεῖς ἄνδρες γεγενημένοι. Πολλὰς δ' ἐδοκοῦμεν καταμεμαθηκέναι καὶ ἐν ἰδίοις οἴκοις, τὰς μὲν, ἔχοντας καὶ πλείονας οἰκέτας, τὰς δὲ, καὶ πάνυ ὀλίγους, καὶ ὅμως ἐδὲ τοῖς ὀλίγοις τούτοις πάντη δυναμένους χρῆσθαι πειθομένοις τὰς δεσπότας. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐνενοοῦμεν, ὅτι ἄρχοντες μέν εἰσι καὶ οἱ βακόλοι τῶν βοῶν, καὶ οἱ ἱπποφορβοὶ τῶν ἵππων, καὶ πάντες δὲ οἱ καλούμενοι νομεῖς, ὧν ἂν ἐπισατῶσι ζώων, εἰκότως ἂν ἄρχοντες τούτων νομίζοιντο· πάσας τοίνυν τούτας τὰς ἀγέλας ἐδοκοῦμεν ὁρᾶν μᾶλλον ἐθελούσας πείθεσθαι τοῖς νομεῦσιν, ἢ τὰς ἀνθρώπους τοῖς ἄρχουσι. Πορεύονταί τε γὰρ αἱ ἀγέλαι, οἷ ἂν αὐτὰς εὐθύνωσιν οἱ νομεῖς, νέμονταί τε χωρία, ἐφ' ὁποῖα ἂν αὐτὰς ἐφιῶσιν, ἀπέχονταί τε, ὧν ἂν αὐτὰς ἀπείργωσι· καὶ τοῖς καρποῖς τοίνυν, τοῖς γιγνομένοις ἐξ αὐτῶν, ἐῶσι

Cap. I.

τὰς νομέας χρῆσθαι ἕτως, ὅπως ἂν αὐτοὶ βούλωνται. Ἔτι τοίνυν ἀδεμίαν πώποτε ἀγέλην ᾐσθόμεθα συστᾶσαν ἐπὶ τὰς νομέας, ὅτε ὡς μὴ πείθεσθαι, ὅτε ὡς μὴ ἐπιτρέπειν τῷ καρπῷ χρῆσθαι· ἀλλὰ καὶ χαλεπώτεραί εἰσιν αἱ ἀγέλαι πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἢ τοῖς ἄρχουσί τε αὐτῶν, καὶ ὠφελουμένοις ὑπ' αὐτῶν· ἄνθρωποι δὲ ἐπ' οὐδένας μᾶλλον συνίστανται, ἢ ἐπὶ τούτους, οὓς ἂν αἴσθωνται ἄρχειν αὐτῶν ἐπιχειροῦντας. Ὅτε μὲν δὴ ταῦτα
3 ἐνεθυμούμεθα, οὕτως ἐγινώσκομεν περὶ αὐτῶν, ὡς ἀνθρώπῳ πεφυκότι πάντων τῶν ἄλλων ζώων εἴη ῥᾷον, ἢ ἀνθρώπων, ἄρχειν. Ἐπειδὴ δὲ ἐνενοήσαμεν, ὅτι Κῦρος ἐγένετο Πέρσης, ὃς παμπόλλους μὲν ἀνθρώπους ἐκτήσατο πειθομένους αὐτῷ, παμπόλλας δὲ πόλεις, πάμπολλα δὲ ἔθνη, ἐκ τούτου δὴ ἠναγκαζόμεθα μετανοεῖν, μὴ ὅτε τῶν ἀδυνάτων, ὅτε τῶν χαλεπῶν ἔργων ᾖ τὸ ἀνθρώπων ἄρχειν, ἤν τις ἐπισταμένως τοῦτο πράττῃ. Κύρῳ γοῦν ἴσμεν ἐθελήσαντας πείθεσθαι, τοὺς μὲν, ἀπέχοντας παμπόλλων ἡμερῶν ὁδὸν, τοὺς δὲ, καὶ μηνῶν, τούς δὲ, οὐδ' ἑωρακότας πώποτε αὐτὸν, τοὺς δὲ, καὶ εὖ εἰδότας, ὅτι οὐδ' ἂν ἴδοιεν· καὶ ὅμως ἤθελον αὐτῷ
4 ὑπακούειν. Καὶ γάρ τοι τοσοῦτον διήνεγκε τῶν ἄλλων βασιλέων, καὶ τῶν πατρίους ἀρχὰς παρειληφότων, καὶ τῶν δι' ἑαυτῶν κτησαμένων, ὥστε ὁ μὲν Σκύθης, καίπερ παμπόλλων ὄντων Σκυθῶν, ἄλλου μὲν οὐδενὸς δύναιτ' ἂν ἔθνους ἐπάρξαι, ἀγαπῴη δ' ἄν, εἰ τοῦ ἑαυτοῦ ἔθνους ἄρχων διαγένοιτο· καὶ ὁ Θρᾷξ Θρᾳκῶν, καὶ ὁ Ἰλλυριὸς Ἰλληριῶν· Καὶ τἄλλα δὲ ὡσαύτως ἔθνη ἀκούομεν· τὰ γοῦν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἔτι καὶ νῦν αὐτόνομα εἶναι λέγεται, καὶ λελύσθαι ἀπ' ἀλλήλων· Κῦρος δὲ,

παρα-

παραλαβὼν ὡσαύτως καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη, αὐτόνομα ὄντα, ὁρμηθεὶς σὺν ὀλίγῃ Περσῶν στρατιᾷ, ἑκόντων μὲν ἡγήσατο Μήδων, ἑκόντων δὲ Τρκανίων· κατεστρέψατο δὲ Σύρους, Ἀσσυρίους, Ἄραβας, Καππαδόκας, Φρύγας ἀμφοτέρους, Λυδοὺς, Κᾶρας, Φοίνικας, Βαβυλωνίους· ἦρξε δὲ καὶ Βακτρίων καὶ Ἰνδῶν, καὶ Κιλίκων· ὡσαύτως δὲ Σακῶν καὶ Παφλαγόνων, καὶ Μαριανδυνῶν, καὶ ἄλλων δὲ παμπόλλων ἐθνῶν, ὧν ἀδ' ἂν τὰ ὀνόματα ἔχοι τις εἰπεῖν. Ἐπῆρξε δὲ καὶ Ελλήνων τῶν ἐν τῇ Ασίᾳ, καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλατταν, καὶ Κυπρίων καὶ Αἰγυπτίων. Καὶ τοίνυν τούτων τῶν ἐθνῶν ἦρξεν, ἔδ' ἑαυτῷ ὁμογλώττων ὄντων, ἔτε ἀλλήλοις· καὶ ὅμως ἠδυνήθη ἐφικέσθαι μὲν ἐπὶ τοσαύτην γῆν τῷ ἀφ' ἑαυτοῦ φόβῳ, ὥστε καταπλῆξαι πάντας, καὶ μηδένα ἐπιχειρεῖν αὐτῷ· ἐδυνήθη δὲ ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν τοσαύτην τοῦ πάντας αὐτῷ χαρίζεσθαι, ὥστε ἀεὶ τῇ αὐτοῦ γνώμῃ ἀξιοῦν κυβερνᾶσθαι· Ἀνηρτήσατο δὲ τοσαῦτα φῦλα, ὅσα καὶ διελθεῖν ἔργον ἐστὶν, ὅποι ἂν ἄρξηταί τις πορεύεσθαι ἀπὸ τῶν βασιλείων, ἥν τε πρὸς ἕω, ἥν τε πρὸς ἑσπέραν, ἥν τε πρὸς ἄρκτον, ἥν τε πρὸς μεσημβρίαν. Ἡμεῖς μὲν δὴ, ὡς ἄξιον ὄντα θαυμάζεσθαι τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐσκεψάμεθα, τίς ποτε ὢν γενεὰν, καὶ ποίαν τινὰ φύσιν ἔχων, καὶ ποίᾳ τινὶ παιδείᾳ παιδευθεὶς, τοσοῦτον διήνεγκεν εἰς τὸ ἄρχειν ἀνθρώπων. Ὅσα δὲν καὶ ἐπυθόμεθα, καὶ ἠσθήσθαι δοκοῦμεν περὶ αὐτοῦ, ταῦτα πειρασόμεθα διηγήσασθαι.

ΠΑτρὸς μὲν δὴ λέγεται ὁ Κῦρος γενέσθαι Καμ- Cap. II.
βύσε, Περσῶν βασιλέως· (ὁ δὲ Καμβύσης

οὗτος τῶ Περσειδῶν γένους ἦν· οἱ δὲ Περσεΐδαν ἀπὸ Περσέως κληΐζοντας) μητρὸς δὲ ὁμολογεῖται Μανδάνης γενέσθαι· ἡ δὲ Μανδάνη αὕτη Ἀστυάγους ἦν θυγάτηρ, τῶ Μήδων γενομένω βασιλέως. Φῦναι δὲ ὁ Κῦρος λέγεται, καὶ ἄδεται ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, εἶδος μέν κάλλιστος, ψυχὴν δὲ φιλανθρωποτατος, καὶ φιλομαθέστατος, καὶ φιλοτιμότατος, ὥστε πάντα μὲν πόνον ἀνατλῆναι, πάντα δὲ κίνδυνον
2 ὑπομεῖναι τῶ ἐπαινεῖσθαι ἕνεκα. Φύσιν μὲν δὴ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μορφῆς τοιαύτην ἔχων διαμνημονεύεται· ἐπαιδεύθη γε μὴν ἐν Περσῶν νόμοις. Οὗτοι δὲ δοκέσιν οἱ νόμοι ἄρχεσθαι τῶ κοινῶ ἀγαθῶ ἐπιμελέμενοι· οὐ γὰρ ὁμοίως ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται. Αἱ μὲν γὰρ πλεῖσται πόλεις, ἀφεῖσαι παιδεύειν, ὅπως τις ἐθέλοι, τὸς ἑαυτῶ παῖδας, καὶ αὐτὸς τὰς προσβυτέρας ὅπως ἐθέλουσι διάγειν, ἐπιτάττουσιν αὐτοῖς, μὴ κλέπτειν, μὴ ἁρπάζειν, μὴ βίᾳ εἰς οἰκίαν παριέναι, μὴ παίειν, ὃν μὴ δίκαιον, μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπειθεῖν ἄρχοντι, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως· ἢν δέ τις
3 τούτων τι παραβαίνῃ, ζημίας αὐτοῖς ἐπέθεσαν. Οἱ δὲ Περσικοὶ νόμοι προλαβόντες ἐπιμέλονται, ὅπως τὴν ἀρχὴν μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται, ὥστε πονηρόν τινος ἔργα ἢ αἰσχρὰ ἐφίεσθαι. Ἐπιμέλονται δὲ ὧδε· Ἔστιν αὐτοῖς ἐλευθέρα ἀγορὰ καλεμένη, ἔνθα τά τε βασίλεια καὶ τὰ ἄλλα ἀρχεῖα πεποίηται· Ἐντεῦθεν τὰ μὲν ὤνια, καὶ οἱ ἀγορακῖοι, καὶ αἱ τάκτων φωναὶ καὶ ἀπειροκαλίαι ἀπελήλαται εἰς ἄλλον τόπον· ὡς μὴ μιγνύηται ἡ τάκτων τύρβη τῇ τῶν πεπαιδευμένων εὐ-
4 κοσμίᾳ. Διήρηται δὲ αὕτη ἡ ἀγορὰ, ἡ περὶ τὰ ἀρ-

χαῖα,

χεῖα, εἰς τέτταρα μέρη· τέλων δ' ἔστιν ἓν μὲν παισὶν, ἓν δὲ ἐφήβοις, ἄλλο τελείοις ἀνδράσιν, ἄλλο τοῖς ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονόσι. Νόμῳ δὲ εἰς τὰς ἑαυτῶν χώρας ἕκαστοι τέλων πάρεισιν, οἱ μὲν παῖδες, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ οἱ τέλειοι ἄνδρες· οἱ δὲ γεραίτεροι, ἡνίκ' ἂν ἑκάστῳ προχωρῇ, πλὴν ἐν ταῖς τεταγμέναις ἡμέραις, ἐν αἷς δεῖ αὐτὰς παρεῖναι. Οἱ δὲ ἔφηβοι καὶ κοιμῶνται περὶ τὰ ἀρχεῖα σὺν τοῖς γυμνικοῖς ὅπλοις, πλὴν τῶν γεγραμμένων· ἔστι δὲ ὅτε ἐπιζητῶνται, ἢν μὴ προβρήθῃ παρεῖναι· ὅτε πολλάκις ἀπεῖναι καλόν. Ἄρχοντες δ' ἐφ' ἑκάστῳ τάττων τῶν 5
μερῶν εἰσι δώδεκα· (δώδεκα γὰρ καὶ Περσῶν Φυλαὶ διήρηνται) καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς παισὶν ἐκ τῶν γεραιτέρων ἡρημένοι εἰσὶν, οἳ ἂν δοκῶσι τὰς παῖδας βελτίστας ἂν ἀποδεικνύναι· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐφήβοις, ἐκ τῶν τελείων ἀνδρῶν, οἳ ἂν αὐτὰς τὰς ἐφήβας βελτίστας δοκῶσι παρέχειν· ἐπὶ δὲ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, οἳ ἂν δοκῶσι παρέχειν αὐτὰς μάλιστα τὰ τεταγμένα ποιοῦντας, καὶ τὰ παραγγελλόμενα ὑπὸ τῆς μεγίστης ἀρχῆς· εἰσὶ δὲ καὶ τῶν γεραιτέρων προσάται ἡρημένοι, οἳ προσαγορεύσιν, ὅπως καὶ αὐτοὶ τὰ καθήκοντα ἀποτελῶσιν. Ἃ δὲ ἑκάστῃ ἡλικίᾳ προσέταξαν ποιεῖν, διηγησόμεθα, ὡς μᾶλλον δῆλον γένηται, ἢ ἐπιμέλονται, ὡς ἂν βέλτιστοι εἶεν οἱ πολῖται. Οἱ μὲν δὴ παῖδες, εἰς τὰ διδασκαλεῖα 6
φοιτῶντες, διάγουσι μανθάνοντες δικαιοσύνην· καὶ λέγουσιν, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἔρχονται, ὥσπερ παρ' ἡμῖν οἱ τὰ γράμματα μαθησόμενοι. Οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν διατελοῦσι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας δικάζοντες αὐτοῖς. Γίγνεται γὰρ δὴ καὶ παισὶ πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ ἀν-

θράσιν, ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς, καὶ ἁρπαγῆς, καὶ βίας, καὶ ἀπάτης, καὶ κακηλογίας, καὶ ἄλλων, οἵων εἰκός. Οὓς δ' ἂν γνῶσι τούτων τι ἀδικοῦντας, τι-
7 μωρεῖνται. Κολάζουσι δὲ καὶ, ὃς ἂν ἀδίκως ἐγκαλοῦντας εὑρίσκωσι. Δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματος, ὃ ἕνεκα ἄνθρωποι μισοῦσι μὲν ἀλλήλους μάλιστα, δικάζονται δὲ ἥκιστα, ἀχαριστίας· καὶ ὃν ἂν γνῶσι δυνάμενον μὲν χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δὲ, κολάζουσι καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς. Οἴονται γὰρ, τὸς ἀχαρίστους, καὶ περὶ θεὸς ἂν μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ περὶ γονέας, καὶ πατρίδα, καὶ φίλους. Ἕπεσθαι δὲ δοκεῖ μάλιστα τῇ ἀχαριστίᾳ ἡ ἀναισχυντία· καὶ γὰρ αὕτη μεγίστη δοκεῖ εἶναι ἐπὶ πάντα τὰ αἰσχρά.
8 Διδάσκουσι δὲ τὰς παῖδας καὶ σωφροσύνην· μίαν δὲ συμβαίνειν εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν αὐτὰς, ὅτι καὶ τὰς πρεσβυτέρας ὁρῶσιν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν σωφρόνως διαγούσας. Διδάσκουσι δὲ αὐτὰς καὶ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι τὰς πρεσβυτέρας καὶ πειθομένας τοῖς ἄρχουσιν ἰσχυρῶς. Διδάσκουσι δὲ καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι γαστρὸς καὶ ποτοῦ· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι καὶ τὰς πρεσβυτέρας ἀπὸ πρόσθεν ἀπιούσας γαστρὸς ἕνεκα, πρὶν ἂν φῶσιν οἱ ἄρχοντες· καὶ ὅτι ἐπαρὰ μητρὶ σιτοῦνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ παρὰ τῷ διδασκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημήνωσι. Φέρονται δὲ οἰκοθεν σῖτον μὲν, ἄρτον, ὄψον δὲ, κάρδαμον· πιεῖν δὲ, ἢν τις διψῇ, κώθωνα, ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι. Πρὸς δὲ τούτοις μανθάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. Μέχρι μὲν δὴ ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα ἐτῶν

ἀπὸ

ἀπὸ γενεᾶς οἱ παῖδες ταῦτα πράττουσιν· ἐκ τούτου δὲ
εἰς τοὺς ἐφήβους ἐξέρχονται. Οὗτοι δ' αὖ οἱ ἔφηβοι δι- 9
άγουσιν ὧδε· Δέκα ἔτη, ἀφ' οὗ ἂν ἐκ παίδων ἐξέλθω-
σι, κοιμῶνται μὲν περὶ τὰ ἀρχεῖα, ὥσπερ προείρηται,
καὶ φυλακῆς ἕνεκα τῆς πόλεως καὶ σωφροσύνης· (δο-
κεῖ γὰρ αὕτη ἡ ἡλικία μάλιστα ἐπιμελείας δεῖσθαι)
παρέχουσι δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἑαυτοὺς μάλιστα τοῖς ἄρ-
χουσι χρῆσθαι, ἤν τι δέωνται ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ· καὶ ὅταν
μὲν δέῃ, πάντες μένουσι περὶ τὰ ἀρχεῖα· ὅταν δὲ ἐξίῃ
βασιλεὺς ἐπὶ θήραν, ἐξάγει τὴν ἡμίσειαν τῆς φυλα-
κῆς· ποιεῖ δὲ τοῦτο πολλάκις τοῦ μηνός. Ἔχειν δὲ δεῖ
τοὺς ἐξιόντας τόξα παρὰ τὴν φαρέτραν, καὶ ἐν κολεῷ
κοπίδα ἢ σάγαριν· ἔτι δὲ καὶ γέῤῥον, καὶ πολτὰ δύο,
ὥστε τὸ μὲν ἀφιέναι, τῷ δ', ἂν δέῃ, ἐκ χειρὸς χρῆσθαι.
Διὰ τοῦτο δὲ δημοσίᾳ τοῦ θηρᾶν ἐπιμέλονται, καὶ βασι- 10
λεὺς, ὥσπερ καὶ ἐν πολέμῳ, ἡγεμὼν αὐτοῖς ἐστι, καὶ
αὐτός τε θηρᾷ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖται, ὅπως ἂν
θηρῷεν, ὅτι ἀληθεστάτη δοκεῖ αὕτη ἡ μελέτη τῶν πρὸς
τὸν πόλεμον εἶναι. Καὶ γὰρ πρωῒ ἀνίστασθαι ἐθίζει,
καὶ ψύχη καὶ θάλπη ἀνέχεσθαι· γυμνάζει δὲ καὶ
ὁδοιπορίαις καὶ δρόμοις· ἀνάγκη δὲ καὶ τοξεῦσαι θη-
ρίον, καὶ ἀκοντίσαι, ὅπου ἂν παραπίπτῃ. Καὶ τὴν
ψυχὴν δὲ πολλάκις ἀνάγκη θήγεσθαι ἐν τῇ θήρᾳ,
ὅταν τι τῶν ἀλκίμων θηρίων ἀνθιστῆται· παίειν μὲν
γὰρ δεῖ τὸ ὁμόσε γιγνόμενον, φυλάξασθαι δὲ τὸ
ἐπιφερόμενον· ὥστε οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν, τί ἐν τῇ θήρᾳ ἄπε-
στι τῶν ἐν πολέμῳ παρόντων· Ἐξέρχονται δὲ ἐπὶ τὴν 11
θήραν, ἄριστον ἔχοντες πλεῖον μὲν, ὡς τὸ εἰκὸς, τῶν
παίδων, τἄλλα δὲ ὅμοιον. Καὶ θηρῶντες μὲν, οὐκ ἂν

ἀριστήσαιεν· ἢν δέ τι δέῃ θηρίου ἕνεκα ἐπικαταμεῖναι, ἢ ἄλλως βουληθῶσι διατρίψαι περὶ τὴν θήραν, τὸ ἄριστον τοῦτο δειπνήσαντες, τὴν ὑστεραίαν αὖ θηρῶσι μέχρι δείπνου· καὶ μίαν ἄμφω ταύτας τὰς ἡμέρας λογίζονται, ὅτι μιᾶς ἡμέρας σῖτον δαπανῶσι. Τοῦτο δὲ ποιοῦσι τοῦ ἐθίζεσθαι ἕνεκα, ἵνα καὶ, ἐάν τι ἐν πολέμῳ δεήσῃ, δύνωνται τοῦτο ποιεῖν. Καὶ ὄψον δὲ τοῦτο ἔχουσιν οἱ τηλικοῦτοι, ὅ τι ἂν θηράσωσιν· εἰ δὲ μή, τὸ κάρδαμον. Εἰ δέ τις αὐτοὺς οἴεται ἢ ἐσθίειν ἀηδῶς, ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχωσιν ἐπὶ τῷ σίτῳ, ἢ πίνειν ἀηδῶς, ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνησθήτω, πῶς μὲν ἡδὺ μάζα καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ δι-
12 ψῶντι πιεῖν. Αἱ δ' αὖ μένουσαι φυλαὶ διατρίβουσι μελετῶσαι τά τε ἄλλα, ἃ παῖδες ὄντες ἔμαθον, καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν· καὶ διαγωνιζόμενοι ταῦτα πρὸς ἀλλήλους διατελοῦσιν. Εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι τούτων ἀγῶνες, καὶ ἆθλα προτίθεται· ἐν ᾗ δ' ἂν τῶν φυλῶν πλεῖστοι ὦσι δαημονέστατοι καὶ ἀνδρικώτατοι καὶ εὐπιστότατοι, ἐπαινοῦσιν οἱ πολῖται, καὶ τιμῶσιν οὐ μόνον τὸν νῦν ἄρχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅστις αὐτοὺς παῖδας ὄντας ἐπαίδευσε. Χρῶνται δὲ τοῖς μένουσι τῶν ἐφήβων αἱ ἀρχαὶ, ἤν τι ἢ φρουρῆσαι δεήσῃ, ἢ κακούργους ἐρευνῆσαι, ἢ λῃστὰς ὑποδραμεῖν, ἢ καὶ ἄλλό τι, ὅσα ἰσχύος ἢ τάχους ἔργα ἐστί. Ταῦτα μὲν δὴ οἱ ἔφηβοι πράττουσιν. Ἐπειδὰν δὲ τὰ δέκα ἔτη διατελέσω-
13 σιν, ἐξέρχονται εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας, Ἀφ' οὗ δ' ἂν ἐξέλθωσι χρόνου ἐκ τῶν ἐφήβων, οὗτοι αὖ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διάγουσιν ὧδε· Πρῶτον μὲν, ὥσπερ οἱ ἔφηβοι, παρέχουσιν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι, ἤν τι δέῃ

περὶ

περὶ τὰ κοινὰ, ὅσα φρονέντων τε ἤδη ἔργα ἐστὶ καὶ ἔτι δυναμένων. Ἢν δέ τε δέησῃ στρατεύεσθαι, τόξα μὲν οἱ ἔτω πεπαιδευμένοι ἀκέτι ἔχοντες, ἀδὲ πάλτα, στρατεύονται· τὰ δ' ἀγχέμαχα ὅπλα καλέμενα, θώρηκά τε περὶ τοῖς στέρνοις, καὶ γέρρον ἐν τῇ ἀριστερῇ, οἷόνπερ γράφονται οἱ Πέρσαι ἔχοντες, ἐν δὲ τῇ δεξιῇ, μάχαιραν ἢ κοπίδα. Καὶ αἱ ἀρχαὶ δὲ πᾶσαι ἐκ τέτων καθίσανται, πλὴν οἱ τῶν παίδων διδάσκαλοι. Ἐπεὰν δὲ τὰ πέντε καὶ ἔκοσιν ἔτη διατελέσωσιν, ἔησαν μὲν ἂν ἔτοι πλεῖόν τι ἢ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες ἀπὸ γενεᾶς· ἐξέρχονται δὲ τηνικαῦτα εἰς τὰς γεραιτέρας ὄντας τε καὶ καλεμένας. Οἱ δ' αὖ γεραίτεροι οὗτοι στρατεύονται μὲν ἀκέτι ἔξω τῆς ἑαυτῶν, οἴκοι δὲ μένοντες δικάζεσι τά τε κοινὰ πάντα καὶ τὰ ἴδια. Καὶ θανάτε δὲ ἔτοι κρίνεσι, καὶ τὰς ἀρχὰς ἔτοι πάσας αἱρέντας· καὶ ἤν τις, ἢ ἐν ἐφήβοις, ἢ ἐν τελείαις ἀνδράσιν, ἐλλίπῃ τι τῶν νομίμων, φαίνεσι μὲν οἱ φύλαρχοι ἕκαστον, καὶ τῶν ἄλλων ὁ βελόμενος· οἱ δὲ γεραίτεροι ἀκέσαντες, ἐκκρίνεσιν· ὁ δὲ ἐκκριθεὶς, ἄτιμος τὸν λοιπὸν βίον διατελεῖ. 14

Ἵνα δὲ σαφέστερον δηλωθῇ πᾶσα ἡ Περσῶν πολιτεία, μικρὸν ἐπάνειμι· νῦν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ ἂν δηλωθείη, διὰ τὰ προειρημένα. Λέγονται μὲν γὰρ Πέρσαι ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας εἶναι· τέτων δ' ἁδεὶς ἀπελήλατας νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν, ἀλλ' ἔξεσι πᾶσι Πέρσαις πέμπειν τὰς ἑαυτῶν παῖδας εἰς τὰ κοινὰ τῆς δικαιοσύνης διδασκαλεῖα. Ἀλλ' οἱ μὲν δυνάμενοι τρέφειν τὰς παῖδας ἀργέντας, πέμπεσιν· οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι, οὐ πέμπεσιν. Οἱ δ' ἂν παιδευθῶσι παρὰ τοῖς 15

δημοσίοις διδασκάλοις, ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἐφήβοις γεγυμνασκεῦσθαι· τοῖς δὲ μὴ διαπαιδευθεῖσιν ἔτως ἐκ ἔξεστιν. Οἱ δ' ἂν ἐν τοῖς ἐφήβοις διατελέσωσι τὰ νόμιμα ποιοῦντες, ἔξεστι τούτοις εἰς τὰς τελείας ἄνδρας συναυλίζεσθαι, καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν μετέχειν· οἱ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς παισὶ μὴ διατελέσωσιν, ἢ ἐν τοῖς ἐφήβοις, ἐκ εἰσέρχονται εἰς τὰς τελείας· οἱ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς τελείοις διαγένωνται ἀνεπίληπτοι, ἔτοι τῶν γεραιτέρων γίνονται. Οὕτω μὲν δὴ οἱ γεραίτεροι διὰ πάντων τῶν καλῶν ἐληλυθότες καθίστανται· καὶ ἡ πολιτεία αὕτη,

16 ἣ ὄντας χρώμενοι βέλτιστοι ἂν εἶναι. Καὶ νῦν δὲ ἔτι ἐμμένει μαρτυρία καὶ τῆς μετρίας διαίτης αὐτῶν, καὶ τὸ ἐκπονεῖσθαι τὴν δίαιταν. Αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστι Πέρσαις καὶ τὸ ἁπόπτυειν, καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μετὰς φαίνεσθαι· αἰσχρὸν δὲ ἔτι καὶ τὸ ἰόνλά πε φανερὸν γενέσθαι, ἢ τᾶ ἀρῆσαι ἕνεκα, ἢ καὶ ἄλλε τινὸς τοιάτε. Ταῦτα δὲ ἐκ ἂν ἐδύναντο ποιεῖν, εἰ μὴ καὶ διαίτῃ μετρίᾳ ἐχρῶντο, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκπονοῦντες ἀνήλισκον, ὥστε ἄλλῃ ποι ἀποχωρεῖν. Ταῦτα μὲν δὴ κατὰ πάντων Περσῶν ἔχομεν λέγειν· ἃ δὲ ἕνεκα ὁ λόγος ὥρμηται, νῦν λέξομεν τὰς Κύρε πρόξεις, ἀρξάμενοι ἀπὸ παιδός.

Cap. III. Κῦρος μὲν γὰρ μέχρι δώδεκα ἐτῶν, ἢ ὀλίγῳ πλείον, ταύτῃ τῇ παιδείᾳ ἐπαιδεύθη, καὶ πάντων τῶν ἡλίκων διαφέρων ἐφαίνετο, καὶ εἰς τὸ ταχὺ μανθάνειν, ἃ δέοι, καὶ εἰς τὸ κοσμίως καὶ ἀνδρείως ἕκαστα ποιεῖν. Ἐκ δὲ τέτε τᾶ χρόνε μετεπέμψατο Ἀστυάγης τὴν ἑαυτᾶ θυγατέρα, καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς· ἰδεῖν γὰρ ἐπεθύμει, ὅτι ἤκεε καλὸν κἀγαθὸν αὐτὸν εἶναι.

Ἔρχε-

Ἔρχεται δ' αὐτή τε ἡ Μανδάνη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὸν Κῦρον τὸν υἱὸν ἔχουσα, ὡς δὲ ἐλάφικετο τάχιστα, καὶ ἔγνω ὁ Κῦρος τὸν Ἀστυάγην τῆς μητρὸς πατέρα ὄντα, εὐθὺς, οἷα δὴ παῖς φιλόστοργος ὢν φύσει, ἠσπάζετό τε αὐτὸν, ὥσπερ ἂν εἴ τις πάλαι συντεθραμμένος καὶ πάλαι φιλῶν ἀσπάζοιτο. Καὶ ὁρῶν δὴ αὐτὸν κεκοσμημένον καὶ ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ, καὶ χρώματος ἐντρίψει, καὶ κόμαις προσθέτοις, ἃ δὴ νόμιμα ἦν ἐν Μήδοις, (ταῦτα γὰρ πάντα Μηδικά ἐστι, καὶ οἱ πορφυροῖ χιτῶνες, καὶ οἱ κάνδυες, καὶ οἱ στρεπτοὶ περὶ τῇ δέρῃ, καὶ τὰ ψέλια περὶ ταῖν χεροῖν· ἐν Πέρσαις δὲ τοῖς οἴκοι, καὶ νῦν ἔτι πολὺ καὶ ἐσθῆτες φαυλότεραι, καὶ δίαιται εὐτελέστεραι) ὁρῶν δὴ τὸν κόσμον τοῦτον πάππε, ἐμβλέπων αὐτῷ, ἔλεγεν, ὦ μῆτερ, ὡς καλός μοι ὁ πάππος. Ἐρωτώσης δὲ τῆς μητρὸς αὐτὸν, πότερον δοκεῖ καλλίων αὐτῷ εἶναι, ὁ πατὴρ, ἢ ἐκεῖνος· ἀπεκρίνατο ἄρα ὁ Κῦρος, ὦ μῆτερ, Περσῶν μὲν πολὺ κάλλιστος ὁ ἐμὸς πατὴρ, Μήδων μέντοι, ὅσων ἑώρακα ἐγὼ καὶ ἐν τοῖς ὁδοῖς καὶ ἐπὶ θύραις, πολὺ ἐκεῖνος ὁ ἐμὸς πάππος κάλλιστος. Ἀναπαυσαμένου δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, καὶ στολὴν καλὴν ἐνέδυσε, καὶ στρεπτοῖς καὶ ψελλίοις ἐτίμα καὶ ἑκόσμει· καὶ εἴ πε ἐξελαύνοι, ἐφ' ἵππου χρυσοχαλίνου περιῆγεν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἰώθει πορεύεσθαι. Ὁ δὲ Κῦρος, ἅτε παῖς ὢν καὶ φιλόκαλος καὶ φιλότιμος, ἥδετο τῇ στολῇ· καὶ ἱππεύειν μανθάνων, ὑπερέχαιρεν· ἐν Πέρσαις γὰρ, διὰ τὸ χαλεπὸν εἶναι καὶ τρέφειν ἵππους καὶ ἱππεύειν, ἐν ὀρεινῇ ἐστὶ τῇ χώρᾳ, καὶ ἰδεῖν ἵππον πάνυ σπάνιον ἦν. Δεικνῶν δὲ ὁ Ἀστυάγης σὺν τῇ θυγατρὶ

2

3

4

τρὶ καὶ τῷ Κύρῳ, βελόμενος τὸν παῖδα ὡς ἥδιστα δειπνεῖν, ἵνα ἧσσον τὰ οἴκαδε ποθοίη, προσήγαγεν αὐτῷ καὶ πάροψίδας, καὶ παντοδαπὰ ἐμβάμματα καὶ βρώματα. Τὸν δὲ Κῦρον ἔφασαν λέγειν, Ὦ πάππε, ὅσα πράγματα ἔχεις ἐν τῷ δείπνῳ, εἰ ἀνάγκη σοι ἐπὶ πάντα τὰ λεκάνια ταῦτα διαλείνειν τὰς χεῖρας, καὶ ἀπογεύεσθαι τούτων τῶν παντοδαπῶν βρωμάτων. Τί δέ; φάναι τὸν Ἀστυάγην, Οὐ γὰρ πολύ σοι δοκεῖ κάλλιον τόδε τὸ δεῖπνον εἶναι τᾶ ἐν Πέρσαις; Τὸν δὲ Κῦρον πρὸς ταῦτα ἀποκρίνασθαι λέγεται, Οὐχί, ὦ πάππε· ἀλλὰ πολὺ ἁπλουστέρα καὶ εὐθυτέρα παρ' ἡμῖν ἡ ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὸ ἐμπλησθῆναι, ἢ παρ' ὑμῖν. Ἡμᾶς μὲν γὰρ ἄρτος καὶ κρέας εἰς τᾶτο ἄγει· ὑμεῖς δὲ εἰς μὲν τὸ αὐτὸ ἡμῖν σπεύδετε, πολλὲς δὲ τινας ἑλιγμὰς ἄνω καὶ κάτω πλανώμενοι, μόλις ἀφικνεῖσθε, ὅποι ἡμεῖς πάλαι ἥκομεν. Ἀλλ', ὦ παῖ, φάναι τὸν Ἀστυάγην, ἀκ ἀχθόμενοι ταῦτα περιπλανῶμεθα· γευόμενος δ', ἔφη, καὶ σὺ γνώσῃ, ὅτι ἡδέα ταῦτά ἐστιν. Ἀλλὰ καὶ σέ, φάναι τὸν Κῦρον, ὦ πάππε, μυσαττόμενον ταῦτα τὰ βρώματα ὁρῶ. Καὶ τὸν Ἀστυάγην ἐπερέσθαι· Καὶ τίνι δὴ σὺ τεκμαιρόμενος, ὦ παῖ, ταῦτα λέγεις; Ὅτι σέ, φάναι, ὁρῶ, ὅταν μὲν τᾶ ἄρτα ἅψῃ, εἰς ἀδὲν τὴν χεῖρα ἀποψώμενον· ὅταν δὲ τάτων τινὸς θίγῃς, εὐθὺς ἀποκαθαίρεις τὴν χεῖρα εἰς τὰ χειρόμακτρα, ὡς πάνυ ἀχθόμενος, ὅτι καταπλέα σοι ἀπ' αὐτῶν ἐγένετο.

6 Πρὸς ταῦτα δὴ τὸν Ἀστυάγην εἰπεῖν· εἰ τοίνυν ἅτω γιγνώσκεις, ὦ παῖ, ἀλλὰ κρέα γε εὐωχᾶ, ἵνα νεανίας οἴκαδε ἀπέλθῃς. Ἅμα δὲ ταῦτα λέγοντα πολλὰ

αὐτῷ

αὐτῷ παραφέρειν, καὶ θήρεια καὶ τῶν ἡμέρων. Καὶ τὸν Κῦρον, ἐπεὶ ἑώρα πολλὰ τὰ κρέα, εἰπεῖν. Ἦ καὶ δίδως, φάναι, μοι, ὦ πάππε, ταῦτα πάντα τὰ κρέα, ὅ τι ἂν βέλωμαι, αὐτοῖς χρῆσθαι; Νὴ Δία, φάναι, ἐγώ σοι, ὦ παῖ. Ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον, λαβόντα τῶν κρεῶν, διαδιδόναι τοῖς ἀμφὶ τὸν πάππον θεραπευταῖς, ἐπιλέγοντα ἑκάστῳ· Σοὶ μὲν τοῦτο, ὅτι προθύμως με ἱππεύειν διδάσκεις· Σοὶ δὲ, ὅτι μοι πάλτὸν ἔδωκας· (τοῦτο γὰρ νῦν ἔχω) Σοὶ δὲ, ὅτι τὸν πάππον καλῶς θεραπεύεις· Σοὶ δὲ, ὅτι μὲ τὴν μητέρα τιμᾷς· τοιαῦτα ποιεῖν, ἕως διαδίδοι πάντα, ἃ ἔλαβε, κρέα. Σάκᾳ δὲ, φάναι τὸν Ἀστυάγην, τῷ οἰνοχόῳ, ὃν ἐγὼ μάλιστα τιμῶ, ἆρ' ἐν δίδως; Ὁ δὲ Σάκας ἆρα καλός τε ὢν ἐτύγχανε, καὶ τιμὴν ἔχων προσάγειν τὰς δεομένας Ἀστυάγας, καὶ ἀποκωλύειν, ἢν μὴ καιρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶναι προσάγειν. Καὶ τὸν Κῦρον ἐπερέσθαι προπετῶς, ὡς ἂν παῖς, μηδέπω ὑπεπτήσσων, Διὰ τί, ὦ πάππε, τοῦτον οὕτω τιμᾷς; Καὶ τὸν Ἀστυάγην σκώψαντα εἰπεῖν, Οὐχ ὁρᾷς, φάναι, ὡς καλῶς οἰνοχοεῖ καὶ εὐσχημόνως; Οἱ δὲ τῶν βασιλέων τάττων οἰνοχόοι κομψῶς τε οἰνοχοῦσι, καὶ καθαρίως ἐγχέασι, καὶ διδόασι, τοῖς τρισὶ δακτύλοις ὀχοῦντες τὴν φιάλην, καὶ προσφέρουσιν, ὡς ἂν ἐνδοῖεν τὸ ἔκπωμα εὐληπτότατα τῷ μέλλοντι πίνειν. Κέλευσον δὴ, φάναι, ὦ πάππε, τῷ Σάκᾳ καὶ ἐμοὶ δοῦναι τὸ ἔκπωμα, ἵνα κἀγὼ καλῶς σοι πιεῖν ἐγχέαιμι, ἀνακτήσωμαί σε, ἢν δύνωμαι. Καὶ τὸν κελεῦσαι δοῦναι. Λαβόντα δὲ τὸν Κῦρον, ἅτε μὲν εὖ κλύσαι τὸ ἔκπωμα, ὥσπερ τὸν Σάκαν ἑώρα· ἅτε δὲ σήσαντα τὸ πρόσω-

πρόσωπον, σπαδαίως καὶ εὐσχημόνως πως προσενεγκεῖν καὶ ἐνδεῖναι τὴν φιάλην τῷ πάππῳ, ὥστε τῇ μητρὶ καὶ τῷ Ἀσυάγῃ πολὺν γέλωτα παρασχεῖν. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ἐκγελάσαντα ἀναπηδῆσαι πρὸς τὸν πάππον, καὶ φιλοῦντα ἅμα εἰπεῖν, Ὦ Σάκα, ἀπόλωλας· ἐκβαλῶ σε τῆς τιμῆς· τά τε γὰρ ἄλλα, φάναι, σὲ κάλλιον οἰνοχοήσω, καὶ ἐκ ἐκπίομαι αὐτὸς τὸν οἶνον. (Οἱ γὰρ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι, ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην, ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ, εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι καταῤῥοφῶσι· τοῦτο δή, εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς.) 9 Ἐκ τούτου δὴ ὁ Ἀσυάγης ἐπισκώπτων ἔφη, Καί τί δή, ὦ Κῦρε, τὰ ἄλλα μιμούμενος τὸν Σάκαν, ἐκ ἀπεῤῥίφησας τὸ οἶνον; Ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ἐδεδοίκειν, μὴ ἐν τῷ κρατῆρι φάρμακα μεμιγμένα εἴη. Καὶ γάρ, ὅτε εἰστίας σὺ τοὺς φίλους ἐν τοῖς γενεθλίοις, σαφῶς κατέμαθον φάρμακα αὐτὸν ὑμῖν ἐγχέαντα. Καὶ πῶς δή, ἔφη, σὺ, ὦ παῖ, τοῦτο κατέγνως; Ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ὑμᾶς ἑώρων καὶ ταῖς γνώμαις καὶ τοῖς σώμασι σφαλλομένους. Πρῶτον μὲν γάρ, ἃ ἐκ ἐᾶτε ἡμᾶς τοὺς παῖδας ποιεῖν, ταῦτα αὐτοὶ ἐποιεῖτε. Πάντες μὲν γὰρ ἅμα ἐκεκράγειτε, ἐμανθάνετε δὲ οὐδὲ ἓν ἀλλήλων· ἤδετε δὲ καὶ μάλα γελοίως· ἐκ ἀκροώμενοι δὲ τοῦ ᾄδοντος, ὠμύνετε ᾄδειν ἄριστα. Λέγων δὲ ἕκαστος ὑμῶν τὴν ἑαυτοῦ ῥώμην, ἅπεσι ἀνασείητε ὀρχησόμενοι, μὴ ὅπως ὀρχεῖσθαι ἐν ῥυθμῷ, ἀλλ' οὐδ' ὀρθοῦσθαι, ἐδύνασθε. Ἐπιλέλησθε δὲ παντάπασι, σύ τε, ὅτι βασιλεὺς ἦσθα, οἵ τε ἄλλοι, ὅτι σὺ ἄρχων. Τότε γὰρ δὴ ἔγωγε καὶ πρῶτον κατέμαθον,

θον, ὅτι τᾶτ' ἄρα ἦν ἡ ἰσηγορία, ὃ ὑμεῖς τότε ἐποιεῖτε· ἀδέποτε γᾶν ἐσίωπᾶτε. Καὶ ὁ Ἀσυάγης εἶπεν, Ὁ δὲ σὸς πατὴρ, ὦ παῖ, πίνων ἐμεθύσκετο; Οὐ μὰ Δί', ἔφη. Ἀλλὰ πῶς ποιεῖ; Διψῶν παύεται· ἄλλο δὲ κακὸν οὐδὲν πάσχει· ἐγὼ γὰρ, οἶμαι, ὦ πάππε, Σάκας αὐτῷ οἰνοχοεῖ. Καὶ ἡ μήτηρ εἶπεν. Ἀλλὰ τί ποτε σὺ, ὦ παῖ, οὕτω τῷ Σάκᾳ πολεμεῖς; Τὸν δὲ Κῦρον εἰπεῖν, Ὅτι, νὴ Δία, φάναι, μισῶ αὐτὸν· πολλάκις γάρ με, πρὸς τὸν πάππον ἐπιθυμοῦντα προσδραμεῖν, οὕτω μικρώτατον ἀπεκώλυε. Ἀλλὰ ἱκετεύω, φάναι, ὦ πάππε, δός μοι τρεῖς ἡμέρας ἄρξαι αὐτᾶς. Καὶ τὸν Ἀσυάγην εἰπεῖν, Καὶ πῶς δὴ ἂν ἄρξαις αὐτᾶς; Καὶ τὸν Κῦρον φάναι, Στὰς ἄν, ὥσπερ οὗτος, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ, ἔπειτα, ὁπότε βέλτιστο εἰσιέναι ἐπ' ἄριστον, λέγοιμ' ἄν, ὅτι οὔπω δυνατὸν τῷ ἀρίστῳ ἐντυχεῖν· σπεύδει γὰρ πρός τινας. Εἶθ' ὁπόταν ἥκῃ ἐπὶ τὸ δεῖπνον, λέγοιμ' ἄν, ὅτι λέλουται. Εἰ δὲ πάνυ σπεύδοι φαγεῖν, εἴποιμ' ἄν, ὅτι παρὰ ταῖς γυναιξίν ἐστιν· ἕως παρατείνωμι τᾶτον, ὥσπερ οὗτος ἐμὲ παρατείνει, ἀπὸ σᾶ κωλύων. Τοιαύτας μὲν αὐτοῖς εὐθυμίας παρεῖχεν ἐπὶ τῷ δείπνῳ· τὰς δὲ ἡμέρας. εἴ τινος αἴσθοιτο δεόμενον ἢ τὸν πάππον, ἢ τὸν τῆς μητρὸς ἀδελφὸν, χαλεπὸν ἦν ἄλλον φθάσαι τᾶτο ποιήσαντα· ὅ τι γὰρ δύναιτο ὁ Κῦρος, ὑπερέχαιρεν αὐτοῖς χαριζόμενος.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Μανδάνη παρεσκευάζετο ὡς ἀπιέσα πάλιν πρὸς τὸν ἄνδρα, ἐδᾶτο αὐτῆς ὁ Ἀσυάγης, καταλιπεῖν τὸν Κῦρον. Ἡ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι βέλτιστο μὲν ἂν ἅπαντα τῷ πατρὶ χαρίζεσθαι, ἄκοντα μέντοι τὸν

12 τὸν παῖδα χαλεπὸν νομίζειν εἶναι καταλιπεῖν. Ἔνθα δὴ ὁ Ἀστυάγης λέγει πρὸς τὸν Κῦρον, Ὦ παῖ, ἦν μέν-
νης παρ' ἐμοί, πρῶτον μὲν τῆς παρ' ἐμὲ εἰσόδε σοὶ ἡ Σάκπις ἄρξει, ἀλλ', ὁπόταν βάλῃ εἰσιέναι ὡς ἐμέ, ἐπὶ σοὶ ἔσαι· καὶ χάριν σοι, ἔφη, μάλιστα ἔσομαι, ὅσῳ ἂν πλεονάκις εἰσίῃς ὡς ἐμέ. Ἔπειτα δὲ, ἵπποις τοῖς ἐμοῖς χρήσῃ, καὶ ἅμιλλος, ὁπόσους ἂν βάλῃ· καὶ ὅταν ἀπίῃς, ἔχων ἄπιε, ὃς ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς. Ἔπειτα δὲ, ἐν τῷ θείπνῳ, ἐπὶ τὸ μετρίως σοὶ δοκεῖν ἔχειν, ὁποίαν βέλει ὁδὸν πορεύῃ. Ἔπειτα, τά τε νῦν ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία δίδωμί σοι, καὶ ἄλλα παντοδαπὰ συλλέξω, ἕ σὺ, ἐπειδὰν τάχιστα ἱππεύειν μάθῃς, διώξῃ, καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων καταβαλεῖς, ὥσπερ οἱ μεγάλοι ἄνδρες. Καὶ παῖδας δέ σοι ἐγὼ συμπαίκτορας παρέξω· καὶ ἄλλα,
13 ὅσα ἂν βάλῃ, λέγων πρὸς ἐμὲ, ἕκ ἀτυχήσεις. Ἐπὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀστυάγης, ἡ μήτηρ διηρώτα τὸν Κῦρον, πότερα βάλοιτο μένειν, ἢ ἀπιέναι. Ὁ δὲ ἐκ ἐμέλησεν, ἀλλὰ ταχὺ εἶπεν, ὅτι μένειν βάλοιτο. Ἐπερωτηθεὶς δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς μητρὸς, διὰ τί, εἰπεῖν λέγεται· Ὅτι οἰκοι μὲν τῶν ἡλίκων καὶ εἰμὶ καὶ δοκῶ κράτιστος εἶναι, ὦ μῆτερ, καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων· ἐνταῦθα δὲ εὖ οἶδα, ὅτι ἱππεύων ἥττων εἰμὶ τῶν ἡλίκων· καὶ τοῦτο, εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ μῆτερ, ὅτι ἐμὲ πάνυ ἀνιᾷ. Ἢν δέ με καταλίπῃς ἐνθάδε, καὶ μάθω ἱππεύειν, ὅταν μὲν ἐν Πέρσαις ὦ, οἶμαί σοι ἐκείνους τὰς ἀγαθὰς τὰ πεζικὰ ῥᾳδίως νικήσειν· ὅταν δὲ εἰς Μήδους ἔλθω ἐνθάδε, πειράσομαι τῷ πάππῳ, ἀγαθῶν ἱπ-
14 πέων κράτιστος ὢν ἱππεύς, συμμαχεῖν αὐτῷ. Τὴν δὲ μητέρα

μητέρα εἰπεῖν, Τὴν δὲ δικαιοσύνην, ὦ παῖ, πῶς μαθήσῃ ἐνθάδε, ἐκεῖ ὄντων σοι τῶν διδασκάλων; Καὶ τὸν Κῦρον Φάναι, Ἀλλ', ὦ μῆτερ, ἀκριβῶς ταύτην γε οἶδα. Πῶς σὺ οἶσθα, εἰπεῖν τὴν Μανδάνην; Ὅτι, Φάναι, ὁ διδάσκαλός με, ὡς ἤδη ἀκριβοῦντα τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἄλλοις καθίστη δικάζειν. Καὶ τοίνυν, Φάναι, ἐπὶ μιᾷ ποτε δίκῃ πληγὰς ἔλαβον, ὡς ἀκ ὀρθῶς δικάσας. Ἦν δὲ ἡ δίκη τοιάδε· Παῖς μέγας, μικρὸν ἔχων χιτῶνα, ἕτερον παῖδα μικρὸν, μέγαν ἔχοντα χιτῶνα, ἐκδύσας αὐτὸν, τὸν μὲν ἑαυτῷ ἐκεῖνον ἠμφίεσε, τὸν δὲ ἐκείνε αὐτὸς ἐνέδυ. Ἐγὼ γὰν τέτοις δικάζων, ἔγνων, βέλτιον εἶναι ἀμφοτέροις τὸν ἁρμόζοντα ἑκάτερον ἔχειν χιτῶνα. Ἐν δὲ τέτῳ με ἔπαισεν ὁ διδάσκαλος, λέγων, ὅτι, ὁπότε μὲν κατασθείην τὰ ἁρμόττοντος κριτὴς, ἄτω δέοι ποιεῖν· ὁπότε δὲ κρῖναι δέοι, ὁποτέρᾳ ὁ χιτὼν εἴη, τᾶτ' ἔφη σκεπτέον εἶναι, τίς κτῆσις δικαία ἐστί· πότερα τὸν βίᾳ ἀφελόμενον ἔχειν, ἢ τὸν ποιησάμενον, ἢ πριάμενον κεκτῆσθαι. Ἔπειτα δὲ ἔφη, τὸ μὲν νόμιμον δίκαιον εἶναι· τὸ δὲ ἄνομον, βίαιον. Σὺν τῷ νόμῳ ἂν ἐκέλευε δεῖν τὸν δικαστὴν τὴν ψῆφον τίθεσθαι. Οὕτως ἐγώ σοι, ἔφη, ὦ μῆτερ, τάγε δίκαια παντάπασιν οἶδα ἀκριβῶς· ἢν δέ τι ἄρα προσδέωμαι, ὁ πάππος με, ἔφη, ἅτος ἐπιδιδάξει. Ἀλλ' ἃ ταῦτα, ἔφη, ὦ παῖ, παρά τε τῷ πάππῳ δίκαια καὶ ἐν Πέρσαις ὁμολογεῖται. Οὗτος μὲν γὰρ τῶν ἐν Μήδοις πάντων δεσπότην ἑαυτὸν πεποίηκεν· ἐν Πέρσαις δὲ τὸ ἴσον ἔχειν δίκαιον νομίζεται. Καὶ ὁ σὸς πρῶτος παῖς τελαγμένα μὲν ποιεῖ, ἃ ποιεῖ τῇ πόλει· τετυγμένα δὲ λαμβάνει· μέτρον δὲ αὐτῷ ἐχ ἡ ψυχὴ,

ἀλλ' ὁ νόμος ἐστίν. Ὅπως οὖν μὴ ἀπολῇ μαστιγούμενος, ἐπειδὰν οἴκοι εἴης, ἂν, παρὰ τούτου μαθὼν ἥκῃς ἀντὶ τοῦ βασιλικοῦ τὸ τυραννικὸν, ἐν ᾧ ἐστι τὸ πλέον οἴεσθαι χρῆναι ἁπάντων ἔχειν. Ἀλλ' ὅγε σὸς πατὴρ, εἶπεν ὁ Κῦρος, δεινότερός ἐστιν, ὦ μῆτερ, διδάσκειν, μεῖον ἢ πλεῖον ἔχειν. Ἦ οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι καὶ Μήδους ἅπαντας δεδίδαχεν ἑαυτοῦ μεῖον ἔχειν; Ὥστε θάρσει, ὡς ὁ σός γε πατὴρ οὔτε ἄλλον οὐδένα, οὔτ' ἐμὲ πλεονεκτεῖν μαθόντα ἀποπέμψεται.

C. IV. Τοιαῦτα μὲν δὴ πολλὰ ἐλάλει ὁ Κῦρος· τέλος δὲ, ἡ μὲν μήτηρ ἀπῆλθε, Κῦρος δὲ κατέμενε, καὶ αὐτοῦ ἐτρέφετο. Καὶ ταχὺ μὲν τοῖς ἡλικιώταις συνεκέκρατο, ὥστε οἰκείως διακεῖσθαι· ταχὺ δὲ τοὺς πατέρας αὐτῶν ἀνήρτητο, προσιὼν, καὶ ἔνδηλος ὤν, ὅτι ἠσπάζετο αὐτῶν τοὺς υἱεῖς· ὥστε καὶ, εἴ τι τοῦ βασιλέως δέοιντο, τοὺς παῖδας ἐκέλευον Κύρου δεῖσθαι, διαπράξασθαι σφίσιν. Ὁ δὲ Κῦρος, ὅ τι δέοιντο αὐτοῦ οἱ παῖδες, διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ φιλοτιμίαν περὶ παντὸς ἐποιεῖτο διαπράττεσθαι.

2 Καὶ ὁ Ἀστυάγης δὲ, ὅ τι δέοιτο αὐτοῦ ὁ Κῦρος, οὐδὲν ἐδύνατο ἀντιλέγειν, μὴ οὐ χαρίζεσθαι. Καὶ γὰρ, ἀσθενήσαντος αὐτοῦ, οὐδέποτε ἀπέλειπε τὸν πάππον, οὐδὲ κλαίων ποτὲ ἐπαύετο· δῆλός τε ἦν πᾶσιν, ὅτι ὑπερεφοβεῖτο, μή οἱ ὁ πάππος ἀποθάνοι. Καὶ γὰρ ἐκ νυκτὸς εἴ τινος δέοιτο Ἀστυάγης, πρῶτος ᾐσθάνετο Κῦρος, καὶ πάντων ἀοκνότατα ἀνεπήδα ὑπηρετήσων, ὅ τι οἴοιτο χαριεῖσθαι· ὥστε παντάπασιν ἀνεκτήσατο τὸν Ἀστυάγην.

3 Καὶ ἦν μὲν ἴσως ὁ Κῦρος πολυλογώτερος, ἅμα μὲν διὰ τὴν παιδείαν, ὅτι ἠναγκάζετο ὑπὸ τοῦ διδασκά-

λου,

λȣ, καὶ διδόναι λόγον, ὧν ἐποίει, καὶ λαμβάνειν παρ' ἄλλων, ὁπότε δικάζοι· ἔτι δὲ καὶ, διὰ τὸ φιλομαθὴς εἶναι, πολλὰ μὲν αὐτὸς ἀεὶ τȣ̀ς παρόντας ἀνηρώτα, πῶς ἔχοντα τυγχάνοι· καὶ ὅσα αὐτὸς ὑπ' ἄλλων ἐρωτῷτο, διὰ τὸ ἀγχίνȣς εἶναι, ταχὺ ἀπεκρίνετο· ὥστε ἐκ πάντων τȣ́των ἡ πολυλογία συνελέγετο αὐτῷ. Ἀλλ' ὥσπερ γὰρ ἐν σώμασιν, ὅσοι νέοι ὄντες μέγεθος ἔλαβον, ὅμως ἐμφαίνεταί τι αὐτοῖς νεαρὸν, ὃ κατηγορεῖ τὴν ὀλιγοετίαν· ȣ̃τω καὶ Κύρȣ ἐκ τῆς πολυλογίας ȣ̓ θράσος διεφαίνετο, ἀλλ' ἁπλότης καὶ φιλοστοργία· ὥστε ἐπιθυμίαν τις εἶχεν ἔτι πλείω ἀκȣ́ειν αὐτȣ̃, ἢ σιωπῶντι παρεῖναι. Ὡς δὲ προῆγεν ὁ χρόνος αὐτὸν, σὺν 4
τῷ μεγέθει, εἰς ὥραν τȣ̃ πρόσηβον γενέσθαι, ἐν τȣ́τῳ δὴ τοῖς μὲν λόγοις βραχυτέροις ἐχρῆτο, καὶ τῇ φωνῇ ἡσυχαιτέρᾳ· αἰδȣ̃ς δὲ ἐνεπίμπλατο, ὥστε καὶ ἐρυθραίνεσθαι, ὁπότε συντυγχάνοι τοῖς πρεσβυτέροις· καὶ τὸ σκυλακῶδες, τὸ πᾶσιν ὁμοίως προσπίπτειν, ȣ̓κέτι ὁμοίως προπετῶς εἶχεν. Οὕτω δὲ ἡσυχαίτερος μὲν ἦν, ἐν δὲ ταῖς συνȣσίαις πάμπαν ἐπίχαρις. Καὶ γὰρ ὅσα διαγωνίζονται πολλάκις ἥλικες πρὸς ἀλλήλȣς, ȣ̓χ, ἃ κρείσσων ᾔδει ὢν, ταῦτα προȣ̓καλεῖτο τȣ̀ς συνόντας, ἀλλ', ἅπερ εὖ ᾔδει ἑαυτὸν ἥττονα ὄντα, ταῦτα ἐξῆρχε, φάσκων κάλλιον αὐτῶν ποιήσειν. Καὶ κατῆρχεν ἤδη ἀναπηδῶν ἐπὶ τȣ̀ς ἵππους, ἢ διακοντιȣ́μενος, ἢ διατοξευσόμενος ἀπὸ τῶν ἵππων, ȣ̓̃πω πάνυ ἔποχος ὤν· ἡττώμενος δὲ, αὐτὸς ἐφ' ἑαυτȣ̃ μάλιστα ἐγέλα. Ὡς 5
δ' ȣ̓κ ἀπεδίδρασκεν ἐκ τȣ̃ ἡττᾶσθαι, εἰς τὸ μὴ παεῖν, ἃ ἡττῷτο, ἀλλ' ἐκαλινδεῖτο ἐν τῷ πειρᾶσθαι αὖθις βέλτιον ποιεῖν, ταχὺ μὲν εἰς τὸ ἴσον ἀφίκετο τῇ ἱππικῇ

τοῖς ἡλικιώταις· ταχὺ δὲ παρῆσαν, διὰ τὸ ἐρᾶν τᾶ ἔργε· ταχὺ δὲ τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἀνηλώκει, διώκων καὶ βάλλων καὶ καταικαίνων· ὥστε ὁ Ἀσυάγης ἀκέτ' εἶχεν αὐτῷ συλλέγειν θηρία. Καὶ ὁ Κῦρος, αἰσθόμενος, ὅτι βελόμενος ἃ δύναιτό οἱ ζῶντα παρέχειν, πολλάκις ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, Ὦ πάππε, τί σε δεῖ θηρία ζητᾶντα πράγματα ἔχειν; Ἀλλ' ἦν ἐμὲ ἐκπέμπῃς ἐπὶ θήραν σὺν τῷ θείῳ, νομίῶ, ὅσα ἂν ἴδω θηρία, σέ μοι
6 ταῦτα τρέφειν. Ἐπιθυμῶν δὲ σφόδρα ἐξιέναι ἐπὶ τὴν θήραν, ἀκέτ' ὁμοίως λιπαρεῖν ἐδύνατο, ὥσπερ παῖς ὢν, ἀλλ' ὀκνηρότερον προσήει. Καὶ ἃ πρόσθεν τῷ Σάκᾳ ἐμέμφετο, ὅτι ἃ παρίει αὐτὸν πρὸς τὸν πάππον, αὐτὸς ἤδη Σάκας ἑαυτῷ ἐγίγνετο· ἃ γὰρ προσήει, ἃ μὴ προίδοι, εἰ καιρὸς εἴη· καὶ τᾶ Σάκα ἐδέατο πάντως σημαίνειν αὐτῷ, ὁπότε ἐν καιρῷ εἴη ἐσιέναι, καὶ ὁπότε ἀκ ἐν καιρῷ· ὥστε ὁ Σάκας ἤδη ὑπερεφίλει αὐτὸν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

7 Ἐπεὶ δ' ἔξω ἔγνω ὁ Ἀσυάγης σφόδρα αὐτὸν ἐπιθυμοῦντα τῆς ἔξω θήρας, ἐκπέμπει αὐτὸν σὺν τῷ θείῳ, καὶ φύλακας συμπέμπει ἐφ' ἵππων πρεσβυτέρους, ὅπως ἀπὸ τῶν δυσχωρίων φυλάττοιεν αὐτὸν, καὶ εἴ τῶν ἀγρίων τι φανείη θηρίων. Ὁ δὲ Κῦρος τῶν ἑπομένων προθύμως ἐπυνθάνετο, ὁποίοις ἃ χρὴ θηρίοις πελάζειν, καὶ ὁποῖα χρὴ θαρρούντα διώκειν. Οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι ἄρκοι τε πολλαὶ ἤδη πλησιάσαντας διέφθειραν, καὶ λέοντες καὶ κάπροι καὶ παρδάλεις· αἱ δὲ ἔλαφοι, καὶ δορκάδες, καὶ ἄγριοι ὄιες, καὶ οἱ ὄνοι οἱ ἄγριοι, ἀσινεῖς εἰσιν. Ἔλεγον δὲ καὶ τᾶτο, τὰς δυσχωρίας ὅτι δέοι φυλάττεσθαι ἥδιον ἦτον, ἢ τὰ θηρία.

ρία· πολλὰς γὰρ ἤδη αὐτοῖς τοῖς ἵπποις κατακρημνι-
σθῆναι. Καὶ ὁ Κῦρος ταῦτα πάντα ἐμάνθανε προθύ- 8
μως· ὡς δὲ εἶδεν ἔλαφον ἐκπηδήσασαν, πάντων ἐπι-
λαθόμενος, ὧν ἤκουεν, ἐδίωκεν, οὐδὲν ἄλλο ὁρῶν, ἢ
ὅποι ἔφευγε. Καί πως διαπηδῶν αὐτῷ ὁ ἵππος πί-
πτει εἰς γόνατα, καὶ μικροῦ κἀκεῖνον ἐξετραχήλισεν·
οὐ μὴν ἀλλ' ἐπέμενεν ὁ Κῦρος μόλις πως, καὶ ὁ ἵππος
ἐξανέστη. Ὡς δὲ εἰς τὸ πεδίον ἦλθεν, ἀκοντίσας κα-
ταβάλλει τὴν ἔλαφον, καλόν τι χρῆμα καὶ μέγα.
Ὁ μὲν δὴ ὑπερέχαιρεν· οἱ δὲ φύλακες προσελάσαντες,
ἐλοιδόρουν αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, εἰς οἷον κίνδυνον ἔλθοι, καὶ
ἔφασαν, κατερεῖν αὐτοῦ τῷ πάππῳ. Ὁ οὖν Κῦρος εἱστή-
κει καταβεβηκὼς, καὶ ἀκούων ταῦτα ἠνιᾶτο. Ὡς
δ' ᾔσθετο κραυγῆς, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὸν ἵππον, ὥσπερ
ἐνθουσιῶν. καὶ ὡς εἶδεν ἐκ τοῦ ἐναντίου κάπρον προσφε-
ρόμενον, ἀντίος ἐλαύνει· καὶ διατεινάμενος εὐστόχως,
βάλλει εἰς τὸ μέτωπον, καὶ κατέσχε τὸν κάπρον. Ἐν- 9
ταῦθα μέντοι ἤδη καὶ ὁ θεῖος αὐτῷ ἐλοιδορεῖτο, τὴν
θρασύτητα ὁρῶν. Ὁ δ', αὐτοῦ λοιδορουμένου, ὅμως
ἐδεῖτο, ὅσα αὐτὸς ἔλαβε, ταῦτα ἐᾶσαι αὐτὸν δοῦναι
εἰσκομίσαντα τῷ πάππῳ. Τὸν δὲ θεῖον εἰπεῖν φα-
σιν, Ἀλλ' ἢν αἴσθηται, ὅτι ἐδίωκες, οὐ σοὶ μόνον, ἀλ-
λὰ καὶ ἐμοὶ λοιδορήσεται, ὅτι σε εἴων. Κἂν βούληται,
φάναι αὐτὸν, μαστιγωσάτω, ἐπειδάν γε ἐγὼ δῶ αὐ-
τῷ. Καὶ σύ γε εἰ βούλει, ἔφη, ὦ θεῖε, τιμωρησάμε-
νος, ὅ τι βούλει, τοῦτο ὅμως χάρισαί μοι. Καὶ ὁ Κυαξά-
ρης μέντοι τελευτῶν εἶπε, Ποίει ὅπως βούλει· σὺ γὰρ
νῦν γε ἡμῶν ἔοικας βασιλεὺς εἶναι. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος 10
εἰσκομίσας τὰ θηρία, ἐδίδου τε τῷ πάππῳ, καὶ ἔλε-

γεν, ὅτι αὐτὸς ταῦτα θηράσειεν ἐκείνῳ. Καὶ τὸ ἀκόντιον ἐδείκνυε μὲν ἅ, κατέθηκε δὲ ἡμαυρωμένα, ὅπως ἥδιστο τὸν πάππον ὄψεσθαι. Ὁ δὲ Ἀστυάγης ἄρα εἶπεν, Ἀλλ', ὦ παῖ, δέχομαι μὲν ἄγων ἥδέως, ὅσα μοι δίδως· ἀ μέντοι δέομαί γε τούτων ἀδεκός, ὥστέ σε κινδυνεύειν. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη· Εἰ τοίνυν μὴ σὺ δέῃ, ἱκετεύω, ὦ πάππε, ἐμοὶ δὸς αὐτά, ὅπως ἐγὼ δωδῶ τοῖς ἡλικιώταις. Ἀλλ', ὦ παῖ, ἔφη ὁ Ἀστυάγης, καὶ ταῦτα λαβὼν διαδίδου, ὅτῳ σὺ βέλει, καὶ τῶν ἄλλων
II ὁπόσα ἐθέλεις. Καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν, ἐδίδου τε ἄρα τοῖς πυκὶ, καὶ ἅμα ἔλεγεν·

Ὦ παῖδες, ὡς ἄρα ἐφλυαρῆμεν, ὅτε τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἐθηρῶμεν. Ὅμοιον γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, οἷόνπερ εἴ τις ἀτδεμένα ζῶα θηρῴη. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν μικρῷ χωρίῳ ἦν· ἔπειτα καὶ μικρὰ καὶ ψωραλέα· καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, χωλὸν ἦν· τὸ δὲ, κολοβόν· τὰ δ' ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ λειμῶσι θηρία, ὡς μὲν καλὰ, ὡς δὲ μεγάλα, ὡς δὲ λιπαρὰ ἐφαίνετο. Καὶ αἱ μὲν ἔλαφοι, ὥσπερ πτηναὶ, ἤλλοντο πρὸς τὸν ἀρανόν· αἱ δὲ κάπροι, ὥσπερ τὰς ἄνδρας φασὶ τὰς ἀνδρείας, ἐμάσσε ἐφέροντο· ὑπὸ δὲ τῆς πλατύτητος ἀδὲ ἁμαρτεῖν οἷόν τε ἦν αὐτῶν· καλλίω δὲ, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ καὶ τεθνηκότα ταῦτα εἶναι, ἢ ζῶντα ἐκεῖνα τὰ περιφκοδαμημένα. Ἀλλὰ ἄρα ἄν, ἔφη, ἀφεῖεν καὶ ὑμᾶς οἱ πατέρες ἐπὶ τὴν θήραν; Καὶ ῥᾳδίως γ' ἄν, ἔφασαν, εἰ
12 Ἀστυάγης κελεύοι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε· Τίς ἂν ἂν ὑμῶν πρὸς Ἀστυάγην μνησθείη; Τίς γὰρ ἄν, ἔφασαν, σὲ γε ἱκανώτερος πεῖσαι; Ἀλλὰ μὰ τὴν Ἥραν, ἔφη, ἐγὼ μὲν δὴ οἶδ', ὅτι ὥνθρωπος γεγένημαι· ἀδὲ γὰρ λέγειν

γειν οἷός τ' εἰμὶ, ἐὰν ἀναβλέπειν πρὸς τὸν πάππον ἐκ τῆς ἴσης ἔτι δύναμαι. Ἢν δὲ τοσοῦτον ἐπιδιδῶ, δέδοικα, ἔφη, μὴ παντάπασι βλάξ τις καὶ ἠλίθιος γένωμαι. Παιδάριον δὲ ὢν, δεινότατον λαλεῖν ἐδόκουν εἶναι. Καὶ οἱ παῖδες εἶπον, Πονηρὸν λέγεις τὸ πρᾶγμα, εἰ μηδὲ ὑπὲρ ἡμῶν, ἄν τι δέῃ, δυνήσῃ πράττειν, ἀλλ' ἄλλα τινὸς ἡμᾶς τὸ ἐπὶ σοὶ ἀνάγκη δεῖσθαι. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος, ἐδήχθη· καὶ σιγῇ ἀπελθὼν, διακελευσάμενος ἑαυτῷ τολμᾶν, εἰσῆλθεν, ἐπιβουλεύσας, ὅπως ἂν ἀλυπότατα εἴποι πρὸς τὸν πάππον, καὶ διαπράξειεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶν, ὧν ἐδέοντο. Ἤρξατο τοίνυν ὧδε. 13

Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ πάππε, ἤν τις ἀποδράσῃ τῶν οἰκετῶν, καὶ λάβῃς αὐτὸν, τί αὐτῷ χρήσῃ; Τί δὴ ἄλλο, ἔφη, ἢ δήσας ἐργάζεσθαί ἀναγκάσω; Ἢν δὲ αὖ τολμήσῃ σοι πάλιν ἐπέλθῃ, πῶς ποιήσεις; Τί δὲ, ἔφη, ἢν μαστιγώσας αὐτόν γε, ἵνα μὴ αὖθις τοῦτο ποιῇ, ἔπειτα ἐξαρχῆς πάλιν αὐτῷ χρήσομαι; Ὥρα ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, παρασκευάζεσθαί σοι εἶναι, ὅτῳ μαστιγώσεις με, ὡς βουλευομένου γε ὅπως ἀποδρῶ, λαβὼν τὰς ἐμὰς ἡλικιώτας ἐπὶ θήραν. Καὶ ὁ Ἀστυάγης, Καλῶς, ἔφη, ἐποίησας προειπών· ἔνδοθεν γὰρ ἀπαγορεύω σοι μὴ κινεῖσθαι. Χάριεν γὰρ, ἔφη, εἰ ἕνεκα κρασδίων τῇ θυγατρὶ τὸν παῖδα ἀποβεκολήσαιμι. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος, ἐπείσθετο μὲν καὶ ἔμενεν· ἀνιαρὸς δὲ καὶ σκυθρωπὸς ὢν, σιωπῇ διῆγεν. Ὁ μέντοι Ἀστυάγης, ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν λυπούμενον ἰσχυρῶς, βουλόμενος αὐτῷ χαρίσασθαι, ἐξάγει ἐπὶ θήραν· καὶ πεζὰς πολλὰς καὶ ἱππέας συναλίσας, καὶ τὰς παῖδας, καὶ συνελά- 14

σας εἰς τὰ ἱππάσιμα χωρία τὰ θηρία, ἐποίησε μεγάλην θήραν. Καὶ βασιλικῶς δὴ αὐτὸς παρὼν, ἀπηγόρευε μηδένα βάλλειν, πρὶν Κῦρος ἐμπλησθεὶη βάλων. Ὁ δὲ Κῦρος ἐκ εἴα κωλύειν· Ἀλλ', ἐὰ βάλλε, ἔφη, ὦ πάππε, ἡδέως με θηρᾶν, ἄφες πάντας τὰς κατ' ἐμὲ διώκειν καὶ διαγωνίζεσθαι, ὅπως ἕκαστος τὰ κράτιστα
15 δύναιτο. Ἐντεῦθεν δὴ ὁ Ἀστυάγης ἀφίησι καὶ σὰς ἐθεᾶτο τὰς ἐμελλωμένους ἐπὶ τὰ θηρία, καὶ φιλονεικοῦντας, καὶ διώκοντας, καὶ ἀκοντίζοντας. Καὶ τῷ Κύρῳ ἥδετο, ἐ δυναμένῳ σιγᾶν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ὥσπερ σκύλακι γενναίῳ ἀναπηδῶντι, ὁπότε πλησιάζοι θηρίῳ, καὶ παρακαλοῦντι ὀνόματι ἕκαστον. Καὶ τὸ μὲν καταγελῶντα αὐτὸν ἐρῶν εὐφραίνετο, τὸν δέ τινα καὶ ἐπαινοῦντα αὐτὸν ἡσθάνετο ἀδ' ὁπωσιοῦν φθονερῶς. Τέλος δ' οὖν, πολλὰ θηρία ἔχων ὁ Ἀστυάγης, ἀπῆει. Καὶ τολοιπὸν ἄτως ἥσθη τῇ τότε θήρᾳ, ὥσε ἀεί, ὁπότε εἶόν τε εἴη, συνεξῆει τῷ Κύρῳ, καὶ ἄλλας τε πολλὰς παρελάμβανε, καὶ τὰς παῖδας, Κύρου ἕνεκα. Τὸν μὲν δὴ πλεῖστον χρόνον ἄτω διῆγεν ὁ Κῦρος, πᾶσιν ἡδονῆς μὲν καὶ ἀγαθοῦ τινος συναίτιος ὤν, κακοῦ δὲ ἀδενί.

16 Ἀμφὶ δὲ τὰ πέντε ἢ ἑκκαίδεκα ἔτη αὐτοῦ γενομένου, ὁ υἱὸς τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως, γαμεῖν μέλλων, ἐπεθύμησεν αὐτὸς θηρᾶσαι εἰς τοῦτον τὸν χρόνον. Ἀκούων δ' ἐν, ἐν τοῖς μεθορίοις τοῖς τε αὐτῶν καὶ τοῖς Μήδων πολλὰ θηρία εἶναι, ἅτε ἀθήρευτα ὄντα διὰ τὸν πόλεμον, ἐνταῦθα ἐπεθύμησεν ἐξελθεῖν. Ὅπως δ' ἂν ἀσφαλῶς θηρῴη, ἱππέας τε προσέλαβε πολλοὺς καὶ πελταστάς, οἵτινες ἔμελλον αὐτῷ ἐκ τῶν λασίων τὰ

θηρία

θηρία ἐξελᾶν εἰς τὰ ἐργάσιμά τε καὶ εὐήλατα. Ἀφικόμενος δὲ, ὅπερ ἦν αὐτῷ τὰ φοράδια καὶ ἡ φυλακὴ, ἐνταῦθα ἐδειπνοποιεῖτο, ὡς πρωὶ τῇ ὑστεραίᾳ θηράσων. Ἤδη δὲ ἑσπέρας γενομένης, ἡ διαδοχὴ τῇ 17
πρόσθεν φυλακῇ ἔρχεται ἐκ πόλεως, καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς. Ἔδοξεν ἂν αὐτῷ πολλὴ στρατιὰ παρεῖναι, δύο μὲν φυλακαὶ ὁμοῦ ἔσαι, πολλοὶ δὲ, ὡς αὐτὸς ἔχων ἦκεν ἱππέας καὶ πεζούς. Ἐβουλεύσατο δὲν κρύπτιον εἶναι λεηλατῆσαι ἐκ τῆς Μηδικῆς· καὶ λαμπροτέρου τε ἂν φανῆναι τὸ ἔργον τῆς θήρας, καὶ ἱερείων πολλὴν ἀφθονίαν ἐνόμιζε γενήσεσθαι. Οὕτω δὴ πρωὶ ἀναστὰς, ἦγε τὸν στρατόν· καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς καταλείπει ἀθρόους ἐν τοῖς μεθορίοις, αὐτὸς δὲ τοῖς ἵπποις προσελάσας πρὸς τὰ τῶν Μήδων φοράδια, τοὺς μὲν βελτίστους καὶ πλείστους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, ἐνταῦθα κατέμεινεν, ὡς μὴ βοηθοῖεν οἱ φορεῖς τῶν Μήδων ἐπὶ τοὺς καταθέοντας· τοὺς δ' ἐπιτηδείους ἀφῆκε κατὰ φυλὰς ἄλλας ἄλλοσε καταθεῖν· καὶ ἐκέλευε, περιβαλλομένους ὅτῳ τις ἐντυγχάνοι, ἐλαύνειν πρὸς ἑαυτόν. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον.

Σημανθέντων δὲ τῷ Ἀσυάγει, ὅτι πολέμιοί εἰσιν ἐν 18
τῇ χώρᾳ, ἐκβοηθεῖ καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ ὅρια σὺν τοῖς περὶ αὐτόν· καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὡσαύτως σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν ἱππόταις· καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ἐσήμαινε πᾶσιν ἐκβοηθεῖν. Ὡς δὲ εἶδον πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν Ἀσσυρίων συντεταγμένους, καὶ τοὺς ἱππέας ἡσυχίαν ἄγοντας, ἔστησαν καὶ οἱ Μῆδοι. Ὁ δὲ Κῦρος, ὁρῶν ἐκβοηθοῦντας καὶ τοὺς ἄλλους πασσυδεὶ, ἐκβοηθεῖ καὶ αὐτὸς, πρῶτον τότε ὅπλα ἐνδύς, οὔποτε οἰόμενος

οὕτως ἐπεθύμει αὐτοῖς ἐξοπλίσασθαι. Καὶ γὰρ μάλα καλὰ ἦν, καὶ εὖ ἁρμόττοντα αὐτῷ, ἃ ὁ πάππος περὶ τὸ σῶμα ἐπεποίητο. Οὕτω δὴ ἐξοπλισάμενος, προσήλασε τῷ ἵππῳ. Καὶ ὁ Ἀστυάγης ἰδὼν, ἐθαύμασε μὲν, τίνος κελεύσαντος ἥκοι· ὅμως δ' εἶπεν αὐ-
19 τῷ μένειν παρ' ἑαυτῷ. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς εἶδε πολλὰς ἱππέας ἀντίους, ἤρετο, ἦ ἄττοι, ἔφη, ὦ πάππε, πολέμιοί εἰσιν, οἳ ἐφεστήκασι τοῖς ἵπποις ἡμῶν; Πολέμιοι μέντοι, ἔφη. Ἦ καὶ ἐκεῖνοι, ἔφη, οἱ ἐλαύνοντες; Καὶ ἐκεῖνοι μέντοι. Νὴ τὸν Δί', ἔφη, ὦ πάππε, ἀλλ' ἂν πονηροί γε φαινόμενοι καὶ ἐπὶ πονηρῶν ἱππαρίων, ἄγχουσιν ἡμῶν τὰ χρήματα· ἀκοῦν χρὴ ἐλαύνειν τινὰς ἡμῶν ἐπ' αὐτούς. Ἀλλ' ἐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσον τὸ πλῆθος τῶν ἱππέων ἔστηκε συντεταγμένον; οἳ, ἢν ἐπ' ἐκείνους ἡμεῖς ἐλαύνωμεν, ὑποτεμοῦνται πάλιν ἡμᾶς ἐκεῖνοι· ἡμῖν δὲ οὔπω ἐσχὺς πάρεστιν. Ἀλλ' ἢν σὺ μένῃς, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀναλαμβάνῃς τοὺς προσβοηθοῦντας, φοβήσονται ἄττοι, καὶ οὐ κινήσονται· οἱ δ' ἄγοντες ἀφήσουσιν εὐθὺς τὴν λείαν, ἐπειδὰν ἴδωσί τινας ἐπ' αὐτοὺς ἐλαύνοντας.

20 Ταῦτ' εἰπὼν, ἔδοξέ τι λέγειν τῷ Ἀστυάγει. Καὶ ἅμα θαυμάζων, ὡς καὶ ἐφρόνει καὶ ἐγρηγόρει, κελεύει τὸν υἱὸν, λαβόντα τάξιν ἱππέων ἐλάσαι ἐπὶ τοὺς ἄγοντας τὴν λείαν. Ἐγὼ δὲ, ἔφη, ἐπὶ τόνδε, ἢν ἐπὶ σὲ κινῶνται, ἐλῶ· ὥστε ἀναγκασθήσονται ἡμῖν προσέχειν τὸν νοῦν. Οὕτω δὴ ὁ Κυαξάρης, λαβὼν τῶν ἐῤῥωμένων ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν, προσελαύνει. Καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἶδεν ὁρμωμένους, συνεξορμᾷ εὐθύς, καὶ αὐτὸς πρῶτος ἡγεῖτο ταχέως, καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι

ἐφείπε-

ἐφείπετο, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἐκ ἀπελείποντο. Ὡς δὲ
εἶδον αὐτὲς πελάζοντας οἱ λεηλατῆντες, εὐθὺς ἀφέν-
τες τὰ χρήματα ἔφυγον. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Κῦρον ὑπε- 21
τέμνοντο, καὶ οὓς μὲν κατελάμβανον, εὐθὺς ἔπαιον,
πρῶτος δὲ ὁ Κῦρος· ὅσοι δὲ παραλλάξαντες αὐτῶν
ἔφθασαν, κατόπιν τάττες ἐδίωκον, καὶ ἐκ ἀνίεσάν,
ἀλλ' ἦρουν τινὰς αὐτῶν. Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος,
ἄπειρος, ἀπρονοήτως φέρεται πρὸς κάπρον, ἕτω καὶ ὁ
Κῦρος ἐφέρετο, μόνον ὁρῶν τὸ παίειν τὸν ἁλισκόμενον,
ἄλλο δ' ἐδὲν προνοῶν. Οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς ἑώρων πο-
νᾶντας τὲς σφετέρες, προὐκίνησαν τὸ σῖφος, ὡς παυ-
σομένε τᾶ διωγμᾶ, ἐπεὶ σφῶς ἴδοιεν προσορμήσαντας.
Ὁ δὲ Κῦρος ἐδὲν μᾶλλον ἀνίει, ἀλλ' ὑπὸ τῆς χαρμο- 22
νῆς ἀνακαλῶν τὸν θεῖον, ἐδίωκε· καὶ ἰσχυρὰν τὴν φυ-
γὴν τοῖς πολεμίοις ἐποίει, κατέχων. Καὶ ὁ Κυαξά-
ρης μέντοι ἐφείπετο, ἴσως μὲν καὶ αἰσχυνόμενος τὸν
κατέρα· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ εἵποντο, προθυμότεροι ὄν-
τες ἐν τῷ τοιᾴτῳ εἰς τὸ διώκειν, καὶ οἱ μὴ πάνυ πρὸς
τὲς ἐναντίες ἄλκιμοι ὄντες. Ὁ δὲ Ἀσυάγης, ὡς ἑώρα
τὲς μὲν ἀπροονήτως διώκοντας, τὲς δὲ πολεμίες
φθορὰς τε καὶ τεταγμένες ὑπαντῶντας, δείσας περί
τε τᾶ υἱᾶ καὶ τᾶ Κύρᾳ, μὴ εἰς παρεσκευασμένες ἀτά-
κτως ἐμπεσόντες πάθοιέν τι, ἠγεῖτο εὐθὺς πρὸς τὲς
πολεμίες. Οἱ δ' αὖ πολέμιοι, ὡς εἶδον τὲς Μήδες 23
προκινηθέντας, διατεινάμενοι οἱ μὲν τὰ παλτά, οἱ δὲ
τὰ τόξα, ἔστησαν, ὡς ἂν, ἐπειδὴ εἰς τόξευμά γε ἀφί-
κοιντο, σταμένες, ὥσπερ τὰ πλεῖστα εἰώθασι ποιεῖν.
Μέχρι γὰρ τοσάτε, ὁπότε ἐγγύτατα γίγνοιντο, προσή-
λαυνον ἀλλήλοις, καὶ ἠκροβολίζοντο πολλάκις μέ-

χρις

χρις ἑσπέρας. Ἐπεὶ δὲ ἑώρων τὰς μὲν σφετέρας φυγῇ εἰς αὐτὰς φερομένας, τὰς δ' ἀμφὶ Κῦρον ὁμοῦ ἐπ' αὐτὰς ἑπομένας, τὸν δὲ Ἀστυάγην σὺν τοῖς ἵπποις ἐντὸς γιγνόμενον ἤδη τοξεύματος, ἐκκλίνασι καὶ φεύγουσιν. Οἱ δὲ, ἅτε ὁμόθεν διώκοντες, ἦρχον πολλὰς ἀνὰ κράτος· καὶ τὰς μὲν ἁλισκομένας ἔκαιον, καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας, τὰς δὲ πίπτοντας κατέκαινον· καὶ ἃ πρόσθεν ἔσησαν, πρὶν ἢ πρὸς τοῖς πεζοῖς τῶν Ἀσσυρίων ἐγένοντο. Ἐνταῦθα μέντοι δείσαντες, μὴ καὶ ἐνέδρα τις
24 μείζων ὑπείη, ἐπέσχον. Ἐκ τούτου δὴ ἀνήγαγεν ὁ Ἀστυάγης, μάλα χαίρων τῇ ἱπποκρατίᾳ· καὶ τὸν Κῦρον ἐκ ἔχων ὅ τι χρὴ λέγειν· αἴτιον μὲν εἰδὼς ὄντα τῶν ἔργων, μαινόμενον δὲ γιγνώσκων τῇ τόλμῃ. Καὶ γὰρ τότε ἀπιόντων οἴκαδε τῶν ἄλλων, μόνος ἐκεῖνος ἐδέη ἄλλο ἢ τοὺς πεπτωκότας περιελαύνων ἐθεᾶτο· καὶ μόλις αὐτὸν ἀφελκύσαντες οἱ ἐπὶ τοῦτο τεταγμένοι, προσήγαγον τῷ Ἀστυάγει, μάλα ἐπίφροσθεν ποιούμενον τοὺς προσιόντας, ὅτι ἑώρα τὸ πρόσωπον
25 τοῦ πάππου ἠγριωμένον ἐπὶ τῇ θέᾳ τῇ αὐτοῦ. Ἐν μὲν δὴ Μήδοις ταῦτα ἐγένετο· καὶ οἵ τε ἄλλοι πάντες τὸν Κῦρον διὰ σώματος εἶχον, καὶ ἐν λόγῳ, καὶ ἐν ᾠδαῖς· ὅ τε Ἀστυάγης, καὶ πρόσθεν τιμῶν αὐτὸν, τότε ὑπερεξεπέπληκτο ἐπ' αὐτῷ.

Καμβύσης δὲ, ὁ τοῦ Κύρου πατὴρ, ᾤδετο μὲν πυνθανόμενος ταῦτα· ἐπειδὴ δὲ ἤκουσεν ἀνδρὸς ἤδη ἔργα διαπρατ[illegible]όμενον τὸν Κῦρον, ἀπεκάλει, ὅπως τὰ ἐν Πέρσαις ἐπιχώρια ἀποτελοίη. Καὶ τὸν Κῦρον δὴ ἐνταῦθα λέγεται εἰπεῖν, ὅτι ἀπίοι βούλοιτο, μὴ ὁ πατὴρ τι ἄχθοιτο, καὶ ἡ πόλις μέμφοιτο. Τῷ δὴ Ἀστυάγει

Ἀστυάγει ἐδόκει ἀναγκαῖον εἶναι ἀποπέμπειν αὐτόν. Ἔνθα δὴ ἵππους τε αὐτῷ δοὺς, ἧς αὐτὸς ἐπεθύμει λαβεῖν, καὶ ἄλλα συσκευάσας παντοδαπὰ, ἀπέπεμπε, καὶ διὰ τὸ φιλεῖν αὐτὸν, καὶ ἅμα ἐλπίδας μεγάλας ἔχων ἐν αὐτῷ, ἄνδρα ἔσεσθαι ἱκανὸν καὶ φίλους ὠφελεῖν, καὶ ἐχθροὺς ἀμύνειν. Ἀπιόντα δὲ τὸν Κῦρον προὔπεμπον ἅπαντες, καὶ παῖδες, καὶ ἥλικες, καὶ ἄνδρες, καὶ γέροντες, ἐφ' ἵππων, καὶ Ἀστυάγης αὐτὸς, καὶ ἐδόκει ἔφασαν, ὅτιν' ἐ δακρύοντ' ἀποστρέφεσθαι. Καὶ Κῦρον δὲ αὐτὸν σὺν πολλοῖς δακρύοις λέγεται 26
ἀποχωρῆσαι. Πολλὰ δὲ δῶρα διαδοῦναι αὐτόν φασι τοῖς ἡλικιώταις, ὧν Ἀστυάγης αὐτῷ ἐδεδώκει· τέλος δὲ, καὶ ἣν εἶχε στολὴν τὴν Μηδικὴν ἐκδύντα δοῦναί τινι, δηλῶν, ὅτι τάχιστα μάλιστα ἠσπάζετο. Τὰς μέντοι λαβόντας καὶ δεξαμένους τὰ δῶρα λέγεται Ἀστυάγει ἀπενεγκεῖν· Ἀστυάγην δὲ δεξάμενον Κύρῳ ἀποπέμψαι· τὸν δὲ πάλιν τε ἀποπέμψαι εἰς Μήδους, καὶ εἰπεῖν, Ὦ πάππε, εἰ βάλει με καὶ πάλιν εἶναι ὡς σὲ, μὴ αἰσχυνόμενον, ἅ ἔχειν, εἴ τῳ τι ἐγὼ δέδωκα· Ἀστυάγην δὲ ταῦτα ἀκάσαντα ποιῆσαι, ὥσπερ ὁ Κῦρος ἐπέστειλεν.

Εἰ δὲ δεῖ καὶ παιδικὰ λόγια μνησθῆναι, λέγεται, 27
ὅτε Κῦρος ἀπήει, καὶ ἀπηλλάττοντο ἀπ' ἀλλήλων, τὰς συγγενεῖς, φιλάντας τὸν Κῦρον τῷ σώματι, ἀποπέμπεσθαι αὐτὸν, νόμῳ Περσικῷ· (καὶ γὰρ νῦν ἔτι τοῦτο ποιοῦσι Πέρσαι) ἄνδρα δή τινα τῶν Μήδων, μάλα καλὸν κἀγαθὸν ὄντα, ἐκπεπλῆχθαι πολὺν δὴ χρόνον ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ Κύρου· ἡνίκα δὲ εἶδε τὰς συγγενεῖς φιλοῦντας αὐτὸν, ὑπολειφθῆναι· ἐπεὶ δὲ οἱ

ἄλλοι

ἄλλοι ἀπῆλθον, προσελθεῖν τῷ Κύρῳ, καὶ εἰπεῖν· Ἐμὲ μόνον σὲ γινώσκεις, ὦ Κῦρε, τῶν συγγενῶν; Τί δὲ, εἰπεῖν τὸν Κῦρον; Ἢ καὶ σὺ συγγενὴς εἶ; Μάλιστα, φάναι. Ταῦτ' ἄρα, εἰπεῖν τὸν Κῦρον, καὶ ἐνεώρας μοι· πολλάκις γὰρ δοκῶ σε γιγνώσκειν τᾶτο ποιῦντα. Προσελθεῖν γάρ σοι ἀεὶ βυλόμενος, ἔφη, νὴ τὰς θεὰς, ἠσχυνόμην. Ἀλλ' οὐκ ἐδει, φάναι τὸν Κῦρον, συγγενῆ γε ὄντα· ἅμα δὲ προσελθόντα φιλῆσαι
28 αὐτόν. Καὶ τὸν Μῆδον φιληθέντα, ἀρέσθαι, Ἢ καὶ ἐν Πέρσαις νόμος ἐστὶν ἕτος συγγενεῖς φιλεῖν; Μάλιστα, φάναι, ὅταν γε ἴδωσιν ἀλλήλους διὰ χρόνα, ἢ ἀπίωσί ποι ἀπ' ἀλλήλων. Ὥρα ἂν εἴη σοι, ἔφη ὁ Μῆδος, πάλιν φιλεῖν ἐμέ· ἀπέρχομαι γὰρ, ὡς ὁρᾷς, ἤδη. Οὕτω καὶ τὸν Κῦρον πάλιν φιλήσαντα, ἀποπέμπειν, καὶ ἀπιέναι. Καὶ ὁδόν τε ἅπω πολλὴν διελαύνεσθαι αὐτοῖς, καὶ τὸν Μῆδον ἥκειν πάλιν ἱδρῶντι τῷ ἵππῳ. Καὶ τὸν Κῦρον ἰδόντα, Ἀλλ' ἦ, φάναι, ἐπελάθετί, ὧν ἐβέλτε εἰπεῖν; Οὐ μὰ Δία, φάναι ἀλλ' ἥκω διὰ χρόνε· Καὶ τὸν Κύρον εἰπεῖν, Νὴ Δί', ὦ σύγγενες, δὶ ὀλίγε γε. Ποῖε ὀλίγε, εἰπεῖν τὸν Μῆδον; Οὐκ οἶσθα, φάναι, ὦ Κῦρε, ὅτι καὶ ὅσῳ σκαρδαμύττω χρόνον, πάνυ πολύς μοι δοκεῖ εἶναι, ὅτι ἐχ ὁρῶ σε τότε, τοιᾶτον ὄντα; Ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον γελάσαι τε ἐκ τῶν πρόσθεν δακρύων, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ ἀπίοντα θαῤῥεῖν, ὅτι παρέσαι αὐτοῖς ὀλίγε χρόνε· ὥστε ὁρᾶν σοι ἐξέσαι, καὶν βάλη, ἀσκαρδαμυκτεί.

Cap. V. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἅτως ἀπελθὼν εἰς Πέρσας, ἐνιαυτὸν μὲν λέγεται ἔτι ἐν τοῖς παισὶ γενέσθαι. Καὶ τῶ μὲν πρῶτον οἱ παῖδες ἐσκωπτον αὐτὸν, ὡς ἡδυπαθεῖν μεμα-

μεμαθηκως ἐν Μήδοις ἦκοι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐσθίοντα αὐτὸν ἑώρων, ὥσπερ αὐτοὶ, ἡδέως, καὶ πίνοντα, καὶ εἴποτ' ἐν ἑορτῇ εὐωχία προσγένοιτο, ἐπιδιδόντα μᾶλλον αὐτὸν τῷ ἑαυτᾶ μέρος ἡσθάνοντο, ἢ προσδεόμενον, καὶ πρὸς τούτοις δὲ καὶ τἄλλα κρατισεύοντα αὐτὸν ἐώρων περὶ ἅπαντα ἑαυτῶν· ἐνταῦθα δὴ πάλιν ὑπέπτησσον οἱ ἥλικες αὐτῷ. Ἐπεὶ δὲ, διελθὼν τὴν παιδείαν ταύτην, ἤδη εἰσῆλθεν εἰς τοὺς ἐφήβους, ἐν τούτοις αὖ ἐδόκει κρατισεύειν, καὶ μελετῶν ἃ χρὴ, καὶ καρτερῶν ἃ ἔδει, καὶ αἰδέμενος τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ πειθόμενος τοῖς ἄρχουσι.

Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὁ μὲν Ἀσυάγης ἐν τοῖς Μήδοις ἀποδυήσκει· ὁ δὲ Κυαξάρης, ὁ τοῦ Ἀσυάγους παῖς, τῆς δὲ Κύρου μητρὸς ἀδελφὸς, τὴν ἀρχὴν ἔλαβε τῶν Μήδων. Ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, καταστρεψάμενος μὲν πάντας Σύρους, Φοῖνιξ δὲ μικρὸν, ὑπήκοον δὲ πεποιημένος τὸν Ἀραβίων βατιλέα, ὑπηκόους δὲ ἔχων ἤδη καὶ Τρκανίους, πολιορκῶν δὲ καὶ Βακτρίους, ἐνόμιζεν, εἰ τοὺς Μήδους ἀσθενεῖς ποιήσειε, πάντων γε ἂν τῶν πέριξ ῥᾳδίως ἄρξειν· (ἰσχυρότατον γὰρ τῶν ἐγγὺς φῦλον τοῦτο ἐδόκει εἶναι) οὕτω δὴ διαπέμπεται πρός τε τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν πάντας, καὶ πρὸς Κροῖσον τὸν Λυδῶν βασιλέα, καὶ πρὸς τὸν Καππαδοκῶν, καὶ πρὸς Φρύγας ἀμφοτέρους, καὶ πρὸς Κᾶρας, καὶ Παφλαγόνας, καὶ Ἰνδοὺς δὲ, καὶ πρὸς Κίλικας, τοὺς μὲν καὶ διαβάλλων πρὸς αὐτοὺς Μήδους καὶ Πέρσας, λέγων, ὡς μεγάλα τε εἴη ταῦτα ἔθνη καὶ ἰσχυρὰ, καὶ συνεστηκότα εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ ἐπιγαμίας ἀλλήλοις πεποιημένοι εἶεν, καὶ συνεστήκοιεν εἰς ἓν, καὶ κινδυνεύοιεν, εἰ

εἰ μή τις αὐτὰς φθάσας ἀσθενώσει, ἐπὶ ἓν ἕκαστον
3 τῶν ἐθνῶν ἰόντες καταστρέψασθαι. Οἱ μὲν δὴ καὶ
τοῖς λόγοις τούτοις πειθόμενοι, συμμαχίαν αὐτῷ ποι-
οῦνται· οἱ δὲ, καὶ δώροις καὶ χρήμασιν ἀναπειθόμε-
4 νοι· πολλὰ γὰρ καὶ ταῦτα ἦν αὐτῷ. Κυαξάρης δὲ
ὁ τᾶ Ἀστυάγης παῖς, ἐπεὶ ἠσθάνετο τήν τ' ἐπιβουλὴν
καὶ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν συνιεμένην ἐφ' ἑαυτὸν,
αὐτός τε εὐθέως ὅσα ἐδύνατο παρεσκευάζετο, καὶ εἰς
Πέρσας δὲ ἔπεμπε πρός τε τὸ κοινὸν, καὶ πρὸς Καμ-
βύσην, τὸν τὴν ἀδελφὴν ἔχοντα, καὶ βασιλεύοντα ἐν
Πέρσαις. Ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς Κῦρον, δεόμενος αὐτᾶ
πειρᾶσθαι ἄρχοντα ἑλέσθαι τῶν ἀνδρῶν, εἴ τινας πέμ-
ποι στρατιώτας τῷ Περσῶν κοινῷ. Ἦδη γὰρ καὶ ὁ Κῦ-
ρος, διατετελεκὼς τὰ ἐν τοῖς ἐφήβοις δέκα ἔτη, ἐν τοῖς
5 ἀνδράσιν ἦν. Οὕτω δὴ δεξαμένᾳ τᾶ Κύρᾳ, οἱ βα-
λεύοντες γεραίτεροι αἱροῦνται αὐτὸν ἄρχοντα τῆς εἰς
Μήδους στρατείας. Ἔδοσαν δὲ αὐτῷ διακοσίους τῶν
ὁμοτίμων προσελέσθαι· τῶν δ' αὖ διακοσίων ἑκάστῳ,
τέτταρας ἄνδρας ἐκ τῶν ὁμοίων ἔδοσαν προσελέσθαι·
γίγνονται μὲν δὴ οὗτοι χίλιοι· τῶν δ' αὖ χιλίων τά-
των ἔδοσαν προσελέσθαι ἑκάστῳ ἐκ τᾶ δήμᾳ τῶν Περ-
σῶν δέκα μὲν πελτασὰς, δέκα δὲ σφενδονήτας, δέ-
κα δὲ τοξότας. Καὶ ἔτως ἐγένοντο μύριοι μὲν τοξό-
ται, μύριοι δὲ πελτασταὶ, μύριοι δὲ σφενδονῆται· χω-
ρὶς δὲ τάτων οἱ χίλιοι ὑπῆρχον. Τοσαύτη μὲν δὴ στρα-
6 τιὰ τῷ Κύρῳ ἐδόθη. Ἐπειδὴ δὲ ἠρέθη τάχιστα, ἤρ-
ξατο μὲν πρῶτον ἀπὸ τῶν θεῶν· καλλιερησάμενος δὲ,
τότε προσηρεῖτο τὰς διακοσίους. Ἐπεὶ δὲ προσείλον-
το καὶ ἔτοι δὴ τὰς τέσσαρας ἕκασοι, συνέλεξεν αὐ-
τὰς,

τὰς, καὶ ἔλεξεν ὁ Κῦρος ἐν αὐτοῖς τότε πρῶτον τάδε·

„Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ προσειλόμην μὲν ὑμᾶς, ἃ 7
„νῦν πρῶτον δοκιμάσας, ἀλλ' ἐκ παίδων ὁρῶν ὑμᾶς,
„ἃ μὲν καλὰ ἡ πόλις νομίζει, προθύμως αὐτὰ ἐκ-
„πονοῦντας· ἃ δὲ αἰσχρὰ ἡγεῖται εἶναι, παντελῶς τά-
„των ἀπεχομένους. Ὧν δ' ἕνεκα αὐτός τε ἔκ ἀκων
„εἰς τόδε τὸ τέλος κατέστην, καὶ ὑμᾶς παρεκάλεσα,
„δηλῶσαι ὑμῖν βέλομαι. Ἐγὼ γὰρ κατενόησα, ὅτι
„οἱ πρόγονοι ἀδὲν χείρους ἡμῶν ἐγένοντο ἀσκοῦντες
„γῆν κακεῖνοι διετέλεσαν, ἅπερ ἔργα ἀρετῆς νομίζε-
„ται. Ὅ τε μέντοι προσεκτήσαντο, τοιοῦτοι ὄντες, ἢ τῷ
„τῶν Περσῶν κοινῷ ἀγαθὸν, ἢ αὐτοῖς, τοῦτο ἐκέτι
„δύναμαι κατιδεῖν. Καίτοι ἔγωγε οἶμαι, ἀδεμίαν ἀρε-
„τὴν ἀσκεῖσθαι ὑπ' ἀνθρώπων, ὡς μηδὲν πλέον ἔχω-
„σιν οἱ ἔσθλοὶ γενόμενοι τῶν πονηρῶν· ἀλλ' οἵ τε τῶν
„παραυτίκα ἡδονῶν ἀπεχόμενοι, ἀχ, ἵνα μηδέποτε
„εὐφρανθῶσι, τοῦτο πράττουσιν, ἀλλ' ὅπως διὰ ταύ-
„την τὴν ἐγκράτειαν πολλαπλάσια εἰς τὸν ἔπειτα
„χρόνον εὐφρανοῦνται, οὕτω παρασκευάζονται· οἵ τε
„λέγειν προθυμούμενοι δεινοὶ γενέσθαι, ἀχ, ἵνα εὖ
„λέγοντες μηδέποτε παύσωνται, τοῦτο μελετῶσιν,
„ἀλλ' ἐλπίζοντες, τῷ λέγειν εὖ πείθοντες πολλὰς ἀν-
„θρώπους πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ διαπράξε-
„σθαι· οἵ τε αὖ τὰ πολεμικὰ ἀσκοῦντες, ἀχ, ὡς μα-
„χόμενοι μηδέποτε παύσωνται, τοῦτ' ἐκπονοῦσιν, ἀλ-
„λὰ νομίζοντες καὶ ἔστι, τὰ πολεμικὰ ἀγαθοὶ γε-
„νόμενοι, πολὺν μὲν ὄλβον, πολλὴν δὲ εὐδαιμονίαν,
„μεγάλας δὲ τιμὰς καὶ αὐτοῖς καὶ τῇ πόλει περιά-
„ψειν. Εἰ δέ τινες ταῦτα ἐκπονήσαντες, πρίν τινα

„καρπὸν ἀπ' αὐτῶν κομίσασθαι, περιεῖδον αὐτοὺς γή-
„ρᾳ ἀδυνάτους γενομένους, ὅμοιον ἔμοιγε δοκοῦσι πε-
„πονθέναι, οἷον εἴ τις γεωργὸς ἀγαθὸς προθυμηθεὶς
„γενέσθαι, καὶ εὖ σπείρων, καὶ εὖ φυτεύων, ὁπότε
„αὐτὸν καρποῦσθαι ταῦτα δέοι, ἐῴη τὸν καρπὸν
„ἀσυγκόμιστον εἰς τὴν γῆν πάλιν καταῤῥεῖν. Καὶ εἴ
„τις ἀθλητὴς, πολλὰ πονήσας, καὶ ἀξιόνικος γενόμε-
„νος, ἀναγώνιστος διατελέσειεν, οὐδ' ἂν οὗτος ἔμοιγε
„δοκεῖ δικαίως ἀναίτιος εἶναι ἀφροσύνης. Ἀλλ' ἡμεῖς,
„ὦ ἄνδρες, μὴ πάθωμεν ταῦτα· ἀλλ', ἐπείπερ συνίσ-
„μεν ἡμῖν αὐτοῖς ἀπὸ παίδων ἀρξάμενοι ἀσκηταὶ ὄν-
„τες τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἔργων, ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολε-
„μίους, οὓς ἐγὼ σαφῶς ἐπίσταμαι, αὐτὸς ἰδὼν, ἰδιώ-
„τας ὄντας ὡς πρὸς ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι, Οὐ γάρ
„πω οὗτοι ἱκανοί εἰσιν ἀγωνισταὶ, οἳ ἂν τοξεύωσιν, ἢ
„ἀκοντίζωσιν, ἢ ἱππεύωσιν ἐπιστημόνως, ἢν δέ που
„πονῆσαι δέῃ, τούτῳ λείπωνται· ἀλλ' οὗτοι ἰδιῶταί εἰσι
„κατὰ τοὺς πόνους· οὐδέ γε οἵτινες, ἀγρυπνῆσαι δέον,
„ἡττῶνται τούτου· ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἰδιῶταί εἰσι κατὰ
„τὸν ὕπνον· οὐδέ γε οἱ ταῦτα μὲν ἱκανοὶ, ἀπαίδευτοι
„δὲ, ὡς χρὴ καὶ συμμάχοις καὶ πολεμίοις χρῆσθαι·
„ἀλλὰ καὶ οὗτοι δῆλον, ὅτι τῶν μεγίστων παιδευμάτων
„ἀπείρως ἔχουσιν. Ὑμεῖς δὲ νυκτὶ μὲν δήπου, ὅσαπερ
„οἱ ἄλλοι ἡμέρᾳ, δύνασθε χρῆσθαι· πόνους δὲ τοῦ
„ζῆν ἡδέως ἡγεμόνας νομίζετε· λιμῷ δὲ ὅσαπερ ὄψῳ
„διαχρῆσθε· ὑδροποσίαν δὲ ῥᾷον τῶν λεόντων φέρε-
„τε· κάλλιστον δὲ πάντων καὶ πολεμικώτατον κτῆμα
„εἰς τὰς ψυχὰς συγκεκόμισθε· ἐπαινούμενοι γὰρ μᾶλ-
„λον, ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, χαίρετε, Τοὺς δ' ἐπαίνου

„ἐραστὰς

„ἐραστὰς ἀνάγκη ἐπὶ τούτῳ πάντα μὲν πόνον, πάντα „δὲ κίνδυνον ἡδέως ὑποδύεσθαι. Εἰ δὲ ταῦτα ἐγὼ „λέγω περὶ ὑμῶν, ἄλλως γιγνώσκων, ἐμαυτὸν ἐξα„πατῶ· ὅ τι γὰρ μὴ τοιοῦτον ἀποβήσεται παρ' ὑμῶν, „εἰς ἐμὲ τὸ ἐλλεῖπον ἥξει. Ἀλλὰ πιστεύω τοι τῇ πεί„ρᾳ, καὶ τῇ ὑμῶν εἰς ἐμὲ εὐνοίᾳ, καὶ τῇ τῶν πολε„μίων ἀνοίᾳ, μὴ ψεύσειν με ταύτας τὰς ἀγαθὰς „ἐλπίδας. Ἀλλὰ θαῤῥοῦντες ὁρμώμεθα, ἐπειδὴ καὶ „ἐκποδὼν ἡμῖν γεγένηται τὸ δόξαι τῶν ἀλλοτρίων „ἀδίκως ἐφίεσθαι. Νῦν γὰρ ἔρχονται μὲν οἱ πολέ„μιοι, ἄρχοντες ἀδίκων χειρῶν· καλοῦσι δὲ ἡμᾶς οἱ „φίλοι ἐπικούρους. Τί οὖν ἐστιν ἢ τοῦ ἀλέξασθαι δικαιό„τερον, ἢ τοῦ τοῖς φίλοις ἀρήγειν κάλλιον; Ἀλλὰ μὴν „διὰ τοῦτο ὑμᾶς οὐχ ἥκιστα οἶμαι θαῤῥεῖν, τὸ μὴ παρη„μεληκότα με τῶν θεῶν τὴν ἔξοδον ποιεῖσθαι. Πολ„λὰ γάρ μοι συνόντες, ἐπίστασθε, οὐ μόνον τὰ μεγά„λα, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ πειρώμενον, ἀπὸ θεῶν ὁρ„μᾶσθαι ἀεί. Τέλος, ἔφη, τί δεῖ λέγειν ἔτι; Ἀλλ' „ὑμεῖς μὲν τοὺς ἄνδρας ἑλόμενοι καὶ ἀναλαβόντες, καὶ „τἄλλα παρασκευασάμενοι, ἴτε εἰς Μήδους· ἐγὼ „δ' ἐπανελθὼν πρὸς τὸν πατέρα, πρόειμι δή, ὅπως τὰ „τῶν πολεμίων ὡς τάχιστα μαθὼν, οἷά ἐστι, πα„ρασκευάσω ὑμῖν, ὅ τι ἂν δύνωμαι, ὅπως ὡς κάλ„λιστα, σὺν θεῷ, ἀγωνιζώμεθα.„ Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον.

Κῦρος δὲ ἐλθὼν οἴκαδε, καὶ προσευξάμενος Ἑστίᾳ πατρῴᾳ, καὶ Διὶ πατρῴῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ὡρμᾶτο ἐπὶ τὴν στρατείαν· συμπρόπεμπε δὲ αὐτὸν καὶ ὁ πατήρ. Ἐπεὶ δὲ ἔξω τῆς οἰκίας ἐγένοντο, λέ- C. VI.

γονται ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ αὐτῷ αἴσιοι γενέσθαι. Τέτων δὴ φανέντων, ἐδόκει ἔτι ἄλλο οἰωνιζόμενοι ἐπορεύοντο, ὡς οὐδένα ἂν λήσαντα τὰ τῶν μεγίστων θεῶν σημεῖα.

2 Προιόντι δὲ τῷ Κύρῳ ὁ πατὴρ ἤρχετο λόγων τοιῶνδε· Ὅτι μέν, ὦ παῖ, θεοί τέ σε καὶ εὐμενῶς πέμπουσι, καὶ ἐν ἱεροῖς δῆλον, καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις· γιγνώσκεις δὲ καὶ αὐτός. Ἐγὼ γάρ σε ταῦτα ἐπίτηδες ἐδιδαξάμην, ὅπως μὴ δι' ἄλλων ἑρμηνέων τὰς τῶν θεῶν συμβολὰς συνείης, ἀλλὰ αὐτός, καὶ ὁρῶν τὰ ὁρατὰ, καὶ ἀκούων τὰ ἀκουστὰ, γιγνώσκοις, καὶ μὴ ἐπὶ μάντεσιν εἶης, οἳ, εἰ βάλοιντό, σε ἐξαπατῶεν, ἕτερα λέγοντες, ἢ τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαινόμενα· μηδ' αὖ, εἴ ποτε ἄρα ἄγευ μάντεως γένοιο, ἀποροῖς, θείοις σημείοις ὅ τι χρῴο· ἀλλὰ διὰ τῆς μαντικῆς γιγνώσκων τὰ παρὰ τῶν θεῶν συμβουλευόμενα, τάτοις πείθοιο. 3 Καὶ μὲν δὴ, ὦ πάτερ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅπως γ' ἂν ἕλῃ οἱ θεοὶ ὄντες ἡμῖν συμβουλεύειν ἐθέλωσιν, ὅσον δύναμαι κατὰ τὸν σὸν λόγον διατελέσω ἐπιμελόμενος. Μέμνημαι γὰρ ἀκούσας ποτέ σε, ὅτι νικώτως ἂν καὶ παρὰ τῶν θεῶν πρακτικώτερος εἴη ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων, ὅστις μὴ, ὁπότε ἐν ἀπόροις εἴη, τότε κολακεύοι, ἀλλ' ὅτε ἄρισα πράττοι, τότε μάλιστα τῶν θεῶν μεμνῆτο· καὶ τῶν φίλων δὲ ἔφησθα χρῆναι ὡσαύτως ἐπιμελεῖσθαι. 4 Οὐκοῦν νῦν, ἔφη, ὦ παῖ, διά γε ἐκείνας τὰς ἐπιμελείας ἥδιον μὲν ἔρχη πρὸς τοὺς θεοὺς δεησόμενος· ἐλπίδας δὲ μᾶλλον τεύξεσθαι, ὧν ἂν δέῃ, ὅτι συνειδέναι σαυτῷ δοκεῖς οὐδέποτ' ἀμελήσας αὐτῶν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ πάτερ,

τερ, ὡς πρὸς φίλους μοι τὰς θεοὺς ἴοντας ἔτω διά-
κειμαι. Τί γὰρ, ἔφη, ὦ παῖ, μέμνησαι ἐκεῖνα, ἅ 5
ποτε ἐδόκει ἡμῖν, ὡς, ἅπερ δεδώκασιν οἱ θεοὶ, μα-
θόντας ἀνθρώπους βέλτιον πράξειν, ἢ ἀνεπιστήμονας
αὐτῶν ὄντας, καὶ ἐργαζομένους μᾶλλον ἀνύτειν, ἢ
ἀργοῦντας, καὶ ἐπιμελουμένους ἀσφαλέστερον ἂν διά-
γειν, ἢ ἀφυλακτοῦντας τούτων· παρέχοντας ἓν ἑαυ-
τοὺς, οἷς δεῖ, ἔτως ἡμῖν ἐδόκει δεῖν καὶ αἰτεῖσθαι τὰ
ἀγαθὰ παρὰ τῶν θεῶν. Ναὶ μὰ Δία, ἔφη ὁ Κῦρος, 6
μέμνημαι μέντοι ταῦτα ἀκούσας σε· καὶ γὰρ ἀνάγκη
ἦν πείθεσθαι τῷ λόγῳ τούτῳ. Καὶ γὰρ οἶδά σε λέ-
γοντα ἀεὶ, ὡς ἀδὲ θέμις εἴη αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν
θεῶν, ἅτε ἱππεύειν μὴ μαθόντας, ἱππομαχοῦντας
νικᾶν· ἅτε μὴ ἐπισταμένους τοξεύειν, τοξεύοντας κρα-
τεῖν τῶν ἐπισταμένων τοξεύειν· ἅτε, μὴ ἐπισταμένους κυ-
βερνᾶν, σώζειν εὔχεσθαι ναῦς κυβερνῶντας· ἀδὲ, μὴ
σπείροντάς γε σῖτον, εὔχεσθαι, καλὸν αὐτοῖς σῖτον
φύεσθαι· ἀδὲ, μὴ φυλαττομένους γε ἐν πολέμῳ, σω-
τηρίαν αἰτεῖσθαι· παρὰ γὰρ τὰς τῶν θεῶν θεσμὰς
πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι· τὰς δὲ ἀθέμιτα εὐχομένους
ὁμοίως ἔφησθα εἰκὸς εἶναι παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ὥσπερ
καὶ παρὰ ἀνθρώπων ἀπρακτεῖν τὰς παράνομα δεομέ-
νους. Ἐκείνων δὲ, ἔφη, ὦ παῖ, ἐπελάθε, ἅ ποτε 7
ἐγὼ καὶ σὺ ἐλογιζόμεθα, ὡς ἱκανὸν εἴη καὶ καλὸν ἀν-
δρὶ ἔργον, εἴ τις δύναιτο ἐπιμεληθῆναι, ὅπως ἂν αὐ-
τός τε καλὸς κἀγαθὸς δοκίμως γένοιτο, καὶ τὰ ἐπιτη-
δεια ὅπως αὐτός τε καὶ οἱ οἰκέται ἱκανῶς ἔχοιεν. Τὸ
δὲ, τέτε μεγάλε ἔργε ἔτως ὄντος, ἐπίστασθαι ἀν-
θρώπων ἄλλων προσατεύειν, ὅπως ἕξουσιν ἅπαντα τὰ

ἐπιτήδεια ἔκπλεω, καὶ ὅπως ἔσονται πάντες, οἷς δεῖ,
8 τοῦτο θαυμαστὸν δήπου ἐφαίνετο ἡμῖν εἶναι. Ναὶ μὰ
Δί', ἔφη, ὦ πάτερ, μέμνημαι καὶ τᾶτό σε λέγοντος·
συνεδόκει ἔν καὶ ἐμοὶ, ὑπερμέγεθες εἶναι ἔργον, τὰ
καλῶς ἄρχειν. Καὶ νῦν γ', ἔφη, ταῦτά μοι δοκεῖ
ταῦτα, ὅταν πρὸς αὐτὸ τὸ ἄρχειν σκοπῶν λογίζωμαι.
Ὅταν μέντοιγε πρὸς ἄλλους ἀνθρώπους ἰδὼν κατανοή-
σω, οἷοί τε ὄντες διαγίγνονται ἄρχοντες, καὶ οἷοι ὄν-
τες ἀνταγωνισταὶ ἡμῶν ἔσονται, πάνυ μοι δοκεῖ αἰ-
σχρὸν εἶναι, τὸ τοιούτους αὐτὲς ὄντας ὑποπτῆξαι, καὶ μὴ
ἐθέλειν ἐναι αὐτοῖς ἀνταγωνιζομένους. Ἃς, ἔφη, ἐγὼ
αἰσθάνομαι, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἡμετέρων φίλων τά-
των, ἡγεμόνους, δεῖν τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων δια-
φέρειν τῷ καὶ πολυτελέστερον δειπνεῖν, καὶ πλέον ἔνδον
ἔχειν χρυσίον, καὶ πλείονα χρόνον καθεύδειν, καὶ πάν-
τα ἀπονώτερον τῶν ἀρχομένων διάγειν. Ἐγὼ δὲ οἶ-
μαι, ἔφη, τὸν ἄρχοντα ἃ τῷ ῥᾳδιεργεῖν χρῆναι δια-
φέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ τῷ προνοεῖν τε καὶ φιλο-
9 πονεῖν προθυμούμενον. Ἀλλά τοι ἔφη, ὦ παῖ, ἔγωγέ
ἐσιν, ἃ ἐ πρὸς ἀνθρώπους ἀγωνιστέον, ἀλλὰ πρὸς αὐ-
τὰ τὰ πράγματα, ὧν ἐ ῥᾳδίως εὐπόρως περιγενέσθαι.
Αὐτίκα δήπου οἶσθα, ἔφη, ὅτι, εἰ μὴ ἔξει ἡ στρατιὰ
τὰ ἐπιτήδεια, καταλύσεταί σε εὐθὺς ἡ ἀρχή. Οὐκᾶν
ταῦτα μέν, ἔφη, ὦ πάτερ, Κυαξάρης φησὶ παρέξειν
τοῖς ἐντεῦθεν πᾶσιν ἴσως, ὁπόσοι ἂν ὦσι. Τάτοις
δὲ, ἔφη, ὦ παῖ, σὺ πιστεύων ἔρχη, τοῖς παρὰ Κυ-
αξάρη χρήμασιν; Ἔγωγε, ἔφη ὁ Κῦρος. Τί δὲ; ἔφη,
οἶσθα, ὁπόσα αὐτῷ ἐσι; Μὰ τὸν Δία, ἔφη ὁ Κῦρος,
ἐ μὲν δή. Ὅμως δὲ τούτοις, ἔφη, πιστεύεις τοῖς ἀδή-
λοις;

λοις; Ὅτι δὲ πολλῶν μέν σοι δεήσει, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα νῦν ἀνάγκη δαπανᾶν, ἐκεῖνο οὐ γινώσκεις; Γινώσκω, ἔφη ὁ Κῦρος. Ἐὰν ἓν, ἔφη, ἐπιλίπῃ αὐτὸν ἡ δαπάνη, ἢ καὶ ἐκὼν ψεύσηται, πῶς σοι ἕξει τὰ τῆς στρατιᾶς; Δῆλον, ὅτι κακῶς. Ἀτάρ, ὦ πάτερ, ἔφη, σὺ εἰ ἐνορᾷς τινα πόρον καὶ ἀπ' ἐμοῦ ἂν προσγενόμενον, ἕως ἔτι ἐν φιλίᾳ ἐσμέν, λέγε. Ἐρωτᾷς, ἔφη, τοῦτο, ὦ παῖ, εἴ τις ἂν ἀπό σου πόρος προσγένοιτο; Ἀπὸ τίνος δὲ μᾶλλον εἰκός ἐστι πόρον προσγενέσθαι, ἢ ἀπὸ τοῦ δύναμιν ἔχοντος; Σὺ δὲ πεζὴν μὲν δύναμιν ἔχων ἐνθένδε ἔρχῃ, ἀνθ' ἧς εὖ οἶδ', ὅτι πολλαπλασίαν ἄλλην ἂν λάβοις· ἱππικὸν δέ σοι, ὅπερ κράτιστον, τὸ Μήδων σύμμαχον ἔσαι. Ποῖον ἂν ἔθνος ἐθέλοι πέρι σοῦ δοκεῖ σοι καὶ χαρίζεσθαι βουλόμενον ὑμῖν ὑπηρετῆσαι, καὶ φοβούμενον μή τι πάθῃ; Ἆ χρὴ σε κοινῇ σὺν Κυαξάρῃ σκοπᾶσθαι, μήποτε ἐπιλίπῃ τι ὑμᾶς, ὧν δεῖ ὑπάρχειν· καὶ ἅμα δὲ ἕνεκα μηχανᾶσθαι πρόσοδον πόρου. Τόδε δὲ μάλιστα πάντων μέμνησό μοι, μηδέποτε ἀναμένειν τὸ πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια, ἕως ἂν ἡ χρεία σε ἀναγκάσῃ· ἀλλ' ὅτε μὲν μάλιστα εὐπορῇς, τότε πρὸ τῆς ἀπορίας μᾶλλον μηχανῶ. Καὶ γὰρ τεύξῃ μᾶλλον, παρ' ὧν ἂν δέῃ, μὴ ἀπορεῖν δοκῶν, καὶ ἔτι ἀναίτιος ἔσῃ παρὰ τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις· ἐκ τότε δὲ μᾶλλον καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων αἰδοῦς τεύξῃ· καὶ ἤν τινας βούλῃ τῇ δυνάμει εὖ ποιῆσαι ἢ κακῶς, μᾶλλον, ἕως ἂν ἔχωσι τὰ δέοντα οἱ στρατιῶται, ὑπηρετήσουσί σοι καὶ πειστικώτερ- ες, σάφ' ἴσθι, λόγους δυνήσῃ τότε λέγειν, ὅταν περ καὶ ἐνδείκνυσθαι μάλιστα δύνῃ, καὶ εὖ ποιεῖν ἱκανὸς ὢν

11 καὶ κακῶς. Ἀλλ', ἔφη, ὦ πάτερ, ἄλλως τέ μοι καλῶς δοκεῖς ταῦτα λέγειν πάντα, καὶ ὅτι, ἃ μὲν αὖ νῦν λήψονται οἱ στρατιῶται, οὐδεὶς αὐτῶν ἐμοὶ τούτων χάριν εἴσεται· (ἴσασι γὰρ, ἐφ' οἷς αὐτοὺς Κυαξάρης ἄγεται συμμάχους) ὅ τι δ' ἂν πρὸς τοῖς εἰρημένοις λαμβάνῃ τις, ταῦτα καὶ τιμὴν νομιοῦσι, καὶ χάριν τούτων πλείστην εἰκὸς εἰδέναι τῷ διδόντι. Τὸ δ' ἔχοντα δύναμιν, ᾗ ἔστι μὲν φίλους εὖ ποιοῦντα ἀντωφελεῖσθαι, ἔστι δὲ ἐχθροὺς ἔχοντα πειρᾶσθαί τι κτᾶσθαι ἀπ' αὐτῶν, ἔπειτα ἀμελεῖν τοῦ πορίζειν, οἴει τι, ἔφη, ἧσσον τοῦτο εἶναι αἰσχρὸν, ἢ εἴ τις ἔχων μὲν ἀγροὺς, ἔχων δὲ ἐργάτας, οἷς ἂν ἐργάζοιτο, ἔπειτα ἐῴη τὴν γῆν ἀργοῦσαν ἀνωφέλητον εἶναι; Ὡς οὖν ἐμοῦ, ἔφη, μηδέποτε ἀμελήσοντος τοῦ τὰ ἐπιτήδεια τοῖς στρατιώταις συμμηχανᾶσθαι, μήτ' ἐν φιλίᾳ, μήτ' ἐν πολεμίᾳ, οὕτως ἔχε τὴν γνώμην.

12 Τί γὰρ, ἔφη, τῶν ἄλλων, ὦ παῖ, ὧν ἐδόκει ποθ' ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι μὴ παραμελεῖν, μέμνησαι; Οὐ γὰρ, ἔφη, μέμνημαι; ὅτε ἐγὼ μὲν πρός σε ἦλθον ἐπ' ἀργύριον, ὅπως ἀποδοίην τῷ φάσκοντί με στρατηγεῖν πεπαιδευκέναι· σὺ δὲ ἅμα διδούς μοι, ἐπηρώτας ὧδέ πως, Ἆρά γε, εἶπες, ὦ παῖ, ἐν τοῖς στρατηγικοῖς ἔργοις καὶ οἰκονομίας τί σοι ἐπεμνήσθη ὁ ἀνὴρ, ᾧ τὸν μισθὸν φέρεις; οὐδὲν μέντοι οἱ στρατιῶται ἧττον τῶν ἐπιτηδείων δέονται, ἢ οἱ ἐν οἴκῳ οἰκέται. Ἐπεὶ δ' ἐγώ σοι, λέγων τἀληθῆ, εἶπον, ὅτι οὐδ' ὁτιοῦν περὶ τούτου ἐπεμνήσθη, ἐπήρου με πάλιν, εἴ τι ὑγιείας μοι πέρι ἔλεξε καὶ ῥώμης· ὡς δεῦσαν καὶ τούτων, ὥσπερ καὶ ὑπὲρ τῆς στρατηγίας, τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι. Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἀπέφησα, ἐπήρου με αὖ πάλιν, εἴ τινα

ἐπιμέ-

ἐπιμέλειαν ἐδίδαξέ με, ὡς ἂν ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων κράτιστοι ἂν σύμμαχοι γένοιντο. Ἀποφήσαντος δέ μου καὶ τοῦτο, ἀνέκρινας αὖ σὺ καὶ τόδε, εἴ τι μ' ἐπαίδευσεν, ὡς ἂν δυναίμην στρατιᾷ προθυμίαν ἐμβαλεῖν· λέγων, ὅτι τὸ πᾶν διαφέρει ἐν παντὶ ἔργῳ προθυμία ἀθυμίας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο ἀνένευον, ἤλεγχες αὖ σὺ, εἴ τινα λόγον ποιήσαιτο διδάσκων περὶ τοῦ πείθεσθαι τὴν στρατιὰν, ὡς ἄν τις μάλιστα μηχανῷτο. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο παντάπασιν ἄῤῥητον ἐφαίνετο, τέλος δή με ἐπήρου, ὅ τί ποτε διδάσκων στρατηγίαν φαίη με διδάσκειν. Κἀγὼ δὴ ἐνταῦθα ἀπεκρινάμην, ὅτι τὰ τακτικά. Καὶ σὺ γελάσας διῆλθές μοι, παρατιθεὶς ἕκαστον, ὅτι οὐδὲν ὄφελος εἴη στρατιᾷ τακτικῶν, ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων. Τί δ' ἄνευ τοῦ ὑγιαίνειν; Τί δ' ἄνευ τοῦ ἐπίστασθαι τὰς εὑρημένας εἰς πόλεμον τέχνας; Τί δ' ἄνευ τοῦ πείθεσθαι; Ὡς δέ μοι καταφανὲς ἐποίησας, ὅτι μικρόν τι μέρος εἴη στρατηγίας τὰ τακτικὰ, ἐπερομένου μου, εἴ τι τούτων σύ με διδάξαι ἱκανὸς εἴης, ἀπίοντά με ἐκέλευσας τοῖς στρατηγικοῖς ἀνδράσι νομιζομένοις εἶναι διαλέγεσθαι, καὶ πυνθάνεσθαι, πῇ ἕκαστα τούτων γίγνεται. Ἐκ τούτου δὴ συνῆν τούτοις ἐγὼ, οὓς μάλιστα φρονίμους περὶ τούτων ἤκουον εἶναι. Καὶ περὶ μὲν τροφῆς ἐπείσθην, ἱκανὸν εἶναι ὑπάρχον, ὅ τι Κυαξάρης ἔμελλε παρέξειν ἡμῖν· περὶ δὲ ὑγιείας, ἀκούων τε καὶ ὁρῶν, ὅτι καὶ πόλεις αἱ χρήζουσαι ὑγιαίνειν ἰατροὺς αἱροῦνται, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν στρατιωτῶν ἕνεκεν ἰατροὺς ἐξάγουσιν. Οὕτω καὶ ἐγὼ, ἐπεὶ ἐν τῷ τέλει τούτῳ ἐγενόμην, εὐθὺς τούτου ἐπεμελήθην· καὶ οἶμαι, ἔφη, ὦ πάτερ, πάνυ ἱκανοὺς τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἔχειν

13 ἄνδρας μετ' ἐμαυτοῦ. Πρὸς τοῦτο δὴ ὁ πατὴρ εἶπεν, ἀλλ', ὦ παῖ, ἔφη, οὗτοι μὲν, οὓς λέγεις, ὥσπερ ἱματίων ῥαγέντων εἰσί τινες ἀκεσταὶ, οὕτω καὶ ἰατροὶ, ὅταν τινὲς νοσήσωσι, τότε ἰῶνται τούτους· σοὶ δὲ τούτου μεγαλοπρεπεστέρα ἔσται ἡ τῆς ὑγιείας ἐπιμέλεια· τοῦ γὰρ τὴν ἀρχὴν μὴ κάμνειν τὸ στράτευμα, τούτου σοι δεῖ μέλειν. Καὶ τίνα δὴ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὁδὸν ἰὼν, τούτου πράττειν ἱκανὸς ἔσομαι; Ἂν μὲν δήπου χρόνον τινὰ μέλλῃς ἐν τῷ αὐτῷ μένειν, ὑγιεινοῦ δεῖ πρῶτον στρατοπέδου μὴ ἀμελῆσαι· τούτου δὲ οὐκ ἂν ἁμάρτοις, ἐάν περ μέλῃ σοι. Καὶ γὰρ λέγοντες οὐδὲν παύονται οἱ ἄνθρωποι περί τε τῶν νοσηρῶν χωρίων καὶ τῶν ὑγιεινῶν· μάρτυρες δὲ σαφεῖς ἑκατέροις αὐτῶν παρίστανται τά τε σώματα καὶ τὰ χρώματα. Ἔπειτα δὲ, οὐ τὰ χωρία μόνον ἀρκέσει σκέψασθαι, ἀλλὰ μνήσθητι, πῶς πειρᾷ σὺ ἐπιμε-
14 λεῖσθαι σεαυτοῦ, ὅπως ὑγιαίνῃς. Καὶ Κῦρος εἶπε, Πρῶτον μὲν πειρῶμαι, νὴ Δία, μηδέποτε ὑπερεμπίπλασθαι· δύσφορον γάρ· ἔπειτα δὲ ἐκπονῶ τὰ εἰσιόντα· οὕτω γάρ μοι δοκεῖ ἥ τε ὑγίεια μᾶλλον παραμένειν, καὶ ἰσχὺς προσγίνεσθαι. Οὕτω τοίνυν δεῖ, ἔφη, ὦ παῖ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι. Ἦ καὶ σχολὴ, ἔφη, ἔσται, ὦ πάτερ, σωμασκεῖν τοῖς στρατιώταις; Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ πατὴρ, οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. Δεῖ γὰρ δήπου στρατιὰν, εἰ μέλλει πράξειν τὰ δέοντα, μηδέποτε παύεσθαι ἢ τοῖς πολεμίοις καταπορσύνουσαν κακὰ, ἢ ἑαυτῇ ἀγαθά. Ὡς χαλεπὸν μὲν, καὶ ἕνα ἄνθρωπον ἀργὸν τρέφεσθαι, πολὺ δ' ἔτι, ὦ παῖ, χαλεπώτερον, οἶκον ὅλον· πάντων δὲ χαλεπώτατον, στρατιὰν ἀργὸν τρέφειν.

Πλεῖστα

Πλεῖστα γὰρ τὰ ἐσθίοντα ἐν στρατιᾷ, καὶ ἀπ' ἐλαχίστων ὁρμώμενα, καὶ οἷς ἂν λάβῃ δαψιλέστατα χρώμενα· ὥστε ἐδέποτε προσήκει στρατιὰν ἀργεῖν. Λέγεις σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὥσπερ ἐδὲ γεωργὲ ἀργὲ ἐδὲν ὄφελος, ἕτως ἐδὲ στρατηγὲ ἀργὲ ἐδὲν ὄφελος ἔναι. Τὸν δέ γε ἐργάτην στρατηγὸν ἐγὼ, ἔφη, ἀναδέχομαι (ἢν μή τις θεὸς βλάπτῃ) ἅμα καὶ τὰ ἐπιτήδεια μάλιστα ἔχοντας τὰς στρατιώτας ἀποδείξειν, καὶ τὰ σώματα ἄριστα ἔχοντας παρασκευάσειν. Ἀλλὰ μέντοι τό γε μελετᾶσθαι, ἔφη, ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων, ἀγῶνας ἄν τινάς μοι δοκεῖ, ὦ πάτερ, προσιπὼν ἑκάστοις, καὶ ἆθλα προτιθεὶς, μάλιστα ἂν ποιεῖν εὖ ἀσκᾶσθαι ἕκαστα, ὥστε, ὁπότε δέοιτο, ἔχειν ἂν παρεσκευασμένοις χρῆσθαι. Κάλλιστα λέγεις, ἔφη, ὦ παῖ· τοῦτο γὰρ ποιήσας, σαφ' ἴσθι, ὥσπερ χορὸς, τὰς τάξεις ἀεὶ τὰ προσήκοντα μελετώσας θεάσῃ. Ἀλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴς τε τὸ προθυμίαν ἐμβαλεῖν στρατιώταις ἐδέν μοι δοκεῖ ἱκανώτερον ἔναι, ἢ τὸ δύνασθαι ἐλπίδας ἀγαθὰς ἐμποιεῖν ἀνθρώποις. Ἀλλ', ἔφη, ὦ παῖ, τοῦτό γε τοιοῦτόν ἐστιν, οἷονπερ εἴ τις κύνας ἐν θήρᾳ ἀνακαλοῖτο ἀεὶ τῇ κλήσει, οἵαπερ, ὅταν τὸ θηρίον ὁρᾷς. Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον προθύμως, εὖ οἶδ', ὅτι ἔχει ὑπακούσας· ἢν δὲ πολλάκις ψεύδηταί αὐτὰς, τελευτῶσαι, ἐδ' ὁπόταν ἀληθῶς ὁρῶν καλῇ, πείθονταί αὐτῷ. Οὕτω καὶ περὶ τῶν ἐλπίδων ἔχει· ἢν πολλάκις προσδοκίας ἀγαθῶν ἐμβαλὼν ψεύδηταί τις, τελευτῶν, ἐδ' ὁπόταν ἀληθεῖς ἐλπίδας λέγῃ ὁ τοιοῦτος, πάθαν δύναται. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὐτὸν λέγειν, ἃ μὴ σαφῶς εἰδείη, φείδεσθαι δεῖ, ὦ παῖ· ἄλλοι

λοι δ' ἐνίοτε λέγοντες ταυτὸ διαπράττοιεν ἄν· τὴν δὲ
αὐτῶν παρόρμησιν εἰς τὰς μεγίστας κινδύνους δεῖ ὡς μά-
λιστα ἐν πίστει διασώζειν. Ἀλλὰ, ναὶ μὰ τὸν Δία, ἔφη
ὁ Κῦρος, ὦ πάτερ, καὶ καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν, καὶ
17 ἐμοὶ ἅτως ἥδιον. Τῷ γε μὴν πειθομένους παρέχεσθαι
τοὺς στρατιώτας ἂν ἀπείρως μοι δοκῶ ἔχειν, ὦ πάτερ.
Σύ τε γάρ με εὐθὺς τᾶτο ἐκ παιδὸς ἐπαίδευες, σαυ-
τῷ πείθεσθαι ἀναγκάζων· ἔπειτα τοῖς διδασκάλοις
παρέδωκας, καὶ ἐκεῖνοι αὖ ταυτὸ τᾶτο ἔπραττον.
Ἐπεὶ δὲ, ὡς ἐν τοῖς ἐφήβοις ἦμεν, ὁ ἄρχων ἡμῶν αὐ-
τᾶ τάτε ἰσχυρῶς ἐπεμελεῖτο· καὶ οἱ νόμοι δὲ οἱ πολ-
λοὶ δοκοῦσί μοι δύο ταῦτα μάλιστα διδάσκειν, ἄρχειν
τε καὶ ἄρχεσθαι. Καὶ τοίνυν κατανοῶν περὶ τάτων,
ἐν ἅπασιν ὁρᾶν μοι δοκῶ τὸ προτρέπον πείθεσθαι μά-
λιστα ὄν, τὸ τὰν μὲν πειθόμενον ἐπαινεῖν τε καὶ τιμᾶν,
18 τὸν δὲ ἀπειθοῦντα ἀτιμάζειν τε καὶ κολάζειν. Καὶ
ἐπὶ μέν γε τὸ ἀνάγκη πείθεσθαι, ἔφη, αὕτη, ὦ παῖ,
ἡ ὁδός ἐστιν· ἐπὶ δὲ τὸ πολὺ κρεῖττον τάτε, τὸ ἑκόντας
πείθεσθαι, ἄλλη συντομωτέρα ὁδὸς ἔστιν, ἣν γὰρ ἂν
ἡγήσωνται περὶ τᾶ συμφέροντος ἑαυτοῖς φρονιμώτερον
ἑαυτῶν εἶναι, τάτῳ οἱ ἄνθρωποι ὑπερηδέως πείθονται.
Γνοίης δ' ἄν, ὅτι τᾶθ' οὕτως ἔχει, ἐν ἄλλοις τε πολ-
λοῖς, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κάμνουσιν, ὡς προθύμως τὰς
ἐπιτάξοντας ὅ τι χρὴ ποιεῖν καλοῦσι· καὶ ἐν θαλάττῃ
δὲ, ὡς προθύμως τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες
πείθονται· καὶ ἅς γ' ἂν νομίζωσί τινες βέλτιον ἑαυτῶν
ὁδὰς εἰδέναι, ὡς ἰσχυρῶς τάτων ἀπολείπεσθαι
θέλουσιν· ὁπότε δὲ οἴονται πειθόμενοι κακόν τι λήψε-
σθαι, ἅτε ζημίαις πάνυ τι θέλουσιν εἶκειν, ἅτε δώροις
ἐπαί-

ἐπαίρεσθαι. Οὐδὲ γὰρ τὰ δῶρα ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ κα-
κῷ ἑκὼν οὐδεὶς λαμβάνει. Λέγεις σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, 19
εἰς τὸ πειθομένους ἔχειν οὐδὲν εἶναι ἀνυσιμώτερον τοῦ
φρονιμώτερον δοκεῖν εἶναι τῶν ἀρχομένων. Λέγω γὰρ
οὖν, ἔφη. Καὶ πῶς δή τις, ὦ πάτερ, τοιαύτην δό-
ξαν περὶ αὑτοῦ τάχιστα παρασχέσθαι ἂν δύναιτο;
Οὐκ ἔστιν, ἔφη, ὦ παῖ, συντομωτέρα ὁδὸς, περὶ ὧν ἂν
βούλῃ δοκεῖν φρόνιμος εἶναι, ἢ τὸ γενέσθαι περὶ τούτων
φρόνιμον. Καθ' ἓν δὲ ἕκαστον περὶ τούτων σκοπῶν, γνώ-
σῃ, ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω. Ἢν γὰρ βούλῃ, μὴ ὢν ἀγα-
θὸς γεωργὸς, δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸς, ἢ ἱππεὺς, ἢ ἰατρὸς,
ἢ αὐλητὴς, ἢ ἄλλ' ὁτιοῦν, ἐννόει, πόσα γε ἂν δέοι σε
μηχανᾶσθαι, τοῦ δοκεῖν ἕνεκα. Καὶ εἰ δὴ πείσαις ἐπαι-
νεῖν τέ σε πολλοὺς, ὅπως δόξαν λάβῃς, καὶ κατα-
σκευὰς καλὰς ἐφ' ἑκάστῳ αὐτῶν κτήσαιο, ἄρτι τε ἐξη-
πατηκὼς εἴης ἂν, καὶ ὀλίγῳ ὕστερον, ὅπου ἂν πεῖραν
δοίης, ἐξεληλεγμένος τ' ἂν εἴης, καὶ προσέτι ἀλαζὼν
φαίνοιο. Φρόνιμος δὲ περὶ τοῦ συνοίσειν μέλλοντος πῶς
ἄν τις τῷ ὄντι γένοιτο; Δηλονότι, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσα
μέν ἐστι μαθόντα εἰδέναι, μαθὼν ἂν, ὥσπερ τὰ τα-
κτικὰ ἔμαθες· ὅσα δὲ ἀνθρώποις οὔτε μαθητὰ, οὔτε
προορατὰ ἀνθρωπίνῃ προνοίᾳ, διὰ μαντικῆς ἂν παρὰ
θεῶν πυνθανόμενος, φρονιμώτερος ἄλλων ἂν εἴης· ὅ τι
δὲ γνοίης βέλτιον ὂν πραχθῆναι, ἐπιμελόμενος ἂν τού-
του, ὡς ἂν πραχθείη. Καὶ γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαι τούτου,
οὗ ἂν δέῃ, φρονιμωτέρου ἀνδρὸς, ἢ τὸ ἀμελεῖν. Ἀλλὰ
μέντοι ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων (ὅπερ
ἔμοιγε ἐν τοῖς μεγίστοις δοκεῖ εἶναι) δηλονότι ἡ αὐτὴ
ὁδὸς, ἥπερ, εἴ τις ὑπὸ τῶν φίλων στέργεσθαι ἐπιθυ-
μοίη.

μοίη. Εὖ γὰρ, οἶμαι, δεῖν ποιοῦντα φανερὸν εἶναι. Ἀλλὰ τᾶτο μὲν, ἔφη, ὦ παῖ, χαλεπὸν, τὸ ἀεὶ δύνασθαι εὖ ποιεῖν, ἐς ἂν τις ἐθέλῃ· τὸ δὲ συνηδόμενον τε φαίνεσθαι, ἤν τι ἀγαθὸν αὐτοῖς συμβαίνῃ, καὶ συναχθόμενον, ἤν τι κακὸν, καὶ συνεπικουρεῖν προθυμούμενον ταῖς ἀπορίαις αὐτῶν, καὶ προφοβάμενον, μή τι σφαλῶσι, καὶ προνοεῖν πειρώμενον, ὡς μὴ σφάλλωνται, ἐπὶ ταῦτά πως δεῖ μᾶλλον συμπαρομαρτᾶν. Καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων δὲ, ἢν μὲν ἐν θήρᾳ ὦσι, τὸν ἄρχοντα δεῖ τᾶ ἡλίκα πλεονεκτᾶντα φανερὸν εἶναι· ἢν δὲ ἐν χαμῶνι, τᾶ ψύχεος· ἢν δὲ δέῃ μαχθῆν, τῶν πόνων· πάντα γὰρ ταῦτα εἰς τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων συλλαμβάνει. Λέγεις σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς καὶ καρτερώτερον δεῖ πρὸς πάντα τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων εἶναι· Λέγω γὰρ ἔγωγε, ἔφη. Θαῤῥεῖ μέντοι, ἔφη, ὦ παῖ· εὖ γὰρ ἴσθι τᾶτο, ὅτι τῶν ὁμοίων σωμάτων οἱ αὐτοὶ πόνοι ἧκ ὁμοίως ἅπτονται, ἄρχοντός τε ἀνδρὸς καὶ ἰδιώτα· ἀλλ' ἐπικκρίζει τι ἡ τιμὴ τοῖς πόνοις τῷ ἄρχοντι, καὶ τὸ αὐτὸν ἀδέναι, ὅτι κλανθάνει, ὅ τι ἂν ποιοῖη. Ὁπότε δὲ, ὦ πάτερ, ἤδη ἔχοιεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια οἱ στρατιῶται, ὑγιαίνοιέν τε, πονεῖν δὲ δύναιντο, τὰς δὲ πολεμικὰς τέχνας ἠσκηκότες εἶεν, φιλοτίμως δ' ἔχοιεν πρὸς τὸ ἀγαθοὶ φαίνεσθαι, τὸ δὲ πείθεσθαι αὐτοῖς ἡδιον εἴη τᾶ ἀπαθεῖν, ἆκ ἂν ἤδη τηνικαῦτα σωφρονεῖν ἂν τίς σοι δοκοίη, διαγωνίζεσθαι βουλόμενος πρὸς τὰς πολεμίας ὡς τάχιστα; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, εἰ μέλλοι γε πλέον ἕξειν· ἃ δὲ μὴ, ἔγωγ' ἄν, ὅσῳ οἰοίμην καὶ αὐτὸς βελτίων εἶναι, καὶ τὰς ἑπομένας βελτίας ἔχειν, τόσῳ δ' ἂν μᾶλλον φυλατ-

λαττοίμην· ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, ἃ ἂν οἰώμεθα πλείστου ἡμῖν ἄξια εἶναι, ταῦτα πειρώμεθα ὡς ἐν ἐχυρωτάτῳ ποιεῖσθαι. Πλέον δ' ἔχειν, ὦ πάτερ, πολεμίων πῶς ἄν τις δύναιτο μάλιστα; Οὐ μὰ Δί', ἔφη, οὐκέτι τοῦτο φαῦλον, ὦ παῖ, οὐδ' ἁπλοῦν ἔργον ἐρωτᾷς· ἀλλ' εὖ ἴσθι, ὅτι δεῖ τὸν μέλλοντα τοῦτο ποιήσειν, καὶ ἐπίβουλον εἶναι, καὶ κρυψίνουν, καὶ δολερὸν, καὶ ἀπατεῶνα, καὶ κλέπτην, καὶ ἅρπαγα, καὶ ἐν παντὶ πλεονέκτην τῶν πολεμίων. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπιγελάσας εἶπεν, Ὦ Ἡράκλεις, οἷον σὺ λέγεις, ὦ πάτερ, δεῖν ἄνδρά με γενέσθαι! Οἷος ἂν, ἔφη, ὦ παῖ, δικαιότατός τε καὶ νομιμώτατος ἀνὴρ εἴης. Πῶς μὴν, ἔφη, παῖδας ὄντας ἡμᾶς καὶ ἐφήβους τἀναντία τούτων ἐδιδάσκετε; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ νῦν γε, πρὸς τοὺς φίλους τε καὶ πρὸς τοὺς πολίτας· ὅπως δέ γε τοὺς πολεμίους δύναισθε κακῶς ποιεῖν, οὐκ οἶσθα μανθάνοντας ὑμᾶς πολλὰς κακουργίας; Οὐ δῆτ' ἔγωγ', ἔφη, ὦ πάτερ. Τίνος μὴν ἔφη, ἕνεκα ἐμανθάνετε τοξεύειν; Τίνος δ' ἕνεκα, ἀκοντίζειν; Τίνος δ' ἕνεκα, δολοῦν ὗς ἀγρίους πλέγμασι καὶ ὀρύγμασι; Τί δὲ, ἐλάφους ποδάγραις καὶ ἁρπεδόναις; Τί δὲ, λέουσι, καὶ ἄρκτοις, καὶ παρδάλεσιν οὐκ εἰς τὸ ἴσον καθιστάμενοι ἐμάχεσθε, ἀλλὰ μετὰ πλεονεξίας τινὸς ἀεὶ ἐπειρᾶσθε ἀγωνίζεσθαι πρὸς αὐτά; Ἦ οὐ γινώσκεις, ὅτι ταῦτα πάντα κακουργίαι τινὲς, καὶ ἀπάται, καὶ δολώσεις, καὶ πλεονεξίαι; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, θηρίων γε· ἀνθρώπων δὲ εἰ καὶ δόξαιμι βούλεσθαι ἐξαπατῆσαί τινα, πολλὰς πληγὰς οἶδα λαμβάνων· Οὐδὲ γὰρ τοξεύειν, οἶμαι, ἔφη, οὐδ' ἀκοντίζειν ἄνθρωπον ἐπετρέπομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐπὶ σκοπὸν

βάλ-

βάλλειν ἐδιδάσκομεν· ἵνα γε νῦν μὴ κακουργοίητε τὰς φίλας, εἰ δὲ πόλε πόλεμος γένοιτο, δύναισθε καὶ ἀνθρώπων ἐχόμενοι σχάζεσθαι. Καὶ ἐξαπαλᾶν δὲ καὶ πλεονεκτεῖν οὐκ ἐν ἀνθρώποις ἐπαιδεύομεν ὑμᾶς, ἀλλ' ἐν θηρίοις, ἵνα μηδ' ἐν τέλοις τὰς φίλας βλάπτοιτε. εἰ δὲ πόλε πόλεμος γένοιτο, μηδὲ τέλων ἀγύμνασοι εἶητε. Οὐκοῦν, ἔφη, ὦ πάτερ, εἴπερ χρήσιμά ἐστιν ἀμφότερα ἐπίστασθαι, εὖ τε ποιεῖν καὶ κακῶς ἀνθρώπους, καὶ διδάσκειν ἀμφότερα ταῦτα ἔδει ἐν ἀνθρώποις. Ἀλλὰ λέγεται, ἔφη, ὦ παῖ, ἐπὶ τῶν ἡμελέρων προγόνων γενέσθαι πολὺ ἀνὴρ διδάσκαλος τῶν παίδων, ὃς ἐδίδασκεν ἅμα τὰς παῖδας τήν τε δικαιοσύνην, ὥσπερ καὶ σὺ κελεύεις καὶ ἀδικίαν· μὴ ψεύδεσθαι, καὶ ψεύδεσθαι· καὶ μὴ ἐξαπαλᾶν, καὶ ἐξαπαλᾶν· καὶ μὴ διαβάλλειν, καὶ διαβάλλειν· καὶ μὴ πλεονεκτεῖν, καὶ πλεονεκτεῖν. Διώριζε δὲ, τέλων ἃ τε πρὸς τὰς φίλας ποιητέον ἦν, καὶ ἃ πρὸς τὰς ἐχθρὰς· καὶ ἔτι δὲ προβὰς ταῦτα ἐδίδασκεν, ὡς τὰς φίλας δίκαιον εἴη ἐξαπαλᾶν, ἐπί γε ἀγαθῷ. καὶ κλέπτειν τὰ τῶν φίλων, ἐπί γε ἀγαθῷ. Καὶ ταῦτα διδάσκοντα ἀνάγκη καὶ γυμνάζειν ἦν πρὸς ἀλλήλας τὰς παῖδας ταῦτα ποιεῖν· ὥσπερ καὶ ἐν πάλῃ φασὶ τὸς Ἕλληνας διδάσκειν ἐξαπατᾶν, καὶ γυμνάζειν δὲ τὰς παῖδας πρὸς ἀλλήλας τᾶτο δύνασθαι ποιεῖν. Γενόμενοι δ' ἂν τινες ἄτως εὐφυεῖς καὶ πρὸς τὸ εὖ ἐξαπαλᾶν, καὶ πρὸς τὸ εὖ πλεονεκτεῖν, ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὸ φιλοκερδεῖν ἅμα εὐφυεῖς ὄντες, ἅμα ἀπείχοντο ἂν ἀπὸ τῶν φίλων, τὸ μὴ οὐχὶ πλεονεκτεῖν αὐτῶν πειρᾶσθαι. Ἐγένετο ἂν ἐκ τούτα ῥήτωρ, ἢ καὶ νῦν χρώμεθα ἔτι, ἁπλῶς διδάσκειν τὰς παῖδας,

ὥσπερ

ὥσπερ τὰς οἰκέτας πρὸς ἡμᾶς αὐτὰς διδάσκομεν, ἀληθεύειν, καὶ μὴ ἐξαπατᾶν, μηδὲ κλέπτειν, μηδὲ πλεονεκτεῖν· εἰ δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῖεν, κολάζειν. Ὅπως οὖν τοιούτῳ ἔθει ἐθισθέντες πρότεροι πολῖται γένοιντο. Ἐπεὶ δὲ ἔχοιεν τὴν ἡλικίαν, ἥνπερ σὺ νῦν ἔχεις ἤδη, καὶ τὰ πρὸς τὰς πολεμίας νόμιμα ἐδόκει ἀσφαλὲς εἶναι διδάσκειν. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἔτι ἐξενεχθῆναι δοκεῖτε πρὸς τὸ ἄγριοι πολῖται γενέσθαι, ἐν τῷ αἰδεῖσθαι ἀλλήλας σύντεθραμμένοι· ὥσπερ γε καὶ περὶ ἀφροδισίων ἃ διαλεγόμεθα πρὸς τὰς ἄγαν νέας, ἵνα μὴ, πρὸς τῇ ἰσχυρᾷ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῖς ὑφ' ἡσυχίας προσγενομένης, ἀμέτρως αὐτῇ χρῶνται οἱ νέοι. Νὴ Δί', ἔφη· ὡς τοίνυν ὠφιμαθῆ με ὄντα τῶν τοιούτων, ὦ πάτερ, μὴ φείδε, εἴ τι ἔχεις διδάσκειν, ὅπως πλεονεκτήσω ἐγὼ τῶν πολεμίων. Μηχανῶ τοίνυν, ἔφη, ὁπόσα ἐστὶ δύναμις, τεταγμένοις τοῖς σαυτῆς ἀτάκτοις λαμβάνειν τοὺς πολεμίους· καὶ ὡπλισμένοις, ἀόπλους· καὶ ἐγρηγορόσι, καθεύδοντας· καὶ φανεράς σοι ὄντας, ἀφανὴς ὢν αὐτὸς ἐκείνοις· καὶ ἐν δυσχωρίαις αὐτοὺς γιγνομένους, ἐν ἐρυμνῷ αὐτὸς ὤν, ὑποδέξῃ. Καὶ πῶς ἄν, ἔφη, τὶς τοιαῦτα, ὦ πάτερ, ἁμαρτάνοντας δύναιτο ἂν τοὺς πολεμίους λαμβάνειν; Ὅτι, ἔφη, ὦ παῖ, πολλὰ μὲν τούτων ἀνάγκη ἐστὶ καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς πολεμίους πάσχειν. Σιτοποιεῖσθαί τε γὰρ ἀνάγκη ἀμφοτέρους, κοιμᾶσθαί τε ἀμφοτέρους, καὶ ἔωθεν ἐπὶ τὰ ἀναγκαῖα σχεδὸν ἅμα πάντας ἀποχωρεῖν δεῖσθαι, καὶ ταῖς ὁδοῖς, ὁποίαις ἂν ὦσι, τοιαύταις ἀνάγκη χρῆσθαι. Ἃ χρὴ σε πάντα κατανοοῦντα, ἐν ᾧ μὲν ἂν ὑμᾶς γινώσκῃς ἀσθενεστάτους γιγνομένους, ἐν τούτῳ μάλιστα

φυλάττεσθαι· ἐν ᾧ δ' ἂν τὰς πολεμίας αἰσθάνῃ εὐχειρωτοτάτας γιγνομένας, ἐν τούτῳ μάλιστα ἐπιτίθεσθαι. Πότερον δ', ἔφη ὁ Κῦρος, ἐν τούτοις μόνον ἐστὶ πλεονεκτεῖν, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις τισί; Καὶ πολύ γε μᾶλλον, ἔφη, ὦ παῖ· ἐν τούτοις μὲν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντες ἰσχυρὰς φυλακὰς ποιοῦνται, εἰδότες, ὅτι δέονται. Οἱ δ' ἐξαπατῶντες τὰς πολεμίας δύνανται, καὶ θαρσῆσαι ποιήσαντες, ἀφυλάκτας λαμβάνειν· καὶ διώξαντες παράδοντες ἑαυτὰς, ἀτάκτας ποιῆσαι· καὶ ἐς δυσχωρίαν φυγῇ ὑπαγαγόντες, ἐνταῦθα ἐπιτίθεσθαι. Δεῖ δὲ, ἔφη, ὦ παῖ, φιλομαθῆ σε τούτων πάντων ὄντα, ἐν οἷς ἂν μάθοις, τούτοις μόνοις χρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιητὴν εἶναι τῶν πρὸς τὰς πολεμίας μηχανημάτων· ὥσπερ καὶ οἱ μουσικοὶ ἐν οἷς ἂν μάθωσι, τούτοις μόνον χρῶνται, ἀλλὰ καὶ ἄλλα μέλη πειρῶνται ποιεῖν. Καὶ σφόδρα μὲν καὶ ἐν τοῖς μουσικοῖς τὰ νέα καὶ ἀνθηρὰ εὐδοκιμεῖ, πολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς μᾶλλον τὰ καινὰ μηχανήματα εὐδοκιμεῖ· ταῦτα γὰρ μᾶλλον καὶ ἐξαπατᾶν δύνανται τὰς πολεμίας. Εἰ δὲ σύ γε, ἔφη, ὦ παῖ, μηδὲν ἄλλο μετενέγκοις ἐπ' ἀνθρώπους, ἢ τὰς μηχανὰς, ὡς καὶ πάνυ ἐπὶ τοῖς μικροῖς θηρίοις ἐμηχανῶ, ἐκ οἵας ἂν, ἔφη, πρόσω πάνυ ἐλάσαι τῆς πρὸς τὰς πολεμίας πλεονεξίας; Σὺ μὲν γὰρ ἐπὶ τὰς ὄρνιθας ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ χειμῶνι ἀνιστάμενος, ἐκορεύκνυκτός· καὶ πρὶν κινεῖσθαι τὰς ὄρνιθας ἐπεποίηντό σοι ἐπὶ τούτῳ μὲ πάγαι αὐταῖς, καὶ τὸ κεκινημένον χωρίον ἐξαίφνης τῷ ἀκινήτῳ· ὄρνιθες δὲ ἐπεπαίδευντό σοι, ὥστε σοι μὲν τὰ συμφέροντα ὑπηρετεῖν, τὰς δὲ ὁμοφύλους ὄρνιθας ἐξαπατᾶν· αὐτὸς δὲ ἐνῆδρευες,

ὥστε

ὥστε ὁρᾶν μὲν αὐτὰς, μὴ ὁρᾶσθαι δὲ ὑπ' αὐτῶν. εἶχες δ' ἐπιμέλειαν τᾶ φθάνειν ἕλκων τὰ πετεινὰ πρὸ τᾶ φυγεῖν. Πρὸς δ' αὖ τὸν λαγὼ, ὅτι μὲν ἐν σχότει νέμεται, τὴν δ' ἡμέραν ἀποδιδράσκει, κύνας ἔτρεφες, αἳ τῇ ὀσμῇ αὐτὸν ἀνεύρισκον. Ὅτι δὲ ταχὺ ἔφευγεν, ἐπεὶ εὑρεθείη, ἄλλας κύνας εἶχες ἐπιτετηδευμένας πρὸς τὸ καταπόδας αἱρεῖν. Εἰ δὲ καὶ ταύτας ἀποφύγοιεν, τὰς πόρας αὐτῶν ἐκμανθάνων, καὶ πρὸς οἷα χωρία φεύγειν αἱροῦνται οἱ λαγὼ, ἐν τούτοις τὰ δίκτυα εὐπόρατα ἐνεπετάννυες, ἵνα ἐν τῷ σφόδρα φεύγειν, αὐτὸς ἑαυτὸν, ἐμπίπτων, ἐνέδυ. Τὰ δὲ μηδ' ἐντεῦθεν διαφεύγειν, σκοπὲς τὰ γιγνομένα καθίστης, οἳ ἐγγύθεν ταχὺ ἔμελλον ἐπιγενήσεσθαι· καὶ αὐτὸς μὲν σὺ ὄπισθεν κραυγῇ ἀδὲν ὑστερίζεσθ τὰ λαγὼ βοῶν, ἐξέπληττες αὐτὸν, ὥστε ἀφρόνως ἁλίσκεσθαι· τὰς δὲ ἔμπροσθεν σιγῇ διώξας ἐνεδρεύοντας, λανθάνειν ἐποίεις. Ὥσπερ ἂν πρόσωπον, εἰ τοιαῦτα ἐθελήσαις καὶ ἐπὶ τὰς ἀνθρώπας μηχανᾶσθαι, ἐκ οἷ' ἔγωγε, εἴ τινα λίποις ἂν τῶν πολεμίων. Ἢν δέ ποτε ὥρα ἀνάγκη γένηται καὶ ἐν τῷ ἱππεύειν, καὶ ἐκ τᾶ ἐμφανᾶς, καὶ ὡπλισμένας ἀμφοτέρας μάχην συμπίπτειν, ἐν τῷ τοιούτῳ δή, ὦ παῖ, αἱ ἐκ πολλᾶ παρεσκευασμέναι πλεονεξίαι μέγα δύνανται. Ταύτας δὲ ἐγὼ λέγω εἶναι, ὅταν τῶν στρατιωτῶν εὖ μὲν τὰ σώματα ἠσκημένα ᾖ, εὖ δὲ αἱ ψυχαὶ τεθηγμέναι, εὖ δὲ αἱ πολεμικαὶ τέχναι μεμελετημέναι ὦσιν. Εὖ δὲ χρὴ καὶ τᾶτο εἰδέναι, ὅτι, ὁπόσοις ἂν ἀξιοῖς σοι πείθεσθαι, καὶ ἐκεῖνοι πάντες ἀξιώσουσί σε πρὸ ἑαυτῶν βουλεύεσθαι. Μηδέποτε ἂν ἀφρόντιστος ἴσχε, ἀλλὰ τᾶς μὲν νυκτὸς προσκόπει, τί σοι προήσουσιν οἱ ἀρχόμενοι,

ἐπειδὰν ἡμέρα γένηται· τῆς δὲ ἡμέρας, ὅπως τὰ εἰς νύκτα κάλλιστα ἕξει. Ὅπως δὲ χρὴ τάσσειν εἰς μάχην στρατιὰν, ἢ ὅπως ἄγειν ἡμέρας ἢ νυκτὸς, ἢ στενὰς ἢ πλατείας ὁδὸς ἢ ὀρεινὰς ἢ πεδινὰς, ἢ ὅπως στρατοπεδεύεσθαι, ἢ ὅπως φυλακὰς νυκτερινὰς ἢ καὶ ἡμερινὰς καθιστάναι, ἢ ὅπως πρὸς πολεμίους προσάγειν, ἢ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἢ ὅπως παρὰ πόλιν πολεμίαν ἄγειν, ἢ ὅπως πρὸς τεῖχος ἄγειν ἢ ἀπάγειν, ἢ ὅπως νάπας ἢ ποταμὰς διαβαίνειν, ἢ ὅπως ἱππικὸν φυλάττεσθαι, ἢ ὅπως ἀκοντιστὰς ἢ τοξότας· καὶ εἴ γε δή σοι κατὰ κέρας ἄγοντι οἱ πολέμιοι ἐπιφανεῖεν, πῶς χρὴ ἀντικαθιστάναι· καὶ εἴ σοι ἐπὶ φάλαγγος ἄγοντι ἄλλοθέν ποθεν οἱ πολέμιοι φανεῖεν, ἢ κατὰ πρόσωπον, ὅπως χρὴ ἀντιπαράγειν· ἢ ὅπως τὰ τῶν πολεμίων ἂν τις μάλιστα αἰσθάνοιτο, ἢ ὅπως τὰ σὰ ἥκιστα οἱ πολέμιοι εἰδεῖεν· ταῦτα δὲ πάντα τί ἂν ἐγὼ λέγοιμί σοι; Ὅσα τε γὰρ ἐγὼ ἤδειν, πολλάκις ἀκήκοας· ἄλλως τε εἴ τις ἐδόκει τι τάττων ἐπίστασθαι, ἀδενὸς αὐτῶν ἠμέλησας, ἀδ' ἀδαὴς γεγένησαι. Δεῖ ἂν πρὸς τὰ συμβαίνοντα, οἶμαι, τάττοις χρῆσθαι, ὁποίοις ἄν σοι ἀεὶ συμφέρειν τάττων δοκῇ. Μάθε δὲ μοι, ὦ παῖ, καὶ τάδε, ἔφη, τὰ μέγιστα· πυρὰ γὰρ ἱερὰ καὶ οἰωνὸς μήτ' ἐν σαυτῷ μηδέποτε, μηδ' ἐν τῇ στρατιᾷ, κινδυνεύσῃς καταγοῦν, ὡς ἄνθρωποι μὲν αἱροῦνται πράξεις εἰκάζοντες, ἀδότες δὲ ἀδὲν, ἀπὸ ποίας ἔσαι αὐτοῖς ταγαθόν. Γνοίης δ' ἂν ἐξ αὐτῶν τῶν γιγνομένων. Πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη πόλεις ἔπεισαν, καὶ ταῦτα οἱ δοκοῦντες σοφώτατοι εἶναι, πόλεμον ἄραισθαι πρὸς τάττας, ὑφ' ὧν οἱ πεισθέντες ἐπιθέσθαι ἀπώλοντο. Πολλοὶ

λοὶ δὲ πολλὰς ἠύξησαν ἤδη καὶ ἰδιώτας καὶ πόλεις, ὑφ' ὧν αὐξηθέντων τὰ μέγιστα κακὰ ἔπαθον. Πολλοὶ δὲ, οἷς ἐξὴν φίλοις χρῆσθαι, καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν, τούτοις δούλοις μᾶλλον βληθέντες ἢ φίλοις χρῆσθαι, ὑπ' αὐτῶν τούτων δίκην ἔδοσαν. Πολλοῖς δ' ἐπ ἤμπεσεν αὐτοῖς τὸ μέρος ἔχασι ζῆν ἡδέως, ἐπιθυμήσαντες δὲ πάντων κύριοι εἶναι, διὰ ταῦτα καὶ ὧν εἶχον ἀπέτυχον· πολλοὶ δὲ τὸν πολύευκτον χρυσὸν κτησάμενοι, διὰ τοῦτον ἀπώλοντο. Οὕτως ἡ γε ἀνθρωπίνη σοφία οὐδὲν μᾶλλον οἶδε τὸ ἄριστον αἱρεῖσθαι, ἢ εἰ κληρόμενοι, ὅ τι λάχοι, τοῦτό τις πράττοι. Θεοὶ δὲ, ὦ παῖ, αἰεὶ ὄντες πάντα ἴσασι, τὰ γεγενημένα, καὶ τὰ ὄντα, καὶ ὅ τι ἐξ ἑκάστου αὐτῶν ἀποβήσεται· καὶ τῶν συμβουλευομένων ἀνθρώπων, οἷς ἂν ἵλεῳ ὦσι, προσημαίνουσιν, ἅ τε χρὴ ποιεῖν, καὶ ἃ μὴ χρή. Εἰ δὲ μὴ πᾶσιν ἐθέλουσι συμβουλεύειν, οὐδὲν θαυμαστόν· ἐ γὰρ ἀνάγκη αὐτοῖς ἐστιν, ὧν ἂν μὴ θέλωσιν, ἐπιμελεῖσθαι.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Β΄

Cap. I. ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν δὴ ἀφίκοντο διαλεγόμενοι μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Περσίδος. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς αἰτὸς δεξιὸς φανεὶς προηγεῖτο, προσευξάμενοι θεοῖς καὶ ἥρωσι, τοῖς Περσίδα γῆν κατέχουσιν, ἵλεως καὶ εὐμενεῖς πέμπειν σφᾶς, ἅτω διέβαινον τὰ ὅρια. Ἐπειδὴ δὲ διέβησαν, προσηύχοντο αὖθις θεοῖς, τοῖς Μηδίαν γῆν κατέχουσιν, ἵλεως καὶ εὐμενεῖς δέχεσθαι αὐτούς. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὥσπερ εἰκὸς, ὁ μὲν πατὴρ πάλιν εἰς Πέρσας ἀπῆει, Κῦρος δὲ
2 εἰς Μήδους πρὸς Κυαξάρην ἐπορεύετο. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ὁ Κῦρος εἰς Μήδους πρὸς τὸν Κυαξάρην, πρῶτον μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, ἠσπάσαντο ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἤρετο τὸν Κῦρον ὁ Κυαξάρης, πόσον τι ἄγοιτο στράτευμα. Ὁ δ' ἔφη, τρισμυρίους μὲν, οἳ καὶ πρόσθεν ἐφοίτων πρὸς ὑμᾶς μισθοφόροι· ἄλλοι δὲ καὶ τῶν δεσπότου ἐξελθόντων προσέρχονται τῶν ὁμοτίμων. Πόσοι τινές; ἔφη ὁ Κυαξάρης. Οὐκ ἂν ὁ ἀριθμός σε, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀπάσαντα εὐφράνειε· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐνόησαν, ὅτι ὀλίγοι ὄντες οὗτοι οἱ ὁμότιμοι καλούμενοι πολλῶν ὄντων τῶν ἄλλων Περσῶν ἐκείνως ἄρχουσιν. Ἆτάρ, ἔφη, δίη τι αὐτῶν; ἢ μάτην ἐφοβήθης, οἱ δὲ πολέμιοι ἐκ ἔρχονται; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ πολλοί γε. Πῶς τᾶτο σαφές; Ὅτι, ἔφη, πολλοὶ ἥκοντες αὐτόθεν, ἄλλῳ ἄλλον τρόπον, πάντες ταυτὰ λέγουσιν. Ἀγωνιστέον ἄρα ἡμῖν πρὸς τὰς ἄνδρας. Ἀνάγκη γὰρ, ἔφη. Τί ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος,

Κῦρος, ἐὰν καὶ τὴν δύναμιν ἔλεξάς μοι, εἰ οἶσθα, πόση τις ἡ προσιοῦσα, καὶ πάλιν τὴν ἡμετέραν; ὅπως εἰδότες ἀμφοτέρας, πρὸς ταῦτα βελευώμεθα, ὅπως ἂν ἄριστα ἀγωνιζοίμεθα. Ἄκουε δὲ, ἔφη ὁ Κυαξάρης.

Κροῖσος μὲν ὁ Λυδὸς ἄγειν λέγεται μυρίας μὲν ἱππέας, πελτασὰς δὲ καὶ τοξότας πλείους, ἢ τετρακισμυρίους. Ἀρτάμαν δὲ, τὸν τῆς μεγάλης Φρυγίας ἄρχοντα, λέγουσιν ἱππέας μὲν εἰς ὀκτακισχιλίους ἄγειν, λογχοφόρους δὲ σὺν πελτασαῖς ἐλάττους τετρακισμυρίων. Ἀρίβαιον δὲ, τὸν τῶν Καππαδοκῶν βασιλέα, ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισχιλίους, τοξότας δὲ καὶ πελτασὰς ἐλάττους τρισμυρίων. τὸν Ἀράβιον δὲ Μάραγδον ἱππέας τε εἰς μυρίους, καὶ ἅρματα εἰς ἑκατὸν, καὶ σφενδονητῶν πάμπολύ τι χρῆμα. Τοὺς μέντοι Ἕλληνας, τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ οἰκοῦντας, ἅδέν πω σαφὲς λέγεται, εἰ ἕπονται· τοὺς δὲ ἀπὸ Φρυγίας, τῆς παρ' Ἑλλησπόντου, συμβαλεῖν φασι Γαβαῖον, ἔχοντα εἰς Καΐστρου πεδίον ἑξακισχιλίους μὲν ἱππεῖς, πελτασὰς δὲ εἰς μυρίους. Κάρας μέντοι καὶ Κίλικας καὶ Παφλαγόνας παρακληθέντας ἅ φασιν ἕπεσθαι. Ὁ δὲ Ἀσσύριος, ὁ Βαβυλῶνά τε ἔχων, καὶ τὴν ἄλλην Ἀσσυρίαν, ἐγὼ μὲν οἶμαι ἱππέας μὲν ἄξειν ἐλάττους δισμυρίων· ἅρματα δ', εὖ οἶδ', ἐλάττω πλείω διακοσίων· πεζοὺς δὲ, οἶμαι, παμπόλλους· εἰώθει γοῦν, ὁπότε δεῦρο ἐμβάλλοι. Σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, πολεμίους λέγεις, ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισμυρίους εἶναι, πελτασὰς δὲ καὶ τοξότας πλέον, ἢ εἴκοσι μυριάδας. Ἄγε δὴ, τῆς σῆς δυνάμεως τί πλῆθος φῂς εἶναι; Εἰσὶν, ἔφη, Μήδων ἱππεῖς μὲν πλείους τῶν μυρίων· πελτασταὶ δὲ καὶ τοξόται γένοιντ' ἂν, ὡς ἐπὶ τῆς

ἡμετέρας, καὶ ἓξακισμύριοι. Ἀρμενίων δ', ἔφη, τῶν ὁμόρων ἡμῖν, παρέσονται ἵππεῖς μὲν τετρακισχίλιοι, πεζοὶ δὲ δισμύριοι. Λέγεις σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἱππέας μὲν ἡμῖν εἶναι πλείους, ἢ τρίτον μέρος τῶν πολεμίων ἱππικὸν, πεζοὺς δὲ σχεδὸν ἀμφὶ τὰς ἡμίσεας. Τί οὖν; ἔφη ὁ Κυαξάρης, ὀλίγας νομίζεις Περσῶν εἶναι, ἃς σὺ φῂς ἄγειν; Ἀλλ' οὐ μὲν ἀνδρῶν πρόσθεν ἡμῖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴτε καὶ μὴ, αὖθις βουλευσόμεθα· τὴν δὲ μάχην μοι, ἔφη, λέξον ἑκάστων, ἥτις ἐστί. Σχεδὸν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, πάντων ἡ αὐτὴ. Τοξόται γάρ εἰσι καὶ ἀκοντισταὶ οἵ τ' ἐκείνων καὶ οἱ ἡμέτεροι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκροβολίζεσθαι ἀνάγκη ἐστὶ, τοιούτων γε τῶν ὅπλων ὄντων. Ἀνάγκη γὰρ ἦν, ἔφη ὁ Κυαξάρης. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, τῶν πλεόνων ἡ νίκη· πολὺ γὰρ ἂν ἧττον οἱ ὀλίγοι ὑπὸ τῶν πολλῶν τιτρωσκόμενοι ἀναλωθείησαν, ἢ ὑπὸ τῶν ὀλίγων οἱ πολλοί. Εἰ δ' ἔν γε ἄτως ἔχει, ἔφη, ὦ Κῦρε, τί ἂν ἄλλο τις πρεῖττον εὕροι, ἢ πέμπειν εἰς Πέρσας, καὶ ἅμα μὲν διδάσκειν αὐτὸς, ὅτι, εἴ τι πείσονται Μῆδοι, εἰς Πέρσας τὸ δεινὸν ἥξει, ἅμα δὲ αἰτεῖν πλεῖον στράτευμα; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, εὖ ἴσθι, ὅτι, κἂν εἰ πάντες ἔλθοιεν Πέρσαι, πλήθει γε ἂν ἡμῶν ὑπερβαλοίμεθα τοὺς πολεμίους. Τί μὴν ἄλλο ἐνορᾷς ἄμεινον τούτου; Ἐγὼ μὲν ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ σὺ εἴην, ὡς τάχιστα ὅπλα ποιοίμην πᾶσι Πέρσαις τοῖς παροῦσιν, οἷάπερ ἄρχοντας ἔχοντες οἱ παρ' ἡμῶν, οἱ τῶν ὁμοτίμων καλούμενοι. Ταῦτα δ' ἐστὶ, θώραξ μὲν περὶ τὰ στέρνα, γέρρον δὲ ἐς τὴν ἀριστερὰν, κοπὶς δὲ ἡ σαγαρὶς εἰς τὴν δεξιάν· κἂν ταῦτα παρασκευάσῃς, ἡμῖν μὲν ποιήσεις τὸ ἡμέ-

σε τοῖς ἐναντίοις ἰέναι ἀσφαλέστατον, τοῖς πολεμίοις δὲ τὸ φεύγειν, ἢ τὸ μένειν, αἱρετώτερον. Τάττομεν δὲ, ἔφη, ἡμᾶς μὲν αὐτὰς ἐπὶ τὰς μένοντας· οὕτω μέντ' ἂν αὐτῶν φεύγωσι, τέτρες ὑμῖν καὶ τοῖς ἵπποις νέμομεν, ὡς μὴ σχολάζωσι μήτε φεύγειν, μήτ' ἀναστρέφεσθαι. Κῦρος μὲν ἅτως ἔλεξε· τῷ δὲ Κυαξάρῃ ἔδοξέ τε εὖ 3
λέγειν, καὶ τὰ μὲν πλείω μεταπέμπεσθαι ἐκέτι ἐμέμνητο, παρεσκευάζετο δὲ ὅπλα τὰ προειρημένα. Καὶ σχεδόν τε ἕτοιμα ἦν, καὶ τῶν Περσῶν οἱ ὁμότιμοι παρῆσαν, ἔχοντες τὸ ἀπὸ Περσῶν στράτευμα. Ἔνθα δὴ ἁπᾶς λέγεται ὁ Κῦρος, συναγαγὼν αὐτὰς, τάδε·

Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ ὑμᾶς ὁρῶν, αὐτὰς μὲν καθω- 4
πλισμένους ἅτω, καὶ ταῖς ψυχαῖς παρεσκευασμένους, ὡς εἰς χεῖρας συμμίξοντας τοῖς πολεμίοις, τὰς δὲ ἑπομένας ὑμῖν Πέρσας γινώσκων, ὅτι ἅτως ὡπλισμένοι εἰσὶν, ὡς ὅτι προσωτάτω ταχθέντες μάχεσθαι, ἔδεισα, μὴ, ὀλίγοι ὄντες, καὶ ἔρημοι συμμάχων συμπίπτοντες πολεμίοις πολλοῖς, πάθοιτέ τι. Νῦν ἦν, ἔφη, σώματα μὲν ἔχοντες ἀνδρῶν ἥκετε ἐμεμπτά· ὅπλα δὲ ἔσαι αὐτοῖς ὅμοια τοῖς ἡμετέροις. Τάς γε μὴν ψυχὰς αὐτῶν θήγειν, ἡμέτερον τὸ ἔργον. Ἄρχοντος γάρ ἐσσι, οὐκ αὐτὸν μόνον ἀγαθὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχομένων ἐπιμελᾶσθαι, ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται. Ὁ μὲν 5
ἅτως εἶπεν· οἱ δ' ἥσθησαν μὲν πάντες, νομίζοντες μετὰ πλειόνων ἀγωνιεῖσθαι· ἐκ δὲ αὐτῶν καὶ ἔλεξε τοιάδε·

Ἀλλὰ θαυμαστὰ μέν, ἔφη, ἴσως δόξω λέγειν, εἰ Κύρῳ συμβουλεύσω τι ἁπᾶν ὑπὲρ ὑμῶν, ὅταν τὰ ὅπλα λαμβάνωσιν οἱ ἡμῖν μέλλοντες συμμαχεῖσθαι. Ἀλλὰ γινώσκω γάρ, ἔφη, ὅτι οἱ τῶν ἱκανωτάτων καὶ

εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν λόγοι, ἔτοι καὶ μάλιστα ἐνδύονται ταῖς φυχαῖς τῶν ἀκουόντων· καὶ δῶρα ἢν διδῶσιν οἱ τοιοῦτοι, κἂν μείω τυγχάνῃ ὄντα, ἢ τὰ παρὰ τῶν ὁμοίων, ὅμως μείζονος αὐτὰ τιμῶνται οἱ λαμβάνοντες. Καὶ νῦν, ἔφη, οἱ Πέρσαι παρακληθέντες ὑπὸ Κύρου πολὺ μᾶλλον ἡσθήσονται, ἢ ὑφ' ἡμῶν παρακαλούμενοι· εἴς τε τοὺς ὁμοτίμους καθιστάμενοι, βεβαιοτέρως σφίσιν ἡγήσονται ἔχειν τοῦτο, ὑπὸ βασιλέως τε παιδὸς καὶ ὑπὸ στρατηγοῦ γιγνόμενον, ἢ εἰ ὑφ' ἡμῶν εἰς τὸ αὐτὸ τοῦτο ἄγοιντο. Ἀπεῖναι μέντοι οὐδὲ τὰ ἡμέτερα χρή· ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ δεῖ τῶν ἀνδρῶν θήγειν πάντως τὸ φρόνημα. Ἡμῖν γὰρ ἔσται τοῦτο χρήσιμον,
6 ὅ τι ἂν ἔτοι βελτίονες γένωνται. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καταθεὶς τὰ ὅπλα εἰς τὸ μέσον, καὶ συγκαλέσας πάντας τοὺς Περσῶν στρατιώτας, ἔλεξε τοιάδε·

„Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ ἔφυτε ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῖν „χώρᾳ, καὶ ἐτράφητε· καὶ τὰ σώματά γε ἡμῶν οὐδὲν „χείρονα ἔχετε, ψυχάς τε οὐδὲν κακίονας ὑμῖν προσή„κει ἡμῶν ἔχειν. Τοιοῦτοι δ' ὄντες, ἐν μὲν τῇ πατρίδι „οὐ μετείχετε τῶν ἴσων ἡμῖν, οὐχ ὑφ' ἡμῶν ἀπελαθέν„τες, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ τὰ ἐπιτήδεια ἀνάγκην ὑμῖν εἶναι „πορίζεσθαι. Νῦν δὲ ὅπως μὲν ταῦτα ἕξετε, ἐμοὶ „μελήσει, σὺν τοῖς θεοῖς· ἔξεστι δ' ὑμῖν, εἰ βούλεσθε, „λαβοῦσιν ὅπλα, οἷάπερ ἡμεῖς ἔχομεν, καὶ εἴ τι χείρο„νες ἡμῶν ἐστε, εἰς τὸν αὐτὸν ἡμῖν κίνδυνον ἐμβαίνειν. „κἄν τι ἐκ τούτων καλὸν κἀγαθὸν γίγνηται, τῶν ὁμοίων „ἡμῖν αἰξιοῦσθαι. Τὸν μὲν οὖν πρόσθεν χρόνον, ὑμεῖς „τε τοξόται καὶ ἀκοντισταὶ ἦτε, καὶ ἡμεῖς· καὶ εἴ τι „χείρους ἡμῶν ταῦτα ποιεῖν ἦτε, οὐδὲν θαυμαστόν· οὐ

„γὰρ

„γὰρ ἦν ὑμῖν σχολὴ, ὥσπερ ἡμῖν, τούτων ἐπιμελεῖσθαι.
„Ἐν δὲ τῇδε τῇ ὁπλίσει, οὐδὲν ἡμεῖς ὑμῶν προέξομεν.
„Θώραξ μὲν γὰρ περὶ τὰ στέρνα ἁρμόζων ἑκάστῳ ἔσται,
„γέῤῥον δὲ ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ὃ πάντες εἰθίσμεθα φορεῖν,
„μάχαιρα δὲ ἢ σάγαρις ἐν τῇ δεξιᾷ, ᾗ δὴ παίειν τοὺς
„ἐναντίους δεήσει, οὐδὲν φυλαττομένους, μή τι παίσαν-
„τες ἐξαμάρτωμεν. Τί οὖν ἂν ἐν τούτοις ἕτερος ἑτέρου
„ἡμῶν διαφέροι, πλὴν ἐν τόλμῃ; ἣν οὐδὲν ὑμῖν προσή-
„κει ἥττονα ἡμῶν παρέχεσθαι. Νίκης τε γὰρ ἐπιθυ-
„μεῖν, ἢ τὰ καλὰ πάντα καὶ τὰ ἀγαθὰ κτᾶται καὶ
„σώζει, τί μᾶλλον ἡμῖν ἢ ὑμῖν προσήκει; Κράτους τε,
„ὃ πάντα τὰ τῶν ἡττόνων τοῖς κρείττοσι δωρεῖται, τί
„εἰκὸς ἡμᾶς μᾶλλον, ἢ καὶ ὑμᾶς, τούτου δεῖσθαι; Τέλος
„εἶπεν, Ἀκηκόατε πάντα· ὁρᾶτε τὰ ὅπλα πάντα· ὁ
„μὲν χρήζων, λαμβανέτω ταῦτα, καὶ ἀπογραφέσθω
„πρὸς τὸν ταξίαρχον εἰς τὴν ὁμοίαν τάξιν ἡμῖν· ὅτῳ
„δ' ἀρκεῖ ἐν μισθοφόρου χώρᾳ εἶναι, καταμενέτω ἐν
„τοῖς ὑπηρετικοῖς ὅπλοις. „ Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν. Ἀκού- 7
σαντες δὲ οἱ Πέρσαι ἐνόμισαν, εἰ παρακαλούμενοι, ὥστε
τὰ ὅμοια πονοῦντες τῶν αὐτῶν τυγχάνειν, μὴ θελή-
σουσι ταῦτα ποιεῖν, δικαίως ἂν διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος
ἀμηχανοῦντες βιοτεύειν· καὶ οὕτω δὴ ἀπογράφονται
πάντες, ἀνέλαβόν τε τὰ ὅπλα πάντες.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ πολέμιοι ἐλέγοντο μὲν προσιέναι, παρῆ-
σαν δὲ οὐδέπω, ἐν τούτῳ ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος ἀσκεῖν μὲν
τὰ σώματα τῶν μεθ' ἑαυτοῦ πρὸς ἰσχὺν, διδάσκειν δὲ
τὰ τακτικὰ, θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς εἰς τὰ πολεμικά.
Καὶ πρῶτον μὲν λαβὼν παρὰ Κυαξάρου ὑπηρέτας, 8
προσέταξεν ἑκάστοις τῶν στρατιωτῶν ἱκανῶς, ὧν ἐδέον-

το,

το, πάντα πεποιημένα παρασχεῖν· τοῦτο δὲ παρασκευάσας, οὐδὲν αὐτοῖς ἄλλο ἐλελοίπει, ἢ ἀσκεῖν τὰ ἀμφὶ τὸν πόλεμον· ἐκεῖνο δοκῶν καταμεμαθηκέναι, ὅτι οὗτοι κράτιστοι ἕκαστα γίγνονται, οἳ ἂν, ἀφέμενοι τοῦ πολλοῖς προσέχειν τὸν νοῦν, ἐπὶ ἓν ἔργον τράπωνται. Καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πολεμικῶν περιελὼν καὶ τὸ τόξῳ μελετᾶν καὶ ἀκοντίῳ, κατέλιπε τοῦτο μόνον αὐτοῖς, τὸ σὺν μαχαίρᾳ καὶ γέῤῥῳ καὶ θώρακι μάχεσθαι. Ὥστε εὐθὺς αὐτῶν παρεσκεύασε τὰς γνώμας, ὡς ὁμόσε ἰτέον εἴη τοῖς πολεμίοις, ἢ ὁμολογητέον μηδενὸς ἀξίους εἶναι συμμάχους· τοῦτο δὲ χαλεπὸν ὁμολογῆσαι, οἵ τινες ἂν εἰδῶσιν, ὅτι οὐδὲ δι' ἓν ἄλλο τρέφονται, ἢ ὅπως μά-
9 χωνται ὑπὲρ τῶν τρεφόντων. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐννοήσας, ὅτι, περὶ ὁπόσων ἂν γένωνται ἀνθρώποις φιλονεικίαι, πολὺ μᾶλλον ἐθέλουσι ταῦτα ἀσκεῖν, ἀγῶνάς τε αὐτοῖς προεῖπεν ἁπάντων, ὁπόσα ἐγίνωσκεν ἀσκεῖσθαι ἀγαθὸν εἶναι ὑπὸ στρατιωτῶν. Ἃ δὲ προεῖπε, τάδε ἦν· ἰδιώτῃ μὲν, ἑαυτὸν παρέχειν εὐπειθῆ τοῖς ἄρχουσι, καὶ ἐθελόπονον, καὶ φιλοκίνδυνον μετ' εὐταξίας, καὶ ἐπιστήμονα τῶν στρατιωτικῶν, καὶ φιλόκαλον περὶ ὅπλα, καὶ φιλότιμον ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις· πενταδάρχῳ δ', αὐτὸν ὄντα, οἷόνπερ τὸν ἀγαθὸν ἰδιώτην, καὶ τὴν πεντάδα, εἰς τὸ δυνατὸν, τοιαύτην παρέχειν· δεκαδάρχῳ δὲ, τὴν δεκάδα· ὡσαύτως δὲ λοχαγῷ, τὸν λόχον· ὡς δ' αὕτως ταξιάρχῳ· ὡς δ' αὕτως ἑκάστῳ τῶν ἄλλων ἀρχόντων, ἀνεπίκλητον αὐτὸν ὄντα ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ὑφ' αὑτῷ ἀρχόντων, ὅπως ἐκεῖνοι αὖ, ὧν ἂν ἄρχωσι, παρέξουσι τὰ δέοντα ποιοῦντας.
10 Ἆθλα δὲ προὔφηνε, τοῖς μὲν ταξιάρχαις, οἳ κρατίστας

δόξαιεν

δόξαιεν τὰς τάξεις παρασκευάσαι, χιλιάρχας ἔσεσθαι. Τῶν δὲ λοχαγῶν, οἱ κρατίστας δόξαιεν τὰς λόχας ἀποδεικνύναι, εἰς τὰς τῶν ταξιαρχῶν χώρας ἐπαναβήσεσθαι· τῶν δ' αὖ δεκαδαρχῶν τὰς κρατίστας, εἰς τὰς τῶν λοχαγῶν χώρας καταστήσεσθαι· τῶν δ' αὖ πεμπαδαρχῶν, ὡσαύτως εἰς τὰς τῶν δεκαρχῶν· τῶν γε μὴν ἰδιωτῶν τὰς κρατιστεύοντας, εἰς τὰς τῶν πεμπαδαρχῶν. Ὑπῆρχε δὲ πᾶσι τούτοις τοῖς ἄρχουσι, πρῶτον μὲν θεραπεύεσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων· ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλαι τιμαὶ, αἱ πρέπουσαι ἑκάστοις, συμπαρείποντο. Ἐπανέτεινε δὲ καὶ μείζονας ἐλπίδας τοῖς ἀξίοις ἐπαίνου, εἴ τι ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἀγαθὸν μεῖζον φαίνοιτο. Προεῖπε δὲ νικητήρια καὶ ὅλαις ταῖς τάξεσι, καὶ ὅλοις τοῖς λόχοις· καὶ ταῖς δεκάσιν, ὡσαύτως καὶ ταῖς πεμπάσιν, ἐὰν φαίνωνται εὐπιστότατα τοῖς ἄρχουσιν ἔσαι, καὶ προθυμότατα ἀσκοῦσαι τὰ προειρημένα. Ἦν δὲ ταύταις τὰ νικητήρια, οἷα δὴ εἰς πλῆθος πρέπει. Ταῦτα μὲν δὴ προείρητό τε, καὶ ἤσκητο ὑπὸ τῆς στρατιᾶς. Σκηνὰς δὲ αὐτοῖς κατεσκεύασε, πλῆθει μὲν, ὅσοι ταξίαρχοι ἦσαν· μέγεθει δὲ, ὥστε ἱκανὰς εἶναι τῇ τάξει ἑκάστῃ· ἡ δὲ τάξις ἦν ἑκατὸν ἄνδρες. Ἐσκήνουν μὲν δὴ ἔτω κατὰ τάξεις. Ἐν δὲ τῷ ὁμοσκηνεῖν ἐδόκει μὲν αὐτῷ ὠφελεῖσθαι πρὸς τὸν μέλλοντα ἀγῶνα τοῦτο, ὅτι ξώρων ἀλλήλας ὁμοίως τρεφομένας· καὶ ἦν ἐνῇ πρόφασις μειονεξίας, ὥστε ὑφίεσθαί τε τινὰ, κακίω τε ἕτερον ἕτερα εἶναι πρὸς πᾶς πολεμίους. Ὠφελεῖσθαι δὲ ἐδόκουν αὐτῷ καὶ πρὸς τὸ γιγνώσκεσθαι ἀλλήλοις ὁμοσκηνοῦντες. Ἐν γὰρ τῷ γιγνώσκεσθαι καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι πᾶσιν ἐδόκει μᾶλλον ἐγγίνε-

γίνε-

γίνεσθαι· οἱ δὲ ἀγνοούμενοι ῥᾳδιουργεῖν πως μᾶλλον
13 δοκοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἐν σκότει ὄντες. Ἐδόκουν δὲ αὐτῷ
καὶ εἰς τὸ τὰς τάξεις ἀκριβοῦν μέγα ὠφελεῖσθαι διὰ
τὴν ὁμοσκηνίαν. Εἶχον γὰρ οἱ μὲν ταξίαρχοι ὑφ' ἑαυ-
τοῖς τὰς τάξεις κεκοσμημένας, ὥσπερ ὁπότε εἰς ἕνα
πορεύοιτο ἡ τάξις· οἱ δὲ λοχαγοὶ, τοὺς λόχους· ὡσαύ-
τως οἱ δεκάδαρχοι, τὰς δεκάδας· καὶ οἱ πεμπάδαρ-
χοι, τὰς πεμπάδας. Τὸ δὲ ἀκριβοῦν τὰς τάξεις σφό-
δρα ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ εἰς τὸ μὴ ταράτ-
τεσθαι, καὶ εἰς τὸ, εἰ ταραχθεῖεν, θᾶττον καταστῆναι·
ὥσπερ γε καὶ λίθων καὶ ξύλων ἃ ἂν δέῃ συναρμοσθῆ-
ναι, ἔστι, κἂν ὁπωσοῦν καταβεβλημένα τύχῃ, συναρ-
μόσαι ταῦτα εὐπετῶς, ἢν ἔχῃ γνωρίσματα, ὥστε εὔ-
δηλον εἶναι, ἐξ ὁποίας χώρας ἕκαστον αὐτῶν ἐστιν.
Ἐδόκουν δὲ ὠφελεῖσθαι αὐτῷ ὁμοῦ τρεφόμενοι καὶ πρὸς
τὸ ἧττον ἀλλήλους ἂν ἐθέλειν ἀπολείπειν· ὅτι ἑώρα καὶ
τὰ θηρία, τὰ ὁμοῦ τρεφόμενα, δεινὸν ἔχοντα πόθον,
ἤν τις αὐτὰ διασπᾷ ἀπ' ἀλλήλων.

14 Ἐπεμέλετο δὲ καὶ τοῦδε ὁ Κῦρος, ὅπως μήποτε
ἀνίδρωτοι γενόμενοι ἐπὶ τὸ ἄριστον καὶ τὸ δεῖπνον
εἰσίοιεν. Ἢ γὰρ ἐπὶ θήραν αὐτοὺς ἐξάγων, ἱδρῶτα
αὐτοῖς παρεῖχεν, ἢ παιδιὰς τοιαύτας ἐξεύρισκεν, αἳ
ἱδρῶτα ἔμελλον παρέχειν· ἢ καὶ πρᾶξαι εἴ τι δεόμε-
νος τύχοι, οὕτως ἐξηγεῖτο τῆς πράξεως, ὡς μὴ ἐπαν-
ίοιεν ἀνιδρωτί. Τοῦτο γὰρ ἡγεῖτο καὶ πρὸς τὸ ἡδέως
ἐσθίειν ἀγαθὸν εἶναι, καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν, καὶ πρὸς
τὸ δύνασθαί τι πονεῖν. Καὶ πρὸς τὸ ἀλλήλοις δὲ πρᾳο-
τέρους εἶναι ἀγαθὸν ἡγεῖτο τοὺς πόνους εἶναι, ὅτι καὶ οἱ
ἵπποι, συμπονοῦντες ἀλλήλοις, πρᾳότεροι συνεστήκασι.

Πρός

Πρός γε μὴν τοὺς πολεμίους μεγαλοφρονέστεροι γίγνονται, οἳ ἂν ξυνειδῶσιν ἑαυτοῖς εὖ ἠσκηκότες.

Κῦρος δὲ αὐτῷ σκηνὴν μὲν κατεσκευάσατο, ὥστε 15
ἱκανὴν ἔχειν, οὓς καλοίη ἐπὶ τὸ δεῖπνον. Ἐκάλει δὲ ὡς τὰ πολλὰ τῶν ταξιαρχῶν, οὓς καιρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶναι. ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν δεκάρχων τινὰς καὶ πεμπαδάρχων ἐκάλει· ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν στρατιωτῶν· ἔστι δ' ὅτε καὶ τὴν πεμπάδα ὅλην, καὶ δεκάδα ὅλην, καὶ λόχον ὅλον, καὶ τάξιν ὅλην. Ἐκάλει δὲ καὶ ἐτίμα. ὅτε τινὰς ἴδοι τοιοῦτό τι ποιήσαντας, ὃ πάντας ἐβούλετο ποιεῖν. Ἦν δὲ τὰ μὲν παρατιθέμενα ἀεὶ ἴσα αὐτῷ τε καὶ τοῖς καλουμένοις ἐπὶ τὸ δεῖπνον. Καὶ τοὺς 16
ἀμφὶ τὸ στράτευμα δὲ ὑπηρέτας ἰσομοίρους ἀεὶ πάντων ἐποίει· οὐδὲν γὰρ ἧττον τιμᾶν ἄξιον ἐδόκει αὐτῷ εἶναι τοὺς ἀμφὶ τὰ στρατιωτικὰ ὑπηρέτας, οὔτε κηρύκων, οὔτε πρέσβεων. Καὶ γὰρ πιστοὺς ἡγεῖτο δεῖν εἶναι τούτους, καὶ ἐπιστήμονας τῶν στρατιωτικῶν, καὶ συνετοὺς, προσέτι δὲ σφοδροὺς, καὶ ταχεῖς, καὶ ἀόκνους, καὶ ἀταράχους. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ὅσα οἱ βέλτιστοι νομιζόμενοι ἔχουσιν, ἐγίνωσκεν ὁ Κῦρος δεῖν τοὺς ὑπηρέτας ἔχειν, καὶ τοῦτο ἀσκεῖν, ὡς μηδὲν ἀναίνοιντο ἔργον, ἀλλὰ πάντα νομίζοιεν πρέπειν αὐτοῖς πράσσειν, ὅσα ἂν ὁ ἄρχων προστάττοι.

Ἀεὶ μὲν οὖν ἐπεμέλετο ὁ Κῦρος, ὁπότε συσκηνοῖεν, Cap. II.
ὅπως εὐχαριστότατοί τε ἅμα λόγοι ἐμβληθήσονται, καὶ παρορμῶντες εἰς τἀγαθόν. Ἀφίκετο δ' οὖν καὶ εἰς τόνδε ποτὲ τὸν λόγον· Ἆρά γε, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἐνδεέστεροί τι ἡμῶν διὰ τοῦτο φαίνονται εἶναι οἱ ἕτεροι, ὅτι οὐ πεπαίδευνται τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμῖν; ἢ οὐδὲν ἄρα διοί-

σουσιν

σαιν ἡμῶν, ἅτε ἐν ταῖς συνηθείαις, ἅτε ὅταν ἀγωνιζεσθαι πρὸς τὰς πολεμίας δέῃ; Καὶ ὁ Ὑσάσπης ὑπολαβὼν εἶπεν· Ἀλλ' ὅπως μέν τινες ἔσονται εἰς τὰς πολεμίας, ἅπω ἔγωγε ἐπίσταμαι· ἐν μέντοι τῇ συνεσίᾳ δύσκολοι, καὶ μὰ τὸς θεὸς, ἔνιοι αὐτῶν ἤδη φαίνονται. Πρώην μέν γε, ἔφη, Κυαξάρης ἔπεμψεν εἰς τὴν τάξιν ἑκάστην ἱερεῖα, καὶ ἐγένετο ἑκάστῳ ἡμῶν τρία κρέα, ἢ καὶ πλείω, τὰ περιφερόμενα. Καὶ ἠρξάμην μὲν δὴ ἀπ' ἐμαυτοῦ ὁ μάγειρος, τὴν πρώτην περίοδον περιφέρων· ὅτε δὲ τὸ δεύτερον εἰσήειμι περιιὼν, ἐκέλευσα ἐγὼ ἀπὸ τῶν τελευταίων ἄρχεσθαι, καὶ ἀνάπαλιν περιφέρειν. Ἀνακραγὼν ἄν τις τῶν κατὰ μέσον τὸν κύκλον κατακειμένων στρατιωτῶν, Μὰ Δί', ἔφη, τῶνδε μὲν ἀδὲν ἴσον ἐστὶν, εἴγε ἀφ' ἡμῶν τῶν ἐν μέσῳ ἀδεὶς ἀδέποτε ἄρξεται. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας ἡχθέσθην τε, εἴ τι μεῖον δοκοῖεν ἔχειν, καὶ ἐκάλεσα εὐθὺς αὐτὸν πρὸς ἐμέ. Ὁ δὲ μάλα τοῦτό γε εὐτάκτως ὑπήκουσεν. Ὡς δὲ τὰ περιφερόμενα ἦκε πρὸς ἡμᾶς, ἅτε, οἶμαι, ὑστάτους λαμβάνοντας, τὰ σμικρότατα λελειμμένα ἦν. ἐνταῦθα δὴ ἐκεῖνος πάνυ ἀνιαθεὶς δῆλος ἐγένετο, καὶ εἶπε πρὸς ἑαυτὸν, Τῆς τύχης, τὸ ἐμὲ νῦν κληθέντα δεῦρο τυχεῖν. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ἀλλὰ μὴ φρόντιζε· αὐτίκα γὰρ ἀφ' ἡμῶν ἄρξεται, καὶ σὺ πρῶτος λήψῃ τὸ μέγιστον. Καὶ ἐν τοσούτῳ περιέφερε τὸ τρίτον, ὅπερ δὴ λοιπὸν ἦν τῆς περιφορᾶς· κἀκεῖνος ἔλαβε μετ' ἐμὲ δεύτερος. Ὡς δ' ὁ τρίτος ἔλαβε, καὶ ἔδοξεν αὐτὸν μεῖζον ἑαυτῷ λαβεῖν, καταβάλλει, ὃ ἔλαβεν, ὡς ἕτερον λῃψόμενος. Καὶ ὁ μάγειρος οἰόμενος αὐτὸν ἀδέν τι δεῖσθαι ἔψε, ᾔει παραφέρων, πρὶν λαβεῖν αὐτὸν ἕτερον.

ἕτερον. Ἐνταῦθα δὴ οὕτω βαρέως ἤνεγκε τὸ πάθος, ὥστε ἀνήλωτο μὲν αὐτῷ, ὃ εἰλήφει, ὄψον, ὃ δὲ ἔτι αὐτῷ λοιπὸν ἦν τοῦ ἐμβάπτεσθαι, τοῦτό πως, ὑπὸ τοῦ ἐκπεπλῆχθαί τε καὶ ὀργίζεσθαι τῇ τύχῃ, δυσφορούμενος ἀνέτρεψεν. Ὁ μὲν δὴ λοχαγὸς, ὁ ἐγγύτατα ἡμῶν, ἰδὼν, συνεκρότησέ τε τὼ χεῖρε, καὶ τῷ γέλωτι ηὐφραίνετο. Ἐγὼ μέντοι, ἔφη, προσεποιούμην βήττειν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἠδυνάμην κατέχειν τὸν γέλωτα. Τοιοῦτον μὲν δή σοι, ὦ Κῦρε, ἕνα τῶν ἑταίρων ἐπιδεικνύω, ἔφη. Ἐπὶ μὲν δὴ τούτῳ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐγέλασαν. Ἄλλος δέ τις ἔλεξε τῶν ταξιαρχῶν.

Οὗτος μὲν δὴ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἔοικεν, οὕτω δυσκόλῳ ἐνέτυχεν. Ἐγὼ δὲ, ὡς σὺ, διδάξας ἡμᾶς, τὰς τάξεις ἀπέπεμψας, καὶ ἐκέλευσας διδάσκειν τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστον τάξιν, ἃ παρὰ σοῦ ἐμάθομεν, οὕτω δὴ καὶ ἐγὼ, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἐποίουν, ἐλθὼν ἐδίδασκον ἕνα λόχον. Καὶ στήσας τὸν λοχαγὸν πρῶτον, καὶ τάξας δῆτα ἐπ' αὐτῷ ἄνδρα νεανίαν, καὶ τοὺς ἄλλους, ᾗ ᾤμην δεῖν, ἔπειτα στὰς ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν, βλέπων εἰς τὸν λόχον, ἡνίκα μοι ἐδόκει καιρὸς εἶναι, προϊέναι ἐκέλευσα. Καὶ ὁ ἀνήρ σοι ὁ νεανίας ἐκεῖνος, προελθὼν τοῦ λοχαγοῦ ἔμπροσθεν, πρότερος ἐπορεύετο. Κἀγὼ ἰδὼν, εἶπον, Ὦ ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; Καὶ ὃς ἔφη· Προέρχομαι, ὥσπερ σὺ κελεύεις. Κἀγὼ εἶπον· Ἀλλ' ἐγὼ οὐ σὲ μόνον ἐκέλευον, ἀλλὰ πάντας, προϊέναι. Καὶ ὃς, ἀκούσας τοῦτο, μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς λοχίτας εἶπεν, Οὐκ ἀκούετ', ἔφη, προστάττοντος προϊέναι πάντας; Καὶ οἱ ἄνδρες πάντες παρελθόντες τὸν λοχαγὸν, ἤεσαν πρὸς ἐμέ. Ἐπεὶ δὲ ὁ λοχαγὸς αὐτοὺς ἀνεχώριζεν,

ἐδυσφόρεν τε, καὶ ἔλεγον, ποτέρῳ χρὴ πείσασθαι; νῦν γὰρ ὁ μὲν κελεύει προιέναι, ὁ δ' οὐκ ἐᾷ. Ἐγὼ μέντοι ἐνεγκὼν ταῦτα πρᾶως, ἐξαρχῆς αὖ καταχωρίσας, ἔπον, μηδένα τῶν ὄπισθεν κινεῖσθαι, πρὶν ἂν ὁ πρόσθεν ἡγῆται· ἀλλὰ τοῦτο μόνον ὁρᾶν πάντας, τῷ πρόσθεν ἕπεσθαι. Ὡς δ' εἰς Πέρσας τις ἀπιὼν ἦλθε πρὸς ἐμὲ, καὶ ἐκέλευσέ με τὴν ἐπιστολὴν δοῦναι, ἣν ἔγραψα οἰκαδε, κλαὼ (οὐ γὰρ λοχαγὸς ἦδα, ὅπως ἔκειτο ἡ ἐπιστολὴ) ἐκέλευσα, αὐτὸν ὁρμόντα ἐνεγκεῖν τὴν ἐπιστολήν· ὁ μὲν δὴ ἔτρεχεν· ὁ δὲ νεανίας ἐκεῖνος ἅψετο τῷ λοχαγῷ, σὺν αὐτῷ τῷ θώρακι καὶ τῇ κοπίδι· καὶ ὁ ἄλλος δὲ πᾶς λόχος, ἰδὼν ἐκεῖνον, συνέτρεχε· καὶ ἦκον οἱ ἄνδρες φέροντες τὴν ἐπιστολήν. Οὕτως, ἔφη, ὅγε ἐμὸς λόχος ἀκριβοῖ σοι πάντα τὰ παρὰ σοί. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ὡς εἰκὸς, ἐγέλων ἐπὶ τῇ δορυφορίᾳ τῆς ἐπιστολῆς. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ὦ Ζεῦ καὶ πάντες θεοὶ, οἵας ἄρα ἡμεῖς ἔχομεν ἄνδρας ἑταίρους· οἵ γε εὐθεράπευτοί μὲν ἄτως εἰσὶν, ὥστε εἶναι, αὐτῶν καὶ μικρῷ ὄψῳ παμπόλλης φίλης ἀνακτήσασθαι· πιθανοὶ δ' ἄτως εἰσί τινες, ὥστε, πρὶν εἰδέναι τὸ προστατόμενον, πρότερον πείθοντι. Ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, ποίας τινὰς χρὴ μᾶλλον εὐξασθαι, ἢ τοιάτας, στρατιώτας ἔχειν. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἅμα γελῶν, ἄτως ἐπήνεσε τὰς στρατιώτας.

4 Ἐν δὲ τῇ σκηνῇ ἐτύγχανέ τις ὢν τῶν ταξιαρχῶν, Ἀγλαϊτάδας ὄνομα· ἀνὴρ, τὸν τρόπον τῶν στρυφνοτέρων ἀνθρώπων· ἔτος ὢδέ πως εἶπεν. Ἦ γὰρ οἴει, ἔφη, ὦ Κῦρε, τέτες ἀληθῆ λέγειν ταῦτα; Ἀλλὰ τί μὴν βλακόμενοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ψεύδονται; Τί δ' ἄλλό γε, ἔφη, ἢ μὴ γέλωτα ποιῶν βέλτιον τες; ὑπὲρ ἃ λέγουσί τε ταῦτα,

τα, καὶ ἀλαζονεύονται. Καὶ ὁ Κῦρος, Εὖ φήμει, ἔφη· 5
μὴ λέγε ἀλαζόνας εἶναι τέτες. Ὁ μὲν γὰρ ἀλαζὼν
ἔμοιγε δοκεῖ ὄνομα κεῖσθαι ἐπὶ τοῖς προσποιεμένοις
καὶ πλεσιωτέροις εἶναι, ἢ εἰσὶ, καὶ ἀνδρειοτέροις, καὶ
ποιῆσαι, ἃ μὴ ἱκανοὶ εἰσιν, ὑπισχνεμένοις· καὶ ταῦ-
τα, φανεροῖς γιγνομένοις, ὅτι τᾶ λαβεῖν τι ἕνεκα καὶ
κερδᾶναι ποιεῖσιν. Οἱ δὲ μηχανώμενοι γέλωτα τοῖς
συνοῦσι, μήτε ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν κέρδει, μήτ' ἐπὶ ζημίᾳ
τῶν ἀκόντων, μήτε ἐπὶ βλάβῃ μηδεμιᾷ, πῶς ἔχ' ἔτοι
ἀστεῖοι ἂν καὶ εὐχάριτες δικαιότερον ὀνομάζοιντο μᾶλ-
λον, ἢ ἀλαζόνες; Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἅτως ἀπελογήσα-
το περὶ τῶν τὸν γέλωτα παρασχόντων. Αὖθις δὲ ὁ 6
λοχαγὸς, ὁ τὴν τᾶ λόχε χαριτίαν διηγησάμενος, ἔφη,
Ἦ πᾶ ἄν, ὦ Ἀγλαϊτάδα, εἴ γε κλαίειν ἐπειρώμεθά σε
ποιεῖν, σφόδρα ἂν ἡμῖν ἐμέμφε. (ὥσπερ ἔγιοι καὶ ἐν
ᾠδαῖς καὶ ἐν λόγοις οἰκτρὰ ἄτλα λογοποιοῦντες εἰς δά-
κρυα πειρῶνται ἄγειν) ὁπότε γε νῦν καὶ αὐτὸς εἶδως, 7
ὅτι εὐφραίνειν μέν τί σε βελόμεθα, βλάπτειν δ' ἐδὲν,
ὅμως ἅτως ἐν πολλῇ ἀτιμίᾳ ἡμᾶς ἔχεις. Ναὶ μὰ Δί', 7
ἔφη ὁ Ἀγλαϊτάδας, καὶ δικαίως γε· ἐπεὶ καὶ αὐτᾶ
τᾶ κλαίειν καθίζοντ' τὰς φίλας, πολλαχῆ ἔμοιγε δο-
κεῖ ἐλάτλον' ἄξια διαπράτλεσθαι ὁ γέλωτα αὐτοῖς
μηχανώμεν'. Εὑρήσεις δὲ καὶ σὺ, ἢν ὀρθῶς λογίζῃ, 8
ἐμὲ ἀληθῆ λέγοντα. Κλαύμασι μέν γε καὶ πατέρες
υἱοῖς σωφροσύνην μηχανῶνται, καὶ διδάσκαλοι παι-
σὶν ἀγαθὰ μαθήματα· καὶ νόμοι γε πολίτας διὰ τᾶ
κλαίοντας καθίζειν εἰς δικαιοσύνην προτρέπουσι· τὰς
δὲ γέλωτα μηχανωμένας ἔχοις ἂν εἰπεῖν ἢ σώματα
ὠφελοῦντας, ἢ ψυχὰς οἰκονομητικωτέρας ποιοῦντας, ἢ

πολιτικωτέρας; Ἐκ τούτου ὁ Ὑστάσπης ὧδέ πως εἶπε· Σὺ, ἔφη, ὦ Ἀγλαϊτάδα, ἢν ἐμοὶ πείθῃ, εἰς μὲν τοὺς πολεμίους θαῤῥῶν δαπανήσεις τοῦτο τὸ πολλοῦ ἄξιον, καὶ κλαίοντας ἐκείνους πειράσῃ καθίζειν· ἡμῖν δὲ πάντως, ἔφη, καὶ τοῖσδε τοῖς φίλοις τούτου τοῦ ὀλίγου ἀξίου γέλωτος ἐπιδαψιλεύσῃ. Καὶ γὰρ οἶδ', ὅτι πολύς σοί ἐστιν ἀποκείμενος· ὅτε γὰρ αὐτὸς χρώμενος ἀνήλωκας αὐτὸν, οὐδὲ μὴν φίλοις γε, οὐδὲ ξένοις ἑκὼν εἶναι γέλωτα παρέχεις· ὥστε οὐδεμία σοι πρόφασίς ἐστιν, ὡς οὐ παρεκτέον σοι ἡμῖν γέλωτα. Καὶ ὁ Ἀγλαϊτάδας εἶπε, Καὶ σὺ δ' αὖ, ὦ Ὑστάσπη, γέλωτα πειρᾷ ποιεῖν ἐξ ἐμοῦ; Καὶ ὁ λοχαγὸς εἶπε· Ναὶ μὰ Δί', ἀνόητος ἄρα ἐστίν· ἐπεὶ ἔκ γε σοῦ πῦρ, οἶμαι, ῥᾷον ἄν τις ἐκτρίψειεν,
9 ἢ γέλωτα ἐξαγάγοι. Ἐπὶ τούτῳ μὲν δὴ οἵ τε ἄλλοι ἐγέλασαν, τὸν τρόπον εἰδότες αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀγλαϊτάδας ἐπεμειδίασε. Καὶ ὁ Κῦρος, ἰδὼν αὐτὸν φαιδρωθέντα, Ἀδικεῖς, ἔφη, ὦ λοχαγὲ, ὅτι ἄνδρα ἡμῖν τὸν σπουδαιότατον δαφθείρεις, γελᾶν ἀναπείθων, καὶ ταῦτ', ἔφη, ὅτῳ πολέμιον ὄντα τῷ γέλωτι. Ταῦτα μὲν δὴ ἐνταῦθ' ἔληξεν. Ἐκ δὲ τούτου Χρυσάντας ὧδε ἔλεξεν·

10 Ἀλλ', ἔγωγ', ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐννοῶ, ὅτι ἐξεληλύθασι μὲν σὺν ἡμῖν οἱ μὲν καὶ βελτίονος, οἱ δὲ καὶ μείονος ἄξιοι· ἢν δέ τι γένηται ἀγαθὸν, ἀξιώσουσι πάντες οὗτοι ἰσομοιρεῖν. Καί τοι ἔγωγε οὐδὲν ἀνισώτερον νομίζω τῶν ἐν ἀνθρώποις εἶναι, τοῦ τῶν ἴσων τόν τε κακὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀξιοῦσθαι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς τοῦτο· Ἆρ' οὖν, πρὸς τῶν θεῶν, κράτιστον ἡμῖν, ἄνδρες, ἐμβαλεῖν περὶ τούτου βουλὴν εἰς

τὸν

τὸν στρατὸν, πότερα δοκεῖ, ἤν τι ἐκ τῶν πόνων δῷ ὁ
θεὸς ἀγαθὸν, ἰσομοίρους πάντας ποιεῖν, ἢ σκοποῦντας
τὰ ἔργα ἑκάστου, πρὸς ταῦτα καὶ τὰς τιμὰς ἑκάστῳ
προτιθέναι; Καὶ τί δεῖ, ἔφη ὁ Χρυσάντας, ἐμβαλεῖν 11
λόγον περὶ τούτου, ἀλλ' οὐχὶ προειπεῖν, ὅτι οὕτω ποιή-
σεις; Ἢ οὐ σὺ καὶ τοὺς ἀγῶνας, ἔφη, προεῖπας καὶ τὰ
ἆθλα; Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐχ ὅμοια ταῦτα
ἐκείνοις. Ἃ μὲν γὰρ ἂν στρατευόμενοι κτήσωνται, κοι-
νὰ, οἶμαι, ἑαυτοῖς ἡγήσονται εἶναι· τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς
στρατείας ἐμὴν ἴσως ἔτι οἴκοθεν νομίζουσιν εἶναι. ὥστε
διατάττοντα ἐμὲ τοὺς ἐπιστάτας οὐδὲν, οἶμαι, ἀδικεῖν
νομίζουσιν. Ἦ καὶ οἴει, ἔφη ὁ Χρυσάντας, ψηφίσα- 12
σθαι ἂν τὸ πλῆθος συνελθὸν, ὥστε μὴ ἴσων ἕκαστον
τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς κρατίστους καὶ τιμαῖς καὶ δώροις
πλεονεκτεῖν; Ἐγωγ', ἔφη ὁ Κῦρος, οἴομαι, ἅμα μὲν
ὑμῶν συναγορευόντων, ἅμα δὲ καὶ αἰσχρὸν ὂν ἀντιλέ-
γειν, μὴ οὐχὶ τὸν πλεῖστα καὶ πονοῦντα, καὶ ὠφελοῦντα
τὸ κοινὸν, τοῦτον καὶ μεγίστων ἀξιοῦσθαι. Οἶμαι δὲ, ἔφη,
καὶ τοῖς κακίστοις σύμφορον φανεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς
πλεονεκτεῖν. Ὁ δὲ Κῦρος ἐβούλετο καὶ αὐτῶν ἕνεκα τῶν 13
ὁμοτίμων γενέσθαι τοῦτο τὸ ψήφισμα. Βελτίους γὰρ
ἂν καὶ αὐτοὺς ἡγεῖτο εἶναι, εἰ εἰδεῖεν, ὅτι, ἐκ τῶν ἔργων
καὶ αὐτοὶ κρινόμενοι, τῶν ἀξίων τεύξοιντο. Καιρὸς οὖν
αὐτῷ ἐδόκει εἶναι νῦν ἐμβαλεῖν περὶ τούτου ψῆφον, ἐν
ᾧ καὶ οἱ ὁμότιμοι ὤκνουν τὴν τοῦ ὄχλου ἰσομοιρίαν. Οὕ-
τω δὴ συνεδόκει τοῖς ἐν τῇ σκηνῇ ἐμβαλέσθαι περὶ τού-
του λόγον καὶ συναγορεύειν ταῦτα ἔφασαν χρῆναι,
ὅστισπερ ἀνὴρ οἴοιτο εἶναι.

Ἐπιγελάσας δὲ τῶν ταξιαρχῶν τις εἶπεν, Ἀλλ' 14

ἐγὼ, ἔφη, ἄνδρα καὶ τοῦ δήμου οἶδα, ὃς συνερεῖ, ὥστε μὴ εἰκῇ οὕτως ἰσομαρίαν εἶναι. Ἄλλος δ' ἀντήρετο τοῦτον, τίνα λέγοι. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο, Ἔστι, νὴ Δί', ἀνὴρ σύσκηνος ἐμὸς, ὃς ἐν παντὶ μαστεύει πλέον ἔχειν. Ἄλλος δ' αὖ ἐπήρετο αὐτὸν, Ἦ καὶ τῶν πόνων; Μὰ Δί', ἔφη, οὐ μὲν δή· ἀλλὰ τοῦτό γε ψευδόμενος ἑάλωκα. Καὶ γὰρ πόνων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, πάνυ
15 πρᾴως ἀεὶ ἐᾷ τὸν βουλόμενον πλέον ἔχειν. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ ἄνδρες, γιγνώσκω τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, οἷον καὶ νῦν ὅδε λέγει, εἴπερ δεῖ ἐνεργὸν καὶ πειθόμενον ἔχειν τὸ στράτευμα, ἐξαιρετέους εἶναι ἐκ τῆς στρατιᾶς. Δοκεῖ γάρ μοι τὸ μὲν πολὺ τῶν στρατιωτῶν εἶναι οἷον ἕπεσθαι, ᾗ ἄν τις ἡγῆται· ἄγειν δ', οἶμαι, ἐπιχειροῦσιν, οἱ μὲν καλοὶ κἀγαθοὶ, ἐπὶ τὰ καλὰ κἀγαθὰ, οἱ δὲ πονηροὶ, ἐπὶ τὰ πονηρά. Καὶ πολλάκις τοίνυν πλείονας ὁμογνώμονας λαμβάνουσιν οἱ φαῦλοι, ἢ οἱ σπουδαῖοι. Ἡ γὰρ πονηρία, διὰ τῶν παραυτίκα ἡδονῶν πορευομένη, ταύτας ἔχει συμπειθούσας πολλοὺς αὐτῇ ὁμογνωμονεῖν· ἡ δ' ἀρετὴ, πρὸς ὄρθιον ἄγουσα, οὐ πάνυ δεινὴ ἐστιν ἐν τῷ παραυτίκα εἰκῇ συνεπισπᾶσθαι· ἄλλως τε καὶ ἢν ἄλλοι ὦσιν, ἐπὶ τὸ πρανὲς καὶ τὸ μαλακὸν ἀντιπαρακαλοῦντες. Καὶ τοίνυν ἢν μέν τινες βλακείᾳ καὶ ἀπονίᾳ μόνον κακοὶ ὦσι, τούτους ἐγὼ νομίζω, ὥσπερ κηφῆνας, δαπάνῃ μόνον ζημιοῦν τοὺς κοινωνούς· ὃ δ' αὖ τῶν μὲν πόνων κακοὶ ὦσι κοινωνοὶ, πρὸς δὲ τὸ πλεονεκτεῖν σφοδροὶ καὶ ἀναίσχυντοι, οὗτοι καὶ ἡγεμονικοί εἰσι πρὸς τὰ πονηρά· πολλάκις γὰρ δύνανται τὴν πονηρίαν πλεονεκτοῦσαν ἀποδεικνύναι· ὥστε παντάπασιν ἐξαιρετέοι οἱ τοιοῦτοι ἡμῖν εἰσι.

Καὶ

Καὶ μηδὲ μέντοι σκοπῆτε, ὅπως ἐκ τῶν πολιτῶν ἀντιπληρώσετε τὰς τάξεις· ἀλλ' ὥσπερ ἵππους, οἳ ἂν ἄριστοι ὦσιν, ἐκ οἵων ἂν πατρῴων ται, τούτους ζητεῖτε, οὕτω καὶ ἀνθρώπους ἐκ πάντων, οἳ ἂν ὑμῖν μάλιστα δοκῶσι συνισχύσειν τε ὑμᾶς καὶ συγκοσμήσειν, τούτους λαμβάνετε. Μαστυρεῖ δέ μοι καὶ τόδε πρὸς τὰ ἀγαθόν· ὅτε γὰρ ἅρμα ὄφελος τάχους γένοιτ' ἂν, βραδέων ἵππων ἐνόντων, ὅτε δίκαιοι, ἀδίκων συνεζευγμένων· ἐδέ γε οἶκος δύναται εὖ οἰκεῖσθαι, πονηροῖς οἰκέταις χρώμενος· ἀλλὰ καὶ ἐνδεόμενος οἰκετῶν, ἧττον σφάλλεται, ἢ ὑπὸ ἀδίκων ταραττόμενος. Εὖ δ' ἴστε, ὦ ἄνδρες, ἔφη, φίλοι, ὅτι ἐδὲ τοῦτο μόνον ὠφελήσασιν οἱ κακοὶ ἀφαιρεθέντες, ὅτι κακοὶ ἀπέσονται, ἀλλὰ καὶ, τῶν καταμενόντων ὅσοι μὲν ἀνεπίμπλαντο ἤδη κακίας, ἀποκαθαρθήσονται πάλιν αὐτήν· οἱ δὲ ἀγαθοί, τὰς κακὰς ἰδόντες ἀτιμασθέντας, πολὺ εὐθυμότερον τῆς ἀρετῆς ἀνθέξονται. Ὁ μὲν οὕτως εἶπε· τοῖς δὲ φίλοις ἅπασι συνέδοξε ταῦτα, καὶ οὕτως ἐποίουν.

Ἐκ δὲ τούτου πάλιν αὖ, καὶ σκώμματος ἦρχεν ὁ Κῦρος. Καταγνόντες γάρ τινα τῶν λοχαγῶν σύνδειπνον ἀγόμενον, καὶ παρακλίτην πεποιημένον, ἄνδρα ὑπέρδασύν τε καὶ ὑπέραισχρον, ἀναπαλέσας τὸν λοχαγὸν ὀνόμασε, εἶπεν ὧδε· Ὦ Σαμβαύλα, ἔφη, ἆρ' ἦ καὶ σὺ, κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον, ὅτι καλόν ἐστι, περιάγεις τοῦτο τὸ μειράκιον, τὸ παρακατακείμενόν σοι; Νὴ τὸν Δί', ἔφη ὁ Σαμβαύλας, ἥδομαί γε καὶ συνὼν τούτῳ, καὶ θεώμενος αὐτόν. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ σύσκηνοι, προσέβλεψαν· ὡς δὲ εἶδον τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνδρὸς ὑπερβάλλον αἴσχει, ἐγέλασαν πάντες. Καί τις

τις εἶπε, Πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Σαμβαύλα, ποίῳ ποτέ σε ἔργῳ ἀνὴρ οὗτος ἀνήρτηται; Καὶ ὃς εἶπεν; Ἐγὼ ὑμῖν, νὴ τὸν Δία, ὦ ἄνδρες, ἐρῶ. Ὁποσάκις γὰρ αὐτὸν ἐκάλεσα, εἴτε νυκτὸς, εἴτε ἡμέρας, οὐ πώποτέ μοι οὔτ' ἀσχολίαν προὔφασίσατο, οὔτε βάδην ὑπήκουσεν, ἀλλ' αἰεὶ τρέχων· ὁποσάκις τε πρᾶξαί τι αὐτῷ προσέταξα, οὐδὲν ἀνιδρωτὶ πώποτε εἶδον αὐτὸν ποιοῦντα. Πεποίηκε δὲ καὶ τοὺς δώδεκα ἅπαντας τοιούτους, οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ ἀποδεικνὺς, οἵους δεῖ εἶναι. Καί τις εἶπε· Κἄπειτα τοιοῦτον ὄντα οὐ φιλεῖς αὐτὸν, ὥσπερ τοὺς συγγενεῖς; Καὶ ὁ αἰσχρός ἐκεῖνος πρὸς τοῦτο εἶπε· Μὰ Δία, ἔφη· οὐ γὰρ φιλόπονός ἐστιν· ἐπεὶ ἤρκει ἂν αὐτῷ, εἰ ἐμὲ ἔθελε φιλεῖν, τοῦτο ἀντὶ πάντων τῶν γυμνασίων.

C. III. Τοιαῦτα μὲν δὴ, καὶ γελοῖα καὶ σπουδαῖα, καὶ ἐλέγετο καὶ ἐπράττετο ἐν τῇ σκηνῇ. Τέλος δὲ, τὰς τρίτας σπονδὰς ποιήσαντες, καὶ εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς τὰ ἀγαθὰ, τὴν σκηνὴν εἰς κοίτην διέλυον. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος συνέλεξε τοὺς στρατιώτας πάντας, καὶ ἔλεξε τοιάδε.

2. „Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ἀγὼν ἡμῖν ἐγγύς· προσέρ„χονται γὰρ οἱ πολέμιοι. Τὰ δ' ἆθλα τῆς νίκης, ἢν „μὲν ἡμεῖς νικῶμεν, δῆλον, ὅτι οἵ τε πολέμιοι ἂν ἡμέτε„ροι, καὶ τῶν πολεμίων ἀγαθὰ πάντα· ἢν δὲ ἡμεῖς αὖ „νικώμεθα, (τοῦτο γὰρ ἀεὶ καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν δεῖ) „καὶ οὕτω τὰ τῶν ἡττωμένων ἀγαθὰ πάντα τοῖς νικῶ„σιν ἀεὶ ἆθλα πρόκειται. Οὕτω δὴ, ἔφη, δεῖ ὑμᾶς „γιγνώσκειν, ὡς, ὅταν μὲν ἄνθρωποι, κοινωνοὶ πολέ„μου γενόμενοι, ἐν ἑαυτοῖς ἔχωσιν ἕκαστοι, ὡς, εἰ μὴ „αὐτός τις προθυμηθήσεται, οὐδὲν ἐσόμενον τῶν δεόν-

„των,

„των, ταχὺ πολλά τε καὶ καλὰ διαπράττονται· οὐδὲν
„γὰρ αὐτοῖς ἀργεῖται τῶν πράττεσθαι δεομένων· ὁπό-
„ταν δὲ ἕκαστος διανοηθῇ, ὡς ἄλλος ἔσται ὁ πράσσων
„καὶ ὁ μαχόμενος, κἂν αὐτὸς μαλακίζηται, τοῖς τοιού-
„τοις, ἔφη, εὖ ἴστε, ὅτι πᾶσιν ἅμα πάντα ἥξει τὰ χα-
„λεπὰ φερόμενα. Καὶ ὁ θεὸς οὕτω πως ἐποίησε· τοῖς
„μὴ θέλουσιν ἑαυτοῖς προστάττειν ἐκπονεῖν τἀγαθά, ἄλ-
„λους αὐτοῖς ἐπιτακτῆρας δίδωσι. Νῦν οὖν, ἔφη, λε-
„γέτω τις, ἐνθάδε ἀναστὰς, περὶ αὐτοῦ τούτου, ποτέρως
„ἂν τὴν ἀρετὴν οἴεται ἀσκεῖσθαι μᾶλλον παρ' ἡμῖν, εἰ
„μέλλοι ὁ πλεῖστα καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐθέλων
„πλείστης καὶ τιμῆς τεύξεσθαι, ἢ ἂν εἰδῶμεν, ὅτι οὐδὲν
„διαφέρει κακὸν εἶναι· ὁμοίως γὰρ πάντες τῶν ἴσων
„τευξόμεθα.„ Ἐνταῦθα δὴ ἀναστὰς ὁ Χρυσάντας, εἷς
τῶν ὁμοτίμων, ἀνὴρ οὔτε μέγας, οὔτε ἰσχυρὸς ἰδεῖν, φρο-
νήσει δὲ διαφέρων, ἔλεξεν ὧδε·

„Ἀλλ' οἶμαι μὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐδὲ διανοούμενόν
„σε, ὡς δεῖ ἴσον τοὺς κακοὺς τοῖς ἀγαθοῖς ἔχειν, ἐμβα-
„λεῖν τοῦτον τὸν λόγον, ἀλλ' ἀποπειρώμενον, εἴ τις
„ἄρα ἔσται ἀνὴρ, ὅστις ἐθελήσει ἐπιδεῖξαι ἑαυτὸν, ὡς
„διανοεῖται, μηδὲν καλὸν κἀγαθὸν ποιῶν, ἃ ἂν ἄλλοι
„τῇ ἀρετῇ καταπράξωσι, τούτων ἰσομοιρεῖν. Ἐγὼ δὲ,
„ἔφη, εἰμὶ μὲν οὔτε ποσὶ ταχὺς, οὔτε χερσὶν ἰσχυρός·
„γιγνώσκω δὲ, ὅτι, ἐξ ὧν ἂν ἐγὼ τῷ ἐμῷ σώματι ποιή-
„σω, οὐκ ἂν κριθείην οὔτε πρῶτος, οὔτε δεύτερος, οἴομαι
„δὲ οὐδὲ χιλιοστὸς, ἴσως δὲ οὐδὲ μυριοστός. Ἀλλὰ καὶ
„ἐκεῖνο σαφῶς ἐπίσταμαι, ὅτι, εἰ μὲν οἱ δυνατοὶ ἐῤῥωμέ-
„νως ἀντιλήψονται τῶν πραγμάτων, ἀγαθοῦ τινός μοι
„μετέσται τοσοῦτον μέρος, ὅσον ἂν δίκαιον ᾖ· εἰ δ' οἱ μὲν

„κακοὶ μηδὲν ποιήσουσιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ καὶ δυνατοὶ ἀθύ-
„μως ἕξουσι, δεδοικὰ, ἔφη, μὴ ἄλλου τινὸς μᾶλλον,
„ἢ τοῦ ἀγαθοῦ, μεθέξω πλέον μέρος, ἢ ἐγὼ βούλομαι.„
4. Χρυσάντας μὲν δὴ οὕτως εἶπεν. Ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Φε-
ραύλας, Πέρσης, τῶν δημοτῶν, Κύρῳ πως ἔτι οἴκοθεν
συνήθης καὶ ἀρετὸς ἀνὴρ, καὶ τὸ σῶμα οὐκ ἀφυὴς, καὶ
τὴν ψυχὴν οὐκ ἀγενεῖ ἀνδρὶ ἐοικὼς, καὶ ἔλεξε τοιάδε·
5 „Ἐγὼ, ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ πάντες οἱ παρόντες Πέρ-
„σαι, ἡγοῦμαι μὲν, ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἴσου νῦν ὁρμᾶσθαι πᾶν-
„τας εἰς τὸ ἀγωνίζεσθαι περὶ ἀρετῆς. Ὁρῶ γὰρ ὁμοίᾳ
„μὲν τροφῇ πάντας ἡμᾶς τὸ σῶμα ἀσκοῦντας, ὁμοίας
„δὲ συνουσίας πάντας ἀξιουμένους, τὰ δὲ αὐτὰ καλὰ
„πᾶσιν ἡμῖν προκείμενα. Τό τε γὰρ τοῖς ἄρχουσι
„πείθεσθαι, ἐν κοινῷ κεῖται· καὶ ὃς ἂν φανῇ τοῦτο ἀπρο-
„φασίστως ποιῶν, τοῦτον ὁρῶ παρὰ Κύρου τιμῆς τυγχά-
„νοντα· τό τ' αὖ πρὸς τοὺς πολεμίους ἄλκιμον εἶναι,
„οὐ τῷ μὲν προσῆκον, τῷ δ' οὔ, ἀλλὰ πᾶσι καὶ τοῦτο
„προκέκριται κάλλιστον εἶναι. Νῦν δὲ, ἔφη, ἡμῖν καὶ
„δέδεικται μάχη, ἣν ἐγὼ ὁρῶ πάντας ἀνθρώπους φύ-
„σει ἐπιστάμενους, ὥσπερ γε καὶ τἄλλα ζῶα ἐπίσταται
„τινα μάχην ἕκαστα, οὐδὲ παρ' ἑνὸς ἄλλου μαθόντα, ἢ
„παρὰ τῆς φύσεως· οἷον. ὁ βοῦς, κέρατι παίειν· ὁ ἵπ-
„πος, ὁπλῇ· ὁ κύων, στόματι· ὁ κάπρος, ὀδόντι. Καὶ
„φυλάττεσθαι δὲ, ἔφη, ἐπίσταται ταῦτα πάντα, ἀφ' ὧν
„μάλιστα δεῖ· καὶ ταῦτα, εἰς οὐδενὸς διδασκάλου πώ-
„ποτε φοιτήσαντα. Καὶ ἐγὼ ἐκ παιδίου εὐθὺς μὲν προ-
„βάλλεσθαι ἠπιστάμην πρὸ τούτου, ὅτῳ ὤμην πληγήσε-
„σθαι· καὶ εἰ μὴ ἄλλο μηδὲν ἔχοιμι, τῷ χεῖρε προέχων,
„ἐνεπόδιζον, ὅ τι ἠδυνάμην, τὸν παίοντα· καὶ τοῦτο

„ἐποίουν

„ἐποίȣν ȣ̓ διδασκόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ τȣ́τῳ
„παιόμενος, εἰ προβαλλοίμην. Μάχαιράν γε μὴν εὐ-
„θὺς παιδίον ὢν ἥρπαζον, ὅπȣ ἴδοιμι, ȣ̓δὲ παρ᾽ ἑνὸς
„ȣ̓δὲ τȣ̃το μαθὼν, ὅπως δέοι λαμβάνειν, ἄλλȣ, ἢ πα-
„ρὰ τῆς φύσεως, ὡς ἐγώ φημι. Ἐποίουν γȣ̃ν καὶ τȣ̃-
„το κωλυόμενος, ȣ̓ διδασκόμενος, ὥσπερ καὶ ἄλλα
„ἐστὶν, ἅ, εἰργόμενος καὶ ὑπὸ πατρὸς καὶ ὑπὸ μητρὸς,
„ὑπὸ τῆς φύσεως πράττειν ἠναγκαζόμην. Καὶ, ναὶ
„μὰ Δία, ἔπαιόν γε τῇ μαχαίρᾳ πᾶν, ὅ τι δυναίμην
„λανθάνειν. Οὐ γάρ μόνον φύσει ἦν, ὥσπερ τὸ βα-
„δίζειν καὶ τρέχειν, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ, πρὸς τῷ πεφυκέ-
„ναι, τȣ̃το ποιεῖν ἐδόκει μοι εἶναι. Ἐπεὶ ȣ̓ν, ἔφη, αὕ-
„τη ἡ μάχη καταλείπεται, ἐν ᾗ προθυμίας μᾶλλον, ἢ
„τέχνης ἔργον ἐστὶ, πῶς ἡμῖν ȣ̓χ ἡδέως πρὸς τȣ́σδε τȣ̀ς
„ὁμοτίμȣς ἀγωνιστέον, ὅπȣ γε τὰ μὲν ἆθλα τῆς ἀρετῆς
„ἴσα πρόκειται, παραβαλλόμενοι δὲ ȣ̓κ ἴσα εἰς τὸν
„κίνδυνον ἴσμεν, ἀλλ᾽ ȣ̃τοι μὲν ἔντιμον βίον, ὃς βίων
„ἥδιστος, ὃς μόνος· ἡμεῖς δὲ ἐπίπονον μὲν, ἄτιμον δὲ,
„ὅσπερ, οἶμαι, χαλεπώτατος. Μάλιστα δὲ, ὦ ἄν-
„δρες, τȣ̃τό με εὐθύμως εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν πρὸς τȣ́σδε
„παρορμᾷ, ὅτι Κῦρος ἔσται ὁ κρίνων, ὃς ȣ̓ φθόνῳ κρίνει·
„ἀλλὰ σὺν θεῶν ὅρκῳ λέγω, ἦ μήν ἐμοὶ δοκεῖ Κῦρος,
„ȣ̃στινας ἂν ὁρᾷ ἀγαθȣ̀ς, φιλεῖν ȣ̓δὲν ἧττον ἑαυτȣ̃· τȣ́-
„τοις γοῦν ὁρῶ αὐτὸν, ὅ τι ἂν ἔχοι, ἥδιον διδόντα μᾶλ-
„λον, ἢ αὐτὸν ἔχοντα. Καίτοι, ἔφη, οἶδα, ὅτι ȣ̃τοι
„μέγα φρονȣ̃σιν, ὅτι πεπαίδευνται δὴ καὶ πρὸς λιμὸν,
„καὶ πρὸς δίψος, καὶ πρὸς ῥίγος καρτερεῖν. κακῶς εἰ-
„δότες, ὅτι καὶ ταῦτα ἡμεῖς ὑπὸ κρείττονος διδασκάλȣ
„πεπαιδεύμεθα, ἢ ȣ̃τοι. Οὐ γάρ ἐστι διδάσκαλος

„τȣ́των

„τούτων οὐδεὶς κρείττων τῆς ἀνάγκης, ἢ ἡμᾶς καὶ λίαν
„ἀκριβοῦν ταῦτα ἐδίδαξε. Καὶ πονεῖν μὲν οὗτοι δὴ τὰ
„ὅπλα φέροντες ἐμελέτων, ἅ ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις εὑ-
„ρημένα, ὡς ἂν εὐφορώτατα εἴη· ἡμεῖς δέ γε, ἔφη,
„ἐν μεγάλοις φορτίοις καὶ βαδίζειν καὶ τρέχειν ἠναγ-
„καζόμεθα· ὥστε νῦν ἐμοὶ δοκεῖν τὰ τῶν ὅπλων φορή-
„ματα πτεροῖς μᾶλλον ἐοικέναι, ἢ φορτίοις. Ὡς οὖν
„ἐμοῦ γε καὶ ἀγωνιουμένου, καὶ, ὁποῖός τις ἂν ὦ, κατὰ
„τὴν ἀξίαν τιμᾶσθαι ἀξιώσοντος, οὕτως, ἔφη, ὦ Κῦρε,
„γίγνωσκε. Καὶ ὑμῖν δὲ, ὦ ἄνδρες δημόται, παραι-
„νῶ, ὁρμᾶσθαι εἰς ἔριν ταύτης τῆς μάχης πρὸς τοὺς πε-
„παιδευμένους τούσδε· νῦν γὰρ, ἔφη, ἄνδρες εἰλημ-
6 „μένοι εἰσὶν ἐν δημοτικῇ ἀγωνίᾳ.„ Φερκύλας μὲν δὴ
οὕτως εἶπεν· ἀνίσταντο δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἑκατέροις
συναγορεύοντες. Ἔδοξε δ' οὖν, κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκα-
στον τιμᾶσθαι, Κῦρον δὲ τὸν κρίνοντα εἶναι. Ταῦτα μὲν
δὴ οὕτω προὐκεχωρήκεσαν.

7 Ἐκάλεσε δ' ἐπὶ δεῖπνον ὁ Κῦρος καὶ ὅλην ποτὲ τά-
ξιν σὺν τῷ ταξιάρχῳ, ἰδὼν αὐτὸν τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν
ἀνδρῶν τῆς τάξεως ἀντιτάξαντα ἑκατέρωθεν εἰς ἐμβο-
λὴν, θώρακας μὲν δὴ ἀμφοτέρους ἔχοντας καὶ γέῤῥα
ἐν ταῖς ἀριστεραῖς· εἰς δὲ τὰς δεξιὰς νάρθηκας παχεῖς
τοῖς ἡμίσεσιν ἔδωκε, τοῖς δ' ἑτέροις εἶπεν, ὅτι βάλ-
λειν δεήσοι ἀναιρουμένους ταῖς βώλοις. Ἐπεὶ δὲ παρε-
σκευασμένοι οὕτως ἔστησαν, ἐσήμαινεν αὐτοῖς μάχε-
σθαι. Ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ἔβαλλον ταῖς βώλοις, καὶ
ἔστιν οἳ ἐτύγχανον καὶ θωράκων καὶ γέῤῥων, οἱ δὲ καὶ
μηροῦ καὶ κνημῖδος. Ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, οἱ τοὺς νάρ-
θηκας ἔχοντες ἔπαιον τῶν μὲν μηροὺς, τῶν δὲ χεῖρας,

τῶν

τῶν δὲ κνήμας· τῶν δὲ ἐπικυπτόντων ἐπὶ βώλους ἔπαιον τοὺς τραχήλους καὶ τὰ νῶτα. Τέλος δὲ τρεψάμενοι, ἐδίωκον οἱ ναρθηκοφόροι, παίοντες σὺν πολλῷ γέλωτι καὶ παιδιᾷ. Ἐν μέρει γε μὴν οἱ ἕτεροι πάλιν λαβόντες τοὺς νάρθηκας, ταυτὰ ἐποίησαν τοὺς ταῖς βώλοις βάλλοντας. Ταῦτα δ' ἀγασθεὶς ὁ Κῦρος, τοῦ μὲν ταξιάρχου τὴν ἐπίνοιαν, τῶν δὲ τὴν πειθὼ, ὅτι ἅμα μὲν ἐγυμνάζοντο, ἅμα δὲ εὐθυμοῦντο, ἅμα δὲ ἐνίκων οἱ εἰκασθέντες τῇ τῶν Περσῶν ὁπλίσει· τούτοις δ' ἡσθεὶς, ἐκάλεσέ τε ἐπὶ δεῖπνον αὐτοὺς, καὶ ἐν τῇ σκηνῇ ἰδών τινας αὐτῶν ἐπιδεδεμένους, τὸν μέν τινα ἀντικνήμιον, τὸν δὲ χεῖρα, ἠρώτα τί πάθοιεν. Οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι πληγεῖεν ταῖς βώλοις. Ὁ δὲ πάλιν ἐπηρώτα, πότερον ἐπεὶ ὁμοῦ ἐγένοντο, ἢ ὅτε πρόσω ἦσαν. Οἱ δ' ἔλεγον, ὅτε πρόσω ἦσαν. Ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, παιδιὰν ἔφασαν εἶναι καλλίστην οἱ ναρθηκοφόροι· οἱ δ' αὖ συγκεκομμένοι τοῖς νάρθηξιν ἀνέκραγον, ὅτι οὐ σφίσι γε δοκοίη παιδιὰν εἶναι τὸ ὁμόθεν παίεσθαι· ἅμα δὲ ἐπεδείκνυσαν τῶν ναρθηκοφόρων τὰς πληγὰς καὶ ἐν χερσὶ καὶ ἐν τραχήλοις, ἔνιοι δὲ καὶ ἐν προσώποις. Καὶ τότε μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, ἐγέλων ἐπ' ἀλλήλοις. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ μεστὸν ἦν τὸ πεδίον πᾶν τῶν τούτους μιμουμένων· καὶ ἀεὶ, ὁπότε μὴ ἄλλό τι σπουδαιότερον πράττοιεν, ταύτῃ τῇ παιδιᾷ ἐχρῶντο.

8

Ἄλλον δέ ποτε ἰδὼν ταξίαρχον, ἄγοντα τὴν τάξιν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ τὸ ἄριστον ἐφ' ἑνὸς, καὶ ὁπότε δοκοίη αὐτῷ καιρὸς εἶναι, παραγγέλλοντα τὸν ὕστερον λόχον παράγειν, καὶ τὸν τρίτον, καὶ τὸν τέταρτον, εἰς μέτωπον· ἐπεὶ δὲ ἐν μετώπῳ οἱ λοχαγοὶ ἐγένοντο, παρηγ-

9

ρηγγύησεν εἰς δύο ἄγειν τὸν λόχον· ἐκ τάκτε δὴ παρῆγον οἱ δεκάδαρχοι εἰς μέτωπον· ὁπότε δὲ αὖ ἐδόκει αὐτῷ καιρὸς εἶναι, παρήγγειλεν εἰς τέτταρας ἄγειν τὸν λόχον· ἔτω δὴ οἱ πεμπάδαρχοι αὖ παρῆγον, ὡς εἰς τέσσαρας ἦσι ὁ λόχος· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς ἐγένοντο, παραγγείλας αὖ εἰς ἕνα ἰέναι, ἔτως εἰσῆγε τὸν πρῶτον λόχον, καὶ τὸν δεύτερον τάκτε καθ' ἁρὰν ἕπεσθαι ἐκέλευε· καὶ τὸν τρίτον καὶ τὸν τέταρτον ὡσαύτως παραγγείλας, ἡγεῖτο εἴσω· ἔτω δὴ εἰσαγαγὼν καθέκλινεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ὥσπερ εἰσεπορεύοντο· τῶτον ὁ Κῦρος ἀγασθεὶς τῆς τε προθυμίας, καὶ τῆς διδασκαλίας, καὶ τῆς ἐπιμελείας, ἐκάλεσεν αὖ καὶ ταύτην τὴν τάξιν ἐπὶ τὸ δεῖπνον σὺν τῷ ταξιάρχῳ. Παρὼν δέ τις ἐπὶ τὸ δεῖπνον κεκλημένος ἄλλος ταξίαρχος, Τὴν δ' ἐμὴν, ἔφη, ὦ Κῦρε, τάξιν ἐ καλεῖς εἰς τὴν σκηνήν; καὶ μὴν ὅταν γε παρῇ ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ταῦτα πάντα ποιεῖ· καὶ ὅταν τέλος ἡ σκηνὴ ἔχῃ, ἐξάγει μὲν ὁ ἀρχὸς τὸ τελευταῖον λόχε τὸν λόχον, ὑστάτης ἔχων τὰς πρώτας εἰς μάχην τεταγμένως· ἔπειτα δὲ ὁ ἀρχὸς τὰ ἕτερα λόχα ἐπὶ τέλοις, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος ὡσαύτως· ὅπως, καὶ ὅταν δέῃ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἐπίστωνται, ὡς δεῖ ἀπιέναι. Ἐπειδὰν δὲ καταβαίνωμεν εἰς τὸν δρόμον, ἔνθα περιπαλαίωμεν, ὅταν μὲν πρὸς ἕω ἴωμεν, ἐγὼ ἡγοῦμαι, καὶ ὁ πρῶτος λόχος, πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος ὡς δεῖ, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος, καὶ αἱ τῶν λόχων δεκάδες καὶ πεμπάδες, ἕως ἂν παραγγέλλω ἐγώ· ὅταν δ', ἔφη, πρὸς ἑσπέραν ἴωμεν, ἡ ἀρχὸς τε καὶ οἱ τελευταῖοι πρῶτοι ἀφηγεῖνται. Ἐμοὶ μὲν

μένοι ὅμως πείθονται ὑστέρῳ ἰόντι, ἵνα ἐθίζωνται καὶ
ἕπεσθαι, καὶ ἀφηγεῖσθαι, ὁμοίως πειθόμενοι. Καὶ ὁ 11
Κῦρος ἔφη· Ἦ καὶ ἀεὶ τοῦτο ποιεῖτε; Ὁποσάκις γε, ἔφη
καὶ δειπνοποιούμεθα, νὴ Δία. Καλῶ τοίνυν, ἔφη, ὑμᾶς,
ἅμα μὲν, ὅτι τὰς τάξεις μελετᾶτε καὶ προσιόντες καὶ
ἀπιόντες, ἅμα δὲ, ὅτι καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἅμα δὲ,
ὅτι τά τε σώματα περιπατοῦντες ἀσκεῖτε, καὶ τὰς
ψυχὰς ὠφελεῖτε διδάσκοντες. Ἐπεὶ οὖν πάντα δι-
πλᾶ ποιεῖτε, διπλῆν ὑμῖν δίκαιον καὶ τὴν εὐωχίαν
παρέχειν. Μὰ Δί', ἔφη ὁ ταξίαρχος, μήτοιγε ἐν μιᾷ
ἡμέρᾳ· εἰ μὴ καὶ διπλᾶς τὰς γαστέρας ἡμῖν παρέξεις.
Καὶ τότε μὲν δὴ οὕτω τὸ τέλος τῆς σκηνῆς ἐποιήσαντο.
Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος ἐκάλεσε ταύτην τὴν τάξιν,
ὥσπερ ἔφη, καὶ τῇ ἄλλῃ. Αἰσθανόμενοι δὲ ταῦτα
καὶ οἱ ἄλλοι, τολοιπὸν πάντες αὐτοὺς ἐμιμοῦντο.

Ἐξέτασιν δέ ποτε τοῦ Κύρου πάντων ποιούμενου ἐν C. IV.
τοῖς ὅπλοις καὶ σύνταξιν, ἦλθε παρὰ Κυαξάρους ἄγγε-
λος, λέγων, ὅτι Ἰνδῶν παρείη πρεσβεία· Κελεύει οὖν
σε ἐλθεῖν ὡς τάχιστα. Φέρω δέ σοι, ἔφη ὁ ἄγγελος,
καὶ στολὴν τὴν καλλίστην παρὰ Κυαξάρους· βούλεται γάρ
σε ὡς εὐκοσμότατα καὶ λαμπρότατα προσελθεῖν, ὡς
ὀψομένων τῶν Ἰνδῶν, ὅπως ἂν προσίῃς. Ἀκούσας ταῦ-
τα ὁ Κῦρος παρήγγειλε τῷ πρώτῳ τεταγμένῳ ταξι-
άρχῳ εἰς μέτωπον στῆναι, ἐφ' ἑνὸς ἄγοντα τὴν τάξιν,
ἐν δεξιᾷ ἔχοντα ἑαυτόν· καὶ τῷ δευτέρῳ ἐκέλευσε ταυ-
τὰ τοῦτον παραγγεῖλαι, καὶ διὰ πάντων οὕτω παραδι-
δόναι ἐκέλευσεν. Οἱ δὲ πειθόμενοι ταχὺ μέντοι 2
παρήγγελλον, ταχὺ δὲ τὰ παραγγελλόμενα ἐποίουν·
ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ ἐγένετο τὸ μὲν μέτωπον ἐπὶ διακο-

σίων, (τοσοῦτοι γὰρ ἦσαν οἱ ταξίαρχοι) τὸ δὲ βάθος, ἐφ' ἑκατόν. Ἐπεὶ δὲ κατέστησαν, ὑπέρβαλε καὶ ἐκέλευσεν, ὡς ἂν αὐτὸς ἡγῆται, καὶ εὐθὺς προχάζων ἡγεῖτο. Ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν ἀγυιὰν, τὴν πρὸς τὸ βασίλειον φέρουσαν, στενωτέραν οὖσαν, ἢ ὡς ἐπὶ μετώπα πάντας εἶναι, παραγγείλας τὴν πρώτην χιλιοστὺν ἕπεσθαι κατὰ χώραν, τὴν δὲ δευτέραν κατ' ἀρὰν ταύτης ἀκολουθεῖν, καὶ διαπαντὸς ἕπως, αὐτὸς μὲν ἡγεῖτο ἀναπαυόμενος, αἱ δὲ ἄλλαι χιλιοστύες κατ' ἀρὰν ἑκάστη 3 τοῖς ἔμπροσθεν εἵποντο. Ἐπεμψε δὲ καὶ ὑπηρέτας δύο ἐπὶ σῶμα τῆς ἀγυιᾶς, ὅπως, εἴ τις ἀγνοίη, σημαίνοιεν τὸ δέον ποιεῖν. Ὡς δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὰς Κυαξάρεω θύρας, προσήγγειλε τῷ πρώτῳ ταξιάρχῳ τὴν τάξιν εἰς δώδεκα πάτταλον βάθος, τὰς δὲ δωδεκάρχας ἐν μετώπῳ καθιστάναι περὶ τὸ βασίλειον· καὶ τῷ δευτέρῳ ταῦτα ἐκέλευσε παραγγεῖλαι, καὶ διαπαντὸς 4 ἕπως. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν· ὁ δ' ἐσῆλθε πρὸς τὸν Κυαξάρην ἐν τῇ Περσικῇ στολῇ, ἐδέδετό τε ὑβριστικῶς. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Κυαξάρης, τῷ μὲν τάχει ἥσθη, τῇ δὲ φαυλότητι τῆς στολῆς ἠχθέσθη, καὶ ἔφη· Τί τοῦτο, ὦ Κῦρε; οἷον πεποίηκας, ἵνα φανεὶς τοῖς Ἰνδοῖς; Ἐγὼ δ', ἔφη, ἐβουλόμην σε ὡς λαμπρότατον φανῆναι· καὶ γὰρ ἐμοὶ κόσμος ἂν ἦν τοῦτο, ἐμῆς ὄντα ἀδελφῆς υἱὸν, ὅτι μεγαλοπρεπέστατον φαίνεσθαι. Καὶ ὁ Κῦρος 5 πρὸς ταῦτα ἔφη· Καὶ ποτέρως ἄν, ὦ Κυαξάρη, μᾶλλόν σε ἐκόσμουν, εἴτε πορφυρίδα ἐνδὺς, καὶ ψέλια λαβὼν, καὶ στρεπτὸν περιθέμενος, σχολῇ κελεύοντί σοι ὑπηκόουν, ἢ νῦν, ὅτε σὺν τοσαύτῃ καὶ τοιαύτῃ δυνάμει ἕπως ἐξέως σοι ὑπακούω, διὰ τὸ σὲ τιμᾶν, ἰδρῶ-

τι

τι καὶ σπεῦδῃ καὶ αὐτὸς κεκοσμημένος, καὶ σὲ κοσμῶν, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιδεικνύς σοι ἕτω πειθομένους; Κῦρος μὲν ἓν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Κυαξάρης, νομίσας αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν, ἐκέλευσεν ἄγειν πρὸς Ἰνδούς. Οἱ δ' Ἰνδοὶ 6
εἰσελθόντες ἔλεξαν, ὅτι πέμψειεν σφᾶς ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς, καὶ κελεύσειεν ἐρωτᾶν, ἐξ ὅτε ὁ πόλεμος εἴη Μήδοις τε καὶ τῷ Ἀσσυρίῳ· ἐπεὶ δὲ σε ἀκούσαιμεν, ἐκέλευσεν, αὖ ἐλθόντας πρὸς τὸν Ἀσσύριον καὶ ἐκείνῳ τὰ αὐτὰ ταῦτα πυθέσθαι· τέλος δ' αὖ ἀμφοτέροις ὑμῖν εἰπεῖν, ὅτι ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς, τὸ δίκαιον σκεψάμενος, φαίη μετὰ τῶν ἀδικημένων ἔσεσθαι. Πρὸς ταῦτα ὁ Κυα- 7
ξάρης εἶπεν· Ἐμοῦ τοίνυν ἀκούετε, ὅτι ἐκ ἀδικοῦμεν τὸν Ἀσσύριον ἀδέν· ἐκείνῳ δ' ἐλθόντες πυνθάνεσθε, ὅ τι λέγει. Παρὼν δὲ ὁ Κῦρος ἤρετο τὸν Κυαξάρην· Ἦ καὶ ἐγὼ, ἔφη, εἶπω, ὅ τι γιγνώσκω; Καὶ ὁ Κυαξάρης ἐκέλευσεν. Ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπαγγείλατε τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ τάδε, (εἰ μή τι ἄλλο δοκεῖ Κυαξάρει) ὅτι φαμὲν ἡμᾶς, εἴ τι φησὶν ὑφ' ἡμῶν ἀδικεῖσθαι ὁ Ἀσσύριος, αἱρήσεσθαι αὐτὸν τὸν τῶν Ἰνδῶν βασιλέα δικασήν. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσαντες ᾤχοντο. Ἐπειδὴ 8
δὲ οἱ Ἰνδοὶ ἐξῆλθον, ὁ Κῦρος πρὸς τὸν Κυαξάρην ἤρχετο λέγειν τοιάδε·

Ὦ Κυαξάρη, ἐγὼ μέντοι ἦλθον, εἰδέναι τοι πολλὰ ἔχων ἴδια χρήματα οἴκοθεν· ὁπόσα δ' ἦν, τούτων πάνυ ὀλίγα λοιπὰ ἔχω· ἀνήλωκα δὲ, ἔφη, εἰς τοὺς στρατιώτας· καὶ τοῦτο ἴσως θαυμάζεις σὺ, πῶς ἀνήλωκα ἐγὼ, σοῦ αὐτοὺς τρέφοντος. Εὖ ἴσθι, ἔφη, ὅτι εἰδέναι ἄλλο ποιῶν, ἢ τιμῶν καὶ χαριζόμενος, ὅταν τινὰ ἀγα-
σθῶν τῶν στρατιωτῶν. Δοκεῖ γάρ μοι, ἔφη, πάντας

μὲν, ὃς ἄν τις βούληται ἀγαθὸς συνεργὸς ποιεῖσθαι ὁποιουτινοσοῦν πράγματος, ἥδιον εἶναι, εὖ τε λέγοντα καὶ εὖ ποιοῦντα παρορμᾶν μᾶλλον, ἢ λυποῦντα καὶ ἀναγκάζοντα· ὃς δὲ δὴ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων ποιήσασθαί τις βούλοιτο συνεργὸς προθύμους, τούτους παντάπασιν ἔμοι γε δοκεῖ ἀγαθοῖς θηρατέον εἶναι καὶ λόγοις καὶ ἔργοις. Φίλους γὰρ, οὐκ ἐχθροὺς, δεῖ εἶναι τοὺς μέλλοντας ἀπροφασίστους συμμάχους ἔσεσθαι, καὶ μήτε ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ ἄρχοντος φθονήσοντας, μήτε ἐν τοῖς κακοῖς προδώσοντας. Ταῦτ' οὖν ἐγὼ οὕτω προγινώσκων, χρημάτων δοκῶ προσδεῖσθαι. Πρὸς μὲν οὖν σὲ πάντα ὁρᾶν, ὃν αἰσθάνομαι δαπανῶντα πολλὰ, ἄτοπόν μοι δοκεῖ εἶναι· σκοπεῖν δ' ἀξιῶ κοινῇ καὶ σὲ καὶ ἐμὲ, ὅπως σὲ μὴ ἐπιλείψῃ χρήματα. Ἢν γὰρ σὺ ἄφθονα ἔχῃς, οἶδ', ὅτι καὶ ἐμοὶ εἴη λαμβάνειν, ὁπότε δεοίμην, ἄλλως τε καὶ εἰ εἰς τοιοῦτόν τι λαμβάνοιμι, ὃ μέλλει καὶ σοὶ δαπανηθὲν βέλτιον εἶναι. Ἔναγχος οὖν ποτέ σου μέμνημαι ἀκούσας, ὡς ὁ Ἀρμένιος καταφρονοίη σου νῦν, ὅτι ἀκούει, τοὺς πολεμίους προσιόντας ἐφ' ἡμᾶς· καὶ οὔτε στράτευμα πέμποι, οὔτε τὸν δασμὸν, ὃν ἔδει, ἀπάγοι. Ποιεῖ γὰρ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐκεῖνος· ὥστε ἐγώ τε ἀπορῶ, πότερόν μοι κρεῖττον στρατεύεσθαι καὶ πειρᾶσθαι, ἀνάγκην αὐτῷ προσθεῖναι, ἢ λυσιτελεῖ ἐάσαι ἐν τῷ παρόντι, μὴ καὶ τοῦ-
9 τον πολέμιον πρὸς τοῖς ἄλλοις προσθώμεθα. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο· Αἱ δ' οἰκήσεις αὐτῷ πότερον ἐν ἐχυροῖς χωρίοις εἰσὶν, ἢ ἐν εὐεφόδοις; Καὶ ὁ Κυαξάρης εἶπεν· Αἱ μὲν οἰκήσεις οὐ πάνυ ἐν ἐχυροῖς· ἐγὼ γὰρ τούτου οὐκ ἠμέλουν· ὄρη μέντοι ἐστὶν, ἔνθα δύναιτ' ἂν ἀπελθὼν

ἐν

ἐν τῷ παραχρῆμα ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι, τὲ μήτ' αὐτός γε ὑποχείριος γενέσθαι, μηδὲ, ὅσα ἐνταῦθα δύναιτο ὑπεκκομίσασθαι, εἰ μή τις πολιορκοίη προσκαθήμενος, ὥσπερ ὁ ἐμὸς πατήρ ποτε ἐποίησεν. Ἐν τάτε δὲ ὁ Κῦρος λέγει τάδε· Ἀλλ' εἰ θέλεις ἐμὲ πέμψαι, ἱππέας μοι προσθεὶς, ὁπόσοι δοκέσιν ἱκανοὶ εἶναι, ὑμᾶς ἂν, σὺν τοῖς θεοῖς, ποιῆσαι αὐτὸν καὶ τὸ στράτευμα πέμπειν, καὶ ἀποδέναι τὸν δασμὸν σοι· ἔτι δὲ ἐλπίζω, καὶ φίλον αὐτὸν μᾶλλον ἡμῖν ἔσεσθαι, ἢ νῦν ἐσί. Καὶ ὁ Κυαξάρης εἶπε· Καὶ ἐγὼ ἐλπίζω, ἐκεῖνος ἐλθεῖν πρός σε μᾶλλον, ἢ πρὸς ἡμᾶς. Ἀκέω γὰρ, καὶ συνθηρευτάς τινας τῶν παίδων αὐτῷ σοι γενέσθαι, ὥστε ἴσως ἂν καὶ πάλιν ἔλθοιεν πρός σε· ὑποχειρίων δὲ γενομένων τινῶν αὐτῶν, πάντ' ἂν πραχθείη, ἢ ἡμᾶς βελόμεθα. Οὐκᾶν δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, σύμφορον εἶναι, τὸ λελῃθέναι ἡμᾶς ταῦτα βαλεύοντας; Μᾶλλόν γ' ἂν ἦν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, καὶ ἔλθοι τις αὐτῶν εἰς χεῖρας, καὶ, εἴ τις ὁρμῷτο ἐπ' αὐτὲς, ἀπαρασκευασότεροι ἂν λαμβάνοιντο. Ἄκαε τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἤν τί σοι δόξω λέγειν. Ἐγὼ πολλάκις δὴ σὺν πᾶσι τοῖς μετ' ἐμὲ Πέρσαις τεθήρακα ἀμφὶ τὰ ὅρια τῆς σῆς χώρας καὶ τῆς τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἱππέας δὲ ἤδη τινὰς προσλαβὼν τῶν ἐνθένδε ἑταίρων ἀφικόμην. Τὰ μὲν τοίνυν ὅμοια ποιῶν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, ἐκ ἂν ὑποπτεύοιο· εἰ δὲ πολὺ πλείων ἡ δύναμις φαίνοιτο, ἧς εἰώθεις ἔχων θηρᾶν, τᾶτο ἤδη ὕποπτον ἂν γίγνοιτο. Ἀλλ' ἔστιν, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ πρόφασιν κατασκευάσαι καὶ ἐνθάδε ἐκ ἀπίθανον· καὶ ἤν τις ἐκεῖσε ἐξαγγείλῃ, ὡς ἐγὼ βελοίμην μεγάλην θήραν ποιῆσαι, καὶ ἱππέας,

ἔφη, εἶτοίην ἄν σε ἐκ τῆ φανερᾶ. Κάλλιστ', ἔφη, λέγεις, ὁ Κυαξάρης· ἐγὼ δέ σοι ἐκ ἐθελήσω διδόναι πλὴν μετρίας τινὰς, ὡς βελόμενος πρὸς τὰ φρόνια ἔλθεῖν τὰ πρὸς τῆ Ἀσσυρίᾳ. Καὶ γὰρ τῷ ὄντι, ἔφη, βέλομαι ἐλθὼν κατασκευάσαι αὐτὰ ὡς ἐχυρώτατα. Ὁπότε δὲ σὺ προεληλυθοίης σὺν ᾗ ἔχεις δυνάμει, καὶ θηρώης καὶ δὴ δύο ἡμέρας, πέμψαιμι ἄν σοι ἱκανὰς ἱππέας καὶ πεζὰς τῶν παρ' ἐμοὶ ἠθροισμένων, ἃς σὺ λαβὼν, εὐθὺς ἀγίοις· καὶ αὐτὸς δὲ ἔχων τὴν ἄλλην δύναμιν πειρώμην μὴ πρόσω ὑμῶν εἶναι, ἵνα, εἴπε καιρὸς εἴη, ἐπιφανείην.

13 Οὕτω δὴ ὁ μὲν Κυαξάρης εὐθέως πρὸς τὰ φρόνια ἠθροιζεν ἱππέας τε καὶ πεζὰς, καὶ ἀμάξας δὲ εἴτε προέπεμπε τὴν ἐπὶ τὰ φρόνια ὁδόν. Ὁ δὲ Κῦρος εὐθέως ἐδύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ, καὶ ἅμα πέμπων ἤτει τὸν Κυαξάρην τῶν νεωτέρων ἱππέων. Ὁ δὲ, πάνυ πολλῶν βελομένων ἕπεσθαι, ἐ πολλὰς ἔδωκεν αὐτῷ. Προεληλυθὼς δ' ἤδη τε Κυαξάρης σὺν δυνάμει καὶ πεζικῇ καὶ ἱππικῇ τὴν πρὸς τὰ φρόνια ὁδὸν, γίγνεται τῷ Κύρῳ τὰ ἱερὰ, ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον ἰέναι, καλὰ καὶ

14 ἅττως ἐξάγειν δή, ὡς εἰς θήραν παρεσκευασμένος. Πορευομένῳ δὲ αὐτῷ εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ ὑπανίσταται λαγώς· ἀετὸς δ', ἐπιπτάμενος αἴσιος, ὡς κατεῖδε τὸν λαγὼ φεύγοντα, ἐπιφερόμενος ἔπαισέ τε αὐτὸν, καὶ συναρπάσας ἐξῆρε, καὶ ἀπενεγκὼν ἐπὶ λόφον τινὰ ἐ πρόσω, ἐχρῆτο τῇ ἁγρᾳ, ὅ τι ἤθελεν. Ἰδὼν ἓν ὁ Κῦρος τὸ σημεῖον, ἥσθη τε καὶ προσεκύνησε Δία βασιλέα, καὶ εἶπε πρὸς τὰς παρόντας· Ἦ μὲν

15 θήρα καλὴ ἔσται, ὦ ἄνδρες, ἢν θεὸς θέλῃ. Ὡς δὲ

πρὸς

πρὸς τοῖς ὁρίοις ἐγένοντο, εὐθὺς, ὥσπερ εἰώθασι, ἐθήρα· καὶ τὸ μὲν πλῆθος τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων ὤγμευεν αὐτῷ, ὡς ἐπίοντες τὰ θηρία ἐξανιστᾶεν· οἱ δὲ ἄριστοι καὶ πεζοὶ ἱππεῖς διέτησαν, καὶ τὰ ἀνιστάμενα ὑπεδέχοντο καὶ ἐδίωκον, καὶ ἤρουν πολλοὺς καὶ σῦς, καὶ ἐλάφους, καὶ δορκάδας, καὶ ὄνους ἀγρίους· πολλοὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῖς τόποις ὄνοι καὶ νῦν ἔτι γίγνονται. Ἐπεὶ δ' ἐλῆξαν τῆς θήρας, προσμίξας 16
πρὸς τὰ ὅρια τῶν Ἀρμενίων ἐδειπνοποιήσατο· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ αὖθις ἐθήρα, προσελθὼν πρὸς τὰ ὄρη, ὧν ὡρέγετο. Ἐπεὶ δ' αὖ ἔλῆξεν, ἐδειπνοποιεῖτο. Τὸ δὲ παρὰ Κυαξάρου στράτευμα ὡς ἤσθετο προσιὸν, ὑποπέμψας πρὸς αὐτὸς, εἶπεν, ἀπέχοντας αὐτὰ δειπνοποιεῖσθαι ὡς δύο παρασάγγας· τοῦτο προϊδὼν ὡς συμβαλεῖται πρὸς τὸ λανθάνειν· ἐπεὶ δὲ δειπνήσειεν, εἶπε τῷ ἄρχοντι αὐτῶν, παρεῖναι πρὸς αὐτόν. Μετὰ τὸ δεῖπνον δὲ τὰς ταξιάρχας ἐκάλει· ἐπεὶ δὲ παρῆσαν, ἔλεξεν ὧδε·

„Ἄνδρες φίλοι, ὁ Ἀρμένιος πρόσθεν μὲν καὶ σύμ- 17
„μαχος ἦν καὶ ὑπήκοος Κυαξάρει· νῦν δ', ὡς ἤσθετο
„τοὺς πολεμίους ἐπιόντας, καταφρονεῖ, καὶ ἔτε στρά-
„τευμα πέμπει ἡμῖν, ἔτε τὸν φόρον ἀποδίδωσι· νῦν
„ἦν τέταν δεῖ θηράσαι, ἣν δυνώμεθα. Ὧδέ μοι δὲν
„δοκεῖ, ἔφη, ποιεῖν· Σὺ μὲν, ὦ Χρυσάντα, ἐπεὰν
„ἀποκοιμηθῇς, ὅσον μέτρων, λαβὼν τὰς ἡμίσεις Περ-
„σῶν τῶν σὺν ἡμῖν, ἴθι τὴν ὀρεινὴν καὶ κατάλαβε τὰ
„ὄρη, εἰς ἃ φασιν αὐτὸν, ὅταν τινὰ φοβηθῇ, κατα-
„φεύγειν. Ἡγεμόνας δέ σοι ἐγὼ δώσω. Φασὶ μὲν
„δὴ, καὶ δοκέα ταῦτα τὰ ὄρη εἶναι, ὥσ' ἐλπὶς ὑμᾶς

„μὴ ὀφθῆναι· ὅμως δὲ, εἰ προπέμποις πρὸ τοῦ στρατεύ-
„ματος εὐζώνους ἄνδρας, λῃσταῖς ἐοικότας καὶ τὸ πλῆ-
„θος καὶ τὰς στολὰς, οὗτοι ἄν σοι, εἴ τισιν ἐντυγχά-
„νοιεν τῶν Ἀρμενίων, οὓς μὲν ἂν συλλαμβάνοντες αὐτῶν
„κωλύοιεν τῶν ἐξαγγελιῶν, οὓς δὲ μὴ δύναιντο λαμ-
„βάνειν, ἀποσοβοῦντες ἂν ἐμποδὼν γίγνοιντο τοῦ μὴ
„ὁρᾶν αὐτοὺς τὸ ὅλον στράτευμα, ἀλλ' ὡς περὶ κλοπῶν
„βουλεύεσθαι. Καὶ σὺ μὲν, ἔφη, οὕτω ποίει· ἐγὼ δὲ
„ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, τοὺς ἡμίσεις μὲν τῶν πεζῶν ἔχων,
„ἅπαντας δὲ τοὺς ἱππέας, πορεύσομαι διὰ τοῦ πεδίου
„εὐθὺς πρὸς τὰ βασίλεια. Καὶ ἢν μὲν ἀνθίστηται, δῆ-
„λον, ὅτι μάχεσθαι δεήσει· ἢν δ' ἂν ὑποχωρῇ τοῦ πε-
„δίου, δῆλον, ὅτι μεταθεῖν δεήσει· ἢν δ' εἰς τὰ ὄρη
„φεύγῃ, ἐνταῦθα δὴ, ἔφη, σὸν ἔργον, μηδένα ἀφιέ-
„ναι τῶν πρός σε ἀφικνουμένων. Νόμιζε δ', ὥσπερ ἐν
„θήρᾳ ἡμᾶς μὲν τοὺς ἐπιζητοῦντας ἔσεσθαι, σὲ δὲ
„τὸν ἐπὶ ταῖς ἄρκυσι. Μέμνησο οὖν ἐκεῖνο, ὅτι φθά-
„νειν δεῖ πεφραγμένους τοὺς πόρους, πρὶν κινεῖσθαι τὰ
„θηρία. Καὶ λεληθέναι δὲ δεῖ τοὺς ἐπὶ τούτοις τεταγμέ-
„νους, εἰ μέλλουσι μὴ ἀποστρέφειν τὰ προσφερόμενα.
„Μὴ μέντοι, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, οὕτως αὖ ποίει, ὥσπερ
„ἐνίοτε διὰ τὴν φιλοθηρίαν· πολλάκις γὰρ ὅλην τὴν
„νύκτα ἄϋπνος πραγματεύῃ· ἀλλὰ νῦν ἐᾶσαι χρὴ τοὺς
„ἄνδρας τὸ μέτριον ἀποκοιμηθῆναι, ὡς ἂν δύνωνται
„ὑπνομαχεῖν. Μηδέ γε σὺ, ὅτι, οὐχ ἡγεμόνας ἔχων
„ἀνθρώπους, πλανᾷ ἀνὰ τὰ ὄρη, ἀλλ' ὅπῃ ἂν τὰ θη-
„ρία ὑφηγῆται, ταύτῃ μεταθεῖς, μήτοι καὶ νῦν οὕτω
„τὰ δύσβατα πορεύου, ἀλλὰ κέλευε σὺ τοὺς ἡγεμόνας,
„ἐὰν μὴ πάνυ πολὺ ἐλάσσων ἡ ὁδὸς ᾖ, τὴν ῥάστην ἡγεῖ-
„σθαι.

„σθαι. Στρατιᾷ γὰρ ἡ ὁδὸς ταχίστη. Μηδὲ γε, ὅτι
„σὺ εἰθισμένος τρέχειν ἀνὰ τὰ ὄρη, μήτοι δρόμῳ ἡγήσῃ,
„ἀλλ' ὡς ἂν δύνηταί σοι ὁ στρατὸς ἕπεσθαι, τῷ μέσῳ
„τῆς σπουδῆς ἡγοῦ. Ἀγαθὸν δὲ, καὶ τῶν δυνατωτάτων
„καὶ προθύμων ὑπομένοντάς τινας ἐνίοτε παρακελεύε-
„σθαι· ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ τὸ κέρας, παροξυντικὸν
„εἰς τὸ σπεύδειν, πάντας παρὰ τὰς βαδίζοντας τρέ-
„χοντας ὁρᾶσθαι.„

Χρυσάντας μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσας, καὶ ἐπιγαυρω- 18
θεὶς τῇ ἐντολῇ Κύρου, λαβὼν τοὺς ἡγεμόνας, ἀπελθὼν,
καὶ παραγγείλας, ᾗ ἔδει, τοῖς σὺν αὐτῷ μέλλουσι
πορεύεσθαι, ἀνεπαύετο. Ἐπεὶ δὲ ἀπεκοιμήθησαν,
ὅσον ἐδόκει μέτριον εἶναι, ἐπορεύετο ἐπὶ τὰ ὄρη. Κῦ-
ρος δὲ, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἄγγελον προέπεμπε πρὸς
τὸν Ἀρμένιον, προεπὼν αὐτῷ λέγειν ὧδε· Κῦρος, ὦ
Ἀρμένιε, μελεύει ἅτω ποιεῖν σε, ὅπως ὡς τάχιστα ἕξων
ἀπὶης καὶ τὸν δασμὸν καὶ τὸ στράτευμα. Ἦν δ' ἐρωτᾷ,
ὅπου εἰμὶ, λέγε τἀληθῆ, ὅτι ἐπὶ τοῖς ὁρίοις. Ἦν δ' ἐρω-
τᾷ, εἰ καὶ αὐτὸς ἔρχομαι, λέγε κἀνταῦθα τἀληθῆ, ὅτι
οὐκ οἶδα. Ἦν δὲ, ὁπόσοι ἐσμὲν, συνθάνηται, συμ-
πέμπειν τινὰ κέλευε καὶ μαθεῖν. Τὸν μὲν δὴ ἄγγε- 19
λον, ἐπισείλας ταῦτα, ἔπεμψε· νομίζων Φιλικώτερον
εἶναι ἅτως, ἢ μὴ προαπόντα πορεύεσθαι. Αὐτὸς δὲ
συνταξάμενος, ᾗ ἄριστον καὶ πρὸς τὸ ἀνύειν τὴν ὁδὸν,
καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι, εἴ τι δέοι, ἐπορεύετο. Προσ-
έπε δὲ τοῖς στρατιώτας μηδένα ἀδικεῖν· καὶ εἴ τις Ἀρμε-
νίων τῷ ἐντυγχάνοι, θαῤῥεῖν τε παραγγέλλειν, καὶ
ἀγοράν τὸν βκλόμενον ἄγειν, ὅπᾳ ἂν ὦσιν, εἴ τις σιτία
ἢ ποτὰ τυγχάνοι πωλεῖν βκλόμενος.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ'

Cap. I. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν· ὁ δὲ Ἀρμένιος, ὡς ἤκουσε τὰ ἀγγέλλα τὰ παρὰ τῆ Κύρα, ἐξεπλάγη, ἐννοήσας, ὅτι ἀδικοίη καὶ τὸν δασμὸν λείπων, καὶ τὸ στράτευμα ἐ πέμπων. Καὶ τὸ μέγιστον ἐΦοβεῖτο, ὅτι ἐΦθήσεσθαι ἔμελλε τὰ βασίλεια οἰκοδομεῖν ἀρχόμενος, ὡς ἂν ἱκανὰ ἀπομάχεσθαι εἴη. Διὰ πάντα δὴ ταῦτα ὀκνῶν, ἅμα μὲν διέπεμπεν ἀθροίζων τὴν αὑτῆ δύναμιν, ἅμα δ' ἔπεμπεν εἰς τὰ ὄρη τὸν νεώτερον υἱὸν Σάβαριν, καὶ τὰς γυναῖκας, τήν τε ἑαυτῆ καὶ τὴν τῆ υἱῆ, καὶ τὰς θυγατέρας· καὶ κόσμον δὲ καὶ κατασκευὴν τὴν πλείστ' ἀξίαν συναπέπεμπε, προπομπὰς δὲ καὶ αὐτοῖς. Αὐτὸς δὲ ἅμα μὲν κατασκεψόμενος ἔπεμπε, τί πράττοι Κῦρος, ἅμα δὲ συνέτατλε τὰς παραγινομένας τῶν Ἀρμενίων· καὶ ταχὺ παρῆσαν ἄλλοι, λέγοντες, ὅτι καὶ δὴ αὐτοὶ ἕτοιμοι ὁμᾶ· ἐνταῦθα δὴ ἀκέτι
2 ἔτλη εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἀλλ' ὑπεχώρα. Ὡς δὲ τοῦτο ἄθλον αὐτὸν ποιήσαντα οἱ Ἀρμένιοι, διεδίδρασκον ἤδη ἕκαστος ἐπὶ τὰ ἑαυτῆ, βαλόμενοι, πρὶν ὄντα ἐκφανῆ ποιεῖσθαι. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἑώρα διαθεύντων καὶ ἐλαυνόντων τὸ πεδίον μεστὸν, ὑποπέμπων ἔλεγεν, ὅτι ἀδεὲς πολέμιος εἴη τῶν μενόντων· εἰ δέ τινα φεύγοντα λήψοιτο, προηγόρευσεν, ὅτι ὡς πολεμίῳ χρήσοιτο. Οὕτω δὴ οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον, ἦσαν δὲ, οἳ ὑπεχώρων σὺν τῷ βασιλεῖ. Ἐπεὶ δὲ οἱ σὺν ταῖς γυναιξὶ προϊόντες ἐνέπεσον εἰς τὰς ἐν τῷ ὄρει, κραυγήν τε εὐθὺς ἐποίουν,

ἐποίκν, καὶ φεύγοντες ἠλίσκοντο πολλοὶ αὐτῶν. Τέλος δὲ καὶ ὁ παῖς, καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ αἱ θυγατέρες ἑάλωσαν, καὶ τὰ χρήματα, ὅσα σὺν αὐτοῖς ἀγόμενα ἐτύγχανεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν, ὡς ἤσθετο τὰ γιγνόμενα, ἀπορῶν ποῖ τράποιτο, ἐπὶ λόφον τινὰ καταφεύγει. Ὁ δὲ αὖ Κῦρος ταῦτα ἰδὼν, περιΐστησι τὸν 3
λόφον τῷ παρόντι στρατεύματι, καὶ πρὸς Χρυσάνταν πέμψας ἐκέλευε, φυλακὴν τῶν ὀρέων καταλιπόντα ἥκειν. Τὸ μὲν δὴ στράτευμα ἠθροίζετο τῷ Κύρῳ· ὁ δὲ πέμψας πρὸς τὸν Ἀρμένιον κήρυκα, ἤρετο ὧδε· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πότερα βάλει αὐτῷ μένων τῷ λιμῷ καὶ τῇ δίψῃ μάχεσθαι, ἢ εἰς τὸ ἰσόπεδον καταβὰς ἡμῖν διαμάχεσθαι; Ἀπεκρίνατο ὁ Ἀρμένιος, ὅτι ἀδετέροις βέλτιστο μάχεσθαι. Πάλιν ὁ Κῦρος πέμψας ἠρώτα, Τί ἂν κάθησαι αὐτόθι, καὶ ἐ καταβαίνεις; Ἀπορῶν, ἔφη, ὅ τι χρὴ ποιεῖν. Ἀλλ' ἐδεῖ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀπορεῖν σε δεῖ· ἔξεστι γάρ σοι ἐπὶ δίκην καταβαίνειν. Τίς δ', ἔφη, ὁ δικάζων; Δηλονότι ᾧ ὁ Θεὸς ἔδωκε καὶ 4
ἄνευ δίκης σοι χρήσασθαι, ὅ τι καὶ βέλτιστο. Ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀρμένιος, γιγνώσκων τὴν ἀνάγκην, καταβαίνει· καὶ ὁ Κῦρος, λαβὼν εἰς τὸ μέσον κἀκεῖνον καὶ τὰ ἄλλα πάντα, περιεστρατοπεδεύσατο, ὁμοῦ ἤδη πᾶσαν ἔχων τὴν δύναμιν.

Ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ ὁ πρεσβύτατος παῖς τοῦ Ἀρμενίου, Τιγράνης, ἐξ ἀποδημίας τινὸς προσήει, ὃς καὶ σύνηθρός ποτε ἐγεγένητο τῷ Κύρῳ· καὶ ὡς ἤκουσε τὰ γεγενημένα, εὐθὺς πορεύεται πρὸς τὸν Κῦρον, ἥπερ εἶχεν. Ὡς δὲ εἶδε πατέρα, καὶ μητέρα, καὶ ἀδελφούς, καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα αἰχμαλώτους γεγενημέ-

νας, ἐδάκρυσεν, ὥσπερ εἰκός. Ὁ δὲ Κῦρος, ἰδὼν αὐτὸν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφιλοφρονήσατο αὐτῷ, εἶπε δ', ὅτι εἰς καιρὸν ἥκοις, ὅπως σὺ τῆς δίκης ἀκούσῃς παρὼν τῆς ἀμφὶ τῷ πατρός. Καὶ εὐθὺς συνεκάλει τοὺς ἡγεμόνας τούς τε τῶν Περσῶν καὶ τοὺς τῶν Μήδων· παρεκάλει δὲ καὶ, εἴ τις Ἀρμενίων τῶν ἐντίμων παρῆν· καὶ τὰς γυναῖκας, ἐν ταῖς ἁρμαμαξαις παρόσας, ἐκ ἀπήλασεν, 5 ἀλλ' εἴα ἀκούειν. Ὁπότε δὲ καλῶς εἶχεν, ἤρχετο τῶν λόγων, καὶ, Ὦ Ἀρμένιε, ἔφη, πρῶτον μέν σοι συμβουλεύω, ἐν τῇ δίκῃ ταὐληθῆ λέγειν, ἵνα σοι ἔν γε ἀπῇ τὸ εὐμισητότατον· τὸ γὰρ ψευδόμενον φαίνεσθαι, εὖ ἴσθι, ὅτι καὶ τοῖς συγγνώμης τινὸς τυγχάνειν ἐμποδὼν μάλιστα ἀνθρώποις γίγνεται. Ἔπειτα δὲ, ἔφη, συνίσασι μέν σοι καὶ οἱ παῖδες καὶ αἱ γυναῖκες αὗται πάντα, ὅσα ἔπραξας, καὶ Ἀρμενίων οἱ παρόντες· ἢν δὲ αἰσθάνωνταί σε ἄλλα ἢ τὰ γιγνόμενα λέγοντα, νομιοῦσί σε καὶ αὐτὸν καταδικάζειν σαυτοῦ, πάντα τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἢν ἐγὼ ταὐληθῆ πύθωμαι. Ἀλλ' ἐρώτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅ τι βούλει, ὡς ταὐληθῆ ἐρῶντος· 6 τότε ἕνεκα καὶ γενέσθω, ὅ τι βούλεται. Λέγε δή μοι, ἔφη, ἐπολέμησάς ποτε Ἀσυάγει τῷ τῆς ἐμῆς μητρὸς πατρὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις Μήδοις; Ἔγωγ', ἔφη. Κρατηθεὶς δ' ὑπ' αὐτοῦ, συνωμολόγησας δασμὸν οἵαν, καὶ συστρατεύσεσθαι, ὅπου ἐπαγγέλοι, καὶ ἐρύματα μὴ ἕξειν; Ἦν ταῦτα. Νῦν ἂν διὰ τί ἄρα τὸν δασμὸν ἀπήγαγες, ἄρα στρατεύμασι ἔπεμψας, ἐτείχιζές τε τὰ ἐρύματα; Καὶ ὃς ἔφη, Ἐλευθερίας ἐπεθύμουν· καλὸν γάρ μοι δοκεῖ εἶναι, καὶ αὐτὸν ἐλεύθερον εἶναι, καὶ παισὶν ἐλευθερίαν καταλιπεῖν. Καὶ γάρ ἐσιν, ἔφη ὁ Κῦρος,

ρος, καλὸν μάχεσθαι, ὅπως μή ποτέ τις ἄλλος μέλλοι γενήσεσθαι· ἢν δὲ δὴ ἢ πολέμῳ κρατηθεὶς, ἢ καὶ ἄλλον τινὰ τρόπον ἁλῶθεὶς, ἐπιχειρῶν τις φαίνηται τὰς δεσπότας ἀποστερᾶν ἑαυτᾶ, τᾶτον σὺ, πρῶτος ἐπὲ, πότερον ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ καλὰ πράττοντα τιμᾷς, ἢ ὡς ἀδικοῦντα, ἢν λάβῃς, κολάζεις; Κολάζω, ἔφη· ἐ γάρ ἐᾷς σὺ ψεύδεσθαι. Λέγε δὴ σαφῶς, ἔφη, ὁ Κῦρος, ὧδε καθ' ἓν ἕκαστον. Ἢν ἄρχων τις τύχῃ, καὶ ἁμάρτῃ, πότερον ἐᾷς ἄρχειν, ἢ ἄλλον καθίστης ἀντ' αὐτᾶ; Ἄλλον καθίστημι, ἔφη. Τί δὲ, ἢν χρήματα πολλὰ ἔχῃ, ἐᾷς πλατᾶν, ἢ πένητα ποιεῖς; Ἀφαιρᾶμαι, ἔφη, ἃ ἂν ἔχων τυγχάνῃ. Ἢν δὲ καὶ πρὸς πολεμίους αὐτὸν γιγνώσκῃς ἀφιστάμενον, τί ποιεῖς; Κατακαίνω, ἔφη· τί γὰρ δεῖ, ἐλεγχθέντα ὅτι ψεύδομαι, ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ ταληθῆ λέγοντα; Ἐνταῦθα δὴ ὁ μὲν παῖς αὐτᾶ, ὡς ἤκουσε ταῦτα, περιεσπάσατο τὴν τιάραν, καὶ τὰς πέπλους κατερρήξατο, αἱ δὲ γυναῖκες ἀναβοήσασαι ἐδρύπτοντο, ὡς οἰχομένᾳ τᾷ πατρὸς, καὶ ἀπολωλότων πάντων σφῶν ἤδη. Καὶ ὁ Κῦρος σιωπήσας κελεύσας, πάλιν εἶπεν. Εἶεν· τὰ μὲν δὴ σὰ δίκαια ταῦτα, ὦ Ἀρμένιε· ἡμῖν δὲ τί συμβουλεύεις ἐκ τάτων ποιεῖν; Ὁ μὲν δὴ Ἀρμένιος ἐσιώπα, ἀπορῶν, πότερα συμβουλεύοι τῷ Κύρῳ καταμαίνειν ἑαυτὸν, ἢ τἀναντία διδάσκοι, ὧν αὐτὸς ἔφη ποιεῖν. Ὁ δὲ παῖς αὐτᾶ Τιγράνης ἐπήρετο τὸν Κῦρον, Εἰπέ μοι, ὦ Κῦρε, ἔφη, ἐπεὶ ὁ πατὴρ ἀπορᾶντι ἔοικεν, ἢ συμβουλεύσω περὶ αὐτᾶ, ἃ οἶμαί σοι βέλτιστα εἶναι; Καὶ ὁ Κῦρος, ἡσθημένος, ὅτε συνεθήρα αὐτῷ ὁ Τιγράνης, σοφιστήν τινα αὐτῷ συνόντα, καὶ θαυμαζόμενον ὑπὸ

ὑπὸ τῶ Τιγράνης, πάνυ ἐπεθύμει αὐτῶ ἀκῦσαι, ὅ τι ποτε ἐροίη· καὶ προθύμως ἐκέλευε λέγειν, ὅ τι γινώσκοι.

9 Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη ὁ Τιγράνης, εἰ μὲν ἄγασαι τὸ πατρὸς, ἢ ὅσα βεβούλευται, ἢ ὅσα πέπραχε, πάνυ σοι συμβούλευω τοῦτον μιμεῖσθαι· εἰ δέ τοί σοι δοκεῖ πάντα ἡμαρτηκέναι, συμβούλευω σοι αὐτὸν μὴ μιμεῖσθαι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, τὰ δίκαια ποιῶν, ἥκιστ' ἂν τὸν ἁμαρτάνοντα μιμοίμην. Ἔστιν, ἔφη, ταῦτα. Κολαστέον ἄρ' ἂν εἴη, κατά γε τὸν σὸν λόγον, τὸν πατέρα· ἅπερ τὸν ἀδικοῦντα δίκαιον κολάζειν. Πότερα δ' ἦγῃ, ὦ Κῦρε, ἄμεινον εἶναι, σὺν τῷ σῷ ἀγαθῷ τὰς τιμωρίας ποιεῖσθαι, ἢ σὺν τῇ σῇ ζημίᾳ; Ἐμαυτόν ἄρα, ἔφη, ἅτω γ' ἂν τιμωροίμην. Ἀλλὰ σὺ μέντοι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μεγάλα γ' ἂν ζημιοῖο, εἰ τὰς σεαυτοῦ κατακαίνοις τότε, ὁπότε σοι πλείστα ἄξιοι εἶεν κεκτῆσθαι. Πῶς δ' ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, πότε πλείστα ἄξιοι γίγνοιντο ἄνθρωποι, ὁπότε ἀδικοῦντες ἁλίσκοιντο; Εἰ τότε, οἶμαι, σώφρονες γίγνοιντο. Δοκεῖ γάρ μοι, ὦ Κῦρε, ἅτως ἔχειν, ἄνευ μὲν σωφροσύνης ἐδ' ἄλλης ἀρετῆς ἐδὲν ὄφελος εἶναι. (Τί γάρ ἄν, ἔφη, χρήσαιτ' ἄν τις ἰσχυρῷ ἢ ἀνδρείῳ, μὴ σώφρονι, ἢ ἱππικῷ; τί δὲ πλουσίῳ; τί δὲ δυνάστῃ ἐν πόλει;) σὺν δὲ σωφροσύνῃ καὶ φίλος πᾶς χρήσιμος, καὶ θεραπὼν 10 πᾶς ἀγαθός. Τοῦτο ἦν, ἔφη, λέγεις, ὡς καὶ ὁ σὸς πατὴρ ἐν τῇδε τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξ ἄφρονος σώφρων γεγένηται; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πάθημα ἄρα σὺ λέγεις τῆς ψυχῆς εἶναι τὴν σωφροσύνην, ὥσπερ λύπην, ἢ μάθημα· ἐκ γὰρ ἂν δήπου, εἴγε φρόνιμον δεῖ γενέσθαι τὸν

τὸν μέλλοντα σώφρονα ἔσεσθαι, παραχρῆμα ἐξ ἄφρονος σώφρων ἂν τις γένοιτο. Τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅπως ἡσθῇς καὶ ἕνα ἄνδρα δι' ἀφροσύνης μὲν ἐπιχειροῦντα κρείττονι ἑαυτῷ μάχεσθαι, ἐπειδὰν δὲ ἡττηθῇ, εὐθὺς πεπαυμένον τῆς πρὸς τοῦτον ἀφροσύνης; Πάλιν δ', ἔφη, ὅπως ἑώρακας πόλιν ἀντιστατοῦσαν πρὸς πόλιν ἑτέραν, ἥτις, ἐπειδὰν ἡττηθῇ, παραχρῆμα ταύτῃ, ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι, πείθεσθαι θέλει; Ποίαν δ', ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ σὺ τοῦ πατρὸς ἥττω λέγων, ἵνα ἰσχυρίζῃ σεσωφρονίσθαι αὐτόν; Ἐν ᾧ, νὴ Δί', ἑαυτῷ σύνοιδεν ἐλευθερίας μὲν ἐπιθυμήσας, δουλεύσας δ' ὡς ἀθεμιτώτατα γενόμενος· ἃ δὲ ᾠήθη χρῆναι λαθεῖν, ἢ φθάσαι, ἢ ἀποδιάσασθαι, ἀδὲν τούτων ἱκανὸς γενόμενος διαπράξασθαι. Σὲ δὲ οἶδεν, ἃ μὲν ἐβουλήθης ἐξαπατῆσαι αὐτὸν, ἵνα ἐξαπατήσαντα, ὥσπερ ἄν τις τυφλὸς ἢ κωφὸς καὶ μηδ' ὁτιοῦν φρονοῦντας ἐξαπατήσειεν· ἃ δὲ ᾠήθης λαθεῖν χρῆναι, ἵνα σε οἶδε λαθόντα, ὥστε, ἃ ἐνόμιζεν ἑαυτῷ ἐχυρὰ χωρία ἀποκεῖσθαι, ταῦτα εἰρκτὰς αὐτῷ ἔλαθες προκατασκευάσας· τάχα δὲ τοσοῦτον περιεγένου αὐτοῦ, ὥστε πρόσωθεν ἔφθασας ἐλθὼν σὺν πολλῷ στόλῳ, πρὶν τοῦτον τὴν παρ' ἑαυτῷ δύναμιν ἀθροίσασθαι. Ἔπειτα δοκεῖσοι, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἡ τοιαύτη ἧττα σωφρονίζειν ἱκανὴ εἶναι ἀνθρώπους, τὸ γνῶναι ἄλλως ἑαυτῶν βελτίονας ὄντας; Πολύ γε μᾶλλον, ἔφη ὁ Τιγράνης, ἢ ὅταν μάχῃ τις ἡττηθῇ. Ὁ μὲν γὰρ ἰσχύι κρατηθεὶς ἔστιν ὅτε ᾠήθη τὸ σῶμα ἀσκήσας ἀναμαχεῖσθαι· καὶ πόλεις γε ἄλλας, συμμάχους προσλαβοῦσαι, οἵονται ἀναμαχέσασθαι ἄν· ὃς δ' ἂν βελτίους τινὲς ἑαυτῶν ἡγήσωνται,

τας,

ται, τούτοις πολλάκις καὶ ἄνευ ἀνάγκης ἐθέλουσι πείθεσθαι. Σὺ, ἔφη, ἔοικας οὐκ οἴεσθαι τοὺς ὑβριστὰς γιγνώσκειν τοὺς ἑαυτῶν σωφρονεστέρους· οὐδὲ τοὺς κλέπτας, τοὺς μὴ κλέπτοντας· οὐδὲ τοὺς ψευδομένους, τοὺς ἀληθῆ λέγοντας· οὐδὲ τοὺς ἀδικοῦντας, τοὺς τὰ δίκαια ποιοῦντας· οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι καὶ νῦν ὁ σὸς πατὴρ ἐψεύσατο, καὶ οὐκ ἐξημπέδου τὰς πρὸς ἡμᾶς συνθήκας, εἰδὼς, ὅτι ἡμεῖς οὐδ' ὁτιοῦν, ὧν Ἀστυάγης συνέθετο, παραβαίνομεν; Ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ τοῦτο λέγω, ὡς τὸ γνῶναι μόνον τοὺς βελτίονας, σωφρονίζει, ἄνευ τοῦ δίκην διδόναι ὑπὸ τῶν βελτιόνων, ὥσπερ ὁ ἐμὸς νῦν πα-
13 τὴρ δίδωσιν. Ἀλλ' ἔφη ὁ Κῦρος, ὅ γε σὸς πατὴρ πέπονθε μὲν οὐδ' ὁτιοῦν οὔπω κακόν· φοβεῖται μέν τοι εὖ οἶδ', ὅτι μὴ πάντα τὰ ἔσχατα πάθῃ. Οἴει οὖν τι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μᾶλλον καταδουλοῦσθαι ἀνθρώπους τοῦ ἰσχυροῦ φόβου; Οὐκ οἶσθ', ὅτι οἱ μὲν, τῷ ἰσχυροτάτῳ κολάσματι νομιζομένῳ, σιδήρῳ παιόμενοι, ὅμως ἐθέλουσι, καὶ πάλιν μάχεσθαι τοῖς αὐτοῖς; οὓς δ' ἂν σφόδρα φοβηθῶσιν ἄνθρωποι, τούτοις οὐδὲ παραμυθουμένοις ἀντιβλέπειν δύνανται; Λέγεις σὺ, ἔφη, ὡς ὁ φόβος τοῦ ἔργῳ κακοῦσθαι μᾶλλον κολάζει τοὺς ἀν-
14 θρώπους; Καὶ σύ γε, ἔφη, οἶσθα, ὅτι ἀληθῆ λέγω· ἐπίστασαι γὰρ, ὅτι οἱ μὲν φοβούμενοι, μὴ φύγωσι πατρίδα, καὶ οἱ μέλλοντες μάχεσθαι, δεδιότες μὴ ἡττηθῶσιν, ἀθύμως διάγουσι· καὶ οἱ πλέοντες, μὴ ναυαγήσωσι, καὶ οἱ δουλείαν καὶ δεσμὸν φοβούμενοι, οὗτοι μὲν οὔτε σίτου, οὔθ' ὕπνου δύνανται τυγχάνειν διὰ τὸν φόβον· οἱ δὲ ἤδη μὲν φυγάδες, ἤδη δ' ἡττημένοι, ἤδη δὲ δουλεύοντες, ἔστιν ὅτε δύνανται μᾶλλον τῶν εὐδαι-

μόνων

μόνων ἐσθίειν τε καὶ καθεύδειν. Ἔτι δὲ φανερώτερον
καὶ ἐν τοῖσδε, οἷον φόρημα ὁ φόβος· ἔνιοι γὰρ φοβού-
μενοι, μὴ ληφθέντες ἀποθάνωσι, προαποθνήσκουσιν
ὑπὸ τοῦ φόβου· οἱ μὲν, ῥιπτοῦντες ἑαυτούς· οἱ δὲ, ἀπάγχο-
μενοι· οἱ δὲ, ἀποσφαττόμενοι· οὕτω πάντων τῶν δει-
νῶν ὁ φόβος μάλιστα καταπλήττει τὰς ψυχάς. Τὸν
δ' ἐμὸν πατέρα, ἔφη, νῦν πῶς δοκεῖς διακεῖσθαι τὴν
ψυχὴν, ὃς οὐ μόνον περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐμοῦ,
καὶ περὶ γυναικὸς, καὶ περὶ πάντων τῶν τέκνων δου-
λείας φοβεῖται; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Ἀλλὰ νῦν μὲν ἔμοι- 15
γε οὐδὲν ἄπιστον, οὕτω τοῦτον διακεῖσθαι· δοκεῖ μέντοι
μοι τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς εἶναι, καὶ εὐτυχοῦντα ἐξυβρίσαι,
καὶ πταίσαντα ταχὺ πτῆξαι· καὶ ἀνεθέντα πάλιν
αὖ μέγα φρονῆσαι, καὶ πάλιν αὖ πράγματα παρα-
σχεῖν. Ἀλλὰ, ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχει μὲν προ-
φάσεις τὰ ἡμέτερα ἁμαρτήματα, ὥστε ἀπιστεῖν ἡμῖν·
ἔξεστι δέ σοι καὶ φρούρια ἐντειχίζειν, καὶ τὰ ἐχυρὰ κατ-
έχειν, καὶ ἄλλο, ὅ τι ἂν βούλῃ, πιστὸν λαμβάνειν. Καὶ
μέντοι, ἔφη, ἡμᾶς μὲν ἕξεις οὐδέν τι τούτοις μέγα λυ-
πουμένους· μεμνησόμεθα γὰρ, ὅτι ἡμεῖς αὐτῶν αἴτιοί
ἐσμεν· εἰ δέ τινι τῶν ἀναμαρτήτων παραδιδοὺς τὴν
ἀρχὴν, ἀπιστῶν αὐτὸς φανείης, ὅρα, μὴ ἅμα τε εὖ
ποιήσῃς, καὶ ἅμα οὐ φίλον νομίσωσί σε· εἰ δ' αὖ,
φυλαττόμενος τὸ ἀπεχθάνεσθαι, μὴ ἐπιθῇς αὐτοῖς
ζυγὰ, τοῦ μὴ ὑβρίσαι, ὅρα, μὴ ἐκείνους αὖ δεήσῃ σε
σωφρονίζειν ἔτι μᾶλλον, ἢ ἡμᾶς νῦν ἐδέησεν. Ἀλλὰ 16
ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, τοιούτοις μὲν ἔγωγε ὑπηρέταις,
οὓς εἰδείην ἀνάγκῃ ὑπηρετοῦντας, ἀηδῶς ἄν μοι δοκῶ
χρῆσθαι· οὓς δὲ γιγνώσκειν δοκοίην, ὅτι εὐνοίᾳ καὶ

φιλίᾳ

φιλίᾳ τῇ ἐμῇ τὸ δέον συλλαμβάνοιεν, τάττε ἄν μοι δοκῶ καὶ ἁμαρτάνοντας ῥᾷον φέρειν, ἢ τὲς μισοῦντας μὲν, ἔκπλεω δὲ πάντα ἀνάγκη διαπονεμένες. Καὶ ὁ Τιγράνης πρὸς ταῦτα, Φιλίαν δ', ἔφη, παρὰ τίνων ἄν ποτε λάβοις τοσαύτην, οσην σοι παρ' ἡμῶν ἔξεσι κτήσασθαι νῦν; Παρ' ἐκείνων οἶομαι, ἔφη, παρὰ τῶν μηδεπώποτε ἔτω πολεμίων γεγενημένων· εἰ ἐθέλοιμι εὐεργετεῖν αὐτὲς, ὥσπερ σὺ κελεύεις με νῦν εὐεργετεῖν
17 ὑμᾶς. Ἦ καὶ δύναιο ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐν τῷ παρόντι εὑρεῖν νῦν, ὅτῳ ἂν χαρίσαιο, ὅσαπερ τῷ ἐμῷ πατρί; Αὐτίκα, ἔφη, ἤν τινα ἐᾷς ζῆν τῶν σε μηδὲν ἠδικηκότων, τίνα σοι τάττε χάριν οἴει αὐτὸν εἴσεσθαι; τί δέ; ἂν αὐτᾷ τέκνα καὶ γυναῖκα μὴ ἀφαιρῇ, τίς σε τάττε ἕνεκα φιλήσει μᾶλλον, ἢ ὁ νομίζων προσήκειν ἑαυτῷ ἀφαιρεθῆναι; τὴν δ' Ἀρμενίων βασιλείαν εἰ μὴ ἄξια, οἶσθά τινα λυπέμενον μᾶλλον, ἢ ἡμᾶς; ἀκᾶν καὶ τᾶτο, ἔφη, δῆλον, ὅτι ὁ μάλιστα λυπάμενος, εἰ μὴ βασιλεὺς ἦν, ἔτος καὶ λαβὼν τὴν ἀρχὴν μεγίστην ἄν σοι χάριν εἰδείη. Εἰ δέ τί σοι, ἔφη, μέλει καὶ τᾶ ὡς ἥκιστα τεταραγμένα τάδε καταλιπεῖν, ὅταν βαπίῃς, σκόπει, ἔφη, πότερον ἂν οἴει ἡρεμαιτέρως ἔχειν τὰ ἐνθάδε, καινῆς γενομένης ἀρχῆς, ἢ τῆς εἰωθυίας καταμενέσης· εἰ δέ τί σοι μέλει καὶ τᾶ ὡς πλείσην στρατιὰν ἐξάγειν, τίνα ἂν οἴει μᾶλλον ἐξετάσαι ταύτην ὀρθῶς τᾶ πολλάκις αὐτῇ κεχρημένα; εἰ δὲ καὶ χρημάτων δεήσῃ, τίνας ἂν ταῦτα νομίζεις ἐκπορίσαι κρεῖττον τᾶ καὶ εἰδότος καὶ ἔχοντος πάντα τὰ ὄντα; Ὦ γαθὲ, ἔφη, Κῦρε, φύλαξαι, μὴ ἡμᾶς ἀποβαλὼν, σαυτὸν ζημιώσῃς πλείω, ἢ ὁ πατὴρ ἠδυνήθη σε βλάψαι.

Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν. Ὁ

Ὁ δὲ Κῦρος ὡκέων ὑπερήδετο, ὅτι ἐνόμιζε περαι- 18
νεσθαι πάντα αὐτῷ, ὅσαπερ ὑπέσχετο Κυαξάρει
πράξειν· ἐμέμνητο γὰρ εἰπών, ὅτι καὶ φίλον οἴοιτο
μᾶλλον αὐτὸν ἢ πρόσθεν ποιήσειν. Ἐκ τότε δὴ τὸν
Ἀρμένιον ἐρωτᾷ, Ἦν δὲ δὴ ταῦτα πείθωμαι ὑμῖν, λέ-
γε μοι σύ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πόσην μοι στρατιὰν συμ-
πέμψεις, πόσα δὲ χρήματα συμβαλῇ εἰς τὸν πόλε-
μον; Πρὸς ταῦτα δὴ λέγει ὁ Ἀρμένιος, Οὐδέν, ἔφη,
ὦ Κῦρε, ἔχω ἁπλούστερον εἰπεῖν, οὐδὲ δικαιότερον, ἢ
δᾶξαι μὲν ἐμὲ πᾶσαν τὴν δύναμιν τὴν ἔσαν, σὲ δὲ
ἐθέλοντα, ὅσην μὲν ἂν σοι δοκῇ στρατιὰν ἄγειν, τὴν δὲ
καταλιπεῖν τῆς χώρας φυλακήν. Ὡσαύτως δὲ πε-
ρὶ χρημάτων, δηλῶσαι μὲν ἐμὲ δίκαιόν σοι πάντα τὰ
ὄντα· σὲ δὲ τούτων αὐτῶν γνόντα, ὁπόσα τε ἂν βέλῃ,
φέρεσθαι, καὶ ὁπόσα ἂν βέλῃ, καταλιπεῖν. Καὶ ὁ 19
Κῦρος εἶπεν· Ἴθι, δᾶξόν μοι, ὁπόση σοι δύναμίς ἐστι,
λέξον δὲ καὶ πόσα χρήματα. Ἐνταῦθα δὴ λέγει ὁ
Ἀρμένιος· Ἱππεῖς μὲν τοίνυν τῶν Ἀρμενίων εἰσὶν εἰς ὀκτα-
κισχιλίους, πεζοὶ δὲ εἰς τέτταρας μυριάδας· χρήματα
δ', ἔφη, σὺν τοῖς θησαυροῖς, οἷς ὁ πατὴρ κατέλιπεν,
ἔστιν, εἰς ἀργύριον λογισθέντα, τάλαντα πλείω τῶν
τρισχιλίων. Καὶ ὁ Κῦρος ἐκ ἐμέλλησεν, ἀλλ' εἶπε·
Τῆς μὲν τοίνυν στρατιᾶς, ἐπεί σοι, ἔφη, οἱ ὅμοροι Χαλ-
δαῖοι πολεμοῦσι, τὰς ἡμίσεας μοι σύμπεμπε· τῶν δὲ
χρημάτων, ἀντὶ μὲν τῶν πεντήκοντα ταλάντων, ὧν
ἔφερες δασμὸν, διπλασίονα Κυαξάρει ἀπόδος, ὅτι
ἔλιπες τὴν φοράν· ἐμοὶ δ', ἔφη, ἄλλα ἑκατὸν δάνει-
σον· ἐγὼ δέ σοι ὑπίσχνεμαι, ἂν Θεὸς εὖ διδῷ, ἀνθ' ὧν
ἂν ἐμοὶ δανείσῃς, ἢ ἄλλα πλείονες ἄξια εὐεργετή-

σειν, ἢ τὰ χρήματα ἀπωλέσειν, ἢν δύνωμαι· ἢν δὲ μὴ δύνωμαι, ἀδύνατος ἂν φανοίμην, οἶμαι, ἄδικος δ' ἐκ ἂν δικαίως κρινοίμην. Καὶ ὁ Ἀρμένιος, Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, μὴ ἄτω λέγε· εἰ δὲ μή, ἐ διαβρούντα με ἕξεις· ἀλλὰ νόμιζε, ἔφη, ἃ ἂν καταλίπῃς, μηδὲν ἧττον σὰ εἶναι, ὧν ἂν ἔχων ἀπίῃς. Εἶεν, 20 ἔφη ὁ Κῦρος· ὥσε δὲ τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν, πόσα ἄν μοι χρήματα δῴης; Ὁπόσα ἂν δυναίμην, ἔφη. Τί δὲ, ὥσε τὰς παῖδας; Καὶ ἀντὶ τούτων, ἔφη, ὁπόσα ἂν δυναίμην. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ταῦτα μὲν ἤδη διπλάσια τῶν ὄντων. Σὺ δὲ, ἔφη, ὦ Τιγράνη, λέξον μοι, ὁπόσα ἂν πρίαιο, ὥσε τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν. (Ὁ δὲ ἐτύγχανε νεόγαμός τε ὢν, καὶ ὑπερφιλῶν τὴν γυναῖκα.) Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, κἂν τῆς ψυχῆς πριαίμην, ὥσε μήποτε λατρεῦσαι ταύτην. Σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπάγε τὴν σήν· ἀδὲ γὰρ εἰλῆφθαι ἔγωγε αἰχμάλωτον ταύτην νομίζω, σέ γε μὴ πώποτε φυγόντα ἡμᾶς. Καὶ σὺ δὲ, ὦ Ἀρμένιε, ἀπάγε τήν τε γυναῖκα καὶ τὰς παῖδας, μηδὲν αὐτῶν καταθείς· ἵνα εἰδῶσιν, ὅτι ἐλεύθεροι πρός σε ἀπέρχονται. Καὶ νῦν μὲν, ἔφη, δειπνεῖτε παρ' ἡμῖν· δειπνήσαντες δὲ ἀπελαύνητε, ὅπῃ ὑμῖν θυμός. Οὕτω δὴ κατέμειναν.

21 Διαδεδηνούντων δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον, ἐπήρετο ὁ Κῦρος· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Τιγράνη, πῶ δὴ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀνὴρ, ὃς συνεθήρα ἡμῖν, καὶ σύ μοι μάλα ἐδόκεις θαυμάζειν αὐτόν. Οὐ γάρ, ἔφη, ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἅτοσί ὁ ἐμὸς πατήρ; Τί λαβὼν ἀδικοῦντα; Διαφθεῖραι αὐτὸν ἔφη ἐμέ. Καίτοι, ὦ Κῦρε, ἄτω καλὸς κἀγαθὸς ἦν ἐκεῖνος, ὡς ἐγὼ, ὅτε ἀπεθνήσκων ἔμελλε,

προσκη-

προσκαλέσας με εἶπε· Μή τι σὺ, ὦ Τιγράνη, ἔφη, ὅτι ἀποκτενεῖ με, χαλεπήνης τῷ πατρί· ἐ γὰρ κακονοίᾳ τινὶ τᾶτο ποιεῖ, ἀλλ' ἀγνοίᾳ· ὁπόσα δὲ ἀγνοίᾳ ἄνθρωποι ἐξαμαρτάνεσι, πάντα ἀκέσια ταῦτ' ἔγωγε νομίζω. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐπὶ τάτοις εἶπε, Φεῦ τᾶ ἀνδρός. Ὁ δὲ Ἀρμένιος ἔλεξεν ἅτως· Ὦ Κῦρε, ἐθ' οἱ 22
ταῖς ἑαυτῶν γυναιξὶ λαμβάνοντες συνόντας ἀλλοτρίους ἄνδρας, ἃ τᾶτο αἰτιώμενοι αὐτὲς κατακτείνασιν, ὡς ἀφρονεστέρας ποιεῖντας τὰς γυναῖκας· ἀλλὰ νομίζοντες ἀφαιρεῖσθαι αὐτὲς τὴν πρὸς ἑαυτὲς φιλίαν, διὰ τᾶτο ὡς πολεμίοις αὐτοῖς χρῶνται. Καὶ ἐγὼ ἐκείνῳ, ἔφη, ἐφθόνησα, ὅτι μοι ἐδόκει τὸν ἐμὸν υἱὸν ποιεῖν αὐτὸν μᾶλλον θαυμάζειν, ἢ ἐμέ. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Ἀλλὰ ναὶ μὰ τὰς θεάς, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἀνθρώπινά μοι δοκεῖς ἁμαρτεῖν· ἦ δ' σὺ, ὦ Τιγράνη, συγγίνωσκε τῷ πατρί. Τότε μὲν δὴ τοιαῦτα διαλεχθέντες καὶ 23
φιλοφρονηθέντες, ὥσπερ εἰκὸς, ἐκ συναλλαγῆς, ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ἁρμαμάξας σὺν ταῖς γυναιξὶν, ἀπήλαυνον εὐφραινόμενοι.

Ἐπεὶ δ' ἦλθον οἴκαδε, ἔλεγον τᾷ Κύρᾳ ὁ μέν τις τὴν σοφίαν, ὁ δὲ τὴν καρτερίαν, ὁ δὲ τὴν πραότητα, ὁ δέ τις καὶ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος. Ἔνθα δὴ ὁ Τιγράνης ἐπήρετο τὴν γυναῖκα, Καὶ σοὶ, ἔφη, ὦ Ἀρμενία, καλὸς ἐδόκει ὁ Κῦρος εἶναι; Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, ἐκ ἐκεῖνον ἐθεώμην. Ἀλλὰ τίνα μήν; ἔφη ὁ Τιγράνης. Τὸν εἰπόντα, νὴ Δία, ὡς τῆς αὐτᾶ ψυχῆς ἂν πρίαιτο, ὥστε μὴ με ἀλεύειν. Τότε μὲν δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐκ τοιάτων ἀνεπαύοντο σὺν ἀλλήλοις.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Ἀρμένιος Κύρῳ μὲν καὶ τῇ στρατιᾷ 24
πάσῃ

πάσῃ ξένια ἔπεμπε· προεῖπε δὲ τοῖς ἑαυτοῦ, οὓς δεήσοι στρατεύεσθαι, εἰς τρίτην ἡμέραν παρεῖναι· τὰ δὲ χρήματα, ὧν εἶπεν ὁ Κῦρος, διπλάσια ἀπηρίθμησεν. Ὁ δὲ Κῦρος, ὅσα εἶπε λαβὼν, τὰ ἄλλα ἔπεμψεν· ἤρετο δὲ, πότερος ἔσται ὁ τὸ στράτευμα ἄγων, ὁ παῖς, ἢ αὐτός. Εἰπέτην δὲ ἅμα, ὁ μὲν πατὴρ οὕτως, Ὁπότερον ἂν σὺ κελεύῃς· ὁ δὲ παῖς οὕτως, Ἐγὼ μὲν οὐκ ἀπολείψομαί σου, ὦ Κῦρε, οὐδ' ἂν σκευοφόρον με δέῃ σοι συνακολουθεῖν. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπιγελάσας εἶπε, καὶ ἐπὶ πόσῳ ἂν ἐθέλοις, ἔφη, τὴν γυναῖκά σου ἀκοῦσαι, ὅτι σκευοφορεῖς; Ἀλλ' οὐδὲν, ἔφη, ἀκούειν δεήσει αὐτήν· ἄξω γάρ· ὥστε ὁρᾶν ἐξέσται αὐτῇ, ὅ τι ἂν ἐγὼ πράττω. Ὥρα ἂν, ἔφη, συσκευάζεσθαι ὑμῖν εἴη· Νόμιζε, ἔφη, συνεσκευασμένους παρέσεσθαι, ὅ τι ἂν ὁ πατὴρ δῷ. Τότε μὲν δὴ ξενισθέντες οἱ στρατιῶται ἐκοιμήθησαν.

C. II. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ λαβὼν ὁ Κῦρος τὸν Τιγράνην, καὶ τῶν Μήδων ἱππέων τοὺς κρατίστους, καὶ τῶν ἑαυτοῦ φίλων ὁπόσους καιρὸς ἐδόκει εἶναι, περιελαύνων τὴν χώραν κατεθεᾶτο, σκοπῶν, οὗ τειχισθείη φρούριον. Καὶ ἐπ' ἄκρον τι ἐλθὼν, ἐπηρώτα τὸν Τιγράνην, ποῖα ἂν εἴη τῶν ὀρέων, ὁπόθεν οἱ Χαλδαῖοι καταθέοντες λῃΐζονται. Καὶ ὁ Τιγράνης ἐδείκνυεν. Ὁ δὲ πάλιν ἤρετο, Νῦν δὲ ταῦτα τὰ ὄρη ἔρημά ἐστιν; Οὐ μὰ Δί', ἔφη, ἀλλ' ἀεὶ σκοποί εἰσιν ἐκείνων, οἳ σημαίνουσι τοῖς ἄλλοις, ὅ τι ἂν ὁρῶσι. Τί οὖν, ἔφη, ποιοῦσιν, ἐπὰν αἴσθωνται; Βοηθοῦσιν, ἔφη, ἐπὶ τὰ ἄκρα, ὡς ἂν ἕκαστος δύνηται. Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Κῦρος ἠκηκόει· σκοπῶν δὲ κατενόει πολλὴν τῆς χώρας τοῖς Ἀρμενίοις ἔρημον

καὶ

καὶ ἀργὸν ἔσων διὰ τὸν πόλεμον. Καὶ τότε μὲν ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ αὐτός τε ὁ Τιγράνης παρῆν συνεσκευασμένος· καὶ εἰς τετρακισχιλίους ἱππεῖς συνελέγοντο αὐτῷ, καὶ τοξόται εἰς τὰς μυρίας, καὶ πελτασταὶ ἄλλοι τοσοῦτοι. Ὁ δὲ Κῦρος, ἐν ᾧ συνελέγοντο, ἐθύετο· ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ ἱερὰ αὐτῷ, συνεκάλεσε τούς τε τῶν Περσῶν ἡγεμόνας, καὶ τοὺς τῶν Μήδων. Ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἦσαν, ἔλεξε τοιάδε·

„Ἄνδρες φίλοι, ἔστι μὲν τὰ ὄρη ταῦτα, ἃ ὁρῶμεν, „Χαλδαίων· εἰ δὲ ταῦτα καταλαβοίμεθα, καὶ ἐπ' ἄκρου „γένοιτο τὸ ἡμέτερον φρούριον, σωφρονεῖν ἀνάγκη ἂν εἴη „πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀμφοτέρους, τοῖς τε Ἀρμενίοις καὶ τοῖς „Χαλδαίοις. Τὰ μὲν ἓν ἱερὰ καλὰ ἡμῖν· ἀνθρωπίνη „δὲ προθυμίᾳ εἰς τὸ πραχθῆναι ταῦτα ἐδὲν ἔτω μέγα „συμμαχον ἂν γένοιτο, ὡς τάχος. Ἢν γὰρ φθάσωμεν, πρὶν τὰς πολεμίους συλλεγῆναι, ἀναβάντες, ἢ παντάπασιν ἀμαχεὶ λάβοιμεν ἂν τὸ ἄκρον, ἢ ὀλίγοις τε „καὶ ἀσθενέσι χρησαίμεθα ἂν πολεμίοις. Τῶν ἓν πόνων ἐδεὶς φόβων, ἐδὲ ἀκινδυνώτερον, ἔφη, ἐστὶ, τῷ νῦν „καρτερῆσαι σπεύδοντας. Ἴτε ἓν ἐπὶ τὰ ὅπλα. Καὶ „ὑμεῖς μὲν, ὦ Μῆδοι, ἐν ἀριστερᾷ ἡμῶν πορεύεσθε· „ὑμεῖς δὲ, ὦ Ἀρμένιοι, οἱ μὲν ἡμίσεις ἐν δεξιᾷ, οἱ δὲ „ἡμίσεις ἔμπροσθεν ἡμῶν ἡγεῖσθε· ὑμᾶς δὲ, ὦ ἱππεῖς, „ὄπισθεν ἕπεσθε, διακελευόμενοι καὶ ὠθοῦντες ἄνω „ἡμᾶς· ἢν δέ τις μαλακύνηται, μὴ ἐπιτρέπετε. „ Ταῦτ' εἰπὼν ὁ Κῦρος, ἡγεῖτο, ὀρθίους ποιησάμενος τοὺς λόχους. Οἱ δὲ Χαλδαῖοι, ὡς ἔγνωσαν τὴν ὁρμὴν ἄνω ὄσων, εὐθὺς ἐσήμαινόν τε τοῖς ἑαυτῶν, καὶ συνεβόων ἀλλή-

ἀλλήλοις, καὶ συνηθροίζοντο. Ὁ δὲ Κῦρος παρηγγύα· Ἄνδρες, Πέρσαι, ἡμῖν σημαίνουσι σπεύδειν. Ἢν γὰρ φθάσωμεν ἄνω γενόμενοι, οὐδὲν τὰ τῶν πολεμίων δυνήσεται.

Εἶχον δὲ οἱ Χαλδαῖοι γέῤῥα τε καὶ παλτὰ δύο· καὶ πολεμικώτατοι δὲ λέγονται οὗτοι τῶν περὶ ἐκείνην τὴν χώραν εἶναι· καὶ μισθοῦ στρατεύονται, ὁ πόταν τις αὐτῶν δέηται, διὰ τὸ πολεμικώτατοι καὶ πένητες εἶναι· καὶ γὰρ ἡ χώρα αὐτοῖς ὀρεινή τέ ἐστι, καὶ ὀλίγη ἡ τὰ
4 χρήματα ἔχουσα. Ὡς δὲ μᾶλλον ἐπλησίαζον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον τῶν ἄκρων, ὁ Τιγράνης σὺν τῷ Κύρῳ πορευόμενος εἶπεν, Ὦ Κῦρε, ἆρ' οἶσθ', ἔφη, ὅτι αὐτοὺς ἡμᾶς αὐτίκα μάλα δεήσει μάχεσθαι; ὡς οἵ γε Ἀρμένιοι οὐ μὴ δέξωνται τοὺς πολεμίους. Καὶ ὁ Κῦρος εἰπὼν, ὅτι εἰδείη τοῦτο, παρηγγύησε τοῖς Πέρσαις παρασκευάζεσθαι, ὡς αὐτίκα δεῆσον ἐπιδιώκειν, ἐπειδὰν ὑπάγωσι τοὺς πολεμίους ὑποφεύγοντες οἱ Ἀρμένιοι, ὥστ' ἐγγὺς ἡμῖν γενέσθαι. Οὕτω δὴ ἡγοῦντο μὲν οἱ Ἀρμένιοι· τῶν δὲ Χαλδαίων οἱ παρόντες, ὡς ἐπλησίαζον οἱ Ἀρμένιοι, ταχὺ ἀλαλάξαντες ἔθεον, ὥσπερ εἰώθασιν, ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ Ἀρμένιοι, ὥσπερ εἰώθεσαν, οὐκ ἐδέ-
5 χοντο. Ὡς δὲ διώκοντες οἱ Χαλδαῖοι εἶδον ἐναντίους μαχαιροφόρους ἱεμένους ἄνω, οἱ μέν τινες αὐτοῖς πελάσαντες ταχὺ ἀπέθνησκον, οἱ δ' ἔφευγον, οἱ δέ τινες καὶ ἑάλωσαν αὐτῶν. Ταχὺ δὲ εἴχετο τὰ ἄκρα. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἄκρα εἶχον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον, καθεώρων τε τῶν Χαλδαίων τὰς οἰκήσεις, καὶ ᾐσθάνοντο φεύγοντας αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκήσεων. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς πάντες οἱ στρατιῶται ὁμοῦ ἐγένοντο, ἀριστοποιῆσαι

παρήγ-

παρήγγειλεν. Ἐπεὶ δὲ ἡριστήκεσαν, κατεμεθῶν, εὐθὺς σκοποὶ ἦσαν οἱ τῶν Χαλδαίων, ἐρυμνόν τε ὂν καὶ ἔνυδρον, εὐθὺς ἐτείχιζε Φράκριον· καὶ τὸν Τιγράνην ἐκέλευσε πέμπειν ἐπὶ τὸν πατέρα, καὶ κελεύειν παρεγενέσθαι, ἔχοντα, ὁπόσοι εἶεν τέκτονές τε καὶ λιθοδόμοι· Ἐπὶ μὲν δὴ τὸν Ἀρμένιον ᾤχετο ἄγγελος· ὁ δὲ Κῦρος τοῖς παροῦσιν ἐτείχιζεν.

Ἐν δὲ τούτῳ προσάγουσι τῷ Κύρῳ τοὺς αἰχμαλώτους 6
δεδεμένους, τοὺς δέ τινας καὶ τετρωμένους. Ὡς δὲ εἶδεν, εὐθὺς λύειν μὲν ἐκέλευσε τοὺς δεδεμένους, τοὺς δὲ τετρωμένους, ἰατροὺς καλέσας, θεραπεύειν ἐκέλευσεν. Ἔπειτα ἔλεξε τοῖς Χαλδαίοις, ὅτι οὐκ ἦκοι ἄγων ἀπολέσαι ἐπιθυμῶν ἐκείνους, ἀλλὰ πολεμεῖν δεόμενος, ἀλλ' εἰρήνην ποιῆσαι βουλόμενος Ἀρμενίοις καὶ Χαλδαίοις. Πρὶν μὲν γὰρ ἔχεσθαι τὰ ἄκρα, οἶδ', ὅτι ἐδόκει ὑμῖν εἰρήνης· τὰ μὲν γὰρ ὑμέτερα ἀσφαλῶς εἶχε, τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἤγετε καὶ ἐφέρετε· νῦν δ' ὁρᾶτε δή, ἐν οἵῳ ἐσμέν. Ἐγὼ δ' ἂν ἀφίημι ὑμᾶς οἴκαδε τοὺς εἰλημμένους, καὶ δίδωμι ὑμῖν σὺν τοῖς ἄλλοις Χαλδαίοις βουλεύσασθαι, εἴτε βούλεσθε πολεμεῖν ἡμῖν, εἴτε φίλοι εἶναι. Κἂν μὲν πόλεμον αἱρῆσθε, μηκέτι ἥκετε δεῦρο ἄνευ ὅπλων, ἐσωφρονεῖτε· ἢν δὲ εἰρήνης δοκῆτε δεῖσθαι, ἄνευ ὅπλων ἥκετε· ὡς δὲ καλῶς ἕξει τὰ ὑμέτερα, ἢν φίλοι γένησθε, ἐμοὶ μελήσει. Ἀκέσαντες δὲ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι, πολλὰ μὲν ἐπαινέσαντες, πολλὰ δὲ δεξιωσάμενοι τὸν Κῦρον, ᾤχοντο οἴκαδε.

Ὁ δὲ Ἀρμένιος, ὡς ἤκουσε τήν τε κλῆσιν τὴν Κύρου 7
καὶ τὴν πρᾶξιν, λαβὼν τοὺς τέκτονας καὶ τἄλλα, ὅσων ἔδετο δεῖν, ἦκε πρὸς τὸν Κῦρον ὡς ἐδύνατο τάχιστα.

Ἐπεὶ δὲ εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν, Ὦ Κῦρε, ὡς ὀλίγα δυνάμενοι προορᾶν ἄνθρωποι περὶ τῶν μελλόντων ἐσμέν, πολλὰ ἐπιχειροῦμεν πράττειν. Νῦν γὰρ δὴ καὶ ἐγὼ, ἐλευθερίαν μὲν μηχανᾶσθαι ἐπιχειρήσας, ἁλῶ, ὡς ἐδεπώποτε, ἐγενόμην· ἐπεὶ δ' ἐάλωμεν, σαφῶς ἀπολωλέναι νομίσαντες, νῦν ἀναφαινόμεθα σεσωσμένοι, ὡς ἐδεπώποτε. Οἱ γὰρ ἐδεπώποτε ἐπαύοντο πολλὰ κακὰ ἡμᾶς ποιοῦντες, νῦν ὁρῶ τάττεσθαι ἔχοντας, ὥσπερ ἐγὼ ἠὐχόμην. Καὶ τοῦτο ἐπίσω, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅτι ἐγὼ, ὥστε ἀπελάσαι Χαλδαίους ἀπὸ τούτων τῶν ἄκρων, πολλαπλάσια ἂν ἐδίδουν χρήματα, ὧν σὺ νῦν ἔχεις παρ' ἐμοῦ· καὶ ἃ ὑπισχνοῦμαι ποιήσειν ἀγαθὰ ἡμᾶς, ὅτ' ἐλάμβανες τὰ χρήματα, ἀποτετέλεσταί σοι ἤδη· ὥστε καὶ προσοφείλοντές σοι ἅπαντα χάριτας ἀνηπεφήναμεν, ὡς ἡμεῖς γε, εἰ μὴ κακοί ἐσμεν, αἰσχυνοίμεθ' ἂν σοι μὴ ἀποδιδόναι· ᾧ καὶ ἀποδιδόντες, χἠδὲν ἄξιον ἀδ' ἅτω πρὸς εὐεργέτην καταλαμβανόμενα, τοσοῦτον ποιοῦντες. Ὁ μὲν Ἀρμένιος ταῦτ' ἔλεξεν.

8 Οἱ δὲ Χαλδαῖοι ἦκον δεόμενοι τοῦ Κύρου, εἰρήνην σφίσι ποιῆσαι. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο αὐτούς· Ἄλλου του, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι, ἢ τούτου γε ἕνεκα, εἰρήνης νῦν ἐπιθυμεῖτε, ὅτι νομίζετε ἀσφαλέστερον δύνασθαι ζῆν, εἰρήνης γινομένης, ἢ πολεμοῦντες; ἐπεὶ ἡμεῖς τ' ἄνω ἔχομεν. Ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι. Καὶ ὃς, Τί ἂν, ἔφη, εἰ καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀγαθὰ προσγένοιτο διὰ τὴν εἰρήνην; Ἔτι ἄν, ἔφασαν, μᾶλλον εὐφραινοίμεθα. Ἆρά τι ἂν, ἔφη, ἢ, διὰ τὸ γῆς σπανίζειν ἀγαθῆς, νῦν πένητες νομίζεσθ' εἶναι; Συνέφασαν καὶ τοῦτο. Τί ἂν; ἔφη ὁ Κῦρος, βέλοισθ' ἂν ἀποτελοῦντες, ὅσαπερ οἱ ἄλλοι

Ἀρμέ-

Ἀρμένιοι, ἐξεῖναι ὑμῖν, τῆς Ἀρμενίας γῆς ἐργάζεσθαι, ὁπόσην ἂν βάλησθε; Ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, ἃ πιστεύομεν μὴ ἀδικήσεσθαι. Τί δὲ σύ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε; βέλοιο ἂν τὴν γῆν ἀργὸν οὖσαν γῆν ἐνεργὸν γενέσθαι, εἰ μέλλοιεν τὰ νομιζόμενα παρὰ σοὶ ἀποτελεῖν οἱ ἐργαζόμενοι; Ἔφη ὁ Ἀρμένιος πολλοῦ ἂν τοῦτο πρίασθαι· πολὺ γὰρ ἂν αὐξάνεσθαι τὴν πρόσοδον. Τί δ' ὑμεῖς, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι; ἐπεὶ ὅρη ἀγαθὰ ἔχετε, ἐθέλοιτ' ἂν ἐᾶν νέμειν ταῦτα τὰς Ἀρμενίας, ἃ ὑμῖν μέλλοιεν οἱ νέμοντες τὰ δίκαια ἀποτελεῖν; Ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι· πολλὰ γὰρ ἂν ὠφελεῖσθαι, κἀὲν πωλῶντας. Σὺ δὲ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἐθέλοις ἂν ταῖς τάττων νομαῖς χρῆσθαι, εἰ μέλλοις, μικρὰ ὠφελῶν Χαλδαίους, πολὺ πλείω ὠφεληθήσεσθαι; Καὶ σφόδρα ἄν, ἔφη, εἴπερ οἰοίμην ἀσφαλῶς νέμειν. Οὐκοῦν, ἔφη, ἀσφαλῶς ἂν νέμοιτε, εἰ τὰ ἄκρα ἔχοιτε σύμμαχα; Ἔφη ὁ Ἀρμένιος. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, κἂν ἂν ἡμεῖς ἀσφαλῶς ἐργαζοίμεθα μὴ ὅτι τὴν τάττων, ἀλλ' ἐφ' ἂν τὴν ἡμετέραν, ἃ ἕτοι τὰ ἄκρα ἔχοιεν. Εἰ δ' ὑμῖν ὦν, ἔφη, τὰ ἄκρα σύμμαχα εἴη; Οὕτως ἂν, ἔφασαν, ἡμῖν καλῶς ἔχοι. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀρμένιος, κἂν ἂν ἡμῖν νῦν καλῶς ἔχοι, ἃ ἕτοι παραλήψονται πάλιν τὰ ἄκρα, ἄλλως τε καὶ τετειχισμένα. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὕτωσὶ τοίνυν ἐγὼ ποιήσω, ἔφη· ἑτέρους ὑμῶν τὰ ἄκρα παραδώσω, ἀλλὰ ἡμᾶς φυλάξομεν αὐτά· κἂν ἀδικῶσιν ὑμῶν ὁποτεροιῦν, σὺν τοῖς ἀδικουμένοις ἐσόμεθα ἡμεῖς. 9 10

Ὡς δ' ἤκουσαν ταῦτα ἀμφότεροι, ἐπῄνεσαν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἕτως ἂν εἴη μόνως εἰρήνη βεβαία. Καὶ 11

ἐπὶ τούτοις ἔδοσαν καὶ ἔλαβον πάντες τὰ πιστά· καὶ ἐλευθέρους μὲν ἀμφοτέρους ἀπ' ἀλλήλων εἶναι συνετίθεντο, ἐπιγαμίας δ' εἶναι, καὶ ἐπεργασίας, καὶ ἐπινομίας· καὶ συμμαχίαν δὲ κοινὴν, εἴ τις ἀδικοίη ὁποτερουσοῦν. Οὕτω μὲν τότε διεπράχθη· καὶ νῦν δὲ ἔτι ἕτω διαμένουσιν αἱ τότε γενόμεναι συνθῆκαι Χαλδαίοισι καὶ τῷ τὴν Ἀρμενίαν ἔχοντι. Ἐπεὶ δὲ αἱ συνθῆκαι ἐγένοντο. εὐθὺς συνετείχιζόν τε ἀμφότεροι προθύμως ὡς
12 κοινὸν φρούριον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια συνεισῆγον. Ἐπεὶ δὲ ἑσπέρα προσῆκε, συνδεῖπνεν ἑλκὸν ἀμφοτέρους πρὸς ἑαυτὸν, ὡς φίλους ἤδη. Συνδειπνέντων δὲ, ἔπε τις τῶν Χαλδαίων, ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις σφῶν πᾶσιν εὐκτὰ ταῦτα εἴη· εἰσὶ δέ τινες τῶν Χαλδαίων, οἳ λῃζόμενοι ζῶσι, καὶ εἴ ἂν ἐπίσαιντο ἐργάζεσθαι, εἴ ἂν δύναιντο, εἰθισμένοι ὑπὸ πολέμου βιοτεύειν· ἀεὶ γὰρ ἐλῃζοντο καὶ ἐμισθοφόρεν, καὶ πολλάκις μὲν παρὰ τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ, (καὶ γὰρ, ἔφασαν, πολύχρυσος ὁ ἀνὴρ) πολλάκις δὲ καὶ παρ' Ἀσυάγει. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, τί ἂν δὲ καὶ νῦν παρ' ἐμοὶ μισθοφορεῖσιν; ἐγὼ γὰρ δώσω, ὅσον τις καὶ ἄλλος πλεῖστον δήποτε ἔδωκε. Συνέφασάν οἱ, καὶ πολλός γε ἔσεσθαι ἔλεγον τὰς ἐθελησόντας. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ἕτω συνωμολογεῖτο.

13 Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἤκουσεν, ὅτι πρὸς τὸν Ἰνδὸν πολλάκις οἱ Χαλδαῖοι ἐπορεύοντο, ἀναμνησθεὶς, ὅτι ἦλθον παρ' αὐτὸν κατασκεψόμενοι εἰς Μήδους τὰ αὐτῶν πράγματα, καὶ ἔμελλον πρὸς τὰς πολεμίους, ὅπως αὖ καὶ τὰ ἐκείνων κατίδωσιν, ἐβούλετο μαθεῖν τὸν Ἰνδὸν τὰ αὐτῷ πεπραγμένα. Ἤρξατο ἂν λόγου τοιοῦδε· Ὦ Ἀρμένιε, ἔφη, καὶ ὑμᾶς οἱ Χαλδαῖοι, ἔπαθόμοι,

μοι, εἴ τινα ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀποστέλλοιμι πρὸς τὸν Ἰνδόν, συμπέμψαιτ' ἄν μοι τῶν ὑμετέρων, οἵτινες αὐτῷ τήν τε ὁδὸν ἡγοῖντο ἄν, καὶ συμπράττοιεν, ὥστε γενέσθαι ἡμῖν παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ, ἃ ἐγὼ βούλομαι; ἐγὼ γὰρ χρήματα μὲν προσγενέσθαι ἔτι ἂν βουλοίμην ἡμῖν, ὅπως ἔχω καὶ μισθὸν ἀφθόνως διδόναι, οἷς ἂν δέῃ, καὶ τιμᾶν καὶ δωρεῖσθαι τῶν στρατευομένων τοὺς ἀξίους· τούτων μὲν δὴ ἕνεκα βούλομαι ὡς ἀφθονώτατα χρήματα ἔχειν. δεῖσθαι δὲ τούτων νομίζων, τῶν μὲν ὑμετέρων ἥδιόν μοι φείδεσθαι· (φίλους γὰρ ὑμᾶς ἤδη νομίζω) παρὰ δὲ τοῦ Ἰνδοῦ ἡδέως ἂν λάβοιμι, εἰ διδοίη. Ὁ μὲν οὖν ἄγγελος, ᾧ κελεύω ὑμᾶς ἡγεμόνας δόντας καὶ συμπράκτορας γενέσθαι, ἐλθὼν ἐκεῖσε, λέξει ὧδε· Ἔπεμψέ με Κῦρος, ὦ Ἰνδέ, πρός σε· φησὶ δὲ προσδεῖσθαι χρημάτων, προσδεχόμενος καὶ ἄλλην στρατιὰν οἴκοθεν ἐκ Περσῶν· (καὶ γὰρ προσδέχομαι, ἔφη) ἢν οὖν αὐτῷ πέμψῃς, ὁπόσα σοι προχωρεῖ, φησίν, ἢν θεὸς ἀγαθὸν τέλος διδῷ αὐτῷ, παιράσεσθαι ποιῆσαι, ὥστε σε νομίζειν καλῶς βεβουλεῦσθαι, χαριπάμενον αὐτῷ. Ταῦτα μὲν ὁ παρ' ἐμοῦ λέξας· τοῖς δὲ παρ' ὑμῶν ὑμᾶς αὖ ἐπιστέλλετε, ὅ τι ὑμῖν δοκεῖ συμφέρον εἶναι. Καὶ ἢν μὲν λάβωμεν, ἔφη, παρ' αὐτοῦ, ἀφθονωτέροις χρησόμεθα· ἢν δὲ μὴ λάβωμεν, εἰσόμεθα, ὅτι ἀδεμίαν αὐτῷ χάριν ὀφείλομεν, ἀλλ' ἐξέσται ἡμῖν, ἐκεῖνα ἕνεκα, πρὸς τὸ ἡμέτερον συμφέρον πάντα τίθεσθαι. Ταῦτ' εἶπεν ὁ Κῦρος, νομίζων τοὺς ἰόντας Ἀρμενίων καὶ Χαλδαίων τοιαῦτα λέξειν περὶ αὐτοῦ, οἷα αὐτὸς ἐπεθύμει πάντας ἀνθρώπους καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν περὶ αὐτοῦ. Καὶ τότε μὲν δὴ, ὁπότε καλῶς εἶχε, διαλύσαντες τὴν σκηνὴν, ἀνεπαύοντο.

14

15

Τῇ

C. III. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὅ τε Κῦρος ἔπεμπε τὸν ἄγγελον, ἐπισείλας ὅσαπερ ἔφη, καὶ ὁ Ἀρμένιος καὶ οἱ Χαλδαῖοι συνέπεμπον, ἅς ἱκανωτάτας ἐνόμιζον εἶναι καὶ συμπρᾶξαι καὶ ἐπαῖειν περὶ Κύρου τὰ προσήκοντα. Ἐκ δὲ τούτου ὁ Κῦρος, ἐπιτελέσας τὸ φρούριον καὶ φύλαξιν ἱκανοῖς καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι, καὶ ἄρχοντα αὐτῶν καταλιπὼν Μῆδον, ὃν ᾤετο Κυαξάρει ἂν μάλιστα χαρίσασθαι, ἀπῄει συλλαβὼν τὸ (*) ἕτερον στράτευμα, ὅσον τε ἦλθεν ἔχων, καὶ ὃ παρ' Ἀρμενίων προσέλαβε, καὶ τὰς παρὰ Χαλδαίων, εἰς τετρακισχιλίας, οἳ ἦσαν καὶ συμπάντων τῶν ἄλλων κράτιστοι εἶναι.

2 Ὡς δὲ κατέβη εἰς τὴν οἰκουμένην, ἀδὰς ἔμεινεν ἔνδον Ἀρμενίων, ἄτε ἀνὴρ, ἄτε γυνὴ, ἀλλὰ πάντες ὑπήντων, ἡδόμενοι τῇ εἰρήνῃ, καὶ φέροντες καὶ ἄγοντες, εἴ τι ἕκαστος ἄξιον εἶχε. Καὶ ὁ Ἀρμένιος τούτοις ἀκηχθετο, ἕως ἂν νομίζων καὶ τὸν Κῦρον μᾶλλον ἥδεσθαι τῇ ὑπὸ πάντων τιμῇ. Τέλος δ' ἦν ὑπήντησε καὶ ἡ γυνὴ τῷ Ἀρμενίᾳ, τὰς θυγατέρας ἔχουσα, καὶ τὸν νεώτερον υἱόν· καὶ σὺν ἄλλοις δώροις καὶ τὸ χρυσίον ἐνόμιζεν, ὃ

3 πρότερον ἀκηθελε λαβεῖν ὁ Κῦρος. Καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν, Ἆπερ, ἔφη, ὑμεῖς ἐμὲ ἐποιήσατε μισθὲ περιιόντα εὐεργετεῖν· ἀλλὰ σύ, ὦ γύναι, ἔχουσα ταῦτα τὰ χρήματα, ἄφερεις, ἄπιθι, καὶ τῷ Ἀρμενίῳ μηκέτι δὸς αὐτὰ κατορύξαι· ἐκπεμψον δὲ τὸν σὸν υἱὸν, ὡς κάλλιστα ὑπ' αὐτῶν κατασκευάσασα, ἐπὶ τὴν στρατείαν· ἀπὸ δὲ τῶν λοιπῶν κτῶ καὶ σαυτῇ, καὶ τῷ ἀνδρὶ, καὶ ταῖς θυγατράσι, καὶ τοῖς υἱοῖς, ὅ τι κεκτημένοι καὶ κεκοσμημένοι κάλλιον καὶ ἥδιον τὸν αἰῶνα διάξετε· εἰς

δὲ

(*) ἕτερον deletum cogitare licet.

δὲ τὴν γῆν, ἔφη, ἀρκείτω τὰ σώματα, ὅταν ἕκαστος
τελευτήσῃ, κατακρύπτειν. Ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν παρ- 4
ήλαυνεν· ὁ δὲ Ἀρμένιος συμπροὔπεμπε, καὶ οἱ ἄλλοι
πάντες ἄνθρωποι, ἀνακαλοῦντες τὸν εὐεργέτην, τὸν
ἄνδρα τὸν ἀγαθόν. Καὶ ταῦτ' ἐποίουν, ἕως ἐκ τῆς
χώρας ἐξέπεμψαν. Συναπέστειλε δὲ αὐτῷ ὁ Ἀρμένιος
καὶ στρατιὰν πλείονα, ὡς εἰρήνης οἴκοι οὔσης. Οὕτω
δὴ ὁ Κῦρος ἀπῄει, κεχρηματισμένος, οὐχ ἃ ἔλαβε μό-
νον χρήματα, ἀλλὰ πολὺ πλείονα τούτων ἑτοιμασά-
μενος διὰ τὸν τρόπον, ὥστε λαμβάνειν, ὁπότε δέοιτο.
Καὶ τότε μὲν ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν τοῖς μεθορίοις. Τῇ 5
δ' ὑστεραίᾳ τὸ μὲν στράτευμα καὶ τὰ χρήματα ἔπεμ-
ψε πρὸς Κυαξάρην, (ὁ δὲ πλησίον ἦν, ὥσπερ ἔφη-
σεν·) αὐτὸς δὲ σὺν Τιγράνῃ καὶ Περσῶν τοῖς ἀρίστοις
ἐθήρα, ὅπου ἐπιτυγχάνοιεν θηρίοις, καὶ εὐφραίνετο.
Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς Μήδους, τὰ χρήματα ἔδωκε τοῖς
ἑαυτοῦ ταξιάρχοις, ὅσα ἑδόκει ἑκάστῳ ἱκανὰ εἶναι,
ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ἔχοιεν τιμᾶν, εἴ τινας ἄγαιντο τῶν
ὑφ' ἑαυτούς· ἐνόμιζε γὰρ, εἰ ἕκαστος τὸ μέρος ἀξι-
έπαινον ποιήσειε, τὸ ὅλον αὐτῷ καλῶς ἔχειν. Καὶ αὐ-
τὸς δὲ, εἴτί που καλὸν ἴδοι εἰς τὴν στρατιὰν, τοῦτο κτώ-
μενος ἐδωρεῖτο τοῖς ἀξιωτάτοις· νομίζων, ὅ τι καλὸν
κἀγαθὸν ἔχοι τὸ στράτευμα, τούτοις ἅπασιν αὐτὸς κε-
κοσμῆσθαι. Ἡνίκα δὲ αὐτοῖς διεδίδου, ὧν ἔλαβεν, ἔλε-
ξεν ὧδέ πως εἰς τὸ μέσον τῶν ταξιαρχῶν, καὶ λοχα-
γῶν, καὶ πάντων, οὓς ἐτίμα·

„Ἄνδρες φίλοι, δοκεῖ ἡμῖν εὐφροσύνη τις νῦν παρ- 6
„εῖναι, καὶ ὅτι εὐπορία τις προσγεγένηται, καὶ ὅτι
„ἔχομεν, ἀφ' ὧν τιμᾶν ἕξομεν, οὓς ἂν βουλώμεθα,

„καὶ

„καὶ τιμᾶσθαι, ὡς ἂν ἕκαστος ἄξιος ᾖ. Πάντως δὴ
„ἀναμιμνησκώμεθα, τὰ ποῖα αὖ τὰ ἔργα τούτων τῶν
„ἀγαθῶν ἐστιν αἴτια· σκοπέμενοι γὰρ εὑρήσετε, τό
„τε ἀγρυπνῆσαι, ὅπου ἔδει, καὶ τὸ πονῆσαι, καὶ τὸ
„σπεῦσαι, καὶ τὸ μὴ ἐλλεῖψαι τοῖς πολεμίοις. Οὕτως ἔν
„χρὴ καὶ τοὺλοιπὸν ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι, γιγνώσκον-
„τας, ὅτι τὰς μεγάλας ἡδονὰς καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ με-
„γάλα ἡ πειθὼ, καὶ ἡ καρτερία, καὶ οἱ ἐν τῷ καιρῷ
„πόνοι καὶ κίνδυνοι παρέχονται.„

7 Κατανοῶν δὲ ὁ Κῦρος, ὡς εὖ μὲν αὐτῷ εἶχον τὰ
σώματα οἱ στρατιῶται, πρὸς τὸ δύνασθαι στρατιωτικοὺς
πόνους φέρειν, εὖ δὲ τὰς ψυχὰς, πρὸς τὸ καταφρονεῖν
τῶν πολεμίων, ἐπισήμονες δὲ ἦσαν τὰ προσήκοντα τῇ
ἑαυτῶν ἑκάστου ὁπλίσει, καὶ πρὸς τὸ πείθεσθαι δὲ τοῖς
ἄρχουσιν ἑώρα πάντας εὖ παρεσκευασμένους· ἐκ τούτων
ἂν ἐπεθύμει τι ἤδη τῶν πρὸς τοὺς πολεμίους πράττειν·
γιγνώσκων, ὅτι ἐν τῷ μέλλειν πολλάκις τοῖς ἄρχουσι
καὶ τῆς καλῆς παρασκευῆς ἀλλοιοῦταί τι· ἔτι δ' ὁρῶν,
ὅτι φιλοτίμως ἔχοντες, ἐν οἷς ἀντηγωνίζοντο, πολλοὶ
καὶ ἐπιφθόνως εἶχον πρὸς ἀλλήλους τῶν στρατιωτῶν,
καὶ τῶνδε ἕνεκα ἐξάγειν αὐτοὺς ἐβούλετο εἰς τὴν πολε-
μίαν ὡς τάχιστα· εἰδὼς, ὅτι οἱ κοινοὶ κίνδυνοι φιλοφρό-
νως ποιοῦσιν ἔχειν τοὺς συμμάχους πρὸς ἀλλήλους, καὶ
ἐκεῖ ἐν τούτῳ ὅτε τοῖς ἐν ὅπλοις κοσμημένοις φθονοῦσιν,
ὅτε τοῖς δόξης ἐφιεμένοις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπαινοῦσι
καὶ ἀσπάζονται οἱ τοιοῦτοι τοὺς ὁμοίους· νομίζοντες συν-
8 εργοὺς αὐτοὺς τῶν κοινῶν ἀγαθῶν εἶναι. Οὕτω δὴ πρῶ-
τον μὲν ἐξώπλισε τὴν στρατιὰν, καὶ κατέταξεν ὡς ἐδύ-
νατο κάλλιστά τε καὶ ἄριστα· ἔπειτα δὲ συνεκάλεσε
μυριάρχους,

μυριάρχȣς, καὶ χιλιάρχȣς, καὶ ταξιάρχȣς, καὶ λοχαγȣ́ς· ȣ̃τοι γὰρ ἀπολελυμένοι ἦσαν τȣ̃ καταλέγεσθαι ἐν τοῖς τακτικοῖς ἀριθμοῖς· καὶ ὁπότε δέοι ἢ ὑπακȣ́ειν τῷ ςρατηγῷ, ἢ παραγγέλλειν τι, ȣ̓δ᾽ ὣς ȣ̓δὲν ἄναρχον κατελείπετο, ἀλλὰ δωδεκαδάρχοις καὶ ἑξαδάρχοις πάντα τὰ καταλειπόμενα διεκοσμεῖτο. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἱ ἐπικαίριοι, παράγων αὐτȣ̀ς, ἐπεδείκνυέ τε αὐτοῖς τὰ καλῶς ἔχοντα, καὶ ἐδίδασκεν, ᾗ ἕκαςον ἰσχυρὸν ἦν τῶν συμμαχικῶν. Ἐπεὶ δὲ κἀκείνȣς ἐποίησεν ἐρωτικῶς ἔχειν τȣ̃ ἤδη ποιεῖν τι, εἶπεν αὐτοῖς, νῦν μὲν ἀπιέναι ἐπὶ τὰς τάξεις, καὶ διδάσκειν ἕκαςον τȣ̀ς ἑαυτȣ̃, ἅπερ αὐτὸς ἐκείνȣς, καὶ πειρᾶσθαι αὐτȣ̀ς ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν πᾶσι τȣ̃ ςρατεύεσθαι, ὅπως εὐθυμότατα πάντες ἐξορμῶνται, πρωῒ δὲ παρεῖναι ἐπὶ τὰς Κυαξάρȣς θύρας. Τότε μὲν δὴ ἀπιόντες ȣ̃τως ἐποίȣν. τῇ δ᾽ ὑςεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν οἱ ἐπικαίριοι ἐπὶ τὰς θύρας. Σὺν τȣ́τοις ȣ̃ν ὁ Κῦρος, εἰσελθὼν πρὸς τὸν Κυαξάρην, ἤρξατο λόγȣ τοιȣ̃δε·

Οἶδα μὲν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, ὅτι, ἃ μέλλω λέγειν, σοὶ πάλαι δοκεῖ ȣ̓δὲν ἧττον, ἢ ἡμῖν· ἀλλ᾽ ἴσως αἰσχύνῃ λέγειν ταῦτα, μὴ δοκῇς, ἀχθόμενος, ὅτι τρέφεις ἡμᾶς, ἐξόδȣ μεμνῆσθαι. Ἐπεὶ ȣ̃ν σὺ σιωπᾷς, ἐγὼ λέξω ὑπὲρ σȣ̃ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν. Ἡμῖν γὰρ δοκεῖ πᾶσιν, ἐπείπερ παρεσκευάσμεθα, μὴ, ἐπειδὰν ἐμβάλλωσιν οἱ πολέμιοι εἰς τὴν σὴν χώραν, τότε μάχεσθαι, μηδ᾽ ἐν τῇ φιλίᾳ καθημένȣς ἡμᾶς ὑπομένειν, ἀλλ᾽ ἰέναι ὡς τάχιςα εἰς τὴν πολεμίαν. Νῦν μὲν γὰρ ἐν τῇ σῇ χώρᾳ ὄντες, πολλὰ τῶν σῶν σινόμεθα ἄκοντες· ἢν δ᾽ εἰς τὴν πολεμίαν ἴωμεν, τὰ ἐκείνων κακῶς

ποιήσο-

ποιήσομεν ἡδόμενοι. Ἔπειτα νῦν μὲν σὺ ἡμᾶς τρέφεις. πολλὰ δαπανῶν· ἢν δ' ἐκστρατευώμεθα, θρεψόμεθα ἐκ τῆς πολεμίας. Ἔτι δὲ εἰ μὲν μείζων τις ἡμῖν κίνδυνος ἔμελλεν εἶναι ἐκεῖ, ἢ ἐνθάδε, ἴσως τὸ ἀσφαλέστατον ἦν ἂν αἱρετέον. Νῦν δὲ ἴσοι μὲν ἐκεῖνοι ἔσονται, ἐάν τε ἐνθάδε ὑπομένωμεν, ἐάν τε εἰς τὴν ἐκείνων ἰόντες ὑπαντῶμεν αὐτοῖς· ἴσοι δὲ ἡμεῖς ὄντες μαχούμεθα, ἤν τε ἐνθάδε ἐπιόντας αὐτοὺς δεχώμεθα, ἤν τε ἐπ' ἐκείνους ἰόντες τὴν μάχην συναπτώμεν. Πολὺ μέντοι ἡμεῖς βελτίοσι καὶ ἐρρωμενεστέραις ταῖς ψυχαῖς τῶν ἐρασιωτῶν χρησόμεθα, ἢν ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς, καὶ μὴ ἀκόντες δοκῶμεν ὁρᾶν τὰς πολεμίας· πολὺ δὲ καὶ ἐκεῖνοι μᾶλλον ἡμᾶς φοβηθήσονται, ὅταν ἀκούσωσιν, ὅτι οὐχ ὡς φοβούμενοι πτήσσομεν αὐτοὺς οἴκοι καθήμενοι, ἀλλ', ἐπεὶ αἰσθανόμεθα προσιόντας, ὑπαντῶμέν τε αὐτοῖς, ἵν' ὡς τάχιστα συμμίξωμεν, καὶ οὐκ ἀναμένομεν, ἕως ἂν ἡ ἡμετέρα χώρα κακῶται, ἀλλὰ φθάνοντες ἤδη δῃοῦμεν τὴν ἐκείνων γῆν. Καίτοι, ἔφη, ἄ τε ἐκείνας μὲν φοβερωτέρας ποιήσομεν, ἡμᾶς δὲ αὐτὰς θαρραλεωτέρας, πολὺ τοῦτο ἡμῖν ἐγὼ πλεονέκτημα νομίζω· καὶ τὸν κίνδυνον ὅτως ἡμῖν μὲν ἐλάττω λογίζομαι, τοῖς δὲ πολεμίοις μείζω, πολὺ ἂν μᾶλλον. Καὶ ὁ πατὴρ αἰεὶ λέγει, καὶ σὺ φῂς, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὡς αἱ μάχαι ῥίπτουσι μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς, ἢ ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμαις. Ὁ μὲν ὅτως ἔφη. Κυαξάρης δὲ ἀπεκρίνατο.

Ἀλλ' ὅπως μέν, ὦ Κῦρε, καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, ἐγὼ ἄρχομαι τρέφων ὑμᾶς, μηδ' ὑπονοεῖτε· τό γε μέντοι εἶναι εἰς τὴν πολεμίαν, ἤδη καὶ ἐμοὶ βέλτιον εἶναι δοκεῖ πρὸς πάντα. Ἐπεὶ τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁμογνωμονῶμεν,

νῦμεν, συσκευαζώμεθα, καὶ ἢν τὰ τῶν θεῶν ἡμῖν θᾶττον συγκαταινῇ, ἐξίωμεν ὡς τάχιστα. Ἐκ τούτου τοῖς μὲν στρατιώταις εἰπὼν συσκευάζεσθαι ὁ Κῦρος, ἔθυε, πρῶτον μὲν Διὶ βασιλεῖ, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς· καὶ ᾐτεῖτο, ἵλεως καὶ εὐμενεῖς ὄντας, ἡγεμόνας γίνεσθαι τῇ στρατιᾷ, καὶ παραστάτας ἀγαθοὺς, καὶ συμμάχους, καὶ συμβούλους τῶν ἀγαθῶν. Συμπαρεκάλει δὲ καὶ ἥρωας, γῆς Μηδίας οἰκήτορας καὶ κηδεμόνας. Ἐπεὶ δ' ἐκαλλιέρησέ τε καὶ ἀθρόον ἦν αὐτῷ τὸ στράτευμα πρὸς τοῖς ὁρίοις, τότε δὴ, οἰωνοῖς χρησάμενος αἰσίοις, ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν. Ἐπεὶ δὲ τάχιστα διέβη τὰ ὅρια, ἐκεῖ αὖ καὶ Γῆν ἱλάσκετο χοαῖς, καὶ θεοὺς θυσίαις, καὶ ἥρωας Ἀσσυρίας οἰκήτορας εὐμενίζετο. Ταῦτα δὴ ποιήσας, αὖθις Διὶ πατρῴῳ ἔθυε, καὶ εἴ τις ἄλλος θεῶν ἐφαίνετο, οὐδενὸς ἠμέλει.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα καλῶς εἶχεν, εὐθὺς τοὺς μὲν πεζοὺς προαγαγόντες οὐ πολλὴν ὁδὸν, ἐστρατοπεδεύσαντο· τοῖς δ' ἵπποις καταδρομὴν ποιήσαντες, περιεβάλοντο πολλὴν καὶ παντοίαν λείαν. Καὶ τολοιπὸν δὲ μεταστρατοπεδευόμενοι, καὶ ἔχοντες ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, καὶ δῃοῦντες τὴν χώραν, ἀνέμενον τοὺς πολεμίους. Ἡνίκα δὲ προσιόντες ἐλέγοντο οὐκέτι δέχ' ἡμερῶν ἀπέχειν ὁδὸν, τότε δὴ ὁ Κῦρος λέγει· Ὦ Κυαξάρη, ὥρα δὴ ἀπαντᾶν, καὶ μήτε τοῖς πολεμίοις δοκεῖν, μήτε τοῖς ἡμετέροις, φοβουμένους μὴ ἀντιπροσιέναι· ἀλλὰ δῆλοι ὦμεν, ὅτι οὐκ ἄκοντες μαχούμεθα. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνέδοξε τῷ Κυαξάρει, οὕτω δὴ ἀεὶ συντεταγμένοι προῄεσαν τοσοῦτον καθ' ἡμέραν, ὅσον ἐδόκει

12

13

αὐτοῖς καλῶς ἔχειν. Καὶ δεῖπνον μὲν ἀεὶ κατὰ φῶς ἐποιεῖντο, πυρὰ δὲ νύκτωρ ἀν ἔκαιον ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἔμπροσθεν μέντοι τῶν στρατοπέδων ἔκαιον, ὅπως ὁρῷεν μὲν, εἴ τινες νυκτὸς προσίοιεν, διὰ τὸ πῦρ, μὴ ὁρῶντο δὲ ὑπὸ τῶν προσιόντων. Πολλάκις δὲ καὶ ὄπισθεν τῶν στρατοπέδων ἐπυρπόλων, ἀπάτης ἕνεκα τῶν πολεμίων· ὥστ' ἔστιν ὅτε καὶ κατάσκοποι ἐνέπιπτον εἰς τὰς προφυλακὰς αὐτῶν, διὰ τὸ ὄπισθεν τὰ πυρὰ εἶναι, ἔτι πόρρω τῶν στρατοπέδων οἰόμενοι εἶναι.

14 Οἱ μὲν οὖν Ἀσσύριοι καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς, ἐπειδὴ ἐγγὺς ἀλλήλων τὰ στρατεύματα ἐγίγνετο, τάφρον περιεβάλλοντο· ὅπερ καὶ νῦν ἔτι ποιοῦσιν οἱ βάρβαροι βασιλεῖς, ὁπόταν στρατοπεδεύωνται. (τάφρον περιβάλλονται εὐπετῶς διὰ τὴν πολυχειρίαν) ἴσασι γὰρ, ὅτι ἱππικὸν στράτευμα ἐν νυκτὶ ταραχώδες ἔστι καὶ δύσχρηστον, ἄλλως τε καὶ βάρβαρον. Πεποδισμένας γὰρ ἔχουσι τὰς ἵππους ἐπὶ ταῖς φάτναις· καὶ εἴ τις ἐπ' αὐτὰς ἴοι, ἔργον μὲν νυκτὸς λῦσαι ἵππους, ἔργον δὲ χαλινῶσαι, ἔργον δ' ἐπισάξαι, ἔργον δ' ἐπιβιβάσασθαι· ἀναβάντας δ' ἐφ' ἵππων ἐλάσαι διὰ τῶν στρατοπέδων παντάπασιν ἀδύνατον. Τούτων δὴ ἕνεκα πάντων καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ἐκεῖνοι τὰ χρύμματα περιβάλλονται· καὶ ἅμα αὐτοῖς δοκεῖ, τὸ ἐν ἐχυρῷ εἶναι, καὶ ἐξεσίαν 15 παρέχειν, ὅταν βάλωνται, μὴ μάχεσθαι. Τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγίγνοντο. Ἐπεὶ δὲ προσιόντες ἀπεῖχον ὅσον παρασάγγην, οἱ μὲν Ἀσσύριοι ἅτε ἐστρατοπεδευόντο, ὥσπερ εἴρηται, ἐν περιτεταφρευμένῳ μὲν, κατάφανεῖ δὲ· ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἐδύνατο ἐν ἀφανεστάτῳ, κώμας τε καὶ γεωλόφους ἐπὶ

προσθεν

προσθεν προιησάμενος· νομίζων πάντα τὰ πολεμικὰ, ἐξαίφνης ὁρώμενα, φοβερώτερα τοῖς ἐναντίοις εἶναι. Καὶ ἐκείνην μὲν τὴν νύκτα, ὥσπερ ἔπρεπε, προφυλακὰς ποιησάμενοι ἑκάτεροι ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Ἀσσύριος καὶ ὁ Κροῖσος καὶ 16
οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ἀνέπαυον τὰ στρατεύματα ἐν τῷ ἐχυρῷ· Κῦρος δὲ καὶ Κυαξάρης συνταξάμενοι περιέμενον, ὡς, εἰ προσίοιεν οἱ πολέμιοι, μαχέμενοι. Ὡς δὲ δῆλον ἐγένετο, ὅτι οὐκ ἐξίοιεν οἱ πολέμιοι ἐκ τῶν ἐρύματος, ἀδὲ μάχην ποιήσοιντο ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ μὲν Κυαξάρης, καλέσας τὸν Κῦρον καὶ πάντας τοὺς ἐπικαίρους, ἔλεξε τοιάδε· Δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τυγχάνομεν συντεταγμένοι, οὕτως ἰέναι πρὸς τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔρυμα, καὶ δηλοῦν, ὅτι θέλομεν μάχεσθαι. Οὕτω γὰρ, ἔφη, ἐπειδὰν μὴ ἀντεπεξίωσιν ἐκεῖνοι, οἱ μὲν ἡμέτεροι μᾶλλον θαρρήσουσιν ἐν ἅπασιν· οἱ πολέμιοι δὲ, τὴν τόλμαν ἰδόντες ἡμῶν, μᾶλλον φοβηθήσονται. Τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἐδόκει. Ὁ δὲ Κῦρος ἔφη· 17
Μηδαμῶς πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Κυαξάρη, οὕτω ποιήσωμεν. Εἰ γὰρ ἤδη ἐκφανέντες πορευσόμεθα, ἢ σὺ κελεύεις, νῦν τε προσιόντας ἡμᾶς οἱ πολέμιοι θεάσονται ἀδεῶς φοβεόμενοι, εἰδότες, ὅτι ἐν ἀσφαλεῖ εἰσι τοῦ μηδὲν παθεῖν· ἐπειδάν τε μηδὲν ποιήσαντες ἀπίωμεν, πάλιν καθορῶντες ἡμῶν τὸ πλῆθος, πολὺ ἐνδεέστερον τοῦ ἑαυτῶν, καταφρονήσουσι, καὶ αὖριον ἐξίασι πολὺ ἐρρωμενεστέραις ταῖς γνώμαις. Νῦν δ', ἔφη, εἰδότες μὲν, ὅτι πάρεσμεν, οὐχ ὁρῶντες δὲ ἡμᾶς, οὐ τοῦτο ἐπίσω, ὃ καταφρονεῖν, ἀλλὰ φροντίζουσι, τί ποτε τοῦτ' ἔστι, καὶ διαλεγόμενοι περὶ ἡμῶν, ἐγὼ οἶδ', ὅτι ἐδὲν παύον-

ται. Ὅταν δ' ἐξίωσι, τότε δεῖ αὐτοὺς ἅμα φαίνεσθαί τε ἡμᾶς γενέσθαι, καὶ ἴέναι εὐθὺς ὁμοῦ, εἰληφότας αὐτὰς ἔνθα πάλαι ἐβαλόμεθα. Λέξαντος δὲ ταῦτα Κύρου, συνέδοξε καὶ ταῦτα Κυαξάρει καὶ τοῖς ἄλλοις. Καὶ τότε μὲν δειπνοποιησάμενοι, καὶ φυλακὰς κατασησάμενοι, καὶ πυρὰ πολλὰ πρὸ τῶν φυλακῶν καύσαντες, ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωῒ Κῦρος μὲν
18 ἐστεφανωμένος ἔθυε, παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοτίμοις, ἐστεφανωμένοις πρὸς τὰ ἱερὰ παρεῖναι. Ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχεν ἡ θυσία, συγκαλέσας αὐτὰς, ἔλεξεν·

Ἄνδρες, οἱ μὲν θεοὶ, ὡς οἵ τε μάντεις φασὶ, καὶ ἐμοὶ συνδοκεῖ, μάχην τ' ἐσεσθαι προαγγέλλουσι, καὶ νίκην διδόασι, καὶ σωτηρίαν προϋπισχνοῦνται ἐν τοῖς ἱεροῖς. Ἐγὼ δὲ ὑμῖν μὲν παραινῶν, ὁποίους τινὰς χρὴ εἶναι ἐν τῷ τοιῷδε, αἰσχυνοίμην ἄν· οἶδα γὰρ ὑμᾶς ταῦτα ἐπίσης ἐμοὶ ἐπισταμένους, καὶ ταῦτα μεμελετηκότας τε καὶ ἀκηκοότας καὶ ἀκούοντας διὰ τέλους, ἅπερ ἐγὼ, ὥστε καὶ ἄλλους εἰκότως ἂν διδάσκοιτε τάδε. Εἰ δὲ μὴ τυγχάνετε κατανενοηκότες, ἀκέσατε. Οὓς γὰρ νῦν συμμάχους τε ἔχομεν, καὶ πειρώμεθα ἡμῖν αὐτοῖς ὁμοίους ποιεῖν, τούτους δεῖ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν, ἐφ' οἷς τε ἐτρεφόμεθα ὑπὸ Κυαξάρους, ἃ τε ἠσκήμεν, ἐφ' ἅ τε αὐτὰς παρακεκλήκαμεν, ὥστε ἅσμενοι ἀντ-αγωνιεῖσθαι ἡμῖν ἔφασαν ἕξεσθαι. Καὶ τούτων δὲ αὐτὰς ὑπομιμνήσκετε, ὅτι ἥδε ἡ ἡμέρα δείξει, ὧν ἄξιος ἕκαστός ἐστιν. Ὧν γὰρ ἂν ἄνδρωποι ὀψιμαθεῖς γένωνται, οὐδὲν θαυμαστὸν, εἴ τινες αὐτῶν καὶ τὰ ὑπομνήσοντος δέονται· ἀλλ' ἀγαπητὸν, εἰ καὶ ἐξ ὑποβολῆς δύναιντο ἄνδρες ἀγαθοὶ εἶναι. Καὶ ταῦτα μέντοι πράττοντες,

σθε, ἅμα καὶ ὑμῶν αὐτῶν πεῖραν λήψεσθε. Ὁ μὲν γὰρ δυνάμενος ἐν τῷ τοιῶδε καὶ ἄλλως βελτίως ποιεῖν, εἰκότως ἂν ἤδη καὶ ἑαυτῷ συνειδείη τελείως ἀγαθὸς ἀνὴρ ὤν· ὁ δὲ τὴν τούτων ὑπόμνησιν αὐτὸς μόνος ἔχων, καὶ τοῦτο ἀγαπῶν, εἰκότως ἂν ἡμιτελῆ αὐτὸν νομίζοι. Τούτου δ' ἕνεκεν ἐκ ἐγὼ, ἔφη, αὐτοῖς λέγω, ἀλλὰ ὑμᾶς κελεύω λέγειν, ἵνα καὶ ἀρέσκειν ὑμῖν πειρῶνται· ὑμεῖς γὰρ καὶ πληγιάζετε αὐτοῖς, ἕκαστος τῷ ἑαυτοῦ μέρει. Εὖ δ' ἐπίστασθε, ἔφη, ἕως ἂν θαρρῶσι τούτοις ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπιδεικνύητε, καὶ τούτους καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ θαρρεῖν διδάξετε. Τέλος εἶπεν, 19
ἀπιόντας ἀριστᾶν ἐστεφανωμένους, καὶ σπονδὰς ποιησαμένους ἥκειν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῖς στεφάνοις. Ἐπεὶ δ' ἔτοι ἀπῆλθον, αὖθις τοὺς ἀρχηγοὺς προσεκάλεσε, καὶ τούτοις αὖ τοιάδε ἔλεξεν·

Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ τῶν ὁμοτίμων γεγόνατε, καὶ ἐπιλελεγμένοι ἐστὲ, οἳ δοκεῖτε τὰ μὲν ἄλλα τοῖς κρατίστοις ὅμοιοι εἶναι, τῇ δ' ἡλικίᾳ καὶ φρονιμώτεροι. Καὶ τοίνυν χώραν ἔχετε ἀδὲν ἧττον ἐντιμον τῶν προσωτῶν· ὑμεῖς γὰρ ὄπισθεν ὄντες τὰς τ' ἀγαθὰς ἂν, ἐφορῶντες καὶ ἐπικελεύοντες αὐτοῖς, ἔτι κρείττους ποιοῖτε· εἴ τέ τις μαλακιζοιτο, καὶ τοῦτον ὁρῶντες ἐκ ἂν ἐπιτρέποιτε αὐτῷ. Συμφέρει δ' ὑμῖν, εἴπερ τῷ καὶ ἄλλῳ, τὸ νικᾶν, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ διὰ τὸ βάρος τῆς σολῆς. Ἂν δ' ἄρα ὑμᾶς καὶ οἱ ἔμπροσθεν ἀναπαυλοῦντες ἕπεσθαι παρεγγυῶσιν, ὑπακούετε αὐτοῖς, καὶ ὅπως μηδ' ἐν τούτῳ αὐτῶν ἡττηθήσεσθε ἀντιπαρακελευόμενοι αὐτοῖς, θᾶττον ἡγεῖσθαι ἐπὶ τὰς πολεμίας. Καὶ ἅμα ἰόντες, ἔφη, ἀριστήσαντες καὶ ὑμεῖς, ἥκετε

20 σὺν τοῖς ἄλλοις ἐστεφανωμένοι εἰς τὰς τάξεις. Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον ἐντὸς ἦσαν· οἱ δ' Ἀσσύριοι καὶ δὴ ἠσθημότες ἐξήεσάν τε θρασέως, καὶ παρετάττοντο ἐξοπλιζόμενοι. Παρέταττε δὲ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, ἐφ' ἅρματος παρελαύνων, καὶ τοιάδε παρεκελεύετο·

Ἄνδρες Ἀσσύριοι, νῦν δεῖ ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι. Νῦν γὰρ περὶ ψυχῶν τῶν ὑμετέρων ὁ ἀγὼν, καὶ περὶ γῆς, ἣν ἔχετε, καὶ περὶ οἴκων, ἐν οἷς ἐτράφητε, καὶ περὶ γυναικῶν δὲ καὶ τέκνων, καὶ περὶ πάντων, ὧν κέκτησθε ἀγαθῶν. Νικήσαντες μὲν γὰρ, ἁπάντων τούτων ὑμεῖς, ὥσπερ πρόσθεν, κύριοι ἔσεσθε· εἰ δ' ἡττηθήσεσθε, οὐ ἴστε, ὅτι παρακωλύσετε ταῦτα πάντα τοῖς πολεμίοις· ἅτε ἂν νίκης ἐρῶντες, μένοντες μάχεσθε. Μωρὸν γὰρ, τὸ, κρατεῖν βελομένους, τὰ τυφλὰ τῷ σώματος καὶ ὅπλα καὶ ἄχειρα ταῦτα ἐναντία τίθεσθαι τοῖς πολεμίοις φεύγουσι. Μωρὸς δὲ καὶ, εἴ τις ζῆν βελόμενος φεύγειν ἐπιχειροίη· εἰδὼς, ὅτι οἱ μὲν νικῶντες σώζονται, οἱ δὲ φεύγοντες ἀποθνήσκουσι μᾶλλον τῶν μενόντων. Μωρὸς δὲ καὶ, εἴ τις χρημάτων ἐπιθυμῶν, ἥττων προσίεται. Τίς γὰρ ἂν οἴδεν, ὅτι οἱ μὲν νικῶντες τά τε ἑαυτῶν σώζουσι, καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων προσλαμβάνουσιν· οἱ δ' ἡττώμενοι ἅμα ἑαυτούς τε καὶ τὰ ἑαυτῶν πάντα ἀποβάλλουσιν; Ὁ μὲν δὴ Ἀσσύριος ἐν τούτοις ἦν.

21 Ὁ δὲ Κυαξάρης πέμπων πρὸς τὸν Κῦρον ἔλεγεν, ὅτι ἤδη καιρὸς εἴη, ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· εἰ γὰρ νῦν, ἔφη, ἔτι ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἔξω τοῦ ἐρύματος, ἐν ᾧ ἂν προσίωμεν, πολλοὶ ἔσονται· μὴ ἔν ἀναμένωμεν, ἕως ἂν πλείους ἡμῶν γένωνται, ἀλλ' ἴωμεν, ἕως ἔτι οἱόμεθα εὐπετῶς

εὐπετῶς αὐτῶν κρατῆσαι ἂν. Ὁ δ' αὖ Κῦρος ἀπε-
κρίνατο· Ὦ Κυαξάρη, εἰ μὴ ὑπὲρ ἥμισυ αὐτῶν ἔσον-
ται οἱ ἡττηθέντες, εὖ ἴσθι, ὅτι ἡμᾶς μὲν ἐρῶσι, φο-
βουμένους τὸ πλῆθος, τοῖς ὀλίγοις ἐπιχειρῆσαι· αὐτοὶ
δὲ οὐ νομίσουσιν ἡττῆσθαι· ἀλλ' ἄλλης σοι μάχης δεή-
σειεν, ᾗ ἂν ἄμεινον ἴσως βουλεύσαιντο, ἢ νῦν βεβούλευν-
ται, παραδόντες ἑαυτοὺς ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὥσθ', ὁπό-
σοις ἂν βουλώμεθα αὐτῶν, μάχεσθαι. Οἱ μὲν δὴ ἄγ-
γελοι ταῦτα ἀκούσαντες ᾤχοντο.

Ἐν τούτῳ δ' ἦλθε Χρυσάντας τε ὁ Πέρσης, καὶ ἄλ- 22
λοι τινὲς τῶν ὁμοτίμων, αὐτομόλους ἄγοντες. Καὶ ὁ
Κῦρος, ὡς εἰκὸς, ἠρώτα τοὺς αὐτομόλους τὰ ἐκ τῶν πο-
λεμίων. Οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι ἐξίοιέν τε ἤδη σὺν τοῖς
ὅπλοις, καὶ παρατάττοι αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ἔξω ὤν,
καὶ παρακελεύοιτο μὲν δὴ τοῖς ἀεὶ ἔξω οὖσι πολλά τε
καὶ ἰσχυρὰ, ὡς ἔφασαν λέγειν τοὺς ἀκούοντας. Ἐνταῦ- 23
θα εἶπεν ὁ Χρυσάντας, Τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, εἰ καὶ
σὺ συγκαλέσας, ἕως ἔτι ἔξεστι, παρακελεύσαιο, εἰ
ἄρα καὶ σὺ ἀμείνους ποιήσαις τοὺς στρατιώτας; Καὶ ὁ
Κῦρος εἶπεν· Ὦ Χρυσάντα, μηδέν σε λυπούντων αἱ
τοῦ Ἀσσυρίου παρακελεύσεις· οὐδεμία γὰρ οὕτως ἔσται
καλὴ παραίνεσις, ἥ τις τοὺς μὴ ὄντας ἀγαθοὺς αὐθη-
μερὸν ἀκούσαντας ἀγαθοὺς ποιήσει· οὐκ ἂν οὖν τοξότας
γε, εἰ μὴ ἔμπροσθεν τοῦτο μεμελετηκότες εἶεν·
οὐδ' ἀκοντιστὰς, οὐδὲ μὴν ἱππέας γε· οὐδὲ μὴν τά γε
σώματα ἱκανοὺς πονεῖν, ἢν μὴ πρόσθεν ἠσκηκότες ὦσι.
Καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν· Ἀλλ' ἀρκεῖ τοι, ὦ Κῦρε, ἐὰν 24
τὰς ψυχὰς αὐτῶν παρακελευσάμενος ἀμείνους ποιή-
σῃς. Ἦ καὶ δύναιτ' ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἷς λόγος ῥη-

θεὶς αὐθημερὸν αἰδοῦς μὲν ἐμπλῆσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουσάντων, ἢ ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν κωλῦσαι, προτρέψαι δὲ ὡς χρὴ, ἐπαίνου μὲν ἕνεκα πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ὑποδύεσθαι, λαβεῖν δ' ἐν ταῖς γνώμαις βεβαίως τοῦτο, ὡς αἱρετώτερόν ἐστι μαχομένους ἀποθνήσκειν μᾶλλον, ἢ φεύγοντας σωθῆναι; Ἆρ' οὐκ, ἔφη, εἰ μέλλουσι τοιαῦται διάνοιαι ἐγγενήσεσθαι ἀνθρώποις, καὶ ἔμμονοι ἔσεσθαι, πρῶτον μὲν νόμους ὑπάρξαι δεῖ τοιούτους, δι' ὧν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἔντιμος καὶ ἐλευθέριος ὁ βίος παρασκευασθήσεται, τοῖς δὲ κακοῖς ταπεινός τε καὶ ἀλγεινὸς καὶ ἀβίωτος ὁ αἰὼν ἐπανακείσεται; Ἔπειτα διδασκάλους, οἶμαι, δεῖ καὶ ἄρχοντας ἐπὶ τούτοις γενέσθαι, οἵτινες δείξουσί τε ὀρθῶς, καὶ διδάξουσι, καὶ ἐθίσουσι ταῦτα δρᾶν, ἕως ἂν ἐγγένηται αὐτοῖς, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς εὐδαιμονεστάτους τῷ ὄντι νομίζειν, τοὺς δὲ κακοὺς καὶ δυσκλεεῖς ἀθλιωτάτους πάντων ἡγεῖσθαι. Οὕτω γὰρ δεῖ διατεθῆναι τοὺς μέλλοντας τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβου τὴν μάθησιν κρείττονα παρέξεσθαι. Εἰ δέ τοι, ἰόντων εἰς μάχην σὺν ὅπλοις, ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν μαθημάτων ἐξίστανται, ἐν τούτῳ δυνήσεταί τις ἀπορραψῳδήσας παραχρῆμα ἄνδρας πολεμικοὺς ποιῆσαι, πάντων ἂν ῥᾷστον εἴη, καὶ μαθεῖν καὶ διδάξαι τὴν μεγίστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀρετήν. Ἐπειδὴ ἔγωγ', ἔφη, οὐδ' ἂν τούτοις ἐπίστευον ἐμμόνοις ἔσεσθαι, οὓς νῦν ἔχοντες παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἠσκοῦμεν, εἰ μὴ καὶ ὑμᾶς ἑώρων παρόντας, οἳ καὶ παράδειγμα αὐτοῖς ἔσεσθε, οἵους χρὴ εἶναι, καὶ ὑποβάλλειν δυνήσεσθε, ἤν τι ἐπιλανθάνωνται. Τοὺς δ' ἀπαιδεύτους παντάπασιν ἀρετῆς

θαυμά-

θαυμάζοιμ' ἂν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, εἴ τι πλέον ἂν ὠφελήσειε λόγος καλῶς ῥηθεὶς εἰς ἀνδραγαθίαν, ἢ τὰς ἀπαιδεύτους μουσικῆς ᾆσμα καλῶς ᾀσθὲν εἰς μουσικήν. Οἱ μὲν τοιαῦτα διελέγοντο.

Ὁ δὲ Κυαξάρης πάλιν πέμπων ἔλεγεν, ὅτι ἐξαμαρτάνοι διατρίβων, καὶ οὐκ ἄγων ὡς τάχιστα ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο δὴ τότε τοῖς ἀγγέλοις· Ἀλλ' εὖ μὲν ἴστω, ἔφη, ὅτι οὔπω εἰσὶν ἔξω, ὅσους ἔδει· καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλετε αὐτῷ ἐν ἅπασιν· ὅμως δὲ, ἐπεὶ ἐκείνῳ δοκεῖ, ἄξω ἤδη. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ προσευξάμενος τοῖς θεοῖς, ἐξῆγε τὸ στράτευμα. Ὡς δ' ἤρξατο ἄγειν ἔτι θᾶττον, ὁ μὲν ἡγεῖτο, οἱ δ' εἵποντο, εὐτάκτως μὲν, διὰ τὸ ἐπίστασθαί τε καὶ μεμελετηκέναι ἐν τάξει πορεύεσθαι· ἐῤῥωμένως δὲ, διὰ τὸ φιλονείκως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, καὶ διὰ τὸ τὰ σώματα ἐκπεπονῆσθαι, καὶ διὰ τὸ πάντας ἄρχοντας τοὺς πρωτοστάτας εἶναι· ἡδέως δὲ, διὰ τὸ φρονίμως ἔχειν· ἠπίσταντο γὰρ, καὶ ἐκ πολλοῦ οὕτως ἐμεμαθήκεσαν, ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ῥᾷστον τὸ ὁμόσε ἰέναι τοῖς πολεμίοις, ἄλλως τε καὶ τοξόταις, καὶ ἀκοντισταῖς, καὶ ἱππεῦσιν.

Ἕως δ' ἔτι βελῶν ἔξω ἦσαν, παρηγγύα ὁ Κῦρος σύνθημα, ΖΕΥΣ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΚΑΙ ΗΓΕΜΩΝ. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἧκε τὸ σύνθημα ἀνταποδιδόμενον, ἐξῆρχεν αὖ Διοσκούροις παιᾶνα τὸν νομιζόμενον· οἱ δὲ θεοσεβῶς πάντες συνεπήχησαν μεγάλῃ τῇ φωνῇ· ἐν τῷ τοιούτῳ γὰρ δὴ οἱ δεισιδαίμονες ἧττον τοὺς ἀνθρώπους φοβοῦνται. Ἐπεὶ δ' ὁ παιὰν ἐγένετο, ἅμα πορευόμενοι οἱ ὁμότιμοι φαιδροὶ, καὶ πεπαιδευμένοι, περι-

θρῶντες ἀλλήλους, ὀνομάζοντες παρασάτας, ἐπισάτας, λέγοντες πολὺ τὸ, Ἄγετε ἄνδρες φίλοι, Ἄγετ' ἄνδρες ἀγαθοί, παρεκάλουν ἀλλήλους ἕπεσθαι. Οἱ δ' ὅπισθεν, αὐτῶν ἀκούσαντες, ἀντιπαρεκελεύοντο τοῖς πρώτοις ἡγεῖσθαι ἐρρωμένως. Ἦν δὲ μετὸν τὸ στράτευμα τῷ Κύρῳ προθυμίας, φιλοτιμίας, ῥώμης, θάρσους, παρακελευσμᾶ, σωφροσύνης, πειθοῦς· ὅπερ οἶμαι δεινότατον τοῖς ὑπεναντίοις. Τῶν δ' Ἀσσυρίων οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἁρμάτων προμαχοῦντες, ὡς ἐγγὺς ἤδη προσεμίγνυε τὸ Περσικὸν πλῆθος, ἀνέβαινον ἐπὶ τὰ ἅρματα, καὶ ἀνεχώρουν πρὸς τὸ ἑαυτῶν πλῆθος· οἱ δὲ τοξόται, καὶ ἀκοντισταὶ, καὶ σφενδονῆται αὐτῶν ἀφίεσαν τὰ βέλη πολλῷ πρὸ ἐξικνεῖσθαι. Ὡς δ' ἐγγὺς ἐγένοντο οἱ Πέρσαι ἐπέβησαν τῶν ἀφειμένων βελῶν, ἐφθέγξατο δὴ ὁ Κῦρος· Ἄνδρες ἄριστοι, νῦν δὴ θᾶττόν τις ἡμῶν ἐπιδεικνύτω ἑαυτὸν καὶ παρεγγυάτω. Οἱ μὲν δὴ παρεδίδοσαν ταῦτα· ὑπὸ δὲ προθυμίας καὶ μένος καὶ τὸ σπεύδειν συμμίξαι, δρόμῳ τινὲς ἤρξαντο· συνεφέπετο δὲ καὶ πᾶσα ἡ φάλαγξ δρόμῳ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος, ἐπιλαθόμενος τοῦ βαδην, δρόμῳ ἡγεῖτο· καὶ ἅμα ἐφθέγγετο· Τίς ἕψεται; Τίς ἀγαθός; Τίς πρῶτος ἄνδρα καταβαλεῖ; Οἱ δὲ ἀκούσαντες, τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐφθέγγοντο· καὶ διὰ πάντων δὴ, ὥσπερ παραγγέλματα, ἦτος ἐχώρει· Τίς ἕψεται; Τίς ἀγαθός; Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι οὕτως ἔχοντες ὁμόσε ἐφέροντο· οἵ γε μὴν πολέμιοι οὐκέτι ἐδύναντο μένειν, ἀλλὰ τραπόμενοι ἔφευγον εἰς τὸ ἔρυμα. Οἱ δ' αὖ Πέρσαι κατὰ τὰς εἰσόδους ἑπόμενοι, ὠθισμένων αὐτῶν, πολλοὺς ἀπέκτειναν· τοὺς δὲ εἰς τὰς τάφρους ἐμπίπτοντας ἐπισπεύσαντες ἐφόνευον,

νευον, ἄνδρας ὁμοῦ καὶ ἵππους· ἔνια γὰρ τῶν ἁρμάτων εἰς τὰς τάφρους ἠναγκάσθη φεύγοντα συνεισπεσεῖν. Καὶ οἱ τῶν Μήδων δὲ ἱππεῖς, ὁρῶντες ταῦτα, ἤλαυνον εἰς τὰς ἵππους τῶν πολεμίων· οἱ δ' ἐνέκλιναν καὶ τάττας. Ἔνθα δὴ καὶ ἵππων διωγμὸς ἦν καὶ ἀνδρῶν, καὶ φόνος ἐξ ἀμφοτέρων. Οἱ δ' ἐντὸς τοῦ ἐρύματος τῶν Ἀσσυρίων, ἐσηκότες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς τάφρου, τοξεύειν μὲν καὶ ἀκοντίζειν εἰς τοὺς ἀποκτείνοντας ἅτε ἔφρόνουν, ἅτ' ἐδύναντο, διά τε τὰ δεινὰ ὁράματα, καὶ διὰ τὸν φόβον. Τάχα δὲ καὶ καταμαθόντες τῶν Περσῶν τινας διακεκοφότας πρὸς τὰς εἰσόδους τοῦ ἐρύματος, ἐτράποντο, καὶ ἀπὸ τῶν κεφαλῶν ἔφευγον. Ἰδοῦσαι δὲ αἱ γυναῖκες τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν συμμάχων φυγὴν ἤδη καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀνέκραγον, καὶ ἔθεον ἐκπεπληγμέναι, αἱ μὲν καὶ τὰ τέκνα ἔχουσαι, αἱ δὲ καὶ γεώτεραι καταῤῥηγνύμεναι τὰς πέπλους, καὶ ὀρυπτόμεναι, καὶ ἱκετεύουσαι πάντας, ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν, μὴ φεύγειν καταλιπόντας αὐτάς, ἀλλ' ἀμῦναι καὶ τέκνοις καὶ ἑκυταῖς καὶ σφίσιν αὐτοῖς. Ἔνθα δὴ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς πιστοτάτοις ὡρμημένοι ἐπὶ τὰς εἰσόδους, καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς κεφαλὰς, καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο, καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο. Ὡς δ' ἔγνω ὁ Κῦρος τὸ γιγνόμενον, δείσας, μὴ καὶ βιάσαιντο ἄσω, ὀλίγοι ὄντες ὑπὸ πολλῶν σφαλεῖέν τι, παρηγγύησεν ἐπὶ πόδα ἀνάγειν ἔξω βελῶν, καὶ πείθεσθαι. Ἔνθα δὴ ἔγνω τις ἂν τὰς ὁμοτίμους καὶ πεπαιδευμένας ὡς δεῖ· ταχὺ μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐπείθοντο, ταχὺ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγελλον. Ὡς δ' ἔξω βελῶν ἐγένοντο, ἔσησαν κατὰ χώραν πολλῷ μᾶλλον χορῷ, ἀκριβῶς εἰδότες, ὅπῃ ἔδει ἕκαστον γενέσθαι.

29

ΞΕΝΟ-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ'

Cap. I. ΜΕΙΝΑΣ δὲ ὁ Κῦρος μέτριον χρόνον αὐτᾷ σὺν τῷ στρατεύματι, καὶ δηλώσας, ὅτι ἕτοιμοί εἰσι μάχεσθαι, εἴ τις ἐξέρχοιτο, ὡς εἶδεν ἐξιὼν, ἀπήγαγεν, ὅσον ἐδόκει καλῶς ἔχειν, καὶ κατεστρατοπεδεύσατο· φυλακάς τε κατασησάμενος, καὶ σκοπὰς προπέμψας, 2 καὶ ἕλεξε τοιάδε· Ἄνδρες Πέρσαι, πρῶτον μὲν τοὺς θεοὺς ἐγώ τε ἐπαινῶ, ὅσον δύναμαι, καὶ ὑμεῖς πάντες, οἶμαι· νίκης τε γὰρ τετυχήκαμεν καὶ σωτηρίας. Τούτων μὲν ἔν γε χρὴ χαριστήρια, ὧν ἂν ἔχωμεν, τοῖς θεοῖς ἀποτελεῖν. Ἔγωὰ δὲ σύμπαντας μὲν ὑμᾶς ἤδη ἐπαινῶ· (τὸ γὰρ γεγενημένον ἔργον σύμπασιν ὑμῖν καλὸν ἀποτετέλεσται) ὧν δ' ἕκαστος ἄξιος, ἐπειδὰν παρ' ὧν προσήκει πύθωμαι, τότε τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειράσομαι ἀποδιδόναι. Τὸν δ' ἐμὸν ἐγγύτατα τεταξίαρχον Χρυσάνταν, οὐδὲν παρ' ἄλλων δέομαι πυνθάνεσθαι, ἀλλ' αὐτὸς οἶδα, οἷος ἦν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὅσπερ οἶμαι καὶ ὑμεῖς πάντες, ἐποίει· ἐπεὶ δ' ἐγὼ παρηγγύησα ἐπαναγειν, καλέσας ὀνόματι αὐτὸν, ἀνατεταμένος ἔτος τὴν μάχαιραν, ὡς παίσων πολέμιον, ὑπήκουσέ τε μου εὐθὺς, καὶ ἀφεὶς, ὃ ἔμελλε ποιεῖν, τὸ κελευόμενον ἔπραττεν· αὐτός τε γὰρ ἐπανῆγεν, καὶ τοῖς ἄλλοις μάλα ἐπισπερχῶς παρηγγύα· ὥστ' ἔφθασεν ἐξ βελῶν τὴν τάξιν ποιήσας, πρὶν τοὺς πολεμίους κατανοῆσαι

νῆσαί τε, ὅτι ἀναχωρῶμεν, καὶ τόξα ἐντείνασθαι, καὶ τὰ παλτὰ ἐπαφεῖναι· ὡς αὐτός τε ἀβλαβὴς, καὶ τὰς ἑαυτῶ ἄνδρας ἀβλαβεῖς διὰ τὸ πείθεσθαι παρέχεται. Ἄλλες δ', ἔφη, ὁρῶ τετρωμένας, περὶ ὧν ἐγὼ σκεψάμενος, ἐν ὁποίῳ χρόνῳ ἐτρώθησαν, τότε τὴν γνώμην περὶ αὐτῶν ἀποφανοῦμαι. Χρυσάνταν δὲ, καὶ ἐργάτην τῶν πολεμικῶν, καὶ φρόνιμον, καὶ ἄρχεσθαι ἱκανὸν καὶ ἄρχειν, χιλιαρχίᾳ μὲν ἤδη τιμῶ· ὅταν δὲ καὶ ἄλλό τι ἀγαθὸν ὁ Θεὸς δῷ, ἄμε τότε ἐπιλήσομαι αὐτᾶ. Καὶ πάντας δὲ ὑμᾶς βέλομαι, ἔφη, ὑπομνῆσαι· ἃ γὰρ νῦν εἴδετε ἐν τῇ μάχῃ τῇδε, ταῦτα ἐνθυμούμενοι μήποτε παύσησθε, ἵνα παρ' ὑμῖν αὐτοῖς αἰεὶ κρίνητε, πότερον ἡ ἀρετὴ μᾶλλον, ἢ ἡ φυγὴ σώζει τὰς ψυχάς, καὶ πότερον οἱ μάχεσθαι θέλοντες ῥᾷον ἀπαλλάττεται, ἢ οἱ μὴ ἐθέλοντες, καὶ ποίαν τινὰ ἡδονὴν τὸ νικᾶν παρέχει· ταῦτα γὰρ νῦν ἄριστα κρίναιτ' ἄν, πεῖράν τε αὐτῶν ἔχοντες, καὶ ἄρτι γεγενημένα τῶ πράγματος. Καὶ ταῦτα μὲν, ἔφη, αἰεὶ διανοούμενοι, βελτίες ἂν εἶητε· νῦν δὲ, ὡς καὶ θεοφιλεῖς, καὶ ἀγαθοὶ, καὶ σώφρονες ἄνδρες, δειπνοποιεῖσθε, καὶ σπονδὰς τοῖς θεοῖς ποιεῖσθε, καὶ παιᾶνα ἐξάρχετε, καὶ ἅρμα τὸ παραγγελλόμενον προνοεῖτε.

Εἰπὼν ταῦτα, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἤλασε· καὶ πρὸς Κυαξάρην ἐλθὼν, καὶ συνησθεὶς ἐκείνῳ κοινῇ, ὡς εἰκὸς, καὶ ἰδὼν τακεῖ, καὶ ἐρόμενος, ἄ τι δέοιτο, ἀπήλαυνεν εἰς τὸ ἑαυτῶ στράτευμα. Καὶ οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον δειπνοποιησάμενοι, καὶ φυλακὰς κατασπάσαμενοι, ὡς ἔδει, ἐκοιμήθησαν. Οἱ δὲ Ἀσσύριοι, καὶ

καὶ τεθνηκότος τὸ ἄρχοντος, καὶ σχεδὸν σὺν αὐτῷ τῶν βελτίστων, ἠθύμεν μὲν πάντες, πολλοὶ δὲ καὶ ἀπεδίδρασκον αὐτῶν τῆς νυκτὸς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Ὁρῶντες δὲ ταῦτα ὅ τε Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι αὐτῶν, ἠθύμεν· πάντα μὲν γὰρ ἦν χαλεπά· ἀθυμίαν δὲ πᾶσι πλείστην παρεῖχεν, ὅτι τὸ ἡγούμενον φίλον τῆς στρατιᾶς διεφθάρθαι ἐδόκει ταῖς γνώμαις. Οὕτω δὴ ἐκλείπουσι τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀπέρχονται 4 νυκτός. Ὡς δ' ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἔρημον ἀνδρῶν ἐφάνη τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, εὐθὺς διαβιβάζει ὁ Κῦρος τοὺς Πέρσας πρώτους· καταλέλειπτο δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων πολλὰ μὲν πρόβατα, πολλοὶ δὲ βόες, πολλαὶ δὲ ἅμαξαι, πολλῶν ἀγαθῶν μεσταί· ἐκ δὲ τούτου διέβαινον ἤδη καὶ οἱ ἀμφὶ Κυαξάρην Μῆδοι πάντες, καὶ ἠριστοποιοῦντο ἐνταῦθα. Ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τοὺς ἑαυτοῦ ταξιάρ- 5 χους, καὶ ἔλεξε τοιαῦτα· Οἶά μοι δοκῶμεν καὶ ὅσα ἀγαθὰ, ὦ ἄνδρες, ἀφῆναι, θεῶν ἡμῖν ταῦτα διδόντων; Νῦν γὰρ, ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι φοβούμενοι ἡμᾶς ἀποδεδράκασιν, αὐτοὶ ὁρᾶτε· οἵτινες δὲ ἐν ἑρύμασιν ὄντες ἐκλιπόντες τοῦτο φεύγουσι, πῶς τούτους οἰόμεθ' ἄν τις μᾶλλον, ἰδόντας ἡμᾶς ἐν τῷ ἰσοπέδῳ; Οἵτινες δὲ ἄπειροι ἡμῶν ὄντες οὐχ ὑπέμειναν, πῶς νῦν γ' ἂν ὑπομείνοιεν, ἐπεὶ ἥττηνται, καὶ πολλὰ κακὰ ὑφ' ἡμῶν πεπόνθασιν; Ὧν δὲ οἱ βέλτιστοι ἀπολώλασι, πῶς οἱ φαυλότεροι ἐκείνων μάχεσθαι ἂν ἡμῖν ἐθέλοιεν; 6 Καί τις εἶπε, Τί οὖν ἐν διώκομεν ὡς τάχιστα, καταθήλων γε ἄττω τῶν ἀγαθῶν ὄντων; Καὶ ὃς εἶπεν, Ὅτι ὕπτιον προσδεόμεθα· εἰ μὲν γὰρ κρατήσομεν τῶν πολε-

μίων,

μίων, ἃς μάλιστα καιρὸς ἦν ἢ λαβεῖν, ἢ ἀποκτεῖναι, ἕτοι ἐφ' ἵππων νέονται· ἃς ἡμεῖς τρέπεσθαι μὲν σὺν θεοῖς ἱκανοί, διώκοντες δὲ αἱρεῖν οὐχ ἱκανοί. Τί ἦν, ἔφασαν, ἀκ ἐλθὼν Κυαξάρει ταῦτα λέγεις; Καὶ ὃς εἶπε· Συνέπεσθε τοίνυν μοι πάντες, ὡς εἰδῇ, ὅτι πᾶσιν ὑμῖν ταῦτα δοκεῖ. Ἐκ τότε εἵποντό τε πάντες, καὶ, ἔλεγον, οἷα ἐπιτήδεια ἐδόκει εἶναι, ὑπὲρ ὧν ἐδέοντο.

Καὶ ὁ Κυαξάρης ἅμα μὲν, ὅτι ἐκεῖνοι ἤρχοντο τῷ λόγῳ, ὥσπερ ὑπεφθόνει· ἅμα δὲ ἴσως καλῶς ἐδόκει ἔχειν αὐτῷ, μὴ πάλιν κινδυνεύειν· (καὶ γὰρ αὐτός τε περὶ εὐθυμίαν ἐτύγχανεν ὢν, καὶ τῶν ἄλλων Μήδων ἐώρα πολλὰς τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦντας) εἶπε δ' ἓν ὧδε· Ἀλλ', ὦ Κῦρε, ὅτι μὲν μάλιστα ἀνθρώπων μελετᾶτε ὑμεῖς οἱ Πέρσαι, πρὸς μηδεμίαν ἡδονὴν ἁπλήστως διακεῖσθαι, καὶ ὁρῶν καὶ ἀκούων οἶδα· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, τῆς μεγίστης ἡδονῆς πολὺ μᾶλλον συμφέρειν ἐγκρατῆ εἶναι. Μείζω δὲ ἡδονὴν τί παρέχει ἀνθρώποις εὐτυχίας, ἢ νῦν ἡμῖν παραγεγένηται; Ἣν μὲν τοίνυν, ἐπεὶ εὐτυχήκαμεν, σωφρόνως διαφυλάττωμεν αὐτὴν, ἴσως δυναίμεθ' ἂν ἀκινδύνως εὐδαιμονοῦντες γηρᾶν· εἰ δ' ἁπλήστως χρώμενοι ταύτῃ, ἄλλην καὶ ἄλλην πειρασόμεθα διώκειν, ὁρᾶτε, μὴ πάθωμεν, ἅπερ πολλοὺς μὲν λέγουσιν ἐν θαλάττῃ πεπονθέναι, διὰ τὸ εὐτυχεῖν ἐκ ἐθέλοντας παύεσθαι πλέοντας, ἕως ἂν ἀπόλωνται· πολλοὺς δὲ νίκης τυχόντας, ἑτέρας ἐφιεμένους, καὶ τὴν πρόσθεν ἀποβαλεῖν. Καὶ γὰρ εἰ μὲν οἱ πολέμιοι ἥττους ὄντες ἡμῶν ἔφευγον, ἴσως ἂν καὶ διώκειν τοὺς ἥττους ἀσφαλῶς ἔχε· νῦν δὲ

κατανόησον,

κατανόησον, πόσῳ αὐτῶν μέρει πάντες μαχεσάμενοι νενικήκαμεν· οἱ δ' ἄλλοι ἄμαχοί εἰσιν· οὓς εἰ μὲν μὴ ἀναγκάσοιμεν μάχεσθαι, ἀγνοοῦντες καὶ ἡμᾶς καὶ ἑαυτοὺς, δι' ἀμαθίαν καὶ μαλακίαν ἀπίασιν· εἰ δὲ γνώσονται, ὅτι καὶ ἀπιόντες οὐδὲν ἧττον κινδυνεύουσιν ἢ μένοντες, ὅπως μὴ ἀναγκάσωμεν αὐτοὺς, καὶ εἰ μὴ βούλονται, ἀγαθοὺς γενέσθαι. Ἴσθι γὰρ, ὅτι οὐ σὺ μᾶλλον τὰς ἐκείνων γυναῖκας καὶ παῖδας ἐπιθυμεῖς λαβεῖν, ἢ ἐκεῖνοι σῶσαι. Ἐννόει δ', ὅτι καὶ αἱ σύες, ἐπειδὰν ὀφθῶσι, φεύγουσι καὶ πολλαὶ οὖσαι σὺν τοῖς τέκνοις· ἐπειδὰν δέ τις αὐτῶν θηρᾷ τι τῶν τέκνων, οὐκέτι φεύγει, οὐδ' ἢν μία τύχῃ οὖσα, ἀλλ' ἰέται ἐπὶ τὸν λαμβάνειν πειρώμενον. Καὶ νῦν μὲν ἐπικατακλείσαντες ἑαυτοὺς εἰς ἔρυμα, παρέσχον ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὥστε ὁπόσοις ἐβουλόμεθα αὐτῶν μάχεσθαι· εἰ δ' ἐν εὐρυχωρίᾳ πρόσιμεν αὐτοῖς, καὶ μαθήσονται, χωρὶς γενόμενοι, οἱ μὲν κατὰ πρόσωπον ἡμῖν, ὥσπερ νῦν, ἐναντιοῦσθαι, οἱ δ' ἐκ πλαγίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου πλαγίου, οἱ δὲ καὶ ὄπισθεν· ὅρα, μὴ πολλῶν ἑκάστῳ ἡμῶν καὶ ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν δεήσοι. Πρὸς δ' ἔτι, ἔφη, οὐ βουλοίμην ἂν ἔγωγε νῦν, ὁρῶν Μήδους εὐθυμουμένους, ἐξαναστήσας ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι.

9 Καὶ ὁ Κῦρος ὑπολαβὼν εἶπεν· Ἀλλὰ μηδένα σύ γε ἀναγκάσῃς, ἀλλὰ τοὺς ἐθέλοντάς μοι ἕπεσθαι δός· καὶ ἴσως ἂν σοὶ καὶ τῶν σῶν φίλων τούτων ἑκάστῳ ἥκοιμεν ἄγοντες, ἐφ' οἷς πάντες εὐθυμήσεσθε. Τὸ μὲν γὰρ πλῆθος ἡμεῖς γε τῶν πολεμίων οὐ διωξόμεθα· (πῶς γὰρ ἂν καὶ καταλάβοιμεν;) οὖν δέ τι ἢ ἀπεσχισμένον

σχισμένον τῶ στρατεύματος λάβωμεν, ἢ τι ὑπολειπόμενον, ἥξομεν πρός σε ἄγοντες. Ἐννόει δ', ἔφη, ὅτι καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ σὺ ἐδέξω, ἤλθομεν, σοὶ χαριζόμενοι, μακρὰν ὁδὸν καὶ σὺ ἓν ἡμῖν δίκαιον ἐς ἀντιχαρίζεσθαι, ἵνα καὶ ἔχοντές τι οἰκαδε ἀφικώμεθα, καὶ μὴ εἰς τὸν σὸν θησαυρὸν πάντες ὁρῶμεν. Ἐνταῦθα δὴ ἔλεξεν ὁ Κυαξάρης· Ἀλλ' εἴγε μέντοι ἐθέλων τις ἕποιτο, καὶ χάριν ἔγωγέ σοι ἀδείην ἄν. Σύμπεμψον τοίνυν μοι τῶν ἀξιοπίστων τούτων τινὰ, ὃς ἐρεῖ, ἃ ἂν σὺ ἐπιτείλῃς. Λαβὼν δὴ ἴθι, ἔφη, ὁντινα ἐθέλῃς τούτων. Ἔνθα δὴ ἐτύγχανεν ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς αὐτῶ εἶναι, καὶ φίλητὸς, παρών. Εὐθὺς ἓν ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀρκεῖ, ἔφη, ἐμοιγε οὗτοσί. Καὶ οὗτος τοίνυν, ἔφη, σοὶ ἑπέσθω· Καὶ λέγε σὺ, ἔφη, τὸν θέλοντα ἰέναι μετὰ Κύρου. Οὕτω δὴ λαβὼν τὸν ἄνδρα ἐξῆει. Ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, εὐθὺς ὁ Κῦρος εἶπε· Νῦν δὲ σὺ δηλώσας, ἐὰ ἀληθῆ ἔλεγες, ὅτε ἔφης ἥδεσθαί μοι θεώμενος. Οὔκουν ἀπολείψομαί σε, ἔφη ὁ Μῆδος, ἐὰ ταῦτα λέγεις. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὐκοῦν καὶ ἄλλοις προθύμως λέξεις; Κἀκεῖνος ἐπομόσας, Νὴ τὸν Δί', ἔφη, ἕως ἄν γε ποιήσω, καὶ σὲ ἡδέως ἐμὲ θεᾶσθαι. Τότε δὴ ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τῶ Κυαξάρους, τά τε ἄλλα προθύμως ἀπήγγελλε τοῖς Μήδοις, καὶ προσετίθει, ὅτι αὐτός γε ἐκ ἀπολείψοιτο ἀνδρὸς ἀρίστου καὶ καλλίστου, καὶ, τὸ μέγιστον, ἀπὸ θεῶν γεγονότος.

Πράττοντος δὲ ταῦτα τῶ Κύρου, θείως πως ἀφικνοῦνται ἀπὸ Τρκανίων ἄγγελοι. Οἱ δὲ Τρκάνιοι ὅμοροι μὲν τῶν Ἀσσυρίων εἰσὶν, ἔθνος δ' ἐ πολύ· διὸ καὶ ὑπήκοοι τῶν Ἀσσυρίων ἦσαν· ἔφιπποι δὲ καὶ

Cap. II.

τότε ἐδόκει εἶναι, καὶ νῦν ἔτι δοκῶσι· διὸ καὶ ἐχρῶντο αὐτοῖς οἱ Ἀσσύριοι, ὥσπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Σκιρίταις· ἰδόντες φαδόμενοι αὐτῶν, ἄτ' ἐν πόνοις, ἄτ' ἐν κινδύνοις. Καὶ δὴ καὶ τότε ὀπισθοφυλακεῖν αὐτὰς ἐκέλευον, ὡς χιλίας ὔντας ἱππέας, ἵνα, εἴ τι ὄπισθεν δεινὸν εἴη, ἐκεῖνοι πρὸ ἑαυτῶν τὰτ' ἔχοιεν.

2 Οἱ δὲ Τρκάνιοι, ἅτε μέλλοντες ὕστατοι πορεύεσθαι, καὶ τὰς ἁμάξας τὰς ἑαυτῶν καὶ τὰς οἰκέτας ὑστάτας εἶχον. Στρατεύονται γὰρ δὴ οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔχοντες οἱ πολλοί, μεθ' ὥσπερ καὶ οἰκοῖσι· καὶ τότε δὴ ἐστρατεύοντο οἱ Τρκάνιοι ὕστως. Ἐννοηθέντες δὲ, οἷά τε πάσχεσιν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ὅτι νῦν τεθνᾶσι μὲν ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἠτιμημένοι δ' εἶεν, φόβος δὲ πολὺς εἴη ἐν τῷ στρατεύματι, οἵ τε σύμμαχοι αὐτῶν ὡς ἀθύμως ἔχοιεν καὶ ἀπολείποιεν· ταῦτα ἐνθυμηθέντες ἔδοξεν αὐτοῖς, νῦν καλὸν εἶναι ἀποστῆναι, εἰ θέλοιεν οἱ ἀμφὶ Κῦρον συνεπιθέσθαι. Καὶ πέμπουσιν ἀγγέλους πρὸς Κῦρον· ἀπὸ γὰρ τῆς μάχης τὸ τάτε ὄνομα μέγιστον

3 ἦν ἤκουτο. Οἱ δὲ πεμφθέντες λέγουσι Κύρῳ, ὅτι μισοῖεν τὰς Ἀσσυρίας δικαίως, νῦν δὲ, εἰ βάλοιτο ἐπ' αὐτὰς, καὶ σφεῖς σύμμαχοι ὑπάρχοιεν καὶ ἡγήσοιντο· ἅμα δὲ πρὸς τάτοις διηγέοντο, τὰ τῶν πολεμίων ὡς ἔχοι, οἷα δὴ ἐπαίριον βαλόμενοι ὡς μάλιστα στρατεύεσθαι αὐτόν. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο αὐτὰς, Καὶ δοκεῖτε ἄν, ἔφη, ἡμᾶς ἔτι καταλαβεῖν αὐτὰς, πρὶν ἂν τοῖς ἑρύμασιν εἶναι; ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἔφη, μάλα σύμφορα τᾶτο ἡγέμεθα εἶναι, ὅτι ἔλαθον ἡμᾶς ἀποδράντες. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, βαλόμενος αὐτὰς ὡς μέγιστον φρονεῖν ἐπὶ σφίσιν. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτε

καὶ

καὶ αὔριον ἕωθεν, εἰ εὔζωνοι πορεύοιντο, καταλήψοιντο· ὑπὸ γὰρ τοῦ ὄχλου καὶ τῶν ἁμαξῶν σχολῇ πορεύεσθαι αὐτούς· καὶ ἅμα, ἔφασαν, ἅτε τὴν προτεραίαν νύκτα ἀγρυπνήσαντες, νῦν μικρὸν πορευθέντες ἐστρατοπεδεύκασι. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ἔχετε οὖν, ὧν λέγετε, 4
πιστόν τι, ἡμᾶς διδάσκον, ὡς ἀληθεύετε; Ὁμήρους γ', ἔφασαν, ἐθέλομεν ἐλάσαντες αὐτίκα τῆς νυκτὸς ἀγαγεῖν· μόνον καὶ σὺ ἡμῖν θεῶν τε πιστὰ ποίησον, καὶ δεξιὰν δὸς, ἵνα φέρωμεν καὶ τοῖς ἄλλοις ταῦτα, ἅπερ ἂν αὐτοὶ λάβωμεν παρὰ σοῦ. Ἐκ τούτου τὰ πιστὰ δίδωσιν αὐτοῖς, ἦ μὴν, ἐὰν ἐμπεδῶσιν, ἃ λέγουσιν, ὡς φίλοις καὶ πιστοῖς χρήσεσθαι αὐτοῖς, ὡς μήτε Περσῶν μήτε Μήδων μεῖον ἔχειν παρ' αὐτῷ. Καὶ νῦν δ' ἔτι ἰδεῖν ἐστιν Ὑρκανίους καὶ πιστευομένους καὶ ἀρχὰς ἔχοντας, ὥσπερ καὶ Περσῶν καὶ Μήδων οἳ ἂν δοκῶσιν ἄξιοι εἶναι.

Ἐπειδὴ δ' ἐδείπνησαν, ἐξῆγε τὸ στράτευμα ἔτι 5
φωτὸς ὄντος, καὶ τοὺς Ὑρκανίους περιμένειν ἐκέλευσεν, ἵνα ἅμα ἴοιεν. Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι πάντες, ὥσπερ εἰκὸς, εὐθὺς ἔξω ἦσαν, καὶ Τιγράνης, ἔχων τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα· τῶν δὲ Μήδων ἐξῄεσαν οἱ μὲν, διὰ τὸ παιδὶ Κύρῳ ὄντι παῖδες ὄντες φίλοι γενέσθαι· οἱ δὲ, διὰ τὸ, ἐν θήραις συγγενόμενοι, ἀγασθῆναι αὐτοῦ τὸν τρόπον· οἱ δὲ, διὰ τὸ χάριν εἰδέναι, ὅτι μέγαν αὐτοῖς φόβον ἀπεληλακέναι ἐδόκει· οἱ δὲ, καὶ ἐλπίδας ἔχοντες, διὰ τὸ ἄνδρα φαίνεσθαι ἀγαθὸν, καὶ εὐτυχῆ καὶ μέγαν ἔτι ἰσχυρῶς ἔσεσθαι αὐτόν· οἱ δὲ, ὅτε ἐτρέφετο ἐν Μήδοις, εἴ τινι ἀγαθὸν συνέπραξεν, ἀντιχαρίζεσθαι ἐβούλοντο· (πολλοῖς δὲ πολλὰ διὰ φιλαν-

θρωπίαν παρὰ τȣ̃ πάππȣ ἀγαθὰ διεπέπρακτο) πολλοὶ δ', ἐπεὶ τȣ̀ς Ὑρκανίȣς εἶδον, καὶ λόγος διεδόθη ὡς ἡγήσοιντο ἐπὶ πολλὰ ἀγαθὰ, ἐξῄεσαν καὶ τȣ̃ λαβεῖν
6 τι ἕνεκα. Οὕτω δὴ καὶ Μῆδοι σχεδὸν ἅπαντες ἐξῆλθον, πλὴν ὅσοι σὺν Κυαξάρει ἔτυχον σκηνȣ̃ντες· ὅτοι δὲ κατέμειναν, καὶ οἱ τȣ́των ὑπήκοοι. Οἱ δὲ ἄλλοι πάντες φαιδρῶς καὶ προθύμως ἐξωρμῶντο, ἅτε ȣ̓κ ἀνάγκῃ, ἀλλ' ἐθελȣ́σιοι καὶ χάριτος ἕνεκα ἐξιόντες. Ἐπειδὴ δὲ ἔξω ἦσαν, πρῶτον μὲν πρὸς τȣ̀ς Μήδȣς ἐξελθὼν ἐπῄνεσέ τε αὐτȣ̀ς, καὶ ἐπηύξατο, μάλιστα μὲν θεȣ̀ς αὐτοῖς ἵλεως ὄντας ἡγεῖσθαι καὶ σφισιν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς δυνηθῆναι χάριν αὐτοῖς ταύτης τῆς προθυμίας ἀποδȣ̃ναι. Τέλος δ' ȣ̃ν εἶπεν, ὅτι ἡγήσοιντο μὲν αὐτοῖς οἱ πεζοὶ, ἐκείνȣς δὲ ἕπεσθαι σὺν τοῖς ἵπποις ἐκέλευσε· καὶ ὅπȣ ἂν ἢ ἀναπαύωνται, ἢ ἐπίσχωσι τῆς πορείας, ἐκέλευσεν αὐτοῖς πρὸς ἑαυτὸν παρελαύνειν τινὰς, ἵνα εἰδῶσι τὸ ἀεὶ καίριον.

7 Ἐκ τȣ́τȣ ἡγεῖσθαι ἐκέλευσε τȣ̀ς Ὑρκανίȣς. Καὶ οἳ ἠρώτων, Τί δὲ ȣ̓κ ἀναμένεις, ἔφασαν, τȣ̀ς ὁμήρȣς ἕως ἂν ἀγάγωμεν, ἵνα καὶ σὺ ἔχων τὰ πιστὰ παρ' ἡμῶν πορεύῃ; Καὶ τὸν ἀποκρίνασθαι λέγεται· Ἐννοῶ γὰρ, φάναι, ὅτι ἔχομεν πάντες τὰ πιστὰ ἐν ταῖς ἡμετέραις χερσίν. Οὕτω γὰρ δοκȣ̃μεν παρεσκευάσθαι, ὡς, ἐὰν μὲν ἀληθεύητε, ἱκανοὶ εἶναι ὑμᾶς εὖ ποιεῖν· ἐὰν δὲ ἐξαπατᾶτε, ȣ̃τω νομίζομεν ἔχειν, ὡς μὴ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν γενέσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον, ἐὰν οἱ θεοὶ βȣ́λωνται, ὑμᾶς ἐφ' ἡμῖν γενήσεσθαι. Καὶ μέντοι, ἔφη, ὦ Ὑρκάνιοι, ἐπειδήπερ φατὲ ὑτάτȣς πορεύεσθαι τȣ̀ς

ὑμετέρȣς,

ὑμετέρους, ἐπειδὰν ἴδητε αὐτοὺς, σημαίνετε ἡμῖν, ὅτι οἱ ὑμέτεροί εἰσιν, ἵνα φειδώμεθα αὐτῶν. Ἀκούσαντες 8
ταῦτα οἱ Ὑρκάνιοι, τὴν μὲν ὁδὸν ἡγοῦντο, ὥσπερ ἐκέλευε, τὴν δὲ ῥώμην τῆς ψυχῆς ἐθαύμαζον· καὶ οὐχὶ τοὺς Ἀσσυρίους, οὐδὲ τοὺς Λυδοὺς, οὐδὲ τοὺς συμμάχους ἑαυτῶν ἔτι ἐφοβοῦντο, ἀλλὰ, μὴ παντάπασιν ὁ Κῦρος μικράν τινα ἑαυτῶν οἴοιτο ῥοπὴν εἶναι, καὶ παρόντων καὶ ἀπόντων.

Πορευομένων δὲ, ἐπεὶ νὺξ ἐγένετο, λέγεται φῶς τῷ Κύρῳ καὶ τῷ στρατεύματι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προφανὲς γενέσθαι, ὥστε πᾶσι φρίκην μὲν πρὸς τὸ θεῖον ἐγγίγνεσθαι, θάρσος δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους. Ὡς δὲ εὔζωνοί τε καὶ ταχὺ ἐπορεύοντο, εἰκότως πολλήν τε ὁδὸν διήνυσαν, καὶ ἅμα κνέφαϊ πλησίον γίγνονται τοῦ τῶν Ὑρκανίων στρατεύματος. Ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ ἄγγελοι, 9
λέγουσι τῷ Κύρῳ, ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ σφέτεροι· τῷ τε γὰρ ὑστάτους εἶναι, γιγνώσκειν ἔφασαν, καὶ τῷ πλήθει τῶν πυρῶν. Ἐκ τούτου πέμπει τὸν ἕτερον αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς, προστάξας λέγειν, εἰ φίλοι εἰσὶν, ὡς τάχιστα ὑπαντᾶν τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας. Συμπέμπει δέ τινας καὶ τῶν σὺν ἑαυτῷ, καὶ λέγειν ἐκέλευσε τοῖς Ὑρκανίοις, ὅτι, ὡς ἂν ὁρῶσιν αὐτοὺς προσφερομένους, οὕτω καὶ αὐτοὶ ποιήσουσιν. Οὕτω δὴ ὁ μὲν μένει τῶν ἀγγέλων παρὰ Κύρῳ, ὁ δὲ προσελαύνει πρὸς τοὺς Ὑρκανίους.

Ἐν ᾧ δ' ἐσκόπει τοὺς Ὑρκανίους ὁ Κῦρος, ὅ τι ποιήσουσιν, ἐπέστησε τὸ στράτευμα· καὶ παρελαύνουσι πρὸς αὐτὸν οἱ τῶν Μήδων προεστηκότες καὶ ὁ Τιγράνης, καὶ ἐρωτῶσι, τί δεῖ ποιεῖν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Τοῦτ' ἔστι τὸ πλησίον Ὑρκανίων στράτευμα, καὶ οἴχεται ὁ ἕτερος, 10

τῶν ἀγγέλων πρὸς αὐτὲς, καὶ τῶν ἡμετέρων τινὲς σὺν αὐτῷ, ἐρέντες, ἃ φίλοι εἰσὶν, ὑπαντῶν τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας πάντας. Ἐὰν μὲν ἕν ἄτως ἴωσι, δεξιῶσθε αὐτὲς, καθ' ὃν ἂν ᾖ ἕκαστος, καὶ ἅμα θαῤῥύνετε· ἐὰν δὲ ὅπλα αἴρωνται, ἢ φεύγειν ἐπιχειρῶσι, τάτων,
11 ἔφη, πρώτων εὐθὺς πειρᾶσθε μηδένα λείπειν. Ὁ μὲν τοιαῦτα παρήγγειλεν. Οἱ δὲ Ἀρκάνιοι, ἀκέσαντες τῶν ἀγγέλων, ἥσθησάν τε, καὶ ἀναπηδήσαντες ἐπὶ τὰς ἵππας παρῆσαν, τὰς δεξιὰς, ὥσπερ ἔρητο, προτάνοντες· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι ἀντεδεξιῶντό τε αὐτὲς καὶ ἐθαῤῥύνοντο. Ἐκ τάτε δὴ λέγει ὁ Κῦρος, Ἡμεῖς μὲν δὴ, ὦ Ἀρκάνιοι, ἤδη ὑμῖν πιστεύομεν· καὶ ὑμᾶς δὲ χρὴ πρὸς ἡμᾶς ἄτως ἔχειν. Τᾶτο δ', ἔφη, ἡμῖν πρῶτον ἅπαντε, ὁπόσον ἀπέχει ἐνθένδε, ἔνθα αἱ ἀρχαὶ
12 εἰσι τῶν πολεμίων, καὶ τὸ ἀθρόον αὐτῶν. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι ὀλίγῳ πλέον ἢ παρασάγγην. Ἐνταῦθα δὴ λέγει ὁ Κῦρος, Ἄγετε δὴ, ἔφη, ὦ ἄνδρες Πέρσαι καὶ Μῆδοι, καὶ ὑμεῖς, ὦ Ἀρκάνιοι, (ἤδη γὰρ καὶ πρὸς ὑμᾶς ὡς συμμάχους καὶ κοινωνὲς διαλέγομαι) εὖ χρὴ εἰδέναι, νῦν ὅτι ἐν τάτῳ ἐσμὲν, ἔνθα μαλακισάμενοι μὲν, πάντων ἂν τῶν χαλεπωτάτων τύχοιμεν· (ἴασι γὰρ οἱ πολέμιοι, ἐφ' ἃ ἥκομεν) ἢν δὲ κατὰ τὸ καρτερὸν ἐμβάλλωμεν ἴωμεν ῥώμῃ καὶ θυμῷ ἐπὶ τὲς πολεμίες, αὐτίκα μάλα ὄψεσθε ὥσπερ ὄϊλον ἀποδιδρασκόντων καὶ εὑρημένων, τὰς μὲν ἱκετεύοντας αὐτῶν, τὰς δὲ φεύγοντας, τὰς δ' ἐδὲ ταῦτα φρονεῖν δυναμένας. Ἡτλημένοι τε γὰρ ὄψονται ἡμᾶς, καὶ ἅτε θεόμενοι ἥξειν, ἅτε συντετυγμένοι, ἅτε μάχεσθαι παρεσκευασμένοι, κατειλημμένοι ἔσονται. Εἰ ἂν ἡδέως

βελό-

βελοίμεθα καὶ δειπνῆσαι καὶ νυκτερεῦσαι καὶ βιοτεύειν τὸ ἀπὸ τάδε, μὴ δῶμεν αὐτοῖς σχολὴν μήτε βελεύσασθαι, μήτε παρασκευάσασθαι μηδὲν ἀγαθὸν ἑαυτοῖς, μηδὲ γνῶναι πάμπαν, ὅτι ἄνθρωποί ἐσμεν· ἀλλὰ γέρρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις ἅπαντα καὶ πληγὰς ἥκειν νομιζόντων. Καί ὑμᾶς μὲν, ἔφη, ὦ Τρκώμιοι, ὑμᾶς αὐτὰς προπεπασαντες ἡμῶν, προπορεύεσθε ἔμπροσθεν, ὅπως τῶν ὑμετέρων ὅπλων ὁρωμένων λανθάνωμεν ὅτι πλεῖσον χρόνον. Ἐπειδὰν δ' ἐγὼ πρὸς τῷ στρατεύματι γένωμαι τῶν πολεμίων, παρ' ἐμοὶ μὲν καταλείπετε ἕκαστοι τάξιν ἱππέων, ὡς, ἐάν τι δέῃ, χρῶμαι μένων παρὰ τὸ στρατόπεδον. Ὑμῶν δὲ οἱ μὲν ἄρχοντες καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐν τάξει ἐλαύνετε ἀθρόοι, ἐσωφρονεῖτε, ἵνα μήποτε ἀθρόῳ τινὶ ἐντυχόντες ἀποβιασθῆτε· τοὺς δὲ νεωτέρους ἐφίετε διώκειν· ἦτοι δὲ καινοντων· Τᾶτο γὰρ ἀσφαλέστατον νῦν ὡς ἐλαχίστης τῶν πολεμίων λείπειν. Ἢν δὲ (τὸ πολλοῖς δὴ συμβεβηκὸς κρατῆσαι) τὴν τύχην ἀνατρέψαι γίγνηται, φυλάξασθαι δεῖ τὸ ἐφ' ἁρπαγὴν τραπέσθαι· ὡς ὁ τᾶτο ποιῶν ἀκέτι ἀνὴρ ἔσιν, ἀλλὰ σκευοφόρος, καὶ ἕξεσι τῷ βελομένῳ ἤδη χρῆσθαι τάτῳ ὡς ἀνδραπόδῳ. Ἐκεῖνο δὲ χρὴ γνῶναι, ὅτι ἀδὲν ἐσι κερδαλεώτερον τᾶ νικᾶν. Ὁ γὰρ κρατῶν ἅμα πάντα συνήρπακε, καὶ τὰς ἄνδρας, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ χρήματα, καὶ πᾶσαν ἅμα τὴν χώραν. Πρὸς ταῦτα τᾶτο μόνον ὁρᾶτε, ὅπως τὴν νίκην διασώσωμεν· ἐν γὰρ ταύτῃ καὶ αὐτὸς ὁ ἁρπάζων ἕχεται. Καὶ τᾶτο ἅμα διώκοντες μέμνησθε, ἥκειν πάλιν ὡς ἐμὲ ἔτι φωτὸς ὄντος· ὡς σκότος γενομένε ἀδένα ἔτι προσδεξόμεθα.

13 Ταῦτα σπὼν ἀπέπεμπεν ἐς τὰς τάξεις ἑκάστας, καὶ ἐκέλευεν ὥμα πορευομένους τοῖς αὐτῆ ἕκαστον δεκαδάρχοις ταῦτα σημαίνειν. (ἐν μετώπῳ γὰρ οἱ δεκάδαρχοι ἦσαν, ὥστε ἀκοὴν) τὰς δὲ δεκαδάρχας τῇ δεκάδι ἕκαστον κελεύειν παραγγέλλειν. Ἐν τούτῳ προῆγεν μὲν οἱ Τρκάνιοι, αὐτὸς δὲ τὸ μέσον ἔχων σὺν τοῖς Πέρσαις ἐπορεύετο· τὰς δὲ ἵππους ἑκατέρωθεν,
14 ὥσπερ εἰκὸς, παρέταξε. Τῶν δὲ πολεμίων, ἐπεὶ σαφὲς ἐγένετο, οἱ μὲν ἐθαύμαζον τὰ ὁρώμενα, οἱ δὲ ἐγίνωσκον ἤδη· οἱ δ' ἤγγελλον, οἱ δ' ἐβόων, οἱ δ' ἔλυον ἵππους, οἱ δὲ συνεσκευάζοντο, οἱ δ' ἐῤῥίπτουν τὰ ὅπλα ἀπὸ τῶν ὑποζυγίων, οἱ δ' ὡπλίζοντο· οἱ δὲ ἀνεπήδων ἐπὶ τὰς ἵππους, οἱ δὲ ἐχαλίνων· οἱ δὲ τὰς γυναῖκας ἀνεβίβαζον ἐπὶ τὰ ὀχήματα· οἱ δὲ τὰ πλεῖστα ἄξια ἐλάμβανον, ὡς διασωσόμενοι, οἱ δὲ καταῤῥύπτοντες τὰ τοιαῦτα ἠλίσκοντο· οἱ δὲ πλεῖστοι εἰς φυγὴν ὥρμων. Οἴεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἄλλα πολλά τε καὶ παντοδαπὰ ποιεῖν αὐτούς· πλὴν ἐμάχετο ἀδεὴς,
15 ἀλλ' ἀμαχητὶ ἀπώλοντο. Κροῖσος δὲ ὁ Λυδῶν βασιλεὺς, ὡς θέρος ἦν, τάς τε γυναῖκας ἐν ταῖς ἁρμαμάξαις προυπεπέμψατο τῆς νυκτὸς, ὡς ἂν ῥᾷον πορεύοιντο κατὰ τὸ ψύχος, καὶ αὐτὸς ἔχων τὰς ἵππους ἐπηκολούθει. Καὶ τὸν Φρύγα ταυτά φασι ποιῆσαι, τὸν τῆς παρ' Ἑλλησπόντου ἄρχοντα Φρυγίας. Ὡς δὲ παρήσθοντο τῶν φευγόντων καὶ καταλαμβανόντων ἑαυτὰς, πυθόμενοι τὸ γιγνόμενον, ἔφευγον δὴ καὶ αὐτοὶ κατὰ κράτος. Τὸν δὲ τῶν Καππαδοκῶν βασιλέα καὶ τὸν τῶν Ἀραβίων, ἔτι ἐγγὺς ὄντας καὶ ὑπασπάντας ἀθρόους κατακαίνουσιν οἱ Τρκάνιοι. Τὰ

δὲ

δὲ πλεῖστον ἦν τῶν ἀποθανόντων Ἀσσυρίων καὶ Ἀραβίων· ἐν γὰρ τῇ ἑαυτῶν ὄντες χώρᾳ, εὐσυντονώτατα πρὸς τὴν πορείαν εἶχον. Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι καὶ Ἰρκάνιοι, οἷα δὴ εἰκὸς κρατοῦντες, τοιαῦτα ἐποίουν διώκοντες. Ὁ δὲ Κῦρος τοὺς παρ' ἑαυτῷ ἱππέας καταλειφθέντας περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον, καὶ εἴ τινας σὺν ὅπλοις ἐξιόντας ἴδοιεν, κατακαίνειν· τοῖς δ' ὑπομένουσιν ἐκήρυξεν, ὁπόσοι τῶν πολεμίων στρατιωτῶν ἦσαν ἱππεῖς, ἢ πελτασταί, ἢ τοξόται, ἀποφέρειν τὰ ὅπλα συνδεδεμένα, τοὺς δὲ ἵππους ἐπὶ ταῖς σκηναῖς καταλιπεῖν· ὅστις δὲ μὴ ταῦτα ποιήσει αὐτίκα τῆς κεφαλῆς στερηθήσεσθαι· τοὺς δὲ κοπίδας προχείρους ἔχοντες, ἐν τάξει περιῆσαν. Οἱ μὲν δὴ τὰ ὅπλα ἔχοντες, ἐξίππευον ἀποφέροντες εἰς ἓν χωρίον ὅποι ἐκέλευσε· καὶ ταῦτα μὲν, οἷς ἐπέταξεν, ἔκαιον.

Ὁ δὲ Κῦρος ἐνενόησεν, ὅτι ἦλθον μὲν οὔτε σῖτα οὔτε ποτὰ ἔχοντες, ἄνευ δὲ τούτων οὔτε στρατεύεσθαι δυνατὸν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ποιεῖν. Σκοπῶν δὲ, ὡς ἂν ταῦτα τάχιστα καὶ κάλλιστα γένοιτο, ἐνθυμεῖται, ὅτι ἀνάγκη πᾶσι τοῖς στρατευομένοις ἐστὶν, εἶναί τινα, ὅτῳ καὶ σκηνῆς μελήσει, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια παρεσκευασμένα τοῖς στρατιώταις εἰσιόντες ἕξουσιν. Καὶ τοίνυν ἔγνω, ὅτι τάττειν εἰκὸς μάλιστα πάντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ νῦν κατειλῆφθαι ἂν ἦν, διὰ τὸ ἀμφὶ συσκευασίαν ἔχειν· ἐκήρυττε δὴ, παρεῖναι πάππας τὰς ἐπιτρόπας· εἰ δέ τις μὴ εἴη ἐπίτροπος, τὸν πρεσβύτατον ἀπὸ σκηνῆς· τῷ δὲ ἀπειθοῦντι πάντα τὰ χαλεπὰ ἀπεῖπεν. Οἱ δὲ, ὁρῶντες καὶ τοὺς δεσπότας πειθομένους, ταχὺ ἐπείθοντο. Ἐπεὶ δὲ παρεγένοντο, πρῶτον μὲν

μὲν ἐκέλευσε καθίζεσθαι αὐτῶν οἷς ἐστι πλέον ἢ δυοῖν μηνῶν ἐν τῇ σκηνῇ τὰ ἐπιτήδεια. Ἐπεὶ δὲ τούτους εἶδεν, αὖθις ἐκέλευσεν, οἷς μηνὸς ἦν· ἐν δὲ τούτῳ σχεδὸν σύμπαντες ἐκαθίζοντο. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔμαθεν, εἶπεν ὧδε αὐτοῖς· Ἄγετε τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, οἵτινες ὑμῶν τὰ μὲν κακὰ μισεῖτε, ἀγαθοῦ δέ τινος παρ' ἡμῶν βούλεσθ' ἂν τυγχάνειν, ἐπιμελήθητε προθύμως, ὅπως διπλάσια ἐν τῇ σκηνῇ ἑκάστῃ σιτία καὶ ποτὰ παρεσκευασμένα ᾖ τοῖς δεσπόταις καὶ τοῖς οἰκέταις, ἢ ἃ καθ' ἡμέραν ἐποιεῖτε· καὶ τἄλλα δὲ πάντα, ὁπόσα καλὴν δαῖτα παρέξει, ἕτοιμα ποιεῖτε· ὡς αὐτίκα μάλα παρέσονται, ὁπότεροι ἂν κρατῶσι, καὶ ἀξιώσουσιν ἔκπλεω ἔχειν πάντα τὰ ἐπιτήδεια. Ἴστε οὖν, ὅτι συμφέροι ἂν ὑμῖν, ἀμέμπτως δέχεσθαι τοὺς ἄνδρας.

19 Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσαντες, πολλῇ σπουδῇ τὰ παρηγγελμένα ἔπραττον. Ὁ δ' αὖ συγκαλέσας τοὺς ταξιάρχους ἔλεξε τοιάδε·

Ἄνδρες φίλοι, γιγνώσκομεν, ὅτι νῦν ἔξεστιν ἡμῖν προτέροις τῶν ἀπόντων συμμάχων ἀρίσου τυχεῖν, καὶ τοῖς μάλα ἐσπουδασμένοις σιτίοις καὶ ποτοῖς χρῆσθαι· ἀλλ' οὔ μοι δοκεῖ τοῦτ' ἂν τὸ ἄριστον πλέον ὠφελῆσαι ἡμᾶς, ἢ τὸ τῶν συμμάχων ἐπιμελεῖς φανῆναι, οὐδ' ἂν αὕτη ἡ εὐωχία ἰσχυροτέρους τοσοῦτον ποιῆσαι, ὅσον εἰ δυναίμεθα τοὺς συμμάχους προθύμους ποιεῖσθαι. Εἰ δὲ τῶν νυνὶ διωκόντων καὶ κατακαινόντων τοὺς ἡμετέρους πολεμίους, καὶ μαχομένων, εἴ τις ἐναντιοῦται, τούτων δόξομεν οὕτως ἀμελεῖν, ὥστε, καὶ πρὶν εἰδέναι, ὅ τι πράττουσιν, ἠριστηκότες φαίνεσθαι, ὅπως μὴ αἰσχροὶ μὲν φανούμεθα, ἀσθενεῖς δ' ἐσόμεθα, συμμάχων ἀποροῦν-

τες.

τες. Τὸ δὲ τῶν πονέντων καὶ κινδυνευόντων ἐπιμελη-
θῆναί τινα, ὅπως εἰσιόντες τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσιν, αὕτη
ἂν ἡμᾶς ἡ δοίνη πλείω εὐφράνειεν, ὡς ἐγὼ φημι, ἢ
τὸ παραχρῆμα τῇ γαστρὶ χαρίσασθαι. Ἐννοήσατε
δ', ἔφη, ὡς, εἰ μηδ' ἐκείνης αἰσχυντέον ἦν, εἰ δ' ὡς
ἡμῖν προσήκει ἄτε πλησμονῆς ποτε, ἄτε μέθης· ἃ γάρ
πω διαπέπρακται ἡμῖν, ἃ βουλόμεθα, ἀλλ' αὐτὰ
πάντα νῦν ἀκμάζει ἐπιμελείας δεόμενα. Ἔχομεν
γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολεμίας πολλαπλασίας ἡμῶν
αὐτῶν, καὶ τάττας λελυμένας· ἃς καὶ φυλάττεσθαι
ἴσως ἔτι προσήκει, καὶ φυλάττειν, ὅπως ὦσι καὶ οἱ
ποιήσοντες ἡμῖν τὰ ἐπιτήδεια. Ἔτι δ' οἱ ἱππεῖς ἡμῖν
ἅπασι, Φρυντίδα παρέχοντες, ὅπη εἰσὶ· κἂν ἔλθω-
σιν, εἰ παραμενοῦσιν. Ὥστε, ὦ ἄνδρες, νῦν μοι δοκεῖ
τοιοῦτον σῖτον προσφέρεσθαι δεῖν ἡμᾶς καὶ τοιοῦτον πο-
τὸν, ὁποῖόν τις οἴεται μάλιστα σύμφορον εἶναι πρὸς τὸ
μήτε ὕπνῳ, μήτε ἀφροσύνῃ ἐμπίπλασθαι. Ἔτι δὲ
καὶ χρήματα ἐγὼ οἶδα, ὅτι πολλὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ
ἐστὶν, ὧν ἐκ ἀγνοῶ ὅτι δυνατὸν ἡμῖν (κοινῶν αὐτῶν ὄν-
των τοῖς συγκαταληφόσι) νοσφίσασθαι, ὁπόσα ἂν
βουλώμεθα· ἀλλ' ἅ μοι δοκεῖ τὸ λαβεῖν κερδαλεώτε-
ρον εἶναι τῶν, δικαίως φαινομένοις ἑκάστοις, τάττῳ πρίασθαι
ὅτι μᾶλλον αὐτὸς, ἢ νῦν ἀσπάζεσθαι ἡμᾶς. Δοκεῖ
δέ μοι, ἔφη, καὶ τὸ νεῖμαι τὰ χρήματα, ἐπειδὰν ἔλ-
θωσι, Μήδοις καὶ Ὑρκανίοις καὶ Τιγράνῃ ἐπιτρέψαι·
κἂν τι μεῖον ἡμῖν διάσωνται, κέρδος ἡγήσασθαι· διὰ
γὰρ τὰ κέρδη ἥδιον ἡμῖν παραμενοῦσι. Τὸ μὲν γὰρ
νῦν πλεονεκτῆσαι, ὀλιγοχρόνιον ἂν ἡμῖν τὸν πλοῦτον
παράσχοι· τὸ δὲ, ταῦτα προεμένους, ἐκεῖνα κτήσασθαι,

ὅθεν

ὅθεν ὁ πλεῖστος φύεται, τοῦθ', ὡς ἐγὼ δοκῶ, ἀγνικότερον ἡμῖν δύναιτ' ἂν τὸν πλεῖστον καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις παρέχειν. Οἶμαι δ', ἔφη, καὶ οἴκοι ἡμᾶς τάτε ἕνεκεν ἀσκεῖν, καὶ γαστρὸς κρείττους εἶναι καὶ ἀκαίρων κερδῶν, ἵν', ὁπότε δέοι, ἀγαίμεθα αὐτοῖς συμφόρως χρῆσθαι· πᾶ δ' ἂν ἐν μείζοσι τῶν νῦν παρόντων ἐπιδαξαίμεθα τὴν παιδείαν, ἐγὼ μὲν οὐκ ὄρῳ

20 Ὁ μὲν ἕτως εἶπε· συνεῖπε δ' αὐτῷ Τσάσπας, ἀνὴρ Πέρσης τῶν ὁμοτίμων, ὧδε. Δεινὸν γάρ τ' ἂν εἴη, ὦ Κῦρε, εἰ ἐν θήρᾳ μὲν πολλάκις ἄσιτοι καρτερεῖμεν, ὅπως θηρίον τι ὑποχείριον ποιησώμεθα, καὶ μάλα μικρὸ ἴσως ἄξιον· ὅλβον δὲ ὅλον πειρώμενοι θηρᾶν, εἰ ἐμποδών τι ποιησαίμεθα γενέσθαι ἡμῖν, ἃ τῶν μὲν κακῶν ἀνθρώπων ἄρχα, τοῖς δ' ἀγαθοῖς πάθεται, οὐκ ἂν μὴ πρέποντα ἡμῖν δοκοίημεν ποιεῖν. Ὁ μὲν Τσάσπας δὴ ἕτω συνεῖπεν· οἱ δ' ἄλλοι πάντες ταῦτα συνήνεν. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἄγετε δή, ἔφη, ἐπειδὴ ὁμονοοῦμεν ταῦτα, πέμψατε ἀπὸ λόχε πέντε ἄνδρας ἕκαστος τῶν σπαδιστάτων· ἕτοι δὲ περιόντες, ἢν μὲν ἂν ὁρῶσι πορσύνοντας τὰ ἐπιτήδεια, ἐπαινοῦντων· ἢν δ' ἀμελοῦντας, κολαζόντων ἀφειδέστερον, ἢ ὡς δεσπόται.

C. III. Οὕτω μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν.

Τῶν δὲ Μήδων τινὲς ἤδη οἱ μὲν, ἀμάξας προωρμημένας καταλαμβάνοντες καὶ ἀποστρέψαντες, προσήλαυνον μέσας, ὧν ἐσῆτο ἡ στρατιά, οἱ δὲ καὶ ἁρμαμάξας γυναικῶν τῶν βελτίστων, τῶν μὲν, γνησίων, τῶν δὲ, καὶ παλλακίδων, διὰ τὸ κάλλος συμπεραιγομένων· καὶ ταύτας εἰληφότες προσῆγον. Πάντες γὰρ ἔτι καὶ νῦν, οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν στρατευόμενοι, ἔχοντες τὰ πλείστα

πλείστα ἄξια στρατεύονται, λέγοντες, ὅτι μᾶλλον μάχοιντ' ἄν, εἰ τὰ φίλτατα παρείη· τάτοις γὰρ φασιν ἀνάγκην εἶναι προθύμως ἀλέξειν. Ἴσως μὲν ἔν ἅτως ἔχει· ἴσως δὲ καὶ ποιῆσιν αὐτὰ τῇ ἡδονῇ χαριζόμενοι.

2 Ὁ δὲ Κῦρος, ὁρῶν τὰ τῶν Μήδων ἔργα καὶ Ὑρκανίων, ὥσπερεὶ κατεμέμφετο αὐτὸν καὶ τὲς σὺν αὐτῷ, ὅτι οἱ ἄλλοι τᾶτον τὸν χρόνον ἀκμάζειν τε μᾶλλον ἑαυτῶν ἐδόκουν καὶ προσκτᾶσθαί τι, αὐτοὶ δ' ἐν ἀργοτέρᾳ χώρᾳ ὑποκαταμένειαν. Καί γὰρ δὴ οἱ ἀπάγοντες, ἀποδεικνύντες Κύρῳ, ἃ ἦγον, πάλιν ἀπήλαυνον, μεταδιώκοντες τὲς ἄλλες· ταῦτα γὰρ ἔφασάν σφισι προστετάχθαι ποιεῖν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. Δακνόμενος δὴ ὁ Κῦρος ἐπὶ τάτοις, ταῦτα μὲν ὅμως κατεχώριζε· συνεκάλει δὲ πάλιν τὲς ταξιάρχες, καὶ σάς, ὅπα ἐμέλλεν ἂν ἐξακέεσθαι τὰ λεγόμενα, εἶπε τάδε·

3 Ὅτι μέν, ὦ ἄνδρες φίλοι, ἐ κατάσχοιμεν τὰ νῦν προφαινόμενα, μεγάλα μὲν ἂν ἅπασι Πέρσαις ἀγαθὰ γένοιτο, μέγιστα δ' ἂν εἰκότως ἡμῖν, δι' ὧν πράσσεται, πάντες, οἶμαι, γινώσκομεν· ὅπως δ' ἂν αὐτῶν ἡμεῖς κύριοι γενοίμεθα, μὴ αὐτάρκεις ὄντες κτήσασθαι αὐτὰ, εἰ μὴ ἔσαι οἰκεῖον ἱππικὸν Πέρσαις, τᾶτο ἀκέτι ἐγὼ ὁρῶ. Ἐννοεῖτε γὰρ δὴ, ἔφη, ἔχομεν ἡμεῖς οἱ Πέρσαι ὅπλα, οἷς δοκεῖμεν τὲς πολεμίες τρέπεσθαι ὁμοῖοί ἰόντας· καὶ δὴ τρεπόμενοι, ποίᾳ ἢ ἱππέας, ἢ τοξότας, ἢ πελτασὰς, ἢ ἀκοντισὰς, ἄνευ ἵππων ὄντες δυναίμεθα ἂν φεύγοντας ἢ λαβεῖν, ἢ κατακαίνειν; Τίνες δ' ἂν φοβοῖντο ἡμᾶς προσιόντες κακουργεῖν ἢ τοξόται, ἢ ἀκοντισαὶ, ἢ ἱππεῖς, εὖ εἰδότες, ὅτι ἀδεὲς αὐτοῖς κίνδυνος, ὑφ' ἡμῶν πακόν τι παθεῖν μᾶλλον,

η

ἢ ὑπὸ τῶν πεφυκότων δένδρων; Εἰ δὲ ταῦτα ἅπαντα ἔχει, ἐκ εὐθήλου, ἔφη, ὅτι οἱ νῦν παρόντες ἡμῖν ἱππεῖς νομίζεσι, ταῦτα πάντα ὑποχείρια γιγνόμενα ἧττον ἑαυτῶν ἔναι, ἢ ἡμέτερα; Ἴσως δὲ νὴ Δία καὶ μᾶλλον. Νῦν μὲν ἓν ἅπαντα ταῦτα ἔχει κατ' ἀνάγκην. Εἰ δὲ ἡμεῖς ἱππικὸν κτησαίμεθα, μὴ χεῖρον τάττων, ἃ παντάπασιν ἡμῖν καταφανές, ὅτι τάς τ' ἂν πολεμίας δυναίμεθα ἄνευ τάττων ποιεῖν, ἅπερ καὶ νῦν σὺν τάττοις, τάττας τε ἔχοιμεν ἂν τότε μετριώτερον πρὸς ἡμᾶς φρονοῦντας; Ὁπότε γὰρ ἢ παρᾶναι ἢ ἀπεῖναι βάλοιντο, ἧττον ἂν ἡμῖν μέλοι, εἰ αὐτοὶ ἄνευ τάττων ἀρκοῖμεν ἡμῖν αὐτοῖς. Εἶεν. Ταῦτα μὲν δή, ἦμαι, ἀδεὲς ἂν ἀντιγνωμονήσειε, μὴ ἔχειν τὸ παν διαφέρειν, τῶν Περσῶν γενέσθαι οἰκεῖον ἱππικόν. Ἀλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἐννοεῖτε, πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο. Ἆρ' ἓν σκεψώμεθα, εἰ βουλοίμεθα καθεσάναι ἱππικὸν, τί ἡμῖν ὑπάρξει, καὶ τίνων ἐνδεῖ. Οὐκοῦν ἵπποι μὲν ἔτοι πολλοὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ καταλημμένοι, καὶ καλοὶ, οἷς παίζοντας, καὶ τἄλλα, ὅσα δεῖ ἵππους ἔχεσι χρῆσθαι. Ἀλλὰ μὴν καὶ οἷς γε δεῖ ἄνδρα ἱππέα χρῆσθαι ἔχομεν, θώρακας μὲν, ἐρύματα τῶν σωμάτων, παλτὰ δὲ, οἷς καὶ μανθάνοντες καὶ ἔχοντες χρώμεθα ἄν. Τί δὴ τὸ λοιπόν; Δηλονότι ἀνδρῶν δεῖ. Οὐκοῦν τοῦτο μάλιστα ἔχομεν· ἐδὲν γὰρ ἄτως ἡμετερόν ἐσιν, ὡς ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς. Ἀλλ' ἐρεῖ τις ἴσως, ὅτι ἐκ ἐπισάμεθα. Μὰ Δί'· ἐδὲ γὰρ τῶν ἐπισαμένων νῦν, πρὶν μαθεῖν, ἐδεὲς ἠπίσατο. Ἀλλ' εἶποι ἄν τις, ὅτι παῖδες ὄντες ἐμάνθανον. Καὶ πότερον οἱ παῖδές εἰσι φρονιμώτεροι, ὥστε μαθεῖν τὰ φραζόμενα καὶ δεικνύμενα, ἢ οἱ ἄνδρες; πότεροι

νεώτεροι δὲ, ἐὰν μάθωσιν, ἱκανώτεροι τοῖς σώμασιν ἐκπονεῖν, οἱ παῖδες ἢ οἱ ἄνδρες; Ἀλλὰ μὴν σχολή γε ἡμῖν μανθάνειν, ὅση ἄτε πᾶσιν, ἅτε ἄλλοις ἀνδράσιν· ἅτε γὰρ τοξεύειν ἡμῖν μαθητέον, ὥσπερ τοῖς παισί· προεπισάμεθα γὰρ τοῦτο· ἅτε μὴν ἀκοντίζειν· ἐπισάμεθα γὰρ τοῦτο· ἀλλ' ἐδὲ μὴν ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνδράσι, τοῖς μὲν γεωργίαν ἀσχολίαν παρέχεσι, τοῖς δὲ τέχναι, τοῖς δὲ ἄλλα οἰκεῖα· ἡμῖν δὲ στρατεύεσθαι ἢ μόνον σχολή, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. Ἀλλὰ μὴν ἔχ ὥσπερ ἄλλα πολλὰ τῶν πολεμικῶν, χαλεπὰ μὲν, χρήσιμα δέ· ἱππικὴ δὲ ἐκ ἐν ὁδῷ μὲν ἡδέως, ἢ αὐτὸς τοῖν ποδοῖν πορεύεσθαι; ἐν δὲ σπουδῇ, ἐχ ἡδὺ ταχὺ μὲν φίλῳ παραγενέσθαι, εἰ δέοι, ταχὺ δὲ, εἴτε ἄνδρα εἴτε θῆρα δέοι διώκοντα καταλαβεῖν; Ἐκεῖνο δὲ ἐκ εὐπετὲς, τὸ, ὅ τι ἂν δέῃ ὅπλον φέρειν, τὸν ἵππον τοῦτο συμφέρειν; ἀκᾶν ταὐτό γ' ἐστὶν ἔχειν τε καὶ συμφέρειν. Ὅ γε μὴν μάλιστ' ἄν τις φοβηθείη, μὴ, εἰ δέησε ἓξ ἵππε κινδυνεύειν πρότερον ἡμᾶς, πρὶν ἀκριβῶν τὸ ἔργον τοῦτο, κἄπειτα μήτε πεζοὶ ἔτι ὦμεν, μήθ' ἱππεῖς ἱκανοὶ, ἀλλ' ἐδὲ τοῦτο ἀμήχανον· ὅπε γὰρ ἂν βελώμεθα, ἐξέσῃ ἡμῖν πεζοῖς εὐθὺς μάχεσθαι· ἐδὲν γὰρ τῶν πεζικῶν ἀπομαθησόμεθα, ἱππεύειν μαθόντες. Κῦρ© μὲν ἄτως εἶπε· Χρυσάντας δὲ, συναγορεύων αὐτῷ, ὧδε ἔλεξεν.

4 Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἄτως ἐπιθυμῶ ἱππεύειν μαθῶν, ὡς νομίζω, ἐὰν ἱππεὺς γένωμαι, ἄνθρωπος πτηνὸς ἔσεσθαι. Νῦν μὲν γὰρ ἔγωγε ἀγαπῴην, ἐξὸν τῷ θεῖν ὁρμηθεὶς ἀνθρώπῳ, μόνον τῇ κεφαλῇ προέχων, ἄν τε θηρίον παραθέον ἰδὼν δυνηθῶ διατεινάμεν©

μενος φθάσαι, ὥστε ἀκοντίσαι ἢ τοξεῦσαι, πρὶν πάνυ πρόσω αὐτὸ γενέσθαι· ἢν δὲ ἱππεὺς γένωμαι, δυνήσομαι μὲν ἄνδρα ἐξ ὕψους μήκιστα καθαιρεῖν· δυνήσομαι δὲ, θηρία διώκων, τὰ μὲν ἐκ χειρὸς παίειν καταλαμβάνων, τὰ δὲ ἀκοντίζων ὥσπερ ἑστηκότα· καὶ γὰρ, ἐὰν ἀμφότερα ταχέα ᾖ, ὅρασ δὲ πλησίον γίγνηται ἀλλήλων, ὥσπερ τὰ ἑστηκότα ἔσται. Ἐγὼ δὲ δὴ μάλιστα δοκῶ, ἔφη, ζώων ἐζηλωπέναι ἱπποκενταύρους, ἃ ἐγένοντο· ὥστε προβαλεύεσθαι μὲν ἀνθρώπῳ φρονήσει, ταῖς δὲ χερσὶ τὸ δέον παλαμᾶσθαι, ἵππα δὲ τάχος ἔχειν καὶ ἰσχύν, ὥστε τὸ μὲν φεύγον αἱρεῖν, τὸ δὲ ὑπομένον ἀνατρέπειν. Οὐκοῦν πάντα καγὼ ταῦτα, ἱππεὺς γενόμενος, συγκομίζομαι πρὸς ἐμαυτόν; Προνοεῖν μέν γε ἔξω πάντα τῇ ἐμῇ ἀνθρωπίνῃ γνώμῃ, ταῖς δὲ χερσὶν ὁπλοφορήσω, διώξομαι δὲ τῷ ἵππῳ, τὸν δ' ἐναντίον ἀνατρέψομαι τῇ τῶν ἵππων ῥώμῃ· ἀλλ' ἐ συμπεφυκὼς δεδήσομαι, ὥσπερ οἱ ἱπποκένταυροι· ἐκεῖνο τοῦτό γε κρεῖττον, ἢ συμπεφυκέναι. Τὰς μὲν γὰρ ἱπποκενταύρους οἶμαι ἔγωγε πολλοῖς μὲν ἀπορεῖν τῶν ἀνθρώποις εὑρημένων ἀγαθῶν ὅπως δεῖ χρῆσθαι, πολλοῖς δὲ τῶν ἵππων ἡδέων πεφυκότων, πῶς αὐτῶν χρὴ ἀπολαύειν· ἐγὼ δὲ, ἢν ἱππεύων μάθω, ὅ ἔχων μὲν ἐπὶ τῶν ἵππων γένωμαι, τὰ τῶν ἱπποκενταύρων δήπου διαπράξομαι· ὅταν δὲ καταβῶ, δειπνήσω, καὶ ἀμφιέσομαι, καὶ καθευδήσω, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι· ὥστε τί ἄλλο ἢ διαιρετὸς ἱπποκένταυρ καὶ πάλιν σύνδετος γίγνομαι; Ἔτι δ', ἔφη, καὶ τόδε πλεονεκτήσω τῶν ἱπποκενταύρων· ὁ μὲν γὰρ δυοῖν ὀφθαλμοῖν προσωπᾶτο, καὶ δυοῖν ὠσὶν ἤκουεν· ἐγὼ δὲ τέτταρσι μὲν ὀφθαλ-

μοῖς

μοῖς τεκμαρῆμαι, τέτλαρσι δὲ ὧσι προκισθήσομαι· πολλὰ γὰρ φασιν ἀνθρώποις καὶ ἵππον τοῖς ὀφθαλμοῖς προορῶντα δηλῶν, πολλὰ δὲ τοῖς ὦσι προακούοντα σημαίνειν. Ἐμὲ μὲν ἦν, ἔφη, γράφε τῶν ἱππεύων ἐπιθυμούντων. Νὴ Δί', ἔφασαν οἱ ἄλλοι πάντες, καὶ ἡμᾶς γε. Ἐκ τούτου δὴ ἔφη ὁ Κῦρος, Τί ἦν; ἔφη, ἐπεὶ σφόδρα ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ, εἰ καὶ νόμον ἡμῖν αὐτοῖς ποιησαίμεθα, αἰσχρὸν εἶναι, οἷς ἂν ἵππος ἐγὼ πορίσω, ἄν τις φανῇ πεζῇ ἡμῶν πορευόμενος, ἐάν τε πολλὴν, ἐάν τε ὀλίγην ὁδὸν δέῃ διελθεῖν; ἵνα καὶ παντάπασιν ἱπποκενταύρους οἴωνται ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι εἶναι. Ὁ μὲν ἔτως ἐπήρετο· οἱ δὲ πάντες συνεπῄνεσαν· ὥστε ἔτι καὶ νῦν ἐξ ἐκείνου ἔτω χρῶνται Πέρσαι, καὶ ἐδεῖς ἂν τῶν καλῶν καγαθῶν ἑκὼν ὀφθείη Περσῶν ἐδαμοῦ πεζὸς ἰών. Οἱ μὲν δὴ ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἦσαν.

Ἡνίκα δ' ἦν ἔξω μέσας ἡμέρας, προσήλαυνον οἱ Μῆδοι ἱππεῖς καὶ οἱ Τρκάνιοι, ἵππους τε ἄγοντες αἰχμαλώτους καὶ ἄνδρας· ὅσοι γὰρ τὰ ὅπλα παρεδίδοσαν, ἐκ ἀπέκτανον. Ἐπεὶ δὲ προσήλασαν, πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐπυνθάνετο ὁ Κῦρος, εἰ σῶοι πάντες εἶεν αὐτῷ· ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἔφασαν, ἐκ τούτου ἠρώτα, ὅ τι ἔπραξαν. Οἱ δὲ διηγοῦντο, ἅπερ ἐποίησαν, καὶ ὡς ἀνδρείως ἕκαστα ἐμεγαλήγορον. Ὁ δὲ διήκουε πάντα ἡδέως, ὅσα ἐβούλοντο λέγειν· ἔπειτα δὲ καὶ ἐπῄνεσεν αὐτοὺς ἔτως· Ἀλλὰ καὶ δῆλοι, ἔφη, ἐστέ, ὡς ἄνδρες ἀγαθοὶ ἐγένεσθε· καὶ γὰρ μείζους φαίνεσθε, καὶ καλλίους, καὶ γοργοτέρους, ἢ πρόσθεν, ἐδεῖν. Ἐκ δὲ τούτου ἐπυνθάνετο ἤδη αὐτῶν, καὶ πόσην ὁδὸν διήλα-

C. IV.

σαν, καὶ εἰ οἰκοῖτο ἡ χώρα. Οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι καὶ πολλὴν διελασείαν, καὶ πᾶσα οἰκοῖτο ἡ χώρα, καὶ μεστὴ εἴη καὶ οἰῶν, καὶ αἰγῶν, καὶ βοῶν, καὶ ἵππων,
2 καὶ σίτου, καὶ πάντων ἀγαθῶν. Δυοῖν ἄν, ἔφη, ἐπιμελητέον ἡμῖν εἴη, ὅπως τε κρείττους ἐσόμεθα τῶν ἐχόντων αὐτὰ, καὶ ὅπως αὐτοὶ μενοῦσιν· οἰκουμένη μὲν γὰρ χώρα πολλοῦ ἄξιον κτῆμα· ἐρήμη δ' ἀνθρώπων οὖσα, ἐρήμη καὶ τῶν ἀγαθῶν γίγνεται. Τοὺς μὲν οὖν ἀμυνομένους οἶδα, ἔφη, ὅτι ἀπεκτείνατε, ὀρθῶς ποιοῦντες· (τοῦτο γὰρ μάλιστα σώζει τὴν νίκην). τοὺς δὲ παραδιδόντας, (*) αἰχμαλώτους ἐλάβετε· οὓς εἰ ἀφίεμεν, τοῦτ' αὖ σύμφορον ἄν, ὡς ἐγώ φημι, ποιήσαιμεν. Πρῶτον μὲν γὰρ νῦν οὐκ ἂν φυλάττεσθαι οὐδὲ φυλάττειν τούτους ἡμᾶς δέοι, οὐδ' ἂν σιτοποιεῖν τούτοις· (οὐ γὰρ λιμῷ γε δήπου ἀποκτενοῦμεν αὐτοὺς) ἔπειτα δὲ καὶ τούτους ἀφέντες, πλείοσιν αἰχμαλώτοις χρησόμεθα. Ἐὰν γὰρ κρατῶμεν τῆς χώρας, ἅπαντες ἡμῖν οἱ ἐν ταύτῃ οἰκοῦντες, αἰχμάλωτοι ἔσονται· μᾶλλον δὲ τούτους ζῶντας ἰδόντες καὶ ἀφεθέντας μενοῦσι καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ πείθεσθαι αἱρήσονται μᾶλλον ἢ μάχεσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν οὕτω γιγνώσκω· εἰ δ' ἄλλό τις ὁρᾷ ἄμει-
3 νον, λεγέτω. Οἱ δὲ, ἀκούσαντες, συνῄνουν ταῦτα ποιεῖν. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καλέσας τοὺς αἰχμαλώτους λέγει τάδε· Ἄνδρες, ἔφη, νῦν τε, ὅτι ἐπείθεσθε, τὰς ψυχὰς περιεποιήσασθε· τοῦ τε λοιποῦ, ἢν οὕτω ποιῆτε, οὐδ' ὁτιοῦν κακὸν ἔσται ὑμῖν, ἀλλ' ἢ οὐχ ὁ αὐτὸς ἄρξει ὑμῶν, ὥσπερ καὶ πρότερον· οἰκήσετε δὲ τὰς αὐτὰς οἰκίας, καὶ χώραν τὴν αὐτὴν ἐργάσεσθε, καὶ γυναιξὶ

ταῖς

(*) vid. §. 1.

ταῖς αὐταῖς συνοικήσετε, καὶ παίδων τῶν ὑμετέρων ἄρξετε, ὥσπερ νῦν. Ἡμῖν μέντοι ἐ μαχεῖσθε, ἀδὲ ἄλλῳ ἐδενί· ἂν δὲ καὶ ἄλλος ὑμᾶς ἀδικῇ, ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν μαχούμεθα. Ὅπως δὲ μηδ' ἐπαγγέλλῃ μηδεὶς ὑμῖν στρατεύειν, τὰ ὅπλα πρὸς ἡμᾶς κομίσατε. καὶ τοῖς μὲν κομίζουσιν ἔσται εἰρήνη, καὶ ἃ λέγομεν, ἀδόλως· ὁπόσοι δ' ἂν τὰ πολεμικὰ μὴ ἀποτίθωνται ὅπλα, ἐπὶ τούτους ἡμεῖς καὶ δὴ στρατευσόμεθα. Ἐὰν δέ τις ὑμῶν, καὶ ἰὼν ὡς ἡμᾶς εὐνοικῶς, καὶ πράττων τι καὶ διδάσκων φαίνηται, τοῦτον ἡμεῖς ὡς εὐεργέτην καὶ φίλον, ἐχ ὡς ὄδλον, περιέψομεν. Ταῦτ' ἔν, ἔφη, αὐτοί τε ἴσε, καὶ τοῖς ἄλλοις διαγγέλλετε. Ἂν δ' ἄρα, ἔφη, ἡμῶν βκλομένων ταῦτα, μὴ πείθωνταί τινες, ἐπὶ τούτους ἡμᾶς ἄγετε, ὅπως ἡμεῖς ἐκείνων, μὴ ἐκεῖνοι ἡμῶν ἄρχωσιν. Ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ προσεκύνησάν τε καὶ ταῦτα ἔφασαν ποιήσειν.

C. V.

Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ᾤχοντο, ὁ Κῦρος εἶπεν· Ὥρα δή, ὦ Μῆδοι καὶ Ἀρμένιοι, δαπνᾶν πᾶσιν ἡμῖν· παρεσκευάσαι δὲ ὑμῖν τὰ ἐπιτήδεια, ὡς ἡμεῖς βέλτιστα ἑδυνάμεθα. Ἀλλ' ἴτε, καὶ ἡμῖν πέμπετε τὰ πεποιημένα εἴτε τὸ ἥμισυ· ἱκανὸς δὲ ἀμφοτέρους πεποίηται· ὄψον δὲ μὴ πέμπετε, μηδὲ πιεῖν· ἱκανὰ γὰρ ἔχομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς παρεσκευασμένα. Καὶ ὑμεῖς δ', ἔφη, ὦ Ἰρκάνιοι, διαγάγετε αὐτὲς ἐπὶ τὰς σκηνὰς, τὲς μὲν ἄρχοντας ἐπὶ τὰς μεγίστας, (γιγνώσκετε δὲ) τὲς δ' ἄλλες ὡς ἂν δοκῇ κάλλιστα ἔχειν· καὶ αὐτοὶ δὲ δαπνᾶτε, ὅπα ἥδιστον ὑμῖν· καὶ γὰρ ἀπέραιοι αἱ σκηναί· παρεσκεύασαι δὲ καὶ ἐνθάδε, ὥσπερ καὶ τέτοις. Τοῦτο δ' ἴστε ἀμφότεροι, ὅτι τὰ μὲν ἔξω ὑμῖν ἡμεῖς νυ-

κτοφυλακήσομεν, τὰ δ' ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτοὶ ὁρᾶτε, καὶ τὰ ὅπλα ἐντίθεσθε· οἱ γὰρ ἐν ταῖς σκηναῖς ἥκιστα φίλοι ἡμῖν. 2 Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι καὶ οἱ ἀμφὶ Τιγράνην ἔλαντο, (ἦν γὰρ παρεσκευασμένα) καὶ ἱμάτια μεταλαβόντες ἐθεάπνουν· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν εἶχον τὰ ἐπιτήδεια· καὶ τοῖς Πέρσαις διέπεμπον τῶν ἄρτων ἑπτάσοις τὰς ἡμίσεις· ὄψον δὲ ἐκ ἔπεμπον ἀδὲ οἶνον, οἰόμενοι ἔχειν τὰς ἀμφὶ Κῦρον, ὅτι ἔφη ἄφθονα πάντα ἔχειν. Ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἔλεγεν, ὄψον μὲν τὸν λιμὸν, 3 πιεῖν δ' ὑπὸ τοῦ παραῤῥέοντος ποταμοῦ. Ὁ μὲν οὖν Κῦρος δεῖπνίσας τὰς Πέρσας, ἐπειδὴ συνεσκότασε, κατὰ πεμπάδας καὶ κατὰ δεκάδας πολλὰς αὐτῶν διέπεμπε· καὶ ἐκέλευσε κύκλῳ τὰ στρατόπεδα κρύπτειν, νομίζων ἅμα μὲν φυλακὴν ἔσεσθαι, ἐάν τις ἔξωθεν προσίῃ, ἅμα δὲ, ἐάν τις ἔξω χρήματα φέρων ἀποδιδράσκῃ, ἁλώσεσθαι αὐτόν· καὶ ἐγένετο ἅπως· πολλοὶ μὲν γὰρ ἀπεδίδρασκον, πολλοὶ δὲ ἑάλωσαν. Ὁ δὲ Κῦρος τὰ μὲν χρήματα τὰς λαβόντας εἶα ἔχειν, τὰς δὲ ἀνθρώπους ἐκέλευσεν ἀποσφάξαι· ὥστε τὸ λοιπὸν ἐδὲ βαλόμενος ἂν εὖρες ῥᾳδίως τὸν νύκτωρ πορευόμενον. Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι ἔτω διῆγον· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ ἔπινον, καὶ εὐωχοῦντο, καὶ ἠύλαντο, καὶ πάσης εὐθυμίας ἐνεπίμπλαντο· πολλὰ γὰρ καὶ τοιαῦτα ἐάλω, ὥστε μὴ ἀπορεῖν ἔργα τῶν ἐγρηγορότας.

4 Ὁ δὲ Κυαξάρης, ὁ τῶν Μήδων βασιλεὺς, τὴν μὲν νύκτα, ἐν ᾗ ἐξῆλθεν ὁ Κῦρος, αὐτός τε ἐμεθύσκετο, μεθ' ὧν παρεσκήνα, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ, καὶ τὰς ἄλλας δὲ Μήδας ἔᾶτο παρᾶναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πλὴν ὀλίγων, ἀκούων θόρυβον πολύν· οἱ γὰρ οἰκέται τῶν Μήδων, ἅτε τῶν δεσποτῶν ἀπειληλυθότων, ἀναμίγνυ-

καὶ ἔπινον καὶ ἐθορύβουν, ἄλλως τε καὶ ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ στρατεύματος καὶ οἶνον καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἐληφότες. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἐπὶ θύρας 5
ἐόντες ἦκε, πλὴν οἵπερ καὶ συνεδεάπνεον, καὶ τὸ στρατόπεδον κενὸν ἦκουεν εἶναι τῶν Μήδων καὶ τῶν ἱππέων, ὥρα δ', ἐπεὶ ἐξῆλθεν, ἅτως ἔχοντα· ἐνταῦθα δὴ ἐβριμᾶτό τε τῷ Κύρῳ καὶ τοῖς Μήδοις, τῷ καταλιπόντας αὐτὸν ἔρημον οἰχέσθαι· καὶ εὐθὺς, ὥσπερ λέγεται ὦμός εἶναι καὶ ἀγνώμων, κελεύει τῶν παρόντων τινὰ, λαβόντα τὰς παρ' ἑαυτῷ ἱππέας, πορεύεσθαι ὡς τάχιστα πρὸς τὸ ἀμφὶ Κῦρον στράτευμα, καὶ λέγειν τάδε· Ὤιμην μὲν ἔγωγε, ἢν σε, ὦ Κῦρε, ἅτως ἀπρονοήτως περὶ ἐμοῦ βουλεύεσθαι· εἰ δὲ Κῦρος ἅτω γιγνώσκοι, ἐκ ἂν ὑμᾶς γε, ὦ Μῆδοι, ἐθελῆσαι ἅτως ἔρημον ἐμὲ καταλιπεῖν. Καὶ νῦν, ἐὰν μὲν Κῦρος βούληται, εἰ δὲ μὴ, ὑμεῖς γε τὴν ταχίστην πάρεστε. Ταῦτα ἐπέστελλεν. Ὁ δὲ ταασσόμενος πορεύεσθαι, ἔφη, 6
Καὶ πῶς, ὦ δέσποτα, ἐγὼ εὑρήσω ἐκείνους; Πῶς δὲ Κῦρος, ἔφη, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἐφ' οἷς ἐπορεύοντο; Ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ἀκούω ἀφεστηκότας τῶν πολεμίων Ὑρκανίους τινὰς, καὶ ἐλθόντας δεῦρο, οἴχεσθαι ἡγεμένους αὐτῶν. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κυαξάρης, πολὺ μᾶλλον ἔτι τῷ Κύρῳ ὠργίζετο, μηδ' εἰκεῖν αὐτῷ ταῦτα· καὶ πολλῇ σπουδῇ μᾶλλον ἔπεμπεν ἐπὶ τοὺς Μήδους, ὡς φιλώσων αὐτόν, καὶ ἰσχυρότερον ἔτι, ἢ πρόσθεν, τοῖς Μήδοις ἀπειλῶν ἀπεκάλει· καὶ τῷ πεμπομένῳ δὲ ἠπείλησεν, εἰ μὴ ἰσχυρῶς ταῦτα ἀπαγγέλοι.

Ὁ μὲν δὴ πεμπόμενος ἐπορεύετο, ἔχων τὰς ἑαυτοῦ ἱππέας ὡς ἑκατόν· ἀνιώμενος, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐν 7

ἐπορεύθη μετὰ τᾶ Κύρᾳ. Ἐν δὲ τῇ ὁδῷ πορευόμενοι, διασχιζομένων ὁδῶν τριβῷ τινὶ, ἐπλανῶντο· καὶ ἔ πρόσθεν ἀφίκοντο εἰς τὸ τᾶ Κύρᾳ στράτευμα, πρὶν ἐντυχόντες ἀποχωρᾶσαί τισι τῶν Ἀσσυρίων, ἠνάγκασαν αὐτὰς ἡγεῖσθαι· καὶ ἔτως ἀφικνέονται, τὰ πυρὰ κατιδόντες, περὶ μέσας νύκτας. Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο πρὸς τῷ στρατοπέδῳ, οἱ φύλακες, ὥσπερ εἰρημένον ἦν ὑπὸ Κύρᾳ, ἐκ εἰσαφῆκαν αὐτὰς πρὸ ἡμέρας. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπεφαίνετο, πρῶτον μὲν τὰς μάγας καλέσας ὁ Κῦρος, τὰ τοῖς θεοῖς νομιζόμενα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις
8 ἀγαθοῖς ἐξαιρεῖσθαι ἐκέλευσε. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχον· ὁ δὲ, συγκαλέσας τὰς ὁμοτίμας, ἔφη· Ἄνδρες, ὁ μὲν θεὸς προφαίνει πολλὰ ἀγαθὰ, ἡμῖς δὲ, ὦ Πέρσαι, ἐν τῷ παρόντι ὀλίγοι ἐσμὲν, ὥστε ἐγκρατεῖς εἶναι αὐτῶν. Εἴτε γὰρ, ὅσα ἂν κατεργαζώμεθα, μὴ φυλάξομεν ταῦτα, πάλιν ἀλλότρια ἔσται· ἔτε καταλείψομέν τινας ἡμῶν αὐτῶν φύλακας ἐπὶ τοῖς ἐφ' ἡμῖν γιγνομένοις, αὐτίκα ἀδεμίαν ἔχοντες ἰσχὺν ἀναφαγόμεθα. Δοκεῖ ἔν μοι ὡς τάχιστα εἶναι τινὰ ὑμῶν εἰς Πέρσας, καὶ διδάσκειν, ἅπερ ἐγὼ λέγω, καὶ κελεύειν ὡς τάχιστα πέμπειν στράτευμα, ἅπερ ἐπιθυμοῦσι Πέρσαι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας καὶ τὴν κάρπωσιν γενέσθαι ἐφ' ἑαυτοῖς. Ἴθι μὲν ἔν, ἔφη, σὺ ὁ πρεσβύτατος, καὶ ἐλθὼν ταῦτα λέγε, καὶ ὅτι, ὃς ἂν πέμπωσι στρατιώτας, ἐπειδὰν ἔλθωσι παρ' ἐμὲ, ἐμοὶ μελήσει περὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν. Ἃ δ' ἔχομεν ἡμᾶς ὁρᾷς μὲν αὐτὰ, κρύπτε δὲ τάτων μηδέν· ὅ τι δὲ τάτων ἐγὼ καλῶς καὶ νομίμως πέμπων εἰς Πέρσας ποιήσην ἄν, τὰ μὲν πρὸς τὰς θεὰς, τὸν πατέρα ἐρῶτα· τὰ δὲ

πρὸς

πρὸς τὸ κοινὸν, τὰς ἀρχάς. Πεμψάντων δὲ καὶ ὀπτῆρας, ὧν πράττομεν, καὶ φραστῆρας, ὧν ἐρωτῶμεν. Καὶ σὺ μὲν, ἔφη, συσκευάζε, καὶ τὸν λόχον προπομπὸν ἄγε.

Ἐκ τούτου δὲ καὶ τὰς Μήδας ἐκάλει, καὶ ἅμα ὁ τῆ 9
Κυαξάρους ἄγγελος παρίσταται, καὶ ἐν πᾶσι τήν τε πρὸς τὸν Κῦρον ὀργὴν καὶ τὰς πρὸς τὰς Μήδας ἀπαλλὰς αὐτῆ ἔλεγε· καὶ τέλος εἶπεν, ὅτι ἀπιέναι Μήδας κελεύει, εἰ καὶ ὁ Κῦρος μένειν βάλεται. Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι ἀκούσαντες τὰ ἀγγέλε ἐσίγησαν, ἀποροῦντες μὲν, πῶς χρὴ καλοῦντος ἀπαθεῖν, φοβούμενοι δὲ, πῶς ἀπειλοῦντι ὑπακούσαιεν, ἄλλως τε καὶ εἰδότες τὴν ὠμότητα αὐτῆ. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν· Ἀλλ' ἐγὼ, ὦ ἄγγελε 10
καὶ Μῆδοι, ἀδὲν, ἔφη, θαυμάζω, εἰ Κυαξάρης, πολλὰς μὲν πολεμίας τότ' ἰδὼν, ἡμᾶς δὲ οὐκ εἰδὼς, ὅ τι πράττομεν, ὀκνεῖ περί τε ἡμῶν καὶ περὶ ἑαυτοῦ· ἐπαδὼν δὲ αἰσθήται πολλὰς μὲν τῶν πολεμίων ἀπολωλότας, πάντας δὲ ἀπεληλαμένους, πρῶτον μὲν παύσεται φοβούμενος, ἔπειτα γνώσεται, ὅτι νῦν ἔρημος ἐγίγνεται, ἡνίκα οἱ φίλοι αὐτῆ τὰς ἐκείνε ἐχθρὰς ἀπολλύουσιν. Ἀλλὰ μὴν μέμψεώς γε πῶς ἐσμεν ἄξιοι, εὖ τε ποιοῦντες ἐκεῖνον, καὶ δὴ ταῦτα αὐτομαπίσαντες; ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἐκεῖνον ἔπεισα ἑαυτῆ με λαβόντα ὑμᾶς ἐξελθεῖν· ὑμᾶς δὲ οὐχ ὡς ἐπιθυμοῦντες τῆς ἐξόδε ἠρωτήσατε, εἰ ἐξίοιτε, καὶ νῦν δεῦρο ἥκετε· ἀλλ' ὑπ' ἐκείνε κελευσθέντες ἐξιέναι, ὅτῳ ὑμῶν μὴ ἀχθομένῳ εἴη. Καὶ ἡ ὀργὴ ἆρ' αὕτη σαφῶς οἶδ', ὅτι ὑπό τε τῶν ἀγαθῶν πεπαυθήσεται, καὶ σὺν τῷ φόβῳ λήγοντι ἅπασι. Νῦν μὲν δὴ, ἔφη, σὺ, ὦ ἄγγε-

λε, ἀνάπαυσαι, ἐπεὶ πεπόνηκας· ἡμεῖς τε, ὦ Πέρσαι, ἐπεὶ καὶ προσδεχόμεθα πολεμίους ἤτοι μαχουμένους γε ἢ πεισομένους παρέσεσθαι, ταχθῶμεν ὡς κάλλιστα· οὕτω γὰρ ὁρωμένους εἰκὸς πλέον προανύτταιν, ὧν χρῄζομεν. Σὺ δ', ἔφη, ὁ τῶν Ὑρκανίων ἄρχων, ὑπόμεινον προστάξας τοῖς ἡγεμόσι τῶν σῶν στρατιωτῶν ἐξοπλί-
11 ζειν αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ποιήσας ὁ Ὑρκάνιος προσῆλθε, λέγει ὁ Κῦρος· Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ Ὑρκάνιε, ἥδομαι αἰσθανόμενος, ὅτι οὐ μόνον φιλίαν ἐπιδεικνύμενος πάρει, ἀλλὰ καὶ ξύνεσιν φαίνῃ μοι ἔχειν. Καὶ νῦν ὅτι συμφέρει ἡμῖν τὰ αὐτά, δῆλον· ἐμοί τε γὰρ πολέμιοι Ἀσσύριοι, σοί τε νῦν ἐχθίονές εἰσιν ἢ ἐμοί· οὕτως οὖν ἡμῖν ἀμφοτέροις βουλευτέον, ὅπως τῶν μὲν νῦν παρόντων μηδεὶς ἀποστατήσει ἡμῖν συμμάχων, ἄλλους δὲ, ἐὰν δυνώμεθα, προσληψόμεθα. Τοῦ δὲ Μήδου ἤκουσας ἀποκαλοῦντος τοὺς ἱππέας· εἰ δὲ οὗτοι ἀπίασι, πῶς ἡμεῖς μόνοι πεζοὶ μενοῦμεν; Οὕτως οὖν δεῖ ποιεῖν ἐμὲ καὶ σὲ, ὅπως ὁ ἀποκαλῶν οὗτος καὶ αὐτὸς μένειν βουλήσεται παρ' ἡμῖν. Σὺ μὲν οὖν σκηνὴν εὑρὼν, δὸς αὐτῷ, ὅπου κάλλιστα διάξει πάντα τὰ δέοντα ἔχων· ἐγὼ δ' αὖ πειράσομαι ἔργον τι αὐτῷ προστάξαι, ὅπερ ἥδιον πράξει, ἢ ἄπεισι· καὶ διαλέγου δὲ αὐτῷ, ὁπόσα ἐλπὶς γενέσθαι ἀγαθὰ πᾶσι τοῖς φίλοις, ἢν τὰ δέοντα εὖ γένηται· ποιήσας μέντοι ταῦτα ἧκε πάλιν
12 παρ' ἐμέ. Ὁ μὲν δὴ Ὑρκάνιος ᾤχετο τὸν Μῆδον ἐπὶ σκηνὴν ἄγων· ὁ δὲ εἰς Πέρσας ἰὼν, παρῆν συνεσκευασμένος· ὁ δὲ Κῦρος αὐτῷ ἐπέστειλε πρὸς μὲν Πέρσας λέγειν, ἃ καὶ πρόσθεν ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται, Κυαξάρει δὲ ἀποδοῦναι τὰ γράμματα. Ἀναγνῶναι δέ σοι,

ἔφη,

ἔφη, καὶ ἃ ἐπιστέλλω, βούλομαι· ἵνα εἰδὼς αὐτὰ ὁμολογῇς, ἐάν τίς σε πρὸς ταῦτα ἐρωτᾷ. Ἐνῆν δὲ τῇ ἐπιστολῇ τάδε·

ΚΥΡΟΣ ΚΥΑΞΑΡΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἡμεῖς σε οὔτε ἔρημον κατελίπομεν, (οὐδεὶς γὰρ, ὅταν τῶν ἐχθρῶν κρατῇ, τότε, τῶν φίλων ἔρημος γίνεται) οὐδὲ μὴν ἀποχωροῦντές γε ἀπὸ σοῦ οἰόμεθα ἐν κινδύνῳ σε καθεστάναι· ἀλλ' ὅσῳ πλέον σου ἀπέχομεν, τοσούτῳ πλείονά σοι τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖν νομίζομεν· οὐ γὰρ οἱ ἐγγύτατα τῶν φίλων καθήμενοι, μάλιστα τοῖς φίλοις τὴν ἀσφάλειαν παρέχουσιν, ἀλλ' οἱ τοὺς ἐχθροὺς μήκιστον ἀπελαύνοντες, μᾶλλον τοὺς φίλους ἐν ἀκινδύνῳ καθιστᾶσι. Σκέψαι δὲ καὶ οἵῳ ὄντί μοι περὶ σὲ, οἷος ὢν περὶ ἐμὲ ἔπειτά μοι μέμφῃ. Ἐγὼ μέν γέ σοι ἤγαγον συμμάχους, οὐχ ὅσους σὺ ἔπεισας, ἀλλ' ὁπόσους ἐγὼ πλείστους ἐδυνάμην· σὺ δέ μοι ἔδωκας μὲν ἐν τῇ φιλίᾳ ὄντι, ὁπόσους πεῖσαι δυνηθείην· νῦν δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντος, οὐ τὸν θέλοντα, ἀλλὰ πάντας ἀποκαλεῖς. Τοιγαροῦν τότε μὲν ᾠόμην ἀμφοτέροις ὑμῖν χάριν ὀφείλειν, νῦν δὲ ἀναγκάζεις σε μὲν ἐπιλαθέσθαι, τοῖς δ' ἀκολουθήσασι πειρᾶσθαι πᾶσαν τὴν χάριν ἀποδιδόναι. Οὐ μέντοι ἔγωγέ σοι δύναμαι ὅμοιος γενέσθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν πέμπων ἐπὶ στράτευμα εἰς Πέρσας, ἐπιστέλλω, ὁπόσοι ἂν ἴωσιν ὡς ἐμὲ, ἤν τι σὺ αὐτῶν δέῃ, πρὶν ὡς ἡμᾶς ἐλθεῖν, σοὶ ὑπάρχειν, οὐχ ὅπως ἂν ἐθέλωσιν, ἀλλ' ὅπως ἂν σὺ βούλῃ, χρῆσθαι αὐτοῖς. Συμβουλεύω δέ σοι, καίπερ νεώτερος ὢν, μὴ ἀφαιρεῖσθαι, ἃ ἂν δῷς· ἵνα μή σοι ἔχθραι ἀντὶ χαρίτων ὀφείλωνται· μηδ' ὅταν τινὰ βούλῃ πρός σε ταχὺ

ἐλθεῖν, ἀπαλλάττα μεταπέμπεσθαι· μηδὲ φάσκοντα ἔρημον εἶναι, ῥᾴμα πολλοῖς ἀπελεῖν, ἵνα μὴ διδάσκηις αὐτὰς σε μὴ φροντίζειν. Ἡμᾶς δὲ παρασόμεθα παρεῖναι, ὅταν τάχιστα διαπραξώμεθα, ἃ σοί τ' ἂν νομίζωμεν καὶ ἡμῖν πραχθέντα κοινὰ γενέσθαι ἀγαθά. Ἔρρωσο.

Ταύτην αὐτῷ ἀπόδος, καὶ ὅ τι ἄν σε τάττων ἐρωτᾷ, ἅπερ γέγραπται, σύμφαθι. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐπιστέλλω σοι περὶ τῶν Περσῶν, ἅπερ γέγραπται. Τάττῳ μὲν ἔν ἔτως ἀπὼν, καὶ δὲς τὴν ἐπιστολήν, ἀπέπεμψε· προσεντελάμενος ἕτω σπεύδειν, ὥσπερ οἶδεν, ὅτι συμφέρει ταχὺ πορεῦναι.

13 Ἐκ τάτε δὴ ἑῴας μὲν ἐξωπλισμένης ἤδη πάντας καὶ τὰς Τρκανίας, καὶ τὰς ἀμφὶ Τιγράνην· καὶ οἱ Πέρσαι δὲ ἐξωπλισμένοι ἦσαν· ἤδη δέ τινες τῶν προσχώρων καὶ ἵππας ἀπήγαγον, καὶ ὅπλα ἔφερον· ὁ δὲ τὰ μὲν παλτὰ, ὅπερ καὶ τὰς πρόσθεν, καταβάλλειν ἐκέλευσε, καὶ κατακαίειν, οἷς τᾶτο ἔργον ἦν, ὁπόσων μὴ αὐτοὶ δέοιντο· τὰς δὲ ἵππας ἐκέλευσε φυλάττειν μένοντας τὰς ἀγαγόντας, ἕως ἄν τι σημανθείη αὐτοῖς· τὰς δ' ἄρχοντας τῶν ἱππέων καὶ Τρκανίων καλέσας τοιάδε ἔλεξεν·

14 Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, μὴ θαυμάζητε, ἔφη, ὅτι πολλάκις ὑμᾶς συγκαλῶ· καινὰ γὰρ ὄντα ἡμῖν τὰ παρόντα, πολλὰ αὐτῶν ἀσύντακτά ἐστιν· ἃ δ' ἂν ἀσύντακτα ᾖ, ἀνάγκη ταῦτα ἀεὶ πράγματα παρέχειν, ἕως ἂν χώραν λάβῃ. Καὶ νῦν ἔτι μὲν ἡμῖν πολλὰ καὶ αἰχμάλωτα χρήματα, καὶ ἄνδρες ἐπ' αὐτοῖς· διὰ δὲ τὸ μήθ' ἡμᾶς εἰδέναι, ποῖα τάτων ἑκάστη ἐστὶν

ἡμῶν,

ἡμῶν, μήτε τάττειν ἐᾶν, ὅσις ἑκάστῳ αὐτῶν δεσπότης, περαίνοντας μὲν δὴ τὰ δέοντα ἐπὶ πάνυ ἐστὶν ὁρᾶν αὐτῶν πολλούς, ἀπορίας δὲ, ὅ τι χρὴ ποιεῖν, σχεδὸν πάντας· ἵνα ἂν μὴ ἕτως ἔχῃ, διορίσατε αὐτά· καὶ ὅσις μὲν ἔλαβε σκηνὴν ἔχουσαν ἱκανὰ καὶ σῖτα καὶ ποτὰ, καὶ τοὺς ὑπηρετήσοντας, καὶ στρωμνὴν καὶ ἐσθῆτα, καὶ τἄλλ᾽, οἷς οἰκεῖται σκηνὴ καλῶς στρατιωτική, ἐνταῦθα μὲν ἀδὲν ἄλλο δεῖ προσγενέσθαι, ἢ τὸν λαβόντα εἰδέναι, ὅτι τούτων, ὡς οἰκείων, ἐπιμελεῖσθαι δέοι· ὅσις δὲ εἰς ἐνδεόμενά που κατεσκήνωδε, τούτους ὑμεῖς σκεψάμενοι, τὸ ἐλλεῖπον ἐκπληρώσατε. Πολλὰ δὲ καὶ περιττὰ οἶδα, ὅτι ἔσται· πλέω γὰρ ἅπαντα, ἢ κατὰ τὸ ἡμέτερον πλῆθος, ἔχον οἱ πολέμιοι. Ἦλθον δὲ πρός με καὶ χρημάτων ταμίαι, οἱ τετῆ Ἀσσυρίων βασιλέως καὶ ἄλλων δυνατῶν, οἳ ἔλεγον, ὅτι χρυσίον ἔη παρὰ σφίσιν ἐπίσημον, δασμὸς τινας λέγοντες· καὶ ταῦτα ἂν κηρύττητε πάντα μὴ φέρειν πρὸς ὑμᾶς, ὅπῃ ἂν καθέζησθε· καὶ φόβον ἐπιτίθεσθε τῷ μὴ ποιοῦντι τὸ παραγγελλόμενον· ὑμᾶς δὲ λαβόντες διαδίδοτε, ἱππεῖ μὲν τὸ διπλοῦν, πεζῷ δὲ τὸ ἁπλοῦν· ἵνα ἔχητε, ἧν τινων προδεηθῆτε, καὶ ὅτε νικήσεσθε. Τὴν δ᾽ ἀγορὰν τὴν ἔσω ἐν τῷ στρατοπέδῳ κηρύξατε μὲν ἤδη, ἔφη, μὴ ἀδικεῖν μηδένα, πωλεῖν δὲ τὰς καπήλους καὶ ἐμπόρους, ὅ τι ἔχει ἕκαστος πρόσιμον· καὶ ταῦτα διαδεμένους, ἄλλα ἄγειν, ὅπως οἰκῆται ἡμῖν τὸ στρατόπεδον. Καὶ ταῦτα μὲν εὐθὺς ἐκήρυττον· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ Ὑρκάνιοι ἔπον ὧδε· Καὶ πῶς ἄν, ἔφασαν, ἡμεῖς ἄνευ σοῦ καὶ τῶν σῶν διανεμοίμεθα ταῦτα; Ὁ δ᾽ ἐν Κύρου πρὸς τοῦτον τὸν λόγον

ὧδε

ωδε προσηνέχθη· Ἦ γὰρ ἄτως, ἔφη, ὦ ἄνδρες, γιγνώσκετε, ὡς, ὅ τι ἂν δεήσῃ προχθῆναι, ἐπὶ πᾶσι πάντας ἡμᾶς δεῆτε παρεῖναι, καὶ οὔτε ἐγὼ ἀρκέσω ὑμῖν πράττων πρὸ ὑμῶν, ὅ τι ἂν δέῃ, ἄτε ὑμεῖς πρὸ ἡμῶν; Καὶ πῶς ἂν ἄλλως πλείω μὲν πράγματα ἔχοιμεν, μείω δὲ διαπραττοίμεθα, ἢ ἄτως; Ἀλλ' ὁρᾶτε, ἔφη· ἡμεῖς μὲν γὰρ διεφυλάξαμεν ὑμῖν τάδε, καὶ ὑμεῖς ἡμῖν ἐπιτεύσατε καλῶς διαπεφυλάχθαι· ὑμεῖς δ' αὖ διανείματε, καὶ ἡμεῖς πιστεύσομεν ὑμῖν καλῶς διανενεμῆσθαι· καὶ ἐν ἄλλῳ δέ γε αὖ ἄλλό τι ἡμεῖς πειρασόμεθα κοινὸν ἀγαθὸν πράττειν. Ὁρᾶτε γὰρ δή, ἔφη, νυνὶ πρῶτον, ἵππους ὅσοι ἡμῖν πάρεσιν, οἱ δὲ προσάγονται· τάττε ἂν εἰ μὲν ἐάσομεν ἀναμβάτας, ὠφελήσουσι μὲν κἀκεῖ ἡμᾶς, πράγματα δὲ παρέξουσιν ἐπιμελεῖσθαι· ἢν δ' ἱππέας ἐπ' αὐτὰς κατασήσωμεν, ἅμα πραγμάτων τε ἀπαλλαγησόμεθα, καὶ ἰσχὺν ἡμῖν αὐτοῖς προσθησόμεθα. Εἰ μὲν οὖν ἄλλας ἔχετε, οἷς τισιν ἂν δοίητε αὐτὰς, μεθ' ὧν ἂν καὶ κινδυνεύοιτε ἥδιον (ἔστι τι δέος) ἢ μεθ' ἡμῶν, ἐκείνοις δίδοτε· εἰ μέντοι ἡμᾶς βάλεσθε παρασκάτας μάλιστα ἔχειν, ἡμῖν αὐτοῖς δότε. Καὶ γὰρ νῦν, ὅτε ἄνευ ἡμῶν προσελάσαντες ἐκινδυνεύσατε, πολὺν μὲν φόβον ἡμῖν παρείχετε, μή τι πάθητε, μάλα δὲ αἰσχύνεσθαι ἡμᾶς ἐποιήσατε, ὅτι ἃ παρῆμεν, ὅπερ ὑμεῖς ἦν δὲ λάβωμεν τὰς ἵππους, ἑψόμεθα ὑμῖν· καὶ μὲν δοκῶμεν ὠφελεῖν πλείονα ἐπὶ τῶν ἵππων συναγωνιζόμενοι, ἄτω προθυμίας κἀκεῖ ἐλλείψομεν· ἢν δὲ πεζοὶ γενόμενοι δοκῶμεν καιριώτερος ἂν παρεῖναι, τὸ καταβῆναι ἐν μέσῳ, καὶ εὐθὺς πεζοὶ ὑμῖν παρεσόμεθα· τὲς

νὰς δ' ἵππους μηχανησόμεθα οἷς ἂν παραδιδοίημεν.
Ὁ μὲν ἄτως ἔλεξεν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο· Ἀλλ' ἡμεῖς 16
μὲν, ὦ Κῦρε, ἔτε ἄνδρας ἔχομεν, ἓς ἀναβιβάσωμεν
ἂν ἐπὶ τὰς ἵππους τάτας, ἔτε, εἰ ἔχοιμεν, σὲ ταῦτα
βελομένε ἂν ἄλλο ἀντὶ τάτων αἱροίμεθα. Καὶ
νῦν, ἔφασαν, λαβὼν τὰς ἵππους, ποίει, ὅπως ἄριστον
δοκεῖ σοι εἶναι. Ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη, καὶ ἀγαθῇ
τύχῃ ἡμεῖς τε ἱππεῖς γενοίμεθα, καὶ ὑμεῖς διέλοιτε
τὰ κοινά. Πρῶτον μέν ἓν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξαιρεῖ-
τε, ὅ τι ἂν οἱ μάγοι ἐξηγῶνται· ἔπειτα δὲ Κυαξά-
ρα ἐξέλετε, ὁποῖ ἂν οἴησθε αὐτῷ μάλιστα χαρίζε-
σθαι. Καὶ οἳ γελάσαντες εἶπον, ὅτι γυναῖκας ἂν 17
καλὰς ἐξαιρετέον εἴη. Γυναῖκάς τε τοίνυν ἐξαιρεῖτε,
ἔφη, καὶ ὅ τι ἄλλο ἂν δοκῇ ὑμῖν. Ἐπειδὰν δὲ ἐκεί-
νῳ ἐξέλητε, ὦ Τρκάνιοι, τὰς ἐμοὶ ἐθελησίας τάτας
ἑπισπομένας πάντας ἀμέμπτες ποιεῖτε εἰς δύναμιν.
Τμεῖς δ' αὖ, ὦ Μῆδοι, τὰς πρώτας συμμάχυς γενο-
μένας τάτας τιμᾶτε, ὅπως εὖ βεβελεῦσθαι ἡγήσων-
ται ἡμῖν φίλοι γενόμενοι. Νείματε δὲ πάντων τὸ μέ-
ξον καὶ τῷ παρὰ Κυαξάρε ἥκοντι ἀγγέλῳ, αὐτῷ τε
καὶ τοῖς μετ' αὐτε· καὶ συνδιαμένειν δὲ παρακαλεῖτε,
ἓς καὶ ἐμοὶ τᾶτο συνδοκεῖ· ἵνα καὶ Κυαξάρα μᾶλ-
λον εἰδὼς περὶ ἑκάστε ἀπαγγείλῃ τὰ ὄντα. Πέρσαις
δ', ἔφη, τοῖς μετ' ἐμᾶ, ὅσα ἂν περιῇ γένηται,
ὑμῶν καλῶς κατεσκευασμένων, ταῦτα ἀρκέσει· καὶ
γὰρ, ἔφη, μάλα πως ἡμεῖς ἐκ ἐν χλιδῇ τεθράμμεθα,
ἀλλὰ χωρεπιχῶς ὥστε ἴσως ἂν ἡμῶν καταγελάσητε, εἴ
τι σεμνὸν ἡμῖν περιτεθείη· ὥσπερ, ἔφη, οἶδα, ὅτι πο-
λὺν γέλωτα ὑμῖν παρέξομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων καθή-
μενοι· οἶμαι δὲ, ἔφη, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κατα πίπτοντες.

18 Ἐκ τούτου οἱ μὲν ᾔεσαν ἐπὶ τὴν διαίρεσιν, μάλα ἐπὶ τῷ ἱππικῷ γελῶντες· ὁ δὲ τοὺς ταξιάρχους καλέσας, ἐκέλευε τοὺς ἵππους λαμβάνειν, καὶ τὰ τῶν ἵππων σκεύη, καὶ τοὺς ἱπποκόμους, καὶ ἀριθμήσαντας λαβεῖν κληρωσαμένους εἰς τάξιν ἴσους ἑκάστοις. Αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος ἀνειπεῖν ἐκέλευσεν, εἴ τις εἴη ἐν τῷ Ἀσσυρίων ἢ Σύρων ἢ Ἀραβίων στρατεύματι ἀνὴρ δοῦλος, ἢ Μήδων, ἢ Περσῶν, ἢ Βακτριανῶν, ἢ Καρῶν, ἢ Κιλίκων, ἢ Ἑλλήνων, ἢ ἄλλοθέν ποθεν βεβιασμένος, ἐκ-
19 φαίνεσθαι. Οἱ δ' ἀκούσαντες τοῦ κηρύγματος, ἄσμενοι πολλοὶ προσεφάνησαν· ὁ δὲ, ἐκλεξάμενος αὐτῶν τοὺς τὰ εἴδη βελτίστους, ἔλεγεν, ὅτι ἐλευθέρους αὐτοὺς ὄντας δεήσει ὅπλα ὑποφέρειν, ἃ ἂν αὐτοῖς δίδωσι· τὰ δὲ ἐπιτήδεια ὅπως ἂν ἔχωσιν, ἔφη αὐτῷ μελήσειν. Καὶ εὐθὺς ἄγων πρὸς τοὺς ταξιάρχους, συνέστησεν αὐτούς· καὶ ἐκέλευσε τὰ γέῤῥα καὶ τὰς ψιλὰς μαχαίρας τούτοις διδόναι, ὅπως ἔχοντες σὺν τοῖς ἵπποις ἕπωνται, καὶ τὰ ἐπιτήδεια τούτοις ὥσπερ καὶ τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ Πέρσαις λαμβάνειν· αὐτοὺς δὲ, τοὺς θώρακας καὶ τὰ ξυστὰ ἔχοντας, ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχεῖσθαι· καὶ αὐτὸς οὕτω ποιῶν κατῆρχεν· ἐπὶ δὲ τοὺς πεζοὺς τῶν ὁμοτίμων ἀνθ' ἑαυτοῦ ἕκαστον καθιστάναι ἄλλον ἄρχοντα τῶν ὁμοτίμων.

C. VI. Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ ταῦτα εἶχον. Γωβρύας δ' ἐν τούτῳ παρῆν ὁ Ἀσσύριος, πρεσβύτης ἀνὴρ, ἐφ' ἵππων, σὺν ἱππικῇ θεραπείᾳ· εἶχον δὲ πάντες τὰ ἐφ' ἵππων ὅπλα. Καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῷ τὰ ὅπλα παραλαμβάνειν τεταγμένοι ἐκέλευον παραδιδόναι τὰ ξυστὰ, ὅπως κατακαίοιεν, ὥσπερ καὶ τἄλλα. Ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν,

ὅτι

ὅτι Κῦρον πρῶτον βάλοιτο ἰδεῖν· καὶ οἱ ὑπηρέται τὰς μὲν ἄλλας ἵππους αὐτῷ κατέλιπον, τὸν δὲ Γωβρύου ἄγουσι πρὸς τὸν Κῦρον. Ὁ δὲ, ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλε- 2
ξεν ὧδε· Ὦ δέσποτα, ἐγώ εἰμι τὸ μὲν γένος Ἀσσύ-
μιος· ἔχω δὲ καὶ τεῖχος ἰσχυρὸν, καὶ χώρας ἐπάρχω
πολλῆς· καὶ ἵππον εἰς χιλίαν τῷ τῶν Ἀσσυρίων βα-
σιλεῖ παρεχόμην, καὶ φίλος ἦν ἐκείνῳ ὡς μάλιστα·
ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος μὲν τέθνηκεν ὑφ' ὑμῶν, ἀνὴρ ἀγαθὸς
ὢν, ὁ δὲ παῖς ἐκείνε τὴν ἀρχὴν ἔχει, ἔχθιστος ὢν
ἐμοὶ, ἥκω πρός σε, καὶ ἱκέτης προσπίπτω· καὶ δίδω-
μί σοι ἐμαυτὸν δεῦλον καὶ σύμμαχον, σὲ δὲ τιμωρὸν
αἰτοῦμαί μοι γενέσθαι· καὶ παῖδα ἄτως ὡς δυνατόν σε
ποιεῖμαι. Ἄπαις δὲ εἰμὶ ἀῤῥένων παίδων. Ὅς γὰρ ἦν
μοι μόνος καλὸς, ὦ δέσποτα, καὶ ἀγαθὸς, καὶ ἐμὲ
φιλῶν καὶ τιμῶν, ὥσπερ ἂν εὐδαίμονα πατέρα παῖς
τιμῶν τιθείη, τοῦτον ὁ νυνὶ βασιλεὺς οὕτως, καλέσαν-
τος τε τότε βασιλέως, πατρὸς δὲ τε νῦν, ὡς δώσον-
τος τὴν θυγατέρα τῷ ἐμῷ παιδί. (ἐγὼ μὲν ἀπεπεμ-
ψάμην, μέγα φρονῶν, ὅτι δῆθεν τῆς βασιλέως θυγα-
τρὸς ὀψοίμην τὸν ἐμὸν υἱὸν γαμέτην) ὁ δὲ νῦν βασι-
λεὺς ἐπὶ θήραν αὐτὸν παρακαλέσας, καὶ ἀνεὶς αὐτῷ
θηρῶν ἀνὰ κράτος, ὡς πολὺ κρείσσων αὐτὸς ἱππεὺς
ἡγήμενος εἶναι· ὁ μὲν ὡς φίλῳ συνεθήρα· φανείσης
δ' ἄρκτε, διώκοντες ἀμφότεροι, ὁ μὲν νῦν ἄρχων ἄτος
ἀκοντίσας ἥμαρτεν· (ὡς μήποτ' ὤφελεν) ὁ δ' ἐμὸς
παῖς βαλὼν, (ἰδὲν δέον) καταβάλλει τὴν ἄρκτον.
Καὶ τότε μὲν ἀνιαθεὶς ἄρα κατέσχεν ἄτως ὑπὸ σκότε
τὸν φθόνον· ὡς δὲ πάλιν λέοντος παρατυχόντος ὁ μὲν
αὖ ἥμαρτεν, (ἰδὲν, οἶμαι, θαυμαστὸν παῖδων)

ἐ

ὁ δ' αὖ ἐμὸς παῖς αὖθις τυχὼν κατειργάσατο τὸν λέοντα, καὶ εἶπεν, Ἄρα βέβληκα δὶς ἐφεξῆς, καὶ καταβέβληκα θῆρας ἑκατεράκις· ἐν τούτῳ δὲ οὐκέτι κατέσχεν ὁ ἀνόσιος τὸν φθόνον, ἀλλ' αἰχμὴν παρά τινος τῶν ἑπομένων ἁρπάσας, παίσας εἰς τὰ στέρνα, τὸν μόνον μοι καὶ φίλον παῖδα ἀφείλετο τὴν ψυχήν. Κἀγὼ μὲν ὁ τάλας νεκρὸν ἀντὶ νυμφίου ἐκομισάμην, καὶ ἔθαψα, τηλικοῦτος ὤν, ἄρτι γενειάσκοντα τὸν ἄριστον παῖδα τὸν ἀγαπητόν· ὁ δὲ κατακτανὼν, ὥσπερ ἐχθρὸν ἀπολέσας, οὔτε μεταμελόμενος πώποτε φανερὸς ἐγένετο, οὔτε ἀντὶ τοῦ κακοῦ ἔργου τιμῆς τινος ἠξίωσε τὸν κατὰ γῆς. Ὅ γε μὴν πατὴρ αὐτοῦ καὶ συνῴκτισέ με, καὶ δῆλος ἦν συναχθόμενός μου τῇ συμφορᾷ. Ἐγὼ μὲν οὖν, εἰ μὲν ἔζη ἐκεῖνος, οὐκ ἄν ποτε ἦλθον πρός σε ἐπὶ τῷ ἐκείνου κακῷ· (πολλὰ γὰρ φιλικὰ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνου, καὶ ὑπηρέτησα ἐκείνῳ) ἐπεὶ δὲ εἰς τὸν τοῦ ἐμοῦ παιδὸς φονέα ἡ ἀρχὴ αὕτη περιήκει, οὐκ ἄν ποτε ἐγὼ τούτῳ δυναίμην εὔνους γενέσθαι, οὐδὲ οὗτός με εὖ οἶδ' ὅτι φίλον ἄν ποτε ἡγήσαιτο. Οἶδε γὰρ, ὡς ἐγὼ πρὸς αὐτὸν ἔχω, καὶ ὡς, πρόσθεν φαιδρῶς βιοτεύων, νυνὶ διάκειμαι ἔρημος ὤν, καὶ διὰ πένθους τὸ γῆρας διάγων· Εἰ μὲν οὖν ἐμὲ σὺ δέχῃ, καὶ ἐλπίδα τινὰ λάβοιμι, τῷ φίλῳ παιδὶ τιμωρίας ἄν τινος μετὰ σοῦ τυχεῖν, καὶ ἀνηβῆσαι ἂν πάλιν δοκῶ μοι, καὶ οὔτ' ἂν ζῶν ἔτι αἰσχυνοίμην, οὔτε ἀποθνήσκων ἀνιώμενος ἂν τελευτᾶν δοκῶ. Ὁ μὲν οὕτως εἶπε· Κῦρος δ' ἀπεκρίνατο·

3 Ἀλλ' ἤνπερ, ὦ Γωβρύα, καὶ φρονῶν φαίνῃ, ὅσαπερ λέγεις πρὸς ἡμᾶς, δέχομαί τε ἱκέτην σε, καὶ τιμωρήσειν

μωρήσαν τὸν Φονέα σὺν θεοῖς ὑπισχνέομαι. Λέξον δέ μοι, ἔφη, ἐάν σοι ταῦτα ποιῶμεν, καὶ τὰ τείχη ἐῶμεν ἔχειν σε, καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὴν δύναμιν, ἥπερ πρόσθεν εἶχες, σὺ ἡμῖν τί ἀντὶ τούτων ὑπηρετήσεις; Ὁ δὲ εἶπε· Τὰ μὲν τείχη, ὅταν θέλῃς, 4
εἰκόν σοι παρέξω· δασμόν τε τῆς χώρας, ὅνπερ ἔφερον ἐκείνῳ, σοὶ ἀποίσω· καὶ ὅπου ἂν δεήσοι στρατεύειν, συστρατεύσομαί σοι, τὴν ἐκ τῆς χώρας δύναμιν ἔχων. Ἔστι δέ μοι, ἔφη, καὶ θυγάτηρ παρθένος, ἀγαπητὴ, γάμιμος ἤδη ὡραία, ἣν ἐγὼ πρόσθεν μὲν ᾠόμην τῷ νῦν βασιλεύοντι γυναῖκα τρέφειν· νῦν δέ με αὐτή τε ἡ θυγάτηρ, πολλὰ γοωμένη, ἱκέτευσε, μὴ δοῦναι αὐτὴν τῷ τὰ ἀδελφὰ φονεῦ, ἐγώ τε ὡσαύτως γιγνώσκω. Νῦν δέ σοι δίδωμι βουλεύσασθαι καὶ περὶ ταύτης ὅτως, ὥσπερ ἂν καὶ ἐγὼ βουλεύων περὶ σοῦ φαίνωμαι. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἐπὶ τούτοις, ἔφη, ἐγὼ ἀλη- 5
θεύομενος δίδωμί τέ σοι τὴν ἐμὴν καὶ λαμβάνω τὴν σὴν δεξιάν· θεοὶ δὲ ἡμῶν μάρτυρες ἔστωσαν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπράχθη, ἀπιέναι τε ἐκέλευσε τὸν Γωβρύαν, ἔχοντα τὰ ὅπλα, καὶ ἐπήρετο, πόση τις ὁδὸς ὡς αὐτὸν εἴη, ὡς ἥξων. Ὁ δ' ἔλεγεν· Ἢν οὔριον ἴῃς πρωΐ, τῇ ἑτέρᾳ ἂν κύλιζοιο παρ' ἡμῖν. Ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ᾤχετο, ἡγεμόνα καταλιπών.

Οἱ δὲ Μῆδοι ἐπῃσαν, ἃ μὲν οἱ μάγοι ἔφασαν 6
τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν, ἀποδόντες τοῖς μάγοις· Κύρῳ δ' ἐξηρηκότες τὴν καλλίστην σκηνὴν, καὶ τὴν Σισίδα γυναῖκα, ἣ καλλίστη δὴ λέγεται τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ γεγενῆσθαι, καὶ μισθοφόρους δὲ δύο τοὺς κρατίστους· δευτέρου δὲ, Κυαξάρει τὰ δεύτερα· τοιαῦτα δ' ἄλλα,

ὧν ἐδέοντο, ἐκπληρώσαντες ἑαυτοῖς, ὡς μηδενὸς δεόμενοι στρατεύοιντο· πάντα γὰρ ἦν πολλά. Προσέλαβον δὲ καὶ οἱ Ἰρκάνιοι, ὧν ἐδέοντο· ἰσόμοιρον δ' ἐποιήσαντο καὶ τὸν Κυαξάρεω ἄγγελον· τὰς δὲ περισσὰς σκηνὰς, ὅσαι ἦσαν, Κύρῳ παρέδοσαν, ὡς τοῖς Πέρσαις γέγοιντο. Τὸ δὲ νόμισμα ἔφασαν, ἐπειδὰν ἅπαν συνάχθῃ, διαδώσειν· καὶ διέδωκαν.

7 Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραξάν τε καὶ ἔλεξαν· ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσε τὰ μὲν Κυαξάρεω διαλαβόντας φυλάττειν, ἅς ἦδει οἰκειοτάτας αὐτῷ ὄντας· καὶ ὅσα δὲ ἐμοὶ δίδοτε, ἡδέως, ἔφη, δέχομαι· χρήσιται δ' αὐτοῖς ὑμῶν ὁ μάλιστα δεόμενος. Φιλόμαθος δέ τις τῶν Μήδων εἶπε· Καὶ μὴν ἐγὼ, ὦ Κῦρε, τῶν μεσαργῶν ἀκάσας ἐσπέρας, ὧν σὺ νῦν ἔχεις, ἤκασά τε ἡδέως, καὶ ἦν μοι δῷς αὐτῶν μίαν, στρατεύσομαι ἂν μοι δοκῶ ἥδιον, ἢ οἴκοι μένειν. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ἔγωγε, ἔφη, καὶ δίδωμι, καὶ χάριν οἶδά σοι πλείω ἔχειν, ὅτι με ἠτήσας, ἢ σὺ ἐμοὶ, ὅτι λαμβάνεις· ἅτως ἐγὼ ὑμῖν διψῶ χαρίζεσθαι. Ταύτην μὲν ἣν ἔλαβεν ὁ αἰτήσας.

ΞΕΝΟ-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ε΄

ΚΑΛΕΣΑΣ δὲ ὁ Κῦρος Ἀράσπην Μῆδον, ὃς ἦν Cap. I.
αὐτῷ ἐκ παιδὸς ἑταῖρος, ᾧ καὶ τὴν στολὴν ἐκδὺς ἔδωκε τὴν Μηδικήν, ὅτε παρὰ Ἀστυάγους εἰς Πέρσας ἀπῆει) τοῦτον ἐκέλευσε διαφυλάξαι αὐτῷ τήν τε γυναῖκα καὶ τὴν σκηνήν· ἦν δὲ αὕτη ἡ γυνὴ Ἀβραδάτα, τοῦ Σάσων βασιλέως· ὅτε δὲ ἡλίσκετο τὸ τῶν Ἀσσυρίων στρατόπεδον, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐκ ἔτυχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὤν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Βακτριανῶν βασιλέα πρεσβεύων ᾤχετο· ἔπεμψε δὲ αὐτὸν ὁ Ἀσσύριος περὶ συμμαχίας· ξένος γὰρ ὢν ἐτύγχανε τῷ τῶν Βακτριανῶν βασιλεῖ· ταύτην ἦν ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος διαφυλάττειν τὸν Ἀράσπην, ἕως ἂν αὐτὸς λάβῃ. Κελευόμενος 2
δὲ ὁ Ἀράσπης ἐπήρετο, Εὐώρακας δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, τὴν γυναῖκα, ἣν με κελεύεις φυλάττειν; Μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐκ ἔγωγε. Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἡνίκα ἐζηρέμεν σοι αὐτήν· καὶ δῆτα, ὅτε μὲν εἰσήλθομεν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῆς τὸ πρῶτον, οὐ διέγνωμεν αὐτήν· (χαμαὶ γὰρ ἐκάθητο, καὶ αἱ θεράπαιναι πᾶσαι περὶ αὐτήν· καὶ τοίνυν ὁμοίαν ταῖς δέλτοις εἶχε τὴν ἐσθῆτα) ἐπεὶ δὲ, γνῶναι βουλόμενοι, ποία ἂν ἡ δέσποινα, πάσας περιεβλέψαμεν, ταχὺ πάνυ καὶ πασῶν ἐφαίνετο διαφέρουσα τῶν ἄλλων, καίπερ καθημένη, κεκαλυμμένη τε καὶ εἰς γῆν ὁρῶσα. Ὡς δὲ ἀναστῆναι αὐτὴν ἐκελεύσαμεν, συνανέστησαν μὲν αὐτῇ πᾶσαι αἱ ἀμφ' αὐτήν· διήνεγκε δὲ ἐνταῦθα, πρῶτον

μὲν, τῷ μεγέθει, ἔπειτα δὲ, τῇ ῥώμῃ, καὶ τῇ ἀρετῇ, καὶ τῇ εὐσχημοσύνῃ, καίπερ ἐν ταπεινῷ σχήματι ἑστηκυῖα. Δῆλα δ' ἦν αὐτῇ καὶ τὰ δάκρυα καταστάζοντα, τὰ μὲν κατὰ τῶν πέπλων, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς πόδας. Ὡς δ' ἡμῶν ὁ γεραίτερος εἶπε, Θάῤῥει, ὦ γύναι· καλὸν μὲν γὰρ καὶ ἀγαθὸν ἀκούομεν καὶ τὸν σὸν ἄνδρα εἶναι, νῦν μέντοι ἐξαιροῦμεν ἀνδρί σε εὖ ἴσθι ὅτι οὔτε τὸ εἶδος ἐκείνου χείρονι, οὔτε τὴν γνώμην, οὔτε τὴν δύναμιν· ἀλλ', ὡς ἡμεῖς γε νομίζομεν, εἴ τις καὶ ἄλλος ἀνὴρ, καὶ ὁ Κῦρος ἄξιός ἐστι θαυμάζεσθαι, οὗ
3 σὺ ἔσῃ τὸ ἀπὸ τοῦδε. Ὡς οὖν τοῦτο ἤκουσεν ἡ γυνὴ, περικατεῤῥήξατό τε τὸν ἄνωθεν πέπλον, καὶ ἀνωδύρατο· συνανεβόησαν δὲ αὐτῇ καὶ αἱ δμωαί. Ἐν τούτῳ δ' ἐφάνη μὲν αὐτῆς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ προσώπου, ἐφάνη δὲ ἡ δέρη καὶ αἱ χεῖρες· καὶ εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἐμοί τε ἔδοξε καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς ἰδοῦσι μήπω φῦναι μηδὲ γενέσθαι γυναῖκα ἀπὸ θνητῶν τοιαύτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἀλλὰ πάντως, ἔφη, καὶ σὺ
4 θεάσῃ αὐτήν. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ναὶ μὰ Δία, πολύ γε ἧττον, εἰ τοιαύτη ἐστὶν, οἵαν σὺ λέγεις. Τί δαί; ἔφη ὁ νεανίσκος. Ὅτι, ἔφη, καὶ νῦν σου ἀκούσας, ὅτι καλή ἐστιν, εἰ πεισθήσομαι ἐλθεῖν θεασόμενος, οὐ πάνυ μοι σχολῆς οὔσης, δέδοικα, μὴ πολὺ θᾶττον ἐκείνη με αὖθις ἀναπείσῃ καὶ πάλιν ἐλθεῖν θεασόμενον· ἐκ δὲ τούτου ἴσως ἂν ἀμελήσας, ὧν με δεῖ πράττειν, καθοίμην ἐκείνην θεώμενος.

5 Καὶ ὁ νεανίσκος ἀναγελάσας εἶπεν· Οἴει γὰρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανὸν εἶναι κάλλος ἀνθρώπου, ἀναγκάζειν τὸν μὴ βουλόμενον πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον; Εἰ

μέντοι

μέντοι τοῦτο, ἔφη, οὕτως ἐπεφύκει, πάντας ἂν ἀνάγκαζεν ὁμοίως. Ὅρα, ἔφη, τὸ πῦρ, ὡς πάντας ὁμοίως καίει· (πέφυκε γὰρ τοιοῦτον) τῶν δὲ καλῶν, τῶν μὲν ἐρῶσι, τῶν δ' οὔ· καὶ ἄλλος γε ἄλλου. Ἐθελούσιον γάρ, ἔφη, ἐστὶ, καὶ ἐρᾷ ἕκαστος, ὧν ἂν βούληται. Αὐτίκα δὲ οὐκ ἐρᾷ ἀδελφὸς ἀδελφῆς, ἄλλος δὲ ταύτης· οὐδὲ πατὴρ θυγατρὸς, ἄλλος δὲ ταύτης. Καὶ γὰρ φόβος καὶ νόμος ἱκανὸς ἔρωτα κωλύειν. Εἰ δέ γ', ἔφη, νόμος τεθείη, μὴ ἐσθίοντας μὴ πεινῆν, καὶ μὴ πίνοντας μὴ διψῆν, μηδὲ ῥιγοῦν τοῦ χειμῶνος, μηδὲ θάλπεσθαι τοῦ θέρους, οὐδεὶς ἂν νόμος δυνηθείη διαπράξασθαι ἀνθρώπους ταῦτα πείθεσθαι· πεφύκασι γὰρ ὑπὸ τούτων κρατεῖσθαι. Τὸ δ' ἐρᾶν ἐθελούσιόν ἐστιν· ἕκαστος γοῦν τῶν καθ' αὑτὸν ἐρᾷ, ὥσπερ ἱματίων καὶ ὑποδημάτων. Πῶς οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ 6
ἐθελούσιόν ἐστι τὸ ἐρασθῆναι, οὐ καὶ παύσασθαί ἐστιν, ὅταν τις βούληται; Ἀλλ' ἐγὼ, ἔφη, ἑώρακα καὶ κλαίοντας ὑπὸ λύπης δι' ἔρωτα, καὶ δουλεύοντάς γε τοῖς ἐρωμένοις· καὶ μάλα κακὸν νομίζοντας, πρίν γε ἐρᾶν, τὸ δουλεύειν, καὶ διδόντας γε πολλὰ, ὧν οὐ βέλτιον αὐτοῖς στέρεσθαι· καὶ εὐχομένους ὥσπερ καί τινος ἄλλης νόσου ἀπαλλαγῆναι, καὶ οὐ δυναμένους μέντοι ἀπαλλάττεσθαι, ἀλλὰ δεδεμένους ἰσχυροτέρᾳ τινὶ ἀνάγκῃ, ἢ εἰ σιδήρῳ ἐδέδεντο. Παρέχουσι γοῦν ἑαυτοὺς τοῖς ἐρωμένοις πολλὰ καὶ εἰκῆ ὑπηρετοῦντας· καὶ μέντοι οὐδ' ἀποδιδράσκειν ἐπιχειροῦσι, τοιαῦτα κακὰ ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ φυλάττουσι τοὺς ἐρωμένους, μή ποι ἀποδρῶσι.

Καὶ ὁ νεανίσκος εἶπε πρὸς ταῦτα· Ποιοῦσι γὰρ, 7
ἔφη, ταῦτα· εἰσὶ μέντοι οἱ τοιοῦτοι, ἔφη, μοχθηροί·

διὸπερ, ὦμαι, καὶ εὔχονται μὲν ἀεὶ, ὡς ἄθλιοι ὄντες, ἀποθανεῖν· μυρίων δ' ἐσῶν μηχανῶν ἀπαλλαγῆς τῆς βίε, οὐκ ἀπαλλάττονται. Οἱ αὐτοὶ δὲ γε ἕτοιμοι καὶ κλέπτειν ἐπιχειρῆσι, καὶ ἁρπάζοντας τῶν ἀλλοτρίων· ἀλλ' ἐπειδάν τι ἁρπάσωσιν ἢ κλέψωσιν, ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι σὺ πρῶτος, ὡς ἀναγκαῖον τὸ κλέπτειν, αἰτιᾷ τὸν κλέπτοντα καὶ ἁρπάζοντα, καὶ ἐ συγγινώσκεις, ἀλλὰ κολάζεις; Οὕτω μέντοι, ἔφη, καὶ οἱ καλοὶ οὐκ ἀναγκάζουσιν ἐρᾶν ἑαυτῶν, οὐδὲ ἐφίεσθαι ἀνθρώπων, ὧν μὴ δεῖ· ἀλλὰ τὰ μοχθηρὰ ἀνθρώπια πασῶν, οἶμαι, ἐπιθυμιῶν ἀκρατῆ ἐστι, κἄπειτα ἔρωτα αἰτιῶνται· οἱ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ, ἐπιθυμοῦντες καὶ χρυτίε καὶ ἵππων ἀγαθῶν καὶ γυναικῶν καλῶν, ὅμως ἁπάντων τούτων ῥᾳδίως δύνανται ἀπέχεσθαι, ὥστε μὴ ἄπλεσθαι αὐτῶν παρὰ τὸ δίκαιον. Ἐγὼ δ' ἔν, ἔφη, ταύτην ἐρωτικὸς καὶ πάνυ μοι καλῆς δοξάσης εἶναι, ὅμως παρά σοί εἰμι, καὶ ἱππεύω, καὶ τἄλλα τὰ ἐμοὶ
8 προσήκοντα ἀποτελῶ. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· ἴσως γὰρ θᾶττον ἀπῆλθες, ἢ ἐν ὅτῳ χρόνῳ ὁ ἔρως πέφυκε συσκευάζεσθαι ἄνθρωπον. Καὶ πυρὸς γάρ τοί ἐστι θίγοντα μὴ εὐθὺς καίεσθαι, καὶ τὰ ξύλα ἐκ εὐθὺς ἀναλίσκεται· ὅμως δὲ ἔγωγε ἄτε πυρὸς ἐκὼν εἶναι ἅπτομαι, ἅτε τὰς καλὰς ἐσορῶ. Οὐδέ γε σοι συμβουλεύω, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, ἐν τοῖς καλοῖς ἐᾶν τὴν ὄψιν ἐνδιατρίβειν· ὡς τὸ μὲν πῦρ τὰς ἁπτομένας καίει, οἱ δὲ καλοὶ καὶ τὰς ἄποθεν θεωμένας ὑφάπτουσιν, ὥστε καίεσθαι τῷ ἔρωτι. Θάρρει, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐδὲ, ἢν μηδέποτε παύσωμαι θεώμενος, ἐ μὴ κρατηθῶ, ὥστε ποιεῖν τι, ὧν μὴ χρὴ ποιεῖν. Κάλλιστα, ἔφη, λέγεις.

Φύλακτε

φύλαττε τοίνυν, ἔφη, ὥσπερ σε κελεύω, καὶ ἐπιμελοῦ αὐτῆς· ἴσως γὰρ ἂν καὶ πάνυ ἡμῖν ἐν καιρῷ τι γένοιτο αὕτη ἡ γυνή. Τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες διελύθησαν.

Ὁ δὲ νεανίσκος, ἅμα μὲν ὁρῶν ὑπερκαλλῆ τὴν γυ- 9
ναῖκα, ἅμα δὲ αἰσθόμενος τὴν καλοκἀγαθίαν αὐτῆς, ἅμα δὲ θεραπεύων αὐτὴν, καὶ οἰόμενος χαρίζεσθαι αὐτῇ, ἅμα δὲ αἰσθανόμενος ἐκ ἀχάριστον ἔσαν, ἀλλ' ἀντεπιμελουμένην διὰ τῶν αὐτῆς οἰκετῶν, ὡς καὶ ἀσιόντι εἴη αὐτῷ τὰ δέοντα, καὶ, εἴ ποτε, ἀσθενήσειεν, ὡς μηδενὸς ἂν δέοιτο. ἐκ πάντων τούτων ἡλίσκετο ἔρωτι, καὶ ἴσως ἐδὲν θαυμαστὸν ἔπασχε. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ὅτως ἐπράττετο. Βελόμενος δὲ ὁ Κῦρος ἐθέλοντας μένειν μεθ' ἑαυτὸν τούς τε Μήδους καὶ τοὺς συμμάχους, συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἐπικαιρίους· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε·

Ἄνδρες Μῆδοι, καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐγὼ ὑμᾶς 10
οἶδα σαφῶς, ὅτι ἔτε χρημάτων δεόμενοι σὺν ἐμοὶ ἐξήλθετε, ἔτε Κυαξάρει νομίζοντες τοῦτο ὑπηρετεῖν· ἀλλ' ἐμοὶ βουλόμενοι τοῦτο χαρίζεσθαι, καὶ ἐμὲ τιμῶντες, καὶ νυκτοπορεῖν καὶ κινδυνεύειν σὺν ἐμοὶ ἠθελήσατε. Καὶ χάριν τούτων ἐγὼ ὑμῖν ἔχω μὲν, εἰ μὴ ἀδικῶ, ἀποδιδόναι δὲ ἔπω ἀξίαν δύναμιν ἔχειν μοι δοκῶ. Καὶ τοῦτο μὲν ἐκ αἰσχύνομαι λέγων· τὸ δὲ, Ἢν μένητε παρ' ἐμοὶ, ἀποδώσω, εὖ ἴστε, ὅτι τοῦτο αἰσχυνοίμην ἂν εἰπεῖν· (νομίζοιμι γὰρ ἐμαυτὸν ἐοικέναι λέγοντι ταῦτα ἕνεκα τῶν ὑμᾶς ἐθέλειν μᾶλλον παρ' ἐμοὶ καταμένειν) ἀντὶ δὲ τούτου τάδε λέγω· ἐγὼ γὰρ ὑμῖν, κἂν ἤδη ἀπίητε Κυαξάρει παθόμενοι, ὅμως,

ἤν τι ἀγαθὸν πράξω, πειράσομαι ὅτω ποιεῖν, ὥστε καὶ ὑμᾶς ἐμὲ ἐπαινεῖν. Οὐ γὰρ δὴ αὐτός γε ἄπειμι· ἀλλὰ καὶ Ὑρκανίοις, οἷς τοὺς ὅρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα, ἐμπεδώσω, καὶ ἔποτε τούτους προδιδοὺς ἁλώσομαι. καὶ τῷ μὲν νῦν ταῦτα διδόντι ἡμῖν Γωβρύᾳ καὶ τείχη καὶ χώραν καὶ δύναμιν, πειράσομαι ποιεῖν μήποτε μεταμελῆσαι τῆς πρὸς ἐμὲ ὁδοῦ. Καὶ τὸ μέγιστον δὴ, ὅτω περιφανῶς τῶν θεῶν διδόντων ἀγαθὰ, καὶ φοβοίμην ἂν αὐτοὺς καὶ αἰσχυνοίμην ἀπολιπὼν ταῦτα εἰκῇ ἀπελθεῖν. Ἐγὼ μὲν οὖν, ἔφη, ὅτω ποιήσω. ὑμεῖς δὲ ὅπως γινώσκετε, ὅτω καὶ ποιεῖτε· καὶ ἐμοὶ εἴπατε, ὅ τι ἂν ὑμῖν δοκῇ. Ὁ μὲν ὅτως εἶπε·

11 Πρῶτος δὲ, ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς τοῦ Κύρου εἶναι, (*) πρὸς ταῦτα ἔλεξεν· Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ· (βασιλεὺς μὲν γὰρ ἔμοιγε δοκεῖς σὺ φύσει πεφυκέναι, οὐδὲν ἧττον, ἢ ὁ ἐν τῷ σμήνει φυόμενος τῶν μελιττῶν ἡγεμών. Ἐκείνῳ τε γὰρ αἰεὶ αἱ μέλιτται ἑκοῦσαι πείθονται· ὅπου δ' ἂν μένῃ, καὶ οὐδεμία ἐντεῦθεν ἀπέρχεται· ἢν δέ που ἐξίῃ, οὐδεμία αὐτοῦ ἀπολείπεται· ὅτω δεινός τις αὐταῖς ἔρως τοῦ ἄρχεσθαι ὑπ' ἐκείνου ἐγγίγνεται. Καὶ πρός σε δέ μοι δοκοῦσι παραπλησίως πως οἱ ἄνθρωποι ὅτοι διακεῖσθαι. Καὶ γὰρ εἰς Πέρσας ὅτε παρ' ἡμῶν ἀπῄεις, τίς Μήδων ἢ νέος ἢ γέρων σου ἀπελείφθη, τοῦ μή σοι ἀκολουθεῖν, ἕως ὅτε Ἀστυάγης ἡμᾶς ἀπέστρεψεν; Ἐπεὶ δὲ ἐκ Πέρσων βοηθὸς ἡμῖν ὡρμήθης, σχεδὸν αὖ ὁρῶμεν τοὺς φίλους σου πάντας ἐθελουσίους συνεπομένους. Ὅτε δ' αὖ τῆς δεῦρο στρατείας ἐπεθύμησας, πάντες σοι Μῆδοι ἑκόντες

(*) vid. L. I. 4, 27. 28.

ἑκόντες ἠκολούθησαν. Νῦν δ' αὖ ὅτως ἔχομεν, ὡς σὺν σοὶ μὲν ὅμως καὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντες θαῤῥοῦμεν, ἄνευ δέ σε καὶ οἴκαδε ἀπιέναι φοβούμεθα) οἱ μὲν ἄλλοι ὅπως ποιήσουσιν, αὐτοὶ ἐροῦσιν· ἐγὼ δέ, ὦ Κῦρε, καὶ ὧν ἐγὼ κρατῶ, καὶ μενοῦμεν παρὰ σοί, καὶ ὁρῶντές σε ἀνεξόμεθα, καὶ καρτερήσομεν ὑπὸ σοῦ εὐεργετούμενοι.

Ἐπὶ τούτοις ὁ Τιγράνης ἔλεξεν ὧδε· Σύ, ἔφη, ὦ 12
Κῦρε, μή τι θαυμάσῃς, ἂν ἐγὼ σιγῶ· ἡ γὰρ ἐμὴ ψυχὴ, ἔφη, οὐχ ὡς βεβουλευσομένη παρεσκεύασαι, ἀλλ' ὡς ποιήσουσα, ὅ τι ἂν παραγγέλλῃς. Ὁ δὲ Ὑρκάνιος ἔφη· Ἀλλ' ἐγὼ μέν, ὦ Μῆδοι, εἰ νῦν ἀπέλθοιτε, δαίμονος ἂν φαίην τὴν βέλτιον εἶναι, τὸ μὴ ἕπεσθαι ὑμᾶς μέγα εὐδαίμονας γενέσθαι· ἀνθρωπίνῃ δὲ γνώμῃ τίς ἂν ἢ φευγόντων πολεμίων ἀποτρέποιτο, ἢ ὅπλα παραδιδόντων ἐκ ὧν λαμβάνοι, ἢ ἑαυτὸς παραδιδόντων καὶ τὰ ἑαυτῶν ἐκ ἂν δέχοιτο; ἄλλως τε καὶ τῶ ἡγεμόνος ἡμῖν ὄντος τοιούτου, ὃς ἐμοὶ δοκεῖ (ὡς ὄμνυμι ὑμῖν πάντας τοὺς θεοὺς) εὖ ποιῶν ἡμᾶς μᾶλλον ἥδεσθαι, ἢ ἑαυτὸν πλουτίζων. Ἐπὶ τούτῳ πάντες οἱ Μῆδοι τοιαῦτα ἔλεγον, Σύ, ὦ Κῦρε, ἐξήγαγες ἡμᾶς· καὶ οἴκαδε ὅταν ἀπιέναι καιρός σοι δοκῇ εἶναι, σὺν σοὶ ἡμᾶς ἀπάγαγε. Ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἀκούσας, ἐπεύξατο, Ἀλλ' ὦ Ζεῦ μέγιστε, αἰτῶμαί σε, δός μοι τοὺς ἐμὲ τιμῶντας νικῆσαι εὖ ποιοῦντα. Ἐκ τούτου ἐκέλευσε τοὺς 13
μὲν ἄλλους, φυλακὰς καταστήσαντας, ἀμφ' αὐτὸς ἤδη ἔχειν, τοὺς δὲ Πέρσας διαλαβεῖν τὰς σκηνὰς, τοῖς μὲν ἱππεῦσι τοὺς τούτοις προεπέσας, τοῖς δὲ πεζοῖς τοὺς τούτοις ἀρκέσας· καὶ ἔτω καταστήσαθαι, ὅπως

ποιοῦντες οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς ἅπαντες τὰ δέοντα φέρουσιν εἰς τὰς τάξεις τοῖς Πέρσαις, καὶ τὰς ἵππους τεθεραπευμένας παρέχωσι, Πέρσαις δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ἔργον, ἢ τὰ πρὸς πόλεμον ἐκπονεῖν. Τοιαύτην μὲν ἔτω τὴν ἡμέραν διήγαγον.

Cap. II. Πρωῒ δ' ἀναιστάντες ἐπορεύοντο πρὸς τὸν Γωβρύαν, Κῦρος μὲν ἐφ' ἵππῳ, καὶ οἱ Περσῶν ἱππεῖς, γεγενημένοι ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους· οἱ δὲ τὰ τούτων γέρρα καὶ τὰς κοπίδας ἔχοντες ἐπὶ τούτοις εἵποντο, ἴσοι ὄντες τὸν ἀριθμόν. Καὶ ἡ ἄλλη δὴ στρατιὰ ἐπορεύετο τεταγμένη. Ἔκαστον δὲ ἐκέλευσε τοῖς καινοῖς ἑαυτῶν θεράπουσιν εἰπεῖν, ὅτι, ὅστις ἂν αὐτῶν ἢ τῶν ὀπισθοφυλάκων φαίνηται ὄπισθεν, ἢ τὰ μετώπα πρόσθεν, ἢ κατὰ πλάγιον ἔξω τῶν ἐν τάξει ὄντων ἀλίσκηται, κολασθήσεται. Δευτεραῖοι δ' ἀμφὶ δείλην γίγνονται πρὸς τῷ Γωβρύᾳ χωρίῳ, καὶ ὁρῶσιν ὑπερχυρόντε τὸ ἔρυμα, καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν πάντα παρεσκευασμένα, ὡς ἂν κράτιστα ἀπομάχοιντο· καὶ δὴ καὶ πολλοὺς καὶ πάμπολλα πρόβατα ὑπὸ τὰ ἐρύματα προσηγμένα
2 ἑώρων. Πέμψας δὲ ὁ Γωβρύας ἐκέλευσε τὸν Κῦρον περιελάσαντα ἰδεῖν, ᾗ ἡ πρόσοδος εὐπετεστάτη, ἔσω δὲ πέμψαι πρὸς ἑαυτὸν τῶν πιστῶν τινας, οἵτινες αὐτῷ τὰ ἔνδον ἰδόντες ἀπαγγελοῦσιν. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος αὐτὸς μὲν τῷ ὄντι βουλόμενος ἰδεῖν, εἴ πῃ εἴη εὐρίσιμον τὸ τεῖχος, ἢ ψευδὴς φαίνοιτο ὁ Γωβρύας, περιήλαυνε πάντοθεν, ἑώρα τε ἰσχυρότερα πάντα ἢ προσελθεῖν· ἐς δ' ἔπεμψε πρὸς Γωβρύαν, ἀπήγγελλον τῷ Κύρῳ, ὅτι τοσαῦτα εἴη ἔνδον ἀγαθὰ, ὅσα ἐπ' ἀνθρώπων γενεὰν, ὡς φασι δοκεῖν, μὴ ἂν ἐπιλάπειν τὸν ἔνδον ὄντας.

ὄντας. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν Φρυντίδι ἦν, ὅ τι πότε εἴη ταῦτα· ὁ δὲ Γωβρύας αὐτός τε ἐξῄει πρὸς αὐτὸν, καὶ τὰς ἐνδοθεν πάντας ἐξῆγε, φέροντας οἶνον, ἄλευρα· ἄλλας δὲ ἐλαύνοντας βᾶς καὶ ὗς, ὄϊας, αἶγας· καὶ εἴ τι βρωτὸν, πάντα ἱκανὰ προσῆγον, ὡς δειπνῆσαι καλῶς ἅπασαν τὴν σὺν Κύρῳ στρατιάν. Οἱ μὲν δὴ 3
ἐπὶ τούτῳ ταχθέντες διηρῶντό τε ταῦτα καὶ ἐδειπνοποιοῦντο. Ὁ δὲ Γωβρύας, ἐπεὶ πάντες οἱ ἄνδρες αὐτῷ ἔξω ἦσαν, εἰσιέναι ἐκέλευσε τὸν Κῦρον, ὅπως νομίζει ἀσφαλέστατα. Προεισπέμψας ἓν ὁ Κῦρος προσκόπως καὶ δύναμιν, καὶ αὐτὸς ἅτως εἰσῄει. Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ἀναπεπταμένας ἔχων τὰς πύλας, παρεκάλει πάντας τοὺς φίλους καὶ ἄρχοντας τῶν μεθ' ἑαυτοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἔνδον ἦσαν, ἐκφέρων ὁ Γωβρύας φιάλας χρυσᾶς, καὶ προχόας, καὶ κάλπιδας, καὶ κόσμον παντοῖον, καὶ δορυκτὰς ἀμέτρους τινὰς, καὶ πάντα καλὰ, καὶ τέλος τὴν θυγατέρα (δεινὸν ἄρα κάλλος καὶ μέγεθος, πενθικῶς δὲ ἔχουσαν τὸν ἀδελφὸν τεθνηκότος) ἐξαγαγὼν, τάδε εἶπεν· Ὦ Κῦρε, ἐγώ σοι τὰ μὲν χρήματα ταῦτα δίδωμι· τὴν δὲ θυγατέρα ταύτην ἐπιτρέπω διαθέσθαι, ὅπως ἂν σὺ βάλῃ· ἱκετεύομεν δὲ, ἐγὼ μὲν καὶ πρόσθεν, τὸν υἱὸν, αὕτη δὲ νῦν, τὸν ἀδελφὸν τιμωρὸν γενέσθαι σε.

Ὁ δὲ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν· Ἀλλ' ἐγώ σοι μὲν 4
καὶ τότε ὑπεσχόμην, ἀψευδέντός σε τιμωρήσειν εἰς δύναμιν· νῦν δὲ, ὅτε σε ἀληθεύοντα ὁρῶ ἤδη, ὀφείλω τὴν ὑπόσχεσιν· καὶ ταύτῃ ὑπισχνοῦμαι τὰ αὐτὰ ταῦτα σὺν θεοῖς ποιήσειν. Καὶ τὰ μὲν χρήματα, ἔφη, ἐγὼ ταῦτα δέχομαι, δίδωμι δ' αὐτὰ τῇ παιδὶ ταύτῃ,

καὶ

καὶ ἐκείνῳ, ὃς ἂν γήμῃ αὐτήν. Ἐν δὲ δῶρον ἄπειμι ἔχων παρὰ σοῦ, ἀνθ' οὗ ἐγὼ οὐδ' ἂν τὰ ἐν Βαβυλῶνι, ἐν ᾗ πλεῖστά ἐστιν, οὐδὲ τὰ πανταχοῦ, ἀντὶ τούτου, οὗ σύ μοι
5 δεδώρησαι, ἥδιον ἂν ἔχων ἀπέλθοιμι. Καὶ ὁ Γωβρύας, θαυμάσας, τί ποτε τοῦτο εἴη, καὶ ὑποπτεύσας, μὴ τὴν θυγατέρα λέγοι, οὕτως ἤρετο· Καὶ τί τοῦτ' ἔστιν, ἔφη, ὦ Κῦρε; Καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο, ὅτι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πολλοὺς μὲν οἴομαι εἶναι ἀνθρώπους, οἳ οὔτε ἀσεβεῖν ἂν θέλοιεν, οὔτε ἀδικεῖν, οὔτε ἂν ψεύδοιντο ἑκόντες εἶναι· διὰ δὲ τὸ μηδένα αὐτοῖς ἠθεληκέναι προέσθαι μήτε χρήματα πολλὰ, μήτε τυραννίδα, μήτε τείχη ἐρυμνὰ, μήτε τέκνα ἀξιέραστα, ἀποθνήσκουσι πρότερον, πρὶν δῆλοι γενέσθαι, οἷοι ἦσαν· ἐμοὶ δὲ σὺ νῦν καὶ τείχη ἐρυμνὰ, καὶ πλοῦτον παντοδαπὸν, καὶ δύναμιν τὴν σὴν, καὶ θυγατέρα ἀξιόκτητον ἐγχειρίσας, πεποίηκάς με δῆλον γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι οὔτ' ἂν ἀσεβεῖν περὶ ξένους ἐθέλοιμι, οὔτ' ἂν ἀδικεῖν χρημάτων ἕνεκεν, οὔτε συνθήκας ψευδοίμην ἂν ἑκὼν εἶναι. Τοῦτ' οὖν ἐγώ σοι, εὖ ἴσθι, ἕως ἀνὴρ δίκαιος ὦ, καὶ δοκῶν εἶναι τοιοῦτος ἐπαινῶμαι ὑπ' ἀνθρώπων, οὔποτ' ἐπιλήσομαι· ἀλλὰ πειράσομαί σε ἀντιτιμῆσαι πᾶσι τοῖς καλοῖς. Καὶ ἀνδρὸς δ', ἔφη, τῇ θυγατρὶ μὴ φοβοῦ ὡς ἀπορήσεις ἀξίου ταύτης· πολλοὶ γὰρ καὶ ἀγαθοὶ φίλοι εἰσὶν ἐμοὶ, ὧν ὅστις γαμεῖ αὐτὴν, εἰ μέντοι χρήματα ἕξει τοσαῦτα, ὅσα δίδως, ἢ καὶ ἄλλα πολλαπλάσια τούτων, οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν· σὺ μέντοι εὖ ἴσθι, ὅτι εἰσί τινες αὐτῶν, οἳ, ὧν μὲν σὺ δίδως χρημάτων, οὐδὲ μικρὸν τούτων ἕνεκά σε μᾶλλον θαυμάσουσιν· ἐμὲ δὲ ζηλοῦσι νυνὶ, καὶ εὔχονται πᾶσι θεοῖς γενέσθαι ποτὲ καὶ ἑαυτοὺς ἐπιδεῖ-

ξαι,

ξαι, ὡς πιστοὶ μέν εἰσιν ἀδὲν ἧττον ἐμοῖ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ πολεμίοις ἀδέποτ' ἂν ὑφεῖντο ζῶντες, εἰ μὴ θεὸς βλάπτοι· ἀντὶ δ' ἀρετῆς καὶ δόξης ἀγαθῆς ὅτι ἀδ' ἂν τὰ Σύρων, πρὸς τοῖς σοῖς, καὶ Ἀσσυρίων πάντα προέλοιντο· τοιέτες ἄνδρας εὖ ἴσθι ἐνταῦθα καθημένους. Καὶ ὁ Γωβρύας ἐπιγελάσας, Πρὸς θεῶν, ἔφη, 6
ὦ Κῦρε, δεῖξόν μοι, πᾶ ἔτοί εἰσιν, ἵνα σε τάτων τινὰ αἰτήσωμαι παῖδά μοι γενέσθαι. Ἀμέλει, ἔφη, ἀδὲν ἐμοῖ σε δεήσει πυνθάνεσθαι, ἀλλ' ἢν σὺν ἡμῖν ἕπῃ, αὐτὸς σὺ ἕξεις καὶ ἄλλῳ δεικνύναι αὐτῶν ἕκασον.

Τοσαῦτα δ' εἰπὼν, δεξιάν τ' ἔλαβε τοῦ Γωβρύα, καὶ ἀνασὰς ἐξῆλθε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας ἐξήγαγε· καὶ πολλὰ δεομένοῦ τοῦ Γωβρύα ἔνδον δειπνεῖν, οὐκ ἠθέλησεν· ἀλλ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδείπνει, καὶ τὸν Γωβρύαν σύνδειπνον παρέλαβεν. Ἐπεὶ εἰσῆλθον δὲ 7
κατακλιθεὶς ἤρετο αὐτὸν ὧδε· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πότερον οἴει εἶναί σοι πλείω ἢ ἡμῶν ἑκάστῳ στρώματα; Καὶ ὃς εἶπεν, Ἰμῖν νὴ τὸν Δί' εὖ οἶδ' ὅτι στρώματα πλείω ἐσὶ καὶ κλίναι, καὶ οἰκία γε πολλῷ μείζων ἢ ὑμετέρα τῆς ἐμῆς· οἵ γε οἰκίᾳ μὲν χρῆσθε γῇ τε καὶ ἑρανῷ, κλίναι δ' ὑμῖν εἰσιν, ὁπόσαι γένοιντ' ἂν εὐναὶ ἐπὶ γῆς· στρώματα δὲ νομίζετε, οὐχ ὁπόσα πρόβατα φύει ἔριον, ἀλλ' ὁπόσα φρύγανα ὄρη τε καὶ πεδία ἀνίησι. Τότε μὲν δὴ πρῶτον ὁ Γωβρύας συν- 8
δειπνῶν αὐτοῖς, ὁρῶν τὴν φαυλότητα τῶν παρατιθεμένων βρωμάτων, πολὺ σφᾶς ἐνόμιζεν εἶναι ἐλευθεριωτέρους αὐτῶν. Ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν μετριότητα τῶν σίτων· (ἐπ' ὀδενὶ γὰρ βρώματι οὐδὲ πόματι Πέρσης ἀνὴρ τῶν πεπαιδευμένων ἄτε ὄμμασιν ἂν ἐκπε-

πλημμένος

πλημμελὲς καταφανὴς γένοιτο, ἅτε ἁρπαγῇ, ἅτε νόσῳ, μὴ ἔχὶ προνοεῖν, ἅπερ ἂν καὶ μὴ ἐν σίτῳ ὦν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἱππικοὶ, διὰ τὸ μὴ ταράσσεσθαι ἐπὶ τῶν ἵππων, δύνανται ἅμα ἱππεύοντες καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκέειν καὶ λέγειν τὸ δέον, ἕτω καὶ ἐκεῖνοι ἐν τῷ σίτῳ οἴονται δεῖν φρόνιμοι καὶ μέτριοι φαίνεσθαι· τὸ δὲ κεκινῆσθαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῆς πόσεως, πάνυ αὐτοῖς κυνικὸν καὶ ἠρωϊκὸν δοκεῖ εἶναι) ἐνενόησε δὲ αὐτῶν, καὶ ὡς ἐπηρώτων ἀλλήλες τοιαῦτα, οἷα ἐρωτηθῆναι ἥδιον ἦν, ἢ μὴ, καὶ ὡς ἔσκωπτον, οἷα σκωφθῆναι ἥδιον ἦν, ἢ μὴ· ἃ τε ἔπαιζον ὡς πολὺ μὲν ὕβρεως ἀπῆν, πολὺ δὲ τὰ αἰσχρόν τι ποιεῖν, πολὺ δὲ τὰ χα-
9 λεπαίνεσθαι πρὸς ἀλλήλας. Μέγιστον δ' αὐτῷ ἔδοξεν εἶναι, τὸ ἐν στρατείᾳ ὄντας τῶν εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐμβαινόντων μηδενὸς οἴεσθαι δεῖν πλείω παρατίθεσθαι, ἀλλὰ τᾶτο νομίζειν μεγίστην εὐωχίαν εἶναι, τὰς συμμάχεσθαι μέλλοντας ὅτι βελτίστας παρασκευάζειν.
10 Ἡνίκα δὲ ὁ Γωβρύας εἰς οἶκον ἀπιὼν ἀνίστατο, ἐπᾶν λέγεται· Οὐκέτι θαυμάζω, ὦ Κῦρε, εἰ ἐκπώματα μὲν καὶ ἱμάτια καὶ χρυσίον ἡμεῖς ὑμῶν πλείονα κεκτήμεθα, αὐτοὶ δ' ἐλάττονος ὑμῶν ἄξιοί ἐσμεν. Ἡμεῖς γὰρ ἐπιμελόμεθα, ὅπως ἡμῖν ταῦτα ὡς πλεῖστα ἔσται, ὑμεῖς δέ μοι δοκεῖτε ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως αὐτοὶ ὡς πράτιστοι ἔσεσθε. Ὁ μὲν ταῦτα ἔφη· ὁ δὲ Κῦρος, Ἀγ', ἔφη, ὦ Γωβρύα, ὅπως πρωὶ παρέσῃ ἔχων τὰς ἁρπάγας ἐξωπλισμένας, ἵνα καὶ τὴν δύναμίν σε ἴδωμεν, καὶ ἅμα διὰ τῆς σῆς χώρας ἄγῃς ἡμᾶς, ὡς ἂν εἰδῶμεν, ἅ τε δεῖ φίλια καὶ πολέμια ἡμᾶς νομίζειν. Τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες ἀπῆλθον ἑκάτερος ἐπὶ τὰ προσήκοντα.

Ἐπεὶ

Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, παρῆν ὁ Γωβρύας, ἔχων 11
τὰς ἱππέας, καὶ ἠγείτο. Ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ προσή-
κει ἀνδρὶ ἄρχοντι, οὐ μόνον τῷ πορεύεσθαι τὴν ὁδὸν
προσεῖχε τὸν νοῦν, ἀλλ' ἅμα προϊὼν ἐπεσκοπεῖτο, εἴ τι
δυνατὸν εἴη τοὺς μὲν πολεμίους ἀσθενεστέρους ποιεῖν, αὐ-
τοὺς δὲ ἰσχυροτέρους. Καλέσας δὲ τὸν Ἀρκάνιον καὶ τὸν
Γωβρύαν, (τούτους γὰρ ἐνόμιζε μάλιστα εἰδέναι, ὧν
αὐτὸς ἤθετο δεῖσθαι μαθεῖν) Ἐγώ τοι, ἔφη, ἄνδρες φί-
λοι, οἶμαι, σὺν ὑμῖν ὡς πιστοῖς βουλεύομενος περὶ τοῦ
πολέμου τοῦδε, μὴ ἂν ἐξαμαρτάνειν· ὁρῶ γὰρ ὑμῖν ἔτι
μᾶλλον, ἢ ἐμοὶ, σκεπτέον ὂν, ὅπως ὁ Ἀσσύριος ἡμῶν
μὴ ἐπικρατήσει. Ἐμοὶ μὲν γὰρ, ἔφη, τῶνδε ἀποσφα-
λέντι ἔστιν ἴσως καὶ ἄλλη ἀποσῳζή· ὑμῖν δὲ, εἰ ἔτος
ἐπικρατήσει, ὁρῶ ἅπαντα τὰ ὄντα ἀκότμα γιγνό-
μενα. Καὶ γὰρ ἐμοὶ μὲν πολέμιός ἐστιν, ἐκ ἐμὲ μισῶν,
ἀλλ' οἰόμενος, ἀσύμφορον εἶναι αὐτῷ, ἡμᾶς μεγάλους
εἶναι· καὶ στρατεύει διὰ τοῦτο ἐφ' ἡμᾶς· ὑμᾶς δὲ καὶ
μισεῖ, καὶ ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ὑμῶν. Πρὸς ταῦτα
ἀπεκρίναντο ἀμφότεροι, καὶ τὰ αὐτὰ περαίνειν ὅτι
μέλοι, ὡς ταῦτα εἰδόσι, σφίσι, καὶ μέλον αὐτοῖς
ἰσχυρῶς, ὅπη τὰ νῦν παρόντα ἀποβήσοιτο.

Ἐνταῦθα δὴ ἤρχετο ὧδε, Λέξατέ μοι, ἔφη, ὑμᾶς 12
μόνους ἐνόμιζε πολεμικῶς ἔχειν ὁ Ἀσσύριος πρὸς ἑαυ-
τόν· ἢ ἐπίσασθε, καὶ ἄλλον τινὰ αὐτῷ πολέμιον;
Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀρκάνιος, πολεμιώτατοι μέν εἰσιν
αὐτῷ Καδούσιοι, ἔθνος μάλα πολὺ καὶ ἄλκιμον· Σά-
και γε μὴν, ὅμοροι ἡμῖν, οἳ πολλὰ κακὰ πεπόνθασιν
ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου· ἐπειρᾶτο γὰρ καὶ ἐκείνους, ὥσπερ
καὶ ἡμᾶς, καταστρέψασθαι. Οὐκοῦν οἶσθα, ἔφη, νῦν
αὐτοὺς

αὐτὰς ἀμφοτέρας ἡδέως ἂν ἐπιβῆναι σὺν ἡμῖν τῷ Ἀσσυρίῳ; Ἔφασαν, καὶ σφόδρα γε, εἴ πη δύναιντο συμμίξαι. Τί δ' ἐν μέσῳ, ἔφη, ἐστὶ τεῖχος συμμίξαι; Ἀσσύριοι, ἔφασαν, τὸ αὐτὸ ἔθνος, δὲ ἕτερον νῦν πορεύῃ.

13 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Κῦρος, Τί γάρ, ἔφη, ὦ Γωβρύα, σὺ τεῖχος νεανίσκε τότε, ὅς νῦν εἰς τὴν βασιλείαν καθέστηκεν, ὑπερηφανίαν πολλὴν τινα τῷ τρόπῳ κατηγορᾷς; Τοιαῦτα γάρ, οἶμαι, ἔφη ὁ Γωβρύας, ἔπαθον ὑπ' αὐτοῦ. Πότερα δῆτα, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς σὲ μόνον ἐγένετο τοιοῦτος, ἢ καὶ εἰς ἄλλους τινάς; Νὴ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶ εἰς ἄλλους πολλούς. Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσθενεῖς οἷα ὑβρίζει, τί δεῖ λέγειν; ἑνὸς δ' ἀνδρὸς πολὺ δυνατωτέρου, ἢ ἐγώ, υἱόν, καὶ ἐκεῖνα ἑταῖρον ὄντα, ὥσπερ τὸν ἐμόν, συμπίνοντα παρ' ἑαυτῷ συλλαβὼν ἐξέτεμεν, ὡς μέν τινες ἔφασαν, ὅτι ἡ παλλακὴ αὐτοῦ ἐπῄνεσεν αὐτόν, ὡς καλὸς εἴη, καὶ ἐμακάρισε τὴν μέλλουσαν αὐτῷ γυναῖκα ἔσεσθαι· ὡς δὲ ἔστιν νῦν λέγειν, ὅτι ἐπείρασεν αὐτοῦ τὴν παλλακίδα.

14 Καὶ νῦν ἔστιν εὐνοῦχος μέν ἐστι, τὴν δὲ ἀρχὴν ἔχει, ἐπεὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐτελεύτησεν. Οὐκοῦν, ἔφη, οἷα ἂν καὶ πάντων ἡμᾶς ἰδεῖν ἡδέως, εἰ οἷοιτο αὐτῷ βοηθὸς ἂν γενέσθαι; Εὖ μὲν ἴσθι, ἔφη ὁ Γωβρύας· ἀλλ' ἰδεῖν τοιαύτην χαλεπόν ἐστιν, ὦ Κῦρε. Πῶς; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι εἴ μέλλοι τις ἐκείνῳ συμμίξειν, παρ' αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα δεῖ παριέναι. Τί δ' ἂν, ἔφη, τοῦτο χαλεπόν; Ὅτι νὴ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδα ἐξελθοῦσαν δύναμιν αὐτόθεν πολλαπλασίαν, ἧς σὺ νῦν ἔχεις· εὖ δ' ἴσθι, ὅτι διὰ ταῦτα ἥττόν σοι νῦν, ἢ τὸ πρῶτον, οἱ Ἀσσύριοι καὶ τὰ ὅπλα ἀποφέρουσι, καὶ τοὺς ἵππους ἀπάγουσιν,

σαν, ὅτι τοῖς ἰδέσιν αὐτὴν ὀλίγη ἔδοξεν ἡ σὴ δύναμις· καὶ ἔστ' ὁ λόγ' πολὺς ἤδη ἐνέσπαρται· δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, βέλτιον εἶναι φυλαττομένας πορεύεσθαι.

Καὶ ὁ Κῦρ', ἀκέσας τᾶ Γωβρύα τοιαῦτα, τοιάδε πρὸς αὐτὸν ἔλεξε· Καλῶς μοι δοκεῖς, ὦ Γωβρύα, λέγειν, κελεύων ὡς ἀσφαλέστατα τὰς πορείας ποιεῖσθαι. Ἐγὼ δ' ἂν σκοπῶν ἃ δύνημαι ἐννοῆσαι ἀσφαλεστέραν ἁδεμίαν πορείαν ἡμῖν, τῆς πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα πορείας, εἶναι, εἰ ἐκεῖ τῶν πολεμίων ἐστὶ τὸ κράτιστον. Πολλοὶ μὲν γάρ εἰσιν, ὡς σὺ φῂς· εἰ δὲ καὶ θαῤῥήσασι, καὶ δεινοὶ ἡμῖν, ὡς ἐγώ φημι, ἔσονται. Μὴ ὁρῶντες μὲν ἂν ἡμᾶς, ἀλλ' οἰόμενοι ἀφανεῖς εἶναι διὰ τὸ φοβεῖσθαι ἐκείνους, σάφ' ἴσθι, ἔφη, ὅτι τᾶ μὲν φόβᾳ ἀπαλλάξονται, ὅς αὐτοῖς ἐγένετο, θάρσ' δ' ἐμφύσεται ἀντὶ τούτου τοσούτῳ μείζον, ὅσῳ ἂν πλείονα χρόνον ἡμᾶς μὴ ὁρῶσιν. ἢν δὲ καὶ ἤδη ἴωμεν ἐπ' αὐτούς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν εὑρήσομεν ἔτι κλινομένους τᾶς ἀποθανόντας ὑφ' ἡμέων, πολλοὺς δ' ἔτι τραύματα ἐπιδεδεμένους, ἃ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἔλαβον, πάντας δ' ἔτι μεμνημένους τῆς τᾶδε μὲν τᾶ στρατεύματος τόλμης, τῆς δ' αὐτῶν φυγῆς τε καὶ συμφορᾶς. Εὖ δ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, εἶναι καὶ τοῦτο ἤδη, ὡς οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅταν μὲν θαῤῥήσωσιν, ἀνυπόστατον τὸ φρόνημα παρέχονται· ὅταν δὲ δείσωσιν, ὅσῳ ἂν πλείους ὦσι, τοσούτῳ μείζω καὶ ἐκπεπληγμένον μᾶλλον τὸν φόβον κέκτηνται. Ἐκ πολλῶν μὲν γὰρ καὶ κακῶν λόγων νύξημένοις αὐτοῖς πάρεσιν, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ πονηρῶν χρημάτων, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ δυσθύμων τε καὶ ἐξεσηκότων προσώπων ἠθροισαι· ὥστε ὑπὸ τᾶ μεγέθες ἃ ῥᾴδιον 15

διον αὐτόν ἐστιν ἅτε λόγοις κατασβέσαι, ἅτε προσάγοντα πολεμίοις μένοντ' ἐμβαλεῖν, ἅτ' ἀπάγοντα ἀναθρέψαι τὸ φρόνημα· ἀλλ' ὅσῳ ἂν μᾶλλον αὐτοῖς θαρσεῖν παρακελεύῃ, τοσούτῳ ἐν δεινοτέροις ἡγεῖνται εἶναι. Ἐκεῖνο μέντοι ἤδη σκεψώμεθα ἀκριβῶς, ὅπως ἔχει. Εἰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ τῶνδε αἱ νῖκαι ἔσονται ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις, ὁπότεροι ἂν πλείονα ὄχλον ἀπαριθμήσωσιν, ὀρθῶς καὶ σὺ φοβῇ περὶ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἐν δεινοῖς ἐσμεν· εἰ μέντοι, ὥσπερ πρόσθεν, διὰ τὲς εὖ μαχομένης, ἔτι καὶ νῦν, αἱ μάχαι κρίνονται, θαρρῶν ἀδὲν ἂν σφαλείης· πολὺ μὲν γὰρ σὺν θεοῖς παρ' ἡμῖν πλείονας εὑρήσεις τὲς θέλοντας μάχεσθαι, ἢ παρ' ἐκείνοις. Ὡς δ' ἔτι μᾶλλον θαρρῇς, καὶ τόδε κατανόησον· οἱ μὲν γὰρ πολέμιοι πολὺ μὲν ἐλάττονές εἰσι νῦν, ἢ πρὶν ἡττηθῆναι ὑφ' ἡμῶν, πολὺ δ' ἐλάττονες, ἢ ὅτε ἀπέδρασαν ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ καὶ μείζονες νῦν, ἐπεὶ ἐνικήσαμεν, καὶ ἰσχυρότεροι, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν προσεγένεσθε· μὴ γὰρ ἔτι ἀτίμαζε μηδὲ τὲς σὲ, ἐπεὶ σὺν ἡμῖν εἶσι· σὺν γὰρ τοῖς νικῶσι, σάφ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, θαρροῦντες καὶ οἱ ἀκόλουθοι ἕπονται. Μὴ λανθανέτω δέ σε μηδὲ τᾶτ', ἔφη, ὅτι ἐξεστι μὲν τοῖς πολεμίοις καὶ νῦν ἰδεῖν ἡμᾶς· γοργότεροι δὲ, σάφ' ἴσθι, ἀθαμῶς ἂν αὐτοῖς φανείημεν, ἢ ἰόντες ἐπ' ἐκείνες. Ὡς ἂν ἐμὲ ταῦτα γιγνώσκοντ', ἄγε ἡμᾶς εὐθὺ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα.

Cap. III. Οὕτω μὲν δὴ πορευόμενοι, τεταρταῖοι ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς Γωβρύα χώρας ἐγένοντο. Ὡς δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ ἦν, κατέσησε, λαβὼν ἐν τάξει μεθ' ἑαυτὲ, τές τε πεζὲς καὶ τῶν ἱππέων, ὅσες ἐδόκει αὐτῷ καλῶς ἔχειν·

ἔχειν· τὰς δ' ἄλλας ἱππέας ἀφῆκε καταθεῖν, καὶ ἐκέλευσε τὰς μὲν ὅπλα ἔχοντας κατακαίνειν, τὰς δ' ἄλλας καὶ πρόβατα, ὅσα ἂν λάβωσιν, ἄγειν πρὸς αὐτόν. Ἐκέλευσε δὲ καὶ τὴν Πέρσας συγκαταθεῖν· καὶ ἦκον πολλοὶ μὲν αὐτῶν κατακεκυλισμένοι ἀπὸ τῶν ἵππων, πολλοὶ δὲ καὶ λείαν πλείστην ἄγοντες. Ὡς δὲ παρῆν ἡ λεία, συγκαλέσας τέ τε τῶν Μήδων ἄρχοντας καὶ τῶν Τρκανίων, καὶ τὴν ἐμοτίμους, ἔλεξεν ὧδε· Ἄνδρες φίλοι, ἐξένισεν ἡμᾶς ἅπαντας πολλοῖς ἀγαθοῖς ὁ Γωβρύας. Εἰ ἴσμεν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξελόντες τὰ νομιζόμενα, καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ τὰ ἱκανὰ, δοίημεν τὴν ἄλλην τούτῳ λείαν, ἆρ' ἂν, ἔφη, καλὸν ποιήσαιμεν, τᾶδε εὐθὺς φανεροὶ εἶναι, ὅτι καὶ τὰς εὖ ποιοῦντας παρώμεθα νικᾶν εὖ ποιοῦντες; Ὡς δὲ τᾶτ' ἤκουσαν, πάντες μὲν ἐπῄνεν, πάντες δ' ἐνεκωμίαζον· εἷς δὲ καὶ ἔλεξεν ὧδε, Πάνυ, ἔφη, ὦ Κῦρε, τᾶτο ποιήσομεν. Καὶ γάρ, ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ Γωβρύας πτωχάς τινας ἐνόμιζεν ἡμᾶς, ὅτι ἐ δαρεικῶν μεστοὶ ἥκομεν, ἐθ' ἓν χρυσῶν φιαλῶν ἐπίνομεν· εἰ δὲ τᾶτο ποιήσαιμεν, γνοίη ἄν, ἔφη, ὅτι ἐλευθερίας εἶναι καὶ ἄνευ χρυσίω ἔσιν. Ἴτε δὴ, ἔφη, τὰ τῶν θεῶν ἀποδόντες τοῖς μάγοις, καὶ ὅσα τῇ στρατιᾷ ἱκανὰ ἐξελόντες, τὰ ἄλλα, καλέσαντες τὸν Γωβρύαν, δότε αὐτῷ. Οὕτω δὴ λαβόντες ἐκεῖνοι, ὅσα ἔδει, τὰ ἄλλα ἔδοσαν τῷ Γωβρύᾳ.

Ἐκ τᾶτα δὴ ἦσι πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα, παρατασσόμενοι, ὥσπερ ὅτε ἡ μάχη ἦν. Ὡς δ' ἐκ ἀντεξῆισαν οἱ Ἀσσύριοι, ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν προσελάσαντα εἰπεῖν, ὅτι, εἰ βέλεται ἐξιὼν ὁ βασιλεὺς

ὑπὲρ τῆς χώρας μάχεσθαι, κἂν αὐτὸς σὺν ἐκείνῳ μάχοιτο· εἰ δὲ μὴ ἀμύνει τῇ χώρᾳ, ὅτι ἀνάγκη τοῖς κρατοῦσι πείθεσθαι. Ὁ μὲν δὴ Γωβρύας, προσελάσας ἔνθα ἀσφαλὲς ἦν, ταῦτα εἶπεν· ὁ δ' αὐτῷ ἐξέπεμψεν ἀποκρινόμενον τοιάδε· Δεσπότης ὁ σὸς λέγει, ὦ Γωβρύα, Οὐχ ὅτι ἀπέκτεινά σε τὸν υἱὸν μεταμέλει μοι, ἀλλ' ὅτι σὲ καὶ σὲ προσαπέκτεινα. Μάχεσθαι δ' ἂν βέλησθε, ἥκετε εἰς τὴν τριακοστὴν ἡμέραν· νῦν δ' ἡμῖν ἄπω σχολή· ἔτι γὰρ παρασκευαζόμεθα. Ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν· Ἀλλὰ μήποτέ σοι λήξειεν αὕτη ἡ μεταμέλεια· δῆλον γάρ, ὅτι ἀνιῶ σε ἐγὼ, ἐξ ὧν αὕτη σε ἡ μεταμέλεια ἔχει. Ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ἀπήγγειλε τὰ τῶν Ἀσσυρίων· ὁ δὲ Κῦρος ἀκέσας ταῦτα, ἀπήγαγε τὸ στράτευμα· καὶ καλέσας τὸν Γωβρύαν, εἰπέ μοι, ἔφη, ἂν ἔλεγες μέντοι σὺ, ὅτι τὸν ἐκτμηθέντα ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων οἷόν ἂν σὺν ἡμῖν γενέσθαι; Εὖ μέντοι, ἔφη, δοκῶ εἰδέναι· πολλὰ γὰρ ἤδη ἔγωγε καὶ ἐκεῖνος ἐπαῤῥησιασάμεθα πρὸς ἀλλήλους. Ὁπότε ἂν καλῶς σοι δοκεῖ ἔχειν, πρόσιθι πρὸς αὐτόν· καὶ πρῶτον μὲν κάτω ποίει, ὅπως ἂν αὐτὸς λέγῃ· ἐπειδὰν δὲ συγγένῃ αὐτῷ, ἐὰν μὲν γνῷς αὐτὸν φίλον ἡμῶν βουλόμενον εἶναι, τότ' ἤδη χρὴ μηχανᾶσθαι, ὅπως λάθῃ φίλος ὢν ἡμῖν· ὅτε γὰρ ἂν φίλος τις ποιήσειεν ἄλλως πως πλεῖστα ἀγαθὰ ἐν πολέμῳ, ἢ πολέμιος δοκῶν εἶναι· ὅτ' ἂν ἐχθρὸς πλείω τις βλάψειεν ἄλλως πως, ἢ φίλος δοκῶν εἶναι. Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδ', ὅτι κἂν πρίαιτο Γαδάτας τὸ μέγα τι ποιῆσαι κακὸν τὸν νῦν βασιλέα Ἀσσυρίων· ἀλλ' ὅ τι ἂν δύναιτο, τοῦτο καὶ ἡμᾶς δεῖ σκοπεῖν. Λέγε δή μοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ

εἰς τοῦτο τὸ φρούριον τὸ πρὸ τῆς χώρας, ὅ φατε Ὑρκανίοις τε καὶ Σάκαις ἐπιτετειχίσθαι, τῇδε τῇ χώρᾳ πρόβολον εἶναι τοῦ πολέμου, ἆρ' ἂν οἴει, ἔφη, ὑπὸ τοῦ φρουράρχου παρεθῆναι τὸν εὐνοῦχον, ἐλθόντα σὺν δυνάμει; Σαφῶς γε, ἔφη ὁ Γωβρύας, εἴπερ ἀνύποπτος ὤν, ὥσπερ νῦν ἐστιν, ἀφίκοιτο πρὸς αὐτόν. Οὐκοῦν, ἔφη, 7
ἀνυποπτότατος ἂν εἴη, εἰ προσβάλοιμι ἐγὼ πρὸς τὰ χωρία αὐτοῦ, ὡς λαβεῖν βουλόμενος, ἀπομάχοιτο δ' ἐκεῖνος ἀνὰ κράτος· καὶ λάβοιμι μὲν αὐτοῦ τι ἐγὼ, ἀντιλάβοι δὲ κἀκεῖνος ἡμῶν ἢ ἄλλους τινὰς, ἢ καὶ ἀγγέλους πεμπομένους ὑπ' ἐμοῦ πρὸς τούτους, οὕς φατε πολεμίους τῷ Ἀσσυρίῳ εἶναι· καὶ οἱ μὲν ληφθέντες λέγοιεν, ὅτι ἐπὶ στράτευμα ἀπέρχονται, καὶ κλίμακας ὡς τὸ φρούριον ἄγοντες· ὁ δ' εὐνοῦχος ἀκούσας προσποιήσαιτο, προαγγεῖλαι βουλόμενος ταῦτα, παρεῖναι; Καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν. Οὕτω μὲν γιγνομένων σαφῶς οἶδα, ὅτι παρείη ἂν αὐτὸν, καὶ δέοιτό γ' ἂν αὐτοῦ μένειν, ἔστε σὺ ἀπέλθῃς. Οὐκοῦν ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴγε ἅπαξ 8
εἰσέλθοι, δύναιτ' ἂν ἡμῖν ὑποχείριον ποιῆσαι τὸ χωρίον; Εἰκὸς γοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, τὰ μὲν ἔνδον ἐκείνου συμπαρασκευάζοντος, τὰ δ' ἔξωθεν σοῦ ἰσχυρότερα προσάγοντος. Ἴθι οὖν, ἔφη· καὶ πειρῶ, ταῦτα διδάξας καὶ διαπραξάμενος, παρεῖναι· πιστὰ δ' αὐτῷ οὐκ ἂν μείζω οὔτε εἴποις ἂν οὔτε δείξαις, ὧν αὐτὸς σὺ τυγχάνεις παρ' ἡμῶν εἰληφώς.

Ἐκ τούτου ᾤχετο μὲν ὁ Γωβρύας· ἄσμενος δὲ ἰδὼν 9
αὐτὸν ὁ εὐνοῦχος, συνωμολόγει τε πάντα καὶ συνέθετο, ἃ ἔδει. Ἐπεὶ δ' ἀπήγγειλεν ὁ Γωβρύας, ὅτι πάντα δοκοίη ἰσχυρῶς τῷ εὐνούχῳ ἔχειν τὰ ἐπισταλέντα, ἐκ τούτου τῇ ὑστεραίᾳ προσέβαλε μὲν ὁ Κῦρος, ἀπεμάχετο

δὲ ὁ Γαδάτας· ἦν δὲ καὶ ὃ ἔλαβε χωρίον ὁ Κῦρος, ὁπόσον ἔφη ὁ Γαδάτας· τῶν δ' ἀγγέλων, ἃς ἔπεμψεν ὁ Κῦρος, προσιόντων, οἳ πορεύοιντο, τὰς μὲν εἴασεν ὁ Γαδάτας διαφεύγειν, ὅπως ἄγοιεν τὰ ἑρκτεύματα, καὶ τὰς κλίμακας κομίζοιεν· ἃς δ' ἔλαβε, βασανίζων ἐναντίον τοίχων, ὡς ἥκασεν, ἐφ' ἃ ἔφασαν πορεύεσθαι, εὐθὺς συνεσκευασμένος, ὡς ἐξαγγελῶν, τῆς νυκτὸς ἐπορεύετο. Τέλος δὲ πιστευθεὶς, ὡς βοηθὸς εἰσέρχεται εἰς τὸ Φρούριον· καὶ τέως μὲν συμπαρεσκεύαζεν, ὅ τι ἐδύνατο τῷ Φρουάρχῃ· ἐπεὶ δὲ ὁ Κῦρος εἰσῆλθε, καταλαμβάνει τὸ χωρίον, συνεργὸς ποιησάμενος καὶ τὰς παρὰ Κύρῳ (*) αἰχμαλώτους. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, εὐθὺς Γαδάτας ὁ εὐνοϊκὸς τὰ ἔνδον καταστήσας ἐξῆλθε πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ τῷ νόμῳ προσκυνήσας, εἶπε, Χαῖρε, ὦ Κῦρε. Ἀλλὰ ποιῶ ταῦτ', ἔφη· σὺ γάρ με σὺν τοῖς θεοῖς ἐκέλευσας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκάζεις χαίρειν. Εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι ἐγὼ μέγα ποιῆμαι, φίλον τοῦτο τὸ χωρίον τοῖς ἐνθάδε συμμάχοις καταλιπεῖν· σὲ δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα, ὁ Ἀσσύριος παῖδας μὲν, ὡς ἔοικε, τὸ ποιεῖν ἀφαίλετο, ἐμέντοι τόγε φίλας καθαὶ σε δύναται ἀκεσέρησεν· ἀλλ' εὖ ἴσθι, ὅτι ἡμῖς τῷ ἔργῳ τούτῳ φίλας πεποιήσαι, οἵ σοι, ἢν δυνώμεθα, περισόμεθα μὴ χάρις βοηθοὶ παρασῆναι, ἢ εἰ παῖδας ἢ ἐκγόνους ἐκέκτησο. Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεξεν.

11 Ἐν δὲ τούτῳ ὁ Γρωβάρης, ὅτι ἠσθημένος τὰ γεγενημένα, προδοὺς τῷ Κύρῳ, καὶ λαβὼν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, εἶπεν, Ὦ μέγα ἀγαθὸν σὺ τοῖς φίλοις Κῦρε, ὡς πολλήν με τοῖς θεοῖς ποιεῖς χάριν ἐφάλεσθαι, ὅτι σοὶ μὴ συνή-

(*) Al. Κύρκ.

συνήγαγον. Ἴθι νῦν τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ λαβὼν
τὸ χωρίον, ὅπερ ἕνεκά με ἀσπάζῃ, διατίθει αὐτὸ
ὅτως, ὡς ἂν τῷ ἡμετέρῳ φύλῳ πλείστε ἄξιον ᾖ, καὶ
τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, μάλιστα δ', ἔφη, Γαδάτᾳ
τούτῳ, ὃς ἡμῖν λαβὼν αὐτὸ παραδίδωσι. Τί ἦν; ἔφη 12
ὁ Τιγράνης, ἐπειδὰν Καδουσίοις ἔλθωσι καὶ Σάκαις, καὶ
οἱ ἐμοὶ πολῖται, καλέσωμεν καὶ τούτους, ἵνα κοινῇ βου-
λευσώμεθα πάντες, ὅσοις προσήκει, πῶς ἂν συμφο-
ρώτατα χρώμεθα τῷ χωρίῳ; Ταῦτα μὲν ὅτως συνή-
νεσε καὶ ὁ Κῦρος· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, οἷς ἔμελε περὶ
τῷ χωρίῳ, ἐβουλεύσαντο κοινῇ φυλάττειν, οἵσπερ ἀγα-
θὸν ἦν φίλιον ὄν, ὅπως ἑαυτοῖς μὲν πρόβολος εἴη πο-
λέμιος, τοῖς δ' Ἀσσυρίοις ἐπιτειχισμένον. Ἐπεὶ δὲ 13
τοῦτο ἐγένετο, πολὺ δὴ προθυμότερον καὶ Καδούσιοι
συνεστρατεύοντο καὶ Σάκαι καὶ Τιγράνιος· καὶ συνελέγη
ἐντεῦθεν στράτευμα, Καδουσίων μὲν, πελτασταὶ εἰς
δισμυρίους, καὶ ἱππεῖς εἰς τετρακισχιλίους· Σακῶν δὲ,
τοξόται εἰς μυρίους, καὶ ἱπποτοξόται εἰς διχιλίους·
καὶ Τιγράνιοι δὲ πεζούς τε, ὅσους ἐδύναντο, προσεξέπεμ-
ψαν, καὶ ἱππέας προσεπλήρωσαν εἰς διχιλίους· τὸ
γὰρ πρόσθεν καταλελειμμένοι ἦσαν πλείους οἶκοι αὐ-
τῶν ἱππεῖς, ὅτι οἱ Καδούσιοι καὶ οἱ Σάκαι τῶν Ἀσσυ-
ρίων πολέμιοι ἦσαν. Ὅσον δὲ χρόνον ἐκαθέζετο ὁ Κῦ-
ρος ἀμφὶ τὴν περὶ τὸ Φρούριον οἰκονομίαν, τῶν Ἀσσυ-
ρίων τῶν κατὰ ταῦτα τὰ χωρία πολλοὶ μὲν ἀπῆγον
ἵππους, πολλοὶ δ' ἀπέφερον ὅπλα, φοβούμενοι ἤδη
πάντας τοὺς προσχώρους.

Ἐκ δὲ τούτου προσέρχεται τῷ Κύρῳ ὁ Γαδάτας, καὶ 14
λέγει, ὅτι ἥκοιεν αὐτῷ ἄγγελοι, ὡς ὁ Ἀσσύριος, ἐπεί

πύθοιτο τὰ περὶ τὸ Φρυκίε, καλεπῶς τε ἐνέγκοι, καὶ συσκευάζοιτο ὡς ἐμβαλῶν εἰς τὴν αὐτῶ χώραν. Ἢν ἄν ἀφῆς με, ὦ Κῦρε, τὰ τείχη ἂν περαθέην δικασάμενος, τῶν δὲ ἄλλων μείων λόγος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἢν ἄν ἴῃς νῦν, πότε ἔσῃ οἴκοι; Καὶ ὁ Γαδάτας εἶπεν· Εἰς τρίτην δειπνήσω ἐν τῇ ἡμετέρᾳ: Ἦ καὶ τὸν Ἀσσύριον, ἔφη, οἴει ἐκεῖ ἤδη καταλήψεσθαι; Εὖ μὲν ἴσθι, ἔφη, οἶδα· σπεύσει γὰρ, ὅσω σὺ πρόσω δοκεῖς εἶναι. Ἐγὼ δ', ἔφη ὁ Κῦρος, ποσαῖος ἂν σὺν τῷ στρατεύματι ἐκεῖσε ἀφικοίμην; Πρὸς ταῦτα δὴ ὁ Γαδάτας λέγει· Πολὺ ἤδη, ὦ δέσποτα, ἔχεις τὸ στράτευμα, καὶ ἂν ἂν δύνασο μεῖον, ἢ ἐν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέραις ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐμὴν οἴκησιν. Σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἄπιθι ὡς τάχιστα· ἐγὼ δὲ, ὡς ἂν δυνατὸν ᾖ, πορεύσομαι. 15 Ὁ μὲν δὴ Γαδάτας ᾤχετο· ὁ δὲ Κῦρος συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν συμμάχων· καὶ ἤδη πολλοί τε ἐδόκουν καὶ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ παρεῖναι· ἐν οἷς δὴ ὁ Κῦρος λέγει τοιάδε·

Ἄνδρες σύμμαχοι, Γαδάτας διέπραξεν, ἃ ἐδόκει πᾶσιν ἡμῖν πολλοῦ ἄξια εἶναι· καὶ ταῦτα, πρὶν καὶ ὁτιοῦν ἀγαθὸν ὑφ' ἡμῶν παθεῖν. Νῦν δὲ ὁ Ἀσσύριος εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἐμβάλλειν ἀγγέλεται, δηλονότι ἅμα μὲν τιμωρεῖσθαι αὐτὸν βλόμενος, ὅτι δοκεῖ μέγα βεβλάφθαι ὑπ' αὐτοῦ· ἅμα δ' ἴσως καὶ ἐκεῖνο ἐννοεῖται, ὡς, εἰ οἱ μὲν πρὸς ἡμᾶς ἀφιστάμενοι μηδὲν ὑπ' ἐκείνε κακὸν πάσονται, οἱ δὲ σὺν ἐκείνῳ ὄντες ὑφ' ἡμῶν ἀπολοῦνται, ὅτι ὡς τάχιστα ἀδένα εἰκὸς σὺν αὐτῷ βάλλεσθαι εἶναι. Νῦν ἔν, ὦ ἄνδρες, καλόν τι ἂν μοι δοκεῖμεν ποιῆσαι, εἰ προθύμως Γαδάτᾳ βοη-

θήσαιμεν·

θήσαιμεν, ἀνδρὶ εὐεργέτῃ· καὶ ἅμα δίκαια ποιοῖμεν ἄν, χάριν ἀποδιδόντες· ἀλλὰ μὴν καὶ σύμφορόν γ' ἄν, ὡς ἐγὼ δοκῶ, πράττοιμεν ἡμῖν αὐτοῖς. Εἰ γὰρ πᾶσι φαινοίμεθα τὲς μὲν κακῶς ποιοῦντας νικᾶν πειρώμενοι κακῶς ποιοῦντες, τὲς δ' εὐεργετοῦντας ἀγαθοῖς ὑπερβαλλόμενοι, εἰκὸς, ἐκ τῶν τοιούτων φίλους μὲν ἡμῖν πολλὲς βέλεσθαι γίγνεσθαι, ἐχθρὸν δὲ μηδένα ἐπιθυμεῖν εἶναι· εἰ δ' ἀμελήσαιμεν δόξαιμεν Γαδάτα, πρὸς τῶν θεῶν, ποίοις λόγοις ἄλλες πείθοιμεν ἂν χαρίζεσθαί τι ἡμῖν; πῶς δ' ἂν τολμῶμεν ἡμᾶς αὐτὲς ἐπαινεῖν; πῶς δ' ἂν ἀντιβλέψαι τις ἡμῶν δύναιτο Γαδάτα, εἰ ἡττώμεθα αὐτοῦ εὖ ποιοῦντος, τοσοίδε ὄντες, ἑνὸς ἀνδρὸς, καὶ τότε ἄτω διακειμένε; Ὁ μὲν ἔν ἄτως εἶπεν· οἱ δὲ πάντες συνεπῄνεσαν ἰσχυρῶς ταῦτα ποιεῖν.

Ἄγετε τοίνυν, ἔφη, ἐπείπερ καὶ ὑμῖν συνδοκεῖ 16
ταῦτα, ἐπὶ μὲν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ ὀχήμασι καταλείπωμεν ἕκαστοι τὲς μετὰ τότων ἐπιτηδειοτάτες πορεύεσθαι. Γωβρύας δὲ ἡμῖν ἀρχέτω αὐτῶν, καὶ ἡγάσθω αὐτοῖς· καὶ γὰρ ὁδῶν ἔμπειρός, καὶ τἄλλα ἱκανός· ἡμεῖς δ', ἔφη, σὺν ἵπποις τοῖς δυνατωτάτοις καὶ ἀνδράσι πορευώμεθα, τὰ ἐπιτήδεια τριῶν ἡμερῶν λαβόντες· ὅσῳ δ' ἂν κουφότερον συσκευαζώμεθα καὶ εὐτελέστερον, τοσότῳ τὰς ἐπιούσας ἡμέρας ἥδιον ἂν ἀριστήσομέν τε καὶ δειπνήσομεν καὶ καθευδήσομεν. Νῦν δ', ἔφη, πορευώμεθα ὧδε· Πρῶτον μὲν ἄγε σὺ, Χρυσάντα, τὲς θωρακοφόρες, (ἐπεὶ ὁμαλή τε καὶ πλατεῖα ἡ ὁδός ἐστι) τὲς ταξιάρχες ἔχων ἐν μετώπῳ πάντας· ἡ δὲ τάξις ἑκάστη ἐφ' ἑνὸς ἴτω· ἀθρόοι γὰρ ὄντες,

'τες, καὶ τάχιστα καὶ ἀσφαλέστατα ἂν πορευοίμεθα. Τάττε δ' ἕνεκα, ἔφη, τὰς ἁμαξοφόρους κελεύω ἡγεῖσθαι, ὅτι τάχιστα βαρύτατόν ἐστι τὸ στρατεύματος. Τὰ δὲ βαρύτατα ἡγεμένα, ἀνάγκη ῥᾳδίως ἕπεσθαι πάντα τὰ ἄλλα ἴοντα· ὅταν δὲ τὸ τάχιστον ἡγῆται ἐν νυκτὶ, οὐδέν ἐστι θαυμαστὸν καὶ διασπᾶσθαι τὰ στρατεύματα· τὸ γὰρ προταχθὲν ἀποδιδράσκει. Ἐπὶ δὲ τάττοις, ἔφη, Ἀρτάβαζος τοὺς Περσῶν πελταστὰς καὶ τοξότας ἀγέτω· ἐπὶ δὲ τάττοις, Ἀνδρομέδας ὁ Μήδος τὸ Μήδων πεζικόν· ἐπὶ δὲ τάττοις, Ἔρεβας τὸ Ἀρμενίων πεζικόν· ἐπὶ δὲ τάττοις, Ἀρτάχας Ὑρκανίους· ἐπὶ δὲ τάττοις, Θαμβράδας τὸ Σακῶν πεζικόν· ἐπὶ δὲ τάττοις, Δαμάτας Καδουσίους. Ἀγόντων δὲ καὶ ἅτοι πάντες, ἐν μετώπῳ μὲν τοὺς ταξιάρχους ἔχοντες, δεξιὰς δὲ τοὺς πελταστὰς, ἀριστερὰς δὲ τοὺς τοξότας τῶν ἑκατὸν πλαισίᾳ· ἅτω γὰρ πορευόμενοι, καὶ εὐχρηστότεροι γίγνονται. Ἐπὶ δὲ τάττοις, ἔφη, οἱ σκευοφόροι πάντων ἐπέσθωσαν· οἱ δ' ἄρχοντες αὐτῶν ἐπιμελέσθωσαν πάντων, ὅπως ἂν συνεσκευασμένοι τε ὦσι πάντα, πρὶν καθεύδειν, καὶ πρωὶ σὺν τοῖς σκεύεσι παρῶσιν εἰς τὴν τεταγμένην χώραν, καὶ ὅπως κοσμίως ἕπωνται. Ἐπὶ δὲ τοῖς σκευοφόροις, ἔφη, τοὺς Πέρσας ἱππέας Μιθάτας ὁ Πέρσης ἀγέτω, ἔχων καὶ ἵππους τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν ἱππέων ἐν μετώπῳ· ὁ δ' ἑκατόνταρχος τὴν τάξιν ἀγέτω εἷς ἕνα, ὥσπερ οἱ πέζαρχοι. Ἐπὶ δὲ τάττοις Ῥαμβάκας ὁ Μῆδος ὡσαύτως τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας· ἐπὶ δὲ τάττοις σὺ, ὦ Τιγράνη, τὸ σαυτοῦ ἱππικόν· καὶ οἱ ἄλλοι δ' ἵππαρχοι, μεθ' ὧν ἕκαστος ἥκοι πρὸς ἡμᾶς· ἐπὶ τάττοις Σάκαι ἄγετε· ἔχοντοι

τοι δ', ὥσπερ ἦλθον, Καδέσιοι ἀγόντων στράτευμα· σὺ δὲ ὁ ἄγων αὐτὸς ἐπιμελῆ, τὸ νῦν εἶναι, πάντων τῶν ὄπιθεν, καὶ μηδένα ἔα ὕστερον τῶν σῶν ἱππέων γίγνεσθαι. Ἐπιμελεῖσθε δὲ τᾶ σιωπᾷ πορεύεσθαι ὅ τε ἄρχοντες καὶ πάντες οἱ σωφρονέοντες· διὰ γὰρ τῶν ὠτων ἐν τᾷ νυκτὶ ἀνάγκη μᾶλλον, ἢ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ἕκαστα καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ πράτ[illegible]εσθαι· καὶ τὸ ταραχθῆναι δ' ἐν νυκτὶ πολὺ μᾶζόν ἐστι πρᾶγμα, ἢ ἐν τᾷ ἡμέρᾳ, καὶ δυσκατασκώτερον· ἕ ἕνεκα ἥ τε σιωπὴ ἀσκητέα, καὶ ἡ τάξις διαφυλακτέα. Τὰς δὲ νυκτερινὰς, ἔφη, φυλακὰς, ὅταν μέλλητε νυκτὸς ἐξανασήσεσθαι, αἰεὶ χρὴ ὡς βραχυτάτας καὶ ὡς πλείστας ποιεῖσθαι, ὡς μηδένα ἢ ἐν τᾷ φυλακῇ ἀγρυπνίᾳ, πολλὴ ἔσα, λυμαίνηται ἐν τᾷ πορείᾳ· ἡνίκα δ' ἂν ὥρα ᾖ πορεύεσθαι, σημαίνειν τῷ κέρατι. Ὑμεῖς δ' ἔχοντες, ἆδε ἕκαστον, πάρεστε εἰς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος ὁδόν· ὁ δ' ὁρμώμενος, ἀεὶ τῷ κατ' ἀρὰν παρεγγυάτω ἕπεσθαι.

Ἐκ τάτε δὴ ᾤχοντο ἐπὶ τὰς σκηνὰς, καὶ ἅμα 17
ἀπιόντες διελέγοντο πρὸς ἀλλήλες, ὡς μνημονικὸς ὁ Κῦρος, ὁπόσοις συνέτατλε, πῶς ὀνομάζων ἐνετέλλετο. Ὁ δὲ Κῦρος ἐπιμελείᾳ τᾶτο ἐποίει· πάνυ γὰρ αὐτῷ θαυμαστὸν ἐδόκει εἶναι, εἰ οἱ μὲν βάυσοι ἴσασι τᾶς ἑαυτᾶ τέχνης ἕκαστος τῶν ἐργαλείων τὰ ὀνόματα, καὶ ἰατρὸς δὲ οἶδε καὶ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν φαρμάκων, οἷς χρῆται, πάντων τὰ ὀνόματα· ὁ δὲ στρατηγὸς ἔτως ἠλίθιος ἔσοιτο, ὥστε ἐκ εἰδέναι τῶν ὑφ' αὐτὸν ἡγεμόνων τὰ ὀνόματα, οἷς ἀνάγκη ἐστὶν αὐτῷ ὀργάνοις χρῆσθαι, καὶ ὅταν προσκαλεῖσθαί τι βούληται,

καὶ

καὶ ὅταν φυλάξαι, καὶ ὅταν θαρρῦναι, καὶ ὅταν φο-
βῆσαι. Καὶ ὅταν τιμῆσαί τινα βάλοιτο, πρέ-
18 πον αὐτῷ ἐδόκει εἶναι ὀνομαστὶ προσαγορεύειν. Ἐδό-
κουν δ' αὐτῷ οἱ γιγνώσκεσθαι δακνόντες ὑπὸ τὰ ἄρχον-
τος καὶ τὰ καλόν τι ποιοῦντες ὁρᾶσθαι μᾶλλον ὀρέ-
γεσθαι, καὶ τὰ αἰσχρόν τι ποιεῖν μᾶλλον προθυμεῖ-
σθαι ἀπέχεσθαι. Ἡδίων δὲ καὶ τάδε αὐτῷ ἐδόκει εἶναι, τὸ, ὁπότε βάλοιτό τι πραχθῆναι, ἅτω προστάτλειν, ὥσπερ ἐν οἴκῳ ἔνιοι προστάτλασι δεσπόται, Ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ, Ξύλα τις σχισάτω· ἅτω γὰρ προστατλομένων, εἰς ἀπήλας τε ὁρῶν ἅπαντες ἐδόκουν αὐτῷ, καὶ ἀδεὲς περαίνειν τὸ προσταχθέν· καὶ πάντες ἐν αἰτίᾳ εἶναι, καὶ ἀδεὲς τῇ αἰτίᾳ ἅτε αἰσχύνεσθαι, ἅτε φοβεῖσθαι ὅμως, διὰ τὸ σὺν πολλοῖς αἰτίαν ἔχειν· διὰ ταῦτα δὴ αὐτὸς πάντας ὠνόμαζεν, ὁπότε προστάτοι. Καὶ ὁ Κῦρος μὲν δὴ ἅτω περὶ τούτων ἐγίγνωσκεν.

19 Οἱ δὲ στρατιῶται τότε μὲν δειπνήσαντες, καὶ φύλακας κατασησάμενοι, καὶ συσκευασάμενοι πάντα, ἃ ἔδει, ἐκοιμήθησαν. Ἡνίκα δ' ἦν ἐν μέσῳ νυκτῶν, ἐσήμαινε τῷ κέρατι. Κῦρος δ', ἐπὼν τῷ Χρυσάντᾳ, ὅτι ἐπὶ τῇ ὁδῷ ἐπιμένοι δὴ ἐν τῷ πρόσθεν τὰ στρατεύματος, ἐξῄει λαβὼν τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὑπηρέτας· βραχὺ δὲ χρόνῳ ὕστερον παρῆν Χρυσάντας, ἄγων τοὺς θωρακοφόρους. Τότῳ μὲν ἂν ὁ Κῦρος δὰς ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ, πορεύεσθαι ἐκέλευεν ἡσύχως, ἕως ἄγγελος ἔλθοι, ὅτι ἐν ὁδῷ πάντες εἶησαν· αὐτὸς δ' ἑστηκὼς ἐν τῷ αὐτῷ τὸν μὲν προσιόντα παρήμειπετο ἐν τάξα,
20 ἐπὶ δὲ τὸν ὑστερίζοντα ἔπεμπε καλῶν. Ἐπεὶ δὲ πάν-

τες

τες ἐν ὁδῷ ἦσαν, πρὸς μὲν Χρυσάνταν ἱππέας ἔπεμψεν, ἐροῦντας, ὅτι ἐν ὁδῷ ἤδη πάντες· ἄγε δὴ ἕν θᾶσσον. Αὐτὸς δὲ παρελαύνων τὸν ἵππον εἰς τὸ πρόσθεν, ἡσυχῇ κατεθεῖτο τὰς τάξεις· καὶ ἃς μὲν ἴδοι εὐτάκτως καὶ σωφρόνως ἰόντας, προσελαύνων αὐτοῖς, οἵτινες εἶεν, ἠρώτα, καὶ ἐπεὶ πύθοιτο, ἐπῄνει· εἰ δέ τινας θορυβουμένους αἴσθοιτο, τὸ αἴτιον τούτου σκοπῶν, κατασβεννύναι τὴν ταραχὴν ἐπειρᾶτο.

Ἓν μόνον παραλέλειπτο τῆς ἐν νυκτὶ ἐπιμελείας αὐτῷ, ὅτι πρὸ παντὸς τοῦ στρατοπέδου πεζοὺς εὐζώνους ἐκ πολλοῦ προέπεμπεν, ἐφορωμένους ὑπὸ Χρυσάντου, καὶ ἐφορῶντας αὐτόν, ὡς ὠτακουστοῦντες, καὶ εἴ πως ἄλλως δύναιντο αἰσθάνεσθαί τι, σημαίνουεν τῷ Χρυσάντᾳ, ὅ τι καιρὸς δοκοίη εἶναι· ἄρχων δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις ἦν. ὃς καὶ τάττειν ἐκόσμει· καὶ τὸ ἄξιον μὲν λόγου ἐσήμαινε, τὸ δὲ μὴ, οὐκ ἠνώχλει λέγων. Τὴν μὲν δὴ νύκτα οὕτως ἐπορεύοντο· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τοὺς μὲν τῶν Καδουσίων ἱππέας, ὅτι αὐτῶν καὶ οἱ πεζοὶ ἔσχατοι ἐπορεύοντο, παρὰ τούτοις κατέλιπεν, ὡς μηδ' ἕτοι ψιλοὶ ἱππέων ἰοῦεν· τοὺς δ' ἄλλους εἰς τὸ πρόσθεν παρελαύνειν ἐκέλευσεν, ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πρόσθεν ἦσαν· ὅπως, εἴ τί πῃ ἐναντίον αὐτῷ ὑπαντιόῳ, ὑφ' αὑτῷ ἔχων ἐν τάξει τὴν ἰσχὺν μάχοιτο· εἴ τέ τί πῃ φεῦγον ὀφθείη, ὅπως ἐξ ἑτοιμοτάτης διώκοι. Ἦσαν δ' αὐτῷ αἰεὶ τεταγμένοι, εἰ δέοι διωγμοῦ, ἕς τε διώκειν δέοι, καὶ ἃς παρ' ἑαυτῷ μένειν· πᾶσαν δὲ τὴν τάξιν λυθῆναι ἐδέποτε εἴα. Κύρου μὲν δὴ οὕτως ἦγε τὸ στράτευμα· ἐκ μέντοι αὐτός γε μιᾶς χώρας ἐχρῆτο, ἀλλ' ἄλλοτε ἀλλαχῆ περιελαύνων ἐφεώρα τε

τε καὶ ἐπεμελεῖτο, εἴ τȣ δέοιντο. Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον ȣ̓τως ἐπορεύοντο.

C. IV. Ἐκ δὲ τȣ̃ Γαδάτα ἱππικȣ̃ τῶν δυνατῶν τις ἀνδρῶν, ἐπεὶ ἑώρα αὐτὸν ἀφεστηκότα ἀπὸ τȣ̃ Ἀσσυρίȣ, ἐνόμισεν, εἴ τι ȣ̃τος πάθοι, αὐτὸς ἂν λαβεῖν παρὰ τȣ̃ Ἀσσυρίȣ πάντα τὰ Γαδάτα· ȣ̓τω δὴ πέμπει τινὰ τῶν ἑαυτȣ̃ πιστῶν πρὸς τὸν Ἀσσύριον, καὶ κελεύει τὸν ἰόντα, εἰ καταλάβοι ἤδη ἐν τῇ Γαδάτα χώρᾳ τὸ Ἀσσύριον στράτευμα, λέγειν τῷ Ἀσσυρίῳ, ὅτι, εἰ βȣ́λοιτο ἐνεδρεῦσαι, λάβοι ἂν τὸν Γαδάταν καὶ τȣ̀ς σὺν αὐτῷ. Δηλȣ̃ν δὲ ἐνετέλλετο, ὅσην τε εἶχε δύναμιν ὁ Γαδάτας, καὶ ὅτι Κῦρος ȣ̓ συνείπετο αὐτῷ· καὶ τὴν ὁδὸν, ᾗ μέλλει προσιέναι, ἐδήλωσε. Προσεπέστειλε δὲ καὶ τοῖς αὑτȣ̃ οἰκέταις, ὡς πιστεύοιτο μᾶλλον, καὶ τὸ τεῖχος, ὃ ἐτύγχανεν αὐτὸς ἔχων ἐν τῇ Γαδάτα χώρᾳ, παραδȣ̃ναι τῷ Ἀσσυρίῳ, καὶ τὰ ἐνόντα· ἥξειν δὲ καὶ αὐτὸς ἔφη, εἰ μὲν δύναιτο, ἀποκτείνας Γαδάταν, εἰ
2 δὲ μὴ, ὡς σὺν τῷ Ἀσσυρίῳ τολοιπὸν ἐσόμενος. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἐπὶ ταῦτα ταχθεὶς, ἐλαύνων ὡς δυνατὸν ἦν τάχιστα, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Ἀσσύριον, καὶ ἐδήλωσεν, ἐφ᾽ ἃ ἥκοι· ἀκȣ́σας ἐκεῖνος τό τε χωρίον εὐθὺς καταλαμβάνει, καὶ πολλὴν ἵππον ἔχων, καὶ ἅρματα ἐνήδρευεν ἐν κώμαις ἀθρόαις. Ὁ δὲ Γαδάτας, ὡς ἐγγὺς ἦν τȣ́των τῶν κωμῶν, πέμπει τινὰς προερευνησομένȣς. Ὁ δ᾽ Ἀσσύριος, ὡς ἔγνω προσιόντας τȣ̀ς διερευνήσοντας, φεύγειν κελεύει ἅρματα ἐξαναστάντα δύο ἢ τρία καὶ ἵππȣς ὀλίγȣς, ὡς δὴ φοβηθέντας καὶ ὀλίγȣς ὄντας. Οἱ δὲ διερευνηταὶ ὡς εἶδον ταῦτα, αὐτοί τε ἐδίωκον, καὶ τῷ Γαδάτᾳ κατέσειον. Καὶ ὃς ἐξαπα-

τηθεὶς

νηθεὶς διώκει ἀνὰ κράτος. Οἱ δ' Ἀσσύριοι, ὡς ἐδόκει ἀλώσιμος εἶναι ὁ Γαδάτας, εὐθέως ἀνίστανται ἐκ τῆς ἐνέδρας. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Γαδάταν ἰόντες, 3
ὥσπερ εἰκὸς, ἔφευγον· οἱ δ' αὖ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐδίωκον. Καὶ ἐν τούτῳ ὁ ἐπιβουλεύων τῷ Γαδάτᾳ πάλιν αὐτὸν, καὶ παρίας μὲν πληγῆς ἁμαρτάνει, τύπτει δ' αὐτὸν εἰς τὸν ὦμον, καὶ τιτρώσκει. Ποιήσας δὲ τοῦτο, ἐξανίσταται, ὡς σὺν τοῖς διώκουσι γένοιτο· ἐπεὶ δ' ἐγνώσθη, ὃς ἦν, ὁμοῦ δὴ σὺν Ἀσσυρίοις προθύμως ἐκτείνων τὸν ἵππον, σὺν τῷ βασιλεῖ ἐδίωκεν. Ἐνταῦθα δὴ ἠλίσκοντο μὲν δηλονότι οἱ βραδυτάτης ἵππους ἔχοντες ὑπὸ τῶν ταχίστων· ἦσαν δὲ μάλα πάντες πιεζόμενοι, διὰ τὸ πατατετρύχθαι ὑπὸ τῆς πορείας, οἵ τε Γαδάτα ἱππεῖς· καθορῶσι δὲ τὸν Κῦρον προσιόντα σὺν τῷ στρατεύματι· δοκεῖν δὲ χρὴ ἀσμένως καὶ ἡδέως, ὥσπερ εἰς λιμένα ἐκ χειμῶνος, προσφέρεσθαι αὐτούς. Ὁ δὲ Κῦρος τὸ μὲν πρῶτον ἐθαύμασεν, ὡς δ' ἔγνω 4
τὸ πρᾶγμα, ἔστε μὲν πάντες ἀντίοι ἤλαυνον, ἀντίος καὶ αὐτὸς ἦγεν ἐν τάξει τὴν στρατιάν· ὡς δὲ γνόντες οἱ πολέμιοι τὸ ὂν, ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἐνταῦθα δὴ ὁ Κῦρος ἐκέλευσε διώκειν τοὺς πρὸς τοῦτο τεταγμένους, αὐτὸς δὲ εἵπετο σὺν τοῖς ἄλλοις, ὡς ᾤετο συμφέρειν. Ἔνθα δὴ καὶ ἅρματα ἡλίσκετο, ἔνια μὲν καὶ ἐκπεπλούντων τῶν ἡνιόχων, τῶν μὲν ἐν τῇ ἀναστροφῇ, τῶν δὲ καὶ ἄλλως· ἔνια δὲ καὶ περιτεμνόμενα ὑπὸ τῶν ἱππείων ἡλίσκετο. Καὶ ἀποκτείνυσιν ἄλλους τε πολλοὺς, καὶ τὸν παίσαντα τὸν Γαδάταν. Τῶν μέντοι πεζῶν Ἀσσυρίων, οἱ ἔτυχον τὸ Γαδάτα χωρίον πολιορκοῦντες, οἱ μὲν εἰς τὸ τεῖχος κατέφυγον τὸ ἀπὸ Γαδάτα ἀπεσάν,

σὰν, οἱ δὲ, φθάσαντες εἰς πόλιν τινὰ τῆ Ἀσσυρίᾳ μεγάλην· ἔνθα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ἅρμασι καὶ τοῖς ἵπποις κατέφευγεν ὁ Ἀσσύριος.

5 Κῦρος μὲν δὴ, διαπραξάμενος ταῦτα, ἐπανεχώρει εἰς τὴν Γαδάτα χώραν· καὶ προσάξας, οἷς ἔδει ἀμφὶ τὰ αἰχμάλωτα ἔχειν, εὐθὺς ἐπορεύετο, ὡς ἐπισκέψαιτο τὸν Γαδάταν, ὅπως ἔχει ἐκ τοῦ τραύματος. Πορευομένῳ δ' αὐτῷ ἤδη ὁ Γαδάτας ἐπιδεδεμένος τὸ
6 τραῦμα ἀπήντα. Ἰδὼν δὲ ὁ Κῦρος αὐτὸν ἥσθη τε καὶ εἶπεν· Ἐγὼ πρός σε ἦα, ἐπισκεψόμενος, πῶς ἔχεις. Ἐγὼ δ', εἶπεν ὁ Γαδάτας, ναὶ μὰ τὼ θεὼ, σὲ ἐπαναθεασόμενος ἦα, ὁποῖός τις ποτε φαίνῃ ἰδεῖν, ὁ τοιαύτην ψυχὴν ἔχων· ὅστις ἄτ' οἶδ' ἐγὼ, ὅ τι νῦν με δεόμενος, ἄτε μὴν ὑποχόμενός γέ μοι ταῦτα πράξαν, ἄτε μὴν εὖ πεπονθὼς ὑπ' ἐμοῦ (εἰς γε τὸ ἴδιον) ἀδ' ὅτιᾶν, ἀλλ' ὅτι τὼς φίλως σοι ἔδοξά τι ὀνῆσαι, ἅτως ἐμοὶ προθύμως ἐβοήθησας, ὡς νῦν τὸ μὲν ἐπ' ἐμοὶ οἴχομαι, τὸ δ' ἐπὶ σοὶ σέσωσμαι. Οὐ μὰ τὼς θεώς, ὦ Κῦρε, εἰ ἦν, οἷος ἔφυν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐπαιδοποιησάμην, ἂν οἶδα, εἴ ἐκτησάμην παῖδά ποτ' ἂν τοιοῦτον περὶ ἐμέ· ἐπεὶ ἄλλως τε οἶδα παῖδας, καὶ τοῦτον τὸν νῦν Ἀσσυρίων βασιλέα, πολὺ πλείω ἤδη τὸν αὑτοῦ πατέρα ἀνιάσαντα, ἢ σε νῦν δύναται ἀνιᾶν.
7 Καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν ὧδε· Ὦ Γαδάτα, ἦ πολὺ μεῖζον παρεὶς θαῦμα, ἐμὲ νῦν θαυμάζεις. Καὶ τί δὴ τοῦτ' ἔστιν; ἔφη ὁ Γαδάτας. Ὅτι τοσοῦτοι μὲν Περσῶν, ἔφη, ἐσπάδασαν περὶ σὲ, τοσοῦτοι δὲ Μήδων, τοσοῦτοι δὲ Ὑρκανίων· πάντες δὲ οἱ παρόντες Ἀρμενίων καὶ Σακῶν καὶ Καδουσίων. Καὶ ὁ Γαδάτας ἐπεύξατο,

Ἀλλ'

Ἀλλ' ὦ Ζεῦ, ἔφη, καὶ τούτοις πολλὰ ἀγαθὰ δοῖεν οἱ θεοὶ, καὶ πλεῖστα τῷ αἰτίῳ τοῦ καὶ τούτους τοιούτους εἶναι. Καὶ ὅπως μέντοι, οὓς ἐπαινεῖς, τούτους, ὦ Κῦρε, καὶ ξενίσωμεν καλῶς, δέχου τὰ ξένια, οἷα ἐγὼ δύναμαι· ἅμα δὲ προσῆγε πάμπολλα, ὥστε καὶ θύειν τὸν βουλόμενον, καὶ ξενίζεσθαι πᾶν τὸ στράτευμα ἀξίως τῶν καλῶς πεποιημένων καὶ καλῶς συμβάντων.

Ὁ δὲ Καδούσιος ὠπισθοφυλάκει, καὶ οὐ μετέσχε 8
τῆς διώξεως· βουλόμενος δὲ καὶ αὐτὸς λαμπρόν τι ποιῆσαι, οὔτε ἀνακοινωσάμενος οὔτε εἰπὼν οὐδὲν τῷ Κύρῳ, κατέθει τὴν πρὸς Βαβυλῶνα χώραν. Διεσπαρμένοις δὲ τοῖς ἵπποις αὐτοῦ ἀπιὼν ὁ Ἀσσύριος ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πόλεως, οὗ δὴ κατέφυγε, συντυγχάνει μάλα δὴ συντεταγμένον ἔχων τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα. Ὡς δ' ἔγνω μόνους εἶναι τοὺς Καδουσίους, ἐπιτίθεται, καὶ τόν τε ἄρχοντα τῶν Καδουσίων ἀποκτείνει, καὶ ἄλλους πολλοὺς, καὶ ἵππους δὲ πολλοὺς λαμβάνει τῶν Καδουσίων, καὶ ἣν ἄγοντες λείαν ἐτύγχανον, ἀφαιρεῖται. Καὶ ὁ μὲν Ἀσσύριος διώξας, ἄχρις οὗ ἀσφαλὲς ᾤετο εἶναι, ἀπετράπετο· οἱ δὲ Καδούσιοι ἐσώζοντο πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀμφὶ δείλην οἱ πρῶτοι. Κῦρος δὲ ὡς ᾔσθετο τὸ γεγονὸς, ὑπήντα τε 9
τοῖς Καδουσίοις, καὶ ὅντινα ἴδοι τετρωμένον, ἀναλαμβάνων τοῦτον μὲν ὡς Γαδάταν ἀπέπεμπεν, ὅπως θεραπεύοιτο τοὺς δ' ἄλλους συγκατεσκήνου, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἔχοιεν συνεπεμελεῖτο, παραλαμβάνων τῶν ὁμοτίμων Περσῶν συνεπιμελητάς· (ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις οἱ ἀγαθοὶ συνεπιπονεῖν ἐθέλουσι) καὶ ἀνιώμενος μέντοι αὐτὸς ἰσχυρῶς δῆλος ἦν· ὡς καὶ τῶν ἄλλων δειπνούντων, ἡνίκα ἤδη ὥρα ἦν, Κῦρος ἔτι σὺν τοῖς

ὑπηρέταις καὶ τοῖς ἰατροῖς οὐδένα ἑκὼν ἀτημέλητον παρέλιπεν, ἀλλ' ἢ αὐτόπτης ἐφεώρα, ἢ, εἰ μὴ αὐτὸς ἐξανύτοι, πέμπων φανερὸς ἦν τοὺς θεραπεύοντας. Καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κηρύξας συνιέναι τῶν μὲν ἄλλων τοὺς ἄρχοντας, τοὺς δὲ Καδουσίους πάντας, ἔλεξε τοιάδε·

10 Ἄνδρες σύμμαχοι, ἀνθρώπινον μὲν τὸ γεγενημένον πάθος. Τὸ γὰρ ἁμαρτάναν ἀνθρώπους ὄντας, οὐδὲν, οἶμαι, θαυμαστόν. Ἄξιοί γε μέντοι ἐσμὲν τοῦ γεγενημένου τούτου πράγματος ἀπολαῦσαί τι ἀγαθὸν, τὸ μαθεῖν, μήποτε διασπᾶν ἀπὸ τοῦ ὅλου δύναμιν ἀσθενεστέραν τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως. Καὶ οὐχὶ τοῦτ', ἔφη, λέγω, ὡς οὐ δεῖ ποτε καὶ ἐλάσσονι ἔτι μορίῳ ἰέναι, ὅπου ἂν δέῃ, ἢ νῦν ὁ Καδούσιος ᾤχετο· ἀλλ' ἤν τις κοινούμενος ὁρμᾶται τῷ ἱκανῷ βοηθῆσαι, ἔστι μὲν ἀπατηθῆναι, ἔστι δὲ τῷ ὑπομένοντι, ἐξαπατήσαντι τοὺς πολεμίους, ἄλλοσε τρέψαι ἀπὸ τῶν ἐξεληλυθότων· ἔστι δ', ἄλλα παρέχοντα πράγματα τοῖς πολεμίοις, τοῖς φίλοις ἀσφάλειαν παρέχειν· καὶ οὕτω μὲν οὐδ' ὁ χωρὶς ὢν ἀπέσται, ἀλλ' ἐξαρτήσεται τῆς ἰσχύος· ὁ δ' ἀπελθὼν μὴ ἀνακοινωσάμενος, ὅπου ἂν ᾖ, οὐδέν τι διάφορον πάσχει, ἢ εἰ μόνος ἐστρατεύετο. Ἀλλ' ἀντὶ μὲν τούτου, ἔφη, ἢν θεὸς θέλῃ, ἀμυνούμεθα τοὺς πολεμίους οὐκ εἰς μακρών. Ἀλλ' ἐπειδὰν τάχιστα ἀριστήσητε, ἄξω ὑμᾶς ἐγὼ, ἔνθα τὸ πρᾶγμα ἐγένετο· καὶ ἅμα μὲν θάψομεν τοὺς τελευτήσαντας, ἅμα δὲ δείξομεν τοῖς πολεμίοις, ἔνθα κρατῆσαι νομίζουσιν, ἐνταῦθα ἄλλους αὐτῶν κρείττους, ἢν θεὸς θέλῃ· καὶ ὅπως γε μηδὲ τὸ χωρίον ἡδέως ὁρῶσιν, ἔνθα κατέκαι-

νον

νον ἡμῶν τὰς συμμάχους· ἢν δὲ μὴ ἀντεπεξίωσι, καύσωμεν αὐτῶν τὰς κώμας, καὶ δηώσωμεν τὴν χώραν· ἵνα μὴ, ἃ ἡμᾶς ἐποίησαν ὁρῶντες, εὐφραίνωνται, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν κακὰ θεώμενοι ἀνιῶνται. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ἔφη, ἀρίστας εἰόντες· ὑμεῖς δὲ, ὦ Καδήσιοι, πρῶτον μὲν ἀπελθόντες ἄρχοντα ὑμῶν αὐτῶν ἕλεσθε, ὅπερ ὑμῖν νόμος, ὅστις ὑμῶν ἐπιμελήσεται, σὺν τοῖς θεοῖς καὶ σὺν ἡμῖν, ἤν τι προσδέησθε· ἐπειδὰν δ' ἕλησθε καὶ ἀρίστησητε, πέμψατε πρὸς ἐμὲ τὸν αἱρεθέντα. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραξαν· ὁ δὲ Κῦρος, ἐπεὶ δὴ ἐξήγαγε τὸ στράτευμα, καὶ κατέστησεν εἰς τάξιν, τὸν ἡρημένον ὑπὸ τῶν Καδησίων ἐκέλευσε πλησίον αὐτοῦ ἄγειν τὴν τάξιν, ὅπως, ἔφη, ἢν δυνώμεθα ἀναθαρρύνωμεν τοὺς ἄνδρας. Οὕτω δὴ ἐπορεύοντο· καὶ ἐλθόντες ἔθαμβον μὲν τοὺς Καδησίους, ἐδήουν δὲ τὴν χώραν. Ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ἀπῆλθον, τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῆς πολεμίας ἔχοντες, πάλιν εἰς τὴν Γαδάτα. 11

Ἐννοήσας δ', ὅτι οἱ πρὸς αὐτὸν ἀφεστηκότες, ὄντες πλησίον Βαβυλῶνος, κακῶς πείσονται, ἂν μὴ αὐτὸς ἀεὶ παρῇ, ἅτε, ὅσους τε τῶν πολεμίων ἀφίῃ, καὶ τέκτονας ἐκέλευε λέγειν τῷ Ἀσσυρίῳ, καὶ αὐτὸς κήρυκα ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν, λέγοντα ταῦτα, ὅτι ἕτοιμος εἴη ἐᾶν τοὺς ἐργαζομένους τὴν γῆν, καὶ μὴ ἀδικεῖν, εἰ καὶ ἐκεῖνος βέλοιτο ἐᾶν ἐργάζεσθαι τοὺς τῶν πρὸς αὐτὸν ἀφεστηκότων ἐργάτας. Καίτοι, ἔφη, σὺ μὲν, ἢν καὶ δύνῃ κωλύειν, ὀλίγους τινὰς κωλύσεις· (ὀλίγη γὰρ ἔστι γῆ ἡ τῶν πρὸς ἐμὲ ἀφεστηκότων) ἐγὼ δὲ πολλὴν ἄν σοι γῆν ἐῴην ἐργάσιμον εἶναι. Εἰς δὲ τὴν τοῦ καρποῦ κομιδὴν, ἢν μὲν πόλεμος ᾖ, ὁ κρατῶν μέν, οἶμαι, 12

μαι, κομίσεται· ἢν δὲ εἰρήνην γένηται, δηλονότι σύ, ἔφη. Ἢν μέντοι τις ἢ τῶν ἐμῶν ὅπλα ἀνταίρηταί σοι, ἢ τῶν σῶν ἐμοί, τάττε, ἔφη, ὡς ἂν δυνώμεθα, ἑκάτεροι ἀμυνώμεθα. Ταῦτα ἐπιστείλας τῷ κήρυκι ἀπέπεμπεν. 13 Οἱ δ' Ἀσσύριοι, ἐπεὶ ἤκουσαν ταῦτα, πάντα ἐποίουν πείθοντες τὸν βασιλέα συγχωρῆσαι ταῦτα, καὶ ὅτι σμικρότατον τὰ πολέμια λιπεῖν. Καὶ ὁ Ἀσσύριος μέντοι, εἴτε ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων πασθεὶς, εἴτε καὶ αὐτὸς ἄτω βεληθείς, συνήνεσε ταῦτα· καὶ ἐγένοντο συνθῆκαι, τοῖς μὲν ἐργαζομένοις εἰρήνην εἶναι, τοῖς δ' ὁπλοφόροις πόλεμον. Ταῦτα μὲν δὴ περὶ τῶν ἐργατῶν διεπέπρακτο ὁ Κῦρος· τὰς μέντοι νομὰς τῶν πτηνῶν τὰς μὲν ἑαυτῷ φίλες ἐκέλευσε καταθέσθαι, εἰ βέλοιντο, ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐπικρατείᾳ· τὴν δὲ τῶν πολεμίων λείαν ἦγον, ὁπόθεν δύναιντο, ὅπως εἴη ἡ στρατεία ἡδίων τοῖς συμμάχοις. Οἱ μὲν γὰρ κίνδυνοι, οἳ αὐτοί, καὶ ἄνευ τε λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια· ἡ δὲ ἐκ τῶν πολεμίων τροφὴ καθοτέραν τὴν στρατείαν ἐδόκει παρέχειν.

14 Ἐπεὶ δὲ παρεσκευάζετο ὁ Κῦρος ἤδη ὡς ἀπιών, παρῆν ὁ Γαδάτας, ἄλλά τε δῶρα πολλὰ καὶ παντοῖα φέρων καὶ ἄγων, ὡς ἂν ἐξ οἴκου μεγάλα, καὶ ἵππους γε πολλὰς ἀφελόμενος τῶν ἑαυτοῦ ἱππέων, οἷς ἠπιστήκει διὰ τὴν ἐπιβολήν. Ὡς δ' ἐπλησίασεν, ἔλεξεν ὧδε· Ὦ Κῦρε, νῦν μέν σοι ἐγὼ ἄγω ταῦτα, ἵνα ἐν τῷ παρόντι χρῇ αὐτοῖς, ἄν τι δέῃ· νόμιζε δ', ἔφη, καὶ τἄλλα πάντα τὰ ἐμὰ σὰ εἶναι. Οὔτε γάρ ἐστιν, ἄτ' ἔσαι ποτέ, ὅτῳ ἐγὼ ἀπ' ἐμοῦ φύντι καταλείψω τὸν ἐμὸν οἶκον· ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, σὺν ἐμοὶ τελευτῶντι πᾶν

πᾶν ἀποσβῆναι τὸ ἡμέτερον γένος καὶ ὄνομα. Καὶ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, (ὀμνυμί σοι τοὺς θεούς, οἳ καὶ ὁρῶσι πάντα καὶ ἀκούουσιν) ἅτε ἄδικον, ἅτε αἰσχρὸν ἐδὲν ἔτ' εἰπὼν ἅτε ποιήσας, ἔπαθον. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων κατεδάκρυσε τὴν αὑτοῦ τύχην, καὶ ἐκέτι ἠδυνήθη πλείω εἰπεῖν.

Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας, τοῦ μὲν πάθους ᾤκτειρεν αὐτὸν, ἔλεξε δὲ ὧδε· Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἵππους δέχομαι, ἔφη· σέ τε γὰρ ὠφελήσω, εὐνουστέροις δὴς αὐτοὺς, ἢ οἱ νῦν σοι ὑπῆκόν, ὡς ἔοικεν· ἐγώ τε (ἃ δὴ πάλαι ἐπεθύμουν) τὸ Περσῶν ἱππικὸν θᾶττον ἐκπληρώσω εἰς τὰς μυρίας ἱππέας· τὰ δ' ἄλλα χρήματα σὺ ἀπαγαγὼν φύλαττε, ἔφη, ἕως ἂν μοι δόξῃ ἔχοντα, ὥστε σε μὴ ἡδέως θαι ἀντιδωρούμενον· εἰ δὲ πλάω μοι δοὺς ἀπίοις, ἢ λαμβάνων παρ' ἐμοῦ, μὰ τοὺς θεοὺς ἀκούοι, ὅπως ἂν δυναίμην μὴ αἰσχύνεσθαι. Πρὸς ταῦτα ὁ Γωβάτας ἔφην, Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πιστεύω σοι· (ὁρῶ γὰρ σε τὸν τρόπον) φυλάττειν μέντοι ὅρα, εἰ ἐπιτήδειός εἰμι. Ἕως μὲν γὰρ φίλοι ἦμεν τῷ Ἀσσυρίῳ, καλλίστη δὴ ἐδόκει εἶναι ἡ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς κτῆσις· (τῆς γὰρ μεγίστης πόλεως Βαβυλῶνος ἐγγὺς ἦσα, ὅσα μὲν ὠφελεῖσθαί ἐστιν ἀπὸ μεγάλης πόλεως, ταῦτα ἀπελαύομεν· ὅσα δ' ἐνοχλεῖσθαι, οἰκοθεν δεῦρο ἀπιόντες τούτων ἐκποδὼν ἦμεν) νῦν δ' ἐπεὶ ἐχθροί ἐσμεν, δῆλον ὅτι, ἐπειδὰν σὺ ἀπέλθῃς, καὶ αὐτοὶ ἐπιβελευσόμεθα, καὶ ὁ οἶκος ὅλος· καὶ οἶμαι, λυπηρῶς βιωσόμεθα, ὅλως τοὺς ἐχθροὺς καὶ πλησίον ἔχοντες, καὶ κρείττους ἡμῶν αὐτῶν ὁρῶντες. Τάχ' ἂν εἴποις ἂν καὶ τί δὴ ταῦτα ἐκ ἐνενόουν, πρὶν ἀποσταῖναι; Ὅτι, ὦ Κῦρε, ἡψυχή μοι,

διὰ τὸ ὑβρίσθαι καὶ ὀργίζεσθαι, οὐ τὸ ἀσφαλέστατον σκοποῦσα διῆγεν, ἀλλ' ἀεὶ τοῦτο κύουσα, ἆρά ποτε ἔσται ἀποτίσασθαι τὸν καὶ θεοῖς ἐχθρὸν καὶ ἀνθρώποις, ὃς διατελεῖ μισῶν, οὐκ ἤν τίς τι αὐτὸν ἀδικῇ, ἀλλ' ἤν τινα ὑποπτεύσῃ βελτίονα ἑαυτοῦ εἶναι. Τοιγαροῦν, οἶμαι, αὐτὸς πονηρὸς ὢν, πᾶσι πονηροτέροις ἑαυτοῦ συμμάχοις χρήσεται. Ἢν δέ τις ἄρα καὶ βελτίων αὐτοῦ φανῇ, θάρρει, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐδέν σε δεήσει τῷ ἀγαθῷ ἀνδρὶ μάχεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀρκέσει τοῦτο μηχανώμενος, ὡς ἀνέλῃ τὸν αὑτοῦ βελτίονα. Τοῦ μέντοι ἐμὲ ἀνιᾶν, καὶ σὺν τοῖς πονηροῖς ῥᾳδίως, οἶμαι, κρείττων ἔσται.

17 Ἀκούσαντι τῷ Κύρῳ ταῦτα ἔδοξεν ἄξια ἐπιμελείας λέγειν· καὶ εὐθὺς εἶπε, Τί οὖν, ἔφη, ὦ Γαδάτα, οὐχὶ τὰ μὲν τείχη φυλακῇ ἐχυρὰ ἐποίησας, ὅπως ἄν σοι εἴη ἀσφαλῶς χρῆσθαι, ὁπόταν εἰς αὐτὰ ἴῃς· αὐτὸς δὲ σὺν ἡμῖν στρατεύῃ, ἵνα, ἢν οἱ θεοὶ ὥσπερ νῦν σὺν ἡμῖν ὦσιν, οὗτός σε φοβῆται, ἀλλὰ μὴ σὺ τοῦτον; Ὅ τι δὲ ἡδύ σοι ὁρᾶν τῶν σῶν, ἢ ὅτῳ συνὼν χαίροις ἔχων, σὺν ἐμοὶ πορεύου. Καὶ σύ τ' ἂν ἐμοί, ὥς γέ μοι δοκῶ, πάνυ χρήσιμος εἴης, ἐγώ τέ σοι, ὡς ἂν δύνωμαι, πειράσομαι. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Γαδάτας ἀνέπνευσέ τε καὶ εἶπεν· Ἆρ' οὖν, ἔφη, δυναίμην ἂν συσκευασάμενος φθάσαι, πρίν σε ἐξιέναι; βούλομαι γάρ τοι, ἔφη, καὶ τὴν μητέρα ἄγειν μετ' ἐμαυτοῦ. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, φθάσεις μέντοι· ἐγὼ γὰρ ἐπιχήσω, ἔστ' ἂν καλῶς
18 σὺ φῇς ἔχειν. Οὕτω δὴ ὁ Γαδάτας ἀπελθὼν, ἐφύλαξε μὲν τὰ τείχη σὺν Κύρῳ, ἃ ὠχυρώσατο, συνεσκευάσατο δὲ πάντα, ὁπόσοις ἂν οἶκος μέγας καλῶς οἰκοῖτο.

οἰκοῖτο. Ἦγετο δὲ καὶ τῶν ἑαυτῆ τῶν τε πιστῶν, οἷς ἥδετο, καὶ ὧν ἠπίστει πολλὰς, ἀναγκάσας τὰς μὲν αὐτῶν καὶ γυναῖκας ἄγειν, τὰς δὲ καὶ ἀδελφὰς, ὡς δεδεμένας τάτοις κατέχοι αὐτάς. Καὶ τὸν μὲν Γαδάτων ὁ Κῦρος ἐν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔχων ἦεν, καὶ ὁδῶν φρασῆρα καὶ ὑδάτων καὶ χιλῆ καὶ σίτε, ὡς ἀεὶ ἐν τοῖς ἀφθονωτάτοις στρατοπεδεύοιτο.

Ἐπεὶ δὲ περευήμενος καθεώρα τὴν τῶν Βαβυλωνίων πόλιν, καὶ ἔδοξεν αὐτῷ ἡ ὁδὸς, ἣν ἦες, παρ' αὐτὸ τὸ τεῖχος φέρειν, καλέσας τὸν Γωβρύαν καὶ τὸν Γαδάταν, ἠρώτα, εἰ ἄλλη ὁδὸς εἴη, ὥστε μὴ πάνυ πλησίον ἄγειν τὰ τείχεα. Καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν· Εἰσὶ μὲν, ὦ δέσποτα, καὶ πολλαὶ ὁδοί· ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη, ὀμόμην, καὶ βέλεσθαί ἄν σε νῦν ὅτι ἐγγύτατα ἄγειν τῆς πόλεως, ἵνα καὶ ἐπιδέξῃς αὐτοῖς τὸ στράτευμα, ὅτι σοι ἤδη πολύ τέ ἐστι καὶ καλόν· ἐπεὶ καὶ, ὅτε ἔλαττον ἔχες, προσῆλθές τε πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος, καὶ ἐθεῶντο ὑμᾶς ἐ πολλὲς ὄντας· νῦν δὲ, καὶ εἰ παρεσκευασμένον τέ ἐστιν, ὥσπερ πρός σε εἶπεν, ὅτι παρασκευάσοιτο ὡς μαχεόμενον, οἶδα, ὅτι ἰδόντι αὐτῷ τὴν σὴν δύναμιν, πάλιν ἀπαρασκεύαστα τὰ αὐτῆ φανεῖται. 19 ὁ Λάβυνητος

Καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπε· Δοκεῖς μοι, ὦ Γωβρύα, θαυμάζειν, ὅτι, ἐν ᾧ μὲν χρόνῳ πολὺ μείονα ἔχων στρατιὰν ἦλθον, πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος προσήγαγον· νῦν δὲ, πλείω δύναμιν ἔχων, ἐκ ἐθέλω ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη ἄγειν. Ἀλλὰ γὰρ μὴ θαύμαζ', ἔφη· ἐ γὰρ τὸ αὐτό ἐστι προσάγειν τε καὶ παράγειν. Προσάγεσι μὲν γὰρ ἅπαντες, ἕτω ταξάμενοι, ὡς ἂν οἴωνται ἄριστα μάχεσθαι· ἀπάγεσι μέντοι οἱ σάφρο- 20

μες, ἢ ἂν ἀσφαλέστατα, ἐκ ἧ ἦν τάχιστα ἀπελθοιεν. Παριέναι δ' ἀνάγκη ἐστὶν ἐκτεταμένοις μὲν ταῖς ἁμάξαις, ἀνεμέτοις δὲ καὶ ταῖς ἄλλοις σκευοφόροις ἐπὶ πολύ. ταῦτα δὲ δεῖ πάντα προκεκαλύφθαι τοῖς ὁπλοφόροις, καὶ μηδαμῆ τοῖς πολεμίοις γυμνὰ ὅπλων τὰ σκευοφόρα φαίνεσθαι. Ἀνάγκη ἦν, ὕτω πορευομένων, ἐπὶ λεπτὸν καὶ ἀσθενὲς τὸ μάχιμον τετάχθαι. Εἰ ἦν βέλοιντο ἐκ τῶ τείχους ἀθρόοι πη προσπεσεῖν, ὅπη προσμίξαιεν, πολλῷ ἂν ἐρρωμενέστερον συμμιγνύοιεν τῶν παριόντων. Καὶ τοῖς μὲν ἐπὶ μακρὸν πορευομένοις μακραὶ καὶ αἱ ἐπιβοήθειαι, τοῖς δ' ἐκ τῶ τείχους ἔραχὺ πρὸς τὲς ἐγγὺς καὶ προσδραμεῖν καὶ πάλιν ἀπελθεῖν. Ἦν δὲ μὴ μεῖον ἀπέχοντες παρίωμεν, ἢ ἐφ' ὅσον καὶ νῦν ἐκτεταμένοι πορευόμεθα, τὸ μὲν πλῆθος κατόψοντο ἡμῶν, ὑπὸ δὲ τῶν παρεφασμένων ὅπλων πᾶς ὄχλος δεινὸς φαίνεται. Ἦν δ' ἄρα καὶ ἔτως ἰόντων ἐπεξίωσί πη, ἐκ πολλῶ προσρῶντες αὐτὼς ἐκ ἂν ἀπαράσκευοι λαμβανοίμεθα. Μᾶλλον δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ὧδ' ἐπιχαρήσασιν, ὁπόταν πρόσω δέοι ἀπὸ τῶ τείχους ἀπιέναι, ἢν μὴ τῷ ὅλῳ ὑπολάβωσι τῶ παντὸς κρείττες εἶναι· φοβερὸν γὰρ ἡ ἀποχώρησις. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν, ἔδοξέ τε ὀρθῶς τοῖς πᾶσι λέγειν, καὶ ὁ Γωβρύας ὥσπερ ἐκέλευσεν ἡγεῖτο. Παραμειβομένε δὲ τὴν πόλιν τῶ στρατεύματος, ἀεὶ τὸ ὑπολειπόμενον ἰσχυρότερον ποιέμενος ἀπεχώρει.

Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος ἔτως ἐν ταῖς γιγνομέναις ἡμέραις ἀφικνεῖται πρὸς τὰ μεθόρια τῶν Ἀσσυρίων καὶ Μήδων, ὅθενπερ ὥρμᾶτο, ἐνταῦθα δὴ τρία ἔτα τῶν

Ἀσσυρίων

Ἀσσυρίων φρούρια, ἓν μὲν αὐτῶν τὸ ἀσθενέστατον προσκαλῶν βίᾳ ἑλαβε, τῷ δὲ δύο φρουρίω φοβῶν μὲν Κῦρος, πείθων δὲ Γαδάτας, ἔπειτε παραδόντα τὰς φυλάττοντας. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διεπράξατο, πέμπει πρὸς Κυαξάρην, καὶ ἐπέστελλεν, ἥκειν αὐτὸν ἐπὶ τὸ στράτευμα, ὅπως περί τε τῶν φρουρίων, ὧν εἰλήφεσαν, ξυνεύσαιντο, ὅ τι χρήσαιντο, καὶ ὅπως διασάμενοι τὸ στράτευμα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων σύμβολος γίγνοιτο, ὅ τι ἂν δοκοίη ἐκ τούτε πράττειν· ἢν δὲ κελεύῃ, ἐπὲ, ἔφη, ὅτι ἐγὼ ἂν ὡς ἐκεῖνον ἴοιμι στρατοπεδευσόμενος. Ὁ μὲν δὴ ἄγγελος ᾤχετο ταῦτ' ἀπαγγέλλων. C. V.

Ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσεν ἐν τούτῳ τὸν Γαδάταν τὴν τῶ Ἀσσυρίε σκηνὴν, ἣν Κυαξάρει οἱ Μῆδοι ἐξεῖλον, ταύτην κατασκευάσαι ὡς κάλλιστα τῇ τε ἄλλῃ κατασκευῇ, ἣν εἶχε, καὶ τῷ γυναῖκε εἰσαγαγεῖν εἰς τὸν γυναικῶνα τῆς σκηνῆς, καὶ σὺν αὐταῖς τὰς μασυργέας, αἵπερ ἐξῃρημέναι ἦσαν Κυαξάρει. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραττον. Ὁ δὲ πεμφθεὶς πρὸς τὸν Κυαξάρην, ἐπεὶ ἔλεξε τὰ ἐντεταλμένα, ἀκούσας ὁ Κυαξάρης αὐτὲ, ἔγνω βέλτιον εἶναι, τὸ στράτευμα μένειν ἐν τοῖς μεθορίοις. Καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι, ἃς μετεπέμψατο ὁ Κῦρος, ἦκον· ἦσαν δὲ μυριάδες τέτταρες τοξοτῶν καὶ πελταστῶν. Ὁρῶν δὲ καὶ τάττας πολλὰ εἰωμένας τὴν Μηδικὴν, τούτων οὐ ἐδόκει ἥδιον ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον, ἢ ἄλλον ὄχλον εἰσδέξασθαι. Ὁ μὲν δὴ ἐκ Περσῶν ἄγων τὸν στρατὸν, ἐρόμενος τὸν Κυαξάρην, κατὰ τὴν Κύρε ἐπιστολὴν, εἴ τι δέοιτο τῇ στρατεύματος, ἐπεὶ οὐκ ἔφη δεῖσθαι, αὐθημερὸν, ἐπεὶ ἤκουσε παρόντα Κῦρον, ᾤχετο πρὸς αὐτὸν ἄγων τὸ στράτευμα. 2

Ὁ δὲ Κυαξάρης τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύετο σὺν τοῖς παραμείνασι Μήδων ἱππεῦσιν· ὡς δ' ἤσθετο ὁ Κῦρος προσιόντα αὐτὸν, λαβὼν τοὺς Πέρσας ἱππέας, πολλοὺς ἤδη ὄντας, καὶ τοὺς Μήδους πάντας, καὶ τοὺς Ἀρμενίους, καὶ τοὺς Χρκανίους, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων τοὺς εὐιπποτάτους τε καὶ εὐοπλοτάτους, ἀπήντα, καὶ ἐπι-
3 δείκνυσι τῷ Κυαξάρει τὴν δύναμιν. Ὁ δὲ Κυαξάρης, ἐπεὶ εἶδε σὺν μὲν τῷ Κύρῳ πολλούς τε καὶ καλοὺς καγαθοὺς συνεπομένους, σὺν ἑαυτῷ δ' ὀλίγην τε καὶ ὀλίγης ἀξίαν θεραπείαν, ἄτιμόν τι ἔδοξεν αὐτῷ εἶναι, καὶ ἄχθος αὐτὸν ἔλαβεν. Ἐπεὶ δὲ καταβὰς ὁ Κῦρος ἀπὸ τοῦ ἵππου προσῆλθεν ὡς φιλήσων αὐτὸν κατὰ νόμον, ὁ Κυαξάρης κατέβη μὲν ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἀπεστράφη δὲ· καὶ ἐφίλησε μὲν οὐ, δακρύων δὲ φανερὸς ἦν. Ἐκ τούτου δὲ ὁ Κῦρος τοὺς μὲν ἄλλους ἅπαντας ἀποσκήψαντας ἐκέλευσεν ἀναπαύσασθαι· αὐτὸς δὲ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς τοῦ Κυαξάρους, καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸν τῆς ὁδοῦ ἔξω ὑπό φοινικάς τινας, τῶν τε Μηδικῶν πίλων (*) ὑποβάλλειν ἐκέλευσεν αὐτῷ, καὶ καθίσας αὐτὸν καὶ παρακαθισάμενος ἤρετο ὧδε.

4 Εἰπέ μοι, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ θεῖε, τί μοι ὀργίζῃ, καὶ τί χαλεπὸν ὁρῶν οὕτω χαλεπῶς φέρεις; Ἐνταῦθα δὴ ὁ Κυαξάρης ἀπεκρίνατο τοιάδε. Ὅτι, ἔφη, ὦ Κῦρε, δοκῶν γε δὴ, ἐφ' ὅσον ἀνθρώπων μνήμη ἐφικνεῖται, καὶ τῶν πάλαι προγόνων καὶ πατρὸς βασιλέως πεφυκέναι, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς νομιζόμενος εἶναι, ἐμαυτὸν μὲν ὁρῶ οὕτω ταπεινῶς καὶ ἀναξίως θλαύνοντα, σὲ δὲ τῇ ἐμῇ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ δυ-

νάμει

(*) scil. τοῖς

νάμα μέγαν τε καὶ μεγαλοπρεπῆ παρόντα. Καὶ ταῦτα χαλεπὸν μὲν οἶμαι καὶ ὑπὸ πολεμίων παθεῖν, πολύ δ', ὦ Ζεῦ, χαλεπώτερον, ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν ταῦτα πεπονθέναι. Ἐγὼ μὲν γὰρ δοκῶ δεικνύειν ἂν κατὰ τῆς γῆς ἥδιον δῦναι, ἢ ὀφθῆναι ἔτω ταπεινὸς, καὶ ἰδεῖν τὲς ἐμὲς ἐμὲ ἀμελήσαντας καὶ ἐπεγγελῶντας ἐμοί. Οὐ γὰρ ἀγνοῶ τᾶτ', ἔφη, ὅτι ἐ σὺ μᾶ μόνον μείζων εἶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ δοῦλοι ἰσχυρότεροι ἐμᾶ ὑπαντιάζουσί μοι, καὶ κατεσκευασμένοι εἰσὶν, ὥστε δύνασθαι ποιῆσαι μᾶλλον ἐμὲ κακῶς, ἢ παθεῖν ὑπ' ἐμοῦ. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῶν δακρύων· ὥστε καὶ τὸν Κῦρον ἐπεσπάσατο ἐμπλησθῆναι δακρύων τὰ ὄμματα. Ἐπισχὼν δὲ μικρὸν ἔλεξε τοιάδε ὁ Κῦρος·

Ἀλλὰ ταῦτα μέν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, ἔτε λέγεις ἀληθῶς, ἔτε ὀρθῶς γιγνώσκεις, εἰ οἴει τῇ ἐμῇ παρασίᾳ Μήδας κατεσκευάσθαι, ὥστε ἱκανὲς εἶναί σε κακῶς ποιεῖν. Τὸ μέντοι σε θυμᾶσθαι καὶ φοβεῖσθαι ἐ θαυμάζω· εἰ μέντοι γε δικαίως ἢ ἀδίκως αὐτοῖς χαλεπαίνεις, παρήσω τᾶτο· (οἶδα γὰρ, ὅτι βαρέως ἂν φέροις ἀκέων ἐμὲ ἀπολογεμένε ὑπὲρ αὐτῶν) τὸ μέντοι ἄνδρα ἄρχοντα πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν τοῖς ἀρχομένοις, τᾶτ' ἐμοὶ δοκεῖ μέγα ἁμάρτημα εἶναι. Ἀνάγκη γὰρ, διὰ τὸ πολλὲς μὲν φοβεῖν, πολλὲς ἐχθρὲς ποιεῖσθαι· διὰ δὲ τὸ ἅμα πᾶσι χαλεπαίνειν, πᾶσιν αὐτοῖς ὁμόνοιαν ἐμβάλλειν. Ὧν ἕνεκα, εὖ ἴσθι, ἐγὼ ἐχὶ ἀπέπεμπον ἄνευ ἐμαυτᾶ τύτες, φοβάμενος, μή τι γένοιτο διὰ τὴν σὴν ὀργὴν, ὅ τι πάντας ἡμᾶς λυπήσει. Ταῦτα μὲν ἔν· σὺν τοῖς θεοῖς ἐμὲ παρόντ[ος]

παρόντ' ἀσφαλῶς ἔξα σοι· τὸ μέντοι σε νομίζειν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι, τοῦτ' ἐγὼ χαλεπῶς πάνυ φέρω, εἰ, ἀσκῶν, ὅσοι δύναμαι, τοὺς φίλους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν, ἕπεσθαι τἀναντία τούτοις δοκοῦ ἐργάζεσθαι. Ἀλλὰ γάρ, ἔφη, μὴ ἔτως εἰκῇ ἡμᾶς αὐτὰς αἰτιώμεθα· ἀλλ', εἰ δυνατόν, σαφέστατα κατίδωμεν, ὁποτέρου ἕνεκα τὸ παρ' ἐμοῦ ἀδίκημα. Καὶ τὴν ἐν φίλοις δικαιοτάτην ὑπόθεσιν ἐγὼ ὑποτίθεμαι· ἦν γάρ τι ἐγὼ φανῶ κακὸν πεποιηκὼς, ὁμολογῶ ἀδικεῖν· ἢν μέντοι μηδὲν φαίνωμαι κακὸν πεποιηκὼς, μηδὲ βελτίους, ἢ καὶ σὺ αὖ ὁμολογήσεις, μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι; Ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη. Ἦν δὲ δὴ καὶ ἀγαθόν πεπραχώς σε δῆλος ὦ, καὶ π. θυμούμενος πρᾶξαι, ὁπόσα πλεῖστα ἠδυνάμην, ἐκ ὧν ἐπαίνεσαι ἄξιος εἶην μᾶλλον, ἢ μέμ-
6 ψεως; Δίκαιον γᾶν, ἔφη. Ἄγε τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, σκοπῶμεν τὰ ἐμοὶ πεπραγμένα πάντα καθ' ἓν ἕκαστον· ἔτω γὰρ δὴ μάλιστα δῆλον ἔσαι, ὅ τι τε αὐτῶν ἀγαθόν ἐστι, καὶ ὅ τι κακόν. Ἀρξώμεθα δ', ἔφη, ἐκ τῆσδε τῆς ἀρχῆς, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ ἀρκούντως ἔχειν. Σὺ γάρ φησι, ἐπεὶ ἦλθε πολλὰς πολεμίους ἠθροισμένους, καὶ τάττεσθαι ἐπὶ σὲ καὶ τὴν σὴν χώραν ὡρμημένους, εὐθὺς ἔπεμπες πρός τε τὸ Περσῶν κοινὸν, συμμάχους αἰτέμενος, καὶ πρὸς ἐμὲ ἰδίᾳ, δεόμενος πειρᾶσθαι αὐτόν με ἐλθεῖν ἡγέμονα, εἴ τινες Περσῶν εἶεν. Οὐκοῦν ἐγὼ ἐπειδήν τε ταῦτα ὑπὸ σοῦ, καὶ παρεγενόμην, ἄνδρας ἄγων σοι ὡς ἐδυνάμην πλείστους τε καὶ
7 ἀρίστους; Ἦλθες γὰρ ἦν, ἔφη. Ἐν τούτῳ τοίνυν μοι πρῶτον εἰπὲ, ἔφη, πότερον ἀδικίαν ἐμὲ πρός σε κατέγνως, ἢ μᾶλλον εὐεργεσίαν; Δῆλον, ἔφη ὁ Κυαξάρης,

ρης, ὅτι ἔκ γε τούτων εὐεργεσίαν. Τί γάρ, ἔφη, ἐπειδὴ οἱ πολέμιοι ἦλθον, καὶ διαγωνίζεσθαι ἔδει πρὸς αὐτοὺς, ἐν τούτῳ κατενόησάς με ἢ πόνου τινὸς ἀποστάντα, ἢ κινδύνου φεισάμενον; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ μὲν δή. Τί γάρ; ἐπεὶ, νίκης γενομένης σὺν τοῖς θεοῖς ἡμετέρας, καὶ, ἀναχωρησάντων τῶν πολεμίων, παρεκάλουν σε ἐγὼ, ὅπως κοινῇ μὲν αὐτοὺς διώκοιμεν, κοινῇ δὲ τιμωροίμεθα, κοινῇ δ', εἴ τι καλὸν καγαθὸν συμβαίνοι, τοῦτο καρποίμεθα· ἐν τούτοις ἔχεις τινὰ πλεονεξίαν ἐμοῦ κατηγορῆσαι; Ὁ μὲν δὴ Κυαξάρης 8
πρὸς ταῦτα ἐσίγα· ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν ὧδε· Ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς τοῦτο σιωπᾶν ἥδιόν σοι, ἢ ἀποκρίνασθαι, τόδε γ', ἔφη, εἰπὲ, εἴ τι ἀδικεῖσθαι ἐνόμισας, ὅτι, ἐπεὶ σοὶ ἐδόκει οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι τὸ διώκειν, σὲ μὲν αὐτὸν οὐκ ἀφῆκα τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν, ἱππέας δὲ τῶν σῶν πέμψαι ἐδεόμην σου; εἰ γὰρ καὶ τοῦτο αἰτῶν ἠδίκουν, ἄλλως τε καὶ προπαρεσχηκὼς ἐμαυτόν σοι σύμμαχον, τοῦτ' αὖ παρὰ σοῦ, ἔφη, ἐπιδεικνύσθω. Ἐπεὶ δ' αὖ καὶ πρὸς ταῦτα ἐσίγα ὁ Κυαξάρης, Ἀλλ' εἰ μηδὲ τοῦτ', ἔφη, βούλει ἀποκρίνασθαι, σὺ τοῦτο τοὐντεῦθεν λέγε, εἴ τι αὖ ἠδίκουν, ὅτι, τοῦ ἀποκριναμένου ἐμοὶ, ὡς οὐκ ἂν βούλοιο, εὐθυμουμένους ὁρῶν Μήδους, τούτου παύσας αὐτοὺς ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι, εἴ τι αὖ σοι δοκῶ τοῦτο χαλεπὸν ποιῆσαι, ὅτι ἀμελήσας τοῦ ὀργίζεσθαί σοι, ἐπὶ τούτοις πάλιν ᾔτουν σε, ὃ ᾔδειν οὔτε σοὶ μεῖον ὂν δοῦναί μοι οὐδὲν, οὔτε ῥᾷον Μήδοις ἐπιταχθῆναι οὐδέν· τὸν γὰρ βουλόμενον δήπου ἕπεσθαι ᾔτησά σε δοῦναί μοι. Οὐκοῦν τούτου τυχὼν παρὰ σοῦ, οὐδὲν ἤνυον, εἰ μὴ τούτους πείσαιμι. Ἐλθὼν

θὼν ἓν ἔπεσθον αὐτὰς, καὶ, ἃς ἔπεισα, τάττες λαβὼν ἐπορευόμην, σᾶ ἐπιτρέψαντος. Εἰ δὲ τᾶτό γε αἰτίας ἄξιον νομίζεις, ἀδ' ὅ τι ἂν δίδως, ὡς ἔοικε, δέχεσθαι παρὰ σᾶ ἀναίτιόν ἐσιν. Οὐκᾶν ἐξωρμήσαμεν ἅτως. Ἐπεὶ δ' ἐξήλθομεν, τί ἡμῖν πεπραγμένον ἀ φανερόν ἐσιν; ἀ τὸ στρατόπεδον ἠλώκει τῶν πολεμίων; ἀ τεθνᾶσι πολλοὶ τῶν ἐπὶ σὲ ἐλθόντων; Ἀλλὰ μὴν τῶν γε ζώντων ἐχθρῶν ἀ πολλοὶ μὲν ὅπλων ἐστέρηνται, πολλοὶ δ' ἵππων; Χρήματά γε μὴν, τὰ τῶν φερόντων καὶ ἀγόντων τὰ σὰ πρότερον, νῦν ὁρᾷς τὰς σὰς φίλας καὶ ἔχοντας καὶ ἄγοντας, τὰ μὲν σοὶ, τὰ δ' αὐτοῖς ὑπὸ τὴν σὴν ἀρχήν. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κάλλιστον, τὴν μὲν σὴν χώραν αὐξανομένην ὁρᾷς, τὴν δὲ τῶν πολεμίων, μειωμένην· καὶ τὰ μὲν τῶν πολεμίων φρούρια ἐχόμενα, τὰ δ' σὰ, τὰ πρότερον εἰς τὴν Σύρων ἐπικράτειαν συγκατασπασθέντα, νῦν ταὐναντία σοι προσκεχωρηκότα τέτων δὲ εἴ τι κακόν σοι, ἢ εἴ τι ἀγαθὸν, μαθεῖν μὲν ἔγωγε βέλεσθαι ἂν οἶδ' ὅπως ἂν εἴποιμι· ἀκᾶσαι μέντοι, ἔφη, ἐδὲν κωλύει. Ἀλλὰ λέγε, ὅ τι γιγνώσκεις περὶ αὐτῶν. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἅτως εἰπὼν ἐπαύσατο· ὁ δὲ Κυαξάρης ἔλεξε πρὸς ταῦτα τάδε.

10 Ἀλλ', ὦ Κῦρε, ὡς μὲν ταῦτα, ἃ σὺ πεποίηκας, κακά ἐσιν, ἀκ οἶδα, ὅπως χρὴ λέγειν· εὖ γε μέντοι, ἔφη, ἴσθι, ὅτι ταῦτα τὰ ἀγαθὰ τοιαῦτά ἐσιν, οἷα, ὅσῳ πλείω φαίνεται, τοσᾶτῳ μᾶλλον ἐμὲ βαρύνει. Τήν τε γὰρ χώραν, ἔφη, ἐγὼ ἂν τὴν σὴν ἐβελόμην σῇ ἐμῇ δυνάμει μείζω ποιεῖν μᾶλλον, ἢ τὴν ἐμὴν ὑπὸ σᾶ ὁρᾶν ἅτως αὐξανομένην· σοὶ μὲν γὰρ ταῦτα ποιοῦντα

ἔντι καλὰ, ἐμοὶ δέ γ' ἐσί πη ταῦτα ἀτιμίαν φέροντα. Καὶ χρήματά γ', ἔφη, ἐγὼ ἄν μοι δοκῶ ἥδιόν σοι δωρεῖσθαι, ἢ παρὰ σοῦ λαμβάνειν, ὧν σὺ νῦν ἐμοὶ δίδως· τούτοις γὰρ πλατιζόμενος ὑπὸ σοῦ καὶ μάλα αἰσθάνομαι, οἷς πενέστερος γίγνομαι. Καὶ τὰς γ' ἐμὰς ὑπηκόους ἰδὼν μικρά γ' ἀδικημένας ὑπὸ σοῦ, ἧττον ἂν δοκῶ λυπεῖσθαι, ἢ νῦν ὁρῶν, ὅτι μεγάλα ἀγαθὰ πεπόνθασιν ὑπὸ σοῦ. Εἰ δὲ σοὶ ταῦτα, ἔφη, δοκῶ ἀγνωμόνως ἐνθυμεῖσθαι, μὴ ἐν ἐμοὶ ταῦτα, ἀλλ' ἐν σοὶ τρέψας πάντα, καταθέασαι, οἷά σοι φαίνεται. Τί γάρ ἂν, ἔφη, εἴ τις κύνας, ἃς σὺ τρέφοις φυλακῆς ἕνεκα σαυτοῦ τε καὶ τῶν σῶν, ταύτας θεραπεύων ἑαυτῷ γνωριμωτέρας, ἢ σοί, ποιήσειν, ἆρ' ἂν εὐφραίνοι σε τούτῳ τῷ θεραπεύματι; Εἰ δὲ τοῦτό σοι δοκεῖ μικρὸν εἶναι, καὶκεῖνο κατανόησον· εἴ τις τὰς σὲ θεραπεύοντας, ἃς σὺ καὶ φρουρᾶς καὶ θεραπείας ἕνεκα κέκτησαι, τούτους ἕτω διαθείη, ὥς' ἐκείνῳ μᾶλλον, ἢ σοί, βέλεσθαι εἶναι, ἆρ' ἀντὶ ταύτης τῆς εὐεργεσίας χάριν αὐτῷ εἰδείης; Τί δέ; (ὃ μάλιστα ἄνθρωποι ἀσπάζονταί τε καὶ θεραπεύουσιν οἰκειότατα) εἴ τις γυναῖκα τὴν σὴν οὕτω θεραπεύσειεν, ὥστε αὐτὴν φιλεῖν μᾶλλον ποιήσειεν ἑαυτὸν, ἢ σὲ, ἆρ' ἄν σε τῇ εὐεργεσίᾳ ταύτῃ εὐφράνοι; Πολλοῦ γ' ἄν, ἔφη, οἶμαι, καὶ δέοι· ἀλλ' εὖ οἶδ', ὅτι πάντων ἂν μάλιστα ἀδικοίη σε τοῦτο ποιήσας. Ἵνα δὲ εἴπω καὶ τὸ μάλιστα τῷ ἐμῷ πάθει ἔμφερὲς, εἴ τις, ἃς σὺ ἤγαγες Πέρσας, οὕτω θεραπεύσειεν, ὥσθ' αὐτῷ ἥδιον ἕπεσθαι, ἢ σοί, ἆρ' ἂν φίλον αὐτὸν νομίζοις; Οἶμαι μὲν, ἔ, ἀλλὰ πολεμιώτερον ἄν, ἢ εἴ πολλοὺς κἠτῶν κατακάνοι. Τί δέ; εἴ

νος τῶν σῶν φίλων, φιλοφρόνως σε εἰπόντος, λάμβανε τῶν ἐμῶν, ὁπόσα ἐθέλεις, εἰ τάττο ἀκάσκις οἴχοιτο λαβὼν πάντα, ὁπόσα δύναιτο, καὶ αὐτὸς μὲν τοῖς σοῖς γε πλουτοίη, σὺ δὲ μηδὲ μετρίοις ἔχοις χρῆσθαι· ἆρ' ἂν δύναιο τὸν τοιοῦτον ἄμεμπτον φίλον νομίζειν; Νῦν μέντοι ἐγὼ, Κῦρε, εἰ μὴ ταῦτα, ἀλλὰ τοιαῦτα ὑπὸ σοῦ δοκῶ πεπονθέναι. Σὺ γὰρ ἀληθῆ λέγεις· εἰπόντος ἐμοῦ τοὺς ἐθέλοντας ἄγειν, λαβὼν ὤχου πᾶσάν μοι τὴν δύναμιν, ἐμὲ δ' ἔρημον κατέλιπες· καὶ νῦν, ὃ ἔλαβες τῇ ἐμῇ δυνάμει, ἄγεις δή μοι, καὶ τὴν ἐμὴν χώραν αὖξεις σὺν τῇ ἐμῇ δυνάμει· ἐγὼ δὲ δοκῶν, ἐὰν συναίτιος ὦν τῶν ἀγαθῶν, παρέχειν ἐμαυτὸν ὥσπερ γυνὴ εὖ ποιεῖν καὶ τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἐμοῖς ὑπηκόοις· σὺ μὲν γὰρ ἀνὴρ φαίνῃ, ἐγὼ δὲ ἐκ ἄξιος ἀρχῆς. Ταῦτα δὴ σοι δοκεῖ εὐεργετήματα εἶναι, ὦ Κῦρε; Εὖ ἴσθ', ὅτι, εἴ τι ἐμοὶ ἐκήδε, ἐδενὸς ἂν ἧττω με ἀποστερῶν ἐφυλάττω, ὡς ἀξιώματος καὶ τιμῆς. Τί γὰρ ἐμοὶ πλέον, τὴν γῆν πλουτύνεσθαι, αὐτὸν δ' ἀτιμάζεσθαι; ἃ γάρ τοι ἐγὼ Μήδων ἦρχον διὰ τὸ κρείττων πάντων αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὸ καὶ αὐτὰς τάττας ἀξίους ἡμᾶς αὐτῶν πάντα βελτίονας εἶναι.

11 Καὶ ὁ Κῦρος, ἔτι λέγοντος αὐτᾶ, ὑπολαβὼν εἶπε· Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ θεᾶ, εἴ τι κἀγώ σοι πρότερον ἐχαρισάμην, καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ χάρισαι, ἵν' ἄν σε δεηθῶ· παῦσαι, ἔφη, τὸ νῦν εἶναι μεμφόμενός μοι· ἐπειδὰν δὲ πεῖραν ἡμῶν λάβῃς, ὅπως ἕξομεν πρός σε, ἢν μὲν σοὶ φαίνηται τὰ ὑπ' ἐμοῦ πεπραγμένα ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ

τῷ

τῷ σῷ πεποιημένα, ἀσπαζομένου τε ἐμοῦ σὲ ἀντασπάζου με, εὐεργέτην τε νόμιζε εἶναι· ἢν δ' ἐπὶ θάτερα, τότε μοι μέμφου. Ἀλλ' ἴσως τοι, ἔφη ὁ Κυαξάρης, καλῶς λέγεις· κἀγὼ ποιήσω ταῦτα. Τί οὖν; ἔφη ὁ Κῦρος, ἦ καὶ φιλήσω σε; Εἰ σὺ βούλει, ἔφη. καὶ οὐκ ἀποστρέψεις με, ὥσπερ ἄρτι; Οὐκ ἀποστρέψομαι, ἔφη. Καὶ ὃς ἐφίλησεν αὐτόν. Ὡς δ' εἶδον οἱ Μῆδοι καὶ οἱ 12
Πέρσαι καὶ ἄλλοι πολλοὶ, (πᾶσι γὰρ ἔμελλεν, ὅ τι ἐκ τούτων ἔσοιτο) εὐθὺς ἥσθησάν τε καὶ ἐφαιδρύνθησαν. Καὶ ὁ Κυαξάρης δὲ καὶ ὁ Κῦρος ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους ἡγοῦντο, καὶ ἐπὶ μὲν τῷ Κυαξάρει οἱ Μῆδοι εἵποντο, (Κῦρος γὰρ αὐτοῖς οὕτως ἐπένευσεν) ἐπὶ δὲ τῷ Κύρῳ οἱ Πέρσαι, ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ ἄλλοι.

Ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ κατέστησαν τὸν Κυαξάρην εἰς τὴν κατεσκευασμένην σκηνὴν, οἷς μὲν ἐπετέτακτο, παρεσκεύαζον τὰ ἐπιτήδεια τῷ Κυαξάρει· οἱ δὲ Μῆδοι, ὅσον χρόνον σχολὴν πρὸ δείπνου ἦγεν ὁ Κυαξάρης, ᾔεσαν πρὸς αὐτὸν, οἱ μὲν, καὶ αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, οἱ δὲ πλεῖστοι, ὡς κεκέλευστο ὑπὸ Κύρου, δῶρα ἄγοντες, ὁ μέν τις, οἰνοχόον καλόν· ὁ δ', ὀψοποιὸν ἀγαθόν· ὁ δ', ἀρτοποιόν· ὁ δὲ, μουσουργόν· ὁ δ', ἐκπώματα· ὁ δ', ἐσθῆτα καλήν· πᾶς δέ τις ὡς ἐπιτοπολὺ ἕν γέ τι, ὧν εἰλήφει, ἐδωρεῖτο αὐτῷ· ὥστε τὸν Κυαξάρην μεταγινώσκειν, ὡς οὔτε Κῦρος ἀφίστη αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, οὔτε οἱ Μῆδοι ἧττόν τι αὐτῷ προσεῖχον τὸν νοῦν, ἢ καὶ πρόσθεν.

13 Ἐπειδὴ δὲ δεῖπνου ὥρα ἦν, καλέσας ὁ Κυαξάρης ἠξίου τὸν Κῦρον, διὰ χρόνου ἰδόντα αὐτὸν, συνδειπνεῖν· ὁ δὲ Κῦρος εἶπε· Μὴ δὴ σὺ κέλευε, ὦ Κυαξάρη. Ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι οὗτοι οἱ παρόντες ὑφ' ἡμῶν πάντες ἐπηρμένοι πάρεισιν; οὐκοῦν καλῶς ἂν πράττοιμι, εἰ τούτων ἀμελῶν τὴν ἐμὴν ἡδονὴν θεραπεύειν δοκοίην· ἀμελεῖσθαι δὲ δοκοῦντες οἱ στρατιῶται, οἱ μὲν ἀγαθοὶ, πολὺ ἂν ἀθυμότεροι γίγνοιντο, οἱ δὲ πονηροὶ, πολὺ ὑβριστότεροι. Ἀλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, ἄλλως τε καὶ ὁδὸν μακρὰν ἦκων, δεῖπνα ἤδη· καὶ εἴ τινές σε τιμῶσιν, ἀνταspάζε καὶ εὐώχα αὐτὲς, ἵνα σὲ καὶ θαῤῥήσωσιν· ἐγὼ δ' ἀπιὼν, ἐφ' ἅπερ ἔλεγον τρέψομαι· αὔριον δ', ἔφη, πρωὶ δεῦρο ἐπὶ τὰς σὰς θύρας παρέσονται πάντες οἱ ἐπικαίριοι, ὅπως βουλευσώμεθα σὺν σοὶ, τί χρὴ ποιεῖν τὸ ἐκ τοῦδε. Σὺ δ' ἡμῖν ἔμβαλε (*) παρὼν περὶ τούτου, πότερον ἔτι δοκεῖ στρατεύεσθαι, ἢ καιρὸς ἤδη διαλύειν τὴν στρατιάν. Ἐκ τούτου ὁ μὲν Κυαξάρης ἀμφὶ δεῖπνον εἶχεν· ὁ δὲ Κῦρος, συλλέξας τὰς ἱκανωτέρους τῶν φίλων καὶ φρονεῖν καὶ συμπράττειν, εἴ τι δέοι, ἔλεξε τοιάδε.

Ἄνδρες φίλοι, ἃ μὲν δὴ πρῶτα ηὐξάμεθα, σὺν θεοῖς πάρεσιν ἡμῖν. Ὅποι γὰρ ἂν πορευώμεθα, κρατοῦμεν τῆς χώρας· καὶ μὲν δὴ καὶ τοὺς πολεμίους ὁρῶμεν μεμαμένους, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς πλείονάς τε καὶ ἰσχυροτέρους γιγνομένους. Εἰ δ' ἡμῖν ἔτι θελήσειαν οἱ νῦν προσγενόμενοι σύμμαχοι παραμεῖναι, καὶ πολλῷ ἂν μᾶλλον ἀνύσαι δυναίμεθα, καὶ εἴ τι βιάσαιμεν καιρὸς,

(*) Sc. λόγον s. βουλήν.

ρὸς, καὶ εἴ τι πεῖσαι δέοι. Ὅπως ἂν τὸ μέγιστον ὡς πλείστοις συνδοκῇ τῶν συμμάχων, ἐὰν μᾶλλον τοῦτο ἐμὸν ἔργον, ἢ καὶ ὑμέτερον, μηχανᾶσθαι. Ἀλλ' ὥσπερ, καὶ ὅταν μάχεσθαι δέῃ, ὁ πλείστας χαρωσάμενος ἀλκιμώτατος δοξάζεται εἶναι, οὕτω καὶ, ὅταν τι δέῃ βελῆς, ὁ πλείστας ὁμογνώμονας ἡμῖν ποιήσας, οὗτος δικαίως ἂν λεκτικώτατός τε καὶ πρακτικώτατος κρίνοιτο ἂν εἶναι. Μὴ μέντοι ὡς λόγον ἡμῖν ἐπιδεξόμενοι, οἷον ἂν εἴποιτε πρὸς ἕκαστον αὐτῶν, τοῦτο μελετᾶτε, ἀλλ' ὡς τὰς πεπεισμένας ὑφ' ἑκάστου δήλας ἐσομένας, οἷς ἂν πράτλωσιν, οὕτω παρασκευάζεσθε. Καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, τούτων ἐπιμελεῖσθε· ἐγὼ δ', ὅπως ἂν ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια, ὅσα ἂν ἐγὼ δύνωμαι, οἱ στρατιῶται περὶ τὰ στρατεύεσθαι βελεύωνται, τοῦτο παράσομαι ἐπιμελεῖσθαι.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ. ε'.

Cap. I. ΤΑΥΤΗΝ μὲν δὴ τὴν ἡμέραν ἄτω διαγαγόντες, καὶ δειπνήσαντες, ἀνεπαύοντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωΐ ἦκον ἐπὶ τὰς Κυαξάρου θύρας πάντες οἱ σύμμαχοι. Ἐν ᾧ δ' ἂν ὁ Κυαξάρης ἐκοσμεῖτο, ἀκούων, ὅτι πολὺς ὄχλος ἐπὶ ταῖς θύραις εἴη, ἐν τούτῳ οἱ φίλοι τῷ Κύρῳ προσῆγον οἱ μὲν Καδουσίους, δορυφόρους αὐτοῦ μένοντας, οἱ δ' Ὑρκανίους, ὁ δέ τις, Γωβρύαν, ὁ δέ τις, Σάκας· Ὑσάσπης δὲ Γαδάτην τὸν εὐνοῦχον προσῆγε,
2 δορυφόρον τοῦ Κύρου μένοντας. Ἔνθα δὴ ὁ Κῦρος, γιγνώσκων, ὅτι ὁ Γαδάτας πάλαι ἀπολώλει τῷ φόβῳ, μὴ λυθείη ἡ τριακὰς, ἐπιγελάσας εἶπεν· Ὦ Γαδάτα, δῆλος, ἔφη, εἶ ὑπὸ Ὑσάσπου τάδε πεπεισμένος ταῦτα γιγνώσκων, ἃ λέγεις. Καὶ ὁ Γαδάτας, ἀνατείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπώμοσεν, ἢ μὴν μὴ ὑπὸ τοῦ Ὑσάσπου ταῦτα πεπεῖσθαι, ἃ γιγνώσκει· Ἀλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι, ἢν ὑμεῖς ἀπέλθητε, ἔρρει τὰ ἐμὰ παντελῶς· διὰ ταῦτ', ἔφη, καὶ τούτῳ ἐγὼ αὐτὸς προσῆλθον, ἐρωτῶν, εἰ εἰδείη, τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς διά-
3 λύσεως τοῦ στρατεύματος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Ἀδίκως γὰρ ἐγὼ, ὡς ἔοικεν, Ὑσάσπην αἰτιῶμαι. Καὶ ὁ Ὑσάσπης εἶπε· Ναὶ μὰ Δία, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀδίκως μέν γε δὴ· ἐπειδὴ ἔγωγε καὶ ἀντέλεγον Γαδάτᾳ, ὡς ἔχ οἷόν τέ σοι μένειν, λέγων, ὅτι ὁ πατήρ σε μεταπέμποιτο. Καὶ ὁ Κῦρος, Τί λέγεις; ἔφη· καὶ τοῦτο σὺ ἐτόλμησας ἐξενεγκεῖν, εἴτ' ἐγὼ ἐβουλόμην, εἴτε μή;

Μὰ

Μὰ Δί', ἔφη· ὁρῶ γάρ σε ὑπερεπιθυμοῦντα ἐν Πέρσαις περίβλεπτον περιελθεῖν, καὶ τῷ πατρὶ ἐπιδείξασθαι, ἢ ἔκυσα διεπράξω. Ὁ δὲ Κῦρος ἔφη; Σὺ δ' ἂν ἐπιθυμεῖς οἴκαδε ἀπελθεῖν; Μὰ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, ἀλλ' ἄπειμί γ', ἀλλὰ μένων στρατηγήσω, ἕως ἂν ποιήσω Γαδάταν τοῦτον δεσπότην τῆς Ἀσσυρίας.

Οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔπαιζον σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους· 4
ἐν δὲ τούτῳ ὁ Κυαξάρης σεμνῶς κεκοσμημένος ἐξῆλθε, καὶ ἐπὶ θρόνου Μηδικοῦ ἐκαθέζετο. Ὡς δὲ πάντες συνῆλθον, ὡς ἔδει, καὶ σιωπὴ ἐγένετο, Κυαξάρης εἶπεν ὧδε· Ἄνδρες σύμμαχοι, ἴσως, ἐπειδὴ παρὼν τυγχάνω, καὶ πρεσβύτερός εἰμι Κύρου, εἰκός με ἄρχειν λόγου. Νῦν ἔν μοι δοκεῖ καιρὸς, ἔφη, εἶναι, περὶ τούτου διαλέγεσθαι πρῶτον, πότερον στρατεύεσθαι καιρὸς δοκεῖ εἶναι ἔτι, ἢ διαλύειν ἤδη τὴν στρατιάν· λεγέτω ἔν τις, ἔφη, περὶ αὐτοῦ τούτου, ἢ γινώσκει. Ἐκ τούτου 5
πρῶτος μὲν εἶπεν ὁ Υρκάνιος· Ἄνδρες σύμμαχοι, ἐκ οἵδα μὲν ἔγωγε, εἴ τι δεῖ λόγων, ὅπως αὐτοὶ τὰ ἔργα δεικνύωμεν τὸ κράτιστον. Πάντες γὰρ ἐπισάμεθα, ὅτι ὁμοῦ μένοντες πλείω κακὰ ποιοῦμεν τοὺς πολεμίους, ἢ πάσχομεν· ὅτε δὲ χωρὶς ἦμεν ἀλλήλων, ἐκεῖνοι ἡμῖν ἐχρῶντο, ὡς ἐκείνοις ἦν ἥδιστον, ἡμῖν γε μὴν ὡς χαλεπώτατον. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Καδούσιος εἶπεν· Ἡμεῖς δὲ τί 6
ἂν λέγοιμεν, ἔφη, περὶ τοῦ οἴκαδε ἀπελθόντες ἕκαστοι χωρὶς εἶναι, ὅπου γ' ἂν στρατευομένους, ὡς ἔοικε, χωρίζεσθαι συμφέρει; Ἡμεῖς γοῦν, ἃ πολὺν χρόνον δίχα τοῦ ἡμετέρου πλήθους στρατευσάμενοι, δίκην ἔδομεν, ὡς καὶ ὑμεῖς ἐπίστασθε. Ἐπὶ τούτῳ Ἀρταύας, ὁ συγ- 7
γενὴς εἶναί ποτε φήσας Κύρῳ, εἶπε τάδε· Ἐγὼ δ', ἔφη,

ἔφη, ὦ Κυαξάρη, τοσοῦτον διαφέρομαι τοῖς πρόσθεν λέγουσιν· ἤτοι μὲν γάρ φασιν, ὅτι δεῖ μένοντας στρατεύεσθαι, ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι, ὅτε οἴκοι ἤμην, ἐστρατευόμην. Καὶ γὰρ ἐβοήθουν πολλάκις, τῶν ἡμετέρων ἐγομένων, καὶ περὶ τῶν σφετέρων φροντίων, ὡς ἐπιβουλευσομένων, πολλάκις πράγματα εἶχον, φοβούμενός τε καὶ φροντῶν· καὶ ταῦτα ἔπραττον, τὰ οἰκεῖα δαπανῶν· νῦν δ' ἔχω μὲν τὰ ἐκείνων φρούρια, καὶ ἀφοβοῦμαι ἐκείνους, εὐωχοῦμαι δὲ τὰ ἐκείνων, πίνω δὲ τὰ τῶν πολεμίων. Ὡς ἂν τὰ μὲν οἴκοι στρατεύωνται, τὰ δ' ἐνταῦθα, ἐμοὶ μὲν ἀδοκεῖ, ἔφη, διαλύειν τήνδε
8 τὴν πανήγυριν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Γωβρύας εἶπεν· Ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, μέχρι μὲν τοῦδε ἐπαινῶ τὴν τοῦ Κύρου δεξιάν· ἀδὲν γὰρ ψεύδεται, ὧν ὑπέσχετο· εἰ δ' ἄπεισιν ἐκ τῆς χώρας, δῆλον, ὅτι ὁ μὲν Ἀσσύριος ἀναπαύσεται ἀπὸ τίνων ποινῶν, ὧν τε ὑμᾶς ἐπεχείρησεν ἀδικεῖν, καὶ ὧν ἐμὲ ἐποίησεν· ἐγὼ δ' ἐν τῷ μέρει πάλιν ἐκείνῳ δώσω δίκην, ὅτι ὑμῖν φίλος ἐγενόμην.

9 Ἐπὶ τούτοις πᾶσι Κῦρος εἶπεν· Ὦ ἄνδρες, ἀδ' ἐμὲ λανθάνει, ὅτι, ἐὰν διαλύωμεν τὸ στράτευμα, τὰ μὲν ἡμέτερα ἀσθενέστερα γίγνοιτο ἄν, τὰ δὲ τῶν πολεμίων πάλιν αὐξήσεται. Ὅσοι μὲν γὰρ αὐτῶν ὅπλα ἀφήρηνται, ταχὺ ἄλλα ποιήσονται· ὅσοι τε ἵππους ἀπεστέρηνται, ταχὺ πάλιν ἄλλους κτήσονται· ἀντὶ δὲ τῶν ἀποθανόντων ἕτεροι καὶ ἐφηβήσουσι καὶ ἐπιγενήσονται· ὥστε οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ ἐν τάχει πάλιν ἡμῖν πράγμα-
10 τα παρέξειν δυνήσονται. Τί δῆτα ἐγὼ Κυαξάρει λόγον ἐκέλευσα ἐμβαλεῖν περὶ καταλύσεως τῆς στρατιᾶς; Εὖ ἴσε, ἔφη, ὅτι φοβούμενος τὸ μέλλον. Ὁρῶ γὰρ

γαρ ἡμῖν ἀντιπάλους προσιόντας, οἷς ἡμεῖς, εἰ ὧδε
στρατευσόμεθα, οὐ δυνησόμεθα μάχεσθαι. Προσέρ-
χεται μὲν γὰρ δήπου χειμὼν, στέγαι δ' εἰ καὶ ἡμῖν αὐ-
τοῖς ἐσιν, ἀλλὰ μὰ Δία οὐχ ἵπποις, οὐδὲ θεράπουσιν,
οὐδὲ τῷ δήμῳ τῶν στρατιωτῶν· ὧν ἄνευ ἡμεῖς οὐκ ἂν
δυναίμεθα στρατεύεσθαι· τὰ δ' ἐπιτήδεια, ὅπου μὲν
ἡμεῖς ἐληλύθαμεν, ὑφ' ἡμῶν ἀνάλωται· ὅποι δ' οὐκ
ἀφίγμεθα, διὰ τὸ ἡμᾶς φοβεῖσθαι, ἀνακεκο-
μισμένοι εἰσὶν εἰς ἐρύματα· ὥστε αὐτοὺς μὲν ἔχειν, ἡμᾶς
δὲ ταῦτα μὴ δύνασθαι λαμβάνειν. Τίς οὖν οὕτως
ἀγαθός, ἢ τίς οὕτως ἰσχυρὸς, ὃς λιμῷ καὶ ῥίγει δύ-
ναιτ' ἂν μαχόμενος στρατεύεσθαι; Εἰ μὲν οὖν οὕτω στρα- 11
τευσόμεθα, ἐγώ μέν φημι χρῆναι ἑκόντας ἡμᾶς κατα-
λῦσαι τὴν στρατιὰν μᾶλλον, ἢ ἄκοντας ὑπ' ἀμηχα-
νίας ἐξελαθῆναι. Εἰ δὲ βουλόμεθα ἔτι στρατεύεσθαι,
τόδ' ἐγώ φημι ἔτι χρῆναι ποιεῖν, πειρᾶσθαι ὡς τάχι-
στα τῶν μὲν ἐκείνων ὀχυρῶν ἡμᾶς ὡς πλεῖστα παραι-
ρεῖν, ἡμῖν δ' αὐτοῖς ὡς πλεῖστα ὀχυρὰ ποιεῖσθαι· ἐὰν
γὰρ ταῦτα γένηται, τὰ μὲν ἐπιτήδεια πλείονα ἕξου-
σιν, ὁπότεροι ἂν πλείω δύνωνται λαμβάνοντες ἀποτί-
θεσθαι, πολιορκήσονται δ', ὁπότεροι ἂν ἥσσους ὦσι.
Νῦν δ' οὐδὲν διαφέρομεν τῶν ἐν πελάγει πλεόντων·
καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πλέουσι μὲν ἀεὶ, τὸ δὲ πεπλευσμένον
οὐδὲν οἰκειότερον τοῦ ἀπλεύστου καταλείπουσιν. Ἢν δὲ
φρούρια ἡμῖν γένηται, ταῦτα δὴ τοῖς μὲν πολεμίοις ἀλ-
λοτριώσει τὴν χώραν, ἡμῖν δ' ὑπ' εὐδίας μᾶλλον ἔσται
πάντα. Ὃ δ' ἴσως ἄν τινες ὑμῶν φοβηθεῖεν, εἰ δεή- 12
σει πόρρω τῆς ἑαυτῶν φρουρεῖν, μηδὲ τοῦτο ὀκνήσητε.
Ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἐπείπερ ὡς οἴκοθεν ἀποδημοῦμεν, φρου-

ρήσειν ὑμῖν ἀναδεχοίμεθα τὰ ἐγγύτατα χωρία τῶν πολεμίων· ὑμεῖς δὲ τὰ πρόσορα ὑμῖν αὐτοῖς τῆς Ασσυρίας, ἐκεῖνα κτᾶσθε καὶ ἐργάζεσθε. Ἢν γὰρ ἡμεῖς τὰ πλησίον αὐτῶν δυνώμεθα φρουρῶντες σώζεσθαι, ἐν πολλῇ ὑμεῖς εἰρήνῃ, οἱ τὰ πρόσω αὐτῶν ἔχοντες, βιοτεύσετε· ἃ γάρ, οἶμαι, δυνήσονται τῶν ἐγγὺς ἑαυτῶν ὄντων κακῶν ἀμελοῦντες τοῖς πρόσω ὑμῶν ἐπιβουλεύειν.

13 Ὡς δὲ ταῦτα ἐρρήθη, οἵ τε ἄλλοι πάντες ἀνισάμενοι συμπροθυμήσεσθαι ταῦτ' ἔφασαν, καὶ Κυαξάρης· Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας καὶ τεῖχος αὐτῶν ἑκατέρου, ἢν ἐπιτρέψωσιν οἱ σύμμαχοι, τειχιεῖσθαι ἔφασαν, ὥστε καὶ ταῦτα φίλια τοῖς συμμάχοις ὑπάρχειν. Ὁ δ' ἂν Κῦρος, ἐπεὶ ἑώρα πάντας προθύμως ὄντας πράσσειν, ὅσα ἐλέξε, τέλος ἔφη· Εἰ τοίνυν περαίνειν βουλόμεθα, ὅσα φαμὲν χρῆναι ποιεῖν, ὡς τάχιστα ἂν δέοι γενέσθαι μηχανὰς μὲν εἰς τὸ καθαιρεῖν τὰ τῶν πολεμίων τείχη, τέκτονας δ' εἰς τὸ ἡμῖν ὀχυρὰ πυργᾶσθαι. Ἐκ τούτου ὑπέσχετο μὲν Κυαξάρης μηχανὴν αὐτὸς ποιησάμενος παρέξειν, ἄλλην δὲ Γαδάτας τε καὶ Γωβρύας, ἄλλην Τιγράνης· ἄλλην δ' αὐτὸς ὁ Κῦρος ἔφατο πειρᾶσθαι ποιήσασθαι. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔδοξεν, ἐπορίζοντο μὲν μηχανοποιούς, παρεσκευάζοντο δ' ἕκαστοι εἰς τὰς μηχανάς, ὧν ἔδει ἄνδρας δ' ἐπέστησαν, οἳ ἐδόκουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι ἀμφὶ ταῦτ' ἔχειν.

14 Κῦρος δ', ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι διατριβὴ ἔσοιτο ἀμφὶ ταῦτα, ἐκάθισε μὲν τὸ στράτευμα, ἔνθα ᾤετο ὑγιεινότατον εἶναι καὶ εὐπροσοδώτατον, ὅσα ἔδει προσκομίζεσθαι· ὅσα τε ἐρυμνότητος προσεδεῖτο, ἐποιήσα-

το,

το, ὡς ἐν ἀσφαλεῖ οἱ ἀεὶ μένοντες εἶεν, εἴποτε καὶ πρόσω τῇ ἰσχύϊ ἀποστρατοπεδεύσαιντο. Πρὸς δὲ τούτοις ἐρωτῶν, ἢ ὅστις μάλιστ' εἰδείη τὴν χώραν, ὁπόθεν ἂν ὡς πλεῖστα ὠφελοῖτο τὸ στράτευμα, ἐξηγεῖτο ἀεὶ εἰς προνομάς, ἅμα μὲν ὅπως ὅτι πλεῖστα λαμβάνοι τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια, ἅμα δ' ὅπως μᾶλλον ὑγιαίνοιεν καὶ ἰσχύοιεν διαπονούμενοι ταῖς πορείαις, ἅμα δ' ὅπως ἐν ταῖς ἀγωγαῖς τὰς τάξεις ὑπομιμνήσκοιντο. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν.

Ἐκ δὲ Βαβυλῶνος οἱ αὐτόμολοι καὶ οἱ ἁλισκόμενοι ταῦτ' ἔλεγον, ὅτι ὁ Ἀσσύριος οἴχοιτο ἐπὶ Λυδίας, πολλὰ τάλαντα ἀργυρίου καὶ χρυσίου ἄγων, καὶ ἄλλα κτήματα καὶ κόσμον παντοδαπόν. Ὁ μὲν ἂν ὄχλος τῶν στρατιωτῶν ὑπελάμβανεν, ὡς ὑπεκτίθοιτο ἤδη τὰ χρήματα φοβούμενος· ὁ δὲ Κῦρος, γιγνώσκων, ὅτι οἴχοιτο συνήσων, εἴ τι δύναιτο, ἀντίπαλον ἑαυτῷ, ἀντιπαρεσκευάζετο ἐρρωμένως, ὡς μάχης ἔτι δεῆσον· καὶ ἐξεπίμπλα μὲν τὸ τῶν Περσῶν ἱππικόν, τὰς μὲν ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, τὰς δέ τινας καὶ παρὰ τῶν φίλων λαμβάνων ἵππους· ταῦτα γὰρ παρὰ πάντων ἐδέχετο, καὶ ἀπεωθεῖτο οὐδέν, ἅτε εἴ τις ὅπλον εἶδε καλὸν, ἅτε ἵππον. Κατεσκευάζετο δὲ καὶ ἅρματα ἔκ τε τῶν αἰχμαλώτων ἁρμάτων, καὶ ἄλλοθεν, ὁπόθεν δύναιτο. Καὶ τὴν μὲν Τρωϊκὴν διφρείαν πρόσθεν ἦσαν, καὶ τὴν Κυρηναίων ἔτι νῦν ἦσαν ἁρματηλασίαν κατέλυσε· τὸν γὰρ πρόσθεν χρόνον καὶ οἱ ἐν τῇ Μηδίᾳ καὶ Συρίᾳ καὶ Ἀραβίᾳ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῖς ἅρμασιν ἔτως ἐχρῶντο, ὥσπερ νῦν οἱ Κυρηναῖοι. Ἔδοξε δ' αὐτῷ, ὃ κράτιστον εἰκὸς ἦν εἶναι τῆς δυνάμεως,

ὄντων τῶν βελτίστων ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, τοῦτο ἐν ἀκρεβολιστῶν μέρει εἶναι, καὶ εἰς τὸ κρατεῖν οὐδὲν μέγα μέρος συμβάλλεσθαι. Ἅρματα γὰρ τριακόσια τοὺς μὲν μαχομένους παρέχεται τριακοσίους, ἵπποις δ' οὗτοι χρῶνται διακοσίοις καὶ χιλίοις· ἡνίοχοι δ' αὐτοῖς εἰσι μὲν, ὡς εἰκὸς, οἷς μάλιστα πιστεύουσιν οἱ βέλτιστοι, εἰς τριακοσίους· οὗτοι δέ εἰσιν, οἵ οὐδ' ὁτιοῦν τοὺς πολεμίους
17 βλάπτουσι. Ταύτην μὲν οὖν τὴν διφρείαν κατέλυσεν· ἀντὶ δὲ τούτου πολεμιστήρια κατεσκεύασεν ἅρματα τροχοῖς τε ἰσχυροῖς, ὡς μὴ ῥᾳδίως συντρίβηται, ἄξοσί τε μακροῖς· ἧττον γὰρ ἀνατρέπεται πάντα τὰ πλατέα· τὸν δὲ δίφρον τοῖς ἡνιόχοις ἐποίησεν, ὥσπερ πύργον, ἰσχυρῶν ξύλων· ὕψος δὲ τούτων ἐστὶ μέχρι τῶν ἀγκώνων, ὡς δύνωνται ἡνιοχεῖσθαι οἱ ἵπποι ὑπὲρ τῶν δίφρων· τοὺς δ' ἡνιόχους ἐθωράκισε πάντα, πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν. Προσέθηκε δὲ καὶ δρέπανα σιδήρεα ὡς διπήχεα πρὸς τοὺς ἄξονας, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν τροχῶν, καὶ ἄλλα κάτω ὑπὸ τῷ ἄξονι εἰς γῆν βλέποντα, ὡς ἐμβαλούντων εἰς τοὺς ἐναντίους τοῖς ἅρμασιν. Ὡς δὲ τότε Κῦρος ταῦτα κατεσκεύασεν, οὕτως ἔτι καὶ νῦν τοῖς ἅρμασι χρῶνται καὶ οἱ ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ. Ἦσαν δ' αὐτῷ καὶ κάμηλοι πολλαί παρά τε τῶν φίλων συνειλεγμέναι καὶ αἰχμάλωτοι πᾶσαι συνηθροισμέναι. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπεραίνετο.

18 Βουλόμενος δέ τινα κατάσκοπον πέμψαι ἐπὶ Λυδίας, καὶ μαθεῖν, ὅ τι πράσσει ὁ Ἀσσύριος, ἔδοξεν αὐτῷ ἐπιτήδειος εἶναι Ἀράσπας ἐλθεῖν ἐπὶ τοῦτο, ὁ φυλάττων τὴν καλὴν γυναῖκα. Συνεβεβήκει γὰρ τῷ Ἀράσπᾳ τοιάδε· ληφθεὶς ἔρωτι τῆς γυναικὸς, ἠναγκάσθη

κλῆν προσενεγκεῖν λόγκς αὐτῇ περὶ συνκσίας. Ἡ δ' ἀπέφησε μὲν, καὶ ἦν πιστὴ τῷ ἀνδρὶ, καίπερ ἀπόντι· (ἐφίλει γὰρ αὐτὸν ἰσχυρῶς) ἐ μέντοι κατηγόρησε τῦ Ἀράσπου πρὸς τὸν Κῦρον, ὀκνῆσα συμβαλεῖν φίλκς ἄνδρας. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀράσπας, δοκῶν ὑπηρετήσειν τῷ τυχεῖν, ὦ ἐβέλετο, ἠπείλησε τῇ γυναικὶ, ὅτι, εἰ μὴ βέλοιτο ἑκάσα, ἄκκσα ποιήσει ταῦτα· ἐκ τέτκ ἡ γυνὴ, ὡς ἔδεισε τὴν βίαν, ἀκέτι κρύπτα, ἀλλὰ πέμπει τὸν εὐνῆχον πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ κελεύει λέξαι ἅπαντα. Ὁ δ' ὡς ἤκουσεν, ἀναγελάσας ἐπὶ τῷ 19
κρείττονι τῦ ἔρωτ@ φάσκοντι εἶναι, πέμπει Ἀρτάβαζον σὺν τῷ εὐνούχῳ, καὶ κελεύει αὐτῷ εἰπεῖν βιάζεσθαι μὲν μὴ τοιαύτην γυναῖκα, πάθεαν δ', εἰ δύναιτο, οὐκ ἔφη κωλύειν. Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἀρτάβαζ@ πρὸς τὸν Ἀράσπαν ἐλοιδόρησεν αὐτὸν, παρακαταθήκην τε ὀνομάζων τὴν γυναῖκα, ἀσέβειάν τε αὐτῦ λέγων, ἀδικίαν τε καὶ ἀκράτειαν· ὥστε τὸν Ἀράσπαν πολλὰ μὲν δακρύειν ὑπὸ λύπης, καταδύεσθαι δ' ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀπολωλέναι δὲ τῷ φόβῳ, μή τι καὶ πάθῃ ὑπὸ Κύρε.

Οἳ δ' ἦν Κῦρ@ καταμαθὼν ταῦτα, ἐκάλεσέ τε αὐτὸν, καὶ μόν@ μόνῳ ἔλεξεν· Ὁρῶ σε, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, φοβούμενόν τε ἐμὲ καὶ ἐν αἰσχύνῃ δεινῶς ἔχοντα. Παῦσαι δ' ἐν τούτων· ἐγὼ γάρ θεός τε οἶκά ἔρωτ@ ἡσσῆσθαι, ἀνθρώπκς τε οἶδα, καὶ μάλα φρονίμκς δοκοῦντας εἶναι, οἷα πεπόνθασιν ὑπ' ἔρωτ@· καὶ αὐτὸς δ' ἐμαυτῦ κατέγνων, μὴ ἂν καρτερῆσαι, ὥστε συνοῦ καλοῖς ἀμελῆσαι αὐτῶν. Καὶ σοὶ δὲ τούτου τοῦ πράγματ@ ἐγὼ αἴτιός εἰμι· ἐγώ γάρ σε συγκαθεῖρ-

ξα

ξα τάτῳ τῷ ἀμάχῳ πράγματι. Καὶ ὁ Ἀράσπας ὑπολαβὼν ἔφην· Ἀλλὰ σὺ μέν, ὦ Κῦρε, καὶ ταῦτα ἔμοιγε εἶ, οἷός περ καὶ τἆλλα, πρᾳός τε καὶ συγγνώμων τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων· ἐμὲ δ', ἔφη, καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καταδύκασι τῷ ἄχει. Ὡς γὰρ ὁ θρᾷξ διῆλθε τῆς ἐμῆς συμφορᾶς, οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐφήδονταί μοι, οἱ δὲ φίλοι προσιόντες συμβαλεύκσιν ἐκποδὼν ἔχειν ἐμαυτὸν, μή τι καὶ πάθω ὑπὸ σοῦ, ὡς
21 ηδικηκότος ἐμοῦ μεγάλα. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφην· Εὖ τοίνυν ἴσθι, ὦ Ἀράσπα, ὅτι ταύτῃ τῇ δόξῃ οἷός τ' ἦ ἐμοί τε ἰσχυρῶς χαρίσασθαι, καὶ τὰς συμμάχκς μεγάλα ὠφελῆσαι. Εἰ γὰρ γένοιτο, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὅ τι ἐγὼ σοὶ ἐν καιρῷ ἂν γενοίμην οὐ χρήσιμος. Εἰ τοίνυν, ἔφη, προσποιησάμενος ἐμὲ φεύγειν ἐθέλοις εἰς τὰς πολεμίκς ἐλθεῖν, οἶμαι ἄν σε πιστευθῆναι ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ἔγωγε ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων οἶδα ὅτι, ὡς σὲ πεφευγὼς, λόγον ἂν παρέχοιμι. Ἐλθοις ἂν τοίνυν, ἔφη, ἡμῖν, πάντα εἰδὼς τὰ τῶν πολεμίων· οἶμαι δὲ καὶ λόγων καὶ βκλευμάτων κοινωνὸν ἄν σε ποιοῖντο, διὰ τὸ πιστεύειν· ὥστε μηδὲ ἓν σε λελῆθέναι, ὧν βκλόμεθα εἰδέναι. Ὡς πορεύσομαι ἔν, ἔφη, ἤδη νυνί· καὶ γὰρ τᾶτο, ἴσθι, ἓν τῶν πιστῶν ἔσαι, τὸ δοκεῖν με ὑπὸ σοῦ μελλήσοντά τι παθεῖν ἐκπεφευγέναι. Ἦ καὶ δυνήσῃ, ἔφη, ἀπολιπεῖν τὴν καλὴν Πάνθειαν; Δύο γὰρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, σαφῶς ἔχω ψυχάς. Νῦν τᾶτο πεφιλοσόφηκα μετὰ τᾶ ἀδίκκ σοφιστᾶ σοῦ Ἔρωτος. Οὐ γὰρ δὴ μία γ' ἦσα, ἅμα ἀγαθή τε ἐστὶ καὶ κακὴ, οὐδ' ἅμα καλῶν τε καὶ αἰσχρῶν ἔργων ἐρᾷ, καὶ ταυτὰ ἅμα βέλεταί τε καὶ

οὐ

οὐ βέλεται πράτλειν· ἀλλὰ δῆλον, ὅτι δύο ἐσὸν ψυχὰ, καὶ ὅταν μὲν ἡ ἀγαθὴ κρατῇ, τὰ καλὰ πράτλεται· ὅταν δὲ ἡ πονηρὰ, τὰ αἰσχρὰ ἐπιχειρεῖται. Νῦν δ', ὡς σὲ σύμμαχον ἔλαβε, κρατεῖ ἡ ἀγαθὴ, καὶ πάνυ πολύ. Εἰ τοίνυν καὶ σοὶ δοκεῖ πορεύεσθαι, ἔφη 22
ὁ Κῦρος, ὧδε χρὴ ποιεῖν, ἵνα κἀκείνοις πιστότερος ἦς· ἐξάγγελλέ τε αὐτοῖς τὰ παρ' ἡμῶν, ἔτω τε ἐξάγγελλε, ὡς ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ σᾶ λεγόμενα ἐμποδὼν μάλις' ἂν εἴη, ὧν βέλονται πράτλειν. Εἴη δ' ἂν ἐμποδὼν, εἰ ἡμᾶς φαίης παρασκευάζεσθαι ἐμβαλεῖν πε τῆς ἐκείνων χώρας· ταῦτα γὰρ ἀκόοντες, ἧτλον ἂν παντὶ σθένει ἀθροίζοιντο, ἕκασός τις φοβέμενος καὶ περὶ τῶν οἴκοι. Καὶ μένε, ἔφη, παρ' ἐκείνοις ὅτιπλεῖσον χρόνον· ἃ γὰρ ἂν ποιῶσιν, ὅταν ἐγγύτατα ἡμῶν ὦσι, ταῦτα μάλις' ἡμῖν καιρὸς εἰδέναι ἔσαι. Συμβάλευε δ' αὐτοῖς καὶ ἐκτάτλεσθαι, ὅπη ἂν δοκῇ κράτιστον εἶναι· ὅταν γὰρ σὺ ἀπέλθῃς, εἰδέναι δοκῶν τὴν τάξιν αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἔτω τετάχθαι αὐτοῖς· μετατάσσεσθαι γὰρ ὀκνήσεσι· καὶ ἤν πη ἄλλῃ μετατάτλωνται, ἐξ ὑπογύε ταράξονται. Ἀράσπας 23
μὲν δὴ ἔτως ἐξελθών, συλλαβὼν τὰς πιστοτάτας θεράποντας, καὶ ἐπὶ πρός τινας, οἷα ᾤετο συμφέρειν τῷ πράγματι, ᾤχετο.

Ἡ δὲ Πάνθεια, ὡς ἤκουσε οἰχόμενον τὸν Ἀράσπαν, πέμψασα πρὸς τὸν Κῦρον ἔπε· Μὴ λυπᾶ, ὦ Κῦρε, ὅτι Ἀράσπας οἴχεται εἰς τὰς πολεμίας· ἐὰν γὰρ ἐμὲ ἐάσῃς πέμψαι πρὸς τὸν ἐμὸν ἄνδρα, ἐγώ σοι ἀναδέχομαι, ἥξειν πολὺ Ἀράσπε πιστότερόν σοι φίλον· καὶ δύναμιν δ' οἶδ' ὅτι, ὁπόσην ἂν δύνηται, ἔχων παρέ-

πυρέσαι σοι. Καὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ τὰ νῦν βασιλεύοντος φίλος ἦν αὐτῷ· ὁ δὲ νῦν βασιλεύων καὶ ἐπεχάρησέ ποτε ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα διασπάσαι ἀπ' ἀλλήλων· ὑβριστὴν ἔν νομίζων αὐτὸν, οἶδ', ὅτι ἀσμένως ἂν πρὸς
24 ἄνδρα, οἵῳ σὺ εἶ, ἀπαλλαγείη. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος κελεύει πέμπειν πρὸς τὸν ἄνδρα· ἡ δ' ἔπεμψεν. Ὡς δ' ἔγνω ὁ Ἀβραδάτης τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς σύμβολα, καὶ τἆλλα δ' ἤδετο ὡς ἔχειν, ἄσμενος πορεύεται πρὸς Κῦρον, ἵππους ἔχων ἀμφὶ τὰς δισχιλίας. Ὡς δ' ἦν πρὸς τοῖς τῶν Περσῶν σκοποῖς, πέμπει πρὸς τὸν Κῦρον, εἰπών, ὃς ἦν. Ὁ δὲ Κῦρος εὐθὺς ἄγειν κελεύει αὐτὸν πρὸς τὴν γυναῖκα. Ὡς δ' ἰδέτην ἀλλήλους ἡ γυνὴ καὶ ὁ Ἀβραδάτης, ἠσπάσαντο ἀλλήλους ὡς εἰκὸς ἐκ δυσελπίστου. Ἐκ τούτου δὴ λέγει ἡ Πάνθεια τῷ Κύρῳ τὴν ὁσιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν κατοίκτισιν. Ὁ δ' Ἀβραδάτης ἀκούσας εἶπε· Τί ἂν ἔν ἐγὼ ποιῶν, ὦ Πάνθεια, χάριν Κύρῳ ὑπέρ τε σοῦ καὶ ἐμαυτοῦ ἀποδοίην; Τί δ' ἄλλο, ἔφη ἡ Πάνθεια, ἢ καρώμενος ὅμοιος περὶ ἐκεῖνον εἶναι, οἷός περ καὶ ἐκεῖνος περὶ σέ.
25 Ἐκ τούτου δὴ ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀβραδάτης· καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν, λαβόμενος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ εἶπεν· Ἀντ' ὧν σὺ εὖ πεποίηκας ἡμᾶς, ὦ Κῦρε, ἐκ ἔχω, τί μᾶλλον εἴπω, ἢ ὅτι φίλον σοι ἐμαυτὸν δίδωμι καὶ θεράποντα καὶ σύμμαχον· καὶ, ὅσα ἂν ὁρῶ σε σπεύδοντα, συνεργός σοι παρέσομαι γίγνεσθαι, ὡς ἂν δύνωμαι κράτιστος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Ἐγὼ δὲ δέχομαι, καὶ νῦν μέν σε ἀφίημι, ἔφη, σὺν τῇ γυναικὶ δεῖπνεῖν· αὔθις δὲ καὶ παρ' ἐμοὶ δεῖπνα σε σκηνᾶν σὺν τοῖς σοῖς τε καὶ ἐμοῖς φίλοις.

Ἐκ

Ἐκ τούτου ὁρῶν ὁ Ἀβραδάτης σπεύδοντα τὸν Κῦ- 26
ρον περὶ τὰ θρεπτήρια ὅπλα καὶ περὶ τοὺς τεθω-
ρακισμένους ἵππους τε καὶ ἱππέας, ἐπεθύμει συντελεῖν
αὐτῷ εἰς τὰ ἑκατὸν ἅρματα ἐκ τῶν ἱππικῶν τῶν ἑαυτοῦ,
ὅμοια ἐκείνῳ· αὐτὸς δ' ὡς ἡγησόμενος αὐτῶν ἐπὶ τοῖς
ἅρμασι παρεσκευάζετο. Συνεζεύξατο δὲ τὸ ἑαυτοῦ
ἅρμα τετράρυμόν τε καὶ ἐξ ἵππων ὀκτώ· ἡ δὲ Πάν-
θεια, ἡ γυνὴ αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἑαυτῆς χρημάτων χρυσοῦν τε
αὐτῷ θώρακα ἐποιήσατο καὶ χρυσοῦν κράνος, ὡσαύ-
τως δὲ καὶ περιβραχιόνια. τοὺς δ' ἵππους τοῖς ἅρμασι
χαλκοῖς πᾶσι προβλήμασι κατεσκεύασατο. Ἀβρα-
δάτης μὲν ταῦτα ἔπραττε. Κῦρος δ' ἰδὼν τὸ τετρά- 27
ρυμον αὐτοῦ ἅρμα, κατενόησεν, ὡς οἷόν τε εἴη καὶ ὀκτάρ-
υμον ποιήσασθαι, ὥστε ὀκτὼ ζεύγεσι βοῶν ἄγειν τῶν
μηχανῶν τὸ κατώτατον οἴκημα· ἦν δὲ τοῦτο τριόρ- Ibid.
γυιον μάλιστ' ἀπὸ τῆς γῆς σὺν τοῖς τροχοῖς. Τοιού-
τοι δὲ πύργοι σὺν τάξει ἀκολουθοῦντες ἐδόκουν αὐτῷ
μεγάλη μὲν ἐπικουρία γενέσθαι τῇ ἑαυτοῦ φάλαγγι,
μεγάλη δὲ βλάβη τῇ τῶν πολεμίων τάξει. Ἐποίησε
δ' ἐπὶ τῶν οἰκημάτων καὶ περιδρόμους καὶ ἐπάλξεις·
ἀνεβίβαζε δ' ἐπὶ τῶν πύργων ἕκαστον ἄνδρας εἴκοσιν.

Ἐπεὶ δὲ πάντα συνεσκεύαστο αὐτῷ τὰ περὶ τοὺς πύρ- 28
γους, πᾶσαν ἐλάμβανε τὴν ἀγωγίμην· καὶ πολὺ ῥᾷον
ἦγε τὰ ὀκτὼ ζεύγη τὸν πύργον καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῷ ἄν-
δρας, ἢ τὸ σκευοφορικὸν βάρος ἕκαστον τὸ ζεῦγος.
Σκευῶν μὲν γὰρ βάρος ἀμφὶ τὰ εἴκοσι καὶ πέντε τά-
λαντα ἦν ζεύγει· τοὺς δὲ πύργους, ὥσπερ τραγικῆς
σκηνῆς, τῶν ξύλων πάχος ἐχόντων καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν
καὶ ὅπλων, τέτταρα ἐγένετο ἕλκοντα, ἢ πεντεκαίδεκα

τάλαν-

τάλαντα, ἑκάστῳ ζεύγει τὸ ἀγώγιον. Ὡς δ' ἔγνω εὔπορον ἔσαν τὴν ἀγωγήν, παρεσκευάζετο ὡς ἅμα ἄξων τοὺς πύργους σὺν τῷ στρατεύματι· νομίζων τὴν ἐν πολέμῳ πλεονεξίαν, ἅμα σωτηρίαν τε εἶναι καὶ δικαιοσύνην καὶ εὐδαιμονίαν.

Cap. II. Ἦλθον δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ παρὰ τὸν Ἰνδὸν χρήματα ἄγοντες, καὶ ἀπήγγελλον αὐτῷ, ὅτι ὁ Ἰνδὸς ἐπισέλλει τοιάδε· Ἐγώ, ὦ Κῦρε, ἥδομαι, ὅτι μοι ἐπήγγειλας, ὧν ἐδέου· καὶ βούλομαί σε ξένον εἶναι, καὶ πέμπω σοι χρήματα· καὶ ἄλλων δέῃ, μεταπέμπου. Ἐπέσταλται δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ, ποιεῖν, ὅ τι ἂν σὺ κε-
2 λεύῃς. Ἀκούσας δὲ ὁ Κῦρος εἶπε· Κελεύω τοίνυν ὑμᾶς, τοὺς μὲν ἄλλους μένοντας, ἔνθα κατεσκηνώκατε, φυλάττειν τὰ χρήματα, καὶ ζῆν, ὅπως ὑμῖν ἡδιστον ἔσται· τρεῖς δέ μοι ἐλθόντες ὑμῶν εἰς τοὺς πολεμίους, ὡς παρὰ τὸν Ἰνδὸν περὶ συμμαχίας, καὶ τὰ ἐκεῖ μαθόντες, ὅ τι ἂν λέγωσί τε καὶ ποιῶσιν, ὡς τάχιστα ἀπαγγείλατε ἐμοί τε καὶ τῷ Ἰνδῷ· κἂν ταῦτά μοι καλῶς ὑπηρετήσητε, ἔτι μᾶλλον ὑμῖν χάριν εἴσομαι τότε, ἢ ὅτι χρήματα πάρεστε ἄγοντες. Καὶ γὰρ οἱ μὲν ἄλλοις ἐοικότες κατάσκοποι ἀδὲν ἄλλο δύνανται εἰδότες ἀπαγγέλλειν, ἢ ὅσα πάντες ἴσασιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι, οἷοί περ ὑμεῖς, ἄνδρες πολλάκις καὶ τὰ βελεύματα καταμαν-
3 θάνουσιν. Οἱ μὲν δὴ Ἰνδοί, ἀκούσαντες ἡδέως, καὶ ξενιθέντες ἔτυχε παρὰ Κύρῳ, συσκευασάμενοι τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο, ὑποχόμενοι, ἢ μὴν καταμαθόντες, ὅσα ἂν δύνωνται πλεῖστα, ἐκ τῶν πολεμίων ἥξειν ὡς δυνατὸν τάχιστα.

Ὁ δὲ Κῦρος τά τε ἄλλα πρὸς τὸν πόλεμον παρεσκευάζετο μεγαλοπρεπῶς, ὡς δὴ ἀνὴρ οὐδὲν μικρὸν ἐπινοῶν πράττειν· ἐπεμελεῖτο δ' ἐ μόνον, ὧν ἔδοξε τοῖς συμμάχοις, ἀλλὰ καὶ ἔριν ἐνέβαλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς φίλοις, ὅπως αὐτοὶ ἕκαστοι φανῶνται καὶ εὐοπλότατοι καὶ ἱππικώτατοι καὶ ἀκοντιστικώτατοι καὶ τοξικώτατοι καὶ φιλοπονώτατοι. Ταῦτα δ' ἐξεργάζετο ἐπί τε τὰς θήρας ἐξάγων, καὶ τιμῶν τὰς κρατίστας ἑκασταχῆ· καὶ τοὺς ἄρχοντας δ', ἂς ἑώρα ἐπιμελουμένους τούτων, ὅπως οἱ αὐτῶν κράτιστοι ἔσονται στρατιῶται, καὶ τούτους ἐπαινῶν τε παρώξυνε, καὶ χαριζόμενος αὐτοῖς, ὅ τι δύναιτο. Εἰ δέ ποτε θυσίαν ποιοῖτο καὶ ἑορτὴν ἄγοι, καὶ ἐν ταύτῃ, ὅσα πολέμου ἕνεκα μελετῶσιν οἱ ἄνθρωποι, πάντων τούτων ἀγῶνας ἐποίει, καὶ ἆθλα τοῖς νικῶσι μεγαλοπρεπῶς ἐδίδου, καὶ ἦν πολλὴ εὐθυμία ἐν τῷ στρατεύματι.

Τῷ δὲ Κύρῳ σχεδόν τι ἤδη ἀποτετελεσμένα ἦν, 4
ὁπόσα ἐβούλετο ἔχων στρατεύεσθαι, πλὴν τῶν μηχανῶν. Καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἱππεῖς ἔκπλεω ἤδη ἦσαν εἰς τὰς μυρίας· καὶ τὰ ἅρματα τὰ δρεπανηφόρα, ἃ τε αὐτὸς κατεσκεύασεν, ἔκπλεα ἤδη ἦν εἰς τὰ ἑκατόν· ἃ τε Ἀβραδάτης ὁ Σάσιος ἐπεχείρησε κατασκευάζειν ὅμοια τοῖς Κύρου, καὶ ταῦτα ἔκπλεα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. Καὶ τὰ Μηδικὰ δ' ἅρματα ἐπεπείκει Κῦρος Κυαξάρην εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον μετασκευάσαι ἐκ τῆς Τρωϊκῆς καὶ Λιβυκῆς διφρείας· καὶ ἔκπλεα καὶ ταῦτα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. Καὶ ἐπὶ τὰς καμήλους δ' ἐκτεταγμένοι ἦσαν ἄνδρες δύο ἐφ' ἑκάστην τοξόται. Καὶ ὁ μὲν πλεῖστος στρατὸς ἅτως εἶχε τὴν γνώμην, ὡς ἤδη

παντελῶς κεκρατηκὼς, καὶ ἐδὲν ὄντα τὰ τῶν πολεμίων.

5 Ἐπεὶ δ' ἔτω διακειμένων ἦλθον οἱ Ἰνδοὶ ἐκ τῶν πολεμίων, ἃς ἐπεπόμφει Κῦρος ἐπὶ κατασκοπῇ, καὶ ἔλεγον, ὅτι Κροῖσος μὲν ἡγεμών καὶ στρατηγὸς πάντων ἡρημένος εἴη τῶν πολεμίων, δεδογμένον δ' εἴη πᾶσι τοῖς σημμάχοις βασιλεῦσι, πύση δυνάμει ἕκαστον παρεῖναι, χρήματα δ' εἰσφέρειν πάμπολλα, ταῦτα δὲ τελεῖν καὶ μισθαμένους, ἃς δύναιντο, καὶ ὡπλισμένους, οἷς δέοι· ἤδη δὲ καὶ μεμισθωμένους εἶναι πολλοὺς μὲν Θρᾳκῶν μαχαιροφόρους, Αἰγυπτίους δὲ προσπλεῖν· καὶ ἀριθμὸν ἔλεγον εἰς δώδεκα μυριάδας σὺν ἁρμασί τοῖς ποδήρεσι, καὶ δόρασι μεγάλοις, (οἷά περ καὶ νῦν ἔχουσι) καὶ κοπίσι· προσπλεῖν δὲ καὶ Κυπρίων στράτευμα ἔτι, παρεῖναι δ' ἤδη καὶ Κίλικας πάντας καὶ Φρύγας ἀμφοτέρους, καὶ Λυκάονας καὶ Παφλαγόνας καὶ Καππαδόκας καὶ Ἀραβίους καὶ Φοίνικας, καὶ σὺν τῷ Βαβυλῶνος ἄρχοντι τοὺς Ἀσσυρίους· καὶ Ἴωνας δὲ καὶ Αἰολέας, καὶ ὡσεδὸν πάντας τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐποικοῦντας, σὺν Κροίσῳ ἠναγκάσθαι ἕπεσθαι· πεπομφέναι δὲ Κροῖσον καὶ εἰς Λακεδαίμονα περὶ συμμαχίας· συλλέγεσθαι δὲ τὸ στράτευμα ἀμφὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν, προϊέναι δὲ μέλλειν αὐτοὺς εἰς Θύμβρην, (ἔνθα καὶ νῦν ὁ σύλλογος τῶν ὑπὸ βασιλέα βαρβάρων τῶν κάτω Συρίας) καὶ ἀγορὰν πᾶσι παρηγγέλθαι ἐνταῦθα κομίζειν· ὡσεδὸν δὲ τούτοις ταὐτὰ ἔλεγον καὶ οἱ αἰχμάλωτοι· (ἐπεμελεῖτο γὰρ ὁ Κῦρος, ὅπως ἀλίσκοιντο, παρ' ὧν ἔμελλε πεύσεσθαί τι· ἔπεμπε δὲ καὶ δούλους ἐοικότας κατασκόπους, ὡς αὐτομόλους·) 6 ὡς ἂν ἤκουσε ταῦτα

ταῦτα ὁ στρατὸς τοῦ Κύρου, ἐν φροντίδι τε ἕκαστος ἐγίγνετο, ὥσπερ εἰκὸς, ἡσυχαίτεροί τε, ἢ ὡς εἰώθασι, διεφοίτων, φαιδροί τε οἱ πολλοὶ ἐκ πάνυ ἐφαίνοντο· ἐκυκλοῦντό τε, καὶ μεσαὶ ἦν πάντα ἀλλήλας ἐρωτώντων περὶ τούτων καὶ διαλεγομένων. Ὡς δ' ἤσθετο ὁ Κῦρος φόβον διατεθέντα ἐν τῇ στρατιᾷ, συγκαλεῖ τούς τε ἄρχοντας τῶν στρατευμάτων, καὶ πάντας, ὁπόσων ἀθυμούντων βλάβη ἐδόκει τις γίγνεσθαι, καὶ προθυμουμένων ὠφέλεια. Προεῖπε δὲ τοῖς ὑπηρέταις, καὶ ἄλλῳ εἴ τις βούλοιτο τῶν ἑπλοφόρων προϊέναι ἀκουσόμενος τῶν λόγων, μὴ κωλύειν. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε·

Ἄνδρες σύμμαχοι, ἐγώ τοι ὑμᾶς συνεκάλεσα, 7
ἰδών τινας ὑμῶν, ἐπεὶ μοι ἀγγελίαι ἦλθον ἐκ τῶν πολεμίων, πάνυ ἐοικότας πεφοβημένοις ἀνθρώποις. Δοκεῖ γάρ μοι θαυμαστὸν εἶναι, εἴ τις ὑμῶν, ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι λέγονται συλλέγεσθαι, δέδοικεν· ὅτι δ' ἡμεῖς πολὺ μὲν πλείους συνειλέγμεθα νῦν, ἢ ὅτε ἐνικῶμεν ἐκείνους, πολὺ δ' ἄμεινον σὺν θεῷ παρεσκευάσμεθα νῦν, ἢ πρόσθεν, ταῦτα δ' ὁρῶντες ἀθαρρεῖτε. Ὦ πρὸς θεῶν, ἔφη, τί δῆτ' ἂν ἐποιήσατε οἱ νῦν δεδοικότες, εἰ ἤγγελλόν τινες τὰ παρ' ἡμῖν νῦν ὄντα, ταῦτα ἀντίπαλα ἡμῖν προσιόντα; καὶ πρῶτον μὲν ἠκούετε, ἔφη, ὅτι οἱ πρόσθεν νικήσαντες ἡμᾶς ἔτοι πάλιν ἔρχονται, ἔχοντες ἐν ταῖς ψυχαῖς, ἣν ποτε νίκην ἐκτήσαντο· ἔπειτα δὲ, οἱ τότε ἐκκόψαντες τῶν τοξοτῶν καὶ ἀκοντιστῶν τὰς ἀκροβολίσεις, νῦν ἔτοι ἔρχονται, καὶ οἱ ἄλλοι ὅμοιοι τούτοις πολλαπλάσιοι· ἔπειτα δὲ ὥσπερ ἔτοι ὁπλισάμενοι τὰς πεζὰς τότε ἐνίκων, νῦν ἔτως καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτῶν παρεσκευασμένοι πρὸς τὲς

ἱππέας προσέχονται· καὶ τὰ μὲν τόξα καὶ ἀκόντια ἀποδεδοκιμάκασι, παλτὸν δὲ ἐν ἰσχυρότερον ἕκαστος λαβὼν, προσελαύνειν διανενόηται, ὡς ἐν χερὸς τὴν μάχην ποιησόμενος. ἔτι δὲ ἅρματα ἔρχεται, ἃ οὐκ ἄτως ἐσήξεται ὥσπερ πρόσθεν ἀποσυραφέντα ὡς εἰς φυγήν, ἀλλ' οἵ τε ἵπποι εἰσὶ κατατεθωρακισμένοι οἱ ἐν τοῖς ἅρμασιν, οἵ τε ἡνίοχοι ἐν πύργοις ἑστᾶσι ξυλίνοις, τὰ ὑπερέχοντα ἅπαντα συνεστεγασμένοι θώραξι καὶ κράνεσι· δρέπανά τε σιδηρᾶ περὶ τοῖς ἄξοσι προσήρμοσται, ὡς ἐλῶντες καὶ ἔτι εὐθὺς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐναντίων· πρὸς δ' ἔτι κάμηλοί εἰσιν αὐτοῖς, ἐφ' ὧν προσελῶσιν, ἓν μίαν ἑκάστην ἑκατὸν ἵπποι ἂν ἀνάσχοιντο ἰδόντες· ἔτι δὲ πύργας ἔχοντες προσίασιν, ἀφ' ὧν τοῖς μὲν αὐτῶν ἀρήξουσιν, ὑμᾶς δὲ βάλλοντες κωλύσουσιν ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μάχεσθαι· εἰ δή ταῦτα ἤγγελέ τις ὑμῖν ἐν τοῖς πολεμίοις ὄντα, οἱ νῦν φοβέμενοι τί ἂν ἐποιήσατε; ὁπότε ἀπαγγελομένων, ὅτι Κροῖσος μὲν ἥρηται τοῖς πολεμίοις στρατηγὸς, ὃς τοσάτῳ Σύρων κρείσσων ἐγένετο, ὅσῳ Σύροι μὲν μάχῃ ἡττηθέντες ἔφυγον, Κροῖσος δ' ἰδὼν ἡττημένους, αὐτὸ τὸ ἀρήγειν τοῖς συμμάχοις, φεύγων ἤγετο. Ἔπειτα δὲ διαγγέλλεται δήπε, ὅτι αὐτοὶ μὲν οἱ πολέμιοι οὐκ ἱκανοὶ ἡγέανται ἡμῖν εἶναι μάχεσθαι, ἄλλους δὲ μισθῶνται, ὡς ἄμεινον μαχουμένους ὑπὲρ σφῶν, ἢ αὐτοί. Εἰ μέντοι τισὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα ὄντα δεινὰ δοκεῖ εἶναι, τὰ δ' ἡμέτερα φαῦλα, τότε ἐγώ φημι χρῆναι, ὦ ἄνδρες, ἀφεῖναι εἰς τὲς ἐναντίους· πολὺ γὰρ ἐκεῖ ὄντες πλείω ἂν ἡμᾶς ὠφελοῖεν, ἢ παρόντες.

Ἐπεὶ

Ἐπεὶ ταῦτα εἶπεν ὁ Κῦρος, ἀνίστη Χρυσάντας ὁ Πέρσης, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ὦ Κῦρε, μὴ θαύμαζε, εἴ τινες ἐσκυθρώπασαν, ἀκούσαντες τῶν ἀγγελλομένων· ἐγὼ γὰρ φοβηθέντες ἅτω διετέθησαν, ἀλλ' ἀχθεσθέντες· ὥσπερ γ', ἔφη, εἴ τινων βαλομένων τε καὶ οἰομένων ἤδη ἀριστήσειν, ἐξαγγελθείη τι ἔργον, ὃ ἀναγκη εἴη πρὸ τοῦ ἀρίστου ἐξεργάσασθαι, ἀθεὶς δ' ἂν, οἶμαι, ἡσθείη τοῦτο ἀκούσας· ἅτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς, ἤδη οἰόμενοι πλουτήσειν, ἐπεὶ ἠκούσαμεν, ὅτι ἐσί τι λοιπὸν ἔργον, ὃ δεῖ ἐξεργάσασθαι, συνεσκυθρωπάσαμεν, ἐ φοβούμενοι, ἀλλὰ πεποιῆσθαι ἂν ἤδη καὶ τοῦτο βαλόμενοι. Ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ ἐ περὶ Συρίας μόνον ἀγωνιόμεθα, ὅπου σῖτος πολὺς καὶ πρόβατά ἐσι, καὶ Φοίνικες οἱ καρποφόροι, ἀλλὰ καὶ περὶ Λυδίας, ἔνθα πολὺς μὲν οἶνος, πολλὰ δὲ σῦκα, πολὺ δ' ἔλαιον, θάλαττα δὲ προσκλύζει, καθ' ἣν πλείω ἔρχεται, ἢ ὅσα τις ἑώρακεν, ἀγαθά, ταῦτα, ἔφη, ἐννοούμενοι, οὐκέτι ἀχθόμεθα, ἀλλὰ θαῤῥοῦμεν ὡς μάλιστα, ἵνα θᾶττον καὶ τούτων τῶν Λυδίων ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν. Ὁ μὲν ἅτως εἶπεν· οἱ δὲ σύμμαχοι πάντες ἥσθησάν τε τῷ λόγῳ καὶ ἐπήνεσαν. 8

Καὶ μὲν δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, Ὦ ἄνδρες, δοκεῖ μοι καὶ εἶναι ἐπ' αὐτὸς ὡς τάχιστα· ἵνα πρῶτον μὲν αὐτὸς φθάσωμεν ἀφικόμενοι, ἢν δυνώμεθα, ὅπα τὰ ἐπιτήδεια αὐτοῖς συλλέγεται· ἔπειτα δὲ ὅσῳ ἂν θᾶττον ἴωμεν, τοσούτῳ μείω μὲν τὰ παρόντα αὐτοῖς εὑρήσομεν, πλείω δὲ τὰ ἀπόντα. Ἐγὼ μὲν δὴ ἅτω λέγω· εἰ δέ τις ἄλλως πως γιγνώσκει, ἢ ἀσφαλέσερον εἶναι, ἢ ἄμεινον ἡμῖν, διδασκέτω. Ἐπεὶ δὲ συνηγόρευον μὲν 9

πολλοὶ, ὡς χρεὼν εἴη, ὅτι μάχισα πορεύεσθαι ἐπὶ τὰς πολεμίας, ἀντέλεγε δ' ἀδεὶς, ἐκ τότε δὴ ὁ Κῦρος ἤρχετο λόγε τοιῆδε.

10 Ἄνδρες σύμμαχοι, αἱ μὲν ψυχαὶ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ ὅπλα, οἷς δεήσει χρῆσθαι, ἐκ πολλῆ ἡμῖν σὺν θεῷ παρεσκεύασαι· νῦν δὲ τὰ ἐπιτήδεια δεῖ εἰς τὴν ὁδὸν συσκευάζεσθαι αὐτοῖς τε ἡμῖν, καὶ ὁπόσοις τετράποσι χρώμεθα, μὴ μεῖον εἰκοσιν ἡμερῶν. Ἐγὼ γὰρ λογιζόμενος εὑρίσκω, πλεόνων, ἢ πεντεκαίδεκα, ἡμερῶν ἐσομένην ὁδὸν, ἐν ᾗ ἀδὲν εὑρήσομεν τῶν ἐπιτηδείων· ἀνεσκευάσαι γὰρ, τὰ μὲν ὑφ' ἡμῶν, τὰ δ' ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὅσα ἐδύναντο. Συσκευάζεσθαι ἓν χρὴ σῖτον μὲν ἱκανόν· (ἄνευ γὰρ τότε ἄτε μάχεσθαι, ἄτε ζῆν δυναίμεθα ἄν) οἶνον δὲ τοσοῦτον χρὴ ἔχειν ἕκαστον, ὅσος ἱκανὸς ἔσαι ἐθίσαι ἡμᾶς αὐτὰς ὑδροποτεῖν· πολλὴ γάρ ἐσι τῆς ὁδὸς ἄοινος, εἰς ἣν ἀδ' ἂν πάνυ πολὺν οἶνον συσκευασώμεθα, διαρκέσει. Ὡς ἂν μὴ ἐξαπίνης ἄοινοι γενόμενοι νοσήματι περιπίπτωμεν, ὧδε χρὴ ποιεῖν· ἐπὶ μὲν τῷ σίτῳ νῦν εὐθὺς ἀρχώμεθα πίνειν ὕδωρ· τοῦτο γὰρ ἤδη ποιοῦντες ἀ πολὺ
11 μεταβαλοῦμεν. Καὶ γὰρ ὅσις ἀλφιτοσιτεῖ, ὕδατι μεμιγμένην ἀεὶ τὴν μᾶζαν ἐσθίει· καὶ ὅσις ἀρτοσιτεῖ, ὕδατι δεδευμένον τὸν ἄρτον. Καὶ τὰ ἕψα δὲ πάντα μεθ' ὕδατος τὰ πλείσα ἐσκεύασαι. Μετὰ δὲ τὸν σῖτον εἰ οἶνον ἐπιπίνοιμεν, ἀδὲν μεῖον ἔχοισα ἡ ψυχὴ ἀναπαύσεται. Ἔπειτα δὲ καὶ τὰ μετὰ τὸ δεῖπνον ἀφαιρεῖν χρὴ, ἕως ἂν λάθωμεν ὑδροπόται γενόμενοι. Ἡ γὰρ κατὰ μικρὸν μεταλλαξις πᾶσαν ποιεῖ φύσιν ὑποφέρειν τὰς μεταβολάς· διδάσκει δὲ καὶ

ὁ

ὁ Θεὸς, ἀπάγων ἡμᾶς κατὰ μικρὸν ἔκ τε τȣ̃ χειμῶνος εἰς τὸ ἀνέχεσθαι ἰσχυρὰ θάλπη, καὶ ἐκ τȣ̃ θάλπȣς εἰς τὸν ἰσχυρὸν χειμῶνα· ὃν χρὴ μιμȣμένȣς, εἰς ὃ δεῖ ἐλθεῖν, προειθισμένȣς ἡμᾶς ἀφικνεῖσθαι. Καὶ τὸ τῶν στρωμάτων δὲ βάρος εἰς τὰ ἐπιτήδεια καταδαπανᾶτε· τὰ μὲν γὰρ ἐπιτήδεια περιττεύοντα ȣ̓κ ἄχρηστα ἔσται· στρωμάτων δ' ἐνδεηθέντες μὴ δείσητε, ὡς ȣ̓χ ἡδέως καθευδήσετε· εἰ δὲ μὴ, ἐμὲ αἰτιῶσθε. Ἐσθὴς μέντοι ὅτῳ ἐστὶν ἀφθονωτέρα παρȣ̃σα, πολλὰ καὶ ὑγιαίνοντι καὶ καμνοντι ἐπικȣρεῖ. Ὄψα δὲ χρὴ συνεσκευάσθαι, ὅσα ἐστὶν ὀξέα ἐπιπλεῖστον, καὶ δριμέα, καὶ ἁλμυρά· ταῦτα γὰρ ἐπὶ σῖτόν τε ἄγει καὶ ἐπιπλεῖστον ἀρκεῖ. Ὅταν δ' ἐκβαίνωμεν εἰς ἀκέραια, ὅπȣ ἡμᾶς εἰκὸς ἤδη σῖτον λαμβάνειν, χειρομύλας χρὴ αὐτόθεν παρασκευάσασθαι, αἷς σιτοποιησόμεθα· τȣ̃το γὰρ κȣφότατον τῶν σιτοποιικῶν ὀργάνων. Συνεσκευάσθαι δὲ χρὴ καὶ ὧν ἀσθενȣ̃ντες δέονται ἄνθρωποι· τȣ́των γὰρ ὁ μὲν ὄγκος μικρότατος, ἢν δὲ τύχη τοιάδε γένηται, μάλιστα δεήσει. Ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἱμάντας· τὰ γὰρ πλεῖστα καὶ ἀνθρώποις καὶ ἵπποις ἱμᾶσιν ἤρτηται· ὧν κατατριβομένων καὶ καταῤῥηγνυμένων ἀνάγκη ἀργεῖν, ἢν μή τις ἔχῃ περίζυγα. Ὅστις δὲ πεπαίδευται καὶ παλτὸν ξύσασθαι, ἀγαθὸν καὶ ξυήλης μὴ ἐπιλαθέσθαι. Ἀγαθὸν δὲ καὶ ῥίνην φέρεσθαι· ὁ γὰρ λόγχην ἀκονῶν, ἐκεῖνος καὶ τὴν ψυχήν τι παρακονᾷ. Ἔπεστι γάρ τις αἰσχύνη, λόγχην ἀκονῶντα, κακὸν εἶναι. Ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ξύλα περίπλεα καὶ ἅρμασι καὶ ἁμάξαις· ἐν γὰρ πολλαῖς πράξεσι πολλὰ ἀνάγκη καὶ τὰ ἀπαγορεύοντα εἶναι.

Ἔχειν δὲ δεῖ καὶ τὰ ἀναγκαιότατα ὄργανα ἐπὶ ταῦτα πάντα· ἃ γὰρ ἅπαντα χειροτέχναι παραγίνονται· τὸ δ' ἐφ' ἡμέραν ἀρκέσον ὀλίγοι τινὲς ἂν ἱκανοὶ ποιῆσαι. Ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἄμην καὶ σμινύην κατὰ ἅμαξαν ἑκάστην, καὶ κατὰ τὸ νωτοφόρον δ' ἀξίνην καὶ δρέπανον· ταῦτα γὰρ καὶ ἰδίᾳ χρήσιμα ἑκάστῳ, καὶ ὑπὲρ τῆ κοινῆ πολλάκις ὠφέλιμα γίνεται. Τὰ μὲν ἓν εἰς τροφὴν δέοντα, οἱ ἡγεμόνες τῶν ὁπλοφόρων ἐξετάζετε τὰς ὑφ' ὑμῖν αὐτοῖς· ἃ γὰρ δεῖ παρίεναι, ὅτε ἄν τις δέηται τούτων· ἡμεῖς γὰρ τούτων ἐνδεεῖς ἐσόμεθα. Ὅσα δὲ καὶ τὰ ὑποζύγια κελεύω ἔχειν, ὑμεῖς οἱ τῶν σκευοφόρων ἄρχοντες ἐξετάζετε, καὶ τὸν μὴ ἔχοντα κατασκευάζεσθαι ἀναγκάζετε. Τιμεῖς δ' αὖ οἱ τῶν ὁδοποιῶν ἄρχοντες, ἔχετε μὲν ἀπογεγραμμένας παρ' ἐμοῦ τὰς ἀποδεδοκιμασμένας καὶ τὰς ἐκ τῶν ἀκοντιστῶν, καὶ τὰς ἐκ τῶν τοξοτῶν, καὶ τὰς ἐκ τῶν σφενδονητῶν· τούτους ἓν χρὴ τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν ἀκοντιστῶν πέλεκυν ἔχοντας ξυλοκόπον ἀναγκάζειν στρατεύεσθαι, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν τοξοτῶν, σμινύην, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν σφενδονητῶν, ἄμην· τούτους δ' ἔχοντας ταῦτα, πρὸ τῶν ἁμαξῶν κατ' ἴλας πορεύεσθαι, ὅπως, ἤν τι δέῃ ὁδοποιίας, εὐθὺς ἐνεργοὶ ἦτε· καὶ ἐγὼ ἤν τι δέωμαι, ὅπως εἰδῶ, ὁπόθεν δεῖ λαβόντα τούτοις χρῆσθαι. Ἄξω δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἡλικίᾳ ξὺν τοῖς ὀργάνοις χαλκέας τε καὶ τέκτονας καὶ σκυτοτόμους, ὅπως, ὁπόσα ἂν δέηται καὶ τοιούτων τεχνῶν ἐν τῇ στρατιᾷ, μηδὲν ἐλλίπηται. Οὗτοι δὲ ὁπλοφόρα μὲν τάξεως ἀπολελύσονται, ἃ δ' ἐπίσανται τῷ βελομένῳ μισθοῦ ὑπηρετοῦντες, ἐν τῷ τεταγμένῳ ἔσονται. Ἤν δέ τι

τις καὶ ἔμπορος βέλεται ἔπεσθαι πωλεῖν τι βελόμενος, τῶν μὲν προειρημένων ἡμερῶν τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν· ἢν δή τι πωλῶν ἁλίσκηται, πάντων στερήσεται. Ἐπειδὰν δ' αὗται παρέλθωσιν αἱ ἡμέραι, πωλήσει, ὅπως ἂν βέληται· ὅστις δ' ἂν τῶν ἐμπόρων πλείστην ἀγορὰν παρέχων φαίνηται, ἅτ' καὶ παρὰ τῶν συμμάχων καὶ παρ' ἐμοῦ δώρων καὶ τιμῆς τεύξεται. Εἴ δέ τις χρημάτων προσδεῖσθαι νομίζει εἰς ἐμπολήν, γνωσῆται ἐμοὶ προσαγαγῶν καὶ ἐγγυητάς, ἢ μὴν πορεύεσθαι σὺν τῇ στρατιᾷ, λαμβανέτω, ὧν ἡμεῖς ἔχομεν. Ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα προαγορεύω· εἰ δέ τίς τι καὶ ἄλλο δέον ἐνορᾷ, πρὸς ἐμὲ σημαινέτω. Καὶ ὑμεῖς μὲν ἀπιόντες συσκευάζεσθε, ἐγὼ δὲ θύσομαι ἐπὶ τῇ ὁρμῇ· ὅταν δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς ἔχῃ, σημανῶ μεν. Παρεῖναι δὲ χρὴ ἅπαντας, τὰ προειρημένα ἔχοντας, εἰς τὴν τεταγμένην χώραν, πρὸς τὰς ἡγεμόνας ἑαυτῶν. Ὑμεῖς δέ, ὦ ἡγεμόνες, τὴν ἑαυτῆ ἑκάστη τάξιν εὐτρεπισάμενοι, πρὸς ἐμὲ πάντες συμβαλεῖτε, ἵνα τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι χώρας καταλάβητε.

Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ μὲν συνεσκευάζοντο· C. III.
ὁ δ' ἐθύετο. Ἐπεὶ δὲ καλὰ τὰ ἱερὰ ἦν, ὥρμᾶτο σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐξεστρατοπεδεύσατο ὡς δυνατὸν ἐγγύτατα, ὅπως, εἴ τίς τε ἐπιλελησμένος εἴη, μετέλθοι, καὶ εἴ τις τινὸς ἐνδεόμενος γνοίη, τᾶτ' ἐπιπαρασκευάσαιτο. Κυαξάρης μὲν δὴ, τῶν Μήδων ἔχων τὸ τρίτον μέρος, κατέμενεν, ὡς μηδὲ τὰ οἴκοι ἔρημα εἴη. Ὁ δὲ Κῦρος ἐπορεύετο ὡς ἐδύνατο τάχιστα, τὰς ἵππους μὲν πρώτας ἔχων, καὶ πρὸ τάτων διερευνητὰς καὶ σκοπὰς ἀεὶ ἀναβιβά-

ζων ἐπὶ τὰ πρόσθεν εὐσκοπώτατα· μετὰ δὲ τούτους ἦγε τὰ σκευοφόρα, ὅπου μὲν πεδινὸν εἴη, πολλοὺς ὁρμαθοὺς ποιούμενος τῶν ἁμαξῶν καὶ τῶν σκευοφόρων· ὄπισθεν δὲ ἡ φάλαγξ ἑφεπομένη εἴ τι τῶν σκευοφόρων ὑπολείποιτο, οἱ προσυγχώντες τῶν ἀρχόντων ἐπεμέλοντο, ὡς μὴ κωλύοιντο πορεύεσθαι. 2 Ὅπου δὲ στενώτερα εἴη ἡ ὁδὸς, διὰ μέσου ποιούμενοι τὰ σκευοφόρα ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπορεύοντο οἱ ὁπλοφόροι. καὶ εἴ τι ἐμποδίζοι, οἱ κατὰ ταῦτα γιγνόμενοι μὴ τῶν στρατιωτῶν ἐπεμέλοντο. Ἐπορεύοντο δὲ ὡς τὰ πολλὰ αἱ τάξεις, παρ' ἑαυταῖς ἔχουσαι τὰ σκευοφόρα· ἐπετέτακτο γὰρ πᾶσι τοῖς σκευοφόροις κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν ἕκαστον εἶναι, εἰ μή τι ἀναγκαῖον ἀποκωλύοι. Καὶ σημεῖον δ' ἔχων τοῦ ταξιάρχου ὁ σκευοφόρος ἐκεῖτο γνωστὸν τοῖς τῆς ἑαυτῶν τάξεως· ὥστε αὐτόθεν ἐπορεύοντο, ἐπεμελοῦντό τε ἰσχυρῶς ἕκαστος τῶν ἑαυτοῦ, ὡς μὴ ὑπολείποιντο. Καὶ οὕτω ποιούντων, οὔτε ζητεῖν ἔδει ἀλλήλους, ἅμα τε παρόντα ἅπαντα καὶ σαώτερα ἦν, καὶ θᾶσσον τὰ δέοντα εἶχον οἱ στρατιῶται.

3 Ὡς δὲ οἱ προϊόντες σκοποὶ ἔδοξαν ἐν τῷ πεδίῳ ὁρᾶν ἀνθρώπους λαμβάνοντας καὶ χιλὸν καὶ ξύλα, καὶ ὑποζύγια δὲ ὥρων ἕτερα τοιαῦτα ἄγοντά τε καὶ νεμόμενα, καὶ τὰ πρόσω οὐ ἐφορῶντες ἐδόκουν καταμανθάνειν μετεωριζόμενον ἢ καπνὸν, ἢ κονιορτόν· ἐκ τούτων ἁπάντων ἐγίγνωσκον, ὅτι εἴη πῃ πλησίον τὸ στράτευμα τῶν πολεμίων. Εὐθὺς ἂν πέμπει ὁ σκοπάρχης τινὰ, ἀγγελοῦντα ταῦτα τῷ Κύρῳ. Ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, ἐκείνους μὲν ἐκέλευσε μένοντας ἐπὶ ταύταις ταῖς σκοπαῖς, ὅ τι ἂν ἀεὶ καινὸν ὁρῶσιν, ἐξαγ-

ἐξαγγέλλειν. τάξιν δ' ἔπεμψεν ἱππέων ἐπὶ τὸ πρόσθεν, καὶ ἐκέλευσε πειρᾶσθαι συλλαβεῖν τινας τῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἀνθρώπων, ὅπως σαφέστερον μάθοιεν τὸ ὄν. Οἱ μὲν δὴ ταχθέντες τᾶτ' ἔπρατλον· αὐτὸς 4
δὲ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτᾶ κατεχώριζεν, ὅπως παρασκευάσαιντο, ὅσα ᾤετο χρῆναι, πρὶν πάνυ ὁμᾶ εἶναι.
Καὶ πρῶτον μὲν ἀρισᾶν παρηγγύησεν, ἔπειτα δὲ μένοντας ἐν ταῖς τάξεσι τὸ παραγγελλόμενον προνοεῖν. Ἐπεὶ δ' ἠρίστησαν, συνεκάλεσε καὶ ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ ἁρμάτων τὲς ἡγεμόνας, καὶ τῶν μηχανῶν δὲ καὶ τῶν σκευοφόρων τὲς ἄρχοντας καὶ τῶν ἁρμαμαξῶν. Καὶ ἔτοι μὲν συνῆσαν· οἱ δὲ, καταδρομόντες εἰς τὸ πεδίον, συλλαβόντες ἀνθρώπους ἤγαγον. Οἱ δὲ ληφθέντες, ἀνερωτώμενοι ὑπὸ τοῦ Κύρου, ἔλεγον, ὅτι ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου εἶεν, προεληλύθοιεν δὲ οἱ μὲν ἐπὶ χιλίον, οἱ δ' ἐπὶ ξύλα, παρελθόντες τὰς προφυλακάς· διὰ γὰρ τὸ πλῆθος τᾶ στρατᾶ σπάνια πάντα εἶναι. Καὶ ὁ Κῦρος, ταῦτα ἀκέσας, Πόσον δ', ἔφη, 5
ἄπεστιν ἐνθένδε τὸ στράτευμα; Οἱ δ' ἔλεγον, ὡς δύο παρασάγγας. Ἐπὶ τάτοις ἤρετο ὁ Κῦρος, ἦ μὴν δ', ἔφη, λόγος τις ἦν παρ' αὐτοῖς; Ναὶ μὰ Δί', ἔφασαν, καὶ πολύς γε ὡς ἐγγὺς ἤδη εἶτε προσιόντες. Τί ἦν; ἔφη ὁ Κῦρος, ἢ καὶ ἔχαιρον ἀκόοντες; (τᾶτο δ' ἐπήρετο τῶν παρόντων ἕνεκα.) Οὐ μὰ Δία, εἶπον ἐκεῖνοι, ἃ μέν γε ἔχαιρον, ἀλλὰ καὶ μάλα ἠνιῶντο. Νῦν δ', ἔφη ὁ Κῦρος, τί ποιᾶσιν; Ἐκτάτλονται, ἔφασαν· καὶ χθὲς δὲ καὶ τρίτην ἡμέραν τὸ αὐτὸ τᾶτ' ἔπρατλον. Ὁ δὲ τάτλων, ἔφη ὁ Κῦρος, τίς ἐστι; Οἱ δ' ἔφασαν, αὐτός τε Κροῖσος, καὶ σὺν αὐτῷ ἔλλην τις ἀνὴρ, καὶ

ἄλλος

ἄλ(ος) δέ τις Μῆδ(ος). ἔτ(ος) μέντοι ἐλέγετο φυγὰς εἶναι παρ' ὑμῶν. Καὶ ὁ Κῦρ(ος) εἶπεν· Ἀλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε, λαβεῖν μοι αὐτὸν γένοιτο, ὡς ἐγὼ βούλομαι.

6 Ἐκ τούτου μὲν αἰχμαλώτους ἀπάγειν ἐκέλευσεν, εἰς δὲ τοὺς παρόντας, ὡς λέξων τι, ἀνήγετο. Ἐν τούτῳ δὲ παρῆν ἄλ(ος) αὖ παρὰ τῆ σκοπάρχῃ, λέγων, ὅτι ἱππέων τάξις μεγάλη ἐν τῷ πεδίῳ προφαίνοιτο· καὶ ἡμεῖς μέν, ἔφη, εἰκάζομεν, ἐλαύνειν αὐτοὺς βουλομένους ἰδεῖν τόδε τὸ στράτευμα. Καὶ γὰρ πρὸ τῆς τάξεως ταύτης ἄλλοι ὡς τριάκοντα ἱππεῖς συχνῶς προσελαύνουσι, καὶ μέντοι κατ' αὐτοὺς ἡμῶς, ἴσως βουλόμενοι λαβεῖν, ἦν δύνωνται, τὴν σκοπήν· ἡμεῖς δ' ἐσμὲν μία δεκὰς οἱ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σκοπῇ. Καὶ ὁ Κῦρ(ος) ἐπέλευσε τῶν περὶ αὐτὸν ἀεὶ ὄντων ἱππέων ἐλάσαντας ὑπὸ τὴν σκοπὴν ἀθήλας τοῖς πολεμίοις ἀπρεμίαν ἔχειν. Ὅταν δ', ἔφη, ἡ δεκὰς ἡ ἡμετέρα λείπῃ τὴν σκοπήν, ἐξαναχώντες ἐπίσθεσθε τοῖς ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὴν σκοπήν. Ὑμᾶς δ' ὑμᾶς μὴ λυπῶσιν οἱ ἀπὸ τῆς μεγάλης στάξεως, ἀντεξέλθετε, ἔφη, ὦ Ὑστάσπα, τὴν χιλιοστὺν τῶν ἱππέων λαβών, καὶ ἐπιφάνητι ἀντίος τῇ τῶν πολεμίων τάξει. Διώξεις δὲ μηδαμῇ εἰς ἀφανές, ἀλλ' ὅπως αἱ σκοπαί σε διαμένωσιν ἐπιμεληθεὶς πάριθι. Ἂν δ' ἄρα ἀνατείνοντες τὰς δεξιὰς προσελαύνωσιν ὑμῖν τινες, δέχεσθε φιλίως τοὺς ἄνδρας.

7 Ὁ μὲν δὴ Ὑστάσπας ἀπιὼν ὥπλιζετο· οἱ δ' ὑπηρέται ἠλαυνον εὐθύς, ὡς ἐκέλευσεν. Ἀπαντᾷ δ' αὐτοῖς καὶ δὴ ἐντὸς τῶν σκοπῶν Ἀράσπας σὺν τοῖς θεράπουσιν, ὁ πεμφθεὶς πάλαι κατάσκοπ(ος), ὁ φύλαξ τῆς Σεσίδ(ος) γυναικός. Ὁ μὲν ἂν Κῦρ(ος), ὡς εἶδεν, ἀνα-

πηδήσας

πηδήσας ἐκ τῆς ἕδρας ὑπήντα τε αὐτῷ καὶ ἐδεξιοῦτο· οἱ δ' ἄλλοι, ὥσπερ εἰκὸς, μηδὲν εἰδότες, ἐκπεπληγμένοι ἦσαν τῷ πράγματι· ἕως ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἄνδρες φίλοι, ἥκει ἡμῖν ἀνὴρ ἄριστος. Νῦν γὰρ ἤδη πάντας ἀνθρώπους δεῖ εἰδέναι τὰ τούτου ἔργα. Οὗτος οὔτε αἰσχροῦ ἡττηθεὶς οὐδενὸς ᾤχετο, οὔτε ἐμὲ φοβηθεὶς, ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ πεμφθεὶς, ὅπως ἡμῖν, μαθὼν τὰ τῶν πολεμίων, σαφῶς τὰ ὄντα ἐξαγγείλειεν. Ἃ μὲν οὖν ἐγὼ σοὶ ὑπεσχόμην, ὦ Ἀράσπα, μέμνημαί τε καὶ ἀποδώσω σὺν τούτοις πᾶσι. Δίκαιον δὲ καὶ ὑμᾶς ἅπαντας, ὦ ἄνδρες, τοῦτον τιμᾶν ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα· ἐπὶ γὰρ τῷ ἡμετέρῳ ἀγαθῷ καὶ ἐκινδύνευσε, καὶ αἰτίαν ὑπέσχεν, ᾗ ἐβαρύνετο. Ἐκ τούτου δὴ πάντες ἠσπάζοντο τὸν Ἀράσπαν καὶ ἐδεξιοῦντο. Εἰπόντος δὲ Κύρου, ὅτι τούτων 8
μὲν ἅλις εἴη, Ἃ δὲ καιρὸς ἡμῖν εἰδέναι, ταῦτα, ἔφη, διηγοῦ, ὦ Ἀράσπα· καὶ μηδὲν μείου τοῦ ἀληθοῦς τὰ τῶν πολεμίων. Κρεῖττον γὰρ, μείζονα οἰηθέντας μείονα ἰδεῖν, ἢ μείω ἀκούσαντας μείζονα εὑρίσκειν.

Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὡς σαφέστατά γ' ἂν εἰδείην, ἐποίουν· συνεξέταττον γὰρ παρὼν αὐτούς. Σὺ μὲν ἄρα, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ τὸ πλῆθος μόνον οἶσθα, ἀλλὰ καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν. Ἐγὼ μὲν ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ ὡς διανοοῦνται τὴν μάχην ποιεῖσθαι. Ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Κῦρος, τὸ πλῆθος ἡμῖν πρῶτον εἰπὲ ἐν κεφαλαίῳ. Ἐκεῖνοι τοίνυν, ἔφη, πάντες τεταγμένοι εἰσὶν ἐπὶ τριάκοντα τὸ βάθος καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων· οὗτοι δ' ἀπέχουσιν ἀμφὶ τὰ τετταράκοντα στάδια· πάνυ γάρ μοι, ἔφη, ἐμέλησεν, ὥστε εἰδέναι, ὁπόσον κατεῖχον χωρίον.

Οἱ

9 Οἱ δ' Αἰγύπτιοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπέ, πῶς εἰσὶ τεταγμένοι· ὅτι εἶπας, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων. Τάττεις δ' οἱ μυριάρχαι ἕταττον εἰς ἑκατὸν παντοχῆ τὴν μυριοστύν ἑκάστην· τοῦτον γὰρ σφίσι καὶ οἶκοι νόμον ἔφασαν εἶναι τῶν τάξεων. Καὶ ὁ Κροῖσος μέντοι μάλα ἄκων συνεχώρησεν αὐτοῖς ἅτω τάττεσθαι· ἐβέλετο γὰρ ὅτι πλεῖστον ὑπερφαλαγγῆσαι τὰ σὰ στρατεύματος. Πρὸς τί δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, τοῦτο ἐπιθυμῶν; Ἦ ναὶ μὰ Δί', 10 ἔφη, τῷ περιττῷ κυκλωσόμενος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Ἀλλ' ἔστοι ἂν εὐδεῖν, εἰ οἱ κυκλούμενοι κυκλωθεῖεν. Ἀλλ' ἃ μὲν παρὰ σοῦ καιρὸς μαθεῖν, ἀκηκόαμεν· ὑμᾶς δὲ χρὴ, ὦ ἄνδρες, οὕτω ποιεῖν· νῦν μὲν, ἐπειδὰν ἐνθένδε ἀπέλθητε, ἐπισκέψασθε καὶ τὰ τῶν ἵππων καὶ τὰ ὑμῶν αὐτῶν ὅπλα· (ποικίλης γὰρ μικρᾷ ἐνδείᾳ καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος καὶ ἅρμα ἀχρεῖον γίνεται) κύριον δὲ πρωΐ, ἕως ἂν ἐγὼ θύωμαι, πρῶτον μὲν χρὴ ἀριστῆσαι καὶ ἄνδρας καὶ ἵππους, ὅπως, ὅ τι ἂν πράττειν καιρὸς ἀεὶ ᾖ, μὴ τότε ἡμῖν ἐνδέῃ· ἔπειτα δὲ σὺ, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, τὸ δεξιὸν κέρας ἔχε, ὥσπερ καὶ ἔχεις, καὶ οἱ ἄλλοι μυριάρχοι, ἥπερ νῦν ἔχετε· ὁμᾶ γὰρ τῷ ἀγῶνι ὄντι, ἀδενὶ ἅρματι ἔτι καιρὸς τὰς ἵππους μεταζευγνύναι. Παραγγείλατε δὲ τοῖς ταξιάρχαις, καὶ λοχαγοῖς ἐπὶ φάλαγγος καθίσαι, εἰς δύο ἔχοντας ἕκαστον τὸν λόχον. Ὁ δὲ λόχος ἦν ἑκάστος εἰκοσιτέτταρες.

11 Καί τις εἶπε τῶν μυριάρχων, Καὶ δοκεῖ μέν σοι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανῶς ἔξειν, εἰς τοσάντας τεταγμένοι, πρὸς ἅτω βαθεῖαν φάλαγγα; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Εἰ δὲ βαθυτέραν φάλαγγες, ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τοῖς ὅπλοις τῶν

τῶν ἐναντίων, τί σοι δοκῶσιν, ἔφη, τὰς πολεμίας βλάπλειν, ἢ τὰς συμμάχας ὠφελεῖν; Ἐγὼ μὲν γὰρ, ἔφη, τὰς εἰς ἑκατὸν τάττας ὁπλίτας εἰς μυρίας ἂν βελτίω μᾶλλον τετάχθαι· ἕτω γὰρ ἂν ἐλαχίστοις μαχοίμεθα. Ἐξ ὅσων μέντοι ἐγὼ τὴν φάλαγγα βαθυνῶ, ὁμαι ὅλην ἐνεργὸν καὶ σύμμαχον ποιήσειν αὐτὴν ἑαυτῇ. Ἀκοντιστὰς μὲν ἐπὶ τοῖς θωρακοφόροις τάττω, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀκοντισταῖς τοξότας. Τάττει γὰρ πρωτοστάτας μὲν τίς ἂν τάττοι, οἳ καὶ αὐτοὶ ὁμολογῶσι μηδεμίαν μάχην ἂν ὑπομεῖναι ἐκ χειρός; Προβεβλημένοι δὲ τοὺς θωρακοφόρους μενοῦσί γε· καὶ οἱ μὲν ἀκοντίζοντες, οἱ δὲ τοξεύοντες, ὑπὲρ τῶν πρόσθεν πάντων λυμανοῦνται τοὺς πολεμίους. Ὅ τι δ' ἂν κακουργῇ τις τὰς ἐναντίας, φιλονότι παντὶ τάττω τὰς συμμάχας κωφίζειν. Τελευταίας μέντοι σήσω τὰς ἐπὶ πᾶσι καλουμένας. Ὥσπερ γὰρ οἰκίας ἄτε ἄνευ λιθολογήματος ὀχυρᾶς, ἄτε ἄνευ τῶν σέγην ποιούντων δοκὸν ὄφελος, ἅτως δὲ φάλαγγος ἄτε ἄνευ τῶν πρώτων, ἄτε ἄνευ τῶν τελευταίων, ἢν μὴ ἀγαθοὶ ὦσιν, ὄφελος δόκει. Ἀλλ' ὑμᾶς τε, ἔφη, ὡς παραγγέλλω, τάττεσθε, καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν πελτασῶν ἄρχοντες ἐπὶ τούτοις τὰς λόχους ὡσαύτως καθίσατε· καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν τοξοτῶν, ἐπὶ τοῖς πελτασταῖς ὡσαύτως. Σὺ δὲ, ὃς τῶν ἐπὶ πᾶσι ἄρχεις, τελευταίας ἔχων τὰς ἄνδρας, παράγγειλε τοῖς ἑαυτοῦ ἐφορᾶν τε ἑκάστῳ τὰς καθ' ἑαυτὸν, καὶ τοῖς μὲν τὸ δέον ποιοῦσιν ἐπικελεύειν, τοῖς δὲ κακυνομένοις ἀπειλεῖν ὀχυρῶς· ἢν δέ τις τρέφηται, προδιδόναι φάσκων, θανάτῳ ζημιοῦν. Ἔργον γάρ ἐστι τοῖς μὲν πρωτοστάταις θαρρύνειν τὰς ἑπομένας καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ·

ἔργῳ· ὑμᾶς δὲ δεῖ, τὰς ἐπὶ πᾶσι τεταγμένας, πλείω φόβον παρέχειν τοῖς κακοῖς τῶ ἀπὸ τῶν πολεμίων. Καὶ ὑμεῖς μὲν ταῦτα ποιεῖτε. Σὺ δ', ὦ Ἀβραδάτα, ὃς ἄρχεις τῶν ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς, ἔτω ποίει, ὅπως τὰ ζεύγη, τὰ τὰς ὑπηρέτας καὶ τὰς πύργας φέροντα, ἕψεται ὡς ἐγγύτατα τῆς φάλαγγος. Σὺ δ', ὦ Δαῖχε, ὃς ἄρχεις τῶν σκευοφόρων ἁρμαμαξῶν, ἐπὶ τοῖς πύργοις ἄγε πάντα τὸν τοιοῦτον στρατόν· οἱ δ' ὑπηρέται σου ἰσχυρῶς κολαζόντων τὰς προϊόντας τῶ καιρῶ, ἢ λειπομένας. Σὺ δ', ὦ Καρδαῖχε, ὃς ἄρχεις τῶν ἁρμαμαξῶν, αἳ ἄγουσι τὰς γυναῖκας, κατάστησον αὐτὰς τελευταίας ἐπὶ τοῖς σκευοφόροις. Ἕπόμενα γὰρ ταῦτα πάντα καὶ πλήθος δόξαν παρέξει, καὶ ἐνεδρεύειν ἡμῖν ἐξουσία ἔσαι, καὶ τοῖς πολεμίοις, ἢν κυκλῶσθαι βέλωνται, μείζω τὴν περιβολὴν ἀναγκάσει ποιεῖσθαι· ὅσῳ δ' ἂν μεῖζον χωρίον περιβάλωνται, τοσούτῳ αὐτοὺς ἀσθενεστέρους ἀνάγκη γίγνεσθαι. Καὶ ὑμεῖς μὲν ἕτω ποιεῖτε· σὺ δὲ, ὦ Ἀρτάβαζε, καὶ Ἀρταγέρσα, τὴν χιλιοστὺν ἑκάτερος τῶν σὺν ὑμῖν ἐπὶ στόμοις ἔχετε πεζῶν. Καὶ σὺ, ὦ Φαρνῶχε καὶ Ἀσιαδάτα, τὴν τῶν ἱππέων χιλιοστύν, ἧς ἑκάτερος ὑμῶν ἄρχει, μὴ συγκατατάττετε εἰς τὴν φάλαγγα, ἀλλ' ὄπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν ἐξοπλίσαντε καθ' ὑμᾶς αὐτάς· ἔπειτα πρὸς ἡμᾶς ἥκετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν. Οὕτω δὲ δεῖ ὑμᾶς παρεσκευάσθαι, ὡς πρώτης δεῆσον ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. Καὶ σὺ δὲ, ὁ ἄρχων τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις ἀνδρῶν, ὄπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν ἐκτάττου· ποιεῖ δ', ὅτι ἄν σοι παραγγέλλῃ Ἀρταγέρσας. Ὑμᾶς δ', οἱ τῶν ἁρμάτων ἡγεμόνες, διακληρω-

κληρωσάμενοι, ὁ μὲν λαχὼν ὑμῶν πρὸ τῆς Φάλαγγος, τὰ μεθ' ἑκυτῦ ἑκατὸν ἔχων ἅρματα καταξησάτω· αἱ δ' ἕτεραι ἑκατοσύες τῶν ἁρμάτων, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς στρατιᾶς τοιχᾶσα, ἐπέσθω τῇ Φάλαγγι ἐπὶ κέρως, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον. Κῦρος μὲν ἕτω διέτασσεν.

Ἀβραδάτης δὲ ὁ Σάσων βασιλεὺς ἦπεν· Ἐγώ σοι, 12
ὦ Κῦρε, ἐθελέσιος ὑφίσαμαι τὴν κατὰ πρόσωπον τῆς ἀντίας Φάλαγγος τάξιν ἔχειν, εἰ μή τί σοι ἄλλο δοκᾶ. Καὶ ὁ Κῦρος, ἀγαθὸς αὐτὸν καὶ δεξιωσάμενος, ἐπήρετο τὰς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅρμασι Πέρσας, Ἦ καὶ ὑμᾶς, ἔφη, ταῦτα συγχωρᾶτε; Ἐπεὶ δὲ ἐκᾶνοι ἀπεκρίναντο, ὅτι ἐ καλὸν ἂη ταῦτα ὑφίεσθαι, διεκλήρωσεν αὐτὰς, καὶ ἔλαχεν Ἀβραδάτης, ἥπερ ὑφίσατο, καὶ ἐγένετο κατὰ τὰς Αἰγυπτίας. Τότε μὲν δὴ ἀπιόντες, καὶ ἐπιμεληθέντες, ὧν προῆπον, ἐδειπνοποιοῦντο, καὶ φυλακὰς κατασησάμενοι ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωΐ μὲν ὁ Κῦρος ἐθύετο· ὁ δ' ἄλλος στρατὸς, ἀριστήσας καὶ σπονδὰς ποιησάμενος, ἐξωπλίζετο πολλοῖς μὲν καὶ καλοῖς χιτῶσι, πολλοῖς δὲ καὶ καλοῖς θώραξι καὶ κράνεσιν· ὥπλιζον δὲ καὶ ἵππας προμετωπιδίοις καὶ προστερνιδίοις· καὶ τὰς μὲν μονίππας παραμηριδίοις, τὰς δ' ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, παραπλευριδίοις· ὥστε ἠστραπτε μὲν χαλκῷ, ἤνθει δὲ φοινικίσι πᾶσα ἡ στρατιά. C. IV.

Καὶ τῷ Ἀβραδάτῃ δὲ τὸ τετράζυμον ἅρμα καὶ ἵππων ὄντως παγκάλως ἐκεκύσμητο. Ἐπεὶ δ' ἔμελε τὸν λινᾶν θώρακα, ὃς ἐπιχώριος ἦν αὐτοῖς, ἐνδύεσθαι, προσφέρει αὐτῷ ἡ Πάνθεια χρυσᾶν κράνος, καὶ περιβραχιόνια, καὶ ψέλια πλατέα περὶ τὰς καρπὰς

τῶν χειρῶν, καὶ χιτῶνα πορφυρᾶν, ποδήρη, σολιδωτὸν τὰ κάτω, καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῆ. Ταῦτα δὲ ἐποιήσατο, λάθρα τῷ ἀνδρὸς ἐκμετρησαμένη τὰ ἐκείνα ὅπλα. Ὁ δὲ ἰδὼν ἐθαύμασέ τε, καὶ ἐπήρετο τὴν 2
Πάνθειαν, Σὺ δήπα, ὦ γύναι, συγκόψασα τὸν σαυτῆς κόσμον τὰ ὅπλα μοι ἐποιήσω; Μὰ Δί', ἔφη ἡ Πάνθεια, τόν γε πλείστα ἄξιον· σὺ γὰρ ἔμοιγ', ἢν καὶ τοῖς ἄλλοις φανῇς, οἵῳ ἐμοὶ δοκεῖς εἶναι, μέγιστος κόσμος ἔσῃ. Ταῦτα δὲ λέγουσα ἐνέδυέ τε τὰ ὅπλα, καὶ λανθάνειν μὲν ἐπειρᾶτο, ἐλείβετο δὲ αὐτῇ τὰ δάκρυα κατὰ τῶν παρειῶν.

Ἐπεὶ δὲ καὶ πρόσθεν ὧν ἀξιοθέατος ὁ Ἀβραδάτης ὡπλίσθη τοῖς ὅπλοις τούτοις, ἐφάνη μὲν κάλλιστος καὶ ἐλευθεριώτατος, ἅτε καὶ τῆς φύσεως ὑπαρχούσης· λαβὼν δὲ παρὰ τῆ ὑφηνιόχα τὰς ἡνίας, παρεσκευάζετο 3
ὡς ἀναβησόμενος ἤδη ἐπὶ τὸ ἅρμα. Ἐν δὲ τούτῳ ἡ Πάνθεια, ὑποχωρῆσαι κελεύσασα τὰς παρόντας πάντας, ἔλεξεν· Ἀλλ' ὅτι μέν, ὦ Ἀβραδάτα, εἴ τις καὶ ἄλλη πώποτε γυνὴ τὸν αὑτῆς ἄνδρα μεῖζον τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐτίμησεν, οἶμαί σε γιγνώσκειν, ὅτι καὶ ἐγὼ μία τούτων εἰμί. Τί ἂν με δεῖ καθ' ἓν ἕκαστον λέγειν; τὰ γὰρ ἔργα οἶμαί σοι πιθανώτερα παρεσχῆσθαι, τῶν νῦν λεχθέντων λόγων. Ὅμως δ' ἔστως ἔχουσα πρός σε, ὥσπερ σὺ οἶσθα, ἐπομνύω σοι τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλίαν, ἣ μὴν ἐγὼ βάλεσθαι ἂν μετὰ σῆς ἀνδρὸς ἀγαθῆς γενομένη κοινῇ γῆν ἐπίσασθαι μᾶλλον, ἢ ζῆν μετ' αἰσχυνομένης αἰσχυνομένη· ἕτως ἐγὼ καὶ σὲ τῶν καλλίστων καὶ ἐμαυτὴν ἠξίωκα. Καὶ Κύρῳ δὲ δοκῶ μεγάλην τινὰ ἡμᾶς χάριν ὀφείλειν, ὅτι με, αἰχμάλω-

μάλιστον γεγενημένην καὶ ἐξωιρεθεῖσαν ἑαυτῷ, ἅτε μὲ
ὡς δάλην ἠξίωσε κεκτῆσθαι, ἅτε ὡς ἐλευθέραν ἐν ἀτί-
μῳ ὀνόματι· διεφύλαξε δή σοι ὥσπερ ἀδελφὴ γυ-
ναῖκα λαβών. Πρὸς δὲ καὶ ὅτε ὁ Ἀράσπας ἀπέση
αὐτὴ, ὁ ἐμὲ φυλάττων, ὑπεχόμην αὐτῷ, εἰ με ἐά-
σειε πρός σε πέμψαι, ἤξειν αὐτῷ σὲ πολὺ Ἀράσπε
πιστότερον καὶ ἀμείνονα.

Ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Ἀβραδάτης, ἀγαθοῖς 4
τοῖς λόγοις, καὶ θίγων αὐτῆς τῆς κεφαλῆς, ἀναβλέ-
ψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐπεύξατο· Ἀλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε,
δός μοι φανῆναι ἀξίῳ μὲν Πανθείας ἀνδρὶ, ἀξίῳ δὲ
Κύρου φίλῳ τε ἡμᾶς τιμήσαντος. Ταῦτα εἰπὼν, κα-
τὰ τὰς θύρας τὰ ἁρματεῖα δίφρα ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ
ἅρμα. Ἐπεὶ δὲ ἀναβάντος αὐτοῦ κατέκλεισε τὸν δί-
φρον ὁ ὑφηνίοχος, ἐκ ἔχουσα ἡ Πάνθεια, πῶς ἂν ἔτι
ἄλλως ἀσπάσαιτο αὐτὸν, κατεφίλησε τὸν δίφρον·
καὶ τῷ μὲν προῆκε ἤδη τὸ ἅρμα, ἡ δὲ λαθοῦσα αὐτὸν
συνεφείπετο, ἕως ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Ἀβρα-
δάτης εἶπε, Θάρρει, Πάνθεια, καὶ χαῖρε, καὶ ἄπιθι
ἤδη. Ἐκ τότε δὴ οἱ εὐνοῦχοι καὶ αἱ θεράπαιναι, λα-
βοῦσαι αὐτὴν, ἀπῆγον εἰς τὴν ἁρμάμαξαν, καὶ κατα-
κλίναντες κατεκάλυψαν τῇ σκηνῇ. Οἱ δὲ ἄνθρωποι,
καλοῦντος τοῦ θεάματος τὸ Ἀβραδάτου καὶ τὸ ἅρμα-
τος, ἃ πρόσθεν ἐδύναντο θεάσασθαι αὐτὸν, πρὶν ἢ
Πάνθεια ἀπῆλθεν.

Ὡς δ' ἐκεκαλλιερήκει μὲν ὁ Κῦρος, ἡ δὲ στρατιὰ 5
παρετέτακτο αὐτῷ, ὥσπερ παρήγγειλε, κατέχων
σκοπὰς ἄλλας πρὸ ἄλλων, συνεκάλεσε τὰς ἡγεμό-
νας, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τὰ

μὲν ἱεροὶ ἡμῖν οἱ θεοὶ φαίνεσιν, οἷά περ, ὅτε τὴν πρόσθεν νίκην ἔδοσαν· ὑμᾶς δ' ἐγὼ βέλομαι ἀναμνῆσαι, ὧν μοι δοκεῖτε μεμνημένοι πολὺ ἂν εὐθυμότεροι εἰς τὸν ἀγῶνα ἴέναι. Ἠσκήκατε μὲν γὰρ τὰ εἰς τὸν πόλεμον πολὺ μᾶλλον τῶν πολεμίων, συντέτραφθε δὲ καὶ συντέταχθεν ἐν τῷ αὐτῷ πολὺ πλείω ἤδη χρόνον, ἢ οἱ πολέμιοι, καὶ συννενικήκατε μετ' ἀλλήλων· τῶν δὲ πολεμίων πολλοὶ μὲν συνήθηνται μετ' αὐτῶν· οἱ δὲ ἀμάχητοι ἑκατέρων, οἱ μὲν τῶν πολεμίων, ἴσασιν, ὅτι προδότας τοὺς παρασύτας ἔχουσιν· ὑμεῖς δὲ, οἱ μεθ' ἡμῶν, ἴστε, ὅτι μετὰ θελόντων τοῖς συμμάχοις ἀρήγειν μάχεσθε. Εἰκὸς δὲ τοὺς μὲν πιστεύοντας ἀλλήλοις ὁμονόως μάχεσθαι μένοντας· τοὺς δὲ ἀπιστοῦντας ἀναγκαῖον βουλεύεσθαι, πῶς ἂν ἕκαστοι τάχιστα ἐκποδὼν γένοιντο. Ἴωμεν δή, ὦ ἄνδρες, ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὅπλα μὲν ἔχοντες ὡπλισμένα πρὸς ὅπλα τὰ τῶν πολεμίων, ὡς δ' αὕτως καὶ ἵππεῖς καὶ ἵππους ὡπλισμένους πρὸς ὅπλους, ὡς ἐκ χεροὸς μάχεσθαι. Πεζοῖς δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις, οἵοις καὶ πρόσθεν, μαχεῖσθε· Αἰγύπτιοι δὲ ὁμοίως μὲν ὡπλισμένοι εἰσὶν, ὁμοίως δὲ τεταγμένοι· τάς τε γὰρ ἀσπίδας μείζους ἔχουσιν, ἢ ὡς ποιεῖν τι καὶ ὁρᾶν· τεταγμένοι δὲ εἰς ἑκατὸν ὄψλον ὅτι κωλύσουσιν ἀλλήλους μάχεσθαι, πλὴν πάνυ ὀλίγων. Εἰ δ' ὠθοῦντες ἐξώσειν πιστεύσουσιν, ἵπποις αὐτοὺς πρῶτον δεήσει ἀντέχειν, καὶ σιδήρῳ ὑφ' ἵππων ἐχυριζομένῳ. Ἢν δέ τις αὐτῶν καὶ ὑπομένῃ, πῶς ἅμα δυνήσεται ἱππομαχεῖν τε καὶ φαλαγγομαχεῖν καὶ πυργομαχεῖν; Καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῶν πύργων ἡμῖν μὲν ἐπαρήξουσι, τοὺς δὲ πολεμίους παίοντες ἀμηχανεῖν

Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187/phys_0264
DFG

χανεῖν ἀντὶ τῦ μάχεδαι ποιήσασιν. Εἰδέ τιν& ἔτι ἐνδεᾶδαι δοκεῖτε, πρός με λέγετε· σὺν γὰρ θεοῖς ἀδενὸς ἀπορήσομεν. Καὶ εἰ μέν τις εἰπεῖν τι βέλεται, λεξάτω· εἰ δὲ μή, ἐλθόντες πρὸς τὰ ἱερὰ, καὶ προσευξάμενοι οἷς ἐθύσαμεν θεοῖς, ἴτε ἐπὶ τὰς τάξεις· καὶ ἕκας& ὑμῶν ὑπομιμνησκέτω τὰς μεθ' ἑαυτᾶ, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς, καὶ ἐπιδεικνύτω τις τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἄξιον ἀρχῆς, ἄφοβον δεικνὺς καὶ χῆμα καὶ πρόσωπον καὶ λόγες.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ζ'.

Cap. I. Οἱ μὲν δὴ, εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς, ἀπήεσαν πρὸς τὰς τάξεις· τῷ δὲ Κύρῳ καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν προσήνεγκαν οἱ θεράποντες ἐμφαγεῖν καὶ ἐμπιεῖν, ἔτι ἔσιν ἀμφὶ τὰ ἱερά. Ὁ δὲ Κῦρος ὥσπερ ἔσχεν ἐσηκώς, ἀπαρξάμενος ἠρίστα, καὶ μετεδίδα ἀεὶ τῷ μάλιστα δεομένῳ· καὶ σπείσας καὶ εὐξάμενος ἔπιε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ περὶ αὐτὸν ἔτως ἐποίεν. Μετὰ δὲ ταῦτα αἰτησάμενος Δία πατρῷον, ἡγεμόνα εἶναι καὶ σύμμαχον, ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ τὰς ἀμφ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. Ὡπλισμένοι δὲ πάντες ἦσαν οἱ περὶ τὸν Κῦρον τοῖς αὐτοῖς Κύρῳ ὅπλοις, χιτῶσι Φοινικοῖς, θώραξι χαλκοῖς, κράνεσι χαλκοῖς, λόφοις λευκοῖς, μαχαίραις, παλτῷ κρανείνῳ ἑνὶ ἕκαστος. οἱ δὲ ἵπποι προμετωπιδίους καὶ προστερνιδίους καὶ παραπλευριδίους χαλκοῖς· τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ παραμηρίδια ἦν τῷ ἀνδρί. Τοσοῦτο δὲ μόνον διέφερον τὰ Κύρου ὅπλα, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἐκέχριστο τῷ χρυσοειδεῖ χρώματι, τὰ δὲ 2 Κύρου ὅπλα ὥσπερ κάτοπτρον ἐξέλαμπεν. Ἐπεὶ δὲ ὀνέβη, καὶ ἔστη ἀποβλέπων, ἧπερ ἔμελλε πορεύεσθαι, βροντὴ δεξιὰ ἐφθέγξατο· ὁ δ' εἶπεν, Ἑψόμεθά σοι, ὦ Ζεῦ μέγιστε. Καὶ ὥρμητο μὲν, ἐν δεξιᾷ ἔχων Χρυσάνταν τὸν ἱππαρχον καὶ τὰς ἱππέας, ἐν ἀριστερᾷ δ' Ἀρασάμβαν καὶ τὰς πεζάς. Παρηγγύησε δὲ παρορᾶν πρὸς τὸ σημεῖον, καὶ ἐν ὅτῳ ἔπεσθαι· ἦν δ' αὐτῷ τὸ σημεῖον, ἀετὸς χρυσᾶς ἐπὶ δόρατος μικρᾶ ἀνατετα-

πεταμένῳ. Καὶ νῦν δὲ ἔτι τοῦτο τὸ σημεῖον τῷ Περσῶν βασιλεῖ διαμένει. Πρὶν δὲ ὁρᾶν τὰς πολεμίους, εἰς τρὶς ἀνέπαυσε τὸ στράτευμα.

Ἐπεὶ δὲ προεληλύθεισαν ὡς εἴκοσι σταδίους, ἤρχοντο ἤδη τὸ τῶν πολεμίων στράτευμα ἀντιπρόσωπον παρορᾶν. Ὡς δ' ἐν τῷ καταφανεῖ πάντες ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ ἔγνωσαν οἱ πολέμιοι πολὺ ἑκατέρωθεν ὑπερφαλαγγοῦντες, σήσαντες τὴν ἑαυτῶν φάλαγγα, (ἐπὶ γάρ ἐσιν ἄλλως κυκλοῦσθαι) ἀπέκαμπτον εἰς κύκλωσιν, ὅπως ὥσπερ γάμμα ἑκατέρωθεν τὴν ἑαυτῶν τάξιν ποιήσαντες, πάντοθεν ἅμα μάχοιντο. Κῦρος δ' ὁρῶν ταῦτα, οὐδέν τι μᾶλλον ἀφίστατο, ἀλλ' ὡσαύτως ἡγεῖτο. Κατανοῶν δὲ, ὡς πρόσω τὸν καμπτῆρα ἑκατέρωθεν ἐποιήσαντο, περὶ ὃν κάμπτοντες ἀνέτεινον τὰ κέρατα, ἐνόησε, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἐν θατέρᾳ ἐπικαμπὴν ποιοῦντας; Πάνυ γε, ἔφη ὁ Χρυσάντας, καὶ θαυμάζω γε πολύ γάρ μοι δοκοῦσιν ἀποσπᾶν τὰ κέρατα ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀπό γε τῆς ἡμετέρας. Τί δὴ τοῦτο; Δηλονότι, ἔφη, φοβούμενοι, μὴ, ἢν ἐγγὺς ἡμῶν γένηται τὰ κέρατα, τῆς φάλαγγος ἔτι πρόσω ὄσης, ἐπιθώμεθα αὐτοῖς. Ἔπαται, ἔφη ὁ Χρυσάντας, πῶς δυνήσονται ὠφελεῖν οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους, οὕτω πολὺ ἀπέχοντες ἀλλήλων; Ἀλλὰ δῆλον, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτι, ἡνίκα ἂν γένηται τὰ κέρατα ἀναβαίνοντα κατ' ἀντιπέρας τῶν πλαγίων τῆς ἡμετέρας στρατεύματος, στραφέντες ὡς εἰς φάλαγγα ἅμα πάντοθεν ἡμῖν προσίασιν, ὡς ἅμα πάντοθεν μαχούμενοι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Χρυσάντας, εὖ σοι δοκοῦσι βεβουλεῦσθαι; πρὸς γε ἃ

ὁρῶσι· πρὸς δέ γε ἃ ἐχ ὁρῶσιν, ἔτι κάκιον, ἢ εἰ κατὰ κέρας προσήεσαν. Ἀλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, ὦ Ἀρσάμα, ἡγεῖ τῷ πεζῷ ἠρέμα, ὥσπερ ἐμὲ ὁρᾷς· καὶ σὺ, ὦ Χρυσάντα, ἐν ὕσῳ τάτῳ τὸ ἱππικὸν ἔχων συμπαρέπε. Ἐγὼ δ' ἄπειμι ἐκεῖσε, ὅθεν μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι ἄρχεσθαι τῆς μάχης· ἅμα δὲ παρὼν ἐπισκέψομαι ἕκαστα, πῶς ἡμῖν ἔχει. Ἐπειδὰν δὲ ἐκεῖ γένωμαι, ὅταν ἤδη ὁμοῦ προσιόντες ἀλλήλοις γιγνώμεθα, παιᾶνα ἐξάρξω, ὑμεῖς δ' ἐφέπεσθε. Ἡνίκα δ' ἂν ἡμεῖς ἐγχειρῶμεν τοῖς πολεμίοις, αἰδήσεσθε μὲν, (ἐ γὰρ, οἶμαι, ὀλίγοι θόρυβοι ἔσαι) ὁρμήσεται δὲ τηνικαῦτα Ἀβραδάτης ἤδη σὺν τοῖς ἅρμασιν εἰς τὰς ἐναντίας· ἅτω γὰρ αὐτῷ ἐρήσεται· ὑμᾶς δὲ χρὴ ἕπεσθαι ἐχομένους ὅτι μάλιστα τῶν ἁρμάτων· ἅτω γὰρ μάλιστα τοῖς πολεμίοις τεταραγμένοις ἐπιπεσούμεθα. Παρέσομαι δὲ καὶ ἐγὼ, ἤ ἂν δύνωμαι τάχιστα διώκων τὰς ἄνδρας, ἢν οἱ θεοὶ ἐθέλωσι.

6 Ταῦτα εἰπὼν, καὶ σύνθημα παρεγγυήσας, ΖΕΥΣ ΣΩΤΗΡ ΚΑΙ ΗΓΕΜΩΝ, ἐπορεύετο. Μεταξὺ δὲ τῶν ἁρμάτων καὶ τῶν θωρακοφόρων διαπορευόμενος, ὁπότε προσβλέψειέ τινας τῶν ἐν ταῖς τάξεσι, τοτὲ μὲν ἔπεν ἄν· Ὦ ἄνδρες, ὡς ἡδὺ, ὑμῶν τὰ πρόσωπα θεάσασθαι, τοτὲ δ' αὖ ἐν ἄλλοις ἂν ἔλεξεν· Ἆρα ἐννοεῖτε, ἄνδρες, ὅτι ὁ νῦν ἀγὼν ἔστιν ὲ μόνον περὶ τῆς τήμερον νίκης; ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς πρόσθεν, ἣν ἐνικήσατε, καὶ περὶ πάσης εὐδαιμονίας; Ἐν ἄλλοις δὲ προσιὼν ἔπεν· Ὦ ἄνδρες, τὸ ἀπὸ τῆδε κλέος ποτὲ θεὸς αἰτιατέον ἔτι ἔσαι· παραδεδώκασι γὰρ ἡμῖν πολλά τε καὶ ἀγαθὰ κτήσασθαι. Ἀλλ', ὦ ἄνδρες, ἀγα-

θοί

θοὶ γενώμεθα. Κατ' ἄλλος δ' αὖ τοιάδε, Ὦ ἄνδρες, εἰς τίνα ποτ' ἂν καλλίονα ἕρανον ἀλλήλους παρακαλέσαιμεν, ἢ εἰς τόνδε; Νῦν γὰρ ἔξεστιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι γενομένοις ποιλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀλλήλοις εἰσενεγκεῖν. Κατ' ἄλλος δ' αὖ, Ἐπίσταθε μέν, οἶμαι, ὦ 7
ἄνδρες, ὅτι νῦν ἆθλα πρόκειται τοῖς νικῶσι μὲν, διώκειν, παίειν, κατακαίνειν, ἀγαθὰ ἔχειν, καλὰ ἀκέειν, ἐλευθέροις εἶναι, ἄρχειν· τοῖς δὲ κακοῖς δηλονότε τἀναντία τούτων. Ὅστις ἓν ἑαυτὸν φιλεῖ, μετ' ἐμοῦ μαχέσθω· ἐγὼ γὰρ ἐδὲν κακὸν, ἐδ' αἰσχρὸν ἑκὼν εἶναι προσήσομαι. Ὁπότε δ' αὖ γένοιτο κατά τινας τῶν πρόσθεν συμμαχεσαμένων, εἶπεν ἄν· Πρὸς δὲ ὑμᾶς τί δεῖ λέγειν, ὦ ἄνδρες; ἐπίσασθε γάρ, οἷαν τε οἱ ἀγαθοὶ ἐν ταῖς μάχαις ἡμέραν ἄγουσι, καὶ οἵαν οἱ κακοί.

Ὡς δ' ἀπιὼν κατὰ Ἀβραδάτην ἐγένετο, ἔστη· καὶ 8
ὁ Ἀβραδάτης, παραδὰς τῷ ὑφηνιόχῳ τὰς ἡνίας, προσῆλθεν αὐτῷ· προσέδραμον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν πλησίον τεταγμένων καὶ πεζῶν καὶ ἁρματηλατῶν. Ὁ δ' αὖ Κῦρος ἐν τοῖς παραγεγενημένοις ἔλεξε τοιάδε· Ὁ μὲν Θεὸς, ὦ Ἀβραδάτα, ὥσπερ σὺ ἠξίους, συνηξίωσέ σε καὶ τὰς σὺν σοὶ πρωτοστάτας εἶναι τῶν συμμάχων· σὺ δὲ τοῦτο μέμνησο, ὅταν δέῃ σε ἤδη ἀγωνίζεσθαι, ὅτι Πέρσαι οἵ τε θεασόμενοι ὑμᾶς ἔσονται, καὶ οἱ ἑψόμενοι ὑμῖν, καὶ ἐκ ἐάσοντες ἐρήμους ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. Καὶ ὁ Ἀβραδάτης εἶπεν· Ἀλλὰ τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς ἐμοιγε δοκεῖ, ὦ Κῦρε, καλῶς ἔχειν· ἀλλὰ τὰ πλάγια λυπεῖ με, ὅτι τὰ μὲν τῶν πολεμίων κέρατα ἰσχυρὰ ὁρῶ ἀνατεινόμενα καὶ ἅρμασι καὶ παντοδαπῇ

δαπῇ στρατιᾷ· ἡμέτερον δ' ἀδὲν ἄλλο αὐτοῖς ἀντιτέτακται, ἢ ἅρματα· ὥστ' ἐγωγ', ἔφη, εἰ μὴ ἔλαχον τήνδε τὴν τάξιν, ἠχυόμην ἂν ἐνθάδε ὤν· οὕτω πολύ
9 μοι δοκῶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Ἀλλ' εἰ τὰ παρὰ σοὶ καλῶς ἔχει, θάρρει ὑπὲρ ἐκείνων· ἐγώ γάρ σοι, σὺν θεοῖς, ἔρημα τῶν πολεμίων τὰ πλάγια ταῦτα ἀποδείξω. Καὶ σὺ μὴ πρότερον ἐμβάλῃς τοῖς πολεμίοις, διαμαρτύρομαι, πρὶν ἂν φεύγοντας τάττας, ἧς νῦν φοβῇ, θεάσῃ· (τοιαῦτα δ' ἐμεγαλῃγόρει, μεμάσης τῆς μάχης γίγνεσθαι· ἄλλως δ' ἐμάλα μεγαλήγορος ἦν) ὅταν μέντοι τάττας ἴδῃς φεύγοντας, ἐμέ τε ἤδη παρεῖναι νόμιζε, καὶ ὅρμα εἰς τοὺς ἄνδρας· καὶ σὺ γὰρ τότε τοῖς μὲν ἐναντίοις κακίστοις ἂν χρήσαιο, τοῖς δὲ μετὰ σαυτοῦ, ἀρίστοις. Ἀλλ' ἕως ἐστί σοι σχολή, ὦ Ἀβραδάτα, πάντως παρελάσας παρὰ τὰ σαυτοῦ ἅρματα, παρακάλει τοὺς σὺν σοὶ εἰς τὴν ἐμβολήν, τῷ μὲν προσώπῳ παραθαῤῥύνων, τοῖς δ' ἐλπίσιν ἐπικαθίζων. Ὅπως δὲ κράτιστοι φανήσεσθε τῶν ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, φιλονεικίαν αὐτοῖς ἐμβαλε· καὶ γάρ, εὖ ἴσθι, ἦν τάδε γένηται, πάντες ἐροῦσι τολοιπὸν μηδὲν εἶναι κερδαλεώτερον ἀρετῆς. Ὁ μὲν δὴ Ἀβραδάτης ἀναβὰς παρήλαυνε, καὶ ταῦτα ἐποίει.

10 Ὁ δ' αὖ Κῦρος παριὼν, ὡς ἐγένετο πρὸς τῷ εὐωνύμῳ, ἔνθα Γωβρύας τοὺς ἡμίσεας ἔχων ἦν τῶν Περσῶν ἱππέων, ὀνομάσας αὐτὸν, εἶπεν· Ὦ Γωβρύα, νῦν ὁρᾷς ἔργον τῆς σῆς ταχυεργίας· νῦν γάρ, ἢν φθάσωμεν τοὺς πολεμίους κατακτανόντες, ἀδεὴς ἡμῖν ἀποθανεῖται. Καὶ ὁ Γωβρύας ἐπιγελάσας εἶπεν· Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐξ ἐναντίας ἡμῖν μελήσει· τοὺς δ' ἐκ πλαγίου σὺ

ἄλλους

ἄλλοις πρόσαξον, ὅπως μηδ' ἕτοι σχολάζωσι. Καὶ
ὁ Κῦρος εἶπεν· Ἀλλ' ἐπί γε τούτοις ἐγὼ αὐτὸς ἀπέρχο-
μαι· ἀλλ', ὦ Ὑστάσπα, τόδε μέμνησο· ὅτῳ ἂν ἡμῶν
ὁ θεὸς νίκην διδῷ, ἤν τί πε μένῃ πολέμιον, πρὸς τὸ
μαχόμενον ἀεὶ συμβάλλωμεν. Ταῦτα εἰπὼν προῆει. 11
Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ πλευρὸν προϊὼν ἐγίγνετο, καὶ κατὰ
τὸν ἄρχοντα τῶν ταύτῃ ἁρμάτων, πρὸς τοῦτον ἔλεξεν·
Ἐγὼ δ' ἔρχομαι ὑμῖν ἐπικουρήσων· ἀλλ' ὁπόταν αἴσθη-
σθε ἡμᾶς ἐπιτιθεμένους κατ' ἄκρων, τότε καὶ ὑμεῖς
πειρᾶσθε ἅμα διὰ τῶν πολεμίων ἐλαύνειν· πολὺ γὰρ
ἐν ἀσφαλεστέρῳ ἔσεσθε, ἔξω γενόμενοι, ἢ ἔνδον ἀπο-
λαμβανόμενοι. Ἐπεὶ δ' αὖ παρὰ τὰ ἅρματα ἐγένετο ὅπισθεν
τῶν ἁρμαμαξῶν, Ἀρταγέρσαν μὲν καὶ Φαρνοῦχον ἐκέ-
λευσεν, ἔχοντας τὴν τε τῶν πεζῶν χιλιοστὺν καὶ τὴν
τῶν ἱππέων, μένειν αὐτοῦ. Ἐπειδὰν δ', ἔφη, αἰσθάνη-
σθε ἐμοῦ ἐπιτιθεμένου τοῖς κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας, τότε
καὶ ὑμεῖς τοῖς καθ' ὑμᾶς ἐπιχειρεῖτε· μαχεῖσθε δ', 12
ἔφη, πρὸς κέρας, ὥσπερ (*) ἀσθενέστερον στράτευμα γίγνε-
ται, φάλαγγα δ' ἔχοντες, ὥσπερ ἰσχυρότεροι ἂν εἶητε.
Καί εἰσι μέν, ὡς ὁρᾶτε, τῶν πολεμίων ἱππεῖς οἱ ἔσχα-
τοι· πάντως δὲ πρόσετε πρὸς αὐτοὺς τὴν τῶν καμήλων
τάξιν, καὶ εὖ ἴστε, ὅτι καὶ πρὶν μάχεσθαι γελοίους τοὺς
πολεμίους θεάσεσθε.

Ὁ μὲν δὴ Κῦρος, ταῦτα διαπραξάμενος, ἐπὶ τὸ
δεξιὸν παρῆει· ὁ δὲ Κροῖσος, νομίσας ἤδη ἐγγύτερον
εἶναι τῶν πολεμίων τὴν φάλαγγα, σὺν ᾗ αὐτὸς
ἐπορεύετο, ἢ τὰ ἐπανατεινόμενα τὰ κέρατα, ἦρε τοῖς
κέρασι σημεῖον, μηκέτι ἄνω πορεύεσθαι, ἀλλ' ἐν τῇ
χώρᾳ

(*) Hutchinsonus mavult: κέρας, ἥπερ ἀσθεν.

χώρας τραφῆναι. Ὡς δ' ἔγνωσαν πάντες πρὸς τὸ τοῦ Κύρου στράτευμα ὁρῶντες, ἐσήμαινεν αὐτοῖς πορεύεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους. Καὶ ἦν προσήιεσαν τρεῖς φάλαγγες ἐπὶ τὸ Κύρου στράτευμα· ἡ μὲν μία, κατὰ πρόσωπον· τὰ δὲ δύο, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιόν, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον· ὥστε πολὺν φόβον παρεῖναι πάσῃ τῇ Κύρου στρατιᾷ. Ὥσπερ γὰρ μικρὸν πλινθίον ἐν μεγάλῳ τεθὲν, οὕτω καὶ τὸ Κύρου στράτευμα πάντοθεν περιείχετο ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ ἱππεῦσι, καὶ ὁπλίταις, καὶ πελταφόροις, καὶ τοξόταις, καὶ ἅρμασι, πλὴν
13 ἐξόπισθεν. Ὅμως δὲ καὶ ὁ Κῦρος ἐπεὶ παρήγγειλεν, ἐθαύμασαν πάντες ἀντιπρόσωποι τοῖς πολεμίοις· καὶ ἦν μὲν παντα χόθεν πολλὴ σιγὴ ὑπὸ τοῦ τὸ μέλλον δηλοῦν· ἡνίκα δ' ἔδοξε τῷ Κύρῳ καιρὸς ἤδη εἶναι, ἐξῆρχε παιᾶνα, συνεπήχησε δὲ πᾶς ὁ στρατός. Μετὰ δὲ τοῦτο τῷ Ἐνυαλίῳ τε ἅμα ἐπηλάλαξαν, καὶ ἐξανίσταντο ὁ Κῦρος, καὶ εὐθὺς μὲν μετὰ τῶν ἱππέων, λαβὼν πλαγίους τοὺς πολεμίους, ὁμόσε αὐτοῖς τὴν ταχίστην συνεμίγνυεν· οἱ δὲ πεζοὶ αὐτῷ συντεταγμένοι ταχὺ ἐφέποντο, καὶ περιεπτύσσοντο ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὥστε πολὺ ἐπλεονέκτουν. Φάλαγγι γὰρ κατὰ κέρας προσέβαλλον· ὥστε ταχὺ ἰσχυρὰ φυγὴ ἐγένετο τοῖς πολεμίοις.

14 Ὡς δ' ἤσθετο ὁ Ἀρταγέρσης ἐν ἔργῳ ὄντα τὸν Κῦρον, ἐπιτίθεται καὶ αὐτὸς κατὰ τὰ εὐώνυμα, προσὶς τὰς καμήλους, ὥσπερ Κῦρος ἐκέλευσεν. Οἱ δ' ἵπποι αὐτὰς ἐκ πάνυ πολλοῦ ἐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' οἱ μὲν ἔκφρονες γιγνόμενοι ἔφευγον, οἱ δ' ἐξήλλοντο, οἱ δ' ἐνέπιπτον ἀλλήλοις. Τοιαῦτα γὰρ πάσχουσιν οἱ ἵπποι

ὑπὸ

ὑπὸ καμήλων. Ὁ δ' Ἀρταγέρσης, συντεταγμένες ἔχων τὰς μεθ' ἑαυτῦ, ταραττομένοις ἐπέκειτο τεταγμένως, καὶ τὰ ἅρματα δὲ, τότε κατὰ τὸ δεξιὸν καὶ τὸ εὐώνυμον, ἅμα ἐνέβαλε. καὶ πολλοὶ μὲν, τὰ ἅρματα φεύγοντες, ὑπὸ τῶν κατὰ κέρας ἑπομένων ἀπέθνησκον, πολλοὶ δὲ τότες φεύγοντες ὑπὸ τῶν ἁρμάτων ἡλίσκοντο.

Καὶ ὁ Ἀβραδάτης δ' ἐκέτι ἔμενεν, ἀλλὰ ἰσχυρῶς ἀναβοήσας, Ἄνδρες φίλοι, ἕπεσθέ μοι, ἐνίοι, ἀδὲν φεισόμενοι τῶν ἵππων, ἀλλὰ ἐξαμματῶν καταπολὺ τῷ κέντρῳ. Συνεξώρμησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἁρματηλάται· καὶ τὰ μὲν ἅρματα ἔφευγεν αὐτὰς εὐθὺς, τὰ μὲν καὶ ἀναλαβόντα τὰς παραβάτας, τὰ δὲ καὶ ἀπολιπόντα. Ὁ δ' Ἀβραδάτης ἀντικρὺ δι' αὐτῶν εἰς τὴν τῶν Αἰγυπτίων φάλαγγα ἐμβάλλει· συνεισέβαλον δ' αὐτῷ καὶ οἱ ἐγγύτατα τεταγμένοι. Πολλαχόθε μὲν ἓν καὶ ἄλλοθι δῆλον, ὡς ἀκ ἔστιν ἰσχυροτέρα φάλαγξ, ἢ ὅταν ἐκ φίλων συμμάχων ἠθροισμένη ᾖ, καὶ ἐν τότῳ δ' ἐδήλωσεν. Οἱ μὲν γὰρ ἑταῖροί τε αὐτῦ καὶ ὁμοτράπεζοι συνεισέβαλον· οἱ δ' ἄλλοι ἡνίοχοι, ὡς εἶδον ὑπομένοντας πολλῷ τίφει τὰς Αἰγυπτίας, ἐξέκλιναν κατὰ τὰ φεύγοντα ἅρματα, καὶ τότοις ἐφείποντο. Οἱ δ' ἀμφὶ Ἀβραδάτην, ᾗ μὲν ἐνέβαλον, ἅτε δ δυναμένων διαχωρῆσαι τῶν Αἰγυπτίων, (διὰ τὸ μένειν τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτῶν) τὰν μὲν ὀρθὰς τῇ ῥύμῃ τῇ τῶν ἵππων παίοντες ἀνετρέποντο, τὰς δὲ πίπτοντας κατηλόων, καὶ αὐτὰς καὶ ὅπλα καὶ ἵππας καὶ τροχάς. Ὅτε δ' ἐπιλάβοιτο τὰ δρέπανα, πάντα βίᾳ διεκόπτετο, καὶ ὅπλα καὶ σώματα. Ἐν δὲ τῷ ἀδικ-

ἀδιηγήτῳ τούτῳ ταράχῳ, ὑπὸ τῶν παντοδαπῶν σωρευμάτων ἐξαλλομένων τῶν τροχῶν, ἐκπίπτει ὁ Ἀβραδάτης, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν συνεισβαλόντων· καὶ οὗτοι μὲν ἐνταῦθα, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, κατεκόπησαν καὶ ἀπέθανον· οἱ δὲ Πέρσαι συνεπισπόμενοι, ᾗ μὲν ὁ Ἀβραδάτης ἐνέβαλε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ταύτῃ ἐπεισπεσόντες, τεταραγμένους ἐφόνευον· ᾗ δ' ἀπαθεῖς ἐγένοντο οἱ Αἰγύπτιοι, (πολλοὶ δ' οὗτοι ἦσαν) ἐχώρουν τοῖς Πέρσαις.

17 Ἔνθα δὴ δεινὴ μάχη ἦν καὶ δοράτων καὶ ξυστῶν καὶ μαχαιρῶν· ἐπλεονέκτουν μέντοι οἱ Αἰγύπτιοι καὶ πλήθει καὶ τοῖς ὅπλοις. Τά τε γὰρ δόρατα ἰσχυρά τε καὶ μακρὰ, (ἃ ἔτι καὶ νῦν ἔχουσι) αἵ τε ἀσπίδες πολὺ μᾶλλον τῶν θωράκων καὶ τῶν γέῤῥων καὶ στέγουσι τὰ σώματα, καὶ πρὸς τὸ ὠθεῖσθαι συνεργάζονται, πρὸς τοῖς ὤμοις οὖσαι. Συγκλείσαντες οὖν τὰς ἀσπίδας ἐχώρουν καὶ ὤθουν. Οἱ δὲ Πέρσαι οὐκ ἐδύναντο ἀντέχειν, ἅτε ἐν ἄκραις ταῖς χερσὶ τὰ γέῤῥα ἔχοντες, ἀλλ' ἐπὶ πόδα ἀνεχάζοντο παίοντες καὶ παιόμενοι, ἕως ὑπὸ ταῖς μηχαναῖς ἐγένοντο. Ἐπεὶ μέντοι ἐνταῦθα ἦλθον, ἐπαίοντο αὖθις οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν πύργων· καὶ οἱ ἐπὶ πᾶσι δὲ οὐκ εἴων φεύγειν οὔτε τοὺς τοξότας, οὔτε τοὺς ἀκοντιστὰς, ἀλλ' ἀνατεταμένοι τὰς μαχαίρας ἠνάγκαζον καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. Ἦν δὲ πολὺς μὲν ἀνδρῶν φόνος, πολὺς δὲ κτύπος ὅπλων καὶ βελῶν παντοδαπῶν, πολλὴ δὲ βοὴ, τῶν μὲν ἀνακαλούντων ἀλλήλους, τῶν δὲ παρακελευομένων, τῶν δὲ θεοὺς ἐπικαλουμένων.

Ἐν

Ἐν δὲ τάτῳ Κῦρ☞, διώκων τὰς καθ' ἑαυτὸν, παρα- 18
γίνεται. Ὡς δ' εἶδε τὰς Πέρσας ἐκ τῆς χώρας
ἐωσμένας, ἤλγησέ τε, καὶ γνὰς, ὅτι ἐδαμῶς ἂν
θᾶττον ἐχοίη τὰς πολεμίας τῆς εἰς τὸ πρόσθεν προόδε,
ἢ εἰ εἰς τὸ ὄπισθεν περιελάσειεν αὐτῶν, παραγγείλας
ἕπεσθαι τοῖς μεθ' ἑαυτὸν, περιήλαυνεν εἰς τὸ ὄπισθεν·
καὶ ἐσπεσόντες παίουσιν ἀφορῶντας, καὶ πολλὰς
κατακαίνουσιν. Οἱ δὲ Αἰγύπλιοι ὡς ἤσθοντο, ἐβόων
τε, ὅτι ὄπισθεν οἱ πολέμιοι, καὶ ἐστρέφοντο ἐν ταῖς
πλησίαις. Καὶ ἐνταῦθα δὴ Φύρδην ἐμάχοντο καὶ πεζοὶ
καὶ ἱππεῖς, πεπλωκὼς δέ τις ὑπὸ τῷ Κύρᾳ ἵππῳ, καὶ
παιόμεν☞ παίει εἰς τὴν γαστέρα τῇ μαχαίρᾳ τὸν
ἵππον αὐτοῦ· ὁ δὲ ἵππ☞ πληγεὶς, σφαδάζων ἀπο-
σείεται τὸν Κῦρον. Ἔνθα δὴ ἔγνω ἄν τις, ὅσα ἄξιον
ἐστὶ τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα ὑπὸ τῶν ἀρχομένων. Εὐθὺς
γὰρ ἀνεβόησάν τε πάντες, καὶ προσπεσόντες ἐμά-
χοντο· ἐώθει, ἐωθεῖτο· ἔπαιον, ἐπαίοντο. Κατα-
πηδήσας δέ τις ἀπὸ τοῦ ἵππου τῶν τοῦ Κύρου ὑπηρετῶν,
ἀναβάλλει αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἵππον. Ὡς δ' ἀνέβη 19
ὁ Κῦρ☞, κατεῖδε πάντοθεν ἤδη παιομένας τὰς Αἰγυ-
πλίας· καὶ γὰρ ὑσάσπας ἤδη παρῆν σὺν τοῖς Περσῶν
ἱππεῦσι, καὶ Χρυσάντας. Ἀλλὰ τότε μὲν ἐβαλεῖν μὲν
ἀκέτι εἶα εἰς τὴν φάλαγγα τῶν Αἰγυπλίων, ἔξωθεν δὲ
τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐκέλευεν. Ὡς δὲ ἐγένετο περι-
ελαύνων παρὰ τὰς μηχανὰς, ἔδοξεν αὐτῷ ἀναβῆναι
ἐπὶ πύργον τινὰ κατασκέψασθαι, εἴ πη καὶ ἄλλο τι
μένοι τῶν πολεμίων καὶ μάχοιτο. Ἐπεὶ δ' ἀνέβη,
κατεῖδε μεσὸν τὸ πεδίον ἵππων, ἀνθρώπων, ὁμμάτων·
φευγόντων, διωκόντων· κρατούντων, κρατουμένων·

μένων

μένον δ' ἐδαμᾶ ἐδὲν ἔτι ἠδύνατο κατιδεῖν, πλὴν τῶν Αἰγυπλίων. Οὗτοι δ' ἐπειδὴ ἠπορέντο, κύκλῳ πάντοθεν ποιησάμενοι, ὥστε ὁρᾶσθαι τὰ ὅπλα, ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν ἐκάθηντο· καὶ ἐποίευν μὲν ἐδὲν ἔτι, ἔπασχον δὲ πολλὰ καὶ δεινά.

20 Ἀγασθεὶς δὲ ὁ Κῦρος αὐτὲς, καὶ οἰκτείρων, ὅτι ἀγαθοὶ ἄνδρες ὄντες ἀπόλοιντο, ἀνεχώρισέ τε πάντας τὲς περιμαχομένους, καὶ μάχεσθαι ἐδένα ἔτι εἴα. Πέμπει δὲ πρὸς αὐτὲς κήρυκα, ἐρωτῶν, πότερα βέλονται ἀπολέσθαι πάντες ὑπὲρ τῶν προδεδωκότων αὐτές, ἢ σωθῆναι, ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκέντες εἶναι. Οἱ δ' ἀπεκρίναντο, Πῶς δ' ἂν ἡμεῖς σωθείημεν, ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκέντες εἶναι; Ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν, Ὅτι ἡμεῖς ὑμᾶς ὁρῶμεν μόνας καὶ μένοντας καὶ μάχεσθαι θέλοντας. Ἀλλὰ ταντεῦθεν, ἔφασαν οἱ Αἰγύπλιοι, τί καὶ καλὸν ἂν ποιέντες σωθείημεν; Καὶ ὁ Κῦρος αὖ πρὸς τᾶτο εἶπεν, Εἰ τῶν τε συμμάχων μηδένα προδόντες σωθείητε, τά τε ὅπλα ἡμῖν παραδόντες, φίλοι τε γενόμενοι τοῖς αἱρεμένοις ὑμᾶς σῶσαι, ἐξὸν ἀπολέσαι.

21 Ἀκέσαντες ταῦτα ἐπήροντο, Ἢν δὲ γενώμεθά σοι φίλοι, τί ἡμῖν ἀξιώσεις χρῆσθαι; Ἀπεκρίνατο ὁ Κῦρος, Εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν. Ἐπηρώτων πάλιν οἱ Αἰγύπτιοι, Τίνα εὐεργεσίαν; Πρὸς τᾶτο εἶπεν ὁ Κῦρος, Μισθὸν ὑμῖν δοίην πλείονα, ἢ νῦν ἐλαμβάνετε, ὅσον ἂν χρόνον πόλεμος ᾖ· εἰρήνης δὲ γενομένης, τῷ βελομένῳ ὑμῶν μένειν παρ' ἐμοὶ χώραν τε δώσω, καὶ πόλεις, καὶ γυναῖκας, καὶ οἰκέτας. Ἀκέσαντες ταῦτα οἱ Αἰγύπλιοι, τὸ μὲν ἐπὶ Κροῖσον συστρατεύειν ἀφελεῖν σφισιν ἐδεήθησαν· (τᾶτῳ γὰρ μόνῳ συγγιγνώσκεσθαι ἔφασαν)

τὰ

τὰ δ' ἄλλα συνομολογήσαντες, ἔδοσαν πίστιν καὶ ἔλαβον. Καὶ οἱ Αἰγύπλιοί τε, οἱ καταμείναντες τότε, ἔτι καὶ νῦν βασιλεῖ πιστοὶ διαμένουσιν· Κῦρός τε πόλεις αὐτοῖς ἔδωκε, τὰς μὲν ἄνω, ἃς ἔτι καὶ νῦν πόλεις Αἰγυπλίων καλοῦσιν, Λάρισσάν τε καὶ Κυλλήνην, παρὰ Κύμην, πλησίον θαλάσσης, ἃς ἔτι καὶ νῦν οἱ ἀπ' ἐκείνων ἔχουσιν. Ταῦτα διαπραξάμενος ὁ Κῦρος, ἤδη σκοταῖος ἀναγαγὼν ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Θυμβράροις.

Ἐν δὲ τῇ μάχῃ τῶν μὲν πολεμίων Αἰγύπλιοι μόνοι 22
εὐδοκίμησαν, τῶν δὲ σὺν Κύρῳ τὸ Περσῶν ἱππικὸν κράτιστον ἔδοξεν εἶναι· ὥστε καὶ νῦν διαμένει ἡ ὅπλισις, ἣν τότε Κῦρος τοῖς ἱππεῦσι κατεσκεύασεν. Εὐδοκίμησε δ' ἰσχυρῶς καὶ τὰ δρεπανηφόρα ἅρματα· ὥστε καὶ τοῦτο ἔτι καὶ νῦν διαμένει τὸ πολεμιστήριον τῷ ἀεὶ βασιλεύοντι. Αἱ μέντοι κάμηλοι ἐφόβων μόνον τοὺς ἵππους, ἀ μέντοι κατέκαινόν γε οἱ ἐπ' αὐτῶν ἱππεῖς, ἐδ' αὐτοί γε ἀπέθνησκον ὑπὸ ἱππέων· ἐδεῖς γὰρ ἵππος ἐπέλιζε. Καὶ χρήσιμον μὲν ἐδόκει εἶναι· ἄλλα γὰρ ἄττα τρέφειν ἐδεῖς ἐθέλει καλὸς κἀγαθὸς κάμηλον, ὥσ' ἐποχεῖσθαι, ἄττε μελετᾶν, ὡς πολεμίσων ἀπὸ τούτων. Οὕτω δὲ ἀπολαβεῖν πάλιν τὸ ἑαυτῶν χρῆμα, ἐν τοῖς σκευοφόροις διώξασι. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κῦρον, δεπνοποιησάμενοι καὶ φυλακὰς κατασησάμενοι, ὥσπερ ἔδει, ἐκοιμήθησαν.

Κροῖσος μέντοι εὐθὺς ἐπὶ Σάρδεων ἔφευγε σὺν Cap. II
τῷ στρατεύματι· τὰ δ' ἄλλα φύλα, ὅποι ἐδύναντο προσωλάτω, ἐν τῇ νυκτὶ τῆς ἐπ' οἶκον ὁδοῦ ἕκαστος ἀπεχώρει. Ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, εὐθὺς ἐπὶ Σάρδεις ἦγεν ὁ Κῦρος. Ὡς δ' ἐγένετο πρὸς τῷ τείχει τῷ

ἐν Σάρδεσι, τάς τε μηχανὰς ἀνίστη, ὡς προσβαλῶν πρὸς τὸ τεῖχος, καὶ κλίμακας παρεσκευάζετο. Ταῦτα δὲ ποιῶν κατὰ τὰ ἀποτομώτατα δοκέοντα εἶναι τῶν Σαρδιανῶν ἐρύματα, τῆς ἐπιόσης νυκτὸς ἀναβιβάζει Χαλδαίους τε καὶ Πέρσας. Ἡγήσατο δ' αὐτοῖς ἀνὴρ Πέρσης, ἁλοὺς γεγενημένος τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει τινὸς Φρυγῶν, καὶ καταμεμαθηκὼς κατάβασιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀνάβασιν τὴν αὐτήν. Ὡς δὲ ἐγένετο τοῦτο δῆλον, ὅτι εἵλετο τὰ ἄκρα, πάντες δὴ ἔφευγον οἱ Λυδοὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν, ὅτῃ ἠδύνατο ἕκαστος. Κῦρος δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰσήει εἰς τὴν πόλιν, καὶ παρήγγειλεν, ἐκ τῆς τάξεως μηδένα κινεῖσθαι.

2 Ὁ δὲ Κροῖσος, κατακλεισάμενος ἐν τοῖς βασιλείοις, Κῦρον ἐβόα· ὁ δὲ Κῦρος τὰ μὲν Κροίσου φύλακας κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἀπαγαγὼν πρὸς τὴν ἐχομένην ἄκραν, ὡς εἶδε τὰς μὲν Πέρσας φυλάσσοντας τὴν ἄκραν, ὥσπερ ἔδει, τὰ δὲ τῶν Χαλδαίων ὅπλα ἔρημα, (καταδεδραμήκεσαν γὰρ ἁρπασόμενοι τὰ ἐκ τῶν οἰκιῶν) εὐθὺς συνεκάλεσεν αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀπιέναι ἐκ τάχους στρατεύματος τάχιστα. Οὐ γὰρ ἂν, ἔφη, ἀναχοίμην πλεονεκτοῦντας ὁρῶν τοὺς ἀτακτοῦντας. Καὶ εὖ μέν, ἔφη, ἐπίσασθε, ὅτι παρεσκευακζόμην ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς ἐμοὶ συστρατευομένους πᾶσι Χαλδαίοις μακαριστὰς ποιῆσαι· νῦν δ', ἔφη, μὴ θαυμάζετε, ἢν τις καὶ ἀπιῶσιν ὑμῖν κρείττων ἐντύχῃ.

3 Ἀκέσαντες ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι ἔδεισάν τε καὶ ἱκέτευον παύσασθαι ὀργιζόμενον, καὶ τὰ χρήματα πάντα ἀποδώσειν ἔφασαν. Ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι δεῖται. Ἀλλ' εἴ μοι, ἔφη, βέλεσθε παύσασθαι ἀχθόμενον,

ἀπόδοτε

ἀπόδετε πάντα, ὅσα ἐλάβετε, τοῖς διαφυλάξασι τὴν ἄκραν. Ἦν γὰρ αἴσθωνται οἱ ἄλλοι στρατιῶται, ὅτε πλεονεκτῆσιν οἱ εὐτακτοι γενόμενοι, πάντά μοι καλῶς ἔξει. Οἱ μὲν δὴ Χαλδαῖοι ἅτως ἐποίησαν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος· καὶ ἔλαβον οἱ πειθόμενοι πολλὰ καὶ παντοῖα χρήματα· ὁ δὲ Κῦρος κατασρατοπεδεύσας τὰς ἑαυτῆ, ὅπα ἐδόκει τὸ ἐπιτηδειότατον εἶναι τῆς πόλεως, μένειν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις παρήγγελε καὶ ἀριστοποιεῖσθαι.

Ταῦτα διαπραξάμενος, ἀγαγεῖν ἐκέλευσεν αὐτῷ 4
τὸν Κροῖσον. Ὁ δὲ Κροῖσος ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, Χαῖρε, ἔφη, ὦ δέσποτα, ἔφη· τᾶτο γὰρ ἡ τύχη καὶ ἔχειν τὸ ἀπὸ τᾶδε δίδωσί σοι, καὶ ἐμοὶ, προσαγορεύειν. Καί σύ γε, ἔφη, ὦ Κροῖσε ἐπεὶπερ ἄνθρωποί ἐσμεν ἀμφότεροι. Ἀτὰρ, ἔφη, ὦ Κροῖσε, ἆρ' ἄν τί μοι ἐθελήσαις συμβελεῦσαι; Καὶ βελοίμην γ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀγαθόν τι σοὶ εὑρεῖν· τᾶτο γὰρ ἂν οἶμαι ἀγαθὸν κἀμοὶ γενέσθαι. Ἄκουσον τοίνυν, ἔφη, ὦ Κροῖσε· ἐγὼ γὰρ ὁρῶν τὰς στρατιώτας πολλὰ πεπονηκότας, καὶ πολλὰ κεκινδυνευκότας, καὶ νῦν νομίζοντας πόλιν ἔχειν τὴν πλασιωτάτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ, μετὰ Βαβυλῶνα, ἀξιῶ ὠφελεῖσθαι τὰς στρατιώτας. Γινώσκω γὰρ, ἔφη, ὅτι, ἐὰν μή τινα καρπὸν λήψονται τῶν πόνων, ἀθυμήσουσι αὖτὰς πολὺν χρόνον πειθομένας ἔχειν. Διαπάσαι μὲν ἂν αὐτοῖς ἐφεῖναι τὴν πόλιν ἐ βέλομαι· τήν τε γὰρ πόλιν νομίζω ἅμα διαφθαρῆναι, ἔν τε τῇ ὑρπαγῇ εὖ οἶδ' ὅτι οἱ πονηροὶ πλεονεκτήσειαν ἄν. Ἀκούσας ταῦτα 5
ὁ Κροῖσος ἔλεξεν· Ἀλλ' ἐμὲ, ἔφη, ἔασον λέξαι, πρὸς ἃς ἂν ἐγὼ λυδῶν ἐθέλω, ὅτι διακέπραγμαι παρὰ σὲ μὴ ποιῆσαι ἁρπαγήν, μηδὲ ἐᾶσαι ἀφανισθῆναι παῖδας

καὶ γυναῖκας· ὑπερχόμην δὲ σοι ἀντὶ τούτων, ἢ μὴν παρ' ἐκόντων Λυδῶν ἔσεσθαι πᾶν, ὅ τι καλὸν καγαθόν ἐστιν ἐν Σάρδεσιν. Ἦν γὰρ ταῦτα ἀνάσωσιν, οἶδ', ὅτι ἄξουσι πᾶν, ὅ τι ἐστὶν ἐνθάδε καλὸν κτῆμα ἀνδρὶ καὶ γυναικί· καὶ ὁμοίως ἐς νέωτα ποιῶν καὶ καλῶν πάλιν σοι πλήρης ἡ πόλις ἔσται. Ἢν δὲ διαρπάσῃς, καὶ οἱ τέχναι σοι, ἃς πηγὰς φασι τῶν καλῶν εἶναι, διεφθαρμέναι ἔσονται. Ἐξεστι δέ σοι ἰόντι ταῦτα, ἐλθόντι ἔτι καὶ περὶ τῆς ἀρπαγῆς βουλεύσασθαι. Πρῶτον δὲ, ἔφη, ἐπὶ τὰς ἐμὰς θησαυρὰς πέμπε, καὶ παραλαμβανέτωσαν οἱ σοὶ φύλακες παρὰ τῶν ἐμῶν φυλάκων. Ταῦτα μὲν δὴ ἅπαντα ἅτω συνήνεσε ποιεῖν ὁ Κῦρος, ὥσπερ ἔλεξεν ὁ Κροῖσος.

6 Τάδε δέ μοι, ἔφη, πάντως, ὦ Κροῖσε, λέξον, πῶς ἀποβέβηκε τὰ ἐκ τῆς ἐν Δελφοῖς χρηστηρίας· σοὶ γὰρ δὴ λέγεται πάνυ τεθεραπεῦθαι ὁ Ἀπόλλων, καί σε πάντα ἐκείνῳ πειθόμενον πράττειν. Ἐβουλόμην δ' ἄν, ὦ Κῦρε, ἅτως ἔχειν· νῦν δὲ πάντα τἀναντία αὐθὶς ἐξ ἀρχῆς πράττων προσηνέχθην τῷ Ἀπόλλωνι. Πῶς δέ; ἔφη ὁ Κῦρος, δίδασκε· πάνυ γὰρ παράδο-
7 ξα λέγεις. Ὅτι πρῶτον μὲν, ἔφη, ἀμελήσας ἐρωτᾶν τὸν θεὸν, ἃ τι ἐδεόμην, ἀπεπειρώμην αὐτὸ, εἰ δύναιτο ἀληθεύειν. Τοῦτο δὲ μὴ ὅτι ὁ θεὸς, ἔφη, ἀλλὰ καὶ ἄνδρωποι καλοὶ καγαθοὶ, ἐπεὰν γνῶσιν ἀπιστούμενοι, ἀ φιλοῦσι τοὺς ἀπιστοῦντας. Ἐπεὶ μέντοι ἔγνων καὶ μάλα ἄτοπα ἐμὲ ποιοῦντα, καὶ πρόσω Δελφῶν ἀπέχοντα, ἅτω δὴ πέμπω περὶ παίδων. Ὁ δέ μοι τὸ μὲν πρῶτον ἀπεκρίνατο· ἐπεὶ δ' ἐγὼ πολλὰ μὲν πέμπων ἀναθήματα χρυσᾶ, πολλὰ δ' ἀργυ-

ρᾶ,

ρᾶ, πάμπολλα δὲ θύων, ἐξιλασάμην ποτὲ αὐτὸν, ὡς ἐδόκει, τότε δή μοι ἀποκρίνεται ἐρωτῶντι, τί ἄν μοι ποιήσαντι παῖδες γένοιντο· ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι ἔσοιντο. Καὶ ἐγένοντο μὲν, (ἐδὲ γὰρ ἐδὲ τᾶτο ἐψεύσατο) γενόμενοι δὲ ἐδὲν ὤνησαν. Ὁ μὲν γὰρ πρῶτος ὢν διετέλα· ὁ δὲ, ἄρτι γενόμενος, ἐν ἀκμῇ τᾷ βίᾳ ἀπώλετο. Πιεζόμενος δὲ ταῖς περὶ τὲς παῖδας συμφοραῖς, πάλιν πέμπω, καὶ ἐπερωτῶ τὸν θεὸν, τί ἂν ποιῶν τὸν λοιπὸν βίον εὐδαιμονέστατα διατελέσαιμι· ὁ δέ μοι ἀπεκρίνατο, ΣΑΥΤΟΝ ΓΙΝΩΣΚΩΝ, ΕΤΔΑΙΜΩΝ, ΚΡΟΙΣΕ, ΠΕΡΑΣΕΙΣ. Ἐγὼ δὲ ἀκήκοα τὴν μαντείαν ἦδην· ἐνόμιζον γὰρ, τό γε ζᾶτόν μοι αὐτὸν προσάξαντα τὴν εὐδαιμονίαν διδόναι. Ἄλλας μὲν γὰρ γινώσκειν τὲς μὲν οἷόν τ' εἶναι, τὲς δ' ἑαυτὸν δὲ, ὅστις ἐστὶ, πάντα τινὰ ἐνόμιζον ἄνθρωπον εἰδέναι. Καὶ τὸν μετὰ ταῦτα δὴ χρόνον, ἕως μὲν εἶχον ἡσυχίαν, ἐδὲν ἐνεκάλεν μετὰ τὸν τᾶ παιδὸς θάνατον ταῖς τύχαις. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεπείθην ὑπὸ τᾶ Ἀσσυρίε ἐφ' ὑμᾶς στρατεύεσθαι, εἰς πάντα κίνδυνον ἦλθον· ἐσώθην μέντοι ἐδὲν κακὸν λαβών. Οὐκ αἰτιῶμαι δὲ ἐδὲ τάδε τὸν θεόν. Ἐπεὶ γὰρ ἔγνων ἐμαυτὸν μὴ ἱκανὸν ὑμῖν μάχεσθαι, ἀσφαλῶς σὺν τῷ Θεῷ ἀπῆλθον, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σὺν ἐμοί. Νῦν δ' αὖ πάλιν ὑπό τε πλέτε τᾶ πεκρόντος διαθρυπτόμενος, καὶ ὑπὸ τῶν δεομένων μὴ προσάτην γενέσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν δώρων, ὧν ἐδίδοσάν μοι, καὶ ὑπ' ἀνθρώπων, οἵ με κολακεύοντες ἔλεγον, ὡς, ἃ ἐγὼ ἐθέλοιμι ἄρχειν, πάντες ἂν ἐμοὶ πείθοιντο, καὶ μέγις ἂν εἴην ἀνθρώπων· ὑπὸ τοιούτων δὴ λόγων ἀναφυσώμενος, ὡς ἕλοντό

λοντό με πάντες οἱ κύκλῳ βασιλεῖς προστάτην τοῦ πολέμου, ὑπεδεξάμην τὴν στρατηγίαν, ὡς ἱκανὸς ὢν μέγιστος γενέσθαι· ἀγνοῶν ἄρα ἐμαυτὸν, ὅτι σοὶ ἀντιπολεμεῖν ἱκανὸς ᾤμην εἶναι, πρῶτον μὲν ἐκ θεῶν γεγονότι, ἔπειτα δὲ διὰ βασιλέων πεφυκότι, ἔπειτα δ' ἐκ παιδὸς ἀρετὴν ἀσκοῦντι· τῶν δ' ἐμῶν προγόνων ἀκούω τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα ἅμα τε βασιλέα καὶ ἐλεύθερον γενέσθαι. Ταῦτ' οὖν ἀγνοήσας, δικαίως, ἔφη, ἔχω τὴν δίκην. Ἀλλὰ νῦν δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, γινώσκω μὲν ἐμαυτόν· σὺ δ' ἔτι δοκεῖς ἀληθεύειν τὸν Ἀπόλλω, ὡς εὐδαίμων ἔσομαι γινώσκων ἐμαυτόν; Σὲ δ' ἐρωτῶ διὰ τοῦτο, ὅτι ἄριστ' ἄν μοι δοκεῖς εἰκάσαι τοῦ-
8 το ἐν τῷ παρόντι· καὶ γὰρ δύνασαι ποιῆσαι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, Βουλήν μοι δὸς περὶ τούτου, ὦ Κροῖσε· ἐγὼ γάρ σου ἐννοῶν τὴν πρόσθεν εὐδαιμονίαν, οἰκτείρω τέ σε, καὶ ἀποδίδωμι ἤδη γυναῖκά τε ἔχειν, ἣν εἶχες, καὶ τὰς θυγατέρας, (ἀκούω γάρ σοι εἶναι) καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς θεράποντας, καὶ τράπεζαν, σὺν οἵαπερ ἐρῆτε· μάχας δέ σοι καὶ πολέμους ἀφαιρῶ. Μὰ Δία μηδὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κροῖσος, σὺ ἐμοὶ ἔτι βουλεύου ἀποκρίνασθαι περὶ τῆς ἐμῆς εὐδαιμονίας· ἐγὼ γὰρ ἤδη σοι λέγω, ἢν ταῦτά μοι ποιήσῃς, ἃ σὺ λέγεις, ὅτι, ἣν ἄλλοι τε μακαριωτάτην ἐνόμιζον εἶναι βιοτὴν, καὶ ἐγὼ συνεγίνωσκον αὐτοῖς, ταύτην καὶ ἐγὼ νῦν ἔχων διάξω. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, Τίς δὴ ὁ ἔχων ταύτην τὴν μακαρίαν βιοτήν; Ἡ ἐμὴ γυνὴ, εἶπεν, ὦ Κῦρε· ἐκείνη μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν μαλακῶν καὶ εὐφροσυνῶν πασῶν ἐμοὶ τὸ ἴσον μετεῖχε· φροντίδων δὲ, ὅπως ταῦτα ἔσται, καὶ πολέμου καὶ μάχης οὐ μετῆν αὐ-

τῇ.

τῇ. Οὕτω δὴ καὶ σὺ δοκεῖς ἐμὲ κατασκευάζειν, ὥσπερ ἐγὼ, ἣν ἐφίλεν μάλιστ' ἀνθρώπων· ὥστε τῷ Ἀπόλλωνι ἄλλά μοι δοκῶ χαριστήρια ὀφειλήσειν. Ἀκέσασα δὲ ὁ Κῦρος τὰς λόγους αὐτῆς, ἐθαύμασε μὲν τὴν εὐθυμίαν· ἤγετο δὲ τολοιπὸν, ὅποι καὶ αὐτὸς πορεύοιτο. εἴτ' ἄρα καὶ χρήσιμόν τι νομίζων αὐτὸν εἶναι, εἴτε καὶ ἀσφαλέστερον ἕτως ἡγάμενος. Καὶ τότε μὲν ἕτως ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ καλέσας ὁ Κῦρος τὰς φίλας καὶ τὰς C. III.
ἡγεμόνας τοῦ στρατεύματος, τὰς μὲν αὐτῶν ἔταξε τὰς θησαυρὰς παραλαμβάνειν, τὰς δ' ἐκέλευσεν, ὁπόσα παραδοίη Κροῖσος χρήματα, πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν, ὁποῖα ἂν οἱ μάγοι ἐξηγῶνται, ἔπειτα τὰ ἄλλα χρήματα παραδεχομένας, ἐν ζυγάστροις στήσαντας ἐφ' ἁμαξῶν ἐπισκευάσαι, καὶ διαλαχόντας τὰς ἁμάξας κομίζειν, ὅποιπερ ἂν αὐτοὶ πορεύωνται· ἵνα, ὅποι καιρὸς εἴη, διαλαμβάνοιεν ἕκαστοι τὰ ἄξια. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν.

Ὁ δὲ Κῦρος, καλέσας τινὰς τῶν παρόντων ὑπηρετῶν· Εἰπατέ μοι, ἔφη, ἑώρακέ τις ὑμῶν Ἀβραδάτην; θαυμάζω γὰρ, ἔφη, ὅτι, πρόσθεν θαμίζων ἐφ' ἡμᾶς, νῦν ἐδαμοῦ φαίνεται. Τῶν δ' ὑπηρετῶν τις ἀπεκρίνατο, ὅτι, ὦ δέσποτα, ἔ ζῇ, ἀλλ' ἐν τῇ μάχῃ ἀπέθανεν, ἐμβαλὼν τὸ ἅρμα εἰς τοὺς Αἰγυπτίους· οἱ δ' ἄλλοι, πλὴν τῶν ἑταίρων αὐτοῦ, ἐξέκλιναν, ὥς φασιν, ἐπεὶ τὸ σῖφος εἶδον τὸ τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ νῦν γε, ἔφη, λέγεται αὐτοῦ ἡ γυνὴ, ἀνελομένη τὸν νεκρὸν, καὶ ἐνθεμένη εἰς τὴν ἁρμάμαξαν, ἐν ἧπερ αὐτὴ ὤχειτο, προσκεκομικέναι αὐτὸν ἐνθάδε πη πρὸς τὸν Πακτωλὸν ποτα-

μόν. Καὶ τὰς μὲν εὐνάχες καὶ τὰς θεράποντας αὐτῆ
ῥύτλαν φασὶν ἐπὶ λόφῳ τινὸς θήκην τῷ τελευτή-
σαντι· τὴν δὲ γυναῖκα λέγουσιν, ὡς κάθηται χαμαὶ,
κεκοσμηκυῖα, οἷς εἶχε, τὸν ἄνδρα, τὴν κεφαλὴν αὐτῆ
2 ἔχουσα ἐπὶ τοῖς γόνασι. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Κῦρος ἐποί-
ησατο ἆρα τὸν μηρὸν, καὶ εὐθὺς ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν
ἵππον, λαβὼν χιλίας ἱππέας ἤλαυνεν ἐπὶ τὸ πάθος.
Γαδάταν δὲ καὶ Γωβρύαν ἐκέλευσεν, ὅ τι δύναιντο
λαβόντας καλὸν κόσμημα ἀνδρὶ φίλῳ καὶ ἀγαθῷ
τετελευτηκότι, μεταδιώκειν· καὶ ὅστις εἶχε τὰς ἐπομέ-
νας ἀγέλας καὶ βῶς καὶ ἵππους, εἶπε τούτῳ καὶ ἄλλα
πρόβατα πολλὰ ἐλαύνειν, ὅποι ἂν αὐτὸν πυνθάνηται
ὄντα, ὡς ἐπισφαγείη τῷ Ἀβραδάτῃ.

Ἐπεὶ δὲ εἶδε τὴν γυναῖκα χαμαὶ καθημένην καὶ
τὸν νεκρὸν κείμενον, ἐδάκρυσέ τε ἐπὶ τῷ πάθει, καὶ
εἶπε· Φεῦ, ὦ ἀγαθὴ καὶ πιστὴ ψυχὴ, οἴχῃ δὴ ἀπολι-
πὼν ἡμᾶς· καὶ ἅμα ἐδεξιοῦτο αὐτὸν, καὶ ἡ χεὶρ τὸ
νεκρὸν ἐπηκολούθησεν· ἀποκέκοπτο γὰρ κοπίδι ὑπὸ
3 τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ δὲ, ἰδὼν, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἤλγησε·
καὶ ἡ γυνὴ δὲ ἀνωδύρατο, καὶ δεξαμένη δὴ παρὰ τοῦ
Κύρου ἐφίλησέ τε τὴν χεῖρα, καὶ πάλιν ὡς οἷόν τ' ἦν
προσήρμοσε. Καὶ εἶπε, καὶ τάλαί τοι, ὦ Κῦρε, ὅτων
ἔχει, ἀλλοὶ τί δεῖ σε ὁρᾶν; Καὶ ταῦτ', ἔφη, οἶδ', ὅτι
δὶ ἐμὲ ἀχθόμενος ἔπαθεν, ὅσα δὲ καὶ διὰ σὲ, ὦ Κῦρε,
εἶδεν ἧττον. Ἐγώ τε γὰρ ἡ μωρὰ πολλὰ διακελευόμην
αὐτῷ ἄτα ποιεῖν, ὅπως σοι φίλῳ ἄξιος λόγε φανείη·
αὐτός τε οἶδ' ὅτι ἄτος ἐ τᾶτο ἐνενόει, ὅ τι πείσοιτο,
ἀλλὰ τί ἂν σοὶ ποιήσας χαρίσαιτο. Καὶ γὰρ ἦν, ἔφη,
αὐτὸς μὲν ἀμέμπτως τετελεύτηκεν, ἐγὼ δ' ἡ παρα-

κελευο-

κελευομένη, ζῶσα παρακάθημαι; Καὶ ὁ Κῦρος χρόνον μέν τινα σιωπῇ κατεδάκρυσεν, ἔπειτα δὲ ἐφθέγξατο· Ἀλλ' ἔστω μὲν δή, ὦ γύναι, ἔχε τὸ κάλλιστον τέλος· νικῶν γὰρ τετελεύτηκε· σὺ δὲ λαβοῦσα τοῦσδε ἐπικόσμει αὐτὸν τοῖς παὰ ἐμοῦ (παρῆν δὲ Γωβρύας καὶ ὁ Γαδάτας πολὺν καὶ καλὸν κόσμον φέροντες) ἔπειτα δ', ἔφη, ἴσθι, ὅτι καὶ τἄλλα ἄτιμος ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ τὸ μνῆμα πολλοὶ χώσουσιν ἀξίως ὑμῶν, καὶ ἐπισφραγήσεταί σοι, ὅσα εἰκὸς ἀνδρὶ ἀγαθῷ. Καὶ σὺ δὲ, ἔφη, ἐκ ἔρημος ἔσῃ, ἀλλ' ἐγώ σε, καὶ σωφροσύνης ἕνεκα καὶ πάσης ἀρετῆς, καὶ τἄλλα τιμήσω, καὶ συσήσω, ὅστις ἀποκομιεῖ σε, ὅποι ἂν αὐτὴ ἐθέλῃς· μόνον, ἔφη, δήλωσον, πρὸς ὁντινα χρήζεις κομισθῆναι. Καὶ ἡ Πάνθεια εἶπεν· Ἀλλὰ θάῤῥει, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐμή σε κρύψω, πρὸς ὁντινα βέλομαι ἀφικέσθαι. 4

Ὁ μὲν δὴ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆει, κατοικτείρων τήν τε γυναῖκα, οἵᾳ ἀνδρὸς τεθνήκοι, καὶ τὸν ἄνδρα, οἵαν γυναῖκα καταλιπὼν ἐκέκτητο. Ἡ δὲ γυνὴ τὰς μὲν εὐνέχυς ἐκέλευσεν ἀποσῆναι· (ἕως ἂν, ἔφη, τόνδε ἐγὼ ὀδύρωμαι, ὡς βέλομαι) τῇ δὲ τροφῷ εἶπε παραμένειν, καὶ ἐπέταξεν αὐτῇ, ἐπειδὰν ἀποθάνῃ, περικαλύψαι αὐτήν τε καὶ τὸν ἄνδρα ἐν ἑνὶ ἱματίῳ. Ἡ δὲ τροφὸς πολλὰ ἱκετεύσασα, μὴ ποιεῖν τᾶτο, ἐπεὶ ἐδέη ἤνυε, καὶ καλεπαίνεσαν ἐώρα, ἐκάθητο κλαίουσα. Ἡ δὲ ἀκινάκην πάλαι παρεσκευασμένη, σφάττει ἑαυτήν, καὶ ἐπιθεῖσα ἐπὶ τὰ στέρνα τῷ ἀνδρὸς τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν ἀπέθνησκεν. Ἡ δὲ τροφὸς ἀνωλοφύρατό τε καὶ περιεκάλυπτεν ἄμφω, ὥσπερ ἡ Πάνθεια ἐπέστελλεν. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἤσθετο τὸ ἔργον τῆς γυναικὸς, 5 6

ἐκπλαγεὶς ἴεται, εἴ τι δύναιτο βοηθῆσαι. Οἱ δὲ εὐνοῦχοι, ἰδόντες τὸ γεγενημένον, τρεῖς ὄντες, σπασάμενοι κἀκεῖνοι τοὺς ἀκινάκας, ἀποσφάττονται, οὗπερ ἔταξεν αὐτοὺς, ἑστηκότες. Καὶ νῦν (*) τὸ μνῆμα μέχρι τοῦ νῦν τῶν εὐνούχων κεχῶσθαι λέγεται· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ ἄνω στήλῃ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ἐπιγεγράφθαι φασὶ τὰ ὀνόματα, Σύρια γράμματα· κάτω δὲ εἶναι τρεῖς λέγουσι στήλας, καὶ ἐπιγεγράφθαι, ΣΚΗΠΤΟΥΧΩΝ. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἐπλησίασε τῷ πάθει, ἀγασθείς τε τὴν γυναῖκα καὶ κατολοφυράμενος ἀπῄει· καὶ τούτων μὲν ᾗ εἰκὸς ἐπεμελήθη, ὡς τύχοιεν πάντων τῶν καλῶν, καὶ τὸ μνῆμα ὑπερμέγεθες ἐχώσθη, ὥς φασιν.

C. IV. Ἐκ δὲ τούτου στασιάζοντες οἱ Κᾶρες καὶ πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους, ἅτε τὰς οἰκήσεις ἔχοντες ἐν ἐχυροῖς χωρίοις, ἑκάτεροι ἐπεκαλοῦντο τὸν Κῦρον. Ὁ δὲ Κῦρος αὐτὸς μένων ἐν Σάρδεσι μηχανὰς ἐποιεῖτο καὶ κριοὺς, ὡς τῶν μὴ πειθομένων ἐρείψων τὰ τείχη· Ἀδούσιον δὲ, ἄνδρα Πέρσην, καὶ τἄλλα οὐκ ἄφρονα οὐδ' ἀπόλεμον, καὶ πάνυ δὴ εὔχαριν, πέμπει ἐπὶ τὴν Καρίαν, στράτευμα δούς· καὶ Κίλικες δὲ καὶ Κύπριοι πάνυ προθύμως αὐτῷ συνεστράτευσαν. Ὧν ἕνεκα οὐδ' ἔπεμπε πώποτε Πέρσην σατράπην οὔτε Κιλίκων οὔτε Κυπρίων, ἀλλ' ἤρκουν αὐτῷ ἀεὶ οἱ ἐπιχώριοι βασιλεύοντες· δασμὸν μέντοι ἐλάμβανε, καὶ στρατείας, ὁπότε δέοιτο, ἐπήγγελλεν αὐτοῖς.

2 Ὁ δὲ Ἀδούσιος ἄγων τὸ στράτευμα ἐπὶ τὴν Καρίαν ἦλθε, καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν Καρῶν παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, ἕτοιμι ὄντες δέχεσθαι εἰς τὰ τείχη, ἐπὶ κακῷ τῶν ἀντιστασιαζόντων. Ὁ δὲ Ἀδούσιος πρὸς ἀμφοτέρους ταυτὰ ἐποίει·

(*) Fortasse καὶ μὴν τὸ (Hutchins.)

ἐποίει· δικαιότερά τε ἔφη λέγειν τάττειν, ὁποτέροις διαλέγοιτο, λαθεῖν τε ἔφη δεῖν τὰς ἐναντίας φίλας σφᾶς γενομένας, ὡς δὴ ἅττω μᾶλλον ἐπιπεσοῦν ἀπαρασκεύοις τοῖς ἐναντίοις. Πειρᾶσθαι δ' ἠξίει γενέσθαι, καὶ τὰς μὲν Κῦρος ὁμόσαι ἀβόλως τε δέξασθαι εἰς τὰ τείχη σφᾶς καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ Κύρου καὶ Περσῶν· αὐτὸς δὲ ὁμόσαι θέλειν ἀβόλως ἰέναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. Ταῦτα δὲ ποιήσας, ἀμφοτέροις λάθρα 3
ἑκατέρων νύκτα συνέθετο τὴν αὐτὴν, καὶ ἐν ταύτῃ ἐσήλατο εἰς τὰ τείχη, καὶ παρέλαβε τὰ ἐρύματα ἀμφοτέρων. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ καθεζόμενος εἰς τὸ μέσον σὺν τῇ στρατιᾷ, ἐκάλεσεν ἑκατέρων τοὺς ἐπικαίρους. Οἱ δὲ, ἰδόντες ἀλλήλους, ἠχθέσθησαν, νομίζοντες ἐξηπατῆσθαι ἀμφότεροι. Ὁ μέντοι Ἀβράδατας ἔλεξε τοιάδε· Ἐγὼ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὤμοσα ἀβόλως εἰσιέναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. Εἴπερ ἔν ἀπολῶ ὁποτέρους ὑμῶν, νομίζω ἐπὶ κακῷ εἰσεληλυθέναι Καρῶν· ἢν δὲ εἰρήνην ὑμῖν ποιήσω καὶ ἀσφάλειαν ἐργάζεσθαι ἀμφοτέροις τὴν γῆν, νομίζω ὑμῖν ἐπ' ἀγαθῷ παρεῖναι. Νῦν δὲ χρὴ ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπιμίγνυσθαί τε ἀλλήλοις φιλικῶς, ἐργάζεσθαί τε τὴν γῆν ἀδεῶς, διδόναι τε τέκνα καὶ λαμβάνειν παρ' ἀλλήλων· ἢν δὲ παρὰ ταῦτα ἀδικεῖν τις ἐπιχειρῇ, τούτοις Κῦρός τε καὶ ἡμεῖς πολέμιοι ἐσόμεθα. Ἐκτέτατο πύλαι 4
μὲν ἀνεῳγμέναι ἦσαν τῶν τειχῶν, μεσαὶ δὲ αἱ ὁδοὶ πορευομένων παρ' ἀλλήλας, μεσοὶ δὲ οἱ χῶροι ἐργαζομένων· ἑορτὰς δὲ κοινῇ ἦγον, εἰρήνης δὲ καὶ εὐφροσύνης πάντα πλέα ἦν. Ἐν δὲ τούτῳ ἦκον οἱ παρὰ Κύρου, ἐρωτῶντες, εἰ στρατιᾶς προσδέοιτο, ἢ μηχαννημάτων·

μάτων· ὁ δὲ Ἀδάσιος ἀπεκρίνατο, ὅτι καὶ τῇ παρόδῳ ἔχει ἀλλαχόσε χρῆσθαι στρατιῇ· καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ἀπῆγε τὸ στράτευμα, φρουρὰς ἐν ταῖς ἄκραις καταλιπών. Οἱ δὲ Κᾶρες ἱκέτευον μένειν αὐτόν· ἐπεὶ δ' ἀκήθελεν, ἔπεμψαν πρὸς τὸν Κῦρον, δεόμενοι πέμψαι Ἀδάσιόν σφισι σατράπην.

5 Ὁ δὲ Κῦρος ἐν τούτῳ ἀπεσάλκα Ὑστάσπην, στράτευμα ἄγοντα ἐπὶ Φρυγίαν τὴν περὶ Ἑλλήσποντον. Ἐπεὶ δ' ἦκεν ὁ Ἀδάσιος, μετάγειν αὐτὸν ἐκέλευσεν, ἧπερ ὁ Ὑστάσπης προΐκετο, ὅπως μᾶλλον πείθοιντο τῷ Ὑστάσπῃ, ἀμύναντες ἄλλο στράτευμα πρόσιον. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες οἱ ἐπὶ θαλάττῃ οἰκοῦντες, πολλὰ δόντες δῶρα, διεπράξαντο, ὥστε εἰς μὲν τὰ τείχη βαρβάρους μὴ δέχεσθαι, δασμὸν δὲ ἀποφέρειν, καὶ στρατεύειν, ὅπη Κῦρος ἐπαγγέλλοι. Ὁ δὲ τῶν Φρυγῶν βασιλεὺς παρεσκευάζετο μὲν ὡς καθέξων τὰ ἑρύματα, καὶ ἀμυνούμενος, καὶ παρήγγελλεν ἄτως· ἐπεὶ δὲ ἀφίσαντο αὐτῷ οἱ ὕπαρχοι, καὶ ἔρημος ἐγίγνετο, τελευτῶν εἰς χεῖρας ἦλθεν Ὑστάσπῃ, ἐπὶ τῇ Κύρου δίκῃ. Καὶ ὁ Ὑστάσπας, καταλιπὼν ἐν ταῖς ἄκραις ἰσχυρὰς Περσῶν φρουρὰς, ἀπῆγε ἄγων σὺν τοῖς ἑαυτοῦ καὶ Φρυγῶν πολλὰς ἱππέας καὶ πελτασάς. Ὁ δὲ Κῦρος ἐπέστελλεν Ἀδασίῳ, συμμίξαντι πρὸς Ὑστάσπην, τὰς μὲν ἑλομένας Φρυγῶν τὰ σφέτερα, σὺν τοῖς ὅπλοις ἄγειν· τὰς δ' ἐπιθυμήσαντας πολεμεῖν, τούτων ἀφελομένους τὰς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα, σφενδόνας ἔχοντας πάντας ἐλαύνειν ἔπεσθαι. Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν.

6 Κῦρος δὲ ὥρμητο ἐπὶ Σάρδεων, φρουρὰν μὲν πεζὴν καταλιπὼν πολλὴν ἐν Σάρδεσι, Κροῖσον δὲ ἄγων ἄγων

δὲ

δὲ πολλὰς ἁμάξας πολλῶν καὶ παντοδαπῶν χρημάτων. Ἦκε δὲ καὶ ὁ Κροῖσος, γεγραμμένα ἔχων ἀκριβῶς, ὅσα ἐν ἑκάστῃ ἦν τῇ ἁμάξῃ· καὶ διδοὺς τῷ Κύρῳ τὰ γράμματα, εἶπε, Ταῦτα, ἔφη, ἔχων, ὦ Κῦρε, εἴσῃ τόν τε ὀρθῶς ἀποδιδόντα, ἃ ἄγει, καὶ τὸν μή. Καὶ ὁ Κῦρος ἔλεξεν· Ἀλλὰ σὺ μὲν καλῶς ποιεῖς, ὦ Κροῖσε, προνοῶν ἕκαστα· μέντοι ἄξουσι τὰ χρήματα, ὅπερ καὶ ἔχειν αὐτὰ ἄξιοί εἰσιν· ὥστε, ἤντι καὶ κλέψωσι, τὰ ἑαυτῶν κλέψονται. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, ἔδωκε τὰ γράμματα τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ὅπως εἰδεῖεν τῶν ἐπιτρόπων οἵ τε σῶα αὐτοῖς ἀποδιδοῖεν, οἵ τε μή. Ἦγε δὲ καὶ Λυδῶν, ἧς μὲν 7
ἑώρα καλλωπιζομένους καὶ ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ ἅρμασι, καὶ πάντα πειρωμένους ποιεῖν, ὅ τι ᾠοντο αὐτῷ χαριεῖσθαι, τούτους μὲν σὺν τοῖς ὅπλοις· ἧς δὲ ἑώρα ἀχαρίστως ἑπομένους, τὰς μὲν ἵππους αὐτῶν παρέδωκε Πέρσαις τοῖς πρώτοις συστρατευσαμένοις, τὰ δὲ ὅπλα κατέκαυσε· σφενδόνας δὲ καὶ τούτους ἠνάγκασεν ἔχοντας ἕπεσθαι. Καὶ πάντας δὲ τὰς ἀόπλους τῶν ὑποχειρίων γενομένων σφενδονᾶν ἠνάγκαζε μελετᾶν, νομίζων τοῦτο τὸ ὅπλον θηλικώτερον εἶναι· σὺν μὲν γὰρ ἄλλῃ δυνάμει μάλα ἐστὶν ἔνθα ἰσχυρῶς ὠφελῆσαι σφενδονῆται παρόντες· αὐτοὶ δὲ καθ' ἑαυτοὺς ἐφ' ὧν οἱ πάντες σφενδονῆται μείναιεν πάνυ ὀλίγοι ὁμόσε ἰόντας σὺν ὅπλοις ἀγχεμάχοις.

Προϊὼν δὲ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος, κατεστρέψατο μὲν 8
Φρύγας τοὺς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Φρυγίᾳ, κατεστρέψατο δὲ Καππαδόκας, ὑποχειρίους δὲ ἐποιήσατο Ἀραβίους· ἐξώπλισε δὲ ἀπὸ πάντων τούτων Περσῶν μὲν ἱππέας

ἀ μεῖον, ἢ τετρακισμυρίους, πολλοὺς δὲ ἱππέας τῶν αἰχμαλώτων καὶ πᾶσι τοῖς συμμάχοις διέδωκε· καὶ πρὸς Βαβυλῶνα ἀφίκετο παμπόλλας μὲν ἱππέας ἄγων, παμπόλλας δὲ τοξότας καὶ ἀκοντιστὰς, σφενδονήτας δὲ ἀναρίθμους. C. V.

Ἐπεὶ δὲ πρὸς Βαβυλῶνι ἦν ὁ Κῦρος, περιέσχισε μὲν πᾶν τὸ στράτευμα περὶ τὴν πόλιν, ἔπειτα, αὐτὸς περιῆλαυνε τὴν πόλιν σὺν τοῖς φίλοις τε καὶ ἐπικούροις τῶν συμμάχων. Ἐπεὶ δὲ κατεθεάσατο τὰ τείχη, ἀπάγειν παρεσκευάσατο τὴν στρατιὰν ἀπὸ τῆς πόλεως· ἐξελθὼν δέ τις αὐτομόλῳ εἶπεν, ὅτι ἐπιτίθεσθαι μέλλοιεν αὐτῷ, ὁπότε ἀπάγοι τὸ στράτευμα· καταθεωμένοις γὰρ, ἔφη, αὐτοῖς ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀσθενὴς ἐδόκει εἶναι ἡ φάλαγξ. Καὶ ἐδέη θαυμαστὸν ἦν ὅπως ἔχειν· περὶ γὰρ πολὺ τείχῳ κυκλεμένης, ἀνάγκη ἦν ἐπ' ὀλίγον τὸ βάθος γενέσθαι τὴν φάλαγγα. 2

Ἀκούσας δὲ ὁ Κῦρος ταῦτα, τὰς κατὰ μέσον τῆς αὐτῶν στρατιᾶς σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν, παρήγγειλεν, ἀπὸ τῶν ἄκρων ἑκατέρωθεν τοὺς ὁπλίτας ἀναπλύσσοντας τὴν φάλαγγα ἀπιέναι παρὰ τὸ ἔσηκὸς τῶν στρατευμάτων, ἕως γένοιτο ἑκατέρωθεν τὸ ἄκρον καθ' ἑαυτὸν καὶ κατὰ τὸ μέσον. Οὕτως δὲ ποιούντων, οἵ τε μένοντες εὐθὺς θαρραλεώτεροι ἐγίγνοντο, ἐπὶ διπλάσιον τὸ βάθος γιγνόμενοι· οἵ τ' ἀπιόντες, ὡσαύτως θαρραλεώτεροι· εὐθὺς γὰρ οἱ μένοντες αὐτῶν πρὸς τοῖς πολεμίοις ἐγίγνοντο. Ἐπεὶ δὲ περιιόντα ἑκατέρωθεν συνῆψαν τὰ ἄκρα, ἔσησαν ἰσχυρότεροι γεγεννημένοι, οἵ τε ἀπεληλυθότες, διὰ τὰς ἔμπροσθεν, οἵ τ' ἔμπροσθεν, διὰ τὰς ὄπισθεν προσγεγεννημένας.

Ἀναπλυχθείσης δ' ἄπω τῆς φάλαγγος, ἀνάγκη τὰς 3

πρώτας

πρώτης ἀρίστης εἶναι καὶ τὰς τελευταίας, ἐν μέσῳ δὲ τὰς κακίστας τετάχθαι· ἡ δ' ἔτως ἔχουσα τάξις, καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι ἐδόκει εὖ παρεσκευάσθαι, καὶ πρὸς τὸ μὴ φεύγειν. Καὶ οἱ ἱππεῖς δὲ καὶ οἱ γυμνῆται οἱ ἀπὸ τῶν κεράτων, αἰεὶ ἐγγύτερον ἐγίγνοντο τῶ ἄρχοντι τοσάτῳ, ὅσῳ ἡ φάλαγξ βαθυτέρα ἐγίγνετο ἀναδιπλωμένη. Ἐπεὶ δὲ ἔτω συνεσπεράθησαν, ἀπῆεσαν, ἕως μὲν ἐξικνεῖτο τὰ βέλη ἀπὸ τῶ τείχους, ἐπὶ πόδα· ἐπεὶ δὲ ἔξω βελῶν ἐγένοντο, σραφέντες, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγα βήματα προιόντες μετεβάλλοντο ἐπὶ ἀσπίδα, καὶ ἵσαντο πρὸς τὸ τεῖχος βλέποντες· ὅσῳ δὲ προσωτέρω ἐγίγνοντο, τοσῶδε μανώτερον μετεβάλλοντο. Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐδόκουν εἶναι, ξυνεῖρον ἀπιόντες, ἔστε ἐπὶ ταῖς σκηναῖς ἐγένοντο.

Ἐπεὶ δὲ κατεσρατοπεδεύσαντο, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τὰς ἐπικαιρίας, καὶ ἔλεξεν· Ἄνδρες σύμμαχοι, τεθεάμεθα μὲν κύκλῳ τὴν πόλιν· ἐγὼ δὲ, ὅπως μὲν ἄν τις τείχη ἔτως ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλὰ προσμαχόμενος ἕλοι, οὐκ ἐνορῶν μοι δοκῶ· ὅσῳ δὲ πλέονες ἄνθρωποι ἐν τῇ πόλει εἰσὶν, ἐπείπερ ἐς μάχονται ἐξιόντες, τοσάτῳ ἂν θᾶττον λιμῷ αὐτὰς ἡγοῦμαι ἁλῶναι. Εἰ μή τινα ἄλλον τρόπον ἔχετε λέγειν, τέτῳ πολιορκητέας φημὶ εἶναι τὰς ἄνδρας. Καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν· Ὁ δὲ ποταμὸς, ἔφη, ἔτος ἐ διὰ μέσης τῆς πόλεως ῥεῖ, πλάτος ἔχων πλεῖον, ἢ ἐπὶ δύο σάδια; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας· καὶ βάθος γε ὡς ἐδ' ἂν δύο ἄνδρες, ὁ ἕτερος ἐπὶ τῆ ἑτέρᾳ ἑστηκὼς, τῆ ὕδατος ὑπερέχοιεν· ὥστε τῷ ποταμῷ ἔτι ἰσχυροτέρα ἐστὶν ἡ πόλις, ἢ τοῖς τείχεσι. Καὶ ὁ Κῦρος, Ταῦτα μὲν, ἔφη,

4

5

ὦ

ὦ Χρυσάντα, ἐῶμεν, ὅσα προεῖλω ἐπὶ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως· διαμετρησαμένας δὲ χρὴ ὡς τάχιστα τὸ μέρ(ος) ἕκαστον ἡμῶν, ὀρύσσειν τάφρον ὡς πλατυτάτην καὶ βαθυτάτην, ὅπως ὑπεκκρίσεων ἡμῖν τῶν φυλάκων
6 δέοι. Οὕτω δὴ κύκλῳ διαμετρήσας περὶ τὸ τεῖχ(ος), ἀπολιπὼν ὅσον τύρσεσι μεγάλαις ἀπὸ τᾶ ποταμᾶ, ὤρυσσεν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τᾶ τείχεος τάφρον ὑπερμεγέθη, καὶ τὴν γῆν ἀνέβαλλον πρὸς ἑαυτάς. Καὶ πρῶτον μὲν πύργες ἐπὶ τῷ ποταμῷ ᾠκοδόμει, φοίνικι θεμελιώσας ἐκ μέσων, ἢ πλεθριαίοις· (εἰσὶ γὰρ καὶ μείζονες, ἢ τοσοῦτοι τὸ μῆκ(ος) περφυκότες, καὶ γὰρ δὴ πιεζόμενοι οἱ φοίνικες ὑπὸ βάρεος ἄνω κυρτοῦνται, ὥσπερ οἱ ὄγκοι οἱ κανθήλιοι) τάτας δ' ὑπετίθετο τάτας ἕνεκα, ὅπως ὀτιμάλιστα ἔοικοι πολιορκήσειν παρασκευαζομένῳ, ὡς, εἰ καὶ διαφύγοι ὁ ποταμὸς εἰς τὴν τάφρον, μὴ ἀνέλοιτες πύργες. Ἄνισγε δὲ καὶ ἄλλας πολλὰς πύργες ἐπὶ τῆς ἀμβολαίδ(ος) γῆς, ὅπως ὀτιπλεῖτα φυλακτήρια εἴη. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίευν· οἱ δὲ ἐν τῷ τείχει
7 κατεγέλων τῆς πολιορκίας, ὡς ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια πλέον, ἢ εἰκοσιν ἐτῶν. Ἀνύσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρ(ος), τὸ στράτευμα κατέναμεν εἰς δώδεκα μέρη, ὡς μῆνα τᾶ ἐνιαυτᾶ ἕκαστον τὸ μέρ(ος) φυλάξον. Οἱ δ' αὖ Βαβυλώνιοι, ἀνύσαντες ταῦτα, πολὺ ἔτι μᾶλλον κατεγέλων, ἐννοέμενοι, εἰ σφᾶς Φρύγες καὶ Λύκιοι καὶ Ἄραβιοι καὶ Καππαδόκαι φυλάξοιεν, ἅς σφισιν ἐνόμιζον πάντας εὐμενεστέρως εἶναι, ἢ Πέρσας. Καὶ αἱ μὲν τάφροι ἤδη ὀρωρυγμέναι ἦσάν.

Ὁ δὲ Κῦρ(ος), ἐπειδὴ ἑορτὴν τοιαύτην ἐν Βαβυλῶνι ἔπεσεν εἶναι, ἐν ᾗ πάντες Βαβυλώνιοι ὅλην τὴν νύκτα

κίνεσι

πίνουσι καὶ κωμάζουσιν, ἐν ταύτῃ, ἐπειδὴ τάχιστα συνεσκότασε, λαβὼν πολλοὺς ἀνθρώπους, ἀνεστόμωσε τὰς τάφρους τὰς πρὸν τὸν ποταμόν. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς τάφρους ἐχώρει ἐν τῇ νυκτί· ἡ δὲ διὰ τῆς πόλεως τοῦ ποταμοῦ ὁδὸς πορεύσιμος ἀνθρώποις ἐγίγνετο. Ὡς δὲ τὸ τοῦ ποταμοῦ οὕτως ἐπορσύνετο, παρηγγύησεν ὁ Κῦρος Πέρσαις χιλιάρχοις καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων, εἰς δύο ἄγοντας τὴν χιλιοστὺν παρεῖναι πρὸς αὐτὸν, τοὺς δ' ἄλλους συμμάχους κατ' ἐρὰν τούτων ἕπεσθαι, ᾗπερ πρόσθεν τεταγμένους. Οἱ μὲν δὴ παρῆσαν· ὁ δὲ, καταβιβάσας εἰς τὸ ξηρὸν τοῦ ποταμοῦ τοὺς ὑπηρέτας καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας, ἐκέλευσε σκέψασθαι, εἰ πορεύσιμον εἴη τὸ ἔδαφος τοῦ ποταμοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν, ὅτι πορεύσιμον εἴη, ἐνταῦθα δὴ, συγκαλέσας τοὺς ἡγεμόνας τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων, ἔλεξε τοιάδε· 8

Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ποταμὸς ἡμῖν παρακεχώρηκε τῆς εἰς τὴν πόλιν ὁδοῦ· ἡμεῖς δὲ θαῤῥοῦντες εἰσίωμεν εἴσω, ἐννοούμενοι, ὅτι οὗτοι, ἐφ' οὓς νῦν πορευσόμεθα, ἐκεῖνοί εἰσιν, οὓς ἡμεῖς καὶ συμμάχους πρὸς ἑαυτοῖς ἔχοντας, καὶ ἐγρηγορότας ἅπαντας καὶ νήφοντας, καὶ ἐξωπλισμένους καὶ συντεταγμένους ἐνικῶμεν· νῦν δ' ἐπ' αὐτοὺς ἴωμεν, ἐν ᾧ πολλοὶ μὲν αὐτῶν καθεύδουσι, πολλοὶ δ' αὐτῶν μεθύουσι, πάντες δὲ ἀσύντακτοί εἰσιν· ὅταν δὲ καὶ αἴσθωνται ἡμᾶς ἔνδον ὄντας, πολὺ ἂν ἔτι μᾶλλον, ἢ νῦν, ἀχρεῖοι ἔσονται, ὑπὸ τοῦ ἐκπεπλῆχθαι. Εἰ δέ τις τοῦτο ἐννοεῖται, ὃ δὴ λέγεται φοβερὸν εἶναι τοῖς εἰς πόλιν εἰσιοῦσι, μὴ ἐπὶ τὰ τέγη ἀναβάντες βάλωσιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, τοῦτο μάλιστα θαῤῥεῖτε· ἢν γὰρ 9

ἐναβῶσί τινες ἐπὶ τὰς οἰκίας, ἔχομεν σύμμαχον θεὸν Ἥφαιστον. Εὔφλεκτα δὲ τὰ πρόθυρα αὐτῶν, φοίνικι μὲν αἱ θύραι πεποιημέναι, ἀσφάλτῳ δὲ ὑπεκκαύματι κεχρισμέναι. Ἡμεῖς δ' αὖ πολλὴν δᾷδα ἔχομεν, ἢ ταχὺ πολὺ πῦρ τέξεται, πολλὴν δὲ πίτταν καὶ συππεῖον, ἃ ταχὺ παρακαλεῖ πολλὴν φλόγα· ὥστε ἀνάγκην εἶναι, ἢ φεύγειν ταχὺ τὰς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, ἢ ταχὺ κατακεκαῦσθαι. Ἀλλ' ἄγετε, λαμβάνετε ὅπλα· ἡγήσομαι δὲ ἐγὼ σὺν τοῖς θεοῖς. Ὑμεῖς δ', ἔφη, ὦ Γωβάτα καὶ Γωβρύα, δείκνυτε τὰς ὁδούς· ἴσε γάρ· ὅταν δὲ ἐντὸς γενώμεθα, τὴν ταχίστην ἄγετε ἐπὶ τὰ βασίλεια. Καὶ μήν, ἔφασαν οἱ ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν, εἰ εἶεν ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τῶν βασιλείων· ἐν κώμῳ γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα εἶναι τῇδε τῇ νυκτί. Φυλακῇ μέντοι πρὸ τῶν πυλῶν ἐντευξόμεθα· ἔσι γὰρ ἀεὶ τεταγμένη. Οὐκ ἂν ἀμελεῖν δέοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀλλ' ἰέναι, ἵνα ἀπαρασκεύους ὡς μάλιστα λάβωμεν τοὺς ἄνδρας.

10 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐρρήθη, ἐπορεύοντο· τῶν δὲ ἀπαντώντων οἱ μὲν ἀπέθνησκον παιόμενοι, οἱ δ' ἔφευγον πάλιν εἴσω, οἱ δ' ἐβόων. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν συνεβόων αὐτοῖς, ὡς κωμασταὶ ὄντες καὶ αὐτοὶ καὶ ἰόντες ἢ ἐδύναντο ὡς τάχιστα ἐπὶ τοῖς βασιλείοις ἐγίνοντο. Καὶ οἱ μὲν σὺν τῷ Γωβρύᾳ καὶ Γαδάτᾳ τεταγμένοι κεκλεισμένας εὑρίσκουσι τὰς πύλας τῶν βασιλείων· οἱ δ' ἐπὶ τὰς φύλακας ταχθέντες ἐπισπίπτουσιν αὐτοῖς πίνουσι πρὸς φῶς πολύ, καὶ εὐθὺς ὡς πολέμιοι ἐχρῶντο αὐτοῖς. Ἰσχὺς δὲ κραυγὴ καὶ κλύπη ἐγίγνετο, αἰσθόμενοι δὲ ἔνδον τῶν θορύβων, πελεύσαν-

τες

τοῦ τε βασιλέως σκέψασθαι, τί εἴη τὸ πρᾶγμα, ἐνθέσει τινες ἀνοίξαντες τὰς πύλας. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν 11
Γαδάταν ὡς εἶδον τὰς πύλας χαλάσασας, εἰσπίπτουσι, καὶ τοῖς πάλιν φεύγουσιν εἴσω ἐφεπόμενοι, καὶ παίοντες ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ ἤδη ἑστηκότα αὐτὸν καὶ ἐσπασμένον, ὃν εἶχεν, ἀκινάκην εὑρίσκουσι. Καὶ τέτον μὲν οἱ σὺν Γαδάτᾳ καὶ Γωβρύᾳ πολλοὶ ἐχειρῶντο· καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δὲ ἀπέθνησκον, ὁ μὲν, προβαλλόμενός τι, ὁ δὲ, φεύγων, ὁ δέ γε καὶ ἀμυνόμενος, ὅτῳ ἐδύνατο. Ὁ δὲ Κῦρος διέπεμπε τὰς τῶν ἱππέων τάξεις κατὰ τὰς ὁδὰς· καὶ προεῖπεν, ἃς μὲν ἔξω λαμβάνοιεν κατακαίνειν, τὰς δ' ἐν τοῖς οἰκίαις κηρύττειν τὰς Συρισὶ ἐπισαμένας ἔνδον μένειν· εἰ δέ τις ἔξω ληφθείη, ὅτι θανατώσοιτο. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίεν.

Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας ἦκον καὶ θεὰς μὲν πρῶτον προσεκύνεν, ὅτι τετιμωρημένοι ἦσαν τὸν ἀνόσιον βασιλέα, ἔπειτα δὲ Κύρε κατεφίλεν καὶ χεῖρας καὶ πόδας, πολλὰ δακρύοντες ἅμα χαρᾷ καὶ εὐφραινόμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἤσθοντο οἱ τὰς 12
ἄκρας ἔχοντες ἁλωκυῖάν τε τὴν πόλιν καὶ τὸν βασιλέα τεθνηκότα, παραδιδόασι καὶ τὰς ἄκρας. Ὁ δὲ Κῦρος τὰς μὲν ἄκρας εὐθὺς παρελάμβανε, καὶ φρουράρχας τε καὶ φρουρὰς εἰς ταύτας ἀνέπεμπε· τὰς δὲ τεθνηκότας θάπτειν ἐφῆκε τοῖς προσήκουσι· τὰς δὲ κήρυκας κηρύττειν ἐκέλευσεν, ἀποφέρειν πάντας τὰ ὅπλα Βαβυλωνίους· ὅπῃ δὲ ληφθήσοιτο ὅπλα ἐν οἰκίᾳ, προηγόρευον, ὡς πάντες οἱ ἔνδον ἀποθανοῦνται. Οἱ μὲν δὴ ἀπέφερον· ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα μὲν εἰς τὰς

ἄκρας κατέθετο, ὡς εἴη ἕτοιμα, εἴ τί ποτε δέοι χρῆσθαι.
13 Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, πρῶτον μὲν τοὺς μάγους
καλέσας, ὡς δορυαλώτου τῆς πόλεως οὔσης, ἀκροθίνια
τοῖς θεοῖς καὶ τεμένη ἐκέλευσεν ἐξελεῖν· ἐκ τούτου δὲ καὶ
οἰκίας διεδίδου καὶ ἀρχεῖα τούτοις, ὥσπερ κοινωνοὺς ἐνό-
μιζε τῶν καταπεπραγμένων· οὕτω διένειμεν, ὥσπερ
ἐδέδοκτο, τὰ κράτιστα τοῖς ἀρίστοις. Εἰ δέ τις οἴοιτο
μεῖον ἔχειν, διδάσκειν προσιόντα ἐκέλευε. Προεῖπε
δὲ, Βαβυλωνίους μὲν τὴν γῆν ἐργάζεσθαι, καὶ τοὺς
δασμοὺς ἀποφέρειν, καὶ θεραπεύειν τούτους, οἷς ἕκαστοι
αὐτῶν ἐδόθησαν· Πέρσας δὲ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας, καὶ
τῶν συμμάχων, ὅσοι μένειν ᾑροῦντο παρ' αὐτῷ, ὡς
δεσπότας ὧν ἔλαβον προηγόρευε διαλέγεσθαι.
14 Ἐκ δὲ τούτου ἐπιθυμῶν ὁ Κῦρος ἤδη κατασκευά-
σασθαι, καὶ αὐτὸς, ὡς βασιλεῖ ἡγεῖτο πρέπειν, ἔδοξεν
αὐτῷ τοῦτο σὺν τῇ τῶν φίλων γνώμῃ ποιῆσαι, ὡς
ὁτιήκιστα ἂν ἐπιφθόνως σπάνιός τε καὶ σεμνὸς φανείη.
Ὧδε οὖν ἐμηχανᾶτο τοῦτο· ἅμα τῇ ἡμέρᾳ στὰς, ὅπου
ἐδόκει ἐπιτήδειον εἶναι, προσεδέχετο τὸν βουλόμενον
λέγειν τι, καὶ ἀποκρινόμενος ἀπέπεμπεν. Οἱ δ' ἄν-
θρωποι, ὡς ἔγνωσαν, ὅτι προσδέχοιτο, ἧκον ἀμήχανοι
τὸ πλῆθος· καὶ ὠθουμένων περὶ τοῦ προσελθεῖν, μη-
χανή τε πολλὴ καὶ μάχη ἦν. Οἱ δὲ ὑπηρέται ὡς
15 ἠδύναντο διακρίναντες, προσίεσαν. Ὁπότε δέ τις καὶ
τῶν φίλων διωσάμενος τὸν ὄχλον προφανείη, προτεί-
νων ὁ Κῦρος τὴν χεῖρα προσήγετο αὐτοὺς, καὶ οὕτως
ἔλεγεν· Ἄνδρες φίλοι, περιμένετε, ἕως τὸν ὄχλον διωσώ-
μεθα· ἔπειτα δὲ καθ' ἡσυχίαν συγγενησόμεθα. Οἱ
μὲν δὴ φίλοι περιέμενον, ὁ δ' ὄχλος πλείων καὶ πλείων
ἐπέῤῥει,

ἐπέῤῥει, ἕως παρέφθασεν ἑσπέρα γενομένη, πρὶν τοῖς φίλοις αὐτὸν σχολάσαι καὶ συγγενέσθαι. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος λέγει· Ἄρα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, νῦν μὲν καιρὸς διαλυθῆναι· αὔριον δὲ πρωῒ ἔλθετε· καὶ γὰρ ἐγὼ βούλομαι ὑμῖν τι διαλεχθῆναι. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ φίλοι, ἄσμενοι ᾤχοντο ἀποθέοντες, δίκην δεδωκότες ὑπὸ πάντων τῶν ἀναγκαίων. Καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Κῦρος παρῆν εἰς τὸ αὐτὸ 16
χωρίον· ἀνθρώπων δὲ πολὺ πλεῖον πλῆθος περιειστήκει, βουλομένων προσιέναι, καὶ πολὺ πρότερον, ἢ οἱ φίλοι παρῆσαν. Ὁ οὖν Κῦρος περιστησάμενος τῶν ξυστοφόρων Περσῶν κύκλον μεγαν, εἶπε μηδένα παριέναι, ἢ τοὺς φίλους τε καὶ ἄρχοντας τῶν Περσῶν τε καὶ τῶν συμμάχων. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον αὐτοὶ, ἔλεξεν ὁ Κῦρος αὐτοῖς τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς μὲν θεοῖς οὐδὲν ἂν ἔχοιμεν μέμψασθαι, τὸ μὴ οὐχὶ μέχρι τοῦδε πάντα, ὅσα εὐχόμεθα, καταπεπραχέναι· εἰ μέντοι τοιοῦτον ἔσται τὸ μεγάλα πράσσειν, ὥστε μὴ οἷόν τε εἶναι, μήτε ἀμφ' αὐτὸν σχολὴν ἔχειν, μήτε μετὰ τῶν φίλων εὐφρανθῆναι, ἐγὼ μὲν χαίρειν ταύτην τὴν εὐδαιμονίαν κελεύω. Ἐνενοήσατε γὰρ, ἔφη, καὶ χθὲς δήπου, ὅτι ἕωθεν ἀρξάμενοι ἀκούειν τῶν προσιόντων, οὐκ ἐλήξαμεν πρόσθεν ἑσπέρας· καὶ νῦν ὁρᾶτε τούτους, καὶ ἄλλους πλείονας τῶν χθὲς παρόντων, ὡς πράγματα ἡμῖν παρέξοντας. Εἰ οὖν τις τούτοις ὑφέξει ἑαυτὸν, λογίζομαι μικρὸν μέν τι ὑμῖν μέρος ἐμοῦ μετεσόμενον, μικρόν δέ τι ἐμοὶ ὑμῶν· ἐμαυτοῦ μέντοι σαφῶς οἶδ' ὅτι οὐδ' ὁτιοῦν μοι μετέσται. Ἔτι δ', ἔφη, καὶ ἄλλο ὁρῶ γελοῖον πρᾶγμα. Ἐγὼ

γὰρ δήπου ὑμῖν μὲν ὥσπερ εἰκὸς ἀνάκειμαι· τούτων δὲ
τῶν περιεστηκότων ἤ τινα ἢ ἀδένα οἶδα, καίτοι πάντες
ἅτε παρεσκευασμένοι εἰσίν, ὡς, ἢν νικῶσιν ὑμᾶς
ἀθλήσαντες, πρότερον ἃ βέλονται ὑμῶν παρ' ἐμοῦ διαπρα-
17 ξόμενοι. Ἐγὼ δὲ ἠξίουν τούτους, εἴ τίς τε ἐμοῦ δέοιτο,
θεραπεύειν ὑμᾶς τὰς ἐμὰς φίλας δεομένους προσ-
αγωγῆς. Ἴσως ἂν ἦν ἔποι τις, τί δῆτα οὐχ ἅτε ἐξ
ἀρχῆς παρεσκευασάμην, ἀλλὰ παρεῖχον ἐν τῷ μέσῳ
ἐμαυτόν. Ὅτι τὰ τοῦ πολέμου τοιαῦτα ἐγίγνωσκον
ὄντα, ὡς μὴ ὑστερίζειν δέον τὸν ἄρχοντα, μήτε τὰ εἰδέναι,
ἃ δεῖ, μήτε τὸ πράττειν, ἃ ἂν καιρὸς ᾖ· τοὺς δὲ σπανίως
ἰδεῖν στρατηγοὺς πολλοὺς ἐνόμιζον, ὧν δεῖ πραχθῆναι,
παριέναι. Νῦν δ' ἐπειδὴ ὁ φιλοπονώτατος πόλεμος
ἀναπέπαυται, δοκεῖ μοι καὶ ἡ ἐμὴ ψυχὴ ἀναπαύσεώς
τινος ἀξίως τυγχάνειν. Εἰς ἓν ἐμοῦ ἀπορούντος, ὅ τε
ἂν τύχοιμι ποιῶν, ὥστε καλῶς ἔχειν τά τε ἡμέτερα καὶ
τὰ τῶν ἄλλων, ὧν ἡμᾶς δεῖ ἐπιμελεῖσθαι, συμβου-
λευέτω τις, ὅτι ὀρθῶς συμφορώτατον.
18 Κῦρος μὲν οὕτως εἶπεν· ἀνίσταται δ' ἐπ' αὐτῷ Ἀρτά-
βαζος, ὁ συγγενὴς ποτε φήσας εἶναι, καὶ εἶπεν· Ἦ
καλῶς, ἔφη, ἐποίησας, ὦ Κῦρε, ἄρξας τοῦ λόγου.
Ἐγὼ γάρ, ἔτι νέος μὲν ὢν σου πάνυ ἀρξάμενος ἐπε-
θύμουν φίλος γενέσθαι, ὁρῶν δέ σε ἀδὲν δεόμενον ἐμοῦ,
κατώκνουν σοι προσιέναι. Ἐπεὶ δὲ ἔτυχές ποτε καὶ
ἐμοῦ δεηθείς, προθύμως ἐξαγγεῖλαι πρὸς Μήδους τὰ
παρὰ Κυαξάρου, ἐλογιζόμην, εἰ ταῦτα προθύμως σοι
συμβάλλοιμι, ὡς οἰκείός τέ τοι ἐσοίμην, καὶ ἐξέσοιτό
μοι, διαλέγεσθαί σοι, ὁπόσον ἂν χρόνον βουλοίμην. Καὶ
ἐκεῖνα μὲν δὴ ἐπράχθη, ὥστέ σε ἐπαινεῖν. Μετὰ δὲ
τοῦτο

τῶτο Ἀρκάνιοι μὲν πρῶτοι φίλοι ἡμῖν ἐγένοντο, καὶ μάλα πειθῶσι συμμάχων· ὥστε μονονὲκ ἐν ταῖς ἀγκάλαις περιφέρομεν αὐτὲς ἀγαπῶντες. Μετὰ δὲ τῶτο, ἐπεὶ ἔάλω τὸ πολέμιον στρατόπεδον, ἔκ, οἶμαι, σχολή σοι ἦν ἀμφ' ἐμὲ ἔχειν· καὶ ἐγώ σοι συνεγίνωσκον. Ἐκ δὲ τότε Γωβρύας ἡμῖν φίλ☞ ἐγένετο, καὶ ἐγὼ ἔχαιρον· καὶ αὖθις Γαδάτας· καὶ δὴ ἔργον σε ἦν μεταλαβεῖν. Ἐπεί γε μέντοι καὶ Σάκαι καὶ Καδάσιοι σύμμαχοι ἐγεγέννητο, θεραπεύειν ἀκότως ἔδει τότες· καὶ γὰρ ἔτοί σε ἐθεράπευον. Ὡς δ' ἤλθομεν πάλιν, ἔνθεν ὡρμήθημεν, ὁρῶν σε ἀμφ' ἵππες ἔχοντα, ἀμφ' ἅρματα, ἀμφὶ μηχανὰς, ἡγέμην, ἐπεὶ ἀπὸ τότε σχολάσαις, τότε σε καὶ ἀμφ' ἐμὲ ἔξειν σχολήν. Ὡς γε μέντοι ἦλθεν ἡ δεινὴ ἀγγελία, τὸ πάντας ἀνθρώπες ἐφ' ἡμᾶς συλλέγεδαι, ἐγίγνωσκον, ὅτι ταῦτα μέγιστα ἄη· εἰ δὲ ταῦτα καλῶς γένοιτο, εὖ ἤδη ἐδόκεν ἐδέναι, ὅτι πολλὴ ἔσοιτο ἀφθονία τῆς ἐμῆς καὶ τῆς σῆς συνεσίας. Καὶ νῦν δὴ νενικήκαμέν τε τὴν μεγάλην μάχην, καὶ Σάρδεις καὶ Κροῖσον ὑποχείριον ἔχομεν, καὶ Βαβυλῶνα ἡρήκαμεν, καὶ πάντας κατεστράμμεθα· καὶ μὰ τὸν Μίθρην ἐγώ τοι ἐχθὲς, εἰ μὴ πολλοῖς διεπύκλευσα, ἔκ ἄν σοι ἐδυνάμην προσελθεῖν. Ἐπεί γε μέντοι ἐδεξιώσω με, καὶ παρὰ σοὶ ἐκέλευσας μένειν, ἤδη περιβλεπ☞ ἦν, ὅτι μετὰ σὲ ἄσιτ☞ καὶ ἄποτ☞ διημέρευον. Νῦν ἔν, εἰ μὲν ἔσαί πη, ὅπως οἱ πλάστε ἄξιοι γεγενημένοι πλεῖστόν σε μέρ☞ μεθέξομεν· εἰ δὲ μὴ, πάλιν αὖ ἐγὼ ἐθέλω παρὰ σὲ ἐξαγγέλλειν ἀπιέναι πάντας ἀπὸ σέ, πλὴν ἡμῶν τῶν ἐξ ἀρχῆς φίλων. Ἐπὶ τότῳ ἐγέλασε μὲν ὁ Κῦρ☞ καὶ ἄλλοι πολλοί.

Χρυσάντας δὲ ἀνέστη ὁ Πέρσης, καὶ ἔλεξεν ὧδε·

19 Ἀλλὰ τὸ μὲν πρόσθεν, ὦ Κῦρε, εἰκότως ἐν τῷ φανερῷ σαυτὸν παρεῖχες, δι' ἅ τε αὐτὸς εἶπες, καὶ ὅτι οὐχ ἡμᾶς σοι μάλιστα ἦν θεραπευτέον. Ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἕνεκα παρῆμεν· τὸ δὲ πλῆθος ἀνακτᾶσθαι ἔδει ἐκ παντὸς τρόπου, ὅπως ὁτιήδιστα συμπονεῖν καὶ συγκινδυνεύειν ἡμῖν ἐθέλοιεν. Νῦν δ' ἐπειδὴ οὐχ οὕτω τρόπου μόνον ἔχεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνακτᾶσθαι δύνασαι, οὓς καιρὸς εἴη, ἤδη καὶ οἰκίας σε τυχεῖν ἄξιον· ἢ τί ἀπολαύσαις ἂν τῆς ἀρχῆς, εἰ μόνος ἄμοιρος εἴης ἑστίας, ὅ ἔτε ὁσιώτερον χωρίον ἐν ἀνθρώποις, ὅτε ἥδιον, ὅτε οἰκειότερόν ἐστιν οὐδέν; Ἔπειτα δ', ἔφη, οὐκ ἂν οἴει καὶ ἡμᾶς αἰσχύνεσθαι, εἰ σὲ μὲν ὁρῶμεν ἔξω καρτεροῦντα, αὐτοὶ δ' ἐν οἰκίαις εἴημεν, καὶ σοῦ δοκοίημεν πλεονεκτεῖν; Ἐπεὶ δὲ Χρυσάντας ταῦτα ἔλεξε, συνηγόρευον αὐτῷ κατὰ ταῦτα πολλοί.

20 Ἐκ τούτου δὴ εἰσέρχεται εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τὰ ἐκ Σάρδεων χρήματα ἐνταῦθ' οἱ ἄγοντες ἀπέδοσαν. Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ὁ Κῦρος, πρῶτον μὲν Ἑστίᾳ ἔθυσεν, ἔπειτα Διὶ βασιλεῖ, καὶ εἴ τινι ἄλλῳ θεῷ οἱ μάγοι ἐξηγοῦντο. Ποιήσας δὲ ταῦτα, τὰ ἄλλα ἤδη ἤρχετο διοικεῖν.

Ἐννοῶν δὲ τὸ αὐτοῦ πρᾶγμα, ὅτι ἐπιχειροίη μὲν ἄρχειν πολλῶν ἀνθρώπων, παρασκευάζοιτο δὲ οἰκεῖν ἐν πόλει τῇ μεγίστῃ τῶν φανερῶν, αὕτη δὲ οὕτως ἔχοι αὐτῷ, ὡς ἂν πολεμιωτάτη γένοιτο ἀνδρὶ πόλις· ταῦτα δὴ λογιζόμενος, φυλακῆς περὶ τὸ σῶμα ἡγήσατο δεῖσθαι. Γνοὺς δ', ὅτι οὐδαμοῦ ἄνθρωποι εὐχειρωτότεροί εἰσιν, ἢ ἐν σίτοις καὶ ποτοῖς καὶ λουτρῷ καὶ

κοίτῃ

κοίτῃ καὶ ὕπνῳ, ἐσκόπει, τίνως ἂν ἐν τούτοις περὶ
ἑαυτὸν πιστότατος ἔχοι. Ἐνόμιζε δὲ, μὴ ἂν γενέσθαι 21
ποτὲ πιστὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἄλλου μᾶλλον φιλήσει τὴν
τῆς φυλακῆς δεομένην. Τὰς μὲν ἓν ἔχοντας παῖδας
ἢ γυναῖκας συναρμοζούσας, ἢ παιδικὰ, ἔγνω φύσει
συνηναγκάσθαι ταῦτα μάλιστα φιλεῖν· τὰς δὲ εὐνούχους
ὁρῶν πάντων τούτων τερομένους, ἡγήσατο τούτους ἂν περὶ
πλείστου ποιεῖσθαι, οἵτινες δύνανται πλουτίζειν μάλιστα
αὐτούς, καὶ βοηθεῖν, εἴ τι ἀδικοῖντο, καὶ τιμᾶν
περιάπλειν αὐτοῖς· τούτους δὲ εὐεργετοῦντα ὑπερβάλ-
λειν αὐτὸν ἀδύνατα ἡγεῖτο δύνασθαι. Πρὸς δὲ τούτοις,
ἄδοξοι ὄντες οἱ εὐνοῦχοι παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις,
καὶ διὰ τοῦτο δεσπότου ἐπικούρου προσδέονται· ἀδεὴς
γὰρ ἂν ἦν, ὅστις ἐκ ἂν ἀξιώσειεν εὐνούχου πλέον ἔχειν
ἐν παντὶ, εἰ μή τι ἄλλο κρεῖττον ἀπείργοι· δεσπότῃ
δὲ πιστὸν ὄντα ἀδεὲς κωλύει πρωτεύειν καὶ τὸν εὐνοῦχον.
Ὃ δ' ἂν μάλιστά τις οἰηθείη, ἀνάλκιδας τοὺς εὐνούχους 22
γίγνεσθαι, ἀδὲ τοῦτο ἐφαίνετο αὐτῷ. Ἐτεκμαίρετο δὲ
καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ζώων, ὅτι οἵ τε ὑβρισταὶ ἵπποι
ἐκτεμνόμενοι, τοῦ μὲ δάκνειν καὶ ὑβρίζειν ἀποπαύον-
ται, πολεμικοὶ δὲ ἀδὲν ἧττον γίγνονται· οἵ τε ταῦροι
ἐκτεμνόμενοι, τοῦ μὲν μέγα φρονεῖν καὶ ἀπειθεῖν
ὀφίενται, τοῦ δ' ἰσχύειν καὶ ἐργάζεσθαι ἐ στερίσκοντας·
καὶ οἱ κύνες δὲ ὡσαύτως, τοῦ μὲν ἀπολείπειν τοὺς
δεσπότας ἀποπαύονται ἐκτεμνόμενοι, φυλάττειν δὲ
καὶ εἰς θήραν ἀδὲν κακίους γίγνονται. Καὶ οἵ γε
ἄνθρωποι ὡσαύτως ἠρεμέστεροι γίγνονται, στερισκό-
μενοι ταύτης τῆς ἐπιθυμίας, ἐ μέντοι ἀμελέστεροί γε
τῶν προσκοσμούντων, ἀδ' ἧσσόν τι ἱππικοὶ, ἀδὲ ἧσσόν

23 τι ἀκοντιστικοὶ, οὐδὲ ἧσσον φιλότιμοι. Κατάδηλοι δὲ γίγνονται ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς θήραις, ὅτι ἔσωζον τὸ φιλόνεικον ἐν ταῖς ψυχαῖς. Τοῦ δὲ πιστοὶ εἶναι, ἐν τῇ φθορᾷ τῶν δεσποτῶν μάλιστα βάσανον ἐδίδοσαν. οὐδένες γὰρ πιστότερα ἔργα ἐπεδείκνυντο ἐν ταῖς δεσποτικαῖς συμφοραῖς τῶν εὐνούχων. Εἰ δέ τι ἄρα τῆς τοῦ σώματος ἰσχύος μειοῦσθαι δοκοῦσιν, ὁ σίδηρος ἂν ἰσοῖ τοὺς ἀσθενεῖς ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς ἰσχυροῖς. Ταῦτα δὴ γιγνώσκων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν θυρωρῶν, πάντας τοὺς περὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα
24 θεραπευτῆρας, ἐποιήσατο εὐνούχους. Ἡγησάμενος δὲ οὐχ ἱκανὴν εἶναι τὴν φυλακὴν ταύτην πρὸς τὸ πλῆθος τῶν δυσμενῶς ἐχόντων, ἐσκόπει, τίνας τῶν ἄλλων ἂν πιστοτάτους περὶ τὸ βασίλειον φύλακας λάβοι. Εἰδὼς οὖν Πέρσας τοὺς οἴκοι, κακοβιωτάτους μὲν ὄντας διὰ πενίαν, ἐπιπονώτατα δὲ ζῶντας διὰ τὴν τῆς χώρας τραχύτητα, καὶ διὰ τὸ αὐτουργοὺς εἶναι, τούτους ἐνόμιζε μάλιστ' ἂν ἀγαπᾶν τὴν παρ' ἑαυτῷ δίαιταν. Λαμβάνει οὖν τούτων μυρίους δορυφόρους, οἳ κύκλῳ μὲν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐφύλαττον περὶ τὰ βασίλεια, ὁπότε ἐπὶ χώρας εἴη· ὁπότε δὲ ἐξίοι που, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τεταγμένοι ἐπορεύοντο. Νομίσας δὲ, καὶ Βαβυλῶνος ὅλης φύλακας δεῖν εἶναι ἱκανοὺς, εἴτ' ἐπιδημῶν αὐτὸς τυγχάνοι, εἴτε καὶ ἀποδημῶν, κατέστησε καὶ ἐν Βαβυλῶνι φρουροὺς ἱκανούς· μισθὸν δὲ καὶ τούτοις Βαβυλωνίους ἔταξε παρέχειν, βουλόμενος αὐτοὺς ὡς ἀμηχανωτάτους εἶναι, ὅπως ὁτιταπεινότατοι καὶ εὐκαθεκτότατοι εἶεν. Αὕτη μὲν δὴ περὶ αὐτόν τε φυλακὴ καὶ ἡ ἐν Βαβυλῶνι τότε κατασταθεῖσα, καὶ νῦν ἔτι οὕτως ἔχουσα διαμένει.

Σκο-

Σκοπῶν δ', ὅπως ἂν καὶ ἡ πᾶσα ἀρχὴ κατέχοιτο, καὶ 25
ἄλλη ἔτι προσγίγνοιτο, ἡγήσατο, τὰς μισθοφόρους
τάξεις ἐκ τοσούτου βελτίονας τῶν ὑπηκόων εἶναι, ὅσον
ἐλάττονας· τὰς δ' ἀγαθὰς ἄνδρας ἐγίγνωσκε συνεκτέον
εἶναι, οἵπερ σὺν τοῖς θεοῖς τὸ κρατεῖν παρέχον, καὶ
ἐπιμελητέον, ὅπως μὴ ἀνήσωσι τὴν τῆς ἀρετῆς ἄσκη-
σιν. Ὅπως δὲ μὴ ἐπιτάττειν αὐτοῖς δοκοίη, ἀλλὰ
γνόντες καὶ αὐτοὶ ταῦτα ἄριστα εἶναι, ἕτως ἐμμένοιεν
τε καὶ ἐπιμελοῖντο τῆς ἀρετῆς, συνέλεξε τὰς τε ὁμοτί-
μους καὶ πάντας, ὁπόσοι ἐπικαίριοι ἦσαν, καὶ ἀξιο-
χρεώτατοι αὐτῷ ἐδόκουν κοινωνοὶ εἶναι καὶ πόνων καὶ
ἀγαθῶν. Ἔπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε·

Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς μὲν θεοῖς μεγί- 26
στη χάρις, ὅτι ἔδοσαν ἡμῖν τυχεῖν, ὧν ἐνομίζομεν ἄξιοι
εἶναι. Νῦν μὲν γὰρ δὴ ἔχομεν καὶ γῆν πολλὴν καὶ
ἀγαθὴν, καὶ οἵτινες ταύτην ἐργαζόμενοι θρέψουσιν
ἡμᾶς· ἔχομεν δὲ καὶ οἰκίας, καὶ ἐν ταύταις κατα-
σκευάς. Καὶ μηδείς γε ὑμῶν ἔχων ταῦτα νομισάτω
ἀλλότρια ἔχειν· νόμῳ γὰρ ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις αἰδιός
ἐστιν, ὅταν πολεμέντων πόλις ἁλῷ, τῶν ἑλόντων εἶναι
καὶ τὰ σώματα τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ χρήματα.
Οὔκουν ἀδικίᾳ γε ἕξετε, ὅ τι ἂν ἔχοιτε, ἀλλὰ φιλαν-
θρωπίᾳ ἂν ἀφαιρήσεσθε, ἤν τι ἑᾶτε ἔχειν αὐτούς.
Τὸ μέντοι ἐκ τῶνδε ἕτως ἐγὼ γιγνώσκω, ὅτι, εἰ μὲν
τρεψόμεθα ἐπὶ ῥᾳδιουργίαν καὶ τὴν τῶν κακῶν ἀνθρώ-
πων ἡδυπάθειαν (οἳ νομίζουσι τὸ μὲν πονεῖν ἀθλιώτα-
τον, τὸ δὲ ἀπόνως βιοτεύειν ἡδυπάθειαν) ταχὺ ἡμᾶς
φημι ὀλίγοι ἀξίους ἡμῶν αὐτοῖς ἔσεσθαι, καὶ ταχὺ πάν-
των τῶν ἀγαθῶν ἐρήσεσθαι. Οὐ γάρ τοι τὸ ἀγα-

θὸς

θεὸς ἄνδρας γενέσθαι, τοῦτο ἀρκεῖ, ὥστε καὶ διατελεῖν ὄντας ἀγαθούς, ἢν μή τις αὐτοῖς διὰ τέλους ἐπιμελῆται· ἀλλὰ ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ἀμεληθεῖσαι φαύλου ἄξιαι γίγνονται, καὶ τὰ σώματά γε αὐτὰ εὖ ἔχοντα, ὁπόταν τις αὐτὰ ἀνῇ ἐπὶ ῥᾳδιουργίαν, πονήρως πάλιν ἔχει· οὕτω καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀλκή, ὁπόταν τις αὐτῶν ἀνῇ τὴν ἄσκησιν, ἐκ τούτου εἰς τὴν πονηρίαν πάλιν τρέπεται. Οὔκουν δεῖ μέλειν, φὴς, ἐπὶ τὸ αὐτίκα ἡδὺ προϊέναι αὐτούς. Μέγα μὲν γάρ, οἶμαι, ἔργον καὶ τὸ ἀρχὴν καταπρῶξαι, πολὺ δ' ἔτι μεῖζον, τὸ λαβόντα διασώσασθαι. Τὸ μὲν γὰρ λαβεῖν πολλοῖς τῷ τόλμαν μόνον παραχρημένῳ ἐγένετο· τὸ δὲ λαβόντα κατέχειν, ἐκείνου τοῦτο ἄνευ σωφροσύνης, καὶ ἄνευ ἐγκρατείας, καὶ ἄνευ πολλῆς ἐπιμελείας γίγνεται. Ἆρ' οὖν γιγνώσκοντας, νῦν πολὺ μᾶλλον ἀσκεῖν τὴν ἀρετήν, ἢ πρὶν τάδε ταγαθὰ κτήσασθαι· εὖ εἰδότας, ὅτι, ὅταν πλεῖστά τις ἔχῃ, τότε πλεῖστοι καὶ φθονεῖσι καὶ ἐπιβουλεύουσι καὶ πολέμιοι γίγνονται, ἄλλως τε κἂν παρ' ἀκόντων τά τε κτήματα καὶ τὴν θεραπείαν, ὥσπερ ἡμεῖς, ἔχῃ. Τοὺς μὲν δὴ θεοὺς οἰέσθαι χρὴ σὺν ἡμῖν ἕσεσθαι· οἱ γὰρ ἐπιβουλεύσαντες ἀδίκως ταῦτα ἔχομεν, ἀλλ' ἐπιβουλευθέντες ἐτιμωρησόμεθα. Τὸ μέντοι μετὰ τοῦτο κράτιστον, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευαστέον· τοῦτο δέ ἐστι, τὸ βελτίονας ὄντας τῶν ἀρχομένων, ἄρχειν ἀξίους. Θάλπεσι μὲν δὴ καὶ ψύχεσι, καὶ σίτων καὶ ποτῶν, καὶ πόνων καὶ ὕπνου ἀνάγκη καὶ τοῖς δήλοις μεταδιδόναι· μεταδιδόντας γε μέντοι παρῶσθαι δεῖ ἐν τούτοις πρῶτον βελτίονας αὐτῶν φαίνεσθαι. Πολεμικῆς δ' ἐπιστήμης καὶ μελέτης παντάπασιν ἐ μετα-

δοτέον

φαυλοτέον τούτοις, ἔστινας ἐργάτας τε ἡμετέρας καὶ δασμοφόρους βαλόμεθα κτήσασθαι, ἀλλ' αὐτὰς δεῖ τούτοις τοῖς ὠσκήμασι πλουσιωτεῖν, γιγνώσκοντας, ὅτι ἐλευθερίας ταῦτα ὄργανα καὶ εὐδαιμονίας οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπέδειξαν· καὶ ὥσπερ γε ἐκείνας τὰ ὅπλα ἀφῃρήμεθα, ἵνα ἡμῶν αὐτὰς δεῖ μὴ τῶν ὅπλων ποτ' ἐρήμας γίγνεσθαι, εὖ εἰδότας, ὅτι τοῖς ἀεὶ ἐγγυτάτω τῶν ὅπλων ἦσι, τούτοις καὶ οἰκειότατά ἐστιν, ἃ ἂν βάλωνται. Εἰ δέ τις τοιαῦτα ἐννοεῖται, τί δῆτα ἡμῖν ὄφελος καταπράξει, ἃ ἐπεθυμήσαμεν, εἰ ἔτι δήσει καρτερεῖν καὶ πεινῶντας καὶ διψῶντας καὶ ἐπιμελομένας καὶ πονοῦντας; ἐκεῖνο δεῖ καταμαθεῖν, ὅτι τοσούτῳ τἀγαθὰ μᾶλλον εὐφραίνει, ὅσῳ ἂν μᾶλλον προπονήσας τις ἐπ' αὐτὰ ἀπίοι· (οἱ γὰρ πόνοι ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς) ἄνευ δὲ τοῦ δεόμενον τυγχάνειν τινὸς, ἀδὲν ἂν οὕτω πολυτελῶς παρασκευασθείη ἂν, ὥσθ' ἡδὺ εἶναι. Εἰ δὲ, ὧν μὲν μάλιστα ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦσιν, ὁ δαίμων ἡμῖν ταῦτα συμπαρεσκεύακεν, ὡς δ' ἂν ἥδιστα ταῦτα φαίνοιτο, αὐτός τις αὐτῷ ταῦτα παρασκευάσει, ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ τοσούτῳ πλουσιώτερος ἔσται τῶν ἐνδεεστέρων βίου, ὅσῳ πεινήσας τῶν ἡδίστων σίτων τεύξεται, καὶ διψήσας τῶν ἡδίστων ποτῶν ἀπολαύσεται, καὶ δεηθεὶς ἀναπαύσεως, ἥδιστα ἀναπαύσεται. Ὧν ἕνεκά φημι χρῆναι νῦν ἐπιτηδῆναι ἡμᾶς εἰς ἀνδραγαθίαν, ὅπως τῶν τε ἀγαθῶν, ἧ ἄριστον καὶ ἥδιστον, ἀπολαύσωμεν, καὶ ὅπως τοῦ πάντων χαλεπωτάτου ἄπειροι γενώμεθα. Οὐ γὰρ τὸ μὴ λαβεῖν τὰ ἀγαθὰ ἔστω χαλεπὸν, ὥσπερ τὸ λαβόντα στερηθῆναι λυπηρόν. Ἐννοήσατε δὲ κἀκεῖνο, τίνα πρόφασιν ἔχοντες ἂν προειλόμεθα κακίονες, ἢ πρόσθεν, γενέσθαι. Πό-

τερον ὅτι ἄρχομεν; Ἀλλ' οὐ δήπου τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων πονηρότερον προσήκει εἶναι. Ἀλλ' ὅτι εὐδαιμονέστεροι δοκοῦμεν νῦν, ἢ πρότερον, εἶναι; Ἔπειτα τῇ εὐδαιμονίᾳ φήσει τις τὴν κακίαν ἐπιπρέπειν; Ἀλλ' ὅτι, ἐπεὶ κεκτήμεθα δούλους, τούτους κολάσομεν, ἢν πονηροὶ ὦσι; Καὶ τί προσήκει, αὐτὸν ὄντα πονηρὸν πονηρίας ἕνεκα, ἢ βλακείας, ἄλλους κολάζειν; Ἐννοεῖτε δ' ἔτι καὶ τοῦτο, ὅτι τρέφειν μὲν παρεσκευάσμεθα πολλοὺς καὶ τῶν ἡμετέρων οἴκων φύλακας καὶ τῶν σωμάτων· αἰσχρὸν δὲ πῶς οὐκ ἂν εἴη, εἰ δὴ ἄλλους μὲν δορυφόρους τῆς σωτηρίας οἰησόμεθα χρῆναι τυγχάνειν, αὐτοὶ δὲ ἡμῖν αὐτοῖς οὐ δορυφορήσομεν; Καὶ μὴν εὖ γε δεῖ εἰδέναι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλη φυλακὴ τοιαύτη, οἵα, αὐτόν τινα καλὸν καγαθὸν ὑπάρχειν· τοῦτο γὰρ δεῖ συμπαρομαρτεῖν· τῷ δ' ἀρετῆς ἐρήμῳ οὐδὲ ἄλλο καλῶς ἔχειν οὐδὲν προσήκει. Τί οὖν φημι χρῆναι ποιεῖν, καὶ πῶ τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν, καὶ πῶ τὴν μελέτην ποιεῖσθαι; Οὐδὲν καινὸν, ὦ ἄνδρες, ἐρῶ· ἀλλ' ὥσπερ ἐν Πέρσαις ἐπὶ τοῖς ἀρχείοις οἱ ὁμότιμοι διάγουσιν, οὕτω καὶ ἡμᾶς φημι χρῆναι ἐνθάδε ὄντας τοὺς ὁμοτίμους πάντας, ἅπερ καὶ ἐκεῖ ἐπιτηδεύειν, καὶ ὑμᾶς γε ἐμὲ ὁρῶντας κατανοεῖν παρόντας, εἰ ἐπιμελόμενος, ὧν δεῖ, διάξω· ἐγώ τε ὑμᾶς κατανοῶν θεάσομαι, καὶ οὓς ἂν ὁρῶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐπιτηδεύοντας, τούτους τιμήσω. Καὶ τοὺς παῖδας δὲ, οἳ ἂν ἡμῖν γίγνωνται, ἐνθάδε παιδεύωμεν· αὐτοὶ γὰρ βελτίονες ἐσόμεθα, βουλόμενοι τοῖς παισὶν ὡς βέλτιστα παραδείγματα ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχειν· οἵ τε παῖδες, οὐδ' ἂν εἰ βούλοιντο, ῥᾳδίως πονηροὶ γένοιντο, αἰσχρὸν μὲν μηδὲν μήτε ὁρῶντες μήτε ἀκούοντες, ἐν δὲ καλοῖς καγαθοῖς ἐπιτηδεύμασι διημερεύοντες.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Η'.

ΚΥΡΟΣ μὲν δὴ οὕτως εἶπεν· ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Χρυ- Cap. I.
σάντας, καὶ εἶπεν ὧδε· Ἀλλὰ πολλάκις μὲν δή, ὦ ἄνδρες, καὶ ἄλλοτε κατενόησα, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς ἀδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. Οἵ τε γὰρ πατέρες προνοοῦσι τῶν παίδων, ὅπως μήποτε αὐτοὺς τἀγαθὰ ἐπιλείψει, Κῦρός τέ μοι δοκεῖ νῦν συμβουλεύειν, ἡμῖν, ἐφ' ὧν μάλιστ' ἂν εὐδαιμονοῦντες διατελοῖμεν. Ὃ δέ μοι δοκεῖ ἐνδεέστερον, ἢ ὡς ἐχρῆν, δηλῶσαι, τοῦτο ἐγὼ παράσομαι τὰς μὴ ἐδότας διδάξαι. Ἐννοήσατε γὰρ δή, τίς ἂν πόλις πολεμία ὑπὸ μὴ πεθομένων ἁλοίη; τίς δ' ἂν φιλία ὑπὸ μὴ πεθομένων διαφυλαχθείη; ποῖον δ' ἂν ἀπειθούντων στράτευμα νίκης τύχοι; πῶς δ' ἂν μᾶλλον ἐν μάχαις ἡτιῶντο ἄνθρωποι, ἢ ἐπειδὰν ἄρξωνται ἰδίᾳ ἕκαστοι περὶ τῆς αὑτοῦ σωτηρίας βελεύεσθαι; τί δὲ ἂν ἄλλο ἀγαθὸν τελεθείη ὑπὸ τῶν μὴ πεθομένων τοῖς κρείττοσι; ποῖαι δὲ πόλεις νομίμως ἂν οἰκηθεῖεν; ἢ ποῖοι οἶκοι σωθείησαν; πῶς δ' ἂν νῆες, ὅποι δεῖ, ἀφίκοιντο; Ἡμεῖς δὲ, ἃ νῦν ἀγαθὰ ἔχομεν, διὰ τί ἄλλο μᾶλλον κατεπράξαμεν, ἢ διὰ τὸ πείθεσθαι τῷ ἄρχοντι; Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ταχὺ μὲν, ὅποι δέοι, παρεγιγνόμεθα, ἀθρόοι τε τῷ ἄρχοντι ἑπόμενοι, ἀνυπόστατοι ἦμεν, τῶν δ' ἐπιταχθέντων ἀδὲν ἡμιτελὲς κατελείπομεν. Εἰ τοίνυν μέγιστον ἀγαθὸν τὸ πειθαρχεῖν φαίνεται εἰς τὸ κατορθοῦν τἀγαθὰ, εὖ ἴστε, ὅτι αὐτὸ τοῦτο καὶ εἰς τὸ διασώ-

διασώζειν, ἃ δεῖ, μέγιστον ἀγαθόν ἐστι. Καὶ πρόσθεν μὲν δὴ πολλοὶ ἡμῶν ἦρχον, ἐκεῖνος δ' ἤρχομεν· νῦν δὲ κατεσκευάσθε ἅπαντες οἱ παρόντες, ὥστε ἄρχεσθε οἱ μὲν πλεόνων, οἱ δὲ μειόνων. Ὥσπερ τοίνυν αὐτοὶ ἀξιώσετε ἄρχειν τῶν ὑφ' ὑμῖν, ἅτω καὶ αὐτοὶ παθώμεθα, οἷς ἂν ἡμῖν καθήκοι. Τοσοῦτον δὲ διαφέρειν ἡμᾶς δεῖ τῶν ἄλλων, ὅσον οἱ μὲν ἄλλοι ἅπαντες τοῖς δεσπόταις ὑπηρετοῦσιν· ἡμᾶς δὲ, ἅπερ ἀξιοῦμεν ἐλεύθεροι εἶναι, ἑκόντας δεῖ ποιεῖν, ὅ τι πλείστε ἄξιον φαίνεται εἶναι. Εὑρήσετε δὲ, ἔφη, καὶ ἔνθα ἄνευ μοναρχίας πόλις οἰκεῖται, τὴν μάλιστα τοῖς ἄρχουσιν ἐθέλουσαν πείθεσθαι, ταύτην ἥκιστα τῶν πολεμίων ἀναγκαζομένην ὑπακούειν. Παρῶμέν τε ἔν, ὥσπερ Κῦρος κελεύει, ἐπὶ τοῦτε τὸ ἀρχεῖον, ἀσκῶμέν τε, ἐν ὧν μάλιστα δυνησόμεθα κατέχειν, ἃ δεῖ, παρέχωμέν τε ἡμᾶς αὐτὰς χρῆσθαι Κύρῳ, ὅ τι ἂν δέῃ. Καὶ τάττο γὰρ εὖ εἰδέναι χρὴ, ὅτι ἃ μὴ δύνηται Κῦρος εὑρεῖν, ὅ τι αὐτῷ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ χρήσεται, ἡμῖν δὲ ἔ· ἐπείπερ τά γε αὐτὰ ἡμῖν συμφέρει, καὶ οἱ αὐτοί εἰσιν ἡμῖν πολέμιοι.

2 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπε Χρυσάντας, ἅτω δὴ καὶ ἄλλοι ἀνίσαντο πολλοὶ καὶ Περσῶν καὶ τῶν συμμάχων συνερῶντες· καὶ ἔδοξε τὰς ἐντίμους ἀεὶ παρεῖναι ἐπὶ θύρας, καὶ παρέχειν αὐτὰς χρῆσθαι, ὅ τι βάλητα, ἕως ἂν ἀφίῃ Κῦρος. Ὡς δὲ τότε ἔδοξεν, ἅτω καὶ νῦν ἔτι ποιῶσιν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες· θεραπεύκσι τὰς τῶν ἀρχόντων θύρας. Ὡς δ' ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται Κῦρος κατασησάμενος εἰς τὸ διαφυλάττειν ἑαυτῷ τε καὶ Πέρσαις τὴν ἀρχὴν, ταῦτα καὶ οἱ μετ' ἐκεῖνον βασιλεῖς νόμιμα ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι ποιοῦντες.

ποιῆντες. Οὕτω δ' ἔχει καὶ ταῦτα, ὥσπερ καὶ τἄλλα· ὅταν μὲν ὁ ἐπισάτης βελτίων γένηται, καθαρώτερον τὰ νόμιμα πράττεται· ὅταν δὲ χείρων, φαυλότερον. Ἐφοίτων μὲν ἂν ἐπὶ τὰς θύρας Κύρου οἱ ἔντιμοι σὺν τοῖς ἵπποις καὶ ταῖς ἁρμάξαις, συνδόξαν πᾶσι τοῖς ἀρίστοις τῶν συγκατασκευαμένων τὴν ἀρχήν. Κῦρος δ' ἐπὶ 3
μὲν τἄλλα καθίστη ἄλλους ἐπιμελητάς, καὶ ἦσαν αὐτῷ καὶ προσόδων ἀποδεκτῆρες, καὶ δαπανημάτων δοτῆρες, καὶ ἔργων ἐπισάται, καὶ κλημάτων φύλακες, καὶ τῶν εἰς τὴν δίαιταν ἐπιτηδείων ἐπιμεληταί· καὶ ἵππων δὲ καὶ κυνῶν ἐπιμελητὰς καθίστη, ἃς ἐνόμιζε καὶ ταῦτα τὰ βοσκήματα βέλτιστ' ἂν παρέχειν αὐτῷ χρῆσθαι. Οὓς δὲ συμφύλακας τῆς εὐδαιμονίας οἱ ᾤετο χρῆναι ἔχειν, τάττει, ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται, ἐκέτι τάττει τὴν ἐπιμέλειαν ἄλλοις προσέταττεν, ἀλλ' αὐτὰ ἐνόμιζε τοῦτο ἔργον εἶναι. Ἠίδει γάρ, ὅτι, εἴ γε μάχης ποτὲ δεήσοι, ἐκ τούτων αὐτῷ καὶ παρασάτας καὶ ἐπισάτας λῃπλέον ἂν ἢ, σὺν οἷσπερ οἱ μέγιστοι κίνδυνοι· καὶ ταξιάρχους δὲ καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων ἐγίγνωσκεν ἐκ τούτων κατασκοπέον εἶναι. Εἰ δέοι δὲ καὶ στρατηγῶν τινα ἄνευ αὐτοῦ, ἤδει, ὅτι ἐκ τούτων πεμπλέον εἴη· καὶ πόλεων δὲ καὶ ὅλων ἐθνῶν φύλακας καὶ 4
σατράπας ἤδει, ὅτι τούτων τισὶ χρηστέον, καὶ πρέσβεις γε τούτων τινὰς πεμπλέον· ὅπερ ἐν τοῖς μεγίστοις ἡγεῖτο εἶναι εἰς τὸ ἄνευ πολέμου τυγχάνειν, ὧν δέοιτο. Μὴ ὄντων μὲν ἂν, οἷον δεῖ, δὶ ὧν αἱ μέγισται καὶ πλεῖσται πράξεις ἔμελλον εἶναι, κακῶς ἡγεῖτο τὰ αὐτὰ ἕξειν· εἰ δ' ἔτοι εἶεν, οἷς δέοι, πάντα ἐνόμιζε καλῶς ἕξεσθαι. Ἐνέθυ μὲν ἂν, ἔτω γνοὺς, εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν·

ἐνόμιζε δὲ τὴν αὐτὴν καὶ αὐτῷ ἄσκησιν εἶναι τῆς ἀρετῆς. Οὐ γὰρ ᾤετο οἷόν τε εἶναι, μὴ αὐτόν τινα ὄντα, οἷον δεῖ, ἄλλως παρορμᾶν ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα.

Ὡς δὲ ταῦτα διενοήθη, ἡγήσατο σχολῆς πρῶτον δεῖν, εἰ μέλλοι δυνήσεσθαι τῶν κρατίστων ἐπιμελεῖσθαι. Τὸ μὲν οὖν προσόδων ἀμελεῖν ἧκιστα οἷόν τε ἐνόμισεν εἶναι, προνοῶν, ὅτι πολλὰ τελεῖν ἀνάγκη ἔσοιτο εἰς μεγάλην ἀρχήν· τὸ δ' αὖ, πολλῶν κτημάτων ὄντων, ἀμφὶ ταῦτα αἰεὶ αὐτὸν ἔχειν, ἤδει, ὅτι ἀσχολίαν παρέξει τῆς τῶν ὅλων σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι. Οὕτω δὴ σκοπῶν, ὅπως ἂν τά τε οἰκονομικὰ καλῶς ἔχοι, καὶ ἡ σχολὴ γένοιτο, κατενόησέ πως τὴν στρατιωτικὴν σύνταξιν. Ὡς γὰρ τὰ πολλὰ δεκάδαρχοι μὲν δεκάδων ἐπιμέλονται, λοχαγοὶ δὲ δεκαδάρχων, χιλίαρχοι δὲ λοχαγῶν, μυριάρχοι δὲ χιλιάρχων· καὶ ὅτως ἀδεὴς ἀτημέλητος γίγνεται, ἀφ' ἧν πάνυ πολλαὶ μυριάδες ἀνθρώπων ὦσι· καὶ ὅταν ὁ στρατηγὸς βάλληται χρήσασθαί τι τῇ στρατιᾷ, ἀρκεῖ, ἢν τοῖς μυριάρχοις παραγγείλῃ. Ὥσπερ ἂν ταῦτα ἔχει, ὅτω καὶ ὁ Κῦρος συνεκεφαλαιώσατο τὰς οἰκονομικὰς πράξεις· ὥστε καὶ τῷ Κύρῳ ἐγένετο, ὀλίγοις διαλεγομένῳ, μηδὲ τῶν οἰκείων ἀτημελήτως ἔχειν· καὶ ἐκ τούτου ἧδη σχολὴν ἦγε πλείω, ἢ ἄλλως μιᾶς οἰκίας καὶ μιᾶς νεὼς ἐπιμελόμενος. Οὕτω δὴ κατασησάμενος τὰ αὐτᾶ, ἐδίδαξε καὶ τὰς περὶ αὐτὸν ταύτῃ τῇ κατασάσει χρῆσθαι. Τὴν μὲν δὴ σχολὴν ὅτω κατεσκευάσατο ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς περὶ αὐτόν.

Ἤρχετο

Ἤρχετο δ' ἐπιστατεῖν τοῦ οἴους δεῖ εἶναι τοὺς κοινῶ- 6
νας. Πρῶτον μὲν, ὁπόσοι ὄντες ἱκανοὶ ἄλλων ἐργα-
ζομένων τρέφεσθαι, μὴ παρεῖεν ἐπὶ τὰς θύρας,
τούτους ἐπεζήτει· νομίζων τοὺς μὲν παρόντας οὐκ ἂν
ἐθέλειν, οὔτε κακὸν, οὔτε αἰσχρὸν οὐδὲν ἂν πράττειν, καὶ διὰ
τὸ παρὰ ἄρχοντι εἶναι, καὶ διὰ τὸ εἰδέναι, ὅτι ὁρῶνται,
ὅ τι πράττοιεν, ὑπὸ τῶν βελτίστων· οἱ δὲ μὴ παρεῖεν,
τούτους ἡγεῖτο, ἢ ἀκρατείᾳ τινὶ, ἢ ἀδικίᾳ, ἢ ἀμελείᾳ
ἀπεῖναι. Τοῦτο οὖν πρῶτον ἡγησάμενος, προσηνάγκαζε
τοὺς τοιούτους παρεῖναι· τῶν γὰρ παρ' ἑαυτῷ μάλιστα
φίλων ἐκέλευσεν ἄν τινα ἀντιλαβεῖν τὰ τοῦ μὴ φοιτῶν-
τος, φάσκοντα λαμβάνειν τὰ ἑαυτοῦ. Ἐπεὶ οὖν τοῦτο
γένοιτο, ἧκον ἂν εὐθὺς οἱ στερόμενοι, ὡς ἠδικημένοι.
Ὁ δὲ Κῦρος πολὺν μὲν χρόνον οὐκ ἐσχόλαζε τοῖς τοι- 7
ούτοις ὑπακούειν· ἐπεὶ δὲ ἀκούσειεν αὐτῶν, πολὺν χρόνον
ἀνεβάλλετο τὴν διαδικασίαν. Ταῦτα δὲ ποιῶν ἡγεῖτο
προσεθίζεν αὐτοὺς θεραπεύειν, ἧττον δὲ ἐχθρῶς, ἢ
εἰ αὐτὸς κολάζων ἠνάγκαζε παρεῖναι. Εἷς μὲν διδα-
σκαλίας τρόπος ἦν αὐτῷ οὗτος τοῦ παρεῖναι· ἄλλος
δὲ, τὸ τὰ ῥᾷστα καὶ κερδαλεώτατα τοῖς παροῦσι προσ-
τάττειν· ἄλλος δὲ, τὸ μηδέν ποτε τοῖς ἀποῦσι νέμειν.
Ὁ δὲ δὴ μέγιστος τρόπος τῆς ἀνάγκης ἦν, εἴ τις τούτων
μηδενὸς ὑπακούοι, ἀφελόμενος ἂν τοῦτον, ἃ ἔχοι, ἄλλῳ
ἐδίδου, ὃν ᾤετο δύνασθαι ἂν ἐν τῷ δέοντι παρεῖναι· καὶ
οὕτως ἐγίγνετο αὐτῷ φίλος χρήσιμος ἀντὶ ἀχρήστου.
(Ἐπιζητεῖ δὲ καὶ ὁ νῦν βασιλεὺς, ἤν τις ἀπῇ, οἷς
παρεῖναι καθήκει) Τοῖς μὲν δὴ μὴ παροῦσιν οὕτω
προσεφέρετο.

8 Τοὺς δὲ παρέχοντας ἑαυτοὺς ἐνόμισε μάλιστ' ἂν ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ παρορμᾶν ἔργα, ἐπείπερ ἄρχων ἦν αὐτῶν, εἰ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπιδεικνύειν παρῆιτο τοῖς ἀρχομένοις πάντων μάλιστα κεκοσμημένον τῇ ἀρετῇ. Ἀιθάνεσθαι μὲν γὰρ ἐδόκει, καὶ διὰ τοὺς γραφομένους νόμους βελτίους γιγνομένους ἀνθρώπους· τὸν δὲ ἀγαθὸν ἄρχοντα, βλέποντα νόμον ἀνθρώποις ἐνομίζειν, ὅτι καὶ τάξιν ἱκανός ἐστι, καὶ ὁρᾶν τὸν ἀτακτοῦντα καὶ κολάζειν. Οὕτω δὴ γιγνώσκων, πρῶτον μὲν τὰ περὶ τὰς θεὰς μᾶλλον ἐπεδείκνυεν ἑαυτὸν ἐκπονοῦντα ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐπειδὴ εὐδαιμονέστερος ἦν. Καὶ τότε πρῶτον κατεστάθησαν οἱ μάγοι ὑμνεῖν τε ἀεὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τὰς θεὰς, καὶ θύειν ἀνὰ ἑκάστην ἡμέραν, οἷς οἱ μάγοι θεοῖς ἔπρεπεν. Οὕτω δὴ τὰ τότε κατασταθέντα ἔτι καὶ νῦν διαμένει παρὰ τῷ ἀεὶ ὄντι βασιλεῖ. Ταῦτα ἓν πρῶτον ἐμιμοῦντο αὐτὸν καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, νομίζοντες καὶ αὐτοὶ εὐδαιμονέστεροι ἔσεσθαι, ἢν θεραπεύωσι τὰς θεὰς, ὥσπερ ὁ εὐδαιμονέστατός τε ὢν καὶ ἄρχων· καὶ Κύρῳ δ' ἂν ἡγοῦντο ταῦτα ποιοῦντες ἀρέσκειν.

9 Ὁ δὲ Κῦρος τὴν τῶν μετ' αὐτοῦ εὐσέβειαν καὶ ἑαυτῷ ἀγαθὸν ἐνόμιζε, λογιζόμενος, ὥσπερ οἱ πλεῖν ἁρμένοι μετὰ τῶν εὐσεβῶν μᾶλλον, ἢ μετὰ τῶν ἠσεβηκέναι τι δοκούντων. Πρὸς δὲ τούτοις ἐλογίζετο, εἰ πάντες οἱ κοινωνοῦντες θεοσεβεῖς εἶεν, ἦτλον ἂν αὐτοὺς ἐθέλειν περί τε ἀλλήλους ἀνόσιόν τι ποιεῖν καὶ περὶ αὐτὸν, εὐεργέτης νομίζων εἶναι τῶν κοινώνων. Ἐμφανίζων δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο, μηδένα μήτε φίλον ἀδικεῖν, μήτε σύμμαχον, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἰσχυρῶς ὁρῶν,

ὁρῶν, μᾶλλον καὶ τοὺς ἄλλους ᾤετ' ἂν τῶν μὲν αἰ-
σχρῶν κερδῶν ἀπέχεσθαι, διὰ τοῦ δικαίου δ' ἐθέλειν
πορίζεσθαι. Καὶ αἰδοῦς δ' ἂν ἡγεῖτο μᾶλλον πάν-
τας ἐμπιπλάναι, εἰ αὐτὸς φανερὸς εἴη πάντας οὕτως
αἰδούμενος, ὡς μήτ' εἰπεῖν ἂν μήτε ποιῆσαι μηδὲν αἰ-
σχρόν. Ἐτεκμαίρετο δὲ τοῦτο οὕτως ἕξειν ἐκ τοῦδε· μὴ 10
γὰρ ὅτι ἄρχοντα, ἀλλὰ καὶ οὓς οὐ φοβοῦνται, μᾶλλον
τοὺς αἰδουμένους αἰδοῦνται τῶν ἀναιδῶν οἱ ἄνθρωποι· καὶ
γυναῖκας δὲ, ἃς ἂν αἰδουμένας αἰσθάνωνται, ἀνται-
δεῖσθαι μᾶλλον ἐθέλουσιν ὁρῶντες. Τὸ δ' αὖ πείθε-
σθαι οὕτω μάλιστ' ἂν ᾤετο ἔμμονον εἶναι τοῖς περὶ αὐ-
τὸν, εἰ τοὺς ἀπροφασίστως πειθομένους φανερὸς εἴη μᾶλ-
λον τιμῶν τῶν τὰς μεγίστας ἀρετὰς καὶ ἐπιπονωτά-
τας δοκούντων παρέχεσθαι. Γιγνώσκων δ' οὕτω καὶ
ποιῶν διετέλει. Καὶ σωφροσύνην δ' αὐτοῦ ἐπιδεικνὺς 11
μᾶλλον ἐποίει καὶ ταύτην πάντας ἀσκεῖν. Ὅταν γὰρ
ὁρῶσιν, ᾧ μάλιστα ἔξεστιν ὑβρίζειν, τοῦτον σωφρονοῦντα,
οὕτω μᾶλλον οἵ γε ἀσθενέστεροι ἐθέλουσιν οὐδὲν ὑβριστι-
κὸν ποιοῦντες φανεροὶ εἶναι. Διῄρει δὲ αἰδὼ καὶ σωφρο-
σύνην τῇδε, ὡς τοὺς μὲν αἰδουμένους, τὰ ἐν τῷ φανερῷ
αἰσχρὰ φεύγοντας· τοὺς δὲ σώφρονας, καὶ τὰ ἐν τῷ
ἀφανεῖ. Καὶ ἐγκράτειαν δὲ οὕτω μάλιστ' ἂν ᾤετο ἀσκεῖ-
σθαι, εἰ αὐτὸς ἐπιδεικνύοι ἑαυτὸν μὴ ὑπὸ τῶν παραυ-
τίκα ἡδονῶν ἑλκόμενον ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ προ-
πονεῖν ἐθέλοντα πρῶτον σὺν τῷ καλῷ τῶν εὐφροσυ-
νῶν. Τοιγαροῦν τοιοῦτος ὢν ἐποίησεν ἐπὶ ταῖς θύραις
πολλὴν μὲν τῶν χειρόνων εὐταξίαν, ὑπεικόντων τοῖς
ἀμείνοσι, πολλὴν δ' αἰδὼ καὶ εὐκοσμίαν πρὸς ἀλλή-
λους. Ἐπέγνως δ' ἂν ἐκεῖ οὐδένα οὔτε ὀργιζόμενον κραυ-

γῆ, οὔτε χαίροντα ὑβριστικῶς γέλωτι ἄλλα ἰδὼν ἂν αὐτοὺς ἡγήσω τῷ ὄντι εἰς κάλλος ζῆν. Τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες καὶ ὁρῶντες ἐπὶ θύραις διῆγον.

12 Τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν, ὅσπερ ἀσκεῖν ταῦτα ᾤετο χρῆναι· ταύτην ἡγάμενος καὶ ὅλως ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην. Καὶ γὰρ ἐπόχας ἐν παντοδαποῖς χωρίοις αὕτη μάλιστα ἀποδείκνυσι, διὰ τὸ θηρίοις φεύγουσιν ἕπεσθαι· καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων ἐνεργοὺς αὕτη μάλιστα ἀπεργάζεται, διὰ τὴν τοῦ λαμβάνειν φιλοτιμίαν καὶ ἐπιθυμίαν. Καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ καὶ πόνους, καὶ ψύχη καὶ θάλπη, καὶ λιμοὺς καὶ δίψος δύναθαι φέρειν, ἐνταῦθα μάλιστα προσείθιζε τοὺς κοινωνούς. Καὶ νῦν δ' ἔτι βασιλεὺς, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ
13 βασιλέα, ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν. Ὅτι μὲν ἦν ἂν ᾤετο προσήκειν ἑθενὶ ἀρχῆς, ὅσις μὴ βελτίων εἴη τῶν ἀρχομένων, καὶ τοῖς προειρημένοις πᾶσι δῆλον· καὶ ὅτι, ἅτως ἀσκοῦντες περὶ ἑαυτὸν, πολὺ μάλιστα αὐτὸς ἐξεπόνει καὶ τὴν ἐγκράτειαν, καὶ τὰς πολεμικὰς τέχνας καὶ τὰς μελέτας. Καὶ γὰρ ἐπὶ θήραν τὰς μὲν ἄλλας ἐξῆγεν, ὁπότε μὴ μέναν ἀνάγκη τις εἴη· αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε ἀνάγκη εἴη, οἴκοι ἐθήρα τὰ ἐν τοῖς παραδείσοις θηρία τρεφόμενα· καὶ ἅτε αὐτός ποτε, πρὶν ἰδρῶσαι, δεῖπνον ἤρεῖτο, ἅτε ἵπποις ἀγυμνάστοις σῖτον ἐνέβαλε· συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταύτην τὴν θήραν τὰς περὶ αὐτὸν σκηπτέχας. Τοιγαροῦν πολὺ μὲν αὐτὸς διέφερεν ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, πολὺ δὲ οἱ περὶ ἐκεῖνον, διὰ τὴν ἀεὶ μελέτην. Παράδειγμα μὲν δὴ τοιόνδε ἑαυτὸν παρείχετο. Πρὸς δὲ τέτῳ, καὶ τῶν

ἄλλων

ἄλλων ἔστινας μάλιστα ὁρμὴ τὰ καλὰ διώκοντας, τέτ-
τας καὶ δώροις καὶ ἀρχαῖς καὶ ἕδραις καὶ πάσαις τι-
μαῖς ἐγέραιρεν· ὥστε πολλὴν πᾶσι φιλοτιμίαν ἐνέβαλ-
λεν, ὅπως ἕκαστος ἄριστος φανήσοιτο Κύρῳ.

Καταμαθεῖν δὲ τὸ Κύρου δοκῶ μοι, ὡς ἐ τούτῳ μό- 14
νῳ ἐνόμιζε χρῆναι τὰς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων διαφέ-
ρειν, τῷ βελτίονας αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ καταγοη-
τεύειν ᾤετο χρῆναι αὐτές. Στολὴν τε γὰρ εἵλετο τὴν
Μηδικὴν αὐτός τε φορεῖν, καὶ τὰς κοινωνὰς ταύτην
ἔπεισεν ἐνδύεσθαι· αὐτὴ γὰρ αὐτῷ συγκρύπτειν ἐδό-
κει, εἴ τίς τι ἐν τῷ σώματι ἐνδεὲς ἔχοι, καὶ κάλλίστας
καὶ μεγίστας ἐπιδεικνύναι τὰς φορέντας. Καὶ γὰρ τὰ
ὑποδήματα τοιαῦτα ἔχεσιν, ἐν οἷς μάλιστα λαθεῖν
ἔστι καὶ ὑποτιθεμένης τι, ὥστε δοκεῖν μείζως εἶναι, ἢ εἰσί.
Καὶ ὑποχρίεσθαι δὲ τὰς ὀφθαλμὰς προσίετο, ὡς
εὐοφθαλμότεροι φαίνοιντο, ἢ εἰσί· καὶ ἐντρίβεσθαι, ὡς
εὐχροώτεροι ὁρῷντο, ἢ πεφύκασιν. Ἐμελέτησε δὲ καὶ
ὡς μηδὲ πλύοντες, μηδὲ ἀπομυττόμενοι φανεροὶ εἶεν·
μηδὲ μεταστρεφόμενοι ἐπὶ θέαν μηδενὸς, ὡς ἐδὲν θαυ-
μάζοντες. Πάντα δὲ ταῦτα ᾤετο φέρειν τι εἰς τὸ δυσ-
καταφρονητοτέρους φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις. Οὓς 15
μὲν δὴ ἄρχειν ᾤετο χρῆναι δὲ ἑαυτὲ, ἕτω κατεσκεύα-
σε καὶ μελέτῃ, καὶ τῷ σεμνῶς προεστάναι αὐτῶν· ἓς
δ' αὖ κατεσκεύαζεν εἰς τὸ δεδιέναι, τάτας ἅτε μελε-
τᾶν τῶν ἐλευθερίων πόνων ἐδένα παρώρμα, ἅτε ὅπλα
κεκτῆσθαι ἐπέτρεπεν· ἐπεμελεῖτο δ', ὅπως μήτε
ἄσιτοι, μήτε ἄποτοί ποτε ἔσοιντο, ἐλευθερίων ἕνεκα με-
λετημάτων. Καὶ γὰρ ὁπόταν ἐλαύνοιεν τὰ θηρία
τοῖς ἱππεῦσιν εἰς τὰ πεδία, φέρεσθαι σῖτον εἰς θήρην
τάτοις

τάτοις ἐπέτρεπε, τῶν δὲ ἐλευθέρων ἀδενί· καὶ ὁπότε πορεία εἴη, ἦγεν αὐτὰς πρὸς τὰ ὕδατα, ὥσπερ τὰ ὑποζύγια. Καὶ ὁπότε δὲ ὥρα εἴη ἀρίστε, ἀνέμενεν αὐτὰς, ἔς' ἂν φάγοιέν τι, ὡς μὴ βλιμιῶεν· ὥστε καὶ ἕτοι αὐτὸν, ὥσπερ οἱ ἄριστοι, πατέρα ἐκάλεν, ὅτι ἐπεμέλετο αὐτῶν, ὅπως ἀναμφιλόγως ἀεὶ ἀνθρώποδα διατελοῖεν. Τῇ μὲν δὴ ὅλῃ Περσῶν ἀρχῇ ἅτω τὴν ἀσφάλειαν κατεσκεύαζεν.

16 Ἑαυτῷ δὲ, ὅτι μὲν ἐκ ὑπὸ τῶν καταστραφέντων κίνδυνος εἴη παθεῖν τι, ἐχυρῶς ἐθάρρει· (καὶ γὰρ ἀνάλκιδας ἡγεῖτο εἶναι αὐτὰς, καὶ ἀσυντάκτους ὄντας ἑώρα, καὶ πρὸς τάτοις ἀδὲ ἐπλησίαζε τάτων ἀδεὶς αὐτῷ, ἅτε νυκτὸς, ἅτε ἡμέρας) ἃς δὲ κρατίστας τε ἡγεῖτο, καὶ ὡπλισμένας καὶ ἀθρόας ὄντας ἑώρα, καὶ τὰς μὲν αὐτῶν ἤδεα ἱππέων ἡγεμόνας ὄντας, τὰς δὲ, πεζῶν· πολλὰς δὲ αὐτῶν καὶ φρονήματα ἔχοντας ἠσθάνετο, ὡς ἱκανὰς ὄντας ἄρχειν· καὶ τοῖς φύλαξι δὲ αὐτᾶ ἕτοι μάλιστα ἐπλησίαζον, καὶ αὐτῷ δὲ Κύρῳ τάτων πολλοὶ πολλάκις συνεμίγνυσαν· (ἀνάγκη γὰρ ἦν, ὅτι καὶ χρῆσθαι ἔμελλεν αὐτοῖς) ὑπὸ τάτων ἂν καὶ κίνδυνος ἦν αὐτὸν μάλιστα παθεῖν τι κατὰ πολλὰς τρόπους. Σκοπῶν ἔν, ὅπως ἂν αὐτῷ καὶ τὰ ἀπὸ τάτων ἀκίνδυνα γένοιντο, τὸ μὲν περιελέσθαι αὐτῶν τὰ ὅπλα καὶ ἀπολέμους ποιῆσαι, ἀπεδοκίμασε, καὶ ἄδικον ἡγάμενος, καὶ κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς τᾶτο νομίζων· τὰ δ' αὖ μὴ προσίεσθαι αὐτὰς, καὶ τὸ ἀπιστᾶντα φανερὸν εἶναι, ἀρχὴν ἡγήσατο πολέμε· ἓν δ' ἀντὶ πάντων τάτων ἔγνω καὶ κράτιστον εἶναι πρὸς τὴν αὐτᾶ ἀσφάλειαν, καὶ κάλλιστον, εἰ δύναιτο ποιῆσαι τὰς κρατίστας ἑαυτῷ

μᾶλλον

μᾶλλον φίλες, ἢ ἀλλήλοις. Ὡς ἓν ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι δοκεῖ ἡμῖν ἐλθεῖν, τοῦτο πειρασόμεθα διηγήσασθαι.

Πρῶτον μὲν γὰρ διὰ παντὸς ἀεὶ τὸ χρόνῳ φιλανθρωπίαν τῆς ψυχῆς, ὡς ἠδύνατο μάλιστα, ἐνεφάνιζεν· ἡγούμενος, ὥσπερ ἐ ῥᾴδιόν ἐστι φιλεῖν τοὺς μισεῖν δοκοῦντας, ἀδ' εὐνοεῖν τοῖς κακοῦσι, οὕτω καὶ τοὺς γνωσθέντας, ὡς φιλοῦσι καὶ εὐνοοῦσιν, ἂν ἂν δύνασθαι μισεῖσθαι ὑπὸ τῶν φιλεῖσθαι ἡγεμένων. Ἕως μὲν οὖν χρήμασιν ἀδυνατώτερος ἦν εὐεργετεῖν, τῷ τε προνοεῖν τῶν συνόντων, καὶ τῷ προπονεῖν, καὶ τῷ συνηδόμενος μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς φανερὸς εἶναι, συναχθόμενος δὲ ἐπὶ τοῖς κακοῖς, τούτοις ἐπειρᾶτο τὴν φιλίαν θηρεύειν· ἐπεδὴ δὲ ἐγένετο αὐτῷ, ὥστε χρήμασιν εὐεργετεῖν, δοκεῖ ἡμῖν γνῶναι, πρῶτον μέν, ὡς εὐεργέτημα ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλες οὐδὲν ἐστιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς δαπάνης ἐπιχαριτώτερον, ἢ σίτων καὶ ποτῶν μετάδοσις. Τοῦτο δ' οὕτω νομίσας, πρῶτον μὲν ἐπὶ τὴν αὑτοῦ τράπεζαν συνέταξεν, ὅπως, οἷς αὐτὸς σιτοῖτο σίτοις, τούτοις ὅμοια ἀεὶ παρατίθοιτο αὐτῷ, ἱκανὰ πάμπολλοις ἀνθρώποις· ὅσα δὲ παρατεθείη, ταῦτα πάντα, πλὴν οἷς αὐτὸς καὶ οἱ σύνδειπνοι χρήσαιντο, διεδίδε, οἷς ἀεὶ βούλοιτο τῶν φίλων μνήμην ἐνδείκνυσθαι, ἢ φιλοφροσύνην. Διέπεμπε δὲ καὶ τούτοις, ὃς ἀγασθείη, ἢ ἐν φυλακαῖς, ἢ ἐν θεραπείαις, ἢ ἐν ἀσθενείαις πράξεσιν· ἐνσημαινόμενος τοῦτο, ὅτι ἐχὶ λανθάνοι χαρίζεσθαι βελόμενος. Ἔτίμα δὲ καὶ τῶν οἰκετῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης, ὁπότε τινὰ ἐπαινέσειε· καὶ τὸν πάντα δὲ σῖτον τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν αὑτοῦ τράπεζαν ἐπετίθετο, οἰόμενος, ὥσπερ καὶ τοῖς κυσὶν, ἐμποιεῖν

C. II. 2 3

εἶν τινα καὶ τᾶτο εὔνοιαν. Εἰ δὲ καὶ θεραπεύεσθαί τινας βάλοιτο τῶν φίλων ὑπὸ πολλῶν, καὶ τάτεις ἔπεμπεν ἀπὸ τραπέζης· καὶ νῦν γὰρ ἔτι, οἷς ἂν ὁρῶσι πεμπόμενα ἀπὸ τῆς βασιλέως τραπέζης, τούτους πάντες μᾶλλον θεραπεύεσι· νομίζοντες αὐτοὺς ἐντίμους εἶναι, καὶ ἱκανοὺς διαπράτειν, ἤν τι δέωνται. Ἔτι δὲ καὶ οὐ τούτων μόνον ἕνεκα τῶν εἰρημένων εὐφραίνει τὰ πεμπόμενα παρὰ βασιλέως, ἀλλὰ τῷ ὄντι καὶ ἡδονῇ πολὺ διαφέρει τὰ ἀπὸ τῆς βασιλέως τραπέζης.

4 Καὶ τᾶτο μέντοι ἔτως ἔχειν ἀδέν τι θαυμαστόν· ὥσπερ γὰρ καὶ ἄλλας τέχνας διαφερόντως ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν ἐξειργασμένας εἰσὶ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ παρὰ βασιλεῖ σῖτα πολὺ διαφερόντως ἐκπεπόνηται. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς μικραῖς πόλεσιν οἱ αὐτοὶ ποιῶσι κλίνην, θύραν, ἄροτραν, τράπεζαν· (πολλάκις δ' ὁ αὐτὸς ἔτι καὶ οἰκοδομεῖ, καὶ ἀγαπᾷ, ἢν καὶ ἔτως ἱκανὸς αὐτὸν τρέφειν ἐργοδότας λαμβάνῃ· ἀδύνατον γὰρ ἐν πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον πάντα καλῶς ποιεῖν) ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις πόλεσι, διὰ τὸ πολλὰς ἑκάστα δεῖσθαι, ἀρκεῖ καὶ μία ἑκάστῳ τέχνη εἰς τὸ τρέφεσθαι· πολλάκις δὲ οὐδ' ὅλη μία, ἀλλ' ὑποδήματα ποιεῖ ὁ μὲν ἀνδρεῖα, ὁ δὲ γυναικεῖα. Ἔστι δὲ, ἔνθα καὶ ὑποδήματα ὁ μὲν νευροῤῥαφῶν μόνον τρέφεται, ὁ δὲ, πλίζων. ὁ δὲ χιτῶνας μόνον συντέμνων, ὁ δὲ γε, τάτων οὐδὲν ποιῶν, ἀλλὰ συντιθεὶς ταῦτα. Ἀνάγκη ἓν, τὸν ἐν βραχυτάτῳ διατρίβοντα ἔργῳ, τᾶτον καὶ

5 ἄριστα διηναγκάσθαι τᾶτο ποιεῖν. Τὸ αὐτὸ δὲ τᾶτο πέπονθε καὶ τὰ ἀμφὶ τὴν δίαιταν. Ὧι μὲν γὰρ ὁ αὐτὸς κλίνην τρώννυσι, τράπεζαν κοσμεῖ, μάττει, ὄψα

ἅπαντα

ἄλλοτε ἀλλοῖα ποιεῖ, ἀνάγκη, οἶμαι, τέτῳ, ὡς ἂν ἕκαστον προχωρῇ, ἅτως ἔχειν· ὅπε δὲ ἱκανὸν ἔργον ἑνὶ ἕψειν κρέα, ἄλλῳ δὲ ἐπλᾶν, ἄλλῳ δὲ ἐχθὺν ἕψειν, ἄλλῳ ὁπλᾶν, ἄλλῳ ἄρτες ποιεῖν, καὶ μηδὲ τέτες παντοδαπὲς, ἀλλὰ ὀρκεῖ, ἂν ἓν εἶδος εὐδοκιμᾶν παράσχῃ· ἀνάγκη, οἶμαι, ταῦτα ἕτω ποιέμενα, πολὺ διαφερόντως ἐξεργάζεσθαι ἕκαστον. Τῇ μὲν δὴ τῶν σίτων θεραπείᾳ τοιαῦτα ποιῶν πολὺ ὑπερεβάλετο πάντας.

Ὡς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θεραπεύων πολὺ ἐκράτει, τᾶτο νῦν διηγήσομαι· πολὺ γὰρ διενεγκὼν ἀνθρώπων τῷ πλείσας προσόδες λαμβάνειν, πολὺ ἔτι πλέον διήνεγκε τῷ πλεῖσα ἀνθρώπων δωρεῖσθαι. Κατῆρξε μὲν ἓν τέτε Κῦρος· διαμένει δὲ ἔτι καὶ νῦν τοῖς βασιλεῦσιν ἡ πολυδωρία. Τίνι μὲν γὰρ φίλοι πλησιώτεροι ὄντες φανεροί, ἢ Περσῶν βασιλεῖ; Τίς δὲ κοσμῶν κάλλιον φαίνεται σολαῖς τὲς περὶ αὐτὸν, ἢ βασιλεύς; Τίνος δὲ δῶρα γιγνώσκεται, ὥσπερ ἕνα τῶν βασιλέως, ψέλια καὶ σρεπλοὶ καὶ ἵπποι χρυσοχάλινοι; οὐ γὰρ δὴ ἔξεσιν ἑκεῖ ταῦτα ἔχειν, ᾧ ἂν μὴ βασιλεὺς δῷ. Τίς δ' ἄλλος λέγεται δῶρον μεγέθει ποιεῖν, αἱρεῖσθαι αὐτὸν καὶ ἀντ' ἀδελφῶν καὶ ἀντὶ παίδων; Τίς δ' ἄλλος ἐδυνάσθη ἐχθρὲς, ἀπέχοντας πολλῶν μηνῶν ὁδὸν, τιμωρεῖσθαι, ὡς Περσῶν βασιλεύς; Τίς δὲ ἄλλος, καταρρεψάμενος ἀρχὴν, ὑπὸ τῶν ἀρχομένων πατὴρ καλούμενος ἀπέθανεν, ἢ Κῦρος; Τᾶτο δὲ τέκμαρ δῆλον ὅτι εὐεργετᾶντός ἐσι μᾶλλον, ἢ ἀφαιρεμένε. Κατεμάθομεν δὲ, ὡς καὶ τὲς βασιλέως καλεμένες ὀφθαλμὲς καὶ τὰ βασιλέως ὦτα

6

7

οὐκ

οὐκ ἄλλως ἐκτήσατο, ἢ τῷ δωρεῖσθαί τε καὶ τιμᾶν· τοὺς γὰρ ἀπαγγείλαντας, ὅσα καιρὸς αὐτῷ εἴη πεπύσθαι, μεγάλως εὐεργετῶν, πολλοὺς ἐποίησεν ἀνθρώπους καὶ ὠτακουστεῖν καὶ κατοπτεύειν, τί ἂν ἀγγείλαντες ὠφελήσειαν βασιλέα. Ἐκ τούτου δὴ καὶ πολλοὶ ἐνομίσθησαν βασιλέως ὀφθαλμοὶ, καὶ πολλὰ ὦτα. Εἰ δέ τις οἴεται, ἕνα αἱρετὸν εἶναι ὀφθαλμὸν βασιλεῖ, οὐκ ὀρθῶς οἴεται· ὀλίγα γὰρ εἷς ἂν ἴδοι καὶ εἷς ἀκούσειε· καὶ τοῖς ἄλλοις ὥσπερ ἀμελεῖν ἂν παραγγελλόμενον εἴη, εἰ ἑνὶ τοῦτο προστεταγμένον εἴη· πρὸς δὲ καὶ ὅντινα γιγνώσκοιεν ὀφθαλμὸν ὄντα, τοῦτον ἂν εἰδεῖεν, ὅτι φυλάττεσθαι δεῖ. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ τοῦ φάσκοντος ἀκοῦσαί τι, ἢ ἰδεῖν, ἄξιον ἐπιμελείας παντὸς βασιλεὺς ἀκούει. Οὕτω δὴ πολλὰ μὲν βασιλέως ὦτα, πολλοὶ δὲ ὀφθαλμοὶ νομίζονται· καὶ φοβοῦνται πανταχοῦ λέγειν τὰ μὴ σύμφορα βασιλεῖ, ὥσπερ αὐτοῦ ἀκούοντος, καὶ ποιεῖν, ἃ μὴ σύμφορα, ὥσπερ αὐτοῦ παρόντος. Οὔκουν ὅπως μνησθῆναι ἄν τις ἐτόλμησε πρός τινα περὶ Κύρου φλαῦρόν τι, ἀλλ' ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς πᾶσι καὶ ὠσὶ βασιλέως, τοῖς ἀεὶ παροῦσιν, οὕτως ἕκαστος διέκειτο. Τὸ δὲ οὕτω διακεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους πρὸς αὐτὸν, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ', ὅ τι ἄν τις αἰτιάσαιτο μᾶλλον, ἢ ὅτι μεγάλα ἤθελεν ἀντὶ μικρῶν εὐεργετεῖν.

8 Καὶ τῷ μὲν δὴ μεγέθει δώρων ὑπερβαλεῖν, πλουσιώτατον ὄντα, οὐ θαυμαστόν· τῇ δὲ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν φίλων βασιλεύοντα περιγενέσθαι, τοῦτο ἀξιολογώτερον. Ἐκεῖνος τοίνυν λέγεται κατάδηλος εἶναι μηδενὶ ἂν οὕτως αἰσχυνθεὶς ἡττώμενος, ὡς φίλων

θεραπείᾳ.

θεραπείας. Καὶ λόγου δὲ αὐτῷ ἀπομνημονεύεται, ὡς λέγοι, παραπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγαθοῦ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ· τόν τε γὰρ νομέα χρῆναι, ἔφη, εὐδαίμονα τὰ κτήνη ποιοῦντα, χρῆσθαι αὐτοῖς, (ἢ δὴ προβάτων εὐδαιμονία) τόν τε βασιλέα ὡσαύτως εὐδαίμονας πόλεις καὶ ἀνθρώπους ποιοῦντα, χρῆσθαι αὐτοῖς. Οὐδὲν ἦν θαυμαστὸν, εἴπερ ταύτην εἶχε τὴν γνώμην, τῷ φιλονείκως ἔχειν πάντων ἀνθρώπων θεραπείας περιγίγνεσθαι.

Καλὸν δὲ ἐπίδειγμα καὶ τοῦτο λέγεται Κῦρος ἐπιδεῖξαι Κροίσῳ, ὅτι ἐναθέτει αὐτὸν, ὡς διὰ τὸ πολλὰ διδόναι πένης ἔσοιτο, ἐξὸν αὐτῷ θησαυροὺς χρυσοῦ πλείστους ἑνί γε ἀνδρὶ ἐν τῷ οἴκῳ καταθέσθαι. Καὶ τὸν Κῦρον λέγεται ἐρέσθαι· Καὶ πόσα ἂν ἤδη οἴει μοι χρήματα εἶναι, εἰ συνέλεγον χρυσίον, ὥσπερ σὺ κελεύεις, ἐξ ὅτε ἐν τῇ ἀρχῇ εἰμι; Καὶ τὸν Κροῖσον εἰπεῖν, Πολύν τινα ἀριθμόν. Καὶ τὸν Κῦρον πρὸς ταῦτα, Ἄγε δὴ, φάναι, ὦ Κροῖσε, σύμπεμψον ἄνδρα σὺν Ὑστάσπου τούτῳ, ὅτῳ σὺ πιστεύεις μάλιστα. Σὺ δὲ, ὦ Ὑστάσπα, ἔφη, περιελθὼν πρὸς τοὺς φίλους, λέγε αὐτοῖς, ὅτι δέομαι χρυσίου πρὸς πρᾶξίν τινα· (καὶ γὰρ τῷ ὄντι προσδέομαι) καὶ κέλευε αὐτοὺς, ὁπόσα ἂν ἕκαστος δύναιτο, πορίσαι μοι χρήματα· γράψαντας δὲ καὶ κατασημηναμένους δοῦναι τὴν ἐπιστολὴν τῷ Κροίσου θεράποντι φέρειν. Ταῦτα δὲ, ὅσα ἔλεγε, καὶ γράψας καὶ σημηνάμενος, ἐδίδου τῷ Ὑστάσπου φέρειν πρὸς τοὺς φίλους· ἐνέγραψε δὲ πρὸς πάντας, καὶ Ὑστάσπαν ὡς φίλον αὐτοῦ δέχεσθαι. Ἐπεὶ δὲ περιῆλθε, καὶ ἤνεγκεν ὁ Κροίσου θεράπων τὰς ἐπιστολὰς, ὁ δὴ Ὑστάσπας εἶπεν·

9

10

Ὦ Κῦρε βασιλεῦ, καὶ ἐμοὶ ἤδη χρὴ ὡς πλεῖστα χρῆσθαι· πάμπολλα γὰρ ἔχων πάρεσμι δῶρα, διὰ τὰ σὰ γράμματα. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Εἰ μὲν τοίνυν καὶ σοὶ ἤδη θησαυρὸς ἡμῖν, ὦ Κροῖσε· τὰς δὲ ἄλλας κατιδὲ, καὶ λόγισαι, πόσα ἐστὶν ἕτοιμα χρήματα, ἢν τι δέωμαι χρῆσθαι. Λέγεται δὴ λογιζόμενος ὁ Κροῖσος πολλαπλάσια εὑρεῖν, ἢ ἔφη Κύρῳ ἂν εἶναι ἐν τοῖς
II θησαυροῖς ἤδη, εἰ συνέλεγεν. Ἐπεὶ δὲ τᾶτο φανερὸν ἐγένετο, εἰπεῖν λέγεται ὁ Κῦρος· Ὁρᾷς, φάναι, ὦ Κροῖσε, ὡς εἰσὶ καὶ ἐμοὶ θησαυροί; Ἀλλὰ σὺ μὲν κέλευέ με, παρ' ἐμοὶ αὐτὰς συλλέγοντα, φθονεῖσθαί τε δι' αὐτὰς καὶ μισεῖσθαι, καὶ φύλακας αὐτοῖς ἐφιστάντα μισθοφόρους τᾶτοις πιστεύειν· ἐγὼ δὲ, τὰς φίλας πλεῖστας ποιῶν, τᾶτες μοι νομίζω θησαυρὰς καὶ φύλακας ἅμα ἐμᾶ τε καὶ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν πιστοτέρας εἶναι, ἢ εἰ ξενικὰς μισθοφόρους ἐπεσηκόμην. Καὶ ἄλλο δέ σοι ἐρῶ· ἐγὼ γὰρ, ὦ Κροῖσε, ὁ μὲν οἱ θεοὶ ὄντες εἰς τὰς ψυχὰς τοῖς ἀνθρώποις, ἐποίησαν ὁμοίως πένητας πάντας, τᾶτα μὲν δὲ αὐτὸς δύναμαι περιγενέσθαι, ἀλλ' εἰμὶ ἄπλης καγὼ, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, χρημάτων· τῇ δέ γε μέντοι διαφέρειν μοι δοκῶ τῶν πλείστων, ὅτι οἱ μὲν, ἐπειδὰν τῶν ἀρκέντων περιτλᾶ κλήσωνται, τὰ μὲν αὐτῶν καταρύτλησι, τὰ δὲ κατασήπεσι, τὰ δὲ ἀριθμοῦντες καὶ μετρῶντες καὶ ἱστάντες καὶ διαφύλαττοντες καὶ φυλάτλοντες πράγματα ἔχσι, καὶ ὅμως ἔνδον ἔχοντες αὐτὰ ἅτε ἐσθίσι πλείω, ἢ δύνανται φέρειν, (διαῤῥαγεῖεν γὰρ ἄν) ἅτ' ἀμφιέννυται πλείω, ἢ δύνανται φέρειν, (ἀποπνιγεῖεν γὰρ ἄν) ἀλλὰ τὰ περιτλᾶ χρήματα πράγματα ἔχσιν. Ἐγὼ δὲ

ὑπηρετῶ

ὑπηρετῶ μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ ὀρέγομαι ἀεὶ πλεόνων· ἐπειδὰν δὲ κλήσωμαι, ἃ ἂν ἴδω περιττὰ ὄντα τῶν ἐμοὶ ἀρκέντων, τούτοις τὰς τ' ἐνδείας τῶν φίλων ἐξακέσμαι, καὶ πλουτίζων καὶ εὐεργετῶν ἀνθρώπους εὔνοιαν ἐξ αὐτῶν κλῶμαι καὶ φιλίαν, καὶ ἐκ τούτων καρπέσμαι ἀσφάλειαν καὶ εὔκλειαν· ἃ ἔστε κατασήπεται, ἔστε ὑπερπληρᾶντα λυμαίνεται· ἀλλὰ ἡ εὔκλεια, ὅσῳ ἂν πλείων ᾖ, τοσούτῳ καὶ μείζων καὶ καλλίων καὶ κρείττονα φέρειν γίγνεται, πολλάκις δὲ καὶ τὸς φέροντας αὐτὴν κρείττονς παρέχεται. Ὅπως δὲ καὶ τοῦτο εἰδῆς, ἔφη, ὦ Κροῖσε, ἐγὼ οὐ τοὺς πλοῦτον ἔχοντας, καὶ φυλάττοντας πλοῦτον, εὐδαιμονεστάτες ἡγοῦμαι· (οἱ γὰρ τὰ τείχη φυλάττοντες, ὅτως ἂν εὐδαιμονέστατοι ὦσιν· πάντα γὰρ τὰ ἐν ταῖς πόλεσι φυλάττεσιν) ἀλλ' ὃς ἂν κλᾶσθαί τε πλοῦτον δύνηται σὺν τῷ δικαίῳ, χρῆσθαί τε πλείστοις σὺν τῷ καλῷ, τοῦτον ἐγὼ εὐδαιμονέστατον νομίζω καὶ τὰ χρήματα. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ φανερὸς ἦν, ὥσπερ καὶ ἔλεγε, πράττων.

Πρὸς δὲ τούτοις, καταγνόσκς τὰς πολλὰς τῶν 12
ἀνθρώπων, ὅτι, ἢν μὲν ὑγιαίνοντες διατελῶσι, παρασκευάζονται, ὅπως ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ κατατίθενται τὰ χρήσιμα εἰς τὴν τῶν ὑγιαινόντων δίαιταν· ὅπως δὲ, ἢν ἀδυνήσωσι, τὰ σύμφορα παρέσται, τότε ἐκ πάνυ ἐπιμελουμένης ἑώρα· ἔδοξεν οὖν καὶ ταῦτα ἐκπονῆσαι αὐτῷ, τάς τε ἰατρὰς τὰς ἀρίστας συνεκομίσατο πρὸς αὑτὸν, τῷ τελεῖν ἐθέλειν, καὶ ὁπόσα ἢ ὄργανα ἔφη τις ἂν αὐτῷ χρήσιμα γενέσθαι, ἢ φάρμακα, ἢ σῖτα, ἢ ποτὰ, ἐδέητούτων, ὅ τι οὐχὶ παρασκευάσας ἐθησαύριζε παρ' αὐτῷ. Καὶ ὁπότε

δὲ

δέ τις ἀδυνήσαιτο τῶν θεραπευθαι ἐπικαιρίων, ἐπεσκόπει, καὶ παρεῖχε πάντα, ὅτι ἔδει· καὶ τοῖς ἰατροῖς δὲ χάριν ἤδει, ὁπότε τις ἰάσαιτό τινα, τῶν παρὰ ἐκείνε λαμβάνων. Ταῦτα μὲν δὴ καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἐμηχανᾶτο πρὸς τὸ πρωτεύειν, παρ' οἷς ἐβάλετο ἑαυτὸν φιλεῖσθαι.

13 Ὧν δὲ προηγόρευέ τε ἀγῶνας, καὶ ἆθλα προὐτίθει, φιλονεικίας ἐμποιεῖν βουλόμενος περὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων, ταῦτα τῷ μὲν Κύρῳ ἔπαινον παρεῖχεν, ὅτι ἐπεμέλετο, ὅπως ἀσκοῖτο ἡ ἀρετή· τοῖς μέντοι ἀρίστοις οἱ ἀγῶνες οὗτοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἔριδας καὶ φιλονεικίας ἐνέβαλλον. Πρὸς δὲ τούτοις, ὥσπερ νόμον κατεστήσατο ὁ Κῦρος, ὅσα διακρίσεως δέοιτο, εἴτε δίκη, εἴτε ἀγωνίσματι, τοὺς δεομένους διακρίσεως συντρέχειν τοῖς κριταῖς. Δῆλον ἦν, ὅτι ἐσοχάζοντο μὲν οἱ ἀνταγωνιζόμενοί τι ἀμφότεροι τῶν κρατίστων καὶ τῶν μάλιστα φίλων κριτῶν· ὁ δὲ μὴ νικῶν τοῖς μὲν νικῶσιν ἐφθόνει, τὰς δὲ μὴ ἑαυτὸν κρίνοντας ἐμίσει· ὁ δ' αὖ νικῶν, τῷ δικαίῳ προσεποιεῖτο νικᾶν, ὥστε χάριν οὐδενὶ ἡγεῖτο ὀφείλειν. Καὶ οἱ πρωτεύειν δὲ βουλόμενοι φιλίᾳ παρὰ Κύρῳ, ὥσπερ ἄλλοι ἐν πόλεσιν, καὶ οὗτοι ἐπεφθόνουν πρὸς ἀλλήλους εἶχον· ὥσθ' οἱ πλείονες ἐκποδὼν ἐβούλοντο ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον γενέσθαι μᾶλλον, ἢ συνέπραξάν ἄν τι ἀλλήλοις ἀγαθόν. Καὶ ταῦτα μὲν δεδήλωται, ὡς ἐμηχανᾶτο, τοὺς κρατίστους αὑτὸν μᾶλλον πάντας φιλεῖν, ἢ ἀλλήλους.

C. III. Νῦν δὲ ἤδη διηγησόμεθα, ὡς τὸ πρῶτον ἐξήλασε Κῦρος ἐκ τῶν βασιλείων· καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἐξελάσεως ἡ σεμνότης ἡμῖν δοκεῖ μία τῶν τεχνῶν εἶναι, τῶν μεμη-

μεμηχανημένων, τὴν ἀρχὴν μὴ εὐκαταφρόνητον εἶναι. Πρῶτον μὲν οὖν πρὸ τῆς ἐξελάσεως εἰσκαλέσας πρὸς αὐτὸν τὰς τὰς ἀρχὰς ἔχοντας Περσῶν τε καὶ τῶν ἄλλων, διέδωκεν αὐτοῖς τὰς Μηδικὰς στολάς· (καὶ τότε Πέρσαι πρῶτον Μηδικὴν στολὴν ἐνέδυσαν)· διακούς τε, ἅμα τάδε ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ἐλάσαι βούλοιτο εἰς τὰ τεμένη τὰ τοῖς θεοῖς ἐξῃρημένα, καὶ θύσαι μετ' ἐκείνων. Πάρεστε οὖν, ἔφη, ἐπὶ τὰς θύρας, κοσμηθέντες ταῖς στολαῖς ταύταις, πρὶν ἥλιον ἀνατεῖλαι, καὶ καθίσασθε, ὡς ἂν ὑμῖν Φερεκύλας ὁ Πέρσης ἐξαγγείλῃ παρ' ἐμοῦ καὶ ἐπειδὰν, ἔφη, ἐγὼ ἡγῶμαι, ἕπεσθε ἐν τῇ ῥηθείσῃ χώρᾳ. Ἦν δ' ἄρα τινὶ δοκῇ ὑμῶν ἄλλη κάλλιον εἶναι, ἢ ὡς ἂν νῦν ἐλαύνωμεν, ἐπειδὰν πάλιν ἔλθωμεν, διδασκέτω με· ὅπῃ γὰρ ἂν κάλλιστον καὶ ἄριστον ὑμῖν δοκῇ εἶναι, ταύτῃ ἔκασα δεῖ κατασήσασθαι. Ἐπεὶ δὲ τοῖς κρατίστοις διέδωκε τὰς καλλίστας στολὰς, ἐξέφερε δὴ καὶ ἄλλας Μηδικὰς στολάς· (παμποίκιλας γὰρ παρεσκευάσατο, οὐδὲν φαθόμενος, οὔτε πορφυρίδων, οὔτε ὀρφνίνων, οὔτε φοινικίδων, οὔτε καρυκινίνων ἱματίων) νείμας δὲ τάττων τὸ μέσον ἑκάστων τῶν ἡγεμόνων, ἐκέλευσεν αὐτὸς τάττοις κοσμεῖν τὰς αὑτῶν φίλας, ὥσπερ, ἔφη, ἐγὼ ὑμᾶς κοσμῶ. Καί τις τῶν παρόντων ἐπήρετο αὐτόν· Σὺ δὲ, ὦ Κῦρε, ἔφη, πότε κοσμήσῃ; Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Οὐ γὰρ νῦν, ἔφη, δοκῶ ὑμῖν αὐτὸς κοσμεῖσθαι, ὑμᾶς κοσμῶν; Ἀμέλει, ἔφη, ἢν δύνωμαι ὑμᾶς τὰς φίλας εὖ ποιεῖν, ὁποίαν ἂν ἔχων στολὴν τυγχάνω, ἐν ταύτῃ καλὸς φανεῖμαι. Οὕτω δὴ οἱ μὲν ἀπελθόντες, μεταπεμπόμενοι τὰς φίλας, ἐκόσμεν ταῖς στολαῖς.

3 Ὁ δὲ Κῦρος, νομίζων, Φερανύλαν τὸν ἐκ τῶν δημοτῶν καὶ συνεθὸν εἶναι, καὶ φιλόκαλον καὶ εὐλαβοῦν, καὶ τὰ χαρίζεσθαι αὐτῷ ἐκ ἀμελεῖν, ὅς ποθε καὶ περὶ τὰ τιμᾶσθαι ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν συνεῖπε· τᾶθον δὴ καλέσας συνεβουλεύετο αὐτῷ, πῶς ἂν τοῖς μὲν εὖνοις κάλλιστα ἰδεῖν ποιοῖτο τὴν ἐξέλασιν, τοῖς δὲ δυσμενέσι φοβερώτατα. Ἐπεὶ δὲ σκοπάντοιν αὐτοῖν τὰ αὐτὰ ἔδοξεν, ἐκέλευε τὸν Φερανύλαν ἐπιμεληθῆναι, ὅπως ἂν ὅτω γένηται ἀρίστη ἡ ἐξέλασις, ὥσπερ ἐδόκει καλῶς ἔχειν. Εἴρηκα δὲ, ἔφη, ἐγὼ, πάντας πείθεσθαί σοι περὶ τῆς ἐν τῇ ἐξελάσει τάξεως· ὅπως δ' ἂν ἥδιον παρακελεύοντός σε ἀκούσωσι, φέρε λαβὼν, ἔφη, χιτῶνας μὲν τετρακοῖς τοῖς τῶν δορυφόρων ἡγεμόσι· κάσας δὲ τάσδε τὰς ἐφιππείας, τοῖς τῶν ἵππων ἡγεμόσι δός, καὶ τῶν ἁρμάτων τοῖς ἡγεμόσιν ἄμφω τάσδε
4 χιτῶνας. Ὁ μὲν δὴ ἔφερε λαβών· οἱ δὲ ἡγεμόνες, ἐπεὶ ἴδοιεν αὐτὸν, ἔλεγον; Μέγας δὲ σύ γε, ὦ Φερανύλα, ὁπότε γε καὶ ἡμῖν τάξας, ἃ ἂν δέοι ποιεῖν. Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Φερανύλας, ἀ μόνον γε, ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ συσκευοφορήσω· νῦν γὰν φέρω τώδε δύω κάσα, τὸν μὲν σοὶ, τὸν δὲ ἄλλῳ· σὺ μέντοι τάτων λάβε, ὁπότερον βούλει. Ἐκ τάτε δὴ ὁ μὲν λαμβάνων τὸν κάσαν τᾶ μὲν φθόνε ἐπελέλητο, εὐθὺς δὲ συνεβουλεύετο αὐτῷ, ὁπότερον λαμβάνοι. Ὁ δὲ συμβουλεύσας ἂν, ὁπότερον βελτίων εἴη, καὶ εἰπών· Ἢν μὲ κατηγορήσῃς, ὅτι ἄριστόν σοι δέδωκα, εἰσαῦθις ὅταν διακονῶ, ἑτέρῳ χρήσῃ μοι διακόνῳ. Ὁ μὲν δὴ Φερανύλας ἄτω διαδὰς, ᾗ ἐτύχθη, εὐθὺς ἐπεμελᾶτο τῶν εἰς τὴν ἐξέλασιν, ὅπως ὡς κάλλιστα ἕκαστα ἕξει.

Ἡνίκα

Ἡνίκα δὲ ἡ ὑστεραία ἦκε, καθαρὰ μὲν ἦν πάντα πρὸ ἡμέρας, συῖχοι δὲ εἰσήκεσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ, ὥσπερ καὶ νῦν ἔτι ἵστανται, ἧ ἂν βασιλεὺς μέλλῃ ἐλαύνειν, ὧν ἐντὸς οὐδενί ἐστιν εἰσιέναι τῶν μὴ τετιμημένων· μαστιγοφόροι δὲ καθέστασαν, οἳ ἔπαιον, εἴ τις ἐνοχλοίη. Ἔστασαν δὲ πρῶτον μὲν τῶν δορυφόρων εἰς τετρακισχιλίους, ἔμπροσθεν τῶν πυλῶν, εἰς τέτταρας· διχίλιοι δὲ ἑκατέρωθεν τῶν πυλῶν. Καὶ οἱ ἱππεῖς δὲ πάντες παρῆσαν καταβεβηκότες ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ διειρπότες τὰς χεῖρας διὰ τῶν κανδύων, ὥσπερ καὶ νῦν ἔτι διείρχσιν, ὅταν ὁρᾷ βασιλεύς. Ἔστασαν δὲ Πέρσαι μὲν ἐκ δεξιᾶς, οἱ δὲ ἄλλοι σύμμαχοι ἐξ ἀρισερᾶς τῆς ὁδοῦ, καὶ τὰ ἅρματα ὡσαύτως τὰ ἡμίσεα ἑκατέρωθεν. Ἐπεὶ δὲ ἀνεπετάννυντο αἱ τῶ βασιλέϊα πύλαι, πρῶτον μὲν ἤγοντο τῷ Διὶ ταῦροι πάγκαλοι εἰς τέσσαρας, καὶ οἷς τῶν ἄλλων θεῶν οἱ μάγοι ἐξηγεῖτο· πολὺ γὰρ οἴονται Πέρσαι χρῆναι τοῖς περὶ τὰς θεὰς μᾶλλον τεχνίταις χρῆσθαι, ἢ περὶ τἄλλα. Μετὰ δὲ τὰς βοῦς ἵπποι ἤγοντο, θῦμα τῷ Ἡλίῳ· μετὰ δὲ τάτας ἐξήγετο ἅρμα λευκὸν, χρυσόζυγον, ἐσεμμένον, Διὸς ἱερόν· μετὰ δὲ τόδε, Ἡλίε ἅρμα λευκὸν, καὶ τᾶτο ἐσεμμένον, ὥσπερ τὸ πρόσθεν· μετὰ δὲ τᾶτο, ἄλλο τρίτον ἅρμα ἐξήγετο, φοινικίσι καταπεπταμένοι οἱ ἵπποι, καὶ πῦρ ὄπιθεν αὐτῶ ἐπ' ἐχάρας μεγάλης ἄνδρες ἔσποντο φέροντες. Ἐπὶ δὲ τάτοις, ἤδη αὐτὸς ἐκ τῶν πυλῶν προεφαίνετο ὁ Κῦρος ἐφ' ἅρματος, ὀρθὴν ἔχων τὴν τιάραν, καὶ χιτῶνα πορφυρᾶν μεσόλευκον, (ἄλλῳ δ' ἐκ ἔξεστι μεσόλευκον ἔχειν) καὶ περὶ τοῖς σκέλεσιν ἀναξυρίδας

ὑσγινοβαφεῖς, καὶ κάνδυν ὁλοπόρφυρον. Εἶχε δὲ καὶ διάδημα περὶ τῇ τιάρᾳ· καὶ οἱ συγγενεῖς δὲ αὐτᾶ τὸ αὐτὸ τᾶτο σημεῖον εἶχον, καὶ νῦν τὸ αὐτὸ τᾶτο ἔχεσι. Τὰς δὲ χεῖρας ἔξω τῶν χειρίδων εἶχε. Παρωχεῖτο δὲ αὐτῷ ἡνίοχος μέγας μὲν, μείων δ' ἐκείνε, εἴτε καὶ τῷ ὄντι, εἴτε καὶ ὑπωσδήν· μείζων δὲ ἐφάνη πολὺ Κύρε. Ἰδόντες δὲ πάντες προσεκύνησαν, εἴτε καὶ ἄρξαί τινες κεκελευσμένοι, εἴτε καὶ ἐκπλαγέντες τῇ παρασκευῇ, καὶ τῷ δόξαι μέγαν τε καὶ καλὸν
8 φανῆναι τὸν Κῦρον. Πρόσθεν δὲ Περσῶν ἑδεὰς Κύρον προσεκύνει. Ἐπεὶ δὲ προῆκε τὸ τᾶ Κύρε ἅρμα, προηγᾶντο μὲν οἱ τετρακισχίλιοι δορυφόροι, παρεῖποντο δὲ οἱ περὶ αὐτὸν σκηπτᾶχοι ἐφ' ἵππων, κεκοσμημένοι, σὺν τοῖς παλτοῖς, ἀμφὶ τὰς τριακοσίας. Οἱ δ' αὖ τῷ Κύρῳ τρεφόμενοι ἵπποι παρήγοντο χρυσοχάλινοι, βαβδωτοῖς ἱματίοις καταπεπταμένοι, ἀμφὶ τὰς διακοσίας· ἐπὶ δὲ τάτοις διχίλιοι ξυσοφόροι· ἐπὶ δὲ τάτοις, ἱππεῖς οἱ πρῶτοι γενόμενοι, μύριοι, εἰς ἑκατὸν παντοχῇ τεταγμένοι, ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Χρυσάντας· ἐπὶ δὲ τάτοις μύριοι ἄλλοι Περσῶν ἱππεῖς τεταγμένοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ὑσάσπας· ἐπὶ δὲ τάτοις ἄλλοι μύριοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Δατάμας· ἐπὶ δὲ τάτοις ἄλλοι, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Γαδάτας· ἐπὶ δὲ τάτοις Μῆδοι ἱππεῖς, ἐπὶ δὲ τάτοις Ἀρμένιοι, μετὰ δὲ τάτες Ὑρκάνιοι, μετὰ δὲ τάτες Καδούσιοι, ἐπὶ δὲ τάτοις Σάκαι. Μετὰ δὲ τὲς ἱππέας ἅρματα ἐπὶ τετράρων τεταγμένα· ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ἀρταβάτης Πέρσης.

Πορευο-

Πορευομένῳ δὲ αὐτῷ, παρέποντο πάμπολλοι ἄνθρωποι ἔξω τῶν σημείων, δεόμενοι Κύρου ἄλλης πράξεως. Πέμψας ἓν πρὸς αὐτοὺς τῶν σκηπτέχων τινὰς, οἳ παρέποντο αὐτῷ τρεῖς ἑκατέρωθεν τοῦ ἅρματος αὐτοῦ τάττα ἕνεκα, τοῦ διαγγέλλειν, ἐκέλευσεν εἰπεῖν αὐτοῖς, εἴ τίς τι αὐτοῦ δέοιτο, διδάσκειν τῶν ὑπάρχων τινὰ, ὅ τι τὶς βούλοιτο, ἐκείνους δὲ ἔφη πρὸς αὐτὸν ἥξειν. Οἱ μὲν δὴ ἀπιόντες εὐθὺς κατὰ τὰς ἵππους ἐπορεύοντο, καὶ ἐβουλεύοντο, τίνι ἕκαστος προσίοι. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἐβέλετο μάλιστα θεραπεύεσθαι τῶν φίλων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τότε, πέμπων τινὰ, πρὸς αὐτὸν ἐκάλει καθ' ἕκαστον, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτως· Ἤν τις ὑμᾶς διδάσκῃ τι τάττων τῶν παρεπομένων, ὃς μὲν ἂν μηδὲν δοκῇ ὑμῖν λέγειν, μὴ προσέχετε αὐτῷ τὸν νοῦν· ὃς δ' ἂν δικαίων δεῖσθαι δοκῇ, εἰσαγγέλλετε πρὸς ἐμὲ, ἵνα κοινῇ βουλευόμενοι διαπράττωμεν αὐτοῖς. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ἐπεὶ καλέσειεν, ὡς τάχιστα ἐλαύνοντες ὑπήκουον, συναύξοντες τὴν ἀρχὴν τῷ Κύρῳ, καὶ ἐνδεικνύμενοι, ὅτι σφόδρα πείθοιντο.

Δαϊφάρνης δέ τις ἦν, σολοικότερος ἀνθρώπου τῷ τρόπῳ, ὃς ᾤετο, εἰ μὴ ταχὺ ὑπακούοι, ἐλευθερώτερος ἂν φαίνεσθαι. Αἰδόμενος ἓν ὁ Κῦρος τοῦτο, πρὶν προσελθεῖν αὐτὸν καὶ διαλεχθῆναι αὐτῷ, ὑποπέμψας τινὰ τῶν σκηπτέχων, εἰπεῖν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν, ὅτι οὐδὲν ἔτι δέοιτο· καὶ τολοιπὸν ἐκάλει. Ὡς δ' ὁ ὕστερον κληθεὶς αὐτοῦ πρότερος αὐτῷ ὑπήκουσε, προσήλασεν ὁ Κῦρος, καὶ ἵππον αὐτῷ ἔδωκε τῶν παρεπομένων, καὶ ἐκέλευσε τῶν σκηπτέχων τινὰ συναπαγαγεῖν

γαγεῖν αὐτῷ, ὅπῃ κελεύσειε. Τοῖς δὲ ἰδοῦσιν ἔντιμόν τι τοῦτο ἔδοξεν εἶναι, καὶ πολὺ πλείονες ἐκ τούτου αὐτὸν
11 ἐθεράπευον ἀνθρώπων. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πρὸς τὰ τεμένη, ἔθυσαν τῷ Διΐ, καὶ ὁλοκαύτωσαν τοὺς ταύρους· ἔπειτα τῷ Ἡλίῳ, καὶ ὁλοκαύτωσαν τοὺς ἵππους. Ἔπειτα Γῇ σφάξαντες, ὡς ἐξηγήσαντο οἱ μάγοι, ἐποίησαν· ἔπειτα δὲ, ἥρωσι τοῖς Συρίαν ἔχουσι. Μετὰ δὲ ταῦτα, καλῷ ὄντι τῷ χωρίῳ, ἔδειξε τέρμα ὡς ἐπὶ πέντε σταδίων χωρίῳ, καὶ ἔπε, κατὰ φυλὰς ἀνὰ κράτος ἐντεῦθα ἀφεῖναι τοὺς ἵππους. Σὺν μὲν οὖν τοῖς Πέρσαις αὐτὸς ἤλασε, καὶ ἐνίκα· πολὺ μάλιστα γὰρ ἐμεμελήκει αὐτῷ ἱππικῆς. Μήδων δὲ Ἀρταβάτης ἐνίκα· (Κύρῳ γὰρ αὐτῷ τὸν ἵππον ἐδεδώκει) Σύρων δὲ, ὁ προστατῶν· Ἀρμενίων δὲ, Τιγράνης· Ὑρκανίων δὲ, ὁ υἱὸς τοῦ ἱππάρχου· Σακῶν δὲ, ἰδιώτης ἀνὴρ, ἀπέλιπεν ἄρα τῷ ἵππῳ τοὺς ἄλλους ἵππους ἐγγὺς τῷ ἡμίσει
12 τοῦ δρόμου. Ἔνθα δὴ λέγεται ὁ Κῦρος ἐρέσθαι τὸν νεανίσκον, εἰ δέξαιτ' ἂν βασιλείαν ἀντὶ τοῦ ἵππου. Τὸν δ' ἀποκρίνασθαι, ὅτι βασιλείαν μὲν οὐκ ἂν δεξαίμην, χάριν δὲ ἀνδρὶ ἀγαθῷ καταθέσθαι δεξαίμην ἄν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε· Καὶ μὴν ἐγώ σοι δείξαί σοι θέλω, ἔνθα, κἂν μύων βάλῃς, οὐκ ἂν ἁμάρτοις ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. Πάντως τοίνυν, ὁ Σάκας ἔφη, δεῖξόν μοι· ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ, ἔφη, ἀνελόμενος. Καὶ ὁ μὲν Κῦρος δείκνυσιν αὐτῷ, ὅπου ἦσαν πλεῖστοι τῶν φίλων· ὁ δὲ καταμύων ἵησι τῇ βώλῳ, καὶ παρελαύνοντος Φερκύλα τυγχάνει· ἔτυχε γὰρ ὁ Φερκύλας παραγγέλλων τι τεταγμένον παρὰ τοῦ Κύρου· βληθεὶς δὲ εὐθὺ μετεστράφη, ἀλλ' ᾤχετο, ἐφ' ὅπερ ἐτάχθη. Ἀναβλέ-

ψας

ψας δὲ ὁ Σάκας, ἐρωτᾷ, τίν& ἔτυχεν. Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἀδενὸς τῶν παρόντων. Ἀλλ' ἐ μέντοι, ἔφη ὁ νεανίσκ&, τῶν γε ἀπόντων. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρ&, σύ γε ἐκείνα τᾶ παρὰ τὰ ἅρματα ταχὺ ἐλαύνοντ& τὸν ἵππον. Καὶ πῶς, ἔφη, ἐ μετασρέφεται; Καὶ ὁ Κῦρ& ἔφη· 13
Μαινόμεν& γάρ τίς ἐστιν, ὡς ἔοικεν. Ἀκάσας δὲ ὁ νεανίσκ&, ἤρχετο σκεψόμεν&, τίς εἴη· καὶ εὑρίσκει τὸν Φεραύλαν γῆς τε κατάπλεων τὸ γένειον καὶ ἅἵματ&· ἐῤῥύη γὰρ αὐτῷ ἐκ τῆς ῥινὸς βληθέντι. Ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, ἤρετο αὐτὸν, εἰ βληθείη. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· ὡς ὁρᾷς. Δίδωμι τοίνυν σοι, ἔφη, τᾶτον τὸν ἵππον. Ὁ δ' ἐπήρετο· Ἀντὶ τᾶς; Ἐκ τάτα δὴ διηγεῖτο ὁ Σάκας τὸ πρᾶγμα, καὶ τέλ& εἶπε· Καί οἶμαί γε ἐχ ἡμαρτηκέναι ἀνδρὸς ἀγαθᾶ. Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν· Ἀλλὰ πλησιωτέρω μὲν ἂν, εἰ ἐσωφρόνεις, ἦ ἐμοὶ, ἐδίδας· νῦν δὲ κἀγὼ δέξομαι· ἐπεύχομαι δὲ, ἔφη, τοῖς θεοῖς, οἵπερ με ἐποίησαν βληθῆναι ὑπὸ σᾶ, δᾶναί μοι ποιῆσαι, μὴ μεταμέλειν σοι τῆς ἐμῆς δωρεᾶς. Καὶ νῦν μὲν, ἔφη, ἀπέλα, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἐμὸν ἵππον· αὖθις δὲ ἐγὼ παρέσομαι πρός σε.
Οἱ μὲν δὴ ἄτω διηλλάξαντο. Καθεσίων δὲ ἐνίκα 14
Ῥαθονίκης. Ἀφίει δὲ καὶ τὰ ἅρματα καθ' ἕκασον· τοῖς δὲ νικῶσι πᾶσιν ἐδίδα βᾶς τε, ὅπως ἂν θύσαντες ἑστιῶντο, καὶ ἐκπώματα. Τὸν μὲν ἓν βᾶν ἔλαβε καὶ αὐτὸς τὸ νικητήριον, τῶν δὲ ἐκπωμάτων τὸ αὐτᾶ μέρ& Φεραύλα ἔδωκεν, ὅτι καλῶς ἔδοξεν αὐτῷ τὴν ἐκ τᾶ βασιλείᾳ ἔλασιν διαταγεῦσαι. Οὕτω δὴ ἡ τότε ὑπὸ Κύρᾳ καταστᾶσα ἔλασις, ἄτως ἔτι καὶ νῦν διαμένει ἡ βασιλέως ἔλασις· πλὴν τὰ ἱερὰ ἄπεσιν, ὅταν μὴ θύῃ. Ὡς δὲ ταῦτα τέλ& εἶχεν, ἀφικνῆνται πάλιν ἐς

τὴν πόλιν, καὶ ἐσκήνωσαν, οἷς μὲν ἐδόθησαν οἰκίαι, κατ' οἰκίας· οἷς δὲ μὴ, ἐν τάξει.

15 Καλέσας δὲ καὶ ὁ Φερσύλας τὸν Σάκην, τὸν δόντα τὸν ἵππον, ἐξένιζε, καὶ τἄλλά τε παρεῖχεν ἔκπλεω, καὶ ἐπεὶ ἐδεδαπνήκεσαν, τὰ ἐκπώματα αὐτῷ, ἃ ἔλαβε παρὰ Κύρου, ἐκπιμπλὰς πρᾶπινε καὶ ἐδωρεῖτο. Καὶ ὁ Σάκας ὁρῶν πολλὴν μὲν καὶ καλὴν στρωμνὴν, πολλὴν δὲ καὶ καλὴν κατασκευὴν, καὶ οἰκέτας δὲ πολλοὺς· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Φερσύλα, ἦ καὶ οἱ τῶν πλησίων ἴσασι; Καὶ ὁ Φερσύλας εἶπε· Ποίων πλησίων; τῶν μὲν δὴ σαφῶς ἀποχειροβιώτων. Ἐμὲ γάρ τοι ὁ πατὴρ τὴν μὲν τῶν παίδων παιδείαν, γλίχρως αὐτὸς ἐργαζόμενος καὶ τρέφων, ἐπαίδευεν· ἐπεὶ δὲ μειράκιον ἐγιγνόμην, ἐδυνάμενος τρέφειν ἀργὸν, εἰς ἀγρὸν ἀπαγαγὼν, ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. Ἔνθα δὴ ἐγὼ ἀντέτρεφον ἐκεῖνον, ἕως ἔζη, αὐτὸς σκάπτων καὶ σπείρων μάλα μικρὸν γήδιον, ἐκ μέντοι πονηροῦ γε, ἀλλὰ πάντων δικαιότατον· ὅ τι γὰρ ἂν λάβοι σπέρμα, καλῶς καὶ δικαίως ἀπεδίδου αὐτό τε καὶ τόκον ἀδέν τε πολύν· ἤδη δέ ποτε ὑπὸ γενναιότητος καὶ δικαιόσυνα ἀπέδωκεν, ὧν ἔλαβεν. Οἶκοι μὲν δὴ ἄτως ἔζων· νῦν δὲ ταῦτα πάντα, ἃ ὁρᾷς, Κύρου μοι ἔδω-

16 κε. Καὶ ὁ Σάκας εἶπεν· Ὦ μακάριε σὺ τά τε ἄλλα, καὶ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἐκ πένητος πλούσιος γεγένησαι· πολὺ γὰρ οἶμαί σε καὶ διὰ τοῦτο ἥδιον πλουτεῖν, ὅτι πανήσας χρημάτων πεπλήτηκας. Καὶ ὁ Φερσύλας εἶπεν· Ἦ γὰρ ἄτως, ὦ Σάκα, ὑπολαμβάνεις, ὡς ἐγὼ νῦν τοσούτῳ ἥδιον ζῶ, ὅσῳ πλείω κέκτημαι; Οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι ἐσθίω μὲν καὶ πίνω καὶ καθεύδω

ἡδέ-

ἀδ' ὁτιοῦν νῦν ἥδιον, ἢ τότε, ὅτε πένης ἦν; Ὅτι δὲ ταῦτα πολλά ἐστι, τοσοῦτον κερδαίνω, πλείω μὲν φυλάττειν δεῖ, πλείω δὲ ἄλλοις διανέμειν, πλείονα δὲ ἐπιμελόμενον πράγματα ἔχειν. Νῦν γὰρ δὴ ἐμὲ πολλοὶ μὲν οἰκέται σῖτον αἰτοῦσι, πολλοὶ δὲ πιεῖν, πολλοὶ δὲ ἱμάτια· οἱ δὲ ἰατρῶν δέονται· ἥκει δέ τις ἢ τῶν προβάτων λελυκωμένα φέρων, ἢ τῶν βοῶν κατακεκρημνισμένα, ἢ νόσον φάσκων ἐμπεπωκέναι τοῖς κτήνεσιν· ὥστέ μοι δοκῶ, ἔφη ὁ Φερεκύλας, νῦν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν πλείω λυπεῖσθαι, ἢ πρόσθεν διὰ τὸ ὀλίγα ἔχειν. Καὶ ὁ Σάκας· Ἀλλὰ ναὶ μά Δία, ἔφη, 17
ὅταν σῶα ᾖ, πολλὰ ὁρῶν, πολλαπλάσια ἐμοὶ εὐφραίνῃ. Καὶ ὁ Φερεκύλας εἶπεν· Οὔ τοι, ὦ Σάκα, ἔτως ἡδύ ἐστι τὸ ἔχειν χρήματα, ὡς ἀνιαρὸν τὸ ἀποβάλλειν. Γνώσῃ δ' ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω· τῶν μὲν γὰρ πλουτούντων ἡδεῖς ἀναγκάζεται ὑφ' ἡδονῆς ἀργυρωνεῖν, τῶν δὲ ἀποβαλλόντων τι ἡδέως ἂν ἴδοις δυνάμενον καθεύδειν ὑπὸ λύπης. Μὰ Δί', ἔφη ὁ Σάκας, ἡδέως γε τῶν λαμβανόντων τι νυστάζοντα ἡδέως ἂν ἴδοις ὑφ' ἡδονῆς. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις· εἰ γάρ τοι τὸ ἔχειν ἔτως, ὥσπερ τὸ λαμβάνειν, ἡδὺ ἦν, πολὺ ἂν διέφερον εὐδαιμονίᾳ οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων. Καὶ ἀνάγκη δέ τοι ἐστὶν, ἔφη, ὦ Σάκα, τὸν πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν καὶ εἰς θεὸς, καὶ εἰς φίλους, καὶ εἰς ξένους· ὅστις ἂν ἰσχυρῶς χρήμασιν ἥδεται, εὖ ἴσθι, τᾶτον, καὶ δαπανῶντα, ἰσχυρῶς ἀνιᾶσθαι. Μὰ Δί', 18
ἔφη ὁ Σάκας· ἀλλ' ἐκ ἐγὼ τᾶλων εἰμὶ, ἀλλὰ καὶ εὐδαιμονίαν τᾶτο νομίζω, τὸ, πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν. Τί ἔν, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὁ Φε-

ραύλας; ἦχι σύ γε αὐλίκια μάλα εὐδαίμων ἐγένε-
καὶ ἐμὲ εὐδαίμονα ἐποίησας; λαβὼν γάρ, ἔφη, ταῦ-
τα πάντα κέκτησο, καὶ χρῶ, ὅπως βούλει, αὐτοῖς.
ἐμὲ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ὥσπερ ξένον τρέφε, καὶ ἔτι εὐτε-
λέστερον, ἢ ξένον· ἀρκέσει γάρ μοι, ὅτι ἂν καὶ σὺ ἔχῃς,
τούτων μετέχειν. Παίζεις, ἔφη ὁ Σάκας· καὶ ὁ Φε-
ραύλας ὁμόσας εἶπεν, ἢ μὴν σπουδῇ λέγειν. Καὶ
ἄλλά γέ σοι, ὦ Σάκα, προσδιαπράξομαι παρὰ Κύ-
ρου, μήτε ὑβρας τὰς Κύρᾳ θεραπεύειν, μήτε στρα-
τεύεσθαι. Ἀλλὰ σὺ μὲν πλουτῶν οἴκει μένε· ἐγὼ δὲ
ταῦτα ποιήσω καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ· καὶ ἐάν τι
ἀγαθὸν προσλαμβάνω διὰ τὴν Κύρᾳ θεραπείαν, ἢ καὶ
ἀπὸ στρατείας τινὸς, οἵᾳ πρός σε, ἵνα, ἔτι πλειόνων
ἄρχῃς· μόνον, ἔφη, ἐμὲ ἀπόλυσον ταύτης τῆς ἐπιμε-
λείας· ἦν γὰρ ἐγὼ σχολὴν ἄγω ἀπὸ τούτων, ἐμοί τέ σε
19 οἶμαι πολλὰ καὶ Κύρῳ χρήσιμον ἔσεσθαι. Τούτων
οὕτω ῥηθέντων, ταῦτα συνέθεντο, καὶ ταῦτα ἐποίει.
Καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο εὐδαίμων γεγενῆσθαι, ὅτι πολλῶν
ἦρξε χρημάτων· ὁ δ' αὖ ἐνόμιζε μακαριώτατος
εἶναι, ὅτι ἐπίτροπον ἔξοι, σχολὴν παρέχοντα πράτ-
τειν, ὅ τι αὐτῷ ἡδὺ εἴη.

Ἦν δὲ τῷ Φεραύλᾳ ὁ τρόπος φιλέταιρός τε, καὶ
θεραπεύειν ἥδιον ἡδὺ αὐτῷ ἅτως ἐδόκει εἶναι, οὐδ' ὠφέ-
λιμον, ὡς ἀνθρώπους. Καὶ γὰρ βέλτιστον πάντων
τῶν ζώων ἡγεῖτο ἄνθρωπον εἶναι καὶ εὐχαριστότατον,
ὅτι ἑώρα, τούς τε ἐπαινουμένους ὑπὸ τῶν αἰσθανο-
μένων τούτους προθύμως, τοῖς τε χαριζομένοις πειρω-
μένους ἀντιχαρίζεσθαι· καὶ ὃς γνοῖεν εὐνοϊκῶς ἔχοντας,
τούτοις ἀντευνοοῦντας· καὶ ὃς εἰδεῖεν φιλοῦντας αὐτούς,

τούτους

τάττες μισεῖν ἃ δυναμένας· καὶ γονέας δὲ πολὺ μᾶλλον ἀνθεραπεύειν πάντων τῶν ζώων ἐθέλοντας καὶ ζῶντας καὶ τελευτήσαντας· τὰ δ' ἄλλα πάντα ζῶα καὶ ἀχαριστότερα καὶ ἀγνωμονέστερα ἀνθρώπων ἐγίγνωσκεν εἶναι. Οὕτω δὴ ὅ τε Φεραύλας ὑπερήδετο, ὅτι ἐξέσοιτο αὐτῷ, ἀπαλλαγέντι τῆς τῶν ἄλλων κτημάτων ἐπιμελείας, ἀμφὶ τὰς φίλας ἔχειν· ὅ τε Σάκας, ὅτι ἔμελλε πολλὰ ἔχων πᾶσι χρήσεσθαι. Ἐφίλει δὲ ὁ μὲν Σάκας τὸν Φεραύλαν, ὅτι προσέφερέ τι ἀεί· ὁ δὲ, τὸν Σάκαν, ὅτι παραλαμβάνειν πάντα ἤθελε, καὶ, ἀεὶ πλειόνων ἐπιμελέμενος. ἀδὲν μᾶλλον αὐτῷ ἀσχολίαν παρεῖχε. Καὶ ἕτοι μὲν δὴ ἕτω διῆγον.

Θύσας δὲ καὶ ὁ Κῦρος, καὶ νικητήρια ἐτιῶν, ἐκάλεσε τῶν φίλων, οἳ μάλιστ' αὐτὸν αὔξειν τε βελόμενοι φανεροὶ ἦσαν καὶ τιμῶντες εὐνοϊκώτατα. Συνεκάλεσε δὲ αὐτοῖς καὶ Ἀρταβάζον τὸν Μῆδον, καὶ Τιγράνην τὸν Ἀρμένιον, καὶ τὸν Ὑρκάνιον ἵππαρχον, καὶ Γωβρύαν. Γαδάτας δὲ τῶν σκηπτούχων ἦρχεν αὐτῷ, καὶ ὅπη ἐκεῖνος διεκόσμησεν, ἡ πᾶσα ἔνδον δίαιτα καθεστήκει· καὶ ὁπότε μὲν συνδειπνοῖέν τινες, ἀδ' ἐκάθιζε Γαδάτας, ἀλλ' ἐπεμελεῖτο· ὁπότε δὲ αὐτοὶ εἶεν, καὶ συνεδείπνει· ἤδετο γὰρ αὐτῷ ξυνών· ἀνὶ δὲ τάττων πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ Κύρου· διὰ δὲ Κῦρον καὶ ὑπ' ἄλλων. Ὡς δ' ἦλθον οἱ κληθέντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐχ ὅπως ἔτυχεν ἕκαστον ἐκάθιζεν, ἀλλ' ὃν μὲν μάλιστα ἐτίμα, παρὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ὡς εὐεπιβούλευτότερας ταύτης ἄσης, ἢ τῆς δεξιᾶς· τὸν δὲ δεύτερον παρὰ τὴν δεξιάν, τὸν δὲ τρίτον πάλιν παρὰ τὴν ἀριστερὰν, τὸν δὲ τέταρτον παρὰ τὴν

Cap. IV.

τὴν δεξιάν· καὶ ἢν πλέονες ὦσιν, ὡσαύτως. Σαφηνίζεσθαι δὲ, ὡς ἕκαστον ἐτίμα, τοῦτο ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι· ὅτι, ὅπου μὲν οἴονται οἱ ἄνθρωποι τὸν κρατιστεύοντα μήτε κηρυχθήσεσθαι, μήτε ἆθλα λήψεσθαι, δῆλοί εἰσιν ἐνταῦθα οὐ φιλονείκως πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες· ὅπου δὲ μάλιστα πλεονεκτῶν ὁ κράτιστος φαίνεται, ἐνταῦθα προθυμότατα φανεροί εἰσιν ἀγωνιζόμενοι πάντες.

3 Καὶ ὁ Κῦρος δὲ οὕτως ἐσαφήνιζε μὲν τοὺς κρατιστεύοντας παρ' ἑαυτῷ, εὐθὺς ἀρξάμενος ἐξ ἕδρας καὶ παραστάσεως. Οὐ μέντοι ἀθάνατον τὴν ταχθεῖσαν ἕδραν κατεστήσατο, ἀλλὰ νόμιμον ἐποιήσατο, καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις προσῆναι εἰς τὴν τιμιωτέραν ἕδραν, καὶ, εἴ τις ῥᾳδιουργοίη, ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν ἀτιμοτέραν. Τὸν δὲ πρωτεύοντα ἐν ἕδρᾳ ᾐσχύνετο μὴ πλεῖστα καὶ ἀγαθὰ ἔχοντα παρ' αὐτοῦ φαίνεσθαι. Καὶ ταῦτα δὲ, ἐπὶ Κύρου γενόμενα, οὕτως ἔτι καὶ νῦν διαμένοντα αἰσθανόμεθα.

4 Ἐπεὶ δὲ ἐδείπνουν, ἐδόκει τῷ Γωβρύᾳ, τὸ μὲν πολλὰ ἕκαστα εἶναι, οὐδὲν θαυμαστὸν παρ' ἀνδρὶ πολλῶν ἄρχοντι· τὸ δὲ τὸν Κῦρον, οὕτω μεγάλα πράττοντα, εἴ τι ἡδὺ δόξειε λαβεῖν, μηδὲν τούτων μόνον καταδαπανᾶν, ἀλλὰ ἔργον ἔχειν δεόμενον τούτου κοινωνεῖν τοὺς παρόντας. Πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἀπόντων φίλων ἔστιν οἷς ἑώρα πέμποντα ταῦτα αὐτὸν, οἷς ἡσθεὶς τύχοι· ὥστε ἐπεὶ ἐδεδειπνήκεσαν, καὶ τὰ πάντα πολλὰ ὄντα διαπεπόμφει ὁ Κῦρος ἀπὸ τῆς τραπέζης, εἶπεν ἄρα ὁ Γωβρύας· Ἀλλ' ἐγὼ, ὦ Κῦρε, πρόσθεν μὲν ἡγούμην, τούτῳ σε πλεῖστον διαφέρειν ἀνθρώπων, τῷ στρατηγικώτατον εἶναι· νῦν δὲ θεοὺς ὄμνυμι, ἦ μὴν ἐμοὶ δοκεῖν

πλέον

πλέον σε διαφέρειν φιλανθρωπίᾳ, ἢ τραληγίᾳ. Νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· καὶ μὲν δὴ καὶ ἐπιδεικνύουσι τὰ ἔργα πολὺ ἥδιον φιλανθρωπίας, ἢ τραληγίας. Πῶς δή; ἔφη ὁ Γωβρύας. Ὅτι, ἔφη, τὰ μὲν, κακῶς πεπαιδευμένα ἀνθρώπους, δεῖ ἐπιδείκνυσθαι, τὰ δὲ, εὖ.

Ἐκ τούτου δὴ ἐπεὶ ὑπέπινον, ἤρετο ὁ Τσάσπας τὸν Κῦρον· Ἆρ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀχθεσθείης μοι, εἴ τι ἐροίμην, ὃ βέλομαί σε πυθέσθαι; Ἀλλὰ καὶ μὰ τὰς θεὰς, ἔφη, τὰναντίον τούτου, ἀχθοίμην ἄν σοι, εἰ αἰσθοίμην σιωπῶντα, ἃ ἂν βάλοιο ἐρέσθαι; Λέγε δή μοι, ἔφη, ἤδη πώποτε καλέσαντός σε ἐκ ἦλθον; Εὐφήμει, ἔφη ὁ Κῦρος. Ἀλλ' ὑπακούων σχολῇ ὑπήκουσα; Οὐδὲ τοῦτο. Προσαχθὲν δέ τι ἤδη σοι ἐκ ἔπραξα; Οὐκ αἰτιῶμαι, ἔφη. Ὃ δὲ πράττοιμι, ἔστιν ὅ τι πώποτε οὐ προθύμως, ἢ οὐχ ἡδομένως πράττοντά με καλέγνως; Τοῦτο δὴ πάντων ἥκιστα, ἔφη ὁ Κῦρος. Τίνος μὲν ἕνεκα, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Κῦρε, Χρυσάντας σε ἔτρεψεν, ὥστε εἰς τὴν τιμιωτέραν ἐμοῦ ἕδραν ἱδρυνθῆναι; Ἢ λέγω; ἔφη ὁ Κῦρος. Πάντως, ἔφη ὁ Τσάσπας. Καὶ σὺ οὖν ἐκ ἀχθεσθήσῃ μοι, ἀκούων ταληθῆ; Ἡσθήσομαι μὲν ἔν, ἔφη, ἢν εἰδῶ, ὅτι ἐκ ἀδικεῖμαι. Χρυσάντας τοίνυν, ἔφη, ὅτοσι πρῶτον μὲν ἀ κλῆσιν ἀνέμενεν, ἀλλὰ, πρὶν καλεῖσθαι, παρῆν τῶν ἡμετέρων ἕνεκα· ἔπειτα δὲ, ἀ τὸ κελευόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ, ὅ τι αὐτὸς γνοίη ἄμεινον εἶναι πεπραγμένον ἡμῖν, τοῦτο ἔπραττεν. Ὁπότε δ' εἰπεῖν τι δέοι εἰς τὰς συμμάχους, ἃ μὲν ἐμὲ ᾤετο πρέπειν λέγειν, ἐμοὶ συνεβούλευεν· ἃ δὲ ἐμὲ αἰσθοῖτο βαλόμενον μὲν εἰδέναι τὰς συμμάχους, αὐτὸν δέ με αἰσχυνόμενον περὶ ἐμαυτῶ λέγειν, ταῦτα ἔτως λέγων ὡς ἑαυτῶ γνώ-

γνώμην ἀπεφαίνετο· ὡς ἔν γε τούτοις τί κωλύει αὐτὸν καὶ ἐμοῦ ἐμοὶ κρείττονα εἶναι; Καὶ ἑαυτῷ μὲν ἀεί φησι πάντα τὰ παρόντα ἀρκεῖν, ἐμοὶ δὲ ἀεὶ φυνερός ἐστι σκοπῶν, τί ἂν προσγενόμενον ὠνήσειεν· ἐπί τε τοῖς ἐμοῖς καλοῖς μᾶλλον ἐμοῦ ἀγάλλεται καὶ ἥδεται. Πρὸς ταῦτα ὁ Γωβρύας εἶπε· Νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Κῦρε, ἥδομαί γε ταῦτά σε ἐρωτήσας. Τί μάλιστα; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι καὶγὼ πειράσομαι ταῦτα ποιεῖν· ἐν μόνον, ἔφη, ἀγνοῶ, πῶς ἂν εἴην δῆλος χαίρων ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς· πότερον κρύπτειν δεῖ τῷ χεῖρε, ἢ γελᾶν, ἢ τί ποιεῖν. Καὶ ὁ Ἀβραδάτας εἶπεν· Ὀρχεῖσθαι δεῖ τὸ Περσικόν; Ἐπὶ τούτοις μὲν δὴ γέλως ἐγένετο.

7 Προϊόντος δὲ τοῦ συμποσίου, ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν ἐπήρετο· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, νῦν ἂν δοκοίης ἥδιον τῶνδέ τῳ τὴν θυγατέρα δοῦναι, ἢ ὅτε τὸ πρῶτον ἡμῖν συνεγένου; Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶγὼ ταλη-θῆ λέγω; Νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, ὡς ψεύδεσ γε ἐδεμία ἐρώτησις δεῖται. Εὖ τοίνυν, ἔφη, ἴσθι, ὅτι νῦν ἂν πολὺ ἥδιον. Ἦ καὶ ἔχοις ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπεῖν, διότι; Ἔγωγε. Λέγε δή. Ὅτι τότε μὲν ἑώρων τοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους εὐθύμως αὐτοὺς φέροντας, νῦν δὲ ὁρῶ αὐτοὺς τὰ ἀγαθὰ σωφρόνως φέροντας. Δοκεῖ δέ μοι, ὦ Κῦρε, χαλεπώτερον εἶναι, εὑρεῖν ἄνδρα, τἀγαθὰ καλῶς φέροντα, ἢ τὰ κακά· τὰ μὲν γὰρ ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνην τοῖς πᾶσιν ἐμ-
8 ποιεῖ. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Ἤκουσας, ὦ Ἰσάσπα, Γω-βρύου τὸ ῥῆμα; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη· καὶ ἐὰν πολλὰ τοι-αῦτά γε λέγῃ, πολὺ μᾶλλόν με τῆς θυγατρὸς μνησῆ-ρα ληψεται, ἢ ἐὰν ἑκατὸν ἅρματα πολλά μοι ἐπιδεικνύ-

Η

Ἦ μὴν, ἔφη ὁ Γωβρύας, πολλά γέ μοι ἐστὶ τοιαῦτα συγγεγραμμένα, ὧν ἐγώ σοι ἐκ φθονήσω, ἢν τὴν θυγατέρα μοι γυναῖκα λαμβάνῃς· τὰ δὲ ἐκπώματα, ἔφη, ἐπειδὴ ἐκ ἀνέχεσθαί μοι φαίνῃ, ἐκ οἶδ', εἰ Χρυσάνθῳ τούτῳ δώσω, ἐπεὶ καὶ τὴν ἕδραν σε ὑφήρπασε. Καὶ μὲν δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ Γωβρύα, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ παρόντες, ἢν ἐμοὶ λέγῃτε, ὅταν τις ὑμῶν γαμεῖν ἐπιχειρήσῃ, γνώσεσθε, ὁποῖός τις κἀγὼ συνεργὸς ὑμῖν ἔσομαι. Καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν· Ἢν δέ τις 9
ἐκδᾶναι βέλτιον θυγατέρα, πρὸς τίνα δεῖ λέγειν; Πρὸς ἐμὲ, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ τοῦτο· πάνυ γὰρ, ἔφη, δεινός εἰμι ταύτην τὴν τέχνην. Ποίαν; ἔφη ὁ Χρυσάνταις. Τὸ γνῶναι, ὁποῖος ἂν γάμος ἑκάστῳ συναρμόσειε. Καὶ ὁ Χρυσάνθας ἔφη· Λέγε δὴ πρὸς τῶν θεῶν, ποίαν τινά μοι γυναῖκα οἴει συναρμόσειν κάλλιστα. Πρῶτον μὲν, ἔφη, μικράν· μικρὸς γὰρ καὶ αὐτὸς εἰμι· ἢν δὲ μεγάλην γαμήσειας, ἢν ποτε βέλτιον αὐτὴν ὀρθὴν φιλῆσαι, προσάλλεσθαί σε δεήσει, ὡς τὰ κυνάρια. Τοῦτο μὲν δὴ, ἔφη; ὀρθῶς προνοεῖς· καὶ γὰρ ἐδ' ὁπωσοῦν ἀλλικός εἰμι. Ἐπειτα δ', ἔφη, σιμὴ ἂν σοι ἰσχυρῶς συμφέροι. Πρὸς τί δὴ αὖ τοῦτο; Ὅτι, ἔφη, σὺ γρυπὸς εἶ· πρὸς ἓν τὴν σιμότητα σάφ' ἴσθι, ὅτι ἡ γρυπότης ἄριστα προσαρμόσειε. Λέγεις σὺ, ἔφη, ὡς καὶ τῷ εὖ δεδειπνηκότι, ὥσπερ καὶ ἐγὼ νῦν, ἄδειπνος ἂν συναρμόζοι; Ναὶ μὰ Δί'; ἔφη ὁ Κῦρος· τῶν μὲν γὰρ μεσῶν γρυπὴ ἡ γαστὴρ γίγνεται, τῶν δὲ ἀδείπνων, σιμή. Καὶ ὁ Χρυσάνθας ἔφη· Ψυχρῷ δ' ἂν, 10
πρὸς τῶν θεῶν, βασιλεῖ ἔχοις ἂν εἰπεῖν, ποία τις συνέσεται; Ἐνταῦθα μὲν δὴ ὅ τε Κῦρος ἐξεγέλασε, καὶ οἱ

ἄλλοι

ἄλλοι ὁμοίως. Γελοίων δὲ ἅμα εἶπεν ὁ Ὑστάσπας· Πολύ γε, ἔφη, μάλιστα τότε σε, ὦ Κῦρε, ζηλῶ ἐν τῇ βασιλείᾳ. Τίνος; ἔφη ὁ Κῦρος· Ὅτι δύνασαι καὶ ψυχρὸς ὢν γέλωτα παρέχειν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Ἔπειτα καὶ ἂν πρίαιό γε παμπόλλε, ὥστε σοὶ ταῦτα εἰρῆσθαι, καὶ ἀπαγγελθῆναι, παρ' ἧ εὐδοκιμεῖν βέλει, ὅτι ἀσεῖος εἶ; Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ἕτω διεσκώπτετο.

11 Μετὰ δὲ ταῦτα Τιγράνη μὲν ἐξήνεγκε γυναικεῖον κόσμον, καὶ ἐκέλευσε τῇ γυναικὶ δοῦναι, ὅτι ἀνδρείως συνεστρατεύετο τῷ ἀνδρί. Ἀρταβάζῳ δὲ χρυσοῦν ἔκπωμα· τῷ δὲ Ὑρκανίῳ ἵππον, καὶ ἅμα πολλὰ καὶ καλὰ ἐδωρήσατο. Σοὶ δὲ, ἔφη, ὦ Γωβρύα, δώσω ἄνδρα τῇ θυγατρί. Οὐκοῦν ἐμὲ, ἔφη ὁ Ὑστάσπας, δώσας, ἵνα καὶ τὰ συγγράμματα λάβω. Ἢ καὶ ἔστι σοὶ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀσία ἀξία τῶν τῆς παιδός; Νὴ Δί', ἔφη, πολλαπλασίων μὲν ἂν χρημάτων. Καὶ πῶς, ἔφη ὁ Κῦρος, ἔστί σοι αὕτη ἡ ἀσία; Ἐνταῦθα, ἔφη, ὅπερ καὶ σὺ κάθησαι, φίλος ὢν ἐμοί. Ἀρκεῖ μοι, ἔφη ὁ Γωβρύας· καὶ εὐθὺς ἐκείνας τὴν δεξιὰν,

12 Δίδε, ἔφη, ὦ Κῦρε· δέχομαι γάρ. Καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν τὴν τοῦ Ὑστάσπα δεξιὰν, ἔδωκε τῷ Γωβρύᾳ· ὁ δὲ ἐδέξατο. Ἐκ δὲ τότε πολλὰ καὶ καλὰ ἔδωκε δῶρα τῷ Ὑστάσπᾳ, ὅπως τῇ παιδὶ πέμψειε· Χρυσάνταν δ' ἐφίλησε προσαγορεύσας. Καὶ ὁ Ἀρτάβαζος εἶπε· Μὰ Δί', ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐχ ὁμοίως γε χρυσᾶ ἐμοί τε τὸ ἔκπωμα δέδωκας, καὶ Χρυσάνταν τὸ δῶρον. Ἀλλὰ καὶ σοί, ἔφη, δώσω. Ἐπήρετο ἐκεῖνος· Πότε; Εἰς τριακοστὸν, ἔφη, ἔτος. Εἰς ἀναμενοῦντος, ἔφη, καὶ ἀποθανουμένου, ἕτω παρασκευάζῃ. Καὶ τότε μὲν δὴ

ἕτως

ἕτως ἔληξεν ἡ σκηνή· ἐξανισαμένων δ' αὐτῶν ἐξανέ-
στη καὶ ὁ Κῦρος, καὶ ξυμπρέπεμψεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰς θύρας.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰς ἐθελοντὰς συμμάχους γενο- 13
μένους ἀπέπεμπεν οἴκαδε ἑκάστους, πλὴν ὅσοι
αὐτῶν οἰκεῖν ἐβούλοντο παρ' αὐτῷ· τούτοις δὲ χώραν
καὶ οἰκίας ἔδωκε, καὶ νῦν ἔτι ἔχουσιν οἱ τῶν κατα-
μεινάντων τότε ἀπόγονοι· πλεῖστοι δ' εἰσὶ Μήδων
καὶ Ὑρκανίων· τοῖς δ' ἀπίοσι δωρησάμενος πολλὰ,
καὶ ἀμείπτας ποιησάμενος καὶ ἄρχοντας καὶ στρατιώ-
τας, ἀπεπέμψατο. Ἐκ τότε δὴ δέδωκε καὶ τοῖς
περὶ αὐτὸν στρατιώταις τὰ χρήματα, ὅσα ἐκ Σάρδεων
ἔλαβε· καὶ τοῖς μὲν μυριάρχοις καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν
ὑπηρέταις ἐξαίρετα ἐδίδα πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ, τὰ
δ' ἄλλα διένεμε· καὶ τὸ μέρος ἑκάστῳ δὲς τῶν μυ-
ριάρχων, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς διανέμειν, ὥσπερ αὐτὸς
ἐκείνοις διένεμεν. Ἐδίδοσαν δὲ τὰ μὲν ἄλλα χρήμα-
τα, ἄρχων ἄρχοντας τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ δοκιμάζων· τὰ
δὲ τελευταῖα οἱ ἑξάδαρχοι, τοὺς ὑφ' ἑαυτοῖς ἰδιώτας
δοκιμάσαντες, πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ ἐδίδοσαν· καὶ
ἕτω πάντες ἐλήφεσαν τὸ δίκαιον μέρος. Ἐπειδὴ δὲ 14
ἐλήφεσαν τὰ τότε δοθέντα, οἱ μέν τινες ἔλεγον περὶ
τοῦ Κύρου τοιάδε· Ἦ που αὐτός γε πολλὰ ἔχει, ὅπου γε
καὶ ἡμῖν ἑκάστῳ τοσαῦτα δέδωκεν. Οἱ δέ τινες αὐ-
τῶν ἔλεγον· Ποῖα πολλὰ ἔχει; οὐχ ὁ Κύρου τρόπος
τοιοῦτος, οἷος χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ διδοὺς μᾶλλον,
ἢ κτώμενος ἥδεται. Αἰδωνόμενος δὲ ὁ Κῦρος τοὺς
τοὺς λόγους καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ αὐτοῦ, συνέλεξε
τοὺς φίλους τε καὶ τοὺς ἐπικαιρίους ἅπαντας, καὶ
ἔλεξεν ὧδε·

15 Ἄνδρες φίλοι, ἑώρακα μὲν ἤδη ἀνθρώπους, οἳ βέλονται δοκεῖν πλείω κεκτῆσθαι, ἢ ἔχουσιν, ἐλευθεριώτεροι ἂν οἰόμενοι ἅτω φαίνεσθαι· ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν, ἔφη, ἕτοι τἄμπαλιν ἢ βέλονται ἐφέλκεσθαι· τὸν γὰρ πολὺ δοκοῦντα ἔχειν, μὴ κατ' ἀξίαν τῆς οὐσίας φαίνεσθαι ὠφελοῦντα τοὺς φίλους, ἀνελευθερίαν ἔμοιγε δοκεῖ περιάπτειν. Εἰσὶ δ' αὖ, ἔφη, οἱ ἐλευθέρως βάλλοντες, ὅσα ἂν ἔχωσι· πονηροὶ ἂν καὶ ἕτοι τοῖς φίλοις ἔμοιγε δοκοῦσιν εἶναι· δικαίως γὰρ τὸ μὴ εὐδένας τὰ ὄντα, πολλάκις δεόμενοι ἐκ ἐπαγγέλλεσιν οἱ φίλοι τοῖς ἑταίροις, ἀλλ' ἀπατῶνται. Ἁπλούστατα δέ μοι, ἔφη, δοκεῖ εἶναι, τὸ τὴν δύναμιν φανερὰν ποιήσαντα, ἐκ ταύτης ἀγωνίζεσθαι περὶ καλοκαγαθίας. Καίγω ἔν, ἔφη, βάλλομαι ὑμῖν, ὅσα μὲν οἷόν τ' ἐστὶν εἰδεῖν τῶν ἐμοὶ ὄντων, δεῖξαι· ὅσα δὲ μὴ οἷόν τε ἰδεῖν, διηγήσασθαι. Ταῦτα ἀκοὼν, τὰ μὲν ἐδείκνυε πολύ τε καὶ καλὰ κτήματα· τὰ δὲ κείμενα, ὡς μὴ ῥᾴδια εἶναι ἰδεῖν, διηγεῖτο· τέλος δὲ εἶπεν ὧδε· Ταῦτα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἅπαντα δεῖ ὑμᾶς ἀδὲν μᾶλλον ἐμὰ ἡγεῖσθαι, ἢ καὶ ὑμέτερα· ἐγὼ γὰρ, ἔφη, ταῦτα ἀθροίζω, ἵν' ὅπως αὐτὸς καταδαπανήσω, ἵν' ὅπως αὐτὸς καταρίψω· (ἃ γὰρ ἂν δυναίμην) ἀλλ' ὅπως ἔχω τῷ τε ἀεὶ ὑμῶν καλόν τι ποιοῦντι διδόναι, καὶ ὅπως, ἤν τις ὑμῶν τινος ἐνδεᾶσθαι νομίσῃ, πρὸς ἐμὲ ἐλθὼν λάβῃ, ἃ ἂν ἐνδεὴς τυγχάνῃ ὤν. Καὶ ταῦτα μὲν ἅτως ἐλέχθη.

Cap. V. Ἡνίκα δὲ ἤδη αὐτῷ ἐδόκει καλῶς ἔχειν τὰ ἐν Βαβυλῶνι, ὡς καὶ ἀποδημεῖν, συνεσκευάζετο τὴν εἰς Πέρσας πορείαν, καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγελεν· ἅπερ δὲ ἐνόμιζεν ἱκανὰ ἔχειν, ὧν ἔμελλε δεήσεσθαι, ἅτω δὴ ἀνεζεύγνυε.

Διηγησά-

Διηγησόμεθα δὲ καὶ ταῦτα, ὡς πόλυς τόλ@ ὢν, εὐ-
τάκτως μὲν κατεσκευάζετο, καὶ πάλιν ἀνεσκευάζετο,
κατεχωρίζετο δὲ ταχύ, ὅπᾳ δέοιτο. Ὅπᾳ γὰρ ἂν
στρατοπεδεύηται βασιλεὺς, σκηνὰς μὲν δὴ ἔχοντες
πάντες οἱ ἀμφὶ βασιλέα στρατεύονται καὶ θέρους καὶ
χειμῶν@. Εὐθὺς δὲ τᾶτο ἐνόμιζε Κῦρ@, πρὸς ἕω 2
βλέπεσαν ἱσωθαι τὴν σκηνήν· ἔπειτα ἔταξε πρῶτον
μὲν, πόσον δεῖ ἀπολιπόντας σκηνᾶν τὰς δορυφόρας
τῆς βασιλικῆς σκηνῆς· ἔπειτα σιτοποιοῖς μὲν χώραν
ἀπέδειξε τὴν δεξιὰν, ὀψοποιοῖς δὲ τὴν ἀριστερὰν, ἵπ-
ποις δὲ τὴν δεξιὰν, ὑποζυγίοις δὲ τοῖς ἄλλοις τὴν
ἀριστεράν· καὶ τἆλλα δὲ διετέτακτο, ὥστε εἰδέναι ἕκα-
στον τὴν ἑαυτᾶ χώραν καὶ μέτρῳ καὶ τόπῳ. Ὅταν δὲ 3
ἀνασκευάζωνται, συντίθησι μὲν ἕκας@ σκεύη, οἷσπερ
τέτακται χρῆθαι, ἀνατίθενται δ' αὖ ἄλλοι ἐπὶ τὰ ὑπο-
ζύγια· ὧν δ' ἅμα μὲν πάντες ἔρχονται οἱ σκευαγωγοὶ
ἐπὶ (τὸ) τὰ τεταγμένα ἄγειν, ἅμα δὲ πάντες ἀνατιθέασιν
ἐπὶ τὰ ἑαυτᾶ ἕκας@. Οὕτω δὴ ὁ αὐτὸς χρόν@ ἀρκεῖ
μιᾷ τε σκηνῇ καὶ πάσαις ἀνῃρῆθαι. Ὡσαύτως ἔτως
ἔχει καὶ περὶ κατασκευῆς. Καὶ περὶ τᾶ πεποιῆθαι
δὲ τὰ ἐπιτήδεια πάντα ἐν παιρῷ, ὡσαύτως διατέτακται
ἑκάσοις τὰ ποιητέα· καὶ διὰ τᾶτο ὁ αὐτὸς χρόν@ ἀρκεῖ
ἑνί τε μέρει καὶ πᾶσι πεποιῆθαι. Ὥσπερ δὲ οἱ περὶ τὰ
ἐπιτήδεια θεράποντες χώραν εἶχον τὴν προσήκασαν
ἕκασοι, ἅτω καὶ οἱ ὁπλοφόροι αὐτῷ ἐν τῇ στρατοπε-
δεύσει χώραν τε εἶχον, τὴν τῇ ὁπλίσει ἐπιτη-
δείαν, καὶ ἦδεσαν ταύτην, ὁποία ἦν, καὶ εἰς ἀναμ-
φισβήτητον πάντες κατεχωρίζοντο. Καλὸν μὲν γὰρ 4
ἡγεῖτο ὁ Κῦρ@, καὶ ἐν οἰκίᾳ εἶναι ἐπιτήδευμα τὴν εὐθη-

μοσύνην (ὅταν γάρ τίς τε δέηται, δῆλόν ἐστιν, ὅπῃ δεῖ ἐλθόντα λαβεῖν) πολὺ δὲ ἔτι κάλλιον ἐνόμιζε τὴν τῶν στρατιωτικῶν φύλων εὐθημοσύνην εἶναι, ὅσῳ τε ὀξύτεροι οἱ καιροὶ τῶν εἰς τὰ πολεμικὰ χρήσεων, καὶ μείζω τὰ σφάλματα ἀπὸ τῶν ὑστεριζόντων ἐν αὐτοῖς· ἀπὸ δὲ τῶν ἐν καιρῷ παραγινομένων πλείστα ὄφελη ταῦτα τὰ κτήματα ἐώρα γινόμενα ἐν τοῖς πολεμικοῖς· διὰ ταῦτα ἦν καὶ ἐπεμέλετο ταύτης τῆς εὐθημοσύνης
5 μάλιστα. Καὶ αὐτὸς μὲν δὴ πρῶτος ἑαυτὸν ἐν μέσῳ κατεῖδετο τῷ στρατοπέδῳ, ὡς ταύτης τῆς χώρας ἐχυρωτάτης ἄσης· ἔπειτα δὲ τοὺς μὲν πιστοτάτους, ὥσπερ εἰώθει, περὶ ἑαυτὸν εἶχε, τούτων δὲ ἐν κύκλῳ ἔχομένους ἱππέας τ' εἶχε καὶ ἁρματηλάτας. Καὶ γὰρ τούτους ἐχυρᾶς ἐνόμιζε χώρας δεῖσθαι, ὅτι, σὺν οἷς μάχονται ὅπλοις, οὐδὲν πρόχειρον ἔχοντες τούτων στρατοπεδεύονται, ἀλλὰ πολλοῦ χρόνου δέονται εἰ τὴν ἐξόπλεσιν, εἰ μέλλοιεν χρησίμως ἐξοίσειν. Ἐν δεξιᾷ δὲ καὶ ἐν εὐωνύμῳ αὐτῷ τε καὶ τῶν ἱππέων κέλλασαῖς χώρα ἦν· τοξόλῶν δ' αὖ χώρα ἡ προσθεν ἦν καὶ ὄπισθεν αὐτῷ τε
6 καὶ τῶν ἱππέων. Ὁπλίτας δὲ καὶ τοὺς τὰ μεγάλα γέρρα ἔχοντας κύκλῳ πάντων εἶχεν, ὥσπερ τεῖχος· ὅπως καὶ, εἰ δέοι τι ἐνσκευάζεσθαι τοὺς ἱππέας, οἱ μονιμώτατοι πρόσθεν ὄντες παρέχοιεν αὐτοῖς ἀσφαλῆ τὴν καθόπλισιν. Ἐκάθευδον δὲ αὐτῷ ἐν τάξει, ὥσπερ οἱ ὁπλῖται, ἔτω δὲ καὶ οἱ πελτασταὶ καὶ οἱ τοξόται· ὅπως καὶ ἐκ τῶν νυκτῶν, εἰ δέοι τι, ὥσπερ καὶ οἱ ὁπλῖται παρεσκευασμένοι ἀεὶ, παίειν τὸν εἰς χεῖρας ἰόντα, ἔτω καὶ οἱ τοξόται καὶ οἱ ἀκοντισταὶ, εἴ τινες προσίοιεν, ἐξ ἑτοίμου ἀκοντίζειν καὶ τοξεύειν ὑπὲρ τῶν ὁπλιτῶν.

ὁπλιτῶν. Εἶχον δὲ καὶ σημεῖα πάντες οἱ ἄρχοντες ἐπὶ 7
ταῖς σκηναῖς· οἱ δὲ ὑπηρέται, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν
οἱ σώφρονες ἔχασι μὲν καὶ τῶν πλείστων τὰς οἰκήσεις,
μάλιστα δὲ τῶν ἐπικαιρίων, ἔτω καὶ τῶν ἐν τοῖς στρα-
τοπέδοις τάς τε χώρας, τὰς τῶν ἡγεμόνων, ἠπίσαντο οἱ
Κύρου ὑπηρέται, καὶ τὰ σημεῖα ἐγίγνωσκον, ἃ ἑκάστοις
ἦν· ὥστε, ὅτε δέοιτο Κῦρος, οὐκ ἐζήτουν, ἀλλὰ τὴν συν-
τομωτάτην ἐφ' ἕκαστον ἔθεον. Καὶ διὰ τὸ εἰλικρινῆ
ἕκαστα εἶναι τὰ φῦλα, πολὺ μᾶλλον ἦν δῆλα, καὶ
ὁπότε τις εὐτακτοίη, καὶ εἴ τις μὴ πράττοι τὸ προσατ-
τόμενον. Οὕτω δὴ ἐχόντων, ἡγεῖτο, εἴ τις ἐπιθεῖτο
νυκτὸς, ἢ ἡμέρας, ὥσπερ ἂν εἰς ἐνέδραν εἰς τὸ στρατό-
πεδον τὸν ἐπιτιθεμένων ἐμπίπλων. Καὶ τὸ τακτικὸν 8
δὲ εἶναι οὐ τοῦτο μόνον ἡγεῖτο, εἴ τις ἐκτεῖναι φάλαγγα
εὐπόρως δύναιτο, ἢ βαθύναι, ἢ ἐκ κέρατος εἰς φά-
λαγγα κατασῆσαι, ἢ ἐκ δεξιᾶς, ἢ ἀριστερᾶς, ἢ
ὄπισθεν ἐπιφανέντων τῶν πολεμίων, ὀρθῶς ἐξελίξαι·
ἀλλὰ καὶ διασπᾶν, ὁπότε δέοι, τακτικὸν ἡγεῖτο, καὶ
τὸ τιθέναι γε τὸ μέρος ἕκαστον, ὅπῃ μάλιστα ἐν ὠφε-
λείᾳ ἂν εἴη, καὶ τὸ ταχύνειν δὲ, ὅπῃ φθάσαι δέοι·
πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τακτικὰ ἀνδρὸς ἐνό-
μιζεν εἶναι, καὶ ἐπεμελεῖτο τούτων πάντων ὁμοίως· καὶ
ἐν μὲν ταῖς πορείαις πρὸς τὸ συμπίπλον ἀεὶ διατάτ-
των ἐπορεύετο, ἐν δὲ τῇ στρατοπεδεύσει ὡς τὰ πολλὰ,
ὥσπερ εἴρηται, κατεχώριζεν.

Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι γίγνονται κατὰ τὴν [Μηδικὴν, 9
τρέπεται ὁ Κῦρος πρὸς Κυαξάρην. Ἐπεὶ δὲ ἠσπάσαντο
ἀλλήλους, πρῶτον μὲν δὴ ὁ Κῦρος εἶπε τῷ Κυαξάρῃ,
ὅτι οἱ αὐτῷ ἐξηρημένῳ εἴη ἐν Βαβυλῶνι καὶ ἀρχεῖα,

οπως ἔχῃ, καὶ ὅταν ἐκεῖσε ἔλθῃ, ὡς εἰς οἰκεῖα καλάγεσθαι· ἔπαλα δὲ καὶ ἄλλα δῶρα ἔδωκεν αὐτῷ πολλὰ καὶ καλά. Ὁ δὲ Κυαξάρης ταῦτα μὲν ἐδέξατο, προσέπεμψε δὲ αὐτῷ τὴν θυγατέρα, στέφανόν τε χρυσοῦν καὶ ψέλια φέρουσαν, καὶ στρεπτὸν, καὶ στολὴν
10 Μηδικὴν ὡς δυναστὸν καλλίστην. Καὶ ἡ μὲν δὴ παῖς ἐστεφάνου τὸν Κῦρον· ὁ δὲ Κυαξάρης εἶπε· Δίδωμι δὲ σοὶ, ὦ Κῦρε, καὶ αὐτὴν ταύτην γυναῖκα, ἐμὴν οὖσαν θυγατέρα· καὶ ὁ σὸς δὲ πατὴρ ἔγημε τὴν τῆ ἐμῆ πατρὸς θυγατέρα, ἐξ ἧς σὺ ἐγένου· αὕτη δέ ἐστιν, ἣν σὺ πολλάκις, παῖς ὢν, ὅτε παρ' ἡμῖν ἦλθα, ἐτιθηνήσω· καὶ ὁπότε τις ἐρωτῴη αὐτὴν, τίνι γαμοῖτο, ἔλεγεν, ὅτι Κύρῳ· ἐπιδίδωμι δὲ αὐτῇ ἐγὼ καὶ Φερνὴν Μηδίαν τὴν πᾶσαν· ἀδὲ γάρ ἐστί μοι ἄρρην παῖς γνήσιος. Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· ὁ δὲ Κῦρος ἀπεκρίνατο; Ἀλλ', ὦ Κυαξάρη, τό τε γένος ἐπαινῶ καὶ τὴν παῖδα, καὶ δῶρα· βάλομαι δὲ, ἔφη, σὺν τῇ τε πατρὸς γνώμῃ καὶ τῇ τῆς μητρὸς ταῦτά σοι συναινέσαι. Εἶπε μὲν οὕτως ὁ Κῦρος· ὅμως δὲ τῇ παιδὶ πάντα ἐδωρήσατο, ὁπόσα ᾤετο καὶ τῷ Κυαξάρει χαριεῖσθαι. Ταῦτα δὲ ποιήσας, εἰς Πέρσας ἐπορεύετο.

11 Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ Περσῶν ὁρίοις ἐγένετο πορευόμενος, τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα αὐτὸς κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς φίλοις εἰς τὴν πόλιν ἐπορεύετο, ἱερεῖα μὲν ἄγων, ὡς πᾶσι Πέρσαις ἱκανὰ θύειν τε καὶ ἑστιᾶσθαι· δῶρα δ' ἦγεν, οἷα μὲν ἔπρεπε τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ καὶ τοῖς ἄλλοις φίλοις, οἷα δὲ ἔπρεπε ταῖς ἀρχαῖς καὶ γερουσίοις καὶ τοῖς ὁμοτίμοις πᾶσιν· ἔδωκε δὲ καὶ πᾶσι Πέρσαις καὶ Περσίσιν, ὅσπερ καὶ νῦν ἔτι δίδωσιν,

ἕταιρος

ὅταν περ ἀφίκηται βασιλεὺς εἰς Πέρσας. Ἐκ δὲ τούτου συνέλεξε Καμβύσης τοὺς γεραιτέρους Περσῶν, καὶ τὰς ἀρχὰς, οἵπερ τῶν μετίστων κύριοί εἰσι· παρεκέλευσε δὲ καὶ Κῦρον, καὶ ἔλεξε τοιάδε.

Ἄνδρες Πέρσαι, καὶ σὺ, ὦ Κῦρε, ἐγὼ ἀμφοτέροις 12
ὑμῖν εἰκότως εὔνους εἰμί· ὑμῶν μὲν γὰρ βασιλεύω· σὺ δὲ, ὦ Κῦρε, παῖς ἐμὸς εἶ. Δίκαιόν ἔν εἰμι, ὅσα γιγνώσκειν δοκῶ ἀγαθὰ ἀμφοτέροις, ταῦτα εἰς τὸ μέσον λέγειν. Τὰ μὲν γὰρ παρελθόντα ὑμεῖς μὲν Κῦρον ηὐξήσατε, στράτευμα δόντες, καὶ ἄρχοντα τοῦτον αὐτὸν κατασήσαντες· Κῦρος δὲ, ἡγεμὼν τούτου, σὺν θεοῖς εὐκλεεῖς μὲν ὑμᾶς, ὦ Πέρσαι, ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἐποίησεν, ἐντίμους δ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάσῃ· τῶν δὲ συστρατευσαμένων αὐτῷ τοὺς μὲν ἀρίστους καὶ πεπλέστους, τοῖς δὲ πολλοῖς μισθὸν καὶ τροφὴν παρεσκεύακεν· ἱππικὸν δὲ κατασήσας Περσῶν, πεποίηκε Πέρσαις καὶ πεδίων εἶναι μετουσίαν. Ἦν μὲν ἔν καὶ τολοιπὸν ἔτω γιγνώσκητε, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν αἴτιοι ἀλλήλοις ἔσεσθε· εἰ δὲ ἢ σὺ, ὦ Κῦρε, ἐπαρθεὶς ταῖς παρούσαις τύχαις, ἐπιχειρήσεις καὶ Περσῶν ἄρχειν ἐπὶ πλεονεξίᾳ, ὥσπερ τῶν ἄλλων, ἢ ὑμεῖς, ὦ πολῖται, φθονήσαντες τούτῳ τῆς δυνάμεως, καταλύειν παράσεσθε τοῦτον τῆς ἀρχῆς, εὖ ἴστε, ὅτι ἐμποδὼν ἀλλήλοις πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔσεσθε. Ἵς ἔν μὴ ταῦτα γίγνηται, ἀλλὰ τἀγαθὰ, ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη, θύσαντας ὑμᾶς κοινῇ, καὶ θεὸς ἐπιμαρτυραμένους συνθέσθαι, σὲ μὲν, ὦ Κῦρε, ἤν τις ἢ ἐπιστρατεύηται χώρᾳ Περσίδι, ἢ Περσῶν νόμους διασπᾶν πειρᾶται, βοηθήσειν παντὶ δέει· ὑμᾶς δὲ, ὦ Πέρσαι, ἤν τις

ἢ ἀρχῆς Κῦρον ἐπειχειρῇ καταπαύειν, ἢ ἀφίστασθαί τις τῶν ὑποχειρίων, βοηθήσειν καὶ ὑμῖν αὐτοῖς καὶ Κύρῳ, καθ' ὅτι ἂν ἐπαγγέλλῃ. Καὶ ἕως μὲν ἂν ἐγὼ ζῶ, ἐμὴ γίγνηται ἡ ἐν Πέρσαις βασιλεία· ὅταν δ' ἐγὼ τελευτήσω, δῆλον, ὅτι Κύρου, ἐὰν ζῇ. Καὶ ὅταν μὲν οὗτος ἀφίκηται εἰς Πέρσας, ὁσίως ἂν ὑμῖν ἔχοι, τοῦτον θύειν τὰ ἱερὰ ὑπὲρ ὑμῶν, ἅπερ νῦν ἐγὼ θύω· ὅταν δ' οὗτος ἔκδημος ᾖ, καλῶς ἂν οἶμαι ὑμῖν ἔχειν, εἰ ἐκ τοῦ γένους, ὃς ἂν δοκῇ ὑμῖν ἄριστος εἶναι, οὗτος τὰ τῶν
13 θεῶν ἀποτελοίη. Ταῦτα εἰπόντος Καμβύσου, συνέδοξε Κύρῳ τε καὶ τοῖς Περσῶν τέλεσι· καὶ συνθέμενοι ταῦτα τότε, καὶ θεοὺς ἐπιμαρτυράμενοι, οὕτω καὶ νῦν ἔτι διαμένουσι ποιοῦντες πρὸς ἀλλήλους Πέρσαί τε καὶ βασιλεύς. Τούτων δὲ πραχθέντων, ἀπῄει ὁ Κῦρος.

Ὡς δ' ἀπιὼν ἐγένετο ἐν Μήδοις, συνδόξαν τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ, γαμεῖ τὴν Κυαξάρου θυγατέρα, ἧς ἔτι καὶ νῦν λόγος ὡς παγκάλου γενομένης. (Ἔνιοι δὲ τῶν λογοποιῶν λέγουσιν, ὡς τὴν τῆς μητρὸς ἀδελφὴν ἔγημεν· ἀλλὰ γραῦς ἂν καὶ παντάπασιν ἦν ἡ
C. VI. παῖς.) (*) Γήμας δὲ, εὐθὺς ἔχων ἀνεζεύγνυεν. Ἐπεὶ δ' ἐν Βαβυλῶνι ἦν, ἐδόκει αὐτῷ σατράπας ἤδη πέμπειν ἐπὶ τὰ κατεστραμμένα ἔθνη. Τοὺς μέντοι ἐν ταῖς ἄκραις φρουράρχους, καὶ τοὺς χιλιάρχους τῶν κατὰ τὴν χώραν φυλακῶν, οὐκ ἄλλου, ἢ ἑαυτοῦ, ἐβούλετο ἀκούειν ταῦτα δὲ προεωρᾶτο, ἐννοῶν, ὅπως, εἴ τις τῶν σατραπῶν ὑπὸ πλούτου καὶ πλήθους ἀνθρώπων ἐξυβρίσειε, καὶ ἐπιχειρήσειε μὴ πείθεσθαι, εὐθὺς ἀντιπά-

(*) ἦν, οὐ παῖς. Ita Leunclav. ad marg. edit. suæ.

ἀντιπάλους ἔχοι ἐν τῇ χώρᾳ. Ταῦτ' ἂν βουλόμενος πρᾶξαι, ἔγνω συγκαλέσαι πρῶτον τοὺς ἐπικαίρους, καὶ προεῖπεν, ὅπως εἰδεῖεν, ἐφ' οἷς ἥκουσιν οἱ ἥκοντες· ἐνόμιζε γὰρ, ἕτω ῥᾴδιον φέρειν αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ κατέστασίη τις ἄρχων, καὶ ἀλθάνοιτο ταῦτα, χαλεπῶς ἂν ἐδόκει αὐτῷ φέρειν, νομίζοντες, δι' ἑαυτῶν ἀπιστίαν ταῦτα γενέσθαι. Οὕτω δὴ συλλέξας, λέγει αὐτοῖς τοιάδε·

"Ανδρες φίλοι, εἰσὶν ἡμῖν ἐν ταῖς καλεσαμμέναις 2
πόλεσι φρουροὶ καὶ φρούραρχοι, ἃς τότε καταλίπομεν· καὶ τούτοις ἐγὼ προσάξας ἀπῆλθον, ἄλλο μὲν ἐδὲν πολυπραγμονεῖν, τὰ δὲ τείχη διασώζειν. Τούτους μὲν ἂν ἀ παύσω τῆς ἀρχῆς, ἐπεὶ καλῶς διαπεφυλάκασι τὰ προσαχθέντα· ἄλλους δὲ σαίραπας πέμψαί μοι δοκεῖ, οἵτινες ἄρξουσι τῶν ἐνοικούντων, καὶ τὸν δασμὸν λαμβάνοντες τοῖς τε φρουροῖς δώσουσι μισθὸν, καὶ ἄλλο τελέσουσιν, ὅ τι ἂν δέῃ. Δοκεῖ δέ μοι καὶ τῶν ἐνθάδε ὑμῶν, οἷς ἂν ἐγὼ πράγματα παρέχω, πέμπων πράξοντάς τι ἐπὶ ταῦτα τὰ ἔθνη, χώρας γε νέμεσθαι καὶ οἰκίας ἐκεῖ· ὅπως δασμοφορῆται αὐτοῖς δεῦρο, ὅταν τε ἴωσιν ἐκεῖσε, εἰς οἰκεῖα ἔχωσι καταγεσθαι. Ταῦτα εἶπε, καὶ ἔδωκε πολλοῖς τῶν φίλων καλὰ 3
σώσας τὰς καλουραφείσας πόλεις οἴκους, καὶ ὑπηκόους· καὶ ἔτι νῦν εἰσι τοῖς ἀπογόνοις τῶν τότε λαβόντων αἱ χῶραι καλαμένσαι, ἄλλαι ἐν ἄλλῃ γῇ, αὐτοὶ δὲ οἰκέσι παρὰ βασιλεῖ. Δεῖ δὲ, ἔφη, τὰς ἰδίας σαίραπας ἐπὶ ταύτας τὰς χώρας, τοιάτας ὑμᾶς σκοπεῖν, οἵτινες, ὅ τι ἂν ἐν τῇ γῇ ἑκάστῃ καλὸν ἢ ἀγαθὸν ἦ, μεμνήσονται καὶ δεῦρο ἀποπέμπειν· ὡς

μελέχωμεν καὶ οἱ ἐνθάδε ὄντες τῶν παντα χῆ γιγνο-
μένων ἀγαθῶν· καὶ γάρ, ἤν τί πε δεινὸν γίγνηται,
4 ἡμῖν ἔσται ἀμυντέον. Ταῦτ' εἰπὼν, τότε μὲν ἔπαυσε
τὸν λόγον· ἔπειτα δὲ, ἐς ἐγίγνωσκε τῶν φίλων ἐπὶ
τοῖς εἰρημένοις ἐπιθυμοῦντας ἴέναι, ἐκλεξάμενος αὐτῶν
τὰς δοκοῦντας ἐπιτηδειοτάτους εἶναι, ἔπεμπε σατράπας, εἰς Ἀραβίαν μὲν, Μεγάβυζον· εἰς Καππα-
δοκίαν δὲ, Ἀρταβάζαν· εἰς Φρυγίαν δὲ τὴν μεγάλην,
Ἀρτακάμαν· εἰς Λυκίαν δὲ καὶ Ἰωνίαν, Χρυσάντην· εἰς
Καρίαν δὲ, Ἀδάσιον, ὥσπερ ἦτεν· εἰς Φρυγίαν δὲ τὴν
παρ' Ἑλλησπόντιον, καὶ Αἰολίδα, Φαρνάκην. Κιλικίας
δὲ καὶ Κύπρε καὶ Παφλαγόνων ἐκ ἔπεμψε Πέρσας
σατράπας, ὅτι ἐκόντες ἐδόκεν αὐτῷ συστρατεύεσθαι
ἐπὶ Βαβυλῶνα· δασμὲς μέντοι συνέταξεν ἀποφέρειν
5 καὶ τότες. Ὡς δὲ τότε Κῦρος κατεστήσατο, ἅτως ἔτι
καὶ νῦν βασιλέως εἰσὶν αἱ ἐν ταῖς ἄκραις φυλακαὶ,
καὶ οἱ χιλίαρχοι τῶν φυλακῶν ἐκ βασιλέως εἰσὶ
καθεστηκότες, καὶ παρὰ βασιλεῖ ἀπογεγραμμένοι.
Προεῖπε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκπεμπομένοις σατράπαις, ὡς
δυνατὸν, ὅσα ἑώρων ποιεῦντα αὐτὸν, πάντα μιμεῖσθαι·
πρῶτον μὲν ἱππέας καθιστάναι ἐκ τῶν συνεπομένων
Περσῶν καὶ συμμάχων, καὶ ἁρμαμαξήλατας· ὁπόσοι
δ' ἂν γῆν καὶ ἀρχεῖα λάβωσιν, ἀναγκάζειν τάττας ἐπὶ
θύρας ἴέναι, καὶ σωφροσύνης ἐπιμελουμένες, παρέχειν
ἑαυτὰς τῷ σατράπῃ χρῆσθαι, ἤν τι δέηται· παιδεύειν
δὲ καὶ τὰς γιγνομένας παῖδας ἐπὶ θύρας, ὥσπερ παρ'
αὐτῷ· ἐξάγειν δὲ ἐπὶ τὴν θήραν τὸν σατράπην τὰς
ἀπὸ θυρῶν, καὶ ἀσκεῖν αὐτόν τε καὶ τὰς σὺν ἑαυτῷ
6 τὰ πολεμικά. Ὃς δ' ἂν ἐμοὶ, ἔφη, παλὰ λόγον τῆς
δυνά-

δυνάμεως πλεῖσα μὲν ἅρμαλα, πλείστας δὲ καὶ ἀρίστας ἵππους ἀποδεικνύῃ, τοῦτον ἐγὼ, ὡς ἀγαθὸν σύμμαχον καὶ ὡς ἀγαθὸν συμφύλακα Πέρσαις τε καὶ ἐμοὶ τῆς ἀρχῆς, τιμήσω. Ἔστωσαν δὲ παρ' ὑμῖν καὶ ἕδραις, ὥσπερ παρ' ἐμοὶ, οἱ ἄριστοι προτετιμημένοι· καὶ τράπεζα, ὥσπερ ἡ ἐμὴ, τρέφουσα μὲν πρῶτον τοὺς οἰκέτας, ἔπειτα δὲ, καὶ ὡς φίλοις μεταδιδοῦσα, ἱκανῶς κεκοσμημένη· καὶ ὡς τὸν καλόν τι ποιοῦντα καθ' ἡμέραν ἐπιγεραίρειν. Κτᾶσθε δὲ καὶ παραδείσους, καὶ θηρία τρέφετε, καὶ μήτε αὐτοὶ πόλε ἄνευ πόνου σῖτον παράθεσθε, μήτε ἵπποις ἀγυμνάστοις χῶρον ἐμβάλλετε· ἐὰ γὰρ ἂν δυναίμην ἐγὼ, εἷς ὢν, ἀνθρωπίνῃ ἀρετῇ τὰ πάντων ὑμῶν ἀγαθὰ διασώζειν, ἀλλὰ δεῖ ἐμὲ μὲν, ἀγαθὸν ὄντα σὺν ἀγαθοῖς, τοῖς παρ' ἐμὲ ὑμῖν ἐπίκουρον εἶναι· ὑμᾶς δὲ ὁμοίως αὐτὲς, ἀγαθὲς ὄντας, σὺν ἀγαθοῖς τοῖς μεθ' ὑμῶν ἐμοὶ συμμάχους εἶναι. Βουλοίμην δ' ἂν ὑμᾶς καὶ τοῦτο κατανοῆσαι, ὅτι τούτων, ὧν νῦν ὑμῖν παρακελεύομαι, ἐδὲν τοῖς δούλοις προστάττω· ἃ δ' ὑμᾶς φημι χρῆναι ποιεῖν, ταῦτα καὶ αὐτὸς πειρῶμαι πάντα πράττειν. Ὥσπερ δ' ἐγὼ ὑμᾶς κελεύω ἐμὲ μιμεῖσθαι, ἴστω καὶ ὑμᾶς τὲς ὑφ' ὑμῶν ἀρχὰς ἔχοντας μιμεῖσθαι ὑμᾶς διδάσκετε.

Ταῦτα δὲ Κῦρος ἴστω τότε τάξαντα, ἔτι καὶ νῦν 7
τῷ αὐτῷ τρόπῳ πᾶσαν μὲν αἱ ὑπὸ βασιλεῖ φυλακαὶ ὁμοίως φυλάττουσαι, πᾶσαν δὲ αἱ τῶν ἀρχόντων θύραι ὁμοίως θεραπεύονται, πάντες δὲ οἱ οἶκοι καὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ ὁμοίως οἰκοῦνται· πάντες δὲ οἱ ἄριστοι τῶν παρόντων ἕδραις προτετίμηνται, πᾶσαν δὲ

καὶ

αἱ πορεῖαι συντεταγμέναι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰσὶ, πᾶσι δὲ συγκεφαλαιῶνται πολλαὶ πράξεις ὀλίγοις ἐπισάταις. Ταῦτα δ' εἰπὼν, ὡς χρὴ πομπὴν ἑκάστης, καὶ δύναμιν ἑκάστῳ προσθεὶς, ἐξέπεμπε, καὶ προεῖπεν ἅπασι παρασκευάζεσθαι, ὡς εἰς νέωτα στρατείας ἐσομένης, καὶ ἀποδείξεως ἀνδρῶν καὶ ὅπλων καὶ 2 ἵππων καὶ ἁρμάτων. Κατενοήσαμεν δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι, Κύρῳ καταρξαντι, ὡς φασι, καὶ νῦν ἔτι διαμένει· ἐφοδεύει γὰρ ἀνὴρ κατ' ἐναυτὸν ἀεὶ στράτευμα ἔχων· ὃς, ἢν μέν τις τῶν σατραπῶν ἐπικρίας δέηται, ἐπικρεῖ· ἢν δέ τις ὑβρίζῃ, σωφρονίζει· ἢν δέ τις ἢ δασμῶν φορᾶς ἀμελῇ, ἢ τῶν ἐνοίκων φυλακῆς, ἢ ὅπως ἡ χώρα ἐνεργὸς ᾖ, ἢ ἄλλό τι τῶν τεταγμένων παραλίπῃ, ταῦτα πάντα κατευστρεπίζει· ἢν δὲ μὴ δύνηται, βασιλεῖ ἀπαγγέλλει· ὁ δὲ ἀκέων βελεύεται περὶ τῶν ἀτακτούντων· καὶ οἱ πολλάκις λεγόμενοι, ὅτι βασιλέως υἱὸς καταβαίνει, βασιλέως ἀδελφὸς, βασιλέως ὀφθαλμὸς, καὶ ἐνίοτε ἐκ ἐκφανόμενοι, ἔστι τῶν ἐφόδων εἰσίν· ἀποτρίπεται γὰρ ἕκαστον αὐτῶν, ὁπόθεν ἂν βασιλεὺς κελεύῃ.

3 Κατεμάθομεν δὲ αὐτοῦ καὶ ἄλλο μηχάνημα πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, ἐξ ἧς ταχέως ἠσθάνετο, καὶ τὰ πάμπολυ ἀπέχοντα ὅπως ἔχοι. Σκεψάμενος γὰρ, πόσην ἂν ὁδὸν ἵππος κατανύτοι τῆς ἡμέρας ἐλαυνόμενος, ὥστε διαρκεῖν, ἐποιήσατο ἱππῶνας τοσοῦτο διαλείποντας, καὶ ἵππους ἐν αὐτοῖς κατέστησε, καὶ τοὺς ἐπιμελουμένους τούτων· καὶ ἄνδρα ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τόπων ἔταξε τὸν ἐπιτήδειον παραδέχεσθαι τὰ φερόμενα γράμματα, καὶ παραδιδόναι, καὶ παραλαμβάνειν τοὺς

τὰς ἀπαρημώτας ἵππες καὶ ἀνθρώπες, καὶ ἄλλες πέμπειν κελεῖς. Ἔστι δ' ὅτε ἐδὲ τὰς νύκτας φασὶν ἵστασθαι ταύτην τὴν πορείαν, ἀλλὰ τῷ ἡμερινῷ ἀγγέλῳ τὸν νυκτερινὸν διαδέχεσθαι. Τέτων δὲ ἕτω γιγνομένων, φασί τινες θᾶττον τῶν γεράνων ταύτην τὴν πορείαν ἀνύτειν· εἰ δὲ τᾶτο ψεύδονται, ἀλλ' ὅτι γε τῶν ἀνθρωπίνων πεζῇ πορειῶν αὕτη ταχίστη, τᾶτο εὔδηλον. Ἀγαθὸν δὲ, ὡς τάχιστα ἕκαστον αἰσθανόμενον, ὡς τάχιστα ἐπιμελεῖσθαι.

Ἐπεὶ δὲ περιῆλθεν ὁ ἐνιαυτὸς, συνήγειρε στρατιὰν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ λέγεται αὐτῷ γενέσθαι εἰς δώδεκα μὲν ἵππων μυριάδας, εἰς διχίλια δὲ ἅρματα δρεπανηφόρα, πεζῶν δὲ εἰς μυριάδας ἑξήκοντα. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνεσκευάσατο αὐτῷ, ὧρμα δὴ ταύτην τὴν στρατείαν, ἐν ᾗ λέγεται καταστρέψασθαι πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα Συρίαν εἰσβάντι οἰκεῖ μέχρις ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ εἰς Αἴγυπτον στρατεία λέγεται γενέσθαι, καὶ καταστρέψασθαι Αἴγυπτον. Καὶ ἐκ τέτε τὴν ἀρχὴν ὥρισεν αὐτῷ πρὸς ἕω μὲν, ἡ ἐρυθρὰ θάλαττα· πρὸς ἄρκτον δὲ, ὁ Εὔξεινος πόντος· πρὸς ἑσπέραν δὲ, Κύπρος καὶ Αἴγυπτος· πρὸς μεσημβρίαν δὲ, Αἰθιοπία. Τέτων δὲ τὰ πέρατα τὰ μὲν διὰ θαλάττης, τὰ δὲ διὰ ψύχους, τὰ δὲ διὰ ὕδωρ, τὰ δὲ δι' ἀνυδρίαν, δυσοίκητα. Αὐτὸς δ' ἐν μέσῳ τέτων τὴν δίαιταν ποιησάμενος, τὸν μὲν ἀμφὶ τὸν χειμῶνα χρόνον διῆγεν ἐν Βαβυλῶνι ἑπτὰ μῆνας· (εὔκτη γὰρ ἀλεεινὴ ἡ χώρα) τὸν δὲ ἀμφὶ τὸ ἔαρ τρεῖς μῆνας ἐν Σέσοις· τὴν δὲ ἀκμὴν τῆ θέρες δύο μῆνας ἐν Ἐκβατάνοις· ἕτω δὲ ποιῶν αὐτὸν λέγεσιν ἐν ἐαρινῷ θάλπει

θάλπει καὶ ψύχει διάγειν ἀεί. Οὕτω δὲ διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι, ὡς πᾶν μὲν ἔθνος μισονεκλεῖν ἐδόκει, εἰ μὴ Κύρῳ πέμψειεν, ὅ τι καλὸν αὐτοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἢ φύοιτο, ἢ τρέφοιτο, ἢ τεχνῷτο· πᾶσα δὲ πόλις ὡσαύτως· πᾶς δὲ ἰδιώτης πλάσιος ὢν ᾤετο γενέσθαι, εἴ τι Κύρῳ χαρίσαιτο· καὶ γὰρ ὁ Κῦρος λαμβάνων παρ' ἑκάστων, ὧν ἀφθονίαν εἶχον οἱ διδόντες, ἀντεδίδου, ὧν σπανίζοντας αὐτὸς αἰσθάνοιτο.

C. VII. Οὕτω δὲ τῶν αἰῶνος προσεχωρηκότος, μάλα δὴ πρεσβύτης ὢν ὁ Κῦρος ἀφικνεῖται εἰς Πέρσας, τὸ ἕβδομον ἐπὶ τῇσ αὐτῷ ἀρχῆς. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ πάλαι δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐτετελευτήκεσαν αὐτῷ· ὁ δὲ Κῦρος ἔθυσε τὰ νομιζόμενα ἱερὰ, καὶ τῷ χορῷ ἡγήσατο Πέρσαις κατὰ τὰ πάτρια, καὶ τὰ δῶρα πᾶσι διέδωκεν, ὥσπερ εἰώθει. Κοιμηθεὶς δ' ἐν τῷ βασιλείῳ, ὄναρ εἶδε τοιόνδε· ἔδοξεν αὐτῷ προσελθὼν κρείττων τὶς ἢ κατὰ ἄνθρωπον, εἰπεῖν, Συσκευάζε, ὦ Κῦρε· ἤδη γὰρ εἰς θεὸς ἅπει. Τᾶτο δὲ ἰδὼν τὸ ὄναρ ἐξηγέρθη, καὶ χρεὼν ἐδόκει εἰδέναι, ὅτι τοῦ βίου ἡτελευτὴ παρείη· Εὐθὺς ἂν, λαβὼν ἱερεῖα, ἔθυε Διί τε πατρῴῳ καὶ Ἡλίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὡς Πέρσαι θύουσιν, ὧδε ἐπευχόμενος· Ζεῦ πατρῷε καὶ Ἥλιε, καὶ πάντες θεοὶ, δέχεσθε τάδε, καὶ τελεστήρια πολλῶν καὶ καλῶν πράξεων, καὶ χαριστήρια, ὅτι ἐσημήνατέ μοι καὶ ἐν ἱεροῖς καὶ ἐν ἀρνείοις σημείοις καὶ ἐν οἰωνοῖς καὶ ἐν φήμαις, ἅ τ' ἐχρῆν ποιεῖν, καὶ ἃ ἐκ ἐχρῆν. Πολλὴ δ' ὑμῖν χάρις, ὅτι καὶγὼ ἐγίγνωσκον τὴν ὑμετέραν ἐπιμέλειαν, καὶ οὐδεπώποτε ἐπὶ ταῖς εὐτυχίαις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόνησα. Λίτα-

μαι

μαι δ' ὑμᾶς, δοῦναι καὶ νῦν παισὶ μὲν καὶ γυναικὶ καὶ φίλοις καὶ πατρίδι εὐδαιμονίαν· ἐμοὶ δὲ, οἷόν περ αἰῶνα δεδώκατε, τοιαύτην καὶ τελευτὴν δοῦναι. Ὁ μὲν 2
δὴ ταῦτα ποιήσας, καὶ οἴκαδε ἐλθὼν, ἔδοξεν ἡδέως ἀναπαύσεσθαι, καὶ κατεκλίθη. Ἐπεὶ δὲ ὥρα ἦν, οἱ τεταγμένοι προσιόντες λούσασθαι αὐτόν ἐκέλευον. Ὁ δ', ἔλεγεν, ὅτι ἡδέως ἀναπαύοιτο. Οἱ δ' αὖ τεταγμένοι, ἐπεὶ ὥρα ἦν, δεῖπνον παρετίθεσαν· τῷ δὲ ἡ ψυχὴ σῖτον μὲν οὐ προσίετο, διψῆν δ' ἐδόκει, καὶ ἔπινεν ἡδέως. Ὡς δὲ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συνέβαινεν αὐτῷ ταῦτα, καὶ τῇ τρίτῃ, ἐκάλεσε τοὺς παῖδας· οἱ δ' ἔτυχον συνηκολουθηκότες αὐτῷ, καὶ ὄντες ἐν Πέρσαις. Ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς φίλους, καὶ τὰς Περσῶν ἀρχάς· παρόντων δὲ πάντων, ἤρχετο τοιοῦδε λόγου·

Παῖδες ἐμοὶ, καὶ πάντες οἱ παρόντες φίλοι, 3
ἐμοὶ μὲν τοῦ βίου τὸ τέλος ἤδη πάρεστιν· (ἐκ πολλῶν τοῦτο σαφῶς γιγνώσκω) ὑμᾶς δὲ χρὴ, ὅταν τελευτήσω, ὥσπερ εὐδαίμονος ἐμοῦ καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν πάντα. Ἐγὼ γὰρ, παῖς τε ὢν, τὰ ἐν παισὶ νομιζόμενα καλὰ δοκῶ κεκαρπῶσθαι· ἐπεί τε ἥβησα, τὰ ἐν νεανίσκοις· τέλειός τε ἀνὴρ γενόμενος, τὰ ἐν ἀνδράσι. Σὺν τῷ χρόνῳ τε προϊόντι ἀεὶ συναυξανομένην ἐπιγιγνώσκειν ἐδόκουν καὶ τὴν ἐμὴν δύναμιν, ὥστε καὶ τοὐμὸν γῆρας οὐδεπώποτε ᾐσθόμην τῆς ἐμῆς νεότητος ἀσθενέστερον γιγνόμενον, καὶ οὔτ' ἐπιχειρήσας, οὔτ' ἐπιθυμήσας οἶδα, ὅτου ἠτύχησα. Καὶ τοὺς μὲν φίλους ἐπεῖδον δι' ἐμοῦ εὐδαίμονας γενομένους, τοὺς δὲ πολεμίους ὑπ' ἐμοῦ δουλωθέντας· καὶ τὴν πατρίδα, πρόσθεν ἰδιωτεύουσαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, νῦν προτετιμημένην καταλείπω· ὧν

τοιεμον

τ'

τ' ἐκτησάμην, οὐδὲν οἶδα, ὅ τι οὐ διεσωσάμην. Καὶ τὸν μὲν παρελθόντα χρόνον ἔπραττον οὕτως, ὥσπερ ηὐχόμην· φόβος δέ μοι συμπαρομαρτῶν, μή τι ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἢ ἴδοιμι, ἢ ἀκούσαιμι, ἢ πάθοιμι χαλεπὸν, οὐκ εἴα τελέως μέγα φρονεῖν, οὐδ' εὐφραίνεσθαι ἐκπεπταμένως. Νῦν δ' ἢν τελευτήσω, καταλείπω μὲν ὑμᾶς, ὦ παῖδες, ζῶντας, οὕσπερ ἔδοσάν μοι οἱ θεοὶ γενέσθαι· καταλείπω δὲ πατρίδα καὶ φίλους εὐδαιμονοῦντας· ὥστε πῶς οὐκ ἂν ἐγὼ, δικαίως μακαριζόμενος, τὸν ἀεὶ χρόνον μνήμης τυγχάνοιμι; Δεῖ δὲ καὶ τὴν βασιλείαν με ἤδη σαφηνίσαντα καταλιπεῖν· ὡς ἂν μὴ ἀμφίλογος γενομένη πράγματα ὑμῖν παράσχῃ. Ἐγὼ δὲ νῦν φιλῶ μὲν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ὁμοίως, ὦ παῖδες· τὸ δὲ προβουλεύειν καὶ προηγεῖσθαι, ἐφ' ὅ τι ἂν καιρὸς δοκῇ εἶναι, τοῦτο προστάττω τῷ προτέρῳ γενομένῳ, καὶ πλειόνων κατὰ τὸ εἰκὸς ἐμπείρῳ. Ἐπαιδεύθην δὲ καὶ αὐτὸς οὕτως ὑπὸ τῆσδε τῆς ἐμῆς τε καὶ ὑμετέρας πατρίδος, τοῖς πρεσβυτέροις, οὐ μόνον ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ πολίταις, καὶ ὁδῶν καὶ θάκων καὶ λόγων ὑπείκειν· καὶ ὑμᾶς δὲ, ὦ παῖδες, οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἐπαίδευον, τοὺς μὲν γεραιτέρους προτιμᾶν, τῶν δὲ νεωτέρων προτετιμῆσθαι· ὡς οὖν παλαιὰ καὶ εἰθισμένα καὶ ἔννομα λέγοντος ἐμοῦ, οὕτως ἀποδέχεσθε. Καὶ σὺ μὲν, ὦ Καμβύση, τὴν βασιλείαν ἔχε, θεῶν τε διδόντων καὶ ἐμοῦ, ὅσον ἐν ἐμοί σοὶ δὲ, ὦ Ταναοξάρη, σατράπην εἶναι δίδωμι Μήδων τε καὶ Ἀρμενίων, καὶ τρίτων Καδουσίων· ταῦτα δὲ σοὶ διδοὺς, νομίζω ἀρχὴν μὲν μείζω καὶ τοὔνομα τῆς βασιλείας τῷ πρεσβυτέρῳ καταλιπεῖν, εὐδαιμονίαν δὲ σοὶ

ἀλυπο-

ἀλυποτέραν. Ὁποίας μὲν γὰρ ἀνθρωπίνης εὐφροσύνης ἐπιδεὴς ἔσῃ, οὐχ ὁρῶ· ἀλλὰ πάντά σοι τὰ δοκοῦντα ἀνθρώποις εὐφραίνειν παρέσται. Τὸ δὲ δυσκαταπρακτοτέρων ἐρᾶν, καὶ τὸ πολλὰ μεριμνᾶν, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν ἔχειν, κεντριζόμενον ὑπὸ τῆς πρὸς τὰμὰ ἔργα φιλονεικίας, καὶ τὸ ἐπιβουλεύειν καὶ τὸ ἐπιβουλεύεσθαι, ταῦτα τῷ βασιλεύοντι ἀνάγκη σὲ μᾶλλον συμπαραμαρτεῖν· ἃ, σάφ' ἴσθι, τῷ εὐφραίνεσθαι πολλὰς ἀσχολίας παρέχει. Οἶσθα μὲν ἔν γε σύ, ὦ Καμβύσῃ, ὅτι ἐκ τόδε τὸ χρυσοῦν σκῆπτρον τὸ τὴν βασιλείαν διασῴζον ἐστιν, ἀλλ' οἱ πιστοὶ φίλοι σκῆπτρον βασιλεῦσιν ἀληθέστατον καὶ ἀσφαλέστατον. Πιστὸς δὲ μὴ νόμιζε Φύσει Φύεσθαι ἀνθρώπους· (πᾶσι γὰρ ἂν οἱ αὐτοὶ πιστοὶ φαίνοιντο, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ πεφυκότα πᾶσι τὰ αὐτὰ φαίνεται) ἀλλὰ τὰς πιστὰς τίθεσθαι δεῖ ἕκαστον ἑαυτῷ· ἡ δὲ κτῆσις αὐτῶν ἐστιν ἐθισμῶς σὺν τῇ βίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον σὺν τῇ εὐεργεσίᾳ. Εἰ ἔν γε καὶ ἄλλας τινὰς παρασῇ συμφύλακας τῆς βασιλείας ποιεῖσθαι, μηδαμόθεν πρότερον ἄρχε, ἢ ἀπὸ τᾶδεμόθεν γενομένε. Καί πολῖταί τοι ἄνθρωποι ἀλλοδαπῶν οἰκειότεροι, καὶ σύσσιτοι ἀποσκήνων· οἱ δὲ ἀπὸ τᾶὐτᾶ σπέρματος φύντες, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς μητρὸς τραφέντες, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ αὐξηθέντες, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γονέων ἀγαπώμενοι, καὶ τὴν αὐτὴν μητέρα καὶ τὸν αὐτὸν πατέρα προσαγορεύοντες, πῶς ἂ πάντων ἔτοι οἰκειότατοι; Μὴ ἔν, ἃ οἱ θεοὶ ὑφήγηνται ἀγαθὰ εἰς οἰκειότητα ἀδελφοῖς, μάτιά ποτε ποιήσητε, ἀλλ' ἐπὶ ταῦτα εὐθὺς οἰκοθεμεῖτο ἄλλα φιλικὰ ἔργα· καὶ ἅτως ἀεὶ ἀνθρ-

πέρβλητος ἄλλοις ἔσται ἡ ὑμετέρα φιλία. Ἑαυτοῦ τοι κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ· τίνι γὰρ ἄλλῳ ἀδελφὸς, μέγας ὢν, οὕτω καλὸν, ὡς ἀδελφῷ; τίς δ' ἄλλος τιμήσεται δὴ ἄνδρα μέγα δυνάμενον οὕτως, ὡς ἀδελφός; τίνα δὲ φοβήσεταί τις ἀδικεῖν, ἀδελφοῦ μεγάλου ὄντος, οὕτως, ὡς τὸν ἀδελφόν; Μήτε οὖν θᾶττον μηδείς σου τούτῳ ὑπακούετω, μήτε προθυμότερον παρέστω· οὐδενὶ γὰρ οἰκειότερα τὰ τούτου ἔτε ἀγαθὰ, οὔτε δεινὰ, ἢ σοί. Ἐννόει δὲ καὶ τάδε, τίνι χαρισάμενος ἐλπίσαις ἂν μειζόνων τυχεῖν, ἢ τούτῳ; τίνι δ' ἂν βοηθήσας ἰσχυρότερον σύμμαχον ἀντιλάβοις; τίνα δ' αἴσχιον μὴ φιλεῖν, ἢ τὸν ἀδελφόν; τίνα δὲ ἁπάντων κάλλιον προτιμᾶν, ἢ τὸν ἀδελφόν; Μόνου τοι, ὦ Καμβύση, πρώτου ὄντος ἀδελφοῦ παρ' ἀδελφῷ, οὐδὲ φθόνος παρὰ τῶν ἄλλων ἐφικνεῖται. Ἀλλὰ πρὸς θεῶν πατρῴων, παῖδες, τιμᾶτε ἀλλήλους, εἴ τι καὶ τοῦ ἐμοὶ χαρίζεσθαι μέλει ὑμῖν· οὐ γὰρ δήπου τοῦτό γε σαφῶς δοκεῖτε εἰδέναι, ὡς οὐδὲν ἔσομαι ἐγὼ ἔτι, ἐπειδὰν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου τελευτήσω· οὐδὲ γὰρ νῦν τοι τήν γ' ἐμὴν ψυχὴν ἑωρᾶτε, ἀλλ', οἷς διεπράττετο, τούτοις αὐτὴν ὡς οὖσαν κατεφωρᾶτε. Τὰς δὲ τῶν ἄδικα παθόντων ψυχὰς οὔπω κατενοήσατε, οἵους μὲν φόβους τοῖς μιαιφόνοις ἐμβάλλουσιν; οἵους δὲ παλαμναίους τοῖς ἀνοσίοις ἐπιπέμπουσι; Τοῖς δὲ φθιμένοις τὰς τιμὰς διαμένειν ἔτι ἂν δοκεῖτε, εἰ μηδενὸς αὐτῶν αἱ ψυχαὶ κύριαι ἦσαν; Οὔτοι ἔγωγε, ὦ παῖδες, οὐδὲ τοῦτο πώποτε ἐπείσθην, ὡς ἡ ψυχὴ, ἕως μὲν ἂν ἐν θνητῷ σώματι ᾖ, ζῇ· ὅταν δὲ τούτου ἀπαλλαγῇ, τέθνηκεν. Ὁρῶ γὰρ, ὅτι καὶ τὰ θνητὰ σώματα, ὅσον ἂν ἐν αὐτοῖς χρόνον ᾖ ἡ ψυχὴ, ζῶντα παρέχεται. Οὐδέ γε ὅπως ἄφρων ἔσται ἡ ψυ-

χὴ, ἐπειδὰν τȣ̃ ἄφρονος σώματος δίχα γένηται, ȣ̓δὲ τȣ̃το πέπεισμαι· ἀλλ᾽ ὅταν ἄκρατος καὶ καθαρὸς ὁ νȣ̃ς ἐκκριθῇ, τότε καὶ φρονιμώτατον εἰκὸς αὐτὸν εἶναι. Διαλυομένȣ δὲ ἀνθρώπȣ, δῆλά ἐστιν ἕκαστα ἀπιόντα πρὸς τὸ ὁμόφυλον, πλὴν τῆς ψυχῆς· αὕτη δὲ μόνη ȣ̓τε παρȣ̃σα ȣ̓τε ἀπιȣ̃σα ὁρᾶται. Ἐννοήσατε δὲ, ἔφη, ὅτι ἐγγύτερον μὲν τῷ ἀνθρωπίνῳ θανάτῳ ȣ̓δέν ἐστιν ὕπνȣ· ἡ δὲ τȣ̃ ἀνθρώπȣ φυχὴ τότε δήπȣ θειοτάτη καταφαίνεται, καὶ τότε τι τῶν μελλόντων προορᾷ· τότε γὰρ, ὡς ἔοικε, μάλιστα ἐλευθερȣ̃ται. Εἰ μὲν ȣ̓ν ȣ̓τως ἔχει ταῦτα, ὥσπερ ἐγὼ οἴομαι, καὶ ἡ ψυχὴ καταλείπει τὸ σῶμα, καὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καταιδȣ́μενοι ποιεῖτε, ἃ ἐγὼ δέομαι· εἰ δὲ μὴ ȣ̓τως, ἀλλὰ μένȣσα ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι συναποθνήσκει, ἀλλὰ θεȣ́ς γε τȣ̀ς ἀεὶ ὄντας, καὶ πάντα δυναμένȣς, οἳ καὶ τὴν τῶν ὅλων τήνδε τάξιν συνέχȣσιν ἀτριβῆ καὶ ἀγήρατον καὶ ἀναμάρτητον, καὶ ὑπὸ κάλλȣς καὶ μεγέθȣς ἀδιήγητον, τȣ́τȣς φοβȣ́μενοι, μήτε ἀσεβὲς, μήτε ἀνόσιον, μήτε ποιήσητε, μήτε βȣλεύσητε. Μετὰ μέντοι θεȣ̀ς, καὶ ἀνθρώπων τὸ πᾶν γένος, τὸ ἀεὶ ἐπιγιγνόμενον, αἰδεῖσθε· ȣ̓ γὰρ ἐν σκότῳ ὑμᾶς οἱ θεοὶ ἀποκρύπτονται, ἀλλ᾽ ἐμφανῆ πᾶσιν ἀνάγκη ἀεὶ ζῆν τὰ ὑμέτερα ἔργα· ἃ ἢν μὲν καθαρὰ καὶ ἔξω τῶν ἀδίκων φαίνηται, δυνατȣ̀ς ὑμᾶς ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀναδείξει· εἰ δὲ ἐς ἀλλήλȣς ἄδικόν τι φρονήσετε, ἐκ πάντων τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀξιόπιστοι εἶναι ἀποβαλεῖτε. Οὐδεὶς γὰρ ἂν ἔτι πιστεῦσαι δύναιτο ὑμῖν, ȣ̓δ᾽ εἰ πάνυ προθυμοῖτο, ἰδὼν ἀδικȣ́μενον τὸν μάλιστα φιλίᾳ προσήκοντα. Εἰ μὲν ȣ̓ν ἐγὼ ὑμᾶς ἱκανῶς διδάσκω, οἵȣς χρὴ πρὸς

ἀλλήλους εἶναι· εἰ δὲ μὴ, καὶ παρὰ τῶν προγεγενημένων μανθάνετε· αὕτη γὰρ ἀρίστη διδασκαλία. Οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ διαγεγένηνται φίλοι μὲν γονεῖς παισὶ, φίλοι δὲ ἀδελφοῖς· ἤδη δέ τινες τούτων καὶ ἐναντία ἀλλήλοις ἔπραξαν· ὁποτέροις ἂν οὖν αἰσθάνησθε τὰ πραχθέντα συνενεγκόντα, ταῦτα δὴ αἱρούμενοι, ὀρθῶς ἂν βουλεύοισθε. Καὶ τούτων μὲν ἴσως ἤδη ἅλις. Τὸ δ' ἐμὸν σῶμα, ὦ παῖδες, ὅταν τελευτήσω, μήτε ἐν χρυσῷ θῆτε, μήτε ἐν ἀργύρῳ μηδενί· ἀλλὰ τῇ γῇ ὡς τάχιστα ἀπόδοτε. Τί γὰρ τούτου μακαριώτερον, τοῦ γῇ μιχθῆναι, ἣ πάντα μὲν τὰ καλὰ, πάντα δὲ τἀγαθὰ φύει τε καὶ τρέφει; Ἐγὼ καὶ ἄλλως φιλάνθρωπος ἐγενόμην, καὶ νῦν ἡδέως ἄν μοι δοκῶ κοινωνῆσαι τοῦ εὐεργετοῦντος ἀνθρώπους. Ἀλλὰ γὰρ ἤδη, ἔφη, ἐκλιπεῖν μοι φαίνεται ἡ ψυχὴ, ὅθενπερ, ὡς ἔοικε, πᾶσιν ἄρχεται ἀπολιποῦσα. Εἴ τις οὖν ὑμῶν ἢ δεξιᾶς βούλεται τῆς ἐμῆς ἅψασθαι, ἢ ὄμμα τοὐμὸν ζῶντος ἔτι προσιδεῖν ἐθέλει, προσίτω· ὅταν δ' ἐγὼ ἐγκαλύψωμαι, αἰτοῦμαι ὑμᾶς, ὦ παῖδες, μηδεὶς ἔτ' ἀνθρώπων τοὐμὸν σῶμα ἰδέτω, μηδ' αὐτοὶ ὑμεῖς. Πέρσας μέντοι πάντας καὶ τοὺς συμμάχους ἐπὶ τὸ μνῆμα τοὐμὸν παρακαλεῖτε, συνησθησομένους ἐμοὶ, ὅτι ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἤδη ἔσομαι, ὡς μηδὲν ἂν ἔτι κακὸν παθεῖν, μήτε ἢν μετὰ τοῦ θείου γένωμαι, μήτε ἢν μηδὲν ἔτι ὦ· ὁπόσοι δ' ἂν ἔλθωσι, τούτους εὖ ποιήσαντες, ὁπόσα ἐπ' ἀνδρὶ εὐδαίμονι νομίζεται, ἀποπέμπετε. Καὶ τοῦτο, ἔφη, μέμνησθέ μου τελευταῖον· Τοὺς φίλους εὐεργετοῦντες, καὶ τοὺς ἐχθροὺς δυνήσεσθε κολάζειν. Καὶ χαίρετε, ὦ φίλοι παῖδες, καὶ τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλε-

τε

τε ὡς παρ' ἐμὲ· καὶ πάντες δὲ οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀπόντες φίλοι χαίρετε. Ταῦτ' εἰπὼν, καὶ πάντας δεξιωσάμενος, συνεκαλύψατο, καὶ ἔτως ἐτελεύτησεν.

C. VIII. Ὅτι μὲν δὴ καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡ τοῦ Κύρου βασιλεία ἐγένετο, αὐτὴ ἑαυτῇ μαρτυρεῖ. Ὡρίσθη μὲν πρὸς ἕω, τῇ ἐρυθρᾷ θαλάττῃ· πρὸς ἄρκτον δὲ, τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ· πρὸς ἑσπέραν δὲ, Κύπρῳ καὶ Αἰγύπτῳ· πρὸς μεσημβρίαν δὲ, Αἰθιοπίᾳ. Τοσαύτη δὲ γενομένη, μιᾷ γνώμῃ τῇ Κύρου ἐκυβερνᾶτο, καὶ ἐκεῖνός τε τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ, ὥσπερ ἑαυτοῦ παῖδας, ἐτίμα τε καὶ ἐθεράπευεν, οἵ τε ἀρχόμενοι Κύρου ὡς πατέρα ἐσέβοντο. Ἐπεὶ μέντοι Κῦρος ἐτελεύτησεν, εὐθὺς μὲν αὐτοὶ οἱ παῖδες ἐστασίαζον, εὐθὺς δὲ πόλεις καὶ ἔθνη ἀφίσαντο, πάντα δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐτρέπετο. Ὡς δ' ἀληθῆ λέγω, ἄρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων. Οἶδα γὰρ, ὅτι πρότερον μὲν βασιλεὺς καὶ οἱ ὑπ' αὐτῷ καὶ τοῖς τὰ ἔσχατα πεποιηκόσιν εἴτε ὅρκους ὀμόσαιεν, ἠμπέδευν, εἴτε δεξιὰς δοῖεν, ἐβεβαίουν. Εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοι ἦσαν, καὶ τοιαύτην δόξαν εἶχον, ἃδ' ἂν εἷς αὐτοῖς ἐπίστευεν, ὥσπερ ἅδε νῦν πιστεύει ἅδε εἷς ἔτι, ἐπεὶ ἔγνωσται ἡ ἀσέβεια αὐτῶν· ἔτως ἅδε τότε ἐπίστευσαν ἂν οἱ τῶν σὺν Κύρῳ ἀναβάντων στρατηγοί νῦν δὲ δὴ τῇ πρόσθεν αὐτῶν δόξῃ πιστεύσαντες, ἐνεχείρισαν ἑαυτὰς, καὶ ἀναχθέντες πρὸς βασιλέα, ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλάς. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν συστρατευσάντων βαρβάρων, ἄλλοι ἄλλοις πίστεσιν ἐξαπατηθέντες, ἀπώλοντο. Πολὺ δὲ καὶ τῇδε χείρονες νῦν εἰσι. Πρόσθεν μὲν γὰρ εἴ τις ἢ διακινδυνεύσειε πρὸ βασιλέως, ἢ πόλιν, ἢ ἔθνος ὑποχείριον ποιήσειεν, ἢ ἄλλό τι καλὸν ἢ ἀγα-

θὸν αὐτῷ διαπράξειεν, οὗτοι ἦσαν οἱ τιμώμενοι· νῦν δὲ καὶ ἤν τις, ὥσπερ Λεομίθρης, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ὁμήρους παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ ἐγκαταλιπὼν, καὶ τοὺς μεγίστους ὅρκους παραβὰς, βασιλεῖ δόξῃ τι σύμφορον ποιῆσαι, οὗτοί εἰσιν οἱ ταῖς μεγίσταις τιμαῖς γεραιρόμενοι. Ταῦτα οὖν ὁρῶντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντες, ἐπὶ τὸ ἀσεβὲς καὶ τὸ ἄδικον τετραμμένοι εἰσίν. Ὁποῖοί τινες γὰρ ἂν οἱ προστάται ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς ἐπιτοπολὺ γίγνονται. Ἀθεμιστότεροι δὴ νῦν, ἢ πρόσθεν, ταύτῃ γεγένηνται.

4 Εἰς γεμὴν χρήματα, τῇδε ἀδικώτεροι· οὐ γὰρ μόνον τοὺς πολλὰ ἡμαρτηκότας, ἀλλὰ ἤδη τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότας συλλαμβάνοντες, ἀναγκάζουσι πρὸς οὐδὲν δίκαιον χρήματα ἀποτίνειν· ὥστε οὐδὲν ἧττον οἱ πολλὰ ἔχειν δοκοῦντες τῶν πολλὰ ἠδικηκότων φοβοῦνται· καὶ εἰς χεῖρας οὐδ' οὗτοι ἐθέλουσι τοῖς κρείττοσιν ἰέναι, οὐδέ γε ἀθροίζεσθαι εἰς βασιλικὴν στρατείαν θαῤῥοῦσι. Τοιγαροῦν ὅστις ἂν πολεμῇ αὐτοῖς, πᾶσιν ἔξεστιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναστρέφεσθαι ἄνευ μάχης, ὅπως ἂν βούλωνται, διὰ τὴν ἐκείνων περὶ μὲν θεοὺς ἀσέβειαν, περὶ δὲ ἀνθρώπους ἀδικίαν. Αἱ μὲν δὴ γνῶμαι ταύτῃ τῷ παντὶ χείρους νῦν, ἢ τὸ παλαιὸν, αὐτῶν.

5 Ὡς δὲ οὐδὲ τῶν σωμάτων ἐπιμέλονται, ὥσπερ πρόσθεν, νῦν αὖ τοῦτο διηγήσομαι. Νόμιμον γὰρ δὴ ἦν αὐτοῖς, μήτε πτύειν, μήτε ἀπομύττεσθαι· (δῆλον δὲ, ὅτι ταῦτα, οὐ τοῦ ἐν τῷ σώματι ὑγροῦ φειδόμενοι, ἐνόμισαν, ἀλλὰ βουλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἱδρῶτος τὰ σώματα στερεοῦσθαι) νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ πτύειν,

μηδὲ

μηδὲ ἀπομύττεσθαι, ἔτι διαμένει, τὸ δὲ πονεῖν οὐδαμοῦ ἐπιτηδεύεται. Καὶ μὴν πρόσθεν μὲν ἦν αὐτοῖς μονοσιτεῖν νόμιμον, ὅπως ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ χρῷντο καὶ εἰς τὰς πράξεις καὶ εἰς τὸ διαπονεῖσθαι· νῦν γεμὴν τὸ μὲν μονοσιτεῖν ἔτι διαμένει, ἀρχόμενοι δὲ τοῦ σίτου, ἡνίκα περ οἱ πρωϊαίτατα ἀριστῶντες, μέχρι τούτου ἐσθίοντες καὶ πίνοντες διάγουσιν, ἔστέ περ οἱ ὀψιαίτατα κοιμώμενοι.

Ἦν δὲ αὐτοῖς νόμιμον μηδὲ προχοΐδας εἰσφέρεσθαι εἰς τὰ συμπόσια, δηλονότι νομίζοντες, τὸ μὴ ὑπερπίνειν ἧττον ἂν καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλειν· νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ εἰσφέρεσθαι ἔτι αὖ διαμένει, τοσοῦτον δὲ πίνουσιν, ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρειν αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρθούμενοι ἐξιέναι. 6

Ἀλλὰ μὴν κακεῖνο ἦν αὐτοῖς ἐπιχώριον, τὸ μεταξὺ πορευομένους μήτε ἐσθίειν, μήτε πίνειν, μήτε τῶν διὰ ταῦτα ἀναγκαίων μηδὲν ποιοῦντας φανεροὺς εἶναι· νῦν δ' αὖ τὸ μὲν τούτων ἀπέχεσθαι ἔτι διαμένει, τὰς μέντοι πορείας οὕτω βραχείας ποιοῦνται, ὡς μηδ' ἂν (*) ἔτι θαυμάσαι τὸ ἀπέχεσθαι τῶν ἀναγκαίων.

Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐπὶ θήραν πρόσθεν μὲν τοσαυτάκις ἐξῄεσαν, ὥστε ἀρκεῖν αὐτοῖς τε καὶ ἵπποις γυμνάσια τὰς θήρας· ἐπεὶ δὲ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἥττους τοῦ οἴνου ἐγένοντο, οὐκέτι ὁμοίως οὔτε αὐτοὶ ἐξῄεσαν, οὔτε τοὺς ἄλλους ἐξῆγον ἐπὶ τὰς θήρας· ἀλλὰ καὶ οἵτινες, φιλόπονοι γενόμενοι, καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτοὺς ἱππεῦσιν ἅμα θηρῷεν, φθονοῦντες αὐτοῖς δῆλοι ἦσαν, καὶ ὡς βελτίονας αὐτῶν ἐμίσουν. 7

(*) f. μηδέν' ἂν

Ἀλλά τοι καὶ τὰς παῖδας τὸ μὲν παιδεύεσθαι ἐπὶ σοῖς θύραις, ἔτι διαμένει· τὸ μέντοι τὰ ἱππικὰ μανθάνειν καὶ μελετᾶν, ἀπέσβηκε, διὰ τὸ μὴ ἰέναι, ὅπου ἂν ἀποφαινόμενοι εὐδοκιμοῖεν. Καὶ ὅτι γε οἱ παῖδες, ἀκούοντες ἐκεῖ πρόσθεν τὰς δίκας δικαίως δικαζομένας, ἐδόκουν μανθάνειν δικαιότητα, καὶ τοῦτο παντάπασιν ἀνέσπαπται· σαφῶς γὰρ ὁρῶσι νικῶντας, ὁπότεροι ἂν πλεῖον διαδῶσιν. Ἀλλὰ καὶ τῶν φυομένων ἐκ τῆς γῆς σοὶ δυνάμεις οἱ παῖδες πρόσθεν μὲν ἐμάνθανον, ὅπως τοῖς μὲν ὠφελίμοις χρῷντο, τῶν δὲ βλαβερῶν ἀπέχοιντο· νῦν δὲ ἔοικασι ταῦτα διδασκομένοις, ὅπως ὅτι πλεῖστα κακοποιῶσιν· ἐδαμοῦ γῆν πλείους, ἢ ἐκεῖ, ἅτε ἀποθνήσκουσιν, ἅτε διαφθείρονται ὑπὸ φαρμάκων.

8 Ἀλλὰ μὴν καὶ θρυπτικώτεροι πολὺ νῦν, ἢ ἐπὶ Κύρου, εἰσί. Τότε μὲν γὰρ ἔτι τῇ ἐκ Περσῶν παιδείᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ ἐχρῶντο, τῇ δὲ Μήδων σολῇ καὶ ἁβρότητι· νῦν δὲ τὴν μὲν ἐκ Περσῶν καρτερίαν περιορῶσιν ἀποσβεννυμένην, τὴν δὲ τῶν Μήδων μαλακίαν διασώζοντας. Σαφηνίσαι δὲ βέλομαι καὶ τὴν θρύψιν αὐτῶν. Ἐκείνοις γὰρ πρῶτον μὲν τὰς εὐνὰς ἐ μόνον ἀρκεῖ μαλακῶς ὑποστρώννυσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν κλινῶν τοὺς πόδας ἐπὶ ταπήτων τιθέασιν, ὅπως μὴ ἀντερείδῃ τὸ δάπεδον, ἀλλ' ὑπείκωσιν αἱ τάπητες. Καὶ μὴν τὰ πεπλούμενα ἐπὶ τράπεζαν ὅσα τε πρόσθεν εὕρητο, οὐδὲν αὐτῶν ἀφῄρηται, ἀλλά τε ἀεὶ καινὰ ἐπιμηχανῶνται· καὶ ἕψά γε ὡσαύτως· καὶ γὰρ καινοποιητὰς

9 ἀμφοτέρων τέταγ κέκτηνται. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῷ χειμῶνι ἐ μόνον κεφαλὴν καὶ σῶμα καὶ πόδας ἀρκεῖ αὐτοῖς ἐσκεπάσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄκρας ταῖς χερσὶ

χαρίδας

χειρίδας δασείας καὶ δακτυλήθρας ἔχουσιν. Ἐν γεμὴν τῷ θέρει οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς οὔθ' αἱ τῶν δένδρων, οὔθ' αἱ τῶν πετρῶν σκιαὶ, ἀλλ' ἐν ταύταις ἑτέρας σκιὰς ἄνθρωποι μηχανώμενοι αὐτοῖς παρεστᾶσι. Καὶ μὴν ἐκπώματα ἢν μὲν ὡς πλεῖστα ἔχωσι, τούτῳ καλλωπίζονται· ἢν δ' ἐξ ἀδίκου φανερῶς ᾖ μεμηχανημένα, οὐδὲν τοῦτο αἰσχύνονται· πολὺ γὰρ ηὔξηται ἐν αὐτοῖς ἡ ἀδικία τε καὶ αἰσχροκέρδεια.

Ἀλλὰ καὶ πρόσθεν μὲν ἦν ἐπιχώριον αὐτοῖς, μὴ ὁρᾶσθαι πεζῇ πορευομένοις, οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα, ἢ τοῦ ὡς ἱππικωτάτους γίγνεσθαι· νῦν δὲ στρώματα πλείω ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ἵππων, ἢ ἐπὶ τῶν εὐνῶν· οὐ γὰρ τῆς ἱππείας οὕτως, ὥσπερ τοῦ μαλακῶς καθῆσθαι, ἐπιμέλονται. Τὰ 10
γεμὴν πολεμικὰ πῶς οὐκ εἰκότως νῦν τῷ παντὶ χείρους, ἢ πρόσθεν, εἰσίν; οἷς ἐν μὲν τῷ παρελθόντι χρόνῳ ἐπιχώριον, οἶμαι, ὑπῆρχε, τοὺς μὲν τὴν γῆν ἔχοντας ἀπὸ ταύτης ἱππότας παρέχεσθαι, οἳ δὴ καὶ ἐστρατεύοντο· τοὺς δὲ φρουροῦντας, εἰ δέοι στρατεύεσθαι πρὸ τῆς χώρας, μισθοφόρους εἶναι· νῦν δὲ τούς τε θυρωροὺς, καὶ τοὺς σιτοποιοὺς, καὶ τοὺς ὀψοποιοὺς, καὶ οἰνοχόους, καὶ λουτροχόους, καὶ παρατιθέντας καὶ ἀναιροῦντας, καὶ κατακοιμίζοντας καὶ ἀνιστάντας, καὶ τοὺς κοσμητὰς, οἳ ὑποχρίουσί τε καὶ ἐντρίβουσιν αὐτοὺς, καὶ τὰ ἄλλα ῥυθμίζουσι, τούτους πάντας ἱππέας οἱ δυνάσται πεποιήκασιν, ὅπως μισθοφορῶσιν αὐτοῖς. Πλῆθος μὲν οὖν καὶ ἐκ τούτων φαίνεται, οὐ μέντοι ὄφελός γε οὐδὲν αὐτῶν εἰς πόλεμον· δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα· κατὰ τὴν χώραν γὰρ αὐτῶν ῥᾷον οἱ πολέμιοι, ἢ οἱ φίλοι ἀναστρέφονται. Καὶ γὰρ δὴ ὁ Κῦρος, 11
τοῦ μὲν ἀκροβολίζεσθαι ἀποπαύσας, θωρακίσας δὲ καὶ

αὐτοὺς καὶ ἵππους, καὶ ἓν παλτὸν ἑκάστῳ δοὺς εἰς χεῖρα, ὁμόθεν τὴν μάχην ἐποιεῖτο· νῦν δὲ ὅτε ἀκροβολίζονται ἔτι, ὅτ' εἰς χεῖρας συνιόντες μάχονται.

Καὶ οἱ πεζοὶ ἔχουσι μὲν γέῤῥα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις, ὥσπερ ἐπὶ Κύρου, τὴν μάχην ποιησόμενοι· εἰς χεῖρας δὲ ἰέναι οὐδ' ὅτοι ἐθέλουσιν. Οὐδέ γε τοῖς δρεπανηφόροις ἅρμασιν ἔτι χρῶνται, ἐφ' ᾧ Κῦρος αὐτὰ ἐποιήσατο. Ὁ μὲν γὰρ, τιμαῖς αὐξήσας τοὺς ἡνιόχους, καὶ ἀγαθοὺς ποιήσας, εἶχε τοὺς εἰς τὰ ὅπλα ἐμβαλοῦντας· οἱ δὲ νῦν οὐδὲ γιγνώσκοντες τοὺς ἐπὶ τοῖς ἅρμασιν, οἴονταί σφισιν ὁμοίους τοὺς ἀνασκήτους τοῖς ἠσκηκόσιν ἔσεσθαι. Οἱ δὲ, ὁρμῶσι μὲν, πρὶν δ' ἐν τοῖς πολεμίοις εἶναι, οἱ μὲν ἐκόντες ἐκπίπτουσιν, οἱ δ' ἐξάλλονται· ὥστ' ἄνευ ἡνιόχων γιγνόμενα τὰ ζεύγη πολλάκις πλείω κακὰ τοὺς φίλους, ἢ τοὺς πολεμίους ποιεῖ. Ἐπεὶ μέντοι καὶ αὐτοὶ γιγνώσκουσιν, οἷά σφισι τὰ πολεμιστήρια ὑπάρχει, ὑφίενται, καὶ οὐδεὶς ἔτι ἄνευ τῶν Ἑλλήνων εἰς πόλεμον καθίσταται, ὅτε ὅταν ἀλλήλοις πολεμῶσιν, ὅτε ὅταν οἱ Ἕλληνες αὐτοῖς ἀντιστρατεύωνται· ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτους ἐγνώκασι μεθ' Ἑλλήνων τοὺς πολέμους ποιεῖσθαι.

Ἐγὼ μὲν δὴ οἶμαι, ἅπερ ὑπεθέμην, ἀπειργάσθαί μοι. Φημὶ γὰρ, Πέρσας καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, καὶ ἀσεβεστέρους περὶ θεοὺς, καὶ ἀνοσιωτέρους περὶ συγγενεῖς, καὶ ἀδικωτέρους περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ἀνανδροτέρους τὰ εἰς τὸν πόλεμον νῦν, ἢ πρόσθεν, ἀποδεδεῖχθαι· εἰ δέ τις τἀναντία ἐμοὶ γιγνώσκει, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπισκοπῶν, εὑρήσει αὐτὰ μαρτυροῦντα τοῖς ἐμοῖς λόγοις.

Index

INDEX

VERBORUM & PHRASIUM.

Numerus primus *librum*, secundus *caput*, tertius *paragraphum* indicat.

A.

Ἀβίωτος, miserrimus, acerbissimus, III. 3, 24. oppos. vita *vitalis*.

Ἀγάζομαι, ἄγαμαι, admiror, probo, laudo, II. 4, 8.

Ἀγαπᾶν, contentum esse, I. 1, 4. VIII. 2, 4. ἀγαπητὸν, satis haberi debet. III. 3, 18.

Ἄγαν κῆφ φέρειν, populari, III. 2, 6. Livius: *Ferri agique* res suas viderunt. ταῦτα ἐπὶ σῖτον ἄγει, hæc appetentiam cibi faciunt, VI. 2, II. p. 231.

Ἀγοραῖοι, οἱ, turba forensis, I. 1, 3.

Ἀγορὰν ἄγειν, res venales afferre, aduehere, II. 4, 19. κομίζειν, VI. 2, 5. id.

Ἀγχέμαχα ὅπλα, quibus cominus pugnatur, I. 2, 3. VII. 4, 7.

Ἀγχίνους, sollers, cui præsto semper mens est, I. 4, 3.

Ἀγωγὴ, vectura, VI. 1, 28. πεῖραν ἐλάμβανε τῶν ἀγωγέων, experiebatur, quam facile, aut qua ratione ea vehi possent, ibid. τὸ ἀγώγιον, onus, quod vehitur, ibid.

Ἀδαὴς, ignarus, imperitus, I. 6, 19. p. 52. oppos. δαήμων I. 2, 12.

Ἀδικος ἵππος, II. 2, 15. est ἐ δίκαιος, non idoneus, non qualis esse debet, conf. Xenoph. memorab. Socrat. L. IV. 4, 5. ἀδικῶ, εἰ μὴ α. ni iniustus esse velim, V. 1, 10.

Ἀηδῶς, iniucunde, minus suaviter, I. 2, 11.

Ἀθάνατος, perpetuus. VIII. 4, 3.

Ἄθεμιτον, quod nefarium est, I. 6, 6. ἀθέμιτος, ius & fas negligens, VIII. 8, 3.

Ἀθρόον τὸ, multitudo, IV. 2, 11.

Αἱρεῖσθαι μᾶλλον, malle, IV. 4, 2. etc. αἱρετὸν, optabile, expetendum, præferendum.

Αἴσιος, faustus, auspicatus, secundus, I. 6, 1.

Αἰτίας ἄξιον, reprehendendum, accusandum, V. 5, 9.

9. opp, ἀναίτιον, criminis loco non ponendum.
Ἀκαιρον κέρδος, intempestivum, immodicum, IV. 2, 19, p. 140.
Ἀκέραιος σκηνή. tentorium, in quo omnia necessaria incorrupta, indelibata, sincera, IV. 5, 1. ἀκέραιον χωρίον, locus intactus, VI. 2, 11.
Ἀκίνητον χωρίον, area non versa, in qua omnia quiescunt, I. 6, 19. p. 50. κεκινημένον, versa.
Ἀκμάζειν, florere, IV. 3, 2. ἀκμάζει ταῦτα-, hoc ipso temporis articulo--, IV. 2, 19.
Ἀκραι, αἱ, arces, VIII. 6, 5.
Ἀκριβῶν, accurate scire, I. 3, 14. ἀκριβῶν διδάσκω, probe exerceo ad-, II. 3, 5.
Ἀκροβολίζεσθαι, velitari, pugnare missilibus, I. 4, 23. II. 1, 2.
Ἀκροθίνια, primitiæ manubiarum, quæ diis offeruntur, VII. 5, 13.
Ἀλεινὴ χώρα, tepida regio, VIII. 6, 11.
Ἀλέξω s. ἀλεξέω, defendo ac propulso iniuriam, I. 5, 7. p. 35.
Ἀλίσκομαι, deprehendor, conuincor, III. 9. V. 1, 10. ἑάλωκα ψευδόμενος, conuictus sum, me non omnino verum dixisse, II. 2, 14.
Ἀλλαχόσε, aliorsum, alibi, VII. 4, 4. - posse etiam alibi uti.
Ἀλλοιῶσθαι, deterius fieri, III. 3, 7.
Ἀλλότρια, -γιγνόμενα ὑμῖν, vos amissuros omnia, V. 2. 11.
Ἀλλως τε καί, præsertim, IV. 5, 4. V. 1, 12. VII. 5, 26.
Ἀλφιτοσιτεῖν, pulte pro pane vesci, VI. 2, 11.
Ἀμαχοι, IV. 1, 8. ἀμάχητοι, VI. 4, 5. qui non pugnarunt. ἀμ. πρᾶγμα, malum insuperabile, VI. 1, 20.
Ἀμβολὰς γῆς, egesta terra, VII. 5, 6.
Ἀμέλει, sane, VIII. 3, 2.
Ἀμεμπτος, non habens, quod queratur, IV, 5, 17. non reprehendendus, inculpatus, V. 5, 10. p. 208. ἀμέμπτως τελευτᾶν, mortem honestam, præclaram oppetere, VII. 3, 3. ἀμέμπτως δέχεσθαι, laute (exquisitis epulis) excipere, IV. 2, 18.
Ἀμη, ἡ, ligo, VI. 2, 11.
Ἀμήχανος, cui nihil suppetit ad agendum, moliendum aliquid, inops, VII. 5, 24. ἀμήχανοι τὸ πλῆθος, innumeri, 14. ἐδὲ τοῦτο ἀμή-

ἀμήχανον, neque hæc res in tanta est difficultate, IV. 3, 3. p. 143. ἀμηχανία, difficultas summaque inopia- VI. 1, 11. ἀμηχανῶντες βιοτεύειν, miserrimam vitam degere, s. in summa egestate, II. 1, 7.

Ἀμύνεσθαι, pugnare, resistere, IV. 4, 2. ἀμυντέον ἐστὶ, propulsandum est, VIII. 6, 3.

Ἀνὰ κράτος, omnibus viribus, summis opibus, I. 4, 23. V. 3, 7.

Ἀναβάλλειν γῆν, egerere terram fodiendo, VII. 5, 6. τινὰ εἰς τὸν ἵππον, tollere aliquem in equum, imponere in-. VII. 1, 18.

Ἀναβιβάζειν εἰς ὄχημα, currui imponere, IV. 2, 14.

Ἀνάγειν, reducere, I. 4, 24. ἀνάγειν ἐπὶ πόδα, pedem referre, s. gradum, III. 3, 29. ἀνάγεσθαι εἴς τινα, conuertere se ad aliquem, VI. 3, 6.

Ἀναδέχεσθαι, promittere, in se recipere, I. 6, 15. VI. 1, 12. 23.

Ἀναζευγνύειν, proficisci, redire, VIII. 5, 1. 13.

Ἀνάθημα, donarium; quidquid Deo consecratur, VII. 2, 7.

Ἀναίνεσθαι ἔργον, opus detrectare, II. 1, 16.

Ἀναιρεῖσθαι, tollere (humo) II. 3, 7. VIII. 3, 12. ἀναιρεῖν σκηνὴν, refigere tentorium, VIII. 5, 3.

Ἀναίτιον, vid. αἰτίας ἀξ.

Ἀνακλάζειν, clamare; de cane, latrare, I. 4, 15.

Ἀνακτᾶσθαί τινα, conciliare sibi, demereri aliquem, I. 3, 8 4, 2. II. 2, 3. VII. 5, 19.

Ἀναλαμβάνειν, assumere sibi, secum, I. 5, 7. p. 35. tollere humo, II. 1, 7.

Ἀναμαχεῖσθαι, iterum pugnando eladem reparare, III. 1, 12.

Ἀνάμβατος ἵππος, quem nemo conscendit; vacuus equus, IV. 5, 15.

Ἀναξυρίδες, braccæ, VIII. 3, 7. Hesych. Φημινάλια, βράκια βαρβαρικὰ. Quid. Persica bracca.

Ἀναρτᾶσθαί τινα, adiungere ad imperium suum, I. 1, 5. conciliare sibi, amicitia deuincire, I. 4, 1. II. 2. 17.

Ἄναρχον, duce carens, III. 3, 8.

Ἀνασκευάζειν, vastare, VI. 2, 10. ἀνασκευάζεσθαι, collectis vasis castra mouere, VIII. 5, 3.

ᵇἈνασομᾶν τὴν τάφρον, fossæ alveum aperire versus fluuium, ut hic in illum se infundat, VII. 5, 7.

ᵇἈνατεινόμενον, quod protenditur, porrigitur, VII. 1, 8. ἀνατεταμένῳ ἀετὸς, aquila erecta, perticæ præfixa, VII. 1, 2. ἀνατετ. τὴν μάχαιραν, gladium intentans, IV. 1, 2.

ᵇἈνατλῆναι, subire, tolerare, I. 2, 1.

ᵇἈνατρέφειν τὸ φρόνημα, alere animum, augere, V. 2, 15.

ᵇἈναχάζεσθαι ἐπὶ πόδα, VII. 1, 17. Vigerus exp. „pedem referebant, ita tamen, ut ferirent ipsi, viciſſimque ferirentur, donec sub machinas se recepiſſent.

ᵇἈναμένως, secure, solute, IV. 5, 4.

ᵇἈναπεῖν ἐκέλευσε, iussit edici, pronuntiari, IV. 5, 18.

ᵇἈνεπίκλητος, II. 1, 9. ἀνεπίληπτος, I. 2, 15. inculpatus, irreprehensus.

ᵇἈνθεῖν, ἤνθει κτλ. nitebat vestitu punicei coloris, VI. 4, 1. ἀνθηρὸν, quod habet viriditatem, recens, I. 6, 19. p. 50.

ᵇἈνίδρωτος, qui non sudauit, II. 1, 14.

ᵇἈνίημι, de terra ferre, producere, V. 2, 7. ἀνιέναι τὸ σῶμα ἐπὶ ῥᾳθυμίαν, corpus omnino non exercere, sed in otio ac desidia illud molliter habere -, τὴν ἄσκησιν, remittere -, VII. 5, 26. ἀνειμένοις, laxatis, V. 4, 20.

ᵇἈντέχειν, sustinere, VI. 4, 5. p. 244.

ᵇἈντιβλέπειν, adspicere audere, adspicere rectis oculis, III, 1, 13. V. 3, 15.

ᵇἈντιγνωμονεῖν, dissentire, refragari, IV. 3, 3.

ᵇἈντικρύ, recta, VII 1, 15.

ᵇἈντιλαμβάνεσθαι, alterius loco recipere, VIII. 1, 6. ἀντιλαμβάνεσθαι, suscipere, II. 3, 3.

ᵇἈντίπαλος, adversarius, inimicus, hostis, VI, 1, 10.

ᵇἈντιπρόσωποι, aduersi, VII. 1, 13.

ᵇἈντισπασιάζοντες, qui contrariæ factionis sunt, VII. 4, 2.

ᵇἈντιτιμᾶν τινα καλοῖς, viciſſim honorare, s. ornare beneficiis, V. 2, 5.

ᵇἈνύειν, efficere, VII. 3, 5. ἀνύσιμος, efficax, I. 6, 19.

ᵇἈνυπόστατος, cuius impetus, vis sustineri nequit, VIII. 1, 1. ἀνυπόστατον φρόνημα,

τημα, animi inuicti robur, V. 2, 15.
Ἀξιέρασα τέκνα, liberi amabiles;
Ἀξιόκητος, digna, quam quis in matrimonium ducere cupiat, V. 2, 5.
Ἀξιόνικος, idoneus ad victoriam adipiscendam, I. 5, 7. p. 34.
Ἀξιῶσθαι, dignum haberi, consequi, II. 1, 6. coll. 7.
Ἀπάγειν, ἀποδοῦναι τὸν δασμὸν, pendere tributum, II. 4, 8.
Ἀπαγορεύειν, vetare, I. 4, 13. ἀπαγορεύοντα, ab usu tenuata et iam inutilia, VI. 2, 11. p. 231.
Ἀπαλλάττεσθαι πρός τινα, ad aliquem transire, deficere, VI. 1, 23. νόσε, morbo liberari, V. 1, 6.
Ἀπαροκαλίαι, ineptiæ, q. d. insciticia boni & honesti I. 2, 3.
Ἀπαρηκώς. defessus, VIII. 6, 9.
Ἀπελαύνεσθαι τιμῶν, arceri, exclusum esse honoribus, I. 2, 15.
Ἀπλήστως διακεῖσθαι, πρὸς ἡδονήν, voluptati insatiabiliter esse deditum, IV. 1, 8.
Ἀποβιάζεσθαι, vi perficere, III. 1, 11. ἀποβιασθῆναι, vi repelli, IV. 2, 12.
Ἀποβοσκολεῖν, proprie *a grege abducere*. Etiam: *facere, ut pecus aberret*. I. 4, 13. exp. Si (*indulgens venandi libidini*) committerem, ut filia filium amitteret.
Ἀπογράφεσθαι, nomen dare s. profiteri, II. 1, 7. ἀπογεγραμμένοι, in catalogo scripti, VIII. 6, 5.
Ἀποδεικνύναι, facere, efficere, I. 6, 15. parare, præstare, exhibere, VIII. 6, 6. οἱ θεοὶ ἀπέδοξαν, dederunt, esse voluerunt, VII. 5, 26. ἀπόδειξις, de recensendo exercitu, VIII. 6, 7.
Ἀποδεκτὴς, coactor tributorum, vectigalium, VIII. 1, 3.
Ἀποδιδράσκειν, refugere, I. 4, 5. aufugere, 13.
Ἀποδοκιμάζειν. ἀποδεδοκιμ. loco moti, VI. 2, 11.
Ἀποκαλεῖν, reuocare, I. 4, 25. IV. 5, 6.
Ἀποκάμπτειν, flectere aciei cornua - Et Κύκλωσις est, *cum extensis cornibus acies aduersa in medio intercipitur*, VIII. 1, 3. 4. vid. Budæi Comment. Gr. L. Facilis hinc τὰ καμπτῆρος & ac τῆς ἐπικαμπῆς, flexus, explicatio.
Ἀπολαμ-

Ἀπολαμβάνεσθαι ἔνδον, includi, VII. 1, 11.

Ἀπολιπόντες - πόσον, quanto spatio, interuallo distantes, VIII. 5, 2.

Ἀπολύω. ἀπολελυμένοι τῶ καταλ. ἐν τοῖς τ. α. non annumerabantur manipulis, cohortibus, etc. III. 3, 8.

Ἀπομάχεσθαι, e loco pugnare adversus hostes, III. 1, 1. V. 2, 1. 3, 7.

Ἀπόμνυμι, iureiurando nego, VI. 1, 2.

Ἀπομύττομαι, emungo me, I. 2, 16. VIII. 8, 5.

Ἀπορῶ. ἐν ἀπόροις εἶναι, difficultatibus laborare, I. 6, 3.

Ἀποῤῥαψῳδεῖν, recitare, decantare (*ea, quæ ad disciplinam pertinent*) III. 3, 24. cf. Sallust-Catil. c. 60.

Ἀποῤῥοφεῖν, degustare, prægustare, I. 3, 9.

Ἀπόσκηνοι, non domestici, VIII. 7, 3.

Ἀποσοβεῖν, abigere, fugare, II. 4, 17.

Ἀποσβέννυσθαι, exstingui, ἀπέσβηκε -, rei militaris exercitatio exstincta est, VIII. 8, 7. 8.

Ἀποστερεῖν τὸν δεσπότην ἑαυτῶ, domini potestati se subtrahere, III. 1, 6.

Ἀποστρέφειν, auertere, retro agere, IV. 3, 7. reuocare, V. 1, 11. ἀποστροφή, perfugium, receptus, V. 2, 11.

Ἀποσφάλλεσθαί τινος, dicitur, qui excidit, incepto; cui minus prospere aliquid procedit; qui frustra est, V. 2, 11.

Ἀποτελεῖν τὰ ἐπιχώρια, morem patrium obseruare, I. 4, 25. τὰ καθήκοντα, officium præstare, I. 2, 5.

Ἀποτυγχάνειν τινος, amittere, I. 6, 19.

Ἀποφάναι, ἀποφῆσαι, negare, inficiari, I. 6, 12. recusare, renuere, VI. 1, 18.

Ἀποχειροβίωτος, manibus victum quærens, manuum labore victitans, VIII. 3, 15.

Ἀποψᾶσθαι, extergere sibi manus (linteo, mantili,) I. 3, 5.

Ἀπραγμονεῖν, nihil proficere, I. 6, 6.

Ἀπροφάσιστος, non tergiuersans, II. 4, 8. ἀπροφασίστως, sine tergiuersatione, prætextu & excusatione, prompte, VIII. 1, 10. conf. II. 2, 17.

Ἀργοῦντες, non otiosi simpliciter, sed ab opere, quod ad rem familiarem admini-

miniſtrandam pertineat, vacantes. I. 2, 15. VIII. 3, 15. ἀργίαν, per inertiam negligitur, II. 3, 2.

Ἀρετὴ, V. 1, 2. præſtantia, *de bonis corporis.*

Ἀρκᾶ ἐπὶ πλεῖστον, diutiſſime ſuppetunt (*ut non corrumpantur*,) VI. 2, 11. p. 231.

Ἁρμάμαξα, carruca, lectica, mulis vehi ſolita, III. 1, 4. etc. genus curruum, quo mulieres aliique molliores maxime uſi fuerant.

Ἁρματηλάτης, auriga, agitator currus. VII. 1, 15. ἁρματηλασία, curruum agitandorum ratio, VI. 1, 16.

Ἄῤῥητον, de quo nihil dictum, I. 6, 12.

Ἀρχὴ, τὴν ἀρχὴν μὴ, initio non, I. 2, 3. 6, 13. prorſus non.

Ἀρχεῖον, magiſtratuum curia, I. 2, 3. ἀρχεῖα, principum procerumue domicilia, VII. 5, 13. regia domus, τὰ βασίλεια, VIII. 1, 1.

Ἄρχοντες ἀδίκων χαρῶν, qui priores inferunt iniuriam, laceſſunt iniuria, I. 5, 7. ἄρχειν ὁδοῦ dicitur, penes quem eſt poteſtas vel aditum concedendi, vel eo prohibendi, I. 3, 12.

Ἀσινὴς, innoxius, qui minime nocet, I. 4, 7. σίνομαι, lædo.

Ἀσκαρδαμυκτὰ, oculis fixis, intentis, ſine nictatione. nempe σκαρδαμύττειν nictare eſt. I. 4, 28.

Ἀσπάζεσθαι, amare, V. 5, 10. ἀσπαζομένη ἐμὲ σὲ ἀντασπάζε μὲ, me tui amantem redama, 11.

Ἀσυγκόμιστα καρπὸς, fruges non comportatæ in horrea, I. 5, 7.

Ἀσυντόνως ἔχειν πρὸς τὴν πορείαν, tarde, lente iter ingredi, IV. 2, 15.

Ἄσφαλτος, ἡ, bitumen, ὑπέκαυμα, materies facilis ad exardeſcendum; admoto igni mox ignem concipit et alit, VII. 5, 9.

Ἀτακτεῖν, officio deeſſe, detrectare munus, VIII. 6, 8.

Ἀτὰρ, ſed, verum, I. 6, 9.

Ἄτε, quippe, utpote, I. 3, 3. 20. tanquam.

Ἄττα, pro τινά, οἰκτρὰ ἄττα, miſeranda quædam, II. 2, 6. ποῖα ἄττα, quænam, III. 3, 6.

Ἀτημέλητος, neglectus, ως ἔχειν, negligere, VIII. 1, 5.

Ἀτρεμίαν ἔχειν, quiescere, VIII. 3, 6.

Αὖ, porro, rursum; vero etiam. I. 1, 1.

Αὐθημερὸν, (hoc ipso die,) repente. III. 3, 23. 24. V. 5, 2.

Αὐλίζεσθαι, vesperi diverti apud aliquem, IV. 6, 5. cf. V. 2, 1.

Αὐτάρκης, par, satis virium habens, IV. 3, 3. init.

Αὐτίκα, exempli gratia, I. 6, 9. τὸ αὐτίκα ἡδὺ, præsens voluptas, VII. 5, 26.

Αὐτοματίζειν, sponte agere, altero inconsulto, IV. 5, 10.

Αὐτὸς, pro μόνος, VIII. 4, 1. αὐτοὶ, soli. αὐτοῖς στεφάνοις, cum ipsis coronis, coronati, III. 3, 19. αὐτῷ, ibi, IV 1, 1.

Αὐτουργὸς, qui ipse (sua manu) facit. operatur, VII. 5, 24. cf. VIII. 3, 15.

Ἀφαιρεῖσθαί τινα τὴν ψυχὴν, auferre alicui spiritum, IV. 6, 2 ἀφαιρεῖν σφισι τὸ συστρατεύειν ἐπὶ τὸν Κροῖσον, non postulare ab ipsis, ut una contra Croesum militent, VII 1, 21.

Ἀφανίζεσθαι, avelli a suis & in seruitutem abripi, VII. 2, 5. Al. interfici.

Ἀφειδῶς, aspere, sæuiter, IV. 2, 20.

Ἀφθονία, copia, VII. 5, 18.

Ἀφίστημι, ἀποστάντας - secedere & - V. 5, 3. ἀποστὰς πόνου, fugiens laborem, 7.

Ἀφορῶντας παίειν, a tergo cædere, VII. 1, 18.

Ἀφροσύνη, IV. 2, 19 amentia. vel: torpor, seu (ut Cicero loquitur) mens obstupefacta potu atque pastu.

Ἀχάριστος, ingratus, V. 1, 9. ἀχαρίστως, non libenter, VII. 4, 7.

B.

Βάδην, tarde, lento gradu, II. 2, 17. III. 3, 27.

Βάθος, altitudo, versus porrecti a fronte ad tergum. II. 4, 2. VII. 5, 1. 2. Versus autem, στίχος, est ordo, qui directo a fronte in tergum pertinet. Jugum, ζυγὸς, qui a latere ad latus porrigitur, ordo. βαθύνειν φάλαγγα, afficere ut introrsus ordines maiore numero constent, VIII. 5, 8. βάθος ἐστὶ φάλαγγος (aciei τὸ μετὰ τὸ μέτωπον ἅπαν. καὶ ὁ ἀπὸ λοχαγοῦ (a primo)

ἐπὶ

ἐπ' ἔραγον (ad ultimum) εἶχ& κατὰ βάθ& λέγεται.
Βάναυσοι, opificum vulgus, fellularii, V. 3, 17.
Βάρ&, τὸ τῶν στρωμάτων, nimia & moleſta ſtragularum copia, VI. 2, 1.
Βαρὺς, τὸ βαρὺ τᾶ στρατεύματ&, gravis armaturæ milites, V. 3, 16.
Βάσανον διδόναι, ſpecimen, documentum dare, VII. 5, 23. βασανίζειν, percontari, V. 3, 9.
Βασιλικὸν & τυραννικὸν, I. 3, 15. quid differant, vid. Xenoph. Memor. Socr. IV. 6, 12. Cornel. Miltiad. VIII. 1, 3.
Βιάζεσθαι, vi uti, V. 5, 13. βιάζεσθαι ἔσω, de eo, qui vi facta irruere et munimenta perrumpere tentat, III. 3, 29.
Βλάξ, ſtupidus, ſtipes, I. 4, 12. βλακεία, ſocordia, inertia, ignauia, VII. 5, 26. Τῷ βλακεύομαι ἐναντίον τὸ σπεύδω.
Βωλιμιᾶν, præter modum ſ. nimia fame vexari, VIII. 1, 15.
Βραχὺ, negotium ſimplex, uniforme, non verſans in παντοδαποις (variis,) VIII. 2, 4.
Βριμᾶσθαί τινι, IV. 5, 5. i. e. ὀργίζεσθαι, 8, 6. iraſci alicui, indignari alicuius factum.

Γ.

Γαμίτης, maritus IV. 6, 2. (γαμετὴ, Uxor.)
Γαστὴρ, γαστρὸς ἕνεκα, edendi bibendique cauſſa, I. 2, 8. ventris cauſſa.
Γενεὰ, natales, I. 2, 13.
Γενναιότης τᾶ ἀγρᾶ, fertilitas ſoli, VIII. 3, 15.
Γεραίρειν, afficere, ornare præmio, VIII. 1, 13. ἐπιγεραίρειν, 6, 6.
Γέρρον, ſcutum (e vimine,) quadratum vel rhombum referens. I. 2, 9.
Γήδιον, agellus, (modus agri non ita magnus, Hor.) VIII. 3, 15.
Γιγνώσκω. cenſeo, ſtatuo, I. 3, 6. IV. 6, 4.
Γίνεσθαι, πλεόν τι ἢ πεντ. ἔτη γεγονὼς ἀπὸ γενεᾶς, quinquagenario maior, I. 2, 13.
Γλίχρως, parce. VIII. 3, 15.
Γνησία γυνὴ, Uxor legitima, IV. 3, 1.
Γνώρισμα, ſignum, II. 1, 13.
Γνωστὴρ, notor, cognitor, qui confirmat, nos eſſe ſibi cognitos, VI. 2, 11.
Γοάομαι, ῶμαι, lugeo, defleo, IV. 6, 4.
Γοργὸς ἰδεῖν, terribilis aſpectu, IV. 4, 1.

Γοῦν, quippe, etenim, II. 1, 2. igitur, I. 3, 14.
Γράφειν, pingere, I. 2, 13.
Γρυπὸς, qui naſum aduncum habet. oppoſ. σιμὸς, ſimus, qui eſt depreſſis naribus, VIII. 4, 9.
Γυμνῆται, levis armaturæ milites, VII. 5, 3.

Δ.

Δαήμων, ſciens, peritus, I. 2, 12.
Δαὶ, τί δαί; quid ita? quid quæſo, V. 1, 4.
Δάκνεσθαι, affici moleſtia, dolore, ἐδήχθη, I. 4, 13. IV. 3, 2.
Δακτυλήθρα, digitale, VIII. 8, 19.
Δαρεικὸς, V. 2, 3. Xenophon videtur pro ſuæ ætatis conſuetudine numerare. Daricus vero aureus viginti drachmas argenteas æquat; drachma autem fere idem quod denarius, ſexta circiter thaleri imperialis pars.
Δασέα ὄρη, montes ſiluis denſi, II. 4, 17.
Δαψιλῶς, copioſe, largiter, I. 6, 4.
Δεινὸς ἔρως, acerrimus naturæ impetus, V. 1, 11. δεινὸς πόθος, vehemens deſiderium, δ. π. ἔχειν, flagrare deſiderio, II. 1, 13. δεινὸς λαλεῖν, loquaciſſimus, I. 4, 12. cf. §. 3. οὐ πάνυ δεινὸς συνεπισπᾶσθαι, qui non magnam habet facultatem ſtudia hominum ſibi conciliandi, II. 2, 15. δεινὸς τὴν τέχνην, valde peritus artis, VIII. 4, 9. δεινὸς, formidabilis, V. 2, 13. δειναὶ, gravia, metuenda, VI. 2, 7. δεινὴ ἀγγελία, nuntius gravis, VII. 5, 18. δεινὸν κάλλος, forma inſignis, V. 2, 3. δεινῶς ἔχειν ἐν αἰσχύνῃ, pudore vehementi urgeri, VIII. 1, 20.
Δεισιδαίμων, religioſus, III. 3, 26.
Δεξιὰ, fides, metonym. dextra ſignum fidei, VI. 1, 8.
Δέον, οὐδὲν δέον, quod fieri non debebat. Utinam ne factum eſſet! IV. 6, 2.
Δευτεραῖοι γίγνονται πρὸς-, altero die veniunt ad-, V. 2, 1.
Δέχεσθαι τὰς πολεμίας, ſuſtinere impetum hoſtium, III. 2, 4.
Δή, ſcilicet, I. 3, 8. πολὺν δὴ χρόνον, diu ſane, I. 4, 27. pluribus interiectis, nectendi cauſſa, igitur. δήπου, ſane, utique, I. 6, 7. vid. Deuar.

Δηλῶν,

Δηλᾶν, ἐδήλωσε, res declaravit, ita esse. manifeste apparuit, VII. 1, 15.
Δῆμος, ὁ τῶν στρατιωτῶν, milites gregarii, VI. 1, 10.
Διὰ χρόνε, longo interuallo, I. 4, 28 V. 5, 13. διὰ βασιλέων πεφυκὼς, stirpe regia ortus, VII. 2, 7. διὰ στόματος ἔχειν, in ore habere, I. 4, 25.
Διαγίνεσθαι, durare, permanere. I. 1, 1. *Si per reliquum vitæ tempus, quantumuis exiguum, tyrannidem retinuerint.*
Διαδίδωμι, distribuo, I. 3, 6. λόγον, rumorem dissipo, IV. 2, 5. sermo, rumor peruadebat, manabat.
Διαδικασία, controversiæ disceptatio, VIII. 1, 7.
Διαδοχὴ succession, succedentes, I. 4, 17.
Διαθᾶν, de metu VI. 2, 6. pervadere metum per animos militum.
Διαθρύπτεσθαι, corrumpi, elatum fieri, insolescere, ἀναφυσᾶσθαι. VII. 2, 7.
Διαιρᾶν, I. 2, 5. in duodecim tribus Persæ diuisi s. distributi sunt.
Δίαιτα, ἡ ἔνδον, vitæ institutum domesticum, cultus, victus, qui alicui domi est. VIII. 4, 1. habitatio, commoratio, VII. 5, 24. διαιᾶσθαι δ, commorari, VIII 6, 11.
Διακελεύεσθαι ἑαυτῷ, hortari seipsum, I. 4, 12
Διακληροῦσθαι, Med. sortiri, VI. 4, 11. διακληρόω, sortiri iubeo, §. seq.
Διακόπτειν, impressionem facere in-, III. 3, 29.
Διακοσμᾶν, ordinare, constituere, moderari, III. 3, 8. VIII. 4, 1.
Διακρίναντες προσίεσαν, adhibito delectu admittebant, VII, 5, 14.
Διαλαμβάναν τὰς σκηνὰς ἱππεῦσι, πεζοῖς, distribuere, assignare, V. 1, 13.
Διαλύαν τὴν στρατιὰν, dimittere exercitum, VI. 1, 4. διελύθησαν, discesserunt, V. 1, 8. διέλυον τὴν σκηνὴν εἰς κοίτην, e confessu in tentorio ibant cubitum, II. 3, 1.
Διαπυκτεύαν τινὶ, VII. 5, 18. εἰ μὴ πολλοῖς διεπύκτευσα, nisi pugnaciter certando cum multis viam fecissem mihi.
Διασκηνᾶν, discedere (conuiuio finito) II. 1, 21.
Διασπᾶν τὲς νόμες, leges perfringere & novas res moliri, VIII. 6, 12.

Διαταγεύειν, ordinare, designare, VIII. 3, 14. coll. §. 3.

Διατάττειν, constituere, II. 2, 11.

Διατείνεσθαι εὐτόχως, collineare accurate, I. 4, 8.

Διατίθεσθαι, vendere, venum exponere, IV. 5, 1 ς. διαθέσθαί τι, statuere de aliqua re, vel persona, V. 2, 3.

Διατριβή, mora, VI. 1, 14.

Διαφέρειν τινὸς ἄς τι, antecellere aliquem (arte, etc.) I, 3, 1.

Διαφυλάσσειν, VIII. 6, 2. non destiterunt sibi mandata recte curare & fideliter exsequi,

Διαψύχω, aëri s. vento perflandum expono, VIII. 2, 11.

Διδόναι εἰς ψυχὰς, de insita animis cupiditate, VIII. 2, 11.

Διείρειν τὰς χεῖρας, manus inserere manicis, VIII. 3, 5. v. Freinsbem. ad Curt. III. 3, 13.

Διελαύνειν, iter emetiri; peragrare magnam terræ partem, IV. 4, 1.

Διερευνητὴς, explorator, VI. 3, 1.

Διημερεύειν, diem transigere, VII. 5, 18. omne tempus traducere-, VII. 5, 26.

Δικάζειν, ius dicere. δικάζεσθαι, in ius s. iudicium vocare, I. 2, 7. 3, 14.

Δίκαιόν ἐστι (i. e. δίκαιόν ἐστι, σὲ) ἀντιχαρίζεσθαι, æquum, par est, te vicissim gratificari, IV, 1, 9. δίκαιός εἰμι εἰς τὸ μέσον λέγειν (i. e. ἄξιόν ἐστι λέγειν με,) meum est, in medium consulere, VIII. 5, 12. δίκαιον ἅρμα, currus aptus ad usus necessarios, II. 2, 15.

Δίκην ἔχω, pœnas do, VII. 2, 7. δ. δῶναι ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων, has dederunt pœnas, ut victu carerent, VII. 5, 15. conf. Ἀναβασ. K. L. IV. c. 4, 9.

Διφθέρα, VI. 1, 16. 2, 4. vid. ἁρματηλασία.

Δίχα τῆς ἡμετέρας πλήθης, seiuncti a-, VI, 1, 6.

Διψάω, cupio, desidero, IV. 6, 7.

Διωθεῖσθαι, summouere, VII. 5, 15.

Δοκίμως ἀγαθὸς γενόμενος, vir spectatæ probitatis, integritatis, I. 6, 7.

Δολᾶν, dolo uti, dolo capere. hinc δόλωσις, I. 6, 19. p. 47.

Δορυάλωτος, (hasta captus,) vrbs vi et armis occupata, VII. 5, 13.

Δορυ-

Δορυφόροι, satellites. δορυφορία τῆς ἐπιστολῆς, satellitium epistolæ: qui eam perferebat, incedebat magna stipante caterua, ll. 2, 3. δορυφορεῖν ἑαυτῷ dicitur, qui se ipse custodit. Et mox illa φυλακὴ explicatur Vll. 5, 26. p. 280.

Δοτὴρ, dispensator, Vlll. 1, 3.

Δοῦλοι, imperio subiecti, sub potestatem redacti, Vll. 5, 26.

Δρέπανα, falces; hinc currus falcati, Vl. 1, 17. 26.

Δριμὺς, saporem habens acrem & pungentem, Vl. 2, 11.

Δύναμις, copiæ, ll. 1, 2. V. 2, 3.

Δυσκατασατώτερον, sedatu difficilius, V. 3, 16.

Δύσκολος, difficilis, morosus, ll. 2, 1.

Δυχωρία, difficultas regionis: loca difficilia, iniqua, l. 4, 7.

E.

Ἐγκαλύπτομαι, συγκαλύπτομαι, inuoluo me. *ritus morientium.* Vlll. 7, 3.

Ἔγκλημα, crimen, accusatio, l. 2, 6.

Ἐγκλίναν, in fugam vertere, lll. 3, 29.

Ἐγχαρίζειν ἑαυτὸν, tradere se, committere, Vlll. 8, 2.

Ἐθελόπονος, laboris cupidus, ll. 1, 9.

Εἰ σφῶς Φρύγες· φυλάξοιεν, (εἰ pro ὅτι,) Phrygas esse, a quibus obsiderentur, Vll. 5, 7. εἰ εἴτε κοὐ μὴ, utrum, nec ne, ll. 1. 2. εἰ ἢ κοὐ, utrum, an, V. 2, 5.

Εἴκειν ζημίωις, cedere, metu damni, l. 6, 18.

Εἰκότως, recte, vere, iure, l. 1, 2. οἷων εἰκὸς, quæ deferri debent, l. 2, 6.

Εἰλικρινῆ, distincta, Vlll. 5, 7.

Εἰς καιρὸν, opportune, lll. 1, 4. εἰς δύναμιν, pro viribus, IV. 5, 17. εἶσγε τὸ ἴδιον, nempe tu ipse s. priuatim, V. 4, 6. εἰς κάλλος ζῆν, honeste viuere, decus tenere, Vlll. 1, 11. εἰς τὸ ἄρχειν, scientia imperandi (vid. διαφέρειν.) l. 1, 5. εἰς δώδεκα, ita ut duodeni stent deinceps, ll. 4, 2. εἰς ἕνα, singuli deinceps, ll. 1, 13. (Sigillatim). εἰς δύο, bini. εἰς τέτταρας, quaterni, ll. 3, 9. εἰς ἑκατὸν, centeni, Vlll. 3, 8. vid. & ἐπί.

Εἰσφέρειν χρήματα, pecunias conferre, Vl. 2, 5.

Ἐκ νυκτὸς, noctu, l. 4, 2. ἐκ χειρὸς, cominus, l. 2, 9.

Ἑκατεράκις, bis iaculatus *inas* deieci feras, IV. 6, 2.

Ἐκδοῦναι θυγατέρα, nuptum collocare, VIII. 4. 9.

Ἐκκόπτειν τὴν ἀκροβόλισιν, velitationem vel impedire, vel tollere, VI. 2, 7.

Ἐκκρίνειν, cœtu aut civitate eiicere, l. 2, 14. ἐκκρίνεσθαι de separatione animæ a corpore, VIII. 7, 3.

Ἐκπεπταμένως, effuse, VIII 7, 3.

Ἐκπλήττεσθαι. ἐκπεπληγμένος φόβος. pavor, metus mentem loco movens, stupor, V. 2, 15.

Ἐκποδὼν ἡμῖν γεγένηται τὸ δόξαι, absumus a suspicione, l. 5, 7.

Ἐκ ἐκποδὼν εἶναί τινος, remotum esse ab aliqua re, V. 4, 16. ἐκποδὼν ἔχειν ἑαυτὸν, abscedere, auferre se, e medio se subducere, VI. 1, 20. ἐκποδὼν ποιεῖσθαι, removere, auferre, III. [illegible]

Ἐκπονεῖν τὴν δίαιταν, labore cibum conficere, l. 2, 16. ἐκπ. τὸ ὑγρὸν, humorem corporis (*superfluum*) laborando expellere, ibid. ἐκπ. τὰ καλὰ, honesta meditari, exercere, l. 5, 7. τὰ περὶ τοὺς Θεοὺς, deos colere, religionem colere, VIII. [illegible], 8. τὰ σῖτα, cibos conficere s. parare, VIII. 2, 4. διὰ τὸ τὰ σώματα ἐκπεπονῆσθαι, propter corpora labori assuefacta, III. 3, 25.

Ἐκτάττεσθαι, ordines instruere, disponere, VI. 3, [illegible].

Ἐκτείνειν τὸν ἵππον, equum incitare, V. 4, 3 ἐκτεταμέναι ἅμαξαι, V, 4, 20. late, non arcte-, Leunclav. *exporrigi plaustra necesse est.*

Ἐκτέμνειν, castrare, V. 2, 13. VII. 5, 22.

Ἐκτραχηλίζων ἵππος, qui sessorem excutit præcipitem, l. 4, 8.

Ἐκτρίβειν πῦρ, ignem elicere, elidere (e silice) II. 2, 8.

Ἐκφαίνεσθαι, προσφαίνεσθαι, prodire, apparere, IV. 5, 18.

Ἐκφέρεσθαι, ἐξενεχθῆναι, transversum agi, l. 6, 19. ρ. 49. ἐκφέρω, divulgo, VI. 1, 3.

Ἔκφρων ἵππος, consternatus, VII. [illegible], 14.

Ἑκὼν εἶναι, libens, libenter: εἶναι abundat, II. 2, 8.

Ἐλαύνω, equito, etc. ἐπὶ-, impetum facio in aliquem (equo concitato,) l. 4, 10. πρόσω πάνυ ἐλάσαι τῆς πρὸς τοὺς πολεμίους πλεονεξίας,

νεξίας, valde profecturum in arte hostem fallendi ac vincendi, l. 6, 19. p. 50.
Ἐλέγχω, quæro, interrogo, l. 6, 12.
Ἐλευθέριος liberalis, βίος ἔντιμος καὶ ἐλευθ. vita honesta & liberalibus, ingenuis hominibus digna, lll. 3, 24. ἐλευθεριωτέρας εἶναι, putabat se suosque uti victu, qui ingenuos magis deceret, V. 2, 8.
Ἐλιγμὸς, tractus, ambages, l. 3, 4.
Ἕλκειν, illaqueare, l. 6, 19.
Ἐλλείπειν τι τῶν νομίμων, deesse officio, l. 2, 14.
Ἐμβάλλειν τινὶ, impetum facere in aliquem, Vll. 1, 9. ἐμβολὴ, impetus, impressio. ἐμβ. φιλονεικίαν τισὶ, excitare ad æmulationem, ibid. ἐμβ. βελὴν εἰς τὸν στρατὸν, monere milites, ut considerent, deliberent, ll. 2, 10. ἐμβάλλειν λόγους. sermones instituere, (ut sermones inferrentur iucundi etc.,) ll. 2, 1. iniicere mentionem, §. 11. ἐμβάλλειν ψῆφον, ferre suffragia, ll. 2, 13.
Ἐμὴ δωρεὰ, (sensu passivo) mihi datum, Vlll. 3, 13.
Ἔμμονος, stabilis, perseverans, constanter permanens, lll. 3, 24. Vlll. 1, 10.
Ἐμπεδᾶν, servare, ratum facere, IV. 2, 4. V. 1, 10. Vlll. 8, 1. βεβαιᾶν.
Ἐμποδὼν γίγνεσθαι, impedire, ll. 4, 17.
Ἐμποιεῖν τινι ἐλπίδα, spem facere alicui, iniicere, l. 6, 16.
Ἐμπολὴ, εἰς ἐμπολὴν, ad mercandum, Vl. 2, 11.
Ἐμφερὴς, similis, V. 5, 10,
Ἐν ἅπασι, coram omnibus, lll. 3, 25. IV. 5, 9.
Ἐναντία τύττειν τοῖς πολεμίοις, (cœcas corporis partes, & armis & manibus destitutas) hostibus obvertere, lll. 3, 20. Salluft. Catil. c. 61: *in fuga salutem sperare, cums arma, quibus corpus tegitur, ab hostibus averteris, ea vero dementia est.*
Ἔνδεες, deformitas & vitium corporis, Vlll. 1, 14. Ἐνδέομαι, εἰς ἐνδεόμενα κατασκηνοῖ, tentorium nactus omnium, quæ necessaria sunt, vacuum, IV. 5, 14.
Ἐνδίδωμι, præbeo, ministro, in manum do, l. 3, 7. 8.

Ἐνδῦναι εἰς ἐπιμέλειαν, curam suscipere, VIII. 1, 4. ἐνδύεται ὁ λόγος ταῖς ψυχαῖς, in animos penetrat, II, 1, 5. ἐνδῦναι, ἐνδύεσθαι ἑαυτόν, induere se laqueis vel retibus, I. 6, 19. p. 51.

Ἔνεκα ἐκείνου, quantum ad eum attinet, licebit nobis omnia e re nostra constituere, III. 2, 14.

Ἐνεργὸς, industrius, assiduus, II. 2, 15. ἐνεργοὶ, parati, expediti, VI. 2, 11. ἐνεργὸς γῆ, terra, quæ colitur, culta, III. 2, 9. V. 4, 2. VIII. 6, 8.

Ἐνέσπαρται λόγος, dissemiatus dispersusque sermo, V. 2, 14.

Ἐνσκευάζεσθαι, instrui, armari, VIII. 5, 6.

Ἐντρίβειν, colorem fuco illinere, VIII. 8, 10. ἐντρίβεσθαι, Med. VIII. 1, 14. ἔντριψις χρώματος; affricatio pigmenti, fucus, I. 3, 2.

Ἑξ. ἑτοίμου, promte, V. 3, 22. ἐξ ὑποβολῆς, monitu, III. 3, 18.

Ἐξάγειν γέλωτα ἔκ τινος, elicere alicui risum, II. 2, 9.

Ἐξαιρῶν, seligere, IV. 5, 16. 17. ἐξαιρετέοι, removendi ab exercitu, exauctorandi, II. 2, 15.

Ἐξακέομαι, ἄκος, medeor, subuenio indigenti, VIII. 2, 11.

Ἐξανίστημι, ἅρματα ἐξανασάντα, currus e castris productι, V. 4, 2. ἐξανίσταται, surgit, movet se loco, 3. ἐξαναστάντες, qui ex insidiis consurgunt, VI. 3, 6.

Ἐξαρτᾶσθαι τῆς ἰσχύος, coniunctum esse cum exercitu, V. 4, 10.

Ἔξέλασις, pompa, qua Rex Persarum ad loca sacra exire consuevit, VIII. 3, 1. seqq.

Ἐξελίσσειν τὴν φάλαγγα, euolvere, explicare, VIII. 5, 8. ἐξελιγμὸς, evolutio, explicatio aciei.

Ἐξεμπεδᾶν, III. 1, 12. vid. ἐμπεδᾶν.

Ἐξετάζειν τὴν στρατιὰν, recensere exercitum, III. 1, 17. ἐξέτασιν ποιεῖσθαι πάντων ἐν τοῖς ὅπλοις. idem, s. recensum agere, II. 4, 1.

Ἐξικνεῖσθαι τοῖς ὅπλοις τῶν ἐναντίων, contingere-, VI. 3, 11.

Ἐξίστασθαι τῶν παλαιῶν μαθημάτων, obliviscι disciplinam (tam esse perturbatum, seu alienata mente,) III. 3, 24.

Ἐξορμᾶν, proficiscι, V. 5, 9.

Ἔξω.

Ἐξω ἢ ἔξω θήρα, venatio in campis & siluis, I. 4, 7. ἔξω μέσας ἡμέρας, post meridiem, IV. 4, 1. ἔξω βελῶν, extra teli iactum, III. 3, 26. ἔξω τῶν σημείων, extra agmen, VIII. 3, 9.

Ἔοικα λέγοντι ταῦτα, videor hæc dicere, V. 1, 10.

Ἐπαγγέλλειν, denuntiare, III. 1, 6. ἐπήγγελλεν αὐτοῖς στρατείας, imperabat iis milites; denuntiabat iis, ad se ut copias adducerent, VII. 4, 1. δεόμενοι οὐκ ἐπαγγέλλασι-, non significant, in rebus necessariis quid sibi opus sit, VIII. 4, 15.

Ἐπαίρεσθαι, commoveri, I. 6, 18. ἐπαίρειν, incitare, IV. 2, 3.

Ἐπαλαλάζειν θεῷ, in honorem Dei (h. l. Martis) clamorem tollere, VII. 1, 13.

Ἔπαλξις, pinna, VI. 1, 27.

Ἐπαναβαίνειν, ascendere (gradum,) II. 1, 10.

Ἐπανάγειν, pedem referre, IV. 1, 2.

Ἐπανάκειται, imminet, III. 3, 24. propositum est, ut pœna.

Ἐπανατείνειν τινὶ ἐλπίδα, spem ostendere, maiora præmia sperare iubebat eos, qui - II. 1, 10.

Ἐπί, pro ἔπειτα, deinde, I. 6, 17. ἐπειδὰν τάχιστα, simul atque, ut primum, I. 3.

Ἐπεισπηδᾶν, assilire, assultare, III. 3, 28.

Ἔπειτα, quid ergo? itane vero? II. 2, 17. VIII. 4, 10.

Ἐπεργασία, ius arandi inter se, III. 2, 11.

Ἐπέχειν τῆς πορείας, insistere, subsistere, I. 4, 23. IV. 2, 6. ἐπιχήσω, exspectabo. V. 4, 17. ἐπιχῶν, cum tacuisset, V. 5, 5.

Ἐπὶ, cum genit. ἐπίσης ἐμοὶ (ἐπ' ἴσης μοίρας,) æque ac ego, III. 3, 18. ἐφ' ἑνός, singuli, II. 3, 9. ἐπὶ τεττάρων, quaterni, VIII. 3, 8. ἐπὶ κέρως, longo agmine, protenso utroque cornu (κατὰ κέρως,) VI. 3, 11. ἐπὶ φάλαγγος, I. 6, 19. recta adversus hostilem aciem καὶ ἔαγε δήσοι κατὰ κέρως κτλ. Budæus vertit: *Et si quidem tibi in cornua exporrecta ducenti exercitum hostes repente apparuerint, quonam modo conueniat in ipsos copias instructa acie obvertere. Quodsi in phalangem composito agmine incedenti aliunde hostilis acies, quam fronte, occurrerit, qua ratione obversam*

ſam aciem expediat in eos promovere. Cum Dat. ἔστιν ἐπὶ σοί, eſt in tua poteſtate, l. 3, 12. τὸ ἐπὶ σοί, quod tuum eſt, l. 4, 12. τὸ ἐπ' ἐμοί, quantum in me eſt, V. 4, 6. ἐπὶ ἀγαθῷ, commodo, ita ut proſis, l. 6, 19. p. 48. ἐπὶ κακῷ τινος, in detrimentum alicuius, Vll. 4, 2. οἱ ἐπὶ πᾶσι, porro οἱ ἐ. π. τεταγμένοι, qui agmen claudunt, Vl. 3, 11. Vll. 1, 17. ἐπὶ τῇ κύρε δίκῃ, cauſſa Cyri iudicio permiſſa, Vll. 4, 5. ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, hac conditione, Vlll. 6, 4. *Cum Accuſat.* ἐπὶ ἀσπίδα (κλίσις,) eſt *ad ſiniſtram converſio:* quod clypeum ea manu tenebant. Vll. 5. 3. ἐπὶ δόρυ (κλίσις.) inclinatio, ſeu *motus in latus dextrum:* dextris quippe haſtas regere ſolebant. ἐπὶ πόδα ἀπιέναι, pedem referre, Vll. 5, 3.

Ἐπιβαίνειν τινί, inuadere aliquem. V. 2, 12.

Ἐπιβουλεύειν, occaſioni inſidiari, l. 4, 13. ἐπιβουλεύεσθαι, inſidiis peti, V. 4, 16.

Ἐπιγαμία, connubialis neceſſitudo, ius connubiale, l. 5, 2. lll. 2, 11.

Ἐπιγαυροῦσθαι, lætari, exſultare, efferri animo, ll. 4, 18. Suidas: ἐπιγαυρωθεὶς. ἀνδρωθεὶς, θρασυνθεὶς.

Ἐπιγίγνεσθαι, ſuccedere, ſupervenire; de poſteritate. Vl. 1, 9. Vlll. 7, 3.

Ἐπιδαψιλεύομαι, præbeo, elargior, ll. 2, 8. c. genit. attica ἔλλειψις.

Ἐπίδειγμα, ſpecimen, documentum, Vlll. 2, 9.

Ἐπιδεικνύναι ἔργον πιστόν, fideli animo eſſe, eum oſtendere animum. Vll. 5, 23. - τὰ ἔργα φιλανθρωπίας, humanitatis præſtare officia, Vlll. 4, 4. ἐπιδείκνυσθαι λόγον, oſtentare, qua quis oratione videatur uti poſſe, V. 5, 13.

Ἐπιδέω, ἐπιδεδεμένα τραύματα, qui vulnera habent obligata, ll. 3, 8. V. 2, 15. 4, 5.

Ἐπιδιδόναι, dare alteri, l. 5, 1. creſcere, augeri. Si tantulum acceſſerit, l. 4, 12.

Ἐπιέσασθαι γῆν, dicitur (poëtica phraſi terram *induere*, qui terra conditur, quaſi ea *amiciatur. Hutchins.*

Ἐπιθωρακίζεσθαι, thoracem induere, lll. 3, 14.

Ἐπικαίριοι· Vox hæc videtur illos omnes denotare, ſecundum Aemilii Porti interpretationem, *quorum*

rum præsentiam res postulet; quique parati sint ad aliquid peragendum prudenter, dextre, opportune. Hutchins. ad III. 3, 8. præstantiores, ac tales, quorum præcipue opera magni esse possit. Vox passim occurrit. Ἐπικαίριοι θεραπεύεσθαι, quos curari utile & opportunum erat, VIII. 2, 12.

Ἐπικαταμένειν, morari, I. 2, 11.

Ἐπικλίζειν ἐλπίδι, alacrem reddere, VII, 1, 9.

Ἐπιμηχανᾶσθαι, insuper excogitare, VIII. 8, 8.

Ἐπιμειδιᾶν, subridere, II. 2, 9.

Ἐπιμίγνυσθαι ἀλλήλοις φιλικῶς, mutua uti amicitia, VII. 4, 3.

Ἐπινομία, ius mutuum pascendi, (quasi commercium pascuarium. *Budæus*) III. 2, 11.

Ἐπίπροσθεν ποιεῖσθαι, ante se collocare, (eo consilio, ut post alium lateas) I. 4, 24. ita castra posuit, ut ob interiectos colles non appareret, III. 3, 15.

Ἐπισάττειν, sternere equum, III. 3, 14.

Ἐπίσημον χρυσίον, signatum, IV. 5, 14. opp. ἄσημον.

Ἐπισπᾶσθαι, movere lacrymas, V. 5, 5.

Ἐπισπερχῶς, studiose, IV. 1, 2.

Ἐπιστέλλειν, mandata dare, I. 4, 26. II. 4, 19. πέμπει καὶ ἐπέστελλε, misit, qui dicerent, V. 5, 1.

Ἐπισφάζεσθαι, mactari superde iustis funebribus intell. VII. 3, 2. 4.

Ἐπιτακτὴρ, qui aliis imperat, II. 3, 2.

Ἐπιτείνεσθαι εἰς ἀνδραγαθίαν dicitur, qui ad laudem boni viri contendit, studet se talem præstare, VII. 5, 26.

Ἐπιτειχίζειν φρούριόν τινι, castellum munire contra aliquem. (ὥστε) τῇ χώρᾳ πρόβολον εἶναι τῷ πολέμῳ, ut sit (huic) agro propugnaculum, V. 3, 6. 12.

Ἐπιτήδεια τὰ, quæ ad vitam necessaria sunt. victus, commeatus. VI. 1, 10.

Ἐπιτίθεσθαί τινι, adoriri, invadere aliquem, I. 6, 19.

Ἐπίτροπος, procurator. IV. 2, 17. VII. 4, 6. VIII. 3, 19.

Ἐπιφαίνεσθαι, ostendere se, in conspectum venire, VI. 3, 6.

Ἐπιφέρεσθαι, inferre se, impetu ferri in aliquem, I. 2, 10.

Ἐπίχαρις, iucundus et venustus, l. 4, 4.

Ἐπιχώριον, quod est consuetum & patrium, VIII. 8, 6.

Ἔποχος est ὁ ἐποχούμενος, qui equo vehitur; qui equo firmiter insidet, l. 4, 4. VIII. 1, 12.

Ἔρανος, ὁ, collatio pecuniæ (ad iuuandum aliquem, ut reddatur illa commodo tempore.) VII. 1, 6. conferre in commune.

Ἐργάσιμα τὰ, loca culta, l. 4, 16.

Ἐργοδότης, operis locator, VIII. 2, 4.

Ἔργον τάχους, res, in qua opus est celeritate, l. 2, 12.

Ἐρεῖπειν, evertere, demoliri, VII. 4, 1.

Ἐρρέι τὰ ἐμὰ (πράγματα,) pessum eunt res meæ, s. perii. actum est de me. VI. 1, 2.

Ἐρρωμενὴς γνώμη, fortitudo animi, III. 2, 17.

Ἔρυμα τοῦ σώματος, (thorax) munimentum corporis, IV. 3, 3.

Ἔρχεσθαι διὰ πάντων τῶν Καλῶν, per vitam, per ætatem superiorem omnem virtutem coluisse, honestatem conservasse, l. 2, 15.

Ἐρωτικῶς ἔχειν, seq. genit. ardere cupiditate, III. 3, 8.

Ἕσε, donec, V. 4, 4.

Ἔστιν οἳ, aliqui, nonnulli, II. 3, 7. VIII. 4, 4. ἐ. ὅτε, interdum, III. 1, 12. ἔστιν ὅπα (ἔστιν ὅπου,) alicubi, VII. 4, 7. etc.

Εὐδία, ὑπ' εὐδίας, tuti erimus. VI. 1, 11.

Εὐδοκιμεῖν, laudem mereri, VII. 1, 22. εὐδοκιμεῖ, probantur, laudantur, l. 6, 19. p. 50.

Εὐεπιβούλευτος ἡ ἀριστερά, cui facile insidiæ strui possunt, VIII. 4, 2. Ouid. *infirma sinistra*.

Εὐέφοδος, facilis accessu, oppugnatu, II. 4, 9.

Εὔζωνοι, expediti, IV. 2, 3. 8. V. 3, 21. Suidas. οἱ μὴ ἔχοντες φορτία, nullis farcinis onusti.

Εὐήλατον χωρίον, equitabilis regio l. 4, 16.

Εὐθεράπευτοι, quibus facile satisfacere possumus, II. 2, 3.

Εὐθημοσύνη, ordo, VIII. 5, 4.

Εὐθυμία, hilaritas, l. 3, 11. VI. 2, 3. εὐθύμως bono animo, alacriter, II. 2, 5.

Εὐκαταφρόνητος, aspernabilis, contemtus, VIII. 3, 1.

Εὔκορ-

Εὐκοσμία, modestia, decentia. l. 2, 3.
Εὐλήπτως, ita, ut facile & cito capi possit, l. 3, 7.
Εὐμενίζεσθαι, propitium reddere, placare, III. 3, 11.
Εὐμισητὸν, inuidiosum, odiosum, III. 1, 5.
Εὔπις, obediens, l. 2, 12. ll. 1, 11. (Leunclav. εὐπειθ.)
Εὐπορεῖν, abundare, l. 6, 10. εὐπόρως, sine difficultate, l. 6, 9.
Εὐπρόσοδος facilis accessu, VI. 1, 14.
Εὐρυχωρία, planities, IV. 1, 8. campus patens.
Εὔσκοπος, de loco, unde prospectus patet, VI. 3, 13.
Εὔτακτος, ordinis servans, VIII. 3, 3. εὐτάκτως, ordine, VIII. 5, 1. εὐτάκτως ὑπακούειν, modeste parere. ll. 2, 1. idem significat εὐτακτεῖν, VIII. 5, 7. ubi oppos. τὸ μὴ πράττειν τὸ προστατόμενον. Φιλοκίνδυνος μετ' εὐταξίας, paratus ad pericula sine temeritate, eo modo, ut ordo servetur, ll. 1, 9.
Εὐτελῶς καὶ κάφως συσκευάζεσθαι, nec pretiosa, nec gravia impedimenta habere, V. 3, 16.
Εὐτρεπίζεσθαι, ut εὐτρεπίζειν, ordinare, instruere, VI. 2, 10.
Εὐφήμει, bona verba, quæso, ll. 2, 5. VIII. 4, 5. *ubi Stephanus: abfit, ut te minus morigerum fuisse dicas*
Εὔχαρις, facetus, ll. 2, 5.
Εὐχάριτοι λόγοι, sermones faceti, lepidi, ll. 2, 1. εὐχάριτος, gratus, memor beneficii, VIII. 3, 19.
Ἐφικνεῖσθαι ἐπὶ τοσαύτην γῆν τῷ ἀφ' ἑαυτῆς φόβῳ, in tot & tam magnas regiones metu sui penetrare, l. 1, 5. φθόνῳ παρ' ἄλλων ἐφικνεῖται αὐτῇ, alii invident ei, VIII. 7, 3.
Εὐχείρωτος, qui facile capi, superari, opprimi potest, l. 6, 19. p. 50. VII. 5, 20.
Ἐφιστάναι, ἐπίστησε, iussit insistere. IV. 2, 10. φυλακὰς, φρουρὰς, custodes ponere, VIII. 2, 11.
Ἐφοδεύειν, obire (provincias) VIII. 6, 8.
Ἔχειν ἀμφὶ cum accus. versari in aliqua re, occupatum esse re aliqua, IV. 2, 17. V. 5, 13. VII. 1, 1. 5, 18. (ὥτως) ἔχειν, ea conditione esse, III. 2, 7. ἐχόμενοι τέτων ἐν κύκλῳ, qui hos proxime cingunt, VIII. 5, 5, ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. idem quod mox, διανοεῖσθαι, cogitare, statuere, ll. 3, 2. ἦπερ εἶχεν, ut erat, III.

III. 1, 4. ὥσπερ εἶχεν ἑστηκώς, ut ſtabat, VII. 1, 1.

Z.

Ζεῦγος, vehiculum, VI. 3, 11.

Ζύγαστρον τὸ, arca, capſa, VII. 3, 1. Suid exp. ξυλίνη σορός. Etymol. M. & Heſych. κιβωτός.

H.

Ἡδομένως libenter, VIII. 4, 5.

Ἡδυπαθεῖν μεμαθηκώς, deliciis aſſuefactus, I. 5, 1.

Ἥκειν, ἥξει εἰς ἐμὲ τὸ ἔλλειπον, mihi attribuetur culpa, ſi quid defuerit, I. 5, 7. p. 35.

Ἦ; num, VIII. 4, 5. ἦ μὴν affirmandi particula; ſponſionibus etiam & iuriiurando adhibetur II. 3, 5. p. 75. VI. 2, 11. VIII. 3, 18. vid. Deuar.

Ἡμιτελὲς, incoatum, imperfectum, VIII. 1, 1. ἡμιτελὴς, perfectus ex ſemiſſe tantum, III. 3, 18.

Ἡσυχαιτέρα φωνὴ, vox remiſſior, lenior. I. 4, 4.

Ἥττων τῷ οἴνῳ, vino deditus, VIII. 8, 7.

Θ.

Θάκος, ὁ, ſedes, VIII. 7, 3. p. 349.

Θαμίζειν ἐπί τινα, ventitare ad aliquem, VII. 3, 1.

Θαῤῥεῖν τινα, excitatum eſſe alicuius benevolentia, V. 5, 13.

Θεῖος, I. 4, 7. 9 coll 5, 2. V. 5, 4. *avunculus*, quem Aelion. V. H. vocat τὸν πρὸς μητρὸς θεῖον L. III. 26. nam θεῖος, ὁ πρὸς πατρὸς, eſt *patruus*, Cic. ad Attic. II. 2.

Θεραπεία, comitatus, V. 5, 3. θεραπευτῆρες περὶ τὸ σῶμα, corporis cuſtodes; miniſtratores (*varii generis*,) VII. 5, 23.

Θεραπεύειν τινὰ, officiis conciliare. demereri aliquem, VII. 5, 18. - τὰς θύρας παρεῖναι, φωτῶν ἐπὶ τὰς θύρας, VIII. 1, 2. dicebantur, *qui in aula ſ. atrio verſabantur, ut regi p. a. ſto eſſent.* cf. Eſther. II, 19. III, 2. VI, 10.

Θήγειν ψυχὴν, animum alicuius incitare, acuere, I. 2, 10. ψυχαὶ τεθηγμέναι, I. 6, 19. p. 51.

Θήκη, conditorium, ſepulcrum, VII. 3, 1.

Θηρατέον εἶναι τάττας, horum animos conciliandos eſſe, II. 4, 8. θηρεύειν τὴν φιλίαν, captare amicitiam, benevolentiam, VIII. 2, 1.

Θρόνος,

Θρόος, θρᾶσις, fama, rumor, VI. 1, 20.
Θρυπτικὸς, delicatus, mollis, VIII. 8, 8.
Θύρα. κατὰ τὰς θύρας τῆς ἁρματείας δίφρας, VI. 4, 4. per ostium fellæ, agitatori structæ.

I.

Ἰδιωτεύειν, privatum esse; de natione integra, quæ ad imperium orbis terrarum adspirare non audet, VIII. 7, 3.
Ἰδιώτης, privatus, VIII. 6, 11. miles gregarius, II. 1, 9 10. VIII. 4, 13. ἰδιώτας ὄντας - non exercitatos ad pugnandum - ἐχ ἱκανοὶ ἀγωνισαί. id. κατὰ τὰς πόνους, qui laborem ferre nesciunt. id. κατὰ τὸν ὕπνον, qui somno resistere, eum vincere non potest, I. 5, 7.
Ἱερεῖα, τὰ, bestiæ, quarum carnibus vescimur, I. 4, 17. Phauorinus: ἱερεύειν οὐ μόνον τὸ θύειν, ἁπλᾶ καὶ ἁπλῶς σφάζειν· ἱερεῖον γὰρ σφαγιαζόμενον ζῶον.
Ἱμάτια, stragula, quibus equi insternuntur, VIII. 3. 8.
Ἱππάσιμον χωρίον, locus equitabilis, I. 4, 14.
Ἱππεκρατία, victoria pugnæ equestris, I. 4, 24. cf. I. 6, 6.
Ἱππος, ἡ, equitatus, IV. 6, 2. ποδὴν ἔχων est ab equitatu firmus, V. 4, 2.
Ἱππῶν, equorum statio, VIII. 6, 9.
Ἰσηγορία, I. 3, 9. proprie æquum ius loquendi in concione & suffragium ferendi. Sed hic, ingenuo quodam ioco, loquacitas ebriorum, simul loquentium, neutro alterum ex audiente. Gesner. Chrestom.
Ἰσόπεδον, τὸ, planities, III. 1, 3.
Ἴσον ἔχειν τὸ -, pari iure esse, I. 3, 13.
Ἰσάναι: pendere, pondus explorare, VIII. 2, 11. - τὸ πρόσωπον σπουδαίως, componere vultum ad severitatem, I. 3, 8. ἴσαται ἡ πορεία, iter intermittitur, VIII. 6, 9.
Ἰχνευόμενος ὑφ' ἵππων σίδηρος, iaculum, quod maiore via ab equite vel ex curru emittitur. Atque currus etiam falcati, cum equorum iunctorum vehementior est impetus. VI. 4, 5.
Ἰχυρῶς μέγας ἀνήρ, vir summus, IV. 2, 5. ἰσχυρῶς φιλεῖν, vehementer amare, efflictim, VI. 1, 18. ἰ. ἀπειλεῖν, graviter minari,

IV. 5, 6. *i.* ἀπαγγέλλειν, durius et asperius nuntiare, ibid.

Ἰσχύς, exercitus, VI. 1, 14. (δύναμις.)

K.

Καθαρώτερον τὰ νόμιμα πράττειν, accuratius leges observare, oppos. φυλάττειν, VIII. 1, 2. καθαρὰ, omnino parata atque expedita (ut nihil desiderari posset) 3, 5 καθαρὰ ἔργα, recte facta, quibus nihil vitii aut reprehensionis inest, VIII. 7, 3.

Καθίζειν τινὰ κλαίοντα, κλαίειν ποιεῖν, II. 2, 6. 7. fletum alicui movere.

Καιρὸς, ἐν καιρῷ τι γίνεσθαί τινι, opportunitatem, utilitatem alicui afferre, V. 1, 8.

Καὶ δῆτα, et quidem, V. 1, 2. καὶ εἰ, etiamsi, V. 4, 19. καὶ ταῦτα, præsertim, II. 2, 9.

Κακοβίου, victu tenui utens, VII. 5, 24.

Κακουργίαι, artes nocendi, l. 6, 19. p. 47.

Κακύνεσθαι, ignauum esse, officio deesse, V. 3, 11.

Καλινδεῖσθαί τινι, assiduum esse in aliqua re, l. 4, 5.

Καλλιερεῖσθαι, litare, *quo verbo veteres usi, cum grata acceptaque diis sacra fuisse intelligerent*, l. 5, 6. III. 2, 2.

Καλλωπίζεσθαι ὅπλοις, armis politis ornatum esse, uti, VII. 4, 7. - τινὶ, sibi placere in aliqua re & se ostentare VIII. 8, 9.

Κάλπις, ἡ, urna, situla, vrceus, V. 2, 3.

Κάνδυς, ὁ, vestis Medica, qua etiam Persæ usi, l. 3, 2. VIII. 3, 5. 7.

Κανθήλιος ὄνος, asinus clitellarius, VII. 5, 6.

Κάρδαμον, nasturtium, l. 2, 8.

Καρπὸς, carpus, iunctura manus cum brachio, VI. 4, 1.

Κάρπωσιν γίνεσθαι ἐφ' ἑαυτοῖς, si velint fructum percipere, si velint penes ipsos imperium Asiæ fructusque esse, IV. 5, 8.

Καρύκινος *s.* καρύκινος, eius coloris, quem subcruenta referunt Al. subrubicunda (vestis) a καρύκη. VIII. 3, 2.

Κάσας, ὁ, vestis equitum, (sec. quosdam, e pilis confecta) sagum equestre, VIII. 3, 3.

Κατὰ, *c. genit.* ὁ κατὰ γῆς, humatus, IV. 6, 2. κατά τινος λέγειν, de aliquo dicere, l. 2, 16. κατ' ἄκρων ἐπιτίθεσθαι,

θεσθαι, aggredi cornu (dextrum h. l.) VII. 1, 11. in extrema parte. f. accuſ. οἱ κατ' ἐμὲ, comites mei, I. 4, 14. ὁ κατ' ἀρὰν, qui a tergo eſt, IV. 6, 2. κατὰ τὸ κατὰ τερὸν ἐμβάλλεσθαι, fortiter impetum facere, IV. 2, 12. κατ' ἴλας, turmatim, VI. 2, 11. κατὰ φῶς, interdiu, III. 3, 13. κατὰ πρόσωπον, ex adverſo (vid. ἐπὶ,) I. 6, 19. p. 52. IV. 1, 8. κατὰ λόγον τῆς δυνάμεως, pro ratione & menſura opum, VIII. 6, 6. κατὰ κέρας πρόσιναι, utroque cornu protenſo impetum facere, VII. 1, 5. κατὰ κέρας ἄγειν, utroque cornu protenſo movere, p. 52. κατ' ἀντιπέρας τῶν πλαγίων, a latere noſtrum exercitum aggreſſura (cornua,) VII. 1, 4. κατὰ πόδας αἱρεῖν, perſequendo capere, I. 6, 19. κατὰ Ἀβραδάτην ἐγένετο, ad Abradatam venerat, VII. 1, 8. κατὰ χώραν σῆναι, cum quilibet locum ſuum occupat, ut in choro, III. 3, 29.

Καταβάλλειν, deiicere, ſternere, (in venatu), I. 4, 8. IV. 6, 2.

Καταγεσθαι, deverti, VIII. 5, 9.

Καταγοητεύειν, externo ſplendore præſtringere & faſcinare oculos animosque hominum, VIII. 1, 14.

Καταδρομὴν ποιεῖσθαι, excurſionem facere, excurrere, III. 3, 12.

Καταδύεσθαι ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, opprimi pudore, VI. 1, 19. καταδύειν τινὰ τῷ ἄχει, acerbiſſimum alicui dolorem commovere. f. 20.

Καταθεῖν, hoſtiliter vagor prædandi cauſſa, incurſionibus infeſto, I. 4, 17. V. 3, 1. 4, 8.

Κατακτείνειν, interficere, V. 3, 1. VII. 1, 7.

Καταχρημνίζειν, præcipitem dare, I. 4, 7. VIII. 3, 16.

Καταλέγεσθαι ἔν τισι, annumerari, adſcribi numero, III. 3, 8.

Καταλοᾶν, proterere & conculcare, VII. 1, 16.

Καταλύειν δημοκρατίαν, tollere formam democraticam, alia introducenda, I. 1, 1. - τινὰ τῆς ἀρχῆς, imperio privare, ἀρχῆς καταπαύειν τινὰ, VIII. 5, 12. καταλύειν τύραννον, I. 1, 1. κατέλυσε, ſuſtulit, abrogavit, VI. 1, 16. 17.

Κατανέμειν, dividere, VII. 5, 7.

Κατανύειν, κατανύταν ὁδὸν, iter conficere, VIII. 6, 9.

Καταπεταννύειν, obtegere, ὕπνον, insternere, VIII. 3, 6. 8.

Καταπορσύνειν, exhibere, I. 6, 14.

Καταῤῥοφεῖν, deguſtare, I. 3, 9. (ſorbillando).

Κατασημαίνεσθαι, σημαίνεσθαι, obſignare, VIII. 2, 9. 10.

Κατασείειν τινὶ, ſignum dare, (manu), V. 4, 2.

Κατασκευάζειν τὴν σκηνὴν, tentorium inſtruere, ornare, V. 5, 1. κατεσκευάσθαι, ita animatos, eo adductos eſſe, V. 5, 4. 5.

Κατασείεσθαι, ſubigere, I. 1, 4. I. 5, 2, V. 2, 12.

Κατατιθέναι, μηδὲν αὐτῶν κατατεὶς, i. e. μηδὲν ὑπὲρ τάτων ἐκτίσας, nihil pro ipſis ſolvens, III. 1, 20.

Κατατρύχεσθαι; defatigari, laſſitudine confici, V. 4, 3.

Καταφωρᾶν, deprehendere, compertum habere, VIII. 7, 3.

Καταχωρίζειν, aliquo loco collocare, II. 2, 2. κατεχώριζε, ſingula ſuo loco reponi iubebat, IV. 3, 2. inſiſtere et caſtra ponere jubebat, VI. 3, 4.

Κατεργάζεσθαι λέοντα, confi-cere leonem, IV. 6, 2.

Κατερᾶν τινος, deferre, accuſare aliquem, I. 4, 8.

Κατευτρεπίζειν, conſtituere, VIII. 6, 8.

Κατέχων, non remittens, premens fugientes, hærens in tergis fugientium, I. 4, 22. κατέχειν τὸν κάπρον, ſternere aprum, I. 4, 8. ſiſtere, Liv. Sil.

Κατηγορεῖ τῆτο τὴν ὀλιγοετίαν, indicat, prodit ætatulam, paucitatem annorum, I. 4, 3.

Κατιδεῖν, intelligere, I. 5, 7.

Κεῖσθαι ἐν κοινῷ, in medio poſitum eſſe, de eo, quod ad omnes pariter pertinet, II. 3, 5. Κεῖται ὄνομα ἐπὶ τέτῳ, vocabulum ſignificat hanc rem; res appellatur hoc nomine, II. 2, 5.

Κερδαλέον, utile, VII. 1, 9.

Κεφαλαὶ τῆς τάφρε, ſunt, quî vertant: partes foſſæ editiores, aggerem foſſæ. Al. utrumque foſſæ extremum, ubi relictum ſpatium ad ingrediendum, veluti porta. III. 3. 20. *Capita* pontis (Cic. ad Div. X. 18. fin.) ſunt eius *extremæ partes*.

Κηφὴν, ὁ, fucus, II. 2, 15.

Κινδυ-

Κινδυνεύω, I. 5, 2. videor.
Κλῄζομαι, appellor, I. 2, 1.
Κοινὸν τὸ Περσῶν, respublica, universitas, I. 5, 4. 7. V. 5, 6. Commune
Κοινῶνες, VIII. 1, 6. 9. οἱ μετ' αὐτῆ, 12. 14. socii, familiares; Hesych. κοινωνοί.
Κολοβός, mutilus, I. 4, 11.
Κομψῶς, decenter, I. 3, 7. Hom. ἐνδέξια, dextre, scite.
Κοπὶς, I. 2, 9. φιλὴ μάχαιρα, IV. 5, 19. gladius brevior. cf. V. 2, 1.
Κρανέινον, corneum, ex corno(arbore) factum, VII. 1, 1.
Κρειττων τις, ἢ κατὰ ἄνθρωπον, cuius forma erat specie mortalium augustior, VIII. 7, 1. formam supra humanam.
Κρίνειν θανάτε, de rebus capitalibus iudicare, I. 2, 14. κρίνονται αἱ μάχαι διὰ τὲς εὖ μαχομένες, exitus prœliorum ex eo pendent, quod sunt, qui fortiter pugnent. Ad vincendum id plurimum valet, si etc. αἱ νίκαι εἰσὶν ἐν - V. 2, 15. III. 3, 10.
Κύαθος, poculum minus, quo hauritur ex phiala, I. 3, 2.
Κυκλᾶσθαι, ἐκυκλᾶντο, VI. 2, 6. in circulos passim congregati milites ea de re sermones habebant, conferebant.
Κυρτᾶσθαι, incurvari, recurvari, VII. 5, 6.
Κύεσα ἀεὶ ἡ ψυχὴ τινος, animus parturiens, moliens, V. 4, 16.
Κώθων, poculi genus, I. 2, 8. vid. Plutarch. in Lycurgo.
Κῶμος, comissatio, VII. 5, 9. κωμαστὴς, comissator, s. 10. κωμάζειν, comissari, VII. 5, 7.

Λ.

Λαμβάνειν, deprehendere, III. 1, 22. - πολεμίες, hostes excipere, I 6, 19. p. 49. - τι ἐν τῇ γνώμῃ βεβαίως, firmiter sibi proponere, III. 3, 24. - λόγον παρά τινος, rationem ab aliquo reposcere, I. 4, 3.
Λάσια, τὰ, loca aspera, fruticibus arboribusque condensa, I. 4, 16.
Λατρεύειν, seruum, servam esse, III. 1, 20. δελεύειν, §. 23.
Λεκτικὸς καὶ πρακτικὸς, dicendi agendique peritus, (vid. Memorab. Socr. IV. 3, 1.) V. 5, 13.
Λιθοδόμοι, structores murorum, III. 2, 5. λιθολόγημα, parietes lapidei. opus lapi-

lapideum, VI. 3, 11.

Λινᾶς θώραξ, lintea lorica, VI. 4, 1. vid. Nep. XI, 1. Casaub. ad Suet. Galb. c 19.

Λιπαρεῖν, assidue, vehementer rogare. I. 4, 6.

Λογίζεσθαι, εἰς ἀργύριον λογισθέντα, si æstimentur ex comparatione cum argento, III. 1, 19.

Λογοποιεῖν, ficta narratione uti, II. 2, 6. λογοποιὸς, historiarum scriptor, historicus, VIII. 5, 13.

Λόγος τις ἡμῶν ἦν παῤ αὐτοῖς, de nobis loquebantur, VI. 3, 5 λόγοι, narrationes (soluta oratione scriptæ) II. 2, 6. ἐν τῷ λόγῳ, i. e. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ, in hoc libro, in hac historia, VIII. 1, 2.

Λοιδορεῖν τινα, - εῖσθαί τινι, obiurgare aliquem, I. 4, 8. 9.

Λόχος, VI. 3, 10. numerus militum; habebat capita viginti quatuor. Λοχαγὸς, eorum dux, I. 2, 13.

Λύεται ἡ στρατιὰ, dimittitur, discedit, VII. 1, 2. Λελύσθαι ἀπ' ἀλλήλων, non consociatas esse (nationes) inter se ad civilem communitatem, I. 1, 4.

Λυκᾶσθαι, a lupo dilacerari, VIII. 3, 16.

Λυμαίνεσθαί τινα, nocere, V. 3, 16. *b. l. viribus corpori detractis; de insomnia.*

M.

Μάγος, IV. 3, 16. 6, 6. *Hesych. ad v.* Μάγον· τὸν Θεὸν σεβῆ, καὶ Θεολόγον, καὶ ἱερέα οἱ πέρσαι ἄνω λέγουσι. *Suidas itidem* φιλοσόφους καὶ φιλαθέους *eo nomine apud Persas appellari tradit.* „ *Sacra omnia obire solebant Magi & regibus populoque praibant, quibusnam dis quoque modo res divina facienda esset, quod Graeci* ἐξηγεῖσθαι *et* ὑφηγεῖσθαι *dicunt. Hutchins.*

Μάζα, maza, pulmentum vulgare, s. potius puls, farina aqua subacta & cocta, I. 2, 11. VI. 2, 11.

Μάθησις κρείττων τῆς φόβου, disciplina præclarum remedium adversus metum, III. 3, 24.

Μαίνεσθαι, VIII. 3, 13. de vehementi studio.

Μακαρισὸς, invidendus, VII. 2, 2.

Μαλακίζεσθαι, remissius agere. oppos. προθυμεῖσθαι, II. 3, 2. ἀγαθὸς opp. τῷ μαλακιζομένῳ, III. 3, 19. vid. et IV. 2, 12.

Μανθάνειν τινός τι, intelligere, percipere, quid alter dicat,

dicat, I. 3, 9. idem quod συνιέναι.
Μανῶς, raro, VII 5, 3.
Ματεύειν, quærere, II. 2, 4.
Μεγαληγορεῖν, prædicare, IV. 4, 1. paullo glorioſius loqui, VII. 1, 9.
Μειονεκτεῖν, deteriore conditione eſſe, magno bono carere, VIII. 6, 11. μειονεξία, deterior conditio, II. 1, 12.
Μελετᾶν, exercere, meditari, I. 2, 12. μελέτη, ἡ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον, exercitatio ſ. meditatio rerum bellicarum, I. 2, 9. 6, 15.
Μένος, τὸ, animi ardor, III. 3, 27.
Μέντοι pro μὲν, ſequente δὲ, II. 4, 2. pro δὲ, cum particulæ μὲν reſpondet, I. 3, 2. II. 2, 1. adhibetur in reſponſionibus, I. 4, 19. ἀλλὰ μέντοι, enimuero, I. 6, 15.
Μέρος, ἐν μέρει, viciſſim, II. 3, 7. VI. 1, 8. ἐν ἀκροβολισμῶν μέρει ἄναγ, iaculatorum locum tenere, VI. 1, 16.
Μεσόλευκος, ſemialbus, albo diſtinctus, VIII. 3, 7. (Curt. III. 3. purpureæ tunicæ medium album intextum erat).
Μέσος, τὸ μέσον τῆς σπαθῆς, ubi quis in currendo & feſtinando modum ſervat, II. 4, 17. i. e. μέτριον. Τί ἐν μέσῳ ἐστὶ τὰ συμμίξαι; quid impedit, quo minus ſe nobis adiungant? V. 2, 12. Sed ἐν μέσῳ, IV. 5, 15. quod eſt præſens, facile, in promtu. διὰ μέσου ποιῆσαι, in medium recipere, VI. 3, 2.
Μεταβάλλειν, ἐ πολὺ μεταβαλλόμεν, non magnam faciemus mutationem, VI. 2, 10. μεταβάλλεσθαι, converti. VII. 5, 3.
Μεταγινώσκειν, V. 5, 12. id. quod μετανοεῖν.
Μετάγειν, ſequi cum exercitu, VII 4, 5. ſubſequi.
Μεταδιώκειν, ſequi, VII. 3, 2.
Μεταξευγνύναι, tranſiungere, VI. 3, 10.
Μεταθέω, inſequor, II. 4, 17.
Μεταλαμβάνειν τινός, nanciſci aliquem, (*ut cum eo colloquare & familiariter vivas*) VII. 5, 18. μεταλαβεῖν τὰ ἱμάτια, mutare veſtes, IV. 5, 2. *ante cœnam.*
Μετανοεῖν, mutare opinionem, ſententiam, I. 1, 3.
Μετασκευάζειν, ad aliam formam fabricare, VI. 2, 4.
Μετατάττεσθαι, ordines in acie mutare, VI. 1, 22.

Μετεωριζόμενος καπνὸς, surgens fumus, VI. 3, 3.

Μετουσίαν καὶ πεδίαν εἶναι πέρσαις, ut etiam planitiei se committere, et in ea pugnare possint, VIII. 5, 12.

Μέτωπον, frons, *vocabulum militare*. πρῶτος ζυγὸς, ἐπὶ μετώπου ἰέναι, est, cum exporrecta *fronte* agmen procedit, II. 4, 2.

Μὴ ὅτι (pro οὐ μόνον) - ἀλλὰ καὶ - VIII. 1, 10. μὴ ὅτι -, ἀλλ' οὐδὲ, non solum -, sed ne quidem, III. 2, 10. sic & μὴ ὅπως -, ἀλλ' οὐδ' - I. 3, 9. μὴ ὅτι -, ἀλλὰ καὶ - οὐ, non solum (non), sed ne quidem, VII. 2, 7. *vid. Deuar*

Μῆκος, ἐξ ὄψεως μήκους, procul visum aliquem, IV. 3, 4.

Μήτοιγε, non quidem, II. 3, 11.

Μηχανᾶσθαι γέλωτα, ciere, movere, II. 2, 6. 7. excogitare, IV. 5, 15.

Μηχανὴ πολλὴ, multiplex molitio, VII. 5, 14. μηχανὴ ἀπαλλαγῆς τοῦ βίου, modus, ratio mortis sibi consciscendæ, V. 1, 7. μηχανὰς μηχανᾶσθαι, artibus uti, I. 6, 19. p. 50. μηχάνημα, ibid. - πρός τι, VIII. 6, 9.

Μιαιφόνος, cæde pollutus, homicida, VIII. 7, 3.

Μίθρας, s. Μίθρης, sol, a Persis colitur ut Deus, VII. 5, 18.

Μόνιμος, idoneus ad standum, VIII. 5, 6.

Μόνιππος, equus singularis, non iunctus, currui cum aliis, VI. 4, 1.

Μονοσιτεῖν, semel de die cibum sumere, VIII. 8, 5.

Μουσουργὸς, ἡ, Psaltria, IV. 6, 6.

Μοχθηρὸς, miser, V. 1, 7.

Μύειν, oculos claudere, VIII. 3, 12.

Μυσάττεσθαι, abominari, nauseare, I. 3, 5.

N.

Νάπη, vallis, I. 6, 19. p. 52. it. saltus, nemus.

Νάρθηξ, ὁ, bacillus, II. 3, 7.

Νεαλὴς, recens, nondum fatigatus, integer, VIII. 6, 9.

Νέεσθαι ἐφ' ἵππων, equis vehi, IV. 1, 6.

Νευροῤῥαφεῖν, nervis consuere, VIII. 2, 4.

Νέωτα, εἰς νέωτα, in annum nouum, venturum, sequentem, VII. 2, 5.

Νικητήρια ἑστιᾶν, epulum victoriale præbere, VIII. 4, 1. νικητήρια, præmia, II. 1, 10. VIII. 3, 14

Νομι-

Νομιζόμενος βασιλεὺς εἶναι, qui rex dicitur & habetur, V. 5, 4. νομιζόμενος, usitatus, III. 3, 26. IV. 5, 7. v. ἱερά, sollennia sacra, VIII. 7, 1.
Νόμιμον, legibus consentaneum, I. 3, 14. v. ἐποιήσατο, legem tulerat, morem introduxerat, VIII. 4, 3.
Νοσφίζεσθαι, avertere pecuniam, IV. 2, 19.
Νωτοφόρον, τὸ, mulus, dorso vectans onera, VI. 2, 11.

Ξ.

Ξηρὸν, τὸ τῆ ποταμῆ, VII. 5, 8. alueus (Euphratis, non quidem plane arefactus, sed aquis in paludem Nitocris abductis) vadosus factus: quæ vada tentari iussit Cyrus. conf. Herodot. Clio, c. 191.
Ξυήλη, ἡ radula, instrumentum ferreum ad radendum & poliendum, VI. 2, 11.
Ξυνείρειν, continuare, ξυνεῖρον ἀπιόντες, continuo cursu abibant, VII. 5, 3.
Ξυστὸν, hasta, IV. 5, 19. ξυστοφόροι, VIII. 3, 8. spicula gestantes.

O.

Ὄγκος, ε, ὁ, onus, VI. 2, 11.
Ὀγμεύειν, proprie dicuntur messores, qui longa serie, ordine procedentes in aruis segetibusque metunt. Suidas: ὤγμευον, ἀντὶ τοῦ, ἐπορεύοντο παρὰ τὸν ὄγμον, τὸν σημαίνοντα τὴν κατὰ τάξιν ὁδὸν τῶν θεριζόντων. Et Hesych. Ὄγμος, ἡ ἐφεξῆς φυτεία μεταφορικῶς δὲ καὶ, ὅταν πορεύονται ἐφ' ἕνα τεταγμένοι κατὰ τίχον, ὄγμον λέγουσιν. ὁ δὲ τῶν θεριζόντων τίχος ὀγμεύειν λέγεται. Sophocl. Philoct. v. 164. φορβῆς χρείᾳ Στίβον ὀγμεύει τόνδε, ubi Schol. ἀντὶ τοῦ, ἐφεξῆς πορεύεται. ὤγμευον, deinceps euntes, ordine continuato, feras excitarunt, II, 4. 15.
Οἰκεῖν, ἄνευ μοναρχίας πόλις οἰκεῖται, libera est, non subiecta unius potestati atque imperio, VIII. 1, 1.
Οἰκεῖον, quod ipsorum est, ab ipsis possidetur, VI. 1, 11. ὁσιώτερον - οἰκειότερον, quo nil sanctius, nil familiarius magisque nostrum, VII. 5, 19.
Οἰκονομία, ἡ περὶ τὸ φόρειον, constitutio, V. 3, 13.
Οἰκαμένη, habitata loca, III. 3, 2. IV. 4, 2.
Οἷός ἔπεσθαι, promtus - II. 2, 15. cupit, studet, suapte natura in aliquid propendet, VIII. 4, 14.

Οἷός τε εἰμί, possum, VI. 1, 20. οὐχ οἷόν τε ἦν, fieri non poterat, I. 4, 11. οἷα δή, utpote, quippe, I. 3, 1.

Οἴχομαι, perii, actum est de me, V. 4, 6. III. 1, 8.

Οἰωνίζεσθαι, augurium capere, I. 6, 1.

Ὀκνεῖν τὸ μέλλον, metus futuri eventus, VII. 1, 13.

Ὁμόθεν, cominus, II. 3, 8. ὁ ὁμόθεν γενόμενος, iisdem parentibus ortus, VIII. 7, 3.

Ὁμόσε, τοῖς ἐναντίοις ἰέναι, concurrere, manus conferre, II. 1, 2. ὁμόσε γιγνόμενον, quod occurrit, cominus venit, I. 2, 10. ὁμ. φέρεσθαι, irruere, I. 4, 11. III. 3, 28.

Ὁμοσκηνᾶν, τό, contubernium, ὁμοσκηνῶντες, contubernales, II. 1, 12.

Ὁμότιμοι, hi fuere principes quidam viri, sic dicti, quod honore erant & dignitate pares: qui ut proceres fere alii omnes, ad fores regiæ morari consuevere, I. 5, 5. II. 1, 2. 3. 4. & passim, v. c. p. 75. vid. & VII. 5, 25. 26.

Ὁμόφυλον, quod eiusdem est generis, VIII. 7, 3. I. 6, 19. p. 50.

Ὀξὺς καιρός, occasio subita, vel quæ cito præterlabitur, VIII. 5, 4.

Ὅπη -, ταύτῃ, qua ratione, qua via -, ea (ratione) VIII. 3, 1.

Ὀπισθοφυλακοῦντες, a tergo agmen custodientes, IV. 2, 1.

Ὁπλῖται, milites gravis armaturæ, VIII. 5, 6.

Ὁποιπερ, quocunque, ὅποι καιρὸς εἴη, ubi, ubicunque, VII. 3, 1.

Ὅπου, quo, quorsum? VI. 1, 10.

Ὀπτὴρ, speculator, IV. 5, 8.

Ὅπως (pro ὡς) -, ὅτως - V. 1, 10. ὅπωσῶν, quantumvis, II. 1, 13. quocunque modo, VIII. 3, 7.

Ὀρθὸς, recta in altum tendens, III. 2, 3.

Ὀρθός, VIII. 3, 7. Seneca de benef. VI. 31: - rectam capite tiaram gerens. id solis datum regibus.

Ὄρκος, σὺν θεῶν ὅρκῳ λέγω, per deos iuro, II. 3, 5.

Ὁρμᾶν, irruere, impetum facere, VII. 1, 9. ὁρμᾶσθαι, proficisci, I. 6, 1. ὡρμημένοι, V. 5, 6. i. e. ἐλθόντες, §. 9. ὁρμᾶσθαι ἀπὸ θεῶν, a diis facere initium, I. 5, 7. ὁ λόγος ὡρμη-

ται

ὅθ, unde profecta est oratio, I. 2. 16.
Ὁρμαθὸς, ὁ, ordo. VI. 3, 1.
Ὀρφνῖος, ater, pullus, VIII. 3, 2.
Ὅσον μέτριον, quantum satis est, II. 4. 17. 18. ὅσαπερ, tanquam, veluti, I. 5, 7.
Οὐρὰ, ἔχατος ζυγὸς, postrema acies, IV. 6, 2.
Οὐδ' ὁτιῶν, nihilo, VIII. 3, 16. ἀδ' ὁπωστιῶν. nullo omnino modo, VIII. 4, 9. ἀδ' ὁπωστιῶν φθονερῶς, sine ulla inuidia, I. 4, 15.
Οὕτως ἔχε τὴν γνώμην, sic tibi persuadeas velim, I. 6, 1.
Οὐχ ἥκιστα, pro μάλιστα, VII. 3, 3.
Ὀχέω, veho, gero, I. 3, 7.
Ὄψον, edulium omne, quod præter panem in cibo adhibetur, I. 2, 8. 11.

Π.

Παιὰν, pæan, ante congressum qui canitur, III. 3, 26. VII. 1, 5. ἐμβατήριος ap. Plutarch. in Lycurgo hymnus, qui post cœnam in honorem deorum canitur, IV. 1, 2. cf. Xenoph. Sympos. 2, 1.
Παιδικὸς λόγος, lepida narratio, I. 4, 27. παιδικὰ, amores, VII. 5, 21.
Παίειν, ferire, II. 4, 14.
Παλαιοῦσθαι, administrare, efficere, IV. 3, 4.
Παλαμναῖος, sc. δαίμων, vindex cædis, VIII. 7, 3.
Πανήγυρις, cœtus, quasi festos dies agitans, VI. 1, 7.
Παρὰ οἰωνὸς, contra auguria, auspicia, I. 6, 10. p. 52.
Παραβάλλεσθαι, eandem (s. æqualem) rem periculo committere, II. 3. 5.
Παραβάτης, e curru pugnans, VII. 1, 15.
Παράγειν, II. 3, 9. ubi Hutchins. τὸ παράγειν hic non est *præterire*, vel *præteritis aliis procedere*, sed *promovere ab altitudine in longitudinem*, quod fit ad porrigendam frontem, ut docent Tactici; & ὕστερος hic est, *qui priorem sequitur*, idem qui δεύτερος; nam ut hic λόχον ὕστερον, τρίτον, τέταρτον, ita mox δεύτερον τοῦτο τρίτον, τέταρτον habet. præterire, V. 4, 20.
Παράδεισος, hortus regius, vivarium, I. 3, 12. etc. vid. Gell. N. A. II. 20. Curt VIII. 1.
Παραιρεῖν, eripere, VI. 1, 11.
Παρακαλεῖ ἡ πίττα τὴν φλόγα, pix excitat incendium, VII. 5, 9.

Παραν-

Παρακλίτης, aecubans in convivio, ll. 2, 16.

Παραλάττειν, praeterire, l. 4, 21.

Παραμηρίδιον, quod femur tegit, munit. VI. 4, 1.

Παραπίπτειν, obuiam fieri, l. 2, 10.

Παραπλευρίδια, arma, quae tegunt equorum latera, VI. 4, 1.

Παρασάγγης, ὁ, parasanga, apud Persas triginta stadia, ll. 4, 16.

Παρασκευάζειν τὴν γνώμην τινός, persuadere alicui, ll. 1, 8. οὕτω παρασκευάζεσθε, idem quod prius τοῦτο μελετᾶτε, V. 5, 13.

Παρατάττειν τὴν φρατιὰν, instruere aciem, VI. 4, 5.

Παρατείνειν, suspensum tenere, remorari, cruciare, (torquere. Casaub. ad Athen. p. 285.) l. 3, 10.

Παρατυγχάνειν, se offerre, IV. 6, 2.

Παραυτίκα, vid. αὐτίκα.

Παρεγγυᾶν, iubere, ll. 3, 9. VII. 1, 2. hortari, III. 3, 19.

Πάρειμι, supero, l. 4, 5.

Παρίημι, aditum permitto, l. 4, 6. V. 3, 6.

Παροψὶς, ίδος, ἡ, sec. Phrynich. obsonium (ὄψον;) Polluci est ζωμοῦ εἶδός τι, iuris species. Casaub. vult παροψίδας poni ἀμφιβόλως, ut indicetur, & patinas & cibos diversi generis admouisse Cyro Astyagem, l. 3, 4.

Παρορᾶν πρός τι, respicere ad aliquid, VII. 1, 2. animadvertere, §. 3.

Παρόρμησις, cohortatio, incitamentum, l. 6, 16.

Παρυφαίνειν, obtendere, V. 4, 20.

Πασσυδεὶ, omni impetu, l. 4, 18.

Πάσχειν, ἐδὲν θαυμαστὸν παθὼν, non mirum, ei hoc accidisse, sc. ut leonem non ferret, IV. 6, 2. V. 1, 9 ἐδέν τι διάφορον πάσχει, ἢ ἁ-, eadem est illius conditio, ut si solus esset, V. 4, 10.

Πατριώτης ἵππος, indigena, ll. 2, 15.

Παύειν τινὰ τοῦ εὐθυμεῖσθαι, avocare aliquem ab hilaritate, hanc interpellare, V. 5, 9.

Πειθὼ, obsequium, obedientia, ll. 3, 8. III. 3, 6.

Πειρᾶν τινος, VII. 5, 18. VIII. 3, 16. vid. διψᾶν.

Πειρᾶν γυναῖκα, sollicitare, de stupro appellare, V. 2, 13.

Πειστικὸς, vim persuadendi habens, l. 6, 11.

Πενθικῶς ἔχειν, lugere mortem alicuius, V. 2, 3.

Πέκ-

Πέπλος, vestis longior, III. 1, 8. III. 3, 29.
Πεπαίνειν ἡ ὀργὴ, IV. 5, 10. Ouid. spes quoque posse mora *mitescere* Principis iram.
Περαίνειν τὰ δέοντα, præstare officium, exsequi, IV. 5, 14. VI. 1, 13. π. τὸ προσταχθὲν, imperata, iussa facere, V. 3, 18.
Περί τινα εἶναι (v. c. χρηστὸν,) erga aliquem, VI. 1, 24.
Περιαιρεῖν, tollere, abrogare, II. 1, 8.
Περιάπτειν, acquirere, conciliare, comparare, I. 5, 7. tribuere, VII. 5, 21. - qui committit, ut illiberalis videatur, pro illib. habeatur, VIII. 4, 15.
Περιβάλλεσθαι τάφρον, castra circumdare fossa, III. 3, 14. π. λείαν, prædam facere, capere, III. 3, 12. περιβαλλόμενος, ὅτῳ ἐντυγχάνει, qui rapit, quidquid ipsi offertur, I. 4, 17.
Περίβλεπτος, honore conspicuus, VI. 1, 3. VII. 5, 18.
Περιβραχιόνια, ornamenta, tegumenta brachiorum, VI. 1, 26.
Περίδρομος, lorica, turrim ambiens, VI. 1, 27.
Περιέπειν ὡς φίλον, ut amicum tractare, IV. 4, 3.
Περίζυγα, lora iugalia, VI. 2, 11.
Περιήκει ἡ ἀρχὴ ἐς αὐτὸν, per successionis ordinem regnum ad illum peruenit, IV. 6, 2.
Περιίσασθαι τὸν λόφον, collem cingere, III. 1, 3. Περισησάμενος κύκλον, corona cingi, se iri se iussit, VII. 5, 16.
Περίοδος, τὴν πρώτην περ. περιφέρων, cum primum patinam in orbem circumferret, II. 2, 1.
Περιποιεῖσθαι τὴν ψυχὴν, vitam seruare, tueri, IV. 4, 3.
Περιπτύσσομαι, circumfundor, VII. 1, 13.
Περισπᾶσθαι, detrahere (capiti) III. 1, 8.
Πῇ, quodammodo, V. 5, 10.
Πῖλος, coactile, genus tegumenti ex lana vel pilis compacti, V. 5, 3.
Πιστευόμενος, cuius fidei aliquid committitur & creditur, IV. 2, 4. πιστευθεὶς, cui fides habita est, V. 3, 9. VI. 1, 21.
Πίστις, promissum, VIII. 8, 2.
Πιστὸς, qui fide dignus habetur, VI. 1, 22.
Πιστὸν, τὸ, pignus, III. 1, 15. IV. 2, 7. quod fidem facit, §. 4. VI. 1, 21. Θεῶν πιστὸν, iusiurandum, IV. 2, 4.

4. ἐπὶ τάτοις ἔδοσαν καὶ ἔλαβον τὰ πιστὰ, his legibus fidem dederunt & acceperunt, III. 2, 11.

Πλάγια, τὰ, latera, VII. 1, 4. 8. ἐκ πλαγίε, a latere, IV. 1, 8. it. κατὰ πλάγια, V. 2, 1.

Πλαίσιον, dicitur phalanx, cum ab omnibus lateribus acies instruitur figura oblonga, cuiusque longitudo latitudinem superat, V. 3, 16.

Πλατύνεσθαι τὴν γῆν, regni fines propagari, finium propagatio, V. 5, 10.

Πλατύτης, corporis amplitudo, latitudo, I. 4, 11.

Πλεθριαῖος, a πλέθρον, quod est mensura centum fere pedum, VII. 5, 6.

Πλέον ἔχειν, meliore conditione esse, I. 3, 15. 5, 7. ut πλεονεκτᾶν, VII. 5, 19. 21. superare, I. 6. 19. p. 46. 47. τί ἐμοὶ πλέον; quid mihi prodest? V. 5, 10.

Πλεονεκτᾶν, sua commoda ex alterius incommodis comparare, I. 6, 19. p. 48. de præcipuis honoribus ac muneribus s. præmiis, II. 2, 12. VIII. 4, 2. πλεονεκτᾶν etiam is dicitur, cui plus incommodi accidit, I. 6, 19. p. 40.

Πλεονεξία, maior commoditas. it. ars circumveniendi alterum, I. 6, 19. vitium eius, qui plus iusto concupiscit et sibi arrogat, V. 5, 7.

Πλίνθιον, later, laterculus, VII. 1, 12. agmen quadratum.

Ποδήρης ἀσπὶς, clypeus ad talos usque pertinens, VI. 2, 5.

Ποδίζω, pedes ligo, compedio, III. 3, 14.

Πόθος, desiderium, II. 1, 13.

Ποιᾶν, pro τιθέναι, cogitare animo, II. 3, 2.

Ποιεῖσθαι, faciendum curare, I. 3, 14. 4, 18. π. περὶ παντὸς, περὶ πλείστε, maximi facere, I. 4, 1. VII. 5, 21. ποιᾶμαι μέγα, præclarum puto, iudico, V. 3, 10.

Ποιητὴς μηχανημάτων, auctor, inventor artium, I. 6, 19. p. 50. qui novas artes affert.

Πολεμιστήριον, τὸ, bellicum instrumentum, VII. 1, 22. VIII. 8, 11. πολεμ. ἅρματα, VI. 1, 17. bello apti currus.

Πολιτεύεσθαι, uti forma civitatis s. reip. gubernandæ, I. 1, 1.

Πολυχειρία, multitudo eorum, qui manus operi admovent, III. 3, 14.

Πορεύεσθαι διὰ τῶν ἡδονῶν, captare præsentes voluptates, iisque frui, ll. 2, 15.
Πόρος, emolumentum, adiumentum, l. 6, 9. προστὸ πόρος, ratio ea parandi, quæ suppeditent, s. 10.
Πορσύνω, paro, conficio, VII. 5, 8.
Πόσος, quantus, i. e. quam paruus, quam exiguus, IV. 1, 8. ποσαῖος, quoto die, V. 3, 14.
Πραγματεύομαι, occupatus sum, ll. 4, 17.
Πρακτικὸς παρὰ τῶν θεῶν, cui deos habenti adiutores, quod agit, feliciter procedit, l. 6, 3.
Πρίασθαι, emere, sibi conciliare, IV. 2, 19.
Προάγει ὁ χρόνος αὐτὸν, ætate procedit, l. 4, 4.
Προβάλλεσθαί τι, aliquid sibi prætendere, VII. 5, 11. προβεβλημένοι, tecti, per gravis armaturæ milites a fronte collocatos, VI. 3, 11. πρόβολος τᾶ πολέμα, propugnaculum, §. 12. ut sibi esset præsidium, Assyriis autem castellum oppositum. προβλήματα, tegmina, munimina, VI. 1, 26.
Προέχειν τῇ κεφαλῇ, capite prominere, IV. 3, 4.
Προθυμεῖσθαι, cupere, l. 5, 7. p. 33. 34. προθύμως, assidue, l. 4, 7. attente, s. 8.
Προΐεσθαι, tradere, committere & credere alicuius curæ, fidei, V. 2, 5.
Προϊστασθαι, (ἔμπροσθεν ἵστασθαι), stare ante aliquem, adstare, VI. 2, 6.
Προλαβόντες ἐπιμέλονται, ante omnia curant, l. 2, 3.
Προμετωπίδιον, πρόβλημα s. tegumentum, quod ante frontem ponitur, VI. 4, 1.
Προνομὴ, pabulatio, VI. 1, 14.
Προπετανύειν ἑαυτὸν, cum quis ita se (hosti) opponit, ut tu post ipsum lateas, IV. 2, 12.
Προπετῶς, præcipitanter, festinanter, l. 3, 7. προπετῶς τι ἔχειν, promtum esse ad aliquid, l. 4, 4.
Προπομπὸς, comes, IV. 5, 8.
Πρὸς τὸ συμπίπτον, pro re, pro rei necessitate, VIII. 5, 8. πρὸς τὴν ἀξίαν, pro merito, 4, 13. πρὸς ἀδὲν δίκαιον, plane immerito, 8, 4.
Προσάγεσθαι, ad se adducere, VII. 5, 15. VIII. 4, 12.
Προσαγωγὴ, aditus, VII. 5, 10.

Προσ-

Προσαιρεῖσθαι, legere, deligere, l. 5, 5.
Προσεπιστέλλειν, insuper mandare, V. 4, 1.
Προσέχειν τὸν νόν-, observare, venerari (regem), V. 5, 12. deditum esse.
Πρόσηβον γενέσθαι, pubescere, l. 4, 4.
Πρόσθετοι κόμαι, coma adscitia, fictitia, l. 3, 2.
Προσίεσθαι, admittere, committere, VII. 1, 7. permittere, non improbare, VIII. 7, 2.
Προσμιγνύειν, confligere, manum conserere, V. 4, 20.
Προσπίπτω ἱκέτης, supplex venio, IV. 6, 2.
Προσποιεῖσθαι, simulare, II. 2, 1. sibi sumere, tribuere, VIII. 2, 13.
Προστάτης τῆ πολέμα, præfectus (summæ rerum), VII. 2, 7.
Προστερνίδιον, πρόβλημα pectorale, ante pectus suspensum, VI. 4, 1.
Προστιθέναι τινὶ ἀνάγκην, necessitatem imponere alicui, cogere aliquem, II. 4, 8.
Προσφαίνεσθαι, apparere, IV. 5, 19.
Προσφέρειν τινὶ λόγες, inferre sermonem, appellare de etc. VI. 1, 18. προσφέρεσθαι πρὸς λόγον, respondere, IV. 5, 15. προσφέρεσθαί τινι, gerere se erga-, præbere se-, VII. 2, 7. VIII. 1, 7. προσφέρεσθαι σῖτον, cibum sumere, IV. 2, 19. προσφερόμενος, qui se offert, I. 4, 8.
Πρόσω ἐλάσαι, vid. ἐλαύνω.
Προταχθὲν, τὸ-, præmissum, primum agmen, V. 3, 16.
Προφαίνειν ἄθλα, ostendere præmia, II. 1, 10. προφαινόμενα, quæ se offendunt, apparent, IV. 3, 3.
Προφασίζεσθαι ἀχολίαν, prætexere occupationem, II. 2, 17.
Πρόχειρον ἔχειν τι, ad manum habere, IV. 2, 16. paratum habere, VIII. 5, 5.
Πρόχοος, ὁ, προχοὶς, ἡ, urceolus, guttus, etc. V. 2, 3. VIII. 8, 16.
Προχωρεῖ, commodum est, I. 2, 4. III. 2, 14.
Πρωτοστάται, VI. 1, 8. in acie principes primi. Post hos stant ἐπισάται.
Πταίειν, offendere, - si quid adversi acciderit-, III. 1, 15.
Πτηνὸς, ἡ, ὸν, volucer, volucris, e. l. 4, 11. IV. 3, 4.
Πτήσσειν, pavere, pavescere, III. 1, 15 3, 10.
Πυργῶσθαι, exstruere, communire, VI. 1, 13.

Πυρ-

Πυρπολεῖν, ignem accendere, III. 3, 13.

P.

Ῥαβδωτὸς, virgatus, variorum colorum lineis distinctus, VIII. 3, 8.

Ῥᾳθυμργία, desidia, mollities, VII. 5, 26. etiam improbitas, maleficentia, alibi.

Ῥαΐζειν, quiescere, se reficere, VII. 5, 24.

Ῥήτρα, lex, I. 6, 19. p. 48.

Ῥίνη, ἡ, lima, VI. 2, 11.

Ῥοπὴ, momentum, IV. 2, 8.

Ῥυθμὸς, ἐνῤ. ὀρχεῖσθαι, ad modum, numerum saltare, I. 3, 9. ῥυθμίζειν, moderari, componere, VIII. 8, 10.

Σ.

Σάγαρις, securis bellica, Amazonum gestamen, I. 2, 9.

Σαφηνίζειν τὴν βασιλείαν, declarare successorem, VIII. 7, 3.

Σημαίνειν, significare, I. 2, 8. 6. πρός τινα, alicui indicare, VI. 2, 11. σημανῶμεν, ibid. signum dabimus. - τῷ κέρατι, cornu, V. 3, 19.

Σίνεσθαι, nocere, III. 3, 10. V. 5, 2.

Σῖτος, cibus, & quidem panis, ἐπὶ τῷ σίτῳ, præter panem, I. 2, 11. IV. 5, 1. 2. σιτοποιᾶν, c. dat. (al. c. accus.) alere aliquem, IV. 4, 2. σιτοποιᾶσθαι, pro: cibum sumere, ut τὸ σιτᾶσθαι, I. 6, 19. p. 49. panem facere, VI. 2, 11.

Σκαρδαμύττειν, oculis connivere, nictari, I. 4, 28.

Σκευοφόροι, calones, lixæ, III. 1, 24. σκευοφορεῖν, VIII. 3, 4. est ferre alterius apparatum, gestare.

Σκηπτοῦχος, sceptriger, eunuchus, VII. 3, 6. Sunt eunuchi in aula, sceptra gestantes, VIII. 1, 13. 3, 8. 9. 10.

Σκιρίτης, cohors in exercitu spartano πρωτοκινδυνεύουσα, primo in periculis constituta loco. Sciritæ autem incoluere Scirum, Arcadum colonia, IV. 2, 1.

Σκυθρωπάζειν, ægre aliquid ferre (ἄχθεσθαι) & vultu propterea esse turbato, VI. 2, 8.

Σκυλακῶδες, catulorum consuetudo assiliendi & alludendi omnibus, pueris etiam ingenuis familiaris, I. 4, 4. σκύλαξ enim est catulus, I. 4, 15.

Σκῶμμα, II. 2, 16. scomma. *nempe h. l. eiusmodi, de quo Macrob. scomma non semper ad amaritudinem per-*

git, sed nonnunquam his, in quos iacitur, dulce est. quod genus maxime vel sapiens vel alias vrbanus exercet cet. Sat. 7, 3.

Σμῆνος, τὸ, examen apum, V. 1, 11.

Σμινύη, bidens, sarculus, VI. 2, 11.

Σόλοικος τῷ τρόπῳ, barbarus moribus, VIII. 3, 10.

Σοφιστὴς, sapiens, III. 1, 8. doctor, magister, VI. 1, 21.

Σπάνιος ἰδεῖν, qui raro se in conspectum aliis dat, VII. 5, 17.

Σπεδάζειν πρός τινα, seria cum aliquo tractare, operam alicui dare, I. 3, 10. σπεδάζει φαγεῖν, contendit, ut tandem ad cœnam veniatur, ibid. σπεδάζειν περί τι, impendere curam, studium in aliquid, VI. 1, 26. ἐσπεδασμένα, studio parata, IV. 2, 19.

Σπεδῇ λέγειν, serio loqui, dicere. *opp.* παίζειν, VIII. 3, 18. ἐν σπεδῇ, cum ventum est ad rem, quando labore, contentione opus est (*velut in pugna, in venatione*), IV. 3, 3.

Στιβὰς, ἡ, stratum, torus e frondibus, gramine, herbis, V. 2, 7.

Στῖφος, τὸ, agmen densum, globus militum, I. 4, 19. VII. 1, 15. 3, 1.

Στολὴ, stola, vestis longior, I. 4, 26. II 4, 1. vid. Aelian. V. H. I. 22. Sed στολὴ, III. 3, 19. totus ornatus & cultus corporis, etiam is, qui tantum in armis consistit, s. militaris. a στέλλομαι, induo, ornor, quod de armorum ornatu usurpari a Dionys. Halic. observat Hutchins. vid. & Aelian. V. H. l. 3. c. 24.

Στολιδωτὸς, rugas & plicas habens, (a στολὶς), VI. 4, 1.

Στόλος, exercitus, III. 1, 11. Xenoph. Ἀναβασ. II. 2, 5.

Στοχάζεσθαι ἀνθρώπων, iaculari in homines & collineare, eos ferire, I. 6, 19. στοχάζεσθαι κριτοῦ, id spectare, qualem habeas iudicem, sc. ut optimum amicissimumque habeas, VIII. 2, 13.

Στράτευμα ἱππικὸν, equitatus, III. 3, 14. στρατεύσιμος ἥλιξ, ætas militaris, I. 2, 4.

Στρεπτὸς, ὁ, torques, I. 3, 2. VIII. 5, 9.

Στρυφνὸς τὸν τρόπον, austerus homo, II. 2, 4.

Στρῶ-

Στρῶμα, stratum, V. 2, 17. id. στιβάς.
Συγγινώσκειν, τάτῳ μόνῳ συγγινώσκεσθαι ἔφασαν, in hac una re sibi veniam dari dixerunt, VII. 1, 21. assentire alicui (eiusdem esse sententiæ), VII. 2, 8.
Συγκαταινεῖν, τὰ τῶν Θεῶν ἡμῖν συγκαταινεῖ, dii approbant, ostendunt se approbare nostra incepta, III. 3, 10. extr.
Συγκατεσκήνει, collocabat in tentoriis, in quibus una essent, V. 4, 9.
Συγκατασπασθεὶς εἰς τὴν ἐπικράτειάν τινος, in potestatem alicuius redactus, V. 5, 9.
Συγκεράννυμαι, commisceor, familiaris fio, I. 4, 1.
Συγκεφαλαιῶσθαι τὰς πράξεις ὀλίγοις ἐπισάταις, summatim complecti negotia, ut paucorum, quibus ceteri subsint, administratione opus sit, VIII. 1, 5. 6, 7.
Συγκλείειν τὰς ἀσπίδας, densatis clypeis - VII. 1, 17.
Συγκομίζεσθαι πρὸς ἑαυτὸν, in suam redigere potestatem, IV. 8, 4.
Συγκόπτειν, contundere, mulcare, II. 3, 8. concidere, comminuere, VI. 4, 2.
Συλλαμβάνειν τινὶ, aliquem adiuuare, III. 1, 16. VII. 5, 18.
Συμβάλλειν φίλους, inimicitias inter amicos atque dissidia concitare, committere, ut propter ipsam fiant amicorum dissidia, VI. 1, 18. συμβ. πρός τινα, conuenire ad aliquem, VI. 2, 11. extr. μέγα συμβάλλεται εἰς-, multum confert, conducit ad-, I. 2, 8. II. 4, 16.
Συμμιγνύναι τοῖς πολεμίοις εἰς χεῖρας, manum conferre cum-, II. 1, 4. συμμίξαι, accedere, se iungere, V. 2, 12. 14.
Συμπαρέπεσθαι, accedere: *praeterea obtingebant, accedebant cet.* II. 1, 10.
Συμπαρομαρτεῖν, adesse, ut socium comitemque, I. 6, 19.
Συμπράκτωρ, adiutor ad negotium conficiendum, III. 3, 14. ὃς συμπράττει, §. 13.
Συμπροθυμεῖσθαι, ad idem efficiendum contendere, eodem incumbere, VI. 1, 13.
Συμφάναι, idem dicere; suo sermone subsequi litteras, IV. 5, 12.

Συμφύεσθαι, natura *esse compactum* (*quo verbo utitur de eadem re Lucret.*), IV. 3, 4.

Σὺν τῷ καλῷ, ἀγαθῷ, δικαίῳ, honeste, conservata honestate, iuste, III. 1, 9. VIII. 2, 11. σὺν τῷ νόμῳ, legi conuenienter, eius ratione habita, I. 3, 14.

Συναγορεύω, adstipulor, IV. 3, 3. VI. 2, 9.

Συναινεῖν, adsentiri, comprobare, IV. 4, 3. VIII. 5, 10.

Συναλίζειν, congregare, I. 4, 14.

Συναλλαγὴ, reconciliatio gratiæ, pacis, III. 1, 23.

Συναξιῶν, idem velle (ut ἀξιόω, *peto, volo, cupio*), VII. 1, 8. *deus annuit votis tuis, ut in prima acie cum tuis pugnares. conf.* VI. 3, 12.

Συνάπτειν μάχην, prælium committere, I. 6, 19. συνῆψαν τὰ ἄκρα, ierant, usque dum extremus extremum contingeret, VII. 5, 2.

Συναρμόζεσθαι ἔχειν γυναῖκα, habere uxorem ex animi sententia, VII. 5, 21.

Συναυλίζεσθαι ἐς-, versari inter-, congregari in numerum-, I. 2, 15.

Συνεπαῖν, assentiri, IV. 2, 20.

Συνεπηχεῖν, conclamare; cum C. exorsus effet pæana, clamor exercitus universi secutus est, III. 3, 26. VII. 1, 13.

Συνεπιτίθεσθαι, simul adoriri & inuadere, IV. 2, 2.

Συνεφεῖν, assentiri, VIII. 1, 2.

Σύνθημα παραγγυᾶν, tesseram dare, III. 3, 26. VII. 1, 6.

Συνίσημι, συνήσω, addam tibi, qui te deducat, VII. 3, 4. συνήσων ἀντίπαλον, excitaturus, redditurus hostem, adversarium, VI. 1, 15. συνάντες ἐπί τινα, qui conspirarunt contra aliquem, I. 1, 2. συνεπκότες ἐς τὸ αὐτὸ, qui iuncti societate ac fœdere, - ἐς ἓν, consociarunt consilia, I. 5, 2.

Συντάττειν, συντεταγμένοι, qui stant instructa acie, IV. 2, 12. agmine disposito, III. 3, 13. & sic συνταξάμενοι, §. 16. συνταξάμενος, constitutis rebus omnibus, II. 4, 19.

Συντελεῖν, conferre, VI. 1, 26.

Συσκευάζεσθαι, vasa colligere, III. 1, 24. V. 3, 19. συσκευασία, vasorum collectio, IV. 2, 17. συσκευάζεσθαι, parare, apparare, VI. 2, 10. parare iter,

VIII.

VIII. 7, 1. Sed συσκευάζεσθαι ἄνθρωπον, capere laqueis, & captioſe tenere, V. 1, 8.
Συσκοτάζει, adveſperaſcit, nox ſe intendit, VII. 5, 7.
Συσπειρᾶσθαι, condenſari, conglobari, VII. 5, 3.
Συσεγάζω, συνεσεγασμένοι τὰ ὑπερέχοντα, contecti, qua parte eminent, VI. 2, 7.
Σφαδάζειν, ſaltu ſe attollere & calces iactare, VII. 1, 18.
Σφάλλεσθαι, titubare, I. 3, 9. calamitatem, detrimentum accipere, I. 6, 19. III. 3, 29.
Σχῆμα, πάλιν ἀπολαβεῖν τὸ ἑαυτῆ χ. redire ad priſtinam conditionem, in locum priſtinum, VII. 1, 22.
Σχολῇ ὑπακέειν, lente, tarde obedire, II. 4, 5. VIII. 4, 5. χ. πορεύεσθαι, lente progredi, IV. 2, 3. χολὴν ἄγειν ἀπό τινος, vacuum eſſe a cura rei alicuius, in ea non occupari, VIII. 3, 18.
Σωφρονεῖν, moderate ſe gerere, nihil audere, III. 2, 2.
Σωφροσύνη, temperantia, moderatio, I. 2, 8. II. 2, 7. VIII. 1, 11. ubi oppoſ. ὑβρίζειν, cf. 4, 7. σωφρόνως φέρειν τὰ ἀγαθά, res ſecundas moderate ferre, iis non efferri, ibid. σωφρήνως, IV. 1, 8. oppoſ. ἁπλόως. σωφρονίζω, corrigo alterum, ut moderate ſe gerat, VIII. 6, 8.

T.

Ταμίας, ὁ, procurator rei pecuniariæ, IV. 5, 14.
Ταμιεύεσθαι, conſtituere pro arbitrio, III. 3, 21. IV. 1, 8.
Ταπεινὸν χῆμα, humilis habitus, V. 1, 2. βίος ταπεινὸς, humilis, vita inhonorata, ingloria, III. 3, 24.
Τάπις, ητος, idem ſignif. quod ὁ τάπης, ſtragulum. plur. num. tapetes, VIII. 8, 8.
Τάττειν τινὶ, præſcribere alicui, præcipere, VIII. 3, 4. ὁ τασσόμενος, iuſſus, IV. 5, 6. V. 4, 2. τεταγμένη στρατιὰ, diſpoſitum agmen, V. 2, 1. ἔταξε, manere iuſſit, VII. 4, 6.
Ταῦτα, ideo, I. 4, 27.
Ταχυεργία, celeritas rei conficiendæ, VII. 1, 10. ubi ἔργον, exp. tuarum partium.
Τεκμαίρομαι ὀφθαλμοῖς, prævideo, IV. 3, 4. - ἔκ τινος, colligo ex aliqua re, VII. 5, 22.

Τελᾶν, sumtus facere, VIII. 2, 12. δαπανᾶν.

Τέλα, virorum iustæ & militaris ætatis epith. I. 2, 5. VIII. 7, 3.

Τελεσήρια, sc. ἱερεῖα, q. d. *consummatoria sacra, aut perfectoria, quibus finis & coronis imponitur præclaris actionibus*, VIII. 7, 1. Gesner. Chrestomath.

Τέλα, ἐν τῷ τέλα τάττῳ ἐγενόμην, huic (*ducis*) muneri præpositus, dux exercitus factus sum, I. 6, 12. coll. 5, 5. 7. τοὶ τέλη, magistratus, præfecti, VIII. 5, 13. ἡ σκηνὴ τέλα ἔχει, discedunt, qui in tentorio congregati erant, II. 3, 10. 11. vid. & διαλύειν, & cf. VIII. 4, 12.

Τέμενα, locus sacer, (extra urbem aditus), fanum, VII. 5, 13. VIII. 3, 11.

Τετράζυγον ἅρμα, quatuor temones habens. Temones singuli singulis respondebant iumentorum paribus; atque illi non iuxta se, alii dextri, sinistri alii, sed alii post alios erant positi. VI. 1, 26.

Τίθεσθαί τινα πιστὸν, reddere fidelem, VIII. 7, 3. εὐδαίμονα τ. reddere beatum, IV. 6, 2.

Τιθηνέομαι, nutricis in modum tractare, demulcere, VIII. 5, 10.

Τιμᾶν, afficere, ornare præmio, II. 4, 8. τετιμημένοι, honorati, proceres, VIII. 3, 5.

Τὸ ἀπὸ τῆδε, τὸ ἐκ τῆδε, V. 1, 2. VII. 2, 4. V. 5, 13. VII. 5, 26. ab hoc tempore; in posterum.

Τοίνυν pro δὲ respondet τῷ μὲν, I. 1, 2. καὶ τοίνυν, iam vero, I. 1, 5.

Τόμπαλιν, VIII. 4, 15. eo studio trahi videntur *in contraria* eis, quæ volunt.

Τραγικὴ σκηνὴ, machina theatralis eaque sublimis, qua utuntur tragœdi, VI. 1, 28.

Τρέπειν, τρέψας, mutatis personis refer ad te, & statue, quale tibi videatur, V. 5, 10.

Τροχάζων, citato gradu, II. 4, 2.

Τρωϊκὴ διφρεία, *secundum Scheffer. Cyrenaica erat, quæ habebat pugnatores perpetuo insistentes curribus; Trojana vero, quæ desilientes, cum pugnandum esset.*

Τύρσις, ἡ, turris, VII. 5, 6. relicto a flumine intervallo, quantum magnis turribus sufficeret.

Τυφ-

Τυφλὰ, vid. ἐναντία.
Τύχη. τῆς τύχης (ὦ ſ. φεῦ τ.τ.) o me infelicem, miſerum, ll. 2, 1.

T.

Τβρίζειν, ἐδὲν τι ὑβρισμένη στολῇ, ſtola haudquaquam vili, ll. 4, 4. per ſe quidem vilis non erat, ſed illâ miſſâ ſplendidiſſimâ (vid. ſ. 1.) tamen vilior: hinc φαυλότης.
Τβριστὴς ἵππος, ferox, ferociens, Vll. 5, 22.
Τπάγειν φυγῇ ἐς δυχωρίαν, ſimulatione fugæ hoſtes pertrahere in loca difficilia, impedita, l. 6, 19. ὑπάγω ὑποφεύγων, fugiens me recipio, lll. 2, 4.
Τπαρχος, dux, præfectus, Vll. 4, 5. Vlll. 3, 9.
Τπερβάλλεσθαι ἀγαθοῖς τινα, V. 3, 15. ὑπερβάλλειν εὐεργετοῦντα, Vll. 5, 21. pro νικᾶν, vincere benefaciendo.
Τπερεμπίπλασθαι, ſe ingurgitare, l. 6, 14.
Τπερεκπλήττεσθαι ἐπί τινι, obſtupefieri admiratione alicuius, l. 4, 25. cf. l. 4, 27.
Τπερηδέως, perlibenter, l. 6, 18.
Τπερκαλὴς, formoſiſſima mulier, eximia forma, V. 1, 9.
Τπερφαλαγγεῖν, Vl. 3, 9. *Budæus*: ὑπερφαλάγγησις *eſt, cum utrinque phalanx hoſtibus circumfuſa aciem eorum cœrcet. Livius*: *mox cornua extendendo clauſere & a tergo hoſtes.*
Τπέχειν ἑαυτὸν (τῷ πλήθει), permittere ſe (multitudini), ut, qui velint, regem adeant; idem παρέχειν ἑαυτὸν ἐν τῷ μέσῳ, Vll. 5, 17.
Τπηρετοῦντινι, l. 6, 10. dicuntur, qui commeatum aliasque res neceſſarias exercitui præbent. lV. 6, 2. 3. inſervire alicui, gratum facere.
Τπηρετικὰ ὅπλα, arma, quibus utuntur milites mercenarii, ll. 1, 6.
Τπνομαχεῖν, pugnare cum ſomno; ei opprimere conanti, reluctari. ll. 4, 17. ἀνθίσασθαι ἢ ἀντιπράττειν τῷ ὕπνῳ, ἢ ὕπνε κρατεῖν. Phauorin. Thomas Mag.
Τπὸ c. genit. τᾶ μεγέθυς, præ magnitudine, V. 2, 15. ὑ. σκότε κατέχειν, occultare, lV. 6, 2. ὑπό τινος ἀπολέσθαι, ab aliquo perdi, l. 6, 19. p. 52. ὑπ' αὐτῶν

τῶν πέτων δίκην ἔδοσαν, illis pœnas horum (factorum, huius insolentiæ) dabant, pendebant. ibid. c. Dat. ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν ἐκάθηντο, clypeis tecti sedebant, VII. 1, 19.

Ὑποβάλλειν, commonefacere, suggerere, III. 3, 24. ἐξ ὑποβολῆς, vid. ἐξ.

Ὑπογραφὴ τῶν ὀφθαλμῶν, fucus, quo oculi pinguntur; oculi circumducto nigrore fucati, l. 3, 2.

Ὑπόθεσιν ὑποτίθεμαι, pono id, quod inter amicos æquum et iustum censetur, V. 5, 5.

Ὑπολαβὼν εἶπε, *excepit dicentem*, respondit, V. 5, 11.

Ὑπολείπεσθαι, remanere, l. 4, 27.

Ὑπομένειν, IV. 5, 10. fuscipe hoc, ut-.

Ὑποπτήσσειν, verecundari, subvereri, timidum esse, l. 3, 7. 5, 1. 6, 8.

Ὑποτέμνεσθαι, intercipere, intercludere, l. 4, 19. 21.

Ὑποτρέχειν λῃστὰς, latrones cursu assequi, per compendia quædam illis occurrere, eos prehendere, l. 2, 12.

Ὑποφθονεῖν, subinuidere, IV. 1, 7.

Ὑποχρίεσθαι τὰς ὀφρῦς. VIII. 1, 14. ὑποχρίων, VIII. 8, 10. vid. v. ἔντρωσις & ὑπιγραφή.

Ὑσγινοβαφὴς, tinctus colore hysgini, herbæ, VIII. 3, 7. Hysginus color e coccino purpureoque seu Tyrio fuit mixtus, Plin. H. N. IX, 42.

Ὑφηγεῖσθαι, monstro, indico, præeundo, VIII. 7, 3.

Ὑφίεσθαι, remittere, cedere, II. 1, 12. VI. 3, 12.

Ὑφίστασθαι, in se recipere, suscipere, VI. 3, 12. ὑποστάντες, subsistentes, IV. 2, 15.

Φ.

Φαίνειν τινὰ deferre, l, 2, 14.

Φάλαγξ. VII. 1, 4. VIII. 5, 8. acies media: *nam cornibus oppon.* ἐπὶ φάλαγγ& ἄγειν, l. 6, 19. *Budæus vertit: quodsi in phalangem composito agmine incedenti aliunde hostilis acies quam fronte occurrerit, qua ratione obversam aciem expediat in eos promovere.*

Φανερὰ, non obscura, nobilis, VII. 5, 20.

Φείδεσθαι τὸ λέγειν, non dicere, l. 6, 16. μὴ φείδε διδάσκειν, doce, quæso. l. 6. 19.

ρειν καὶ ἄγειν, hostiliter vastare, prædas agere, III. 2, 6. Aliter III. 3, 2. afferre

ferre libenter promteque. vid. & V. 5, 9. ταῦτα φέρουσί τινες-, conferunt, conducunt ad- VIII. 1, 14.
Φήμη, oraculum, vox divina monitrix, VIII. 7, 1.
Φθέγγεται βροντή, tonat, VII. 1, 2.
Φιλόκυλος, pulcrarum rerum ſtudioſus, I. 3, 3. περίοπλα φ. qui operam dat, ut nitida arma habeat, II. 1, 9.
Φιλοσοφεῖν, VI. 1, 21. didici, ad hanc ſapientiam perveni.
Φλαῦρον, VIII. 2, 7. male, ſcelerate.
Φλυαρεῖν, nugas agere, I. 4, 11.
Φοβερὸς timidus (ex oppoſ.), III. 3, 10.
Φοιτᾶν εἰς τὰ διδασκαλεῖα, frequentare, I. 2, 6. φ. εἰς διδασκάλου, magiſtro uti aliquo, II. 3, 5.
Φόρημα, onus, III. 1, 14.
Φραστὴρ, explicator, qui rem deſcribit, IV. 5, 8. φρ. τ. ὁδῶ, qui viam monſtrat, V. 4, 18.
Φράττειν πόρους, obſepire vias, exitum intercludere, II. 4, 17.
Φρονεῖν μέγα (de tauro,) ferocire, VII. 5, 22. φρονῶν-, ſi idem te ſentire conſtiterit, quod dicis, IV. 5, 3. Φρονεῖν ὑπὲρ ἄνθρωπον, ultra quam hominem decet, efferri, VIII. 7, 1.
Φύειν, εἰ τἀτοὔκτως ἐπεφύκει, ſi res ita ſe haberet, V. 1, 5. ἀνθρώπῳ πεφυκότι, ita natura comparatum eſſe, ut homo facilius etc. I. 1, 3. τὰ ἡδέα πεφυκότα, quæ natura iucunda ſunt, IV. 3, 4.
Φύλακες ἐφ' ἵππων, præſidium equitum, I. 4, 7.
Φυλακτήρων, locus, in quo præſidium eſt, VII. 5, 6.
Φῦλον, gens, natio, I. 5, 2.
Φύρδην, promiſcue, permixtim, VII. 1, 18.
Φύσα, flatus (*ventre conceptus*) I. 2, 16.
Φύσις, externus corporis habitus, VI. 4, 2.
Φῶς, πρὸς φ. ad ignem, VII. 5, 10. κατὰ φ. vid. κατά.

X.

Χάριεν, lepidum, I. 4, 13.
Χαρίζεσθαι τῇ ἡδονῇ, voluptati indulgere, IV. 3, 1.
Χαριστήρια, ſacra gratiis agendis, ſ. gratulatoria, IV. 1, 2. VIII. 7, 1. donaria, munera gratiæ referendæ cauſſa, VII. 2, 8.
Χαριτία, lepidum & ioculare factum, II. 2, 6. coll. §. 2.

Χαρμονὴ, gaudium, I. 4, 22.
Χεὶρ, ἐκ χειρὸς, vid. εκ. Χειρόμακτρον, mantile, I. 3, 5. χειρὶς, ἡ, manica, VIII. 3, 7.
Χιλὸς, ὁ, pabulum, VI. 3, 3.
Χλιδὴ, ἐν χλ. delicate, IV. 5, 17.
Χρήζω, volo, I. 6, 12. II. 1, 6. VII. 3, 4.
Χρῆμα καλόν τι καὶ μέγα, cervus forma præstans & ingens, I. 4, 8. *ingentia corpora*, *Virg.* πάμπολύ τι χρῆμα σφενδονητῶν, permagna manus funditorum, II. 1, 2. χρημάτων, pro πραγμάτων, V. 2, 15.
Χρηματίζεσθαι, opes sibi comparare, III. 3, 4.
Χρῆσθαί τινι, tractare aliquem aliquo modo, I. 4, 13.
Χωννύειν μνῆμα, *de sepulcrali cippo*, VII. 3, 4. 6.
Χώρα, locus, IV. 5, 14. donec suo quæque loco posita fuerint. χ. de dignitate, ordine, II. 1, 10.
Χωρὶς εἶναι, non esse una, VI. 1, 6. χωρὶς γενόμενοι, divisi in partes, IV. 1, 8.
Χωριτικῶς, rustice, ut agricolæ solent, tenuiter, IV. 5, 17.
Χῶρος, ὁ, ager, VII. 4, 5.

Ψ.

Ψέλλιον, armilla, I. 3, 2.
Ψεύδειν τὴν ἐλπίδα, vanam spem ostendere, I. 5, 7.
Ψεύδεσθαι συνθήκας, fidem datam fallere, non servare, V. 5, 2. Ψεύδεται ἐμβαλὼν προσδοκίαν, inanem spem facit, I. 6, 16.
Ψηφίζεσθαι, sciscere, decernere, II. 2, 12.
Ψιλὴ μάχαιρα, vid. κοπίς. Ψιλοὶ ἱππέων, sine equitatu, nudi ab e. V. 3, 22. Ψιλοὶ στρατιῶται, milites levi armatu.
Ψιλοῦν τινα, efficere, ut aliquis cum paucis relictus nihil virium habeat, IV. 5, 6.
Ψυχὴ, vita, III. 3, 20. libido, I. 3, 15. appetitus (*edendi et bibendi*), VII. 2, 11. ἡ Ψυχὴ οὐ προσίετο σῖτον, cibi non erat appetens; hebetata erat cibi appetentia, VIII. 7, 2. ἡ ψυχὴ οὐχ οὕτω παρεσκεύασται, non mihi animus est (*deliberare*), V. 1, 12.
Ψυχρὸς, frigidus, qui non facile movetur amore, VIII. 4, 10. *deinde* frigidus, *qui ineptus, ieiunus in verbis.*
Ψωραλέος, scabiosus, I. 4, 11.

Ω.

Ὠθεῖσθαι, de adeuntibus, quorum alii alios impellunt, depellunt, VII. 5, 14.

Ὡς,

Ὡς, pro πρὸς, I. 3, 12. 4, 26. IV. 6, 5. V. 3, 7. Cum accusativo *personæ*, & *rei*. Viger. c. VIII. s. 10. v. 16.

Ὡς δ' αὕτως, pro ὡσαύτως δὲ, II. 1, 9. VI. 4, 5.

Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ut plurimum, I. 6, 19. p. 50. II. 1, 15. ὡς τὰ πολλά.

Ὡς παρ' ἐμὲ τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλετε (sc. χαίρειν) meis verbis matrem valere iubete, VIII. 7, 3.

Ὡς τάχιστα ἀφίκετο, simul ac venit, I. 3, 1. *ut primum*.

Ὥσπερ εἰκὸς, ut fit, ut assolet, pro more, II. 1, 2. *Interdum exp. ut consentaneum, ut verisimile, ut credibile, ut par est, ut decet, etc.*

Ὠτακουστεῖν, captare auribus, V. 3, 21. VIII. 2, 7.

Index

II.

INDEX
RERUM LATINUS.
Numeri paginas indicant.

A.

Abradates, rex Susianus, maritus Pantheæ. legagatus ab Assyrio ad regem Bactrianorum de societate, 163. a novo rege Assyriorum iniuriosius tractatus transit ad Cyrum; venit ad uxorem captam; a Cyro excipitur, 222. currus huic parat suo sumtu, 223. præfectus iis, qui machinas bellicas curabant, 240. in prœlio excussus curru interficitur ab Aegyptiis, 254. *vid. Panthea.*

Accusator temerarius a Persis punitur, 6.

Acies instruitur a rege Assyrio, 118. a Crœso, 235. 237. a Cyro, 238. *seqq.* de acie differit Cambyses, 52.

Adolescentiæ cura singularis habenda, 7.

Adusius, Persa, vir laudatus, mittitur a Cyro in Cariam, divisam in duas partes contrarias; utrique parti se fauere præ se fert; utraque se deceptam credit; feliciter controversiæ componuntur, 267. Cares eum sibi Satrapam expetunt, 268. iungit se Cyri iussu Hystaspæ in Phrygiam minorem misso, *ib.* Caribus datur Satrapa, 330.

Aegyptii, socii Assyriorum, 226. quomodo instructi, armati, *ib.* 244. fortiter pugnant; undique vexantur a Persis, 255. dedunt se Cyro, 256, qui eis dat oppida, 257. Aegyptum Cyrus subigit, 3. 333.

Aemulatio acuit ingenia, 60. laudabilis æm. 141. Cyrus efficit, ut inter milites sit laudis æmulatio, 316.

Aeoles, *populi habitantes in Græciæ Asiaticæ regione, quæ inter Ioniam & Troadem.* Aeoles in exercitu Crœsi, 226.

Aglai-

Aglaitadas, centurio, homo auſterus, a riſu alieniſſimus, 66.
Agricolis in bello parcendum cenſet Cyrus, 195.
Amicis in bello maxime prodeſſe poteſt, ſe inimicum ſimulans, 180.
Amicitia ab ineunte ætate culta, 131.
Amoris quantæ vires: cogit etiam invitos, 165. 219. amor Sophiſta improbus, 220.
Andramias, dux peditatus Medici, 186.
Animantia natura pugnare docta, 74.
Apum ſtudia in regem ſuum. Similia hominum in Cyrum, 168.
Aquila perticæ præfixa, ſignum Cyri militare. *a Perſis poſtea ſervatum*, 246.
Arabes, *gens confinis Babyloniæ*, parent regi Aſſyrio: eorum rex interficitur ab Hyrcaniis, 136. ſubiguntur a Cyro, 269. 3. cum antea & ipſi in Cræſi exercitu militaſſent, 226.
Araſambas, dux peditatus Cyri, 246.
Araſpes, Medus, 163. Cyro familiariſſimus a puero, *ib.* 29. Pantheæ cuſtos datus, *ib.* 167. amore incenditur, 167. 219. matronam ſollicitat, 219. deterret eum Artabazus: mœrore fere ac pudore conficitur, *ibid.* Cyri hortatu ſimulat fugam, it ad Lydos & Aſſyrios tanquam explorator, 220. inſtructus a Cyro, 221. iocatur ſibi duas eſſe animas, bonam & pravam, 220. adhibetur a Croeſo ad aciem inſtruendam, 236. revertitur ad Cyrum, cui renunciat res hoſtium, numerum, aciei inſtituendæ rationem, conſilia, 238.
Aribæus, rex Cappadociæ, 55. interficitur ab Hyrcaniis, 136.
Armenii, *Medis finitimi*, 56. eorum rex bellum fecit Aſtyagi: victus promiſit ſe penſurum tributum, daturum copias, quando victor denuntiarit, neque munitiones habiturum, 90. deficere cogitat a Cyaxare, 82. Cyrus venationem ſimulans contra eum exit, 83. regis trepidatio & fuga, 88. ſ. eius mulieres & liberi capiuntur, 89. ipſe proelium recuſat; ſe dedit,

dit, *ib.* causam dicit coram Cyro; fatetur tandem, iure se posse interfici, 90. s. amicus Cyaxarii & fidus per Cyrum factus, 97. dat copias Cyro & pecuniam, *ib.* 100. gratis captivos recipit, 95. ipse cum uxore gratus erga Cyrum, 104. 108.
Arsamas, dux peditatus Cyri, 248.
Artabazus, *Medus*, dicit cognatum Cyri se esse, 29. vir laudatissimus, *ib.* vehementer Cyrum admiratur, et cum eo esse cupit, *ib.* Medis, ut apud Cyrum maneant, suadet, 129. 168. dicit de amicorum difficili aditu ad Cyrum nimis occupatum, 278. praeest peditibus, 240.
Artabates, *Persa*, curribus praepositus in ἐξελάσει, 308. *Medus* victor in ludo equestri, 310. Cyrus misit Artabatan Satrapam in Cappadociam, 330.
Artacamae a Cyro datur satrapia Phrygiae magnae, 330.
Artagersas, praefectus peditum Cyri, 240.
Artanas, imperans magnae Phrygiae, 55.
Artaxerxes, *Mnemon*, Persarum rex, vino deditus, 343.
Artes, fontes bonorum, 260.
Artuchas, dux Hyrcaniorum, 186.
Asiadatas, praefectus equitum Cyri, 240.
Asiani, proficiscentes in bellum ducere secum solebant, quae habebant cariſſima, 141.
Assyrii, *gens quae in Asia maiore habitarat ultra Tigrin.* regis filius venatur in finibus Mediae, sed non sine maleficio, 25. ab Astyage depellitur, ubi magni aestimatur Cyri opera, 26. *seqq.* rex pater multas nationes vel subigit, vel bello petit, 31. cogitat de medis arterendis, 31. hos & Persas inuidiose criminans, multas gentes ipsis infensas reddere studet, 32. eius copiae, 55.
Assyrii castra consuevere fossa circumdare, cur? 114. acies a rege instruitur, 118. is oratione milites exhortatur, *ibid.* vincitur, 122. male vexan-

xantur Assyrii a Medis Persisque persequentibus & in castra illorum irrumpere conantibus, 123. regi Assyriae mortuo succedit filius (*homo improbus*) 126. Assyriorum fuga inordinata, 136. rex (*novus*) Gadatan, qui defecerat, ulciscendi cupidus fugatur, 192. proficiscitur in Lydiam; eius consilium Cyrus intelligit, 217. Assyriorum apparatus, 226. vincuntur proelio, 255. rex Babylone capta interficitur a Gobrya & Gadata, 275. itaque Assyrii a Cyro subacti, 3.

Astyages, Medorum rex. pater Mandanes, 4. arcessit nepotem Cyrum, 10. dominatum imperio tenet, 18. exit armis tutaturus fines suos contra Assyrios, 25. victoriam equestrem Cyro debet, cuius virtutem ac vigorem vehementissime admiratur, 28. Cyrum in patriam reuocatum dimittit ac prosequitur, 29. moritur, 31.

Aures oculique regis Persarum, 299.

Auxiliari amicis, res iusta & laudabilis, 35.

B.

Babylon, *Chaldaicarum gentium caput, Plin.* muri eius alti, firmi. 271. per Euphraten ipsum visa munitior, *ibid.* capitur a Cyro, 274. *vid. Cyrus.* Babylone rex habitat per hiemem, quia regio tepidior, 333.

Babylonii in Cyri potestatem redacti, 3.

Bactri; *bi, de quibus agit Xenophon, ponendi videntur in Susianorum vicinia. vid. Hutchinsoni Diss. 1. de Xenoph.* bello petuntur ab Assyrio, 31. Abradates ad illos Assyrii legatus, 163. pars fiunt imperii Cyri, 3.

C.

Cadusii, *populus eis Euphraten, Arabiam versus situs, Sacis vicinus.* numerosus, validus, 175. Assyrio infensi sese adiungunt Cyro, 183. temere excurrentes cladem accipiunt, 193. eos, qui euaserunt, Cyrus curat, erigit, 195. novum ducem in locum eius, qui perierat, Cyri permissu & hortatu, eligunt, *ibid.*

Cambyses, Cyri pater, Persa; eius genus, 3. 4. sobrius,

us, 15. in imperio iustus & aequi cultor, 17. gaudet, res a Cyro puero gestas audiens, 28. revocat hunc e Media, *ib.* sermo eximius ab ipso habitus cum filio de arte & officiis imperatoriis, 36-53. filium & Persas sancto iurisiurandi vinculo coniunctos esse vult, 328.

Cambyses, Cyri filius & successor, 336.

Camelos Cyrus colligit, 218. duos sagittarios cuique imponit, 225 camelorum adspectu & odore equi fugantur, 228. 252. eorum statio in acie, 240. 251. ad impedimenta relegantur, 257.

Cappadoces, *Armeniis & Cilicibus confines*, socii Assyriorum, 31. 226. eorum rex interemtus ab Hyrcaniis, 136. subacti a Cyro, 3, 269.

Captivi hostes; ad huiusmodi Cyri sermo, 146. s.

Carduchus, a Cyro praefectus curribus, quibus mulieres vehebantur, 240.

Cares, *in Asia minore siti inter Joniam & Lyciam*, socii Assyriorum, 31. 55. *vid. Adusius.* subacti a Cyro, 3.

Castra, habenda salubri loco, 42. metari, 52. idoneo, i. e. salubri loco & ad subvehenda necessaria commodo ponit Cyrus, 216. eius in hac re & ordinis insignis peritia, 323.

Cayster s. Caystrus *Asiae fluvius in Jonia*, 55.

Certamen militum ludicrum: altera pars bacillis, altera glebis usa, 76. s.

Chaldaei, (*populus, qui ea incoluit loca, e quibus Euphrates, Tigris, Araxes, Cyrus, oriuntur, Hutchinson. Diss. cit.*) confines Armeniae, quam infestant, 97. 100. bellicosi, montani, egentes, mercenarii milites, 102. 104. 106. irruentes eos Armenii non sustinent, 102. a Cyro sunduntur, *ibid.* qui in montanis ipsorum castellum muniendum curat, 103. cui praesidium de suis copiis imponit, 105. *vid. Armenii.* quater mille Chaldaeos mercenarios Cyrus secum abducit, 206. 108. Sardibus praedae nimis cupidi graviter castigantur, 258.

Chry-

Chrysantas, *Persa, dux in exercitu Cyri*, vir praestantissimus, 73. eius sententia, *non eandem esse debere bonorum & ignavorum conditionem*, 69. rem Cyrus Homotimorum permittit suffragiis, *ibid.* Chrysantae oratio de virtutis militaris praestantia, 73. is, ut strenuus bellator, prudens, & qui aeque parere & imperare sciat, in ampliorem gradum promovetur, 125. eleganter dicit sententiam de adornando equitatu, 143. negat ob nuncium de multitudine hostium se sociosque metu perturbatos, 229. praefectus equitum, 246. eius iudicium de acie Croesi, 247. oratio in laudem Cyri & de officio apparendi in atrio regiae, 287. locum in convivio obtinet honoratiorem, 317. locatur cum Cyro de matrimonio, & nominat illum frigidum, 319. fit Satrapa Lyciae & Joniae, 330.

Cibi regum, principum, delicatiores; nec mirum. Cyrus iis, quos honorandos censet, dat apophoreta, 298.

Cilices, *Cappadociae Syriaque finitimi*, foedus Assyriorum, 31. 55. 226. fidi postea Cyro, 3. Satrapa ergo ad illos non mittitur, 266. 330.

Commeatus, annonae militaris necessitas, 137, 230.

Coniux, qualis cuique conveniat, Cyri locatio, 319.

Contubernium militum: eius apta divisio, commoda, 61. s.

Croesus, Lydorum rex, socius Assyriorum, 31. 55. 115. his proelio victis ille fugit misere, 126 136. dux summus ab hostibus Cyri eligitur, 225. victus fugit Sardes, 257. captus ad Cyrum ducit, quem dominum salutat, 259. dat consilium Cyro de Sardibus direptioni non relinquendis, 260. Cyro interroganti respondet, quomodo se gesserit erga Deum Delphicum, & quomodo ab hoc tractatus fuerit, 260. infelix pater, 261. quae ipsum permoverint, ut ducis partes susciperet, *ib.* eius ortus (*a Gyge*), 262. Cyri ei uxorem, filias, &c. reddit, sola bellandi potestate ademta: ille vero

sic se satis beatum putat, ib. Cyrus, quocunque exit, eum secum ducit, 263.
Cupidus nimis vel id, quod habet, amittit. lepidum exemplum, 64. s.
Curruum usus in bello: Cyrus sibi currus comparat; *Usus Cyrenaicus, qui habuit pugnatores curribus perpetuo insistentes; Troianus autem desilientes, cum pugnandum esset*; utrumque Cyrus tollit, 217. quales ipsius fuerint currus, 218. 223. quales Abradatæ, *ib.* numerus curruum, 225. statio in acie, 240.
Cursus publicus seu res vehicularis a Cyro instituitur, 332. *seq.*
Custodes principi necessarii, 280. fidi, 281. qui custodes habet, id agat, ut & ipse sibi sit custos: custodia optima virtutis studium, 286.
Cyaxares, Cyri avunculus, 20. exprobrat illi temeritatem in venando, 21. Cyrus puer prævertit eum invadens Assyrios, 26. Cyaxares succedit patri Astyagi, 31. cum Assyrii comperit sociorumque consilia & apparatum, celeriter & ipse comparat; mittit ad Cambysen & Persas, ut ipsi auxilium ferant, et ad Cyrum, ut dux Persarum, qui mittantur, esse velit, 32. ipse & Cyrus de bello consultant, 54. *seqq.* loquitur cum Cyro de rege Armeniæ ad officia revocando, 82. probat Cyri consilium de profectione in hostes, 114. censet Assyrios prælio victos non esse persequendos, 127. comissatur, 148. asper natura & immitis, 149. ægre fert, Cyrum abiisse cum Medis, *ibid.* avocat copias Medicas ab exercitu Cyri, *ib.* 151. vocatur a Cyro ad consultandum, 201. venit ad exercitum, irascitur & invidet Cyro, 202. putans se contemni, 203. eius incusationem Cyrus refellit, *ib.* queritur Medos a se alieniores per Cyrum factos, 207. sed ipso facto refutatur; cum Cyro redit in gratiam, 209. socios rogat sententiam, continuandum bellum, an exercitus dimittendus,

dus, 213. machinas fabricandas curat, 216. currus falcatos præbet, 225. acceptat munera a Cyro data, & offert ei cum filia Mediam dotis nomine, 326.
Cyllene, oppidum Aegyptiis datum a Cyro.
Cyme, *oppidum in Æolia*, prope mare, 257.
Cyprii, Assyriorum socii, 226. posteaCyro parent, 3. ipsis fidis permittitur, ut suos habeant reges; neque Satrapa eis præponitur, 266.
Cyrus (*maior.*) eius genus, indoles, virtutes, 3. 4. 11. 18. 19. puer usus disciplina Persica feliciter, 4, 10. venit ad Astyagen, 10. multam festivitatem ostendit in dictis & factis, 11. 12. 14. discit equitare, 11. 16. notat Medorum ebrietatem, 14. liberalis erga ministros avi, 13. officiosus erga avum, avunculum, 15. 18. erga æquales, 18. 22. matre revertente in Persidem, is apud avum manet, 15. 18. ipsum puerum minus recte iudicantem magister correxit, 17. puer erat loquacior; cum ætate pudor crescebat, 18. 19. 23. acer venator, 20. 21. 24. quam libidinem avus cœrcet, 23 commodans omnibus, gravis nemini, 24. puer annorum sexdecim arma primum induit; suapte sponte proficiscitur in bellum contra Assyrios, 26. tirocinium ponit præclarum, hostes fugans, 27. redit in Persiam; moesti eum prosequuntur amici Medi, 29 vestem Medicam ab auo acceptam Araspæ donat, 29. 163. in Persia ostendit se patriæ disciplinæ tenacissimum, 31. in epheborum classe pariter unus omnium maxime virtutis laude floret, 31. in classem virorum transit, 32. Seniores eum ducem deligunt Persicarum copiarum, quæ subsidio mittuntur Cyaxari; ipse deligit Homotimos; Deos muneri incipiendo adhibet, 32. oratio, qua delectos milites exhortatur in hostem, 33. s. sacris rite factis it ad exercitum, 35. quem ducit in Mediam, 54. curat, ut Persæ omnes

nes eodem sint armatu, quo Homotimi, 56. de hac re oratio ad Homotimos, 57. ad omnes Persas, 58. eius colloquia inter cœnam faceta, utilia, honesta, 63. *seqq.* oratio exhortatoria instante prælio, 72. *seq.* æquus æstimator militum, 75. utitur Persica veste pretiosioris Medicæ negligens, 80. eius expeditio contra regem Armeniæ, 84. quem ad officium redire cogit, 97. eius oratio ad præfectos Persarum Medorumque de Chaldæis celeriter opprimendis, 101. pacem inter Armenios & Chaldæos conciliat, utrique nationi salutarem, 105. mittit ad regem Indum de pecunia sibi danda, 107. redit in Mediam, 109. ornat muneribus ductores ordinum eosque excitat, *ibid. s.* paratas copias reddit ad expeditionem; bellum in hostico gerendum censet, 111. proficiscitur in Assyrios, 113. castra ponit eo loco, quo totum exercitum hostes non conspicarentur, ut subito aspectu postea tanto magis consternarentur, 115. Cyaxaren monet, exercitum ad castra hostis non ducendum, *ib.* Homotimos in hostes exhortatur, 116. item extremi agminis ductores, 117. dissuadet ardorem in pugnam celerius prodeundi, 119. 121. in aciem producit copias compositas, 121. milites valde incitat; Assyrios vincit & fugat, 122. gloria Cyri crescit, 130. omnes fere Medi sequuntur ipsum, 132. castra Assyriorum occupat, 137. *sq.* prædam prudentissime dividit, sociorum persequentium hostes præcipue memor, 139. 147. oratio ad præfectos de equitatu comparando, 141. rem equestrem instituit, 145. 156. Eius ad Cyaxaren, qui Medos avocarat, litteræ egregiæ, 153. in dividenda præda spectat ad rem equestrem Persicam constituendam, 158. auget exercitum, captis multis libertatem donans, 158 Gobryam Assyrium complectitur, 160. Pantheæ formosissimæ adspe-

ſpectum refugit, 164. continentiam eius ipſa Panthea laudat, 243. oratio ad Medos ac ſocios, quos manere ſecum cupit, 168. Conſilium Cyri de Babylone oppugnanda, 170. iter eo inſtituit, 178. *ſeq.* Cyrus memoria valens, 187. eius oratio poſt cladem vlciſcitur igne ferroque vaſtans Aſſyriorum regionem, 195. ad Babylonem accedit, ſed propius admovere copias mœnibus non vult, 200. Cyaxaren vocat ad exercitum, 201. illi venienti copias oſtendit, 202. querenti cum ipſo graviter reſpondet, ſua merita in ipſum demonſtrat, 203. Cyaxaris hæc extenuare conantis querelas Cyrus abrumpit ſapienter, eumque ſibi placat, 209. Cyrus militum curam cœna potiorem ducit, 210. expeditionem continuandam cenſet, 211. orant eum ſocii, & potiſſimum Gadatas, ut maneat, 212. laudatur fides Cyri, 214. eius oratio de exercitu non dimittendo, 214. in terra hoſtium loca caſtellis idonea communit, 216. apparat bellum magnifice: inter amicos æmulationem efficit, 225. nuntio de hoſtium ingenti vi perterritos milites oratione confirmat, 227. proficiſcitur in hoſtes: ad iter omnia neceſſaria proſpicienda docet accuratiſſime, 230. aciem inſtruit, 238. oratione duces ohortatur, 243. arma habet ſplendidiſſima, 246. prælium caute init cum hoſtibus ipſum circumvenire multitudine cupientibus, 247. obequitans omnes aciei ordines quemque prudenter ac vehementer exhortatur, 243. iactantior imminente pugna, quam pro conſuetudine, 250. in prælio excutitur ab equo vulnerato; confeſtim ſtipatorum aliquis cariſſimum Principem in ſuum equum imponit, 255. hoſtibus prælio victis confeſtim ad Sardes ducit exercitum, 257. urbem capit, 258. Crœſum, qui captus adducitur, excipit humaniter, 259. direptionem Sardium non permittit,

259. miratur Crœsi animum bonum, 263. *vid. Crœsus.* prædas opesque captas curari iubet ac servari diligenter, 263. dolet Abradatæ interitum funusque honestissimum ei faciendum curat, 264. *seq.* machinas iubet fabricari, quibus Sardiani terreantur, 266. demonstrat, avarum se non esse, 269. proficiscitur ad Babylonem, *ib.* multas in ipso itinere nationes sub suam potestatem redigit, *ib. & seqq.* exercitum Babyloni admovet, speculandorum mœnium caussa: eundem abducit callide, 270. rationem obsidendæ urbis ostendit, 272. capit eam, Babyloniis noctu commissantibus, 274. distribuit ducibus ædes procerum ac domos pro cuiusque merito, 276. qua ratione maiestatem regiam paravit, *ib.* cum admitteret omnes atque audiret, ingens hominum accursus, *ib.* Chrysantæ hortatu in regiam immigrat, habitandi caussa, 280. deligit corporis custodes eunuchos, quas ob caussas? 281. Persas constituit satellites, 282. Babyloni præsidium imponit, *ib.* ab Homotimis & reliquis viris vult seruari disciplinam Persicam, 286. curat ipse, vt, qui secum sint partæ felicitatis tutores, eos efficiat quam optimos, 289. Quos frequenter sibi adesse voluerit, eos quo pacto ad id assuefecerit, 291. eos voluit esse pios, 292. iustos, a turpi lucro abstinentes, verecundos, ipse modestiæ verecundiæque exemplum, 293, habitus ac vestitus ipsius & familiarium, 295. monetur a Croeso, ne nimia liberalitate suas opes exhauriat: cui ostendit reapse, qui sui thesauri sint, & quam recte custodiantur, quam bene collocentur, 302. s. prospicit etiam suorum valetudini, 303. certamina suorum instituit prudentissime; iudices dat; efficitque ita, vt tanto magis ipsius gratiam exoptarent omnes, 304. qvo apparatu, qua pompa

pompa ex regia in loca sacra prodierit, firmandæ suæ quoque auctoritatis gratia, 304. *seqq.* eum primum Persæ adorant, 308. certamen equestre instituit, 310. victoriale dat epulum, 315. accumbentibus amicis loca honorata pro meritis assignentur, 315. distribuit eis præmia, 320. Socios dimittit voluntarios, large donatos: manere cupientibus domos agrosque donat, 321. opes Sardibus captas scientissime distribuit & distribuendas curat, *ibid.* iter parat in Persiam, 322. deuertit in Mediam ad Cyaxaren, cui Babylonem tradit & offert munera maxima: profitetur, se filiam Cyaxaris ducturum in matrimonium, si parentes sui consenserint, 326. ducit eam, 328. ingenti exercitu collecto subigit alias nationes, potissimum Aegyptios. fines imperii eius, 333.
Cyri ætate prouecti somnium, 334. Sacrificium & preces, *ib.* oratio vltima ad filios Persicosque magistratus, 335. *seqq.* prædicat suam & in ipso senio felicitatem, 335. de successione constituit, 336. post obitum terræ mox misceri optat, & funus suum vult obiri cum lætitia, 340. moritur. rex maximus. Post eius mortem filiorum dissidia: gentium defectiones. 341.
Cyrus (*minor*), *frater Artaxerxis Mnemonis*, 341.

D.

Daipharnes, homo impolitis moribus, ingenui esse putat tardius obedire; notatur turpiter, 309.
Damatas, dux Caduſiorum, 186.
Datamas, præfectus equitum Cyri, 305.
Dauchus, præfectus Cyri, qui curabat vehicula impedimentorum, 240.
Defectus sæpe paruus & militem & equum & currum inutilem reddit, 238.
Deus consulendus. Deos curare & colere fas est non tantum in aduersis, sed vel maxime in secundis rebus, 36. Cyri exemplum, 292. quorum

discendorum dii occasionem dant, ea discenda. homines tales se præbeant, quales esse debent, si velint precari & propitios deos habere, 37. nihil petendum, quod aduersetur ordini legibusque diuinis, *ib.* de quibus rebus dii consulendi, 45. omnia sciunt, præterita, præsentia, euentura: consulunt iis, quibus propitii sunt, & consulunt libere, 53. dii præsides (*tutelares*), 54. 113. 280.

Difficilius est virum inuenire, qui moderate res secundas ferat, quam qui patienter aduersas, 318.

Direptio vrbium: in hac milites pessimi plerumque plurimum commodi capiunt, 259.

Disciplina militaris remedium adversus metum, 120. pars eius insignis, quomodo milites ordine se & quiete recipiant, 123. 124.

Domui bene structæ comparatur acies, 239.

Dux belli, in apparando bello sit acriter occupatus, 35. sollicitus de commeatu & rerum necessariarum copia, 38. s. prospiciat & paret necessaria, cum maxime abundat, 39. curam habeat valetudinis militum, 40. ipse curet, vt valeat, 42. studeat milites reddere strenuos, obsequiosos, 41. sed cautus sit in spe iniicienda, 43. laudet obedientes, ornet, 44. 82. semetipsum prudentiorem militibus, commodo ipsorum, ostendat, 44. 45. militum sibi amorem conciliet, quomodo, 46. tolerantiorem æstus, frigoris, laboris, & ad omnia se ostendat iis, quibus imperat, 46. ducem cautum, insidiatorem, dolosum, raptorem esse oportet &c. 47. nouas etiam artes in re militari inueniat, 50. semper sit prouidus, die nocteque, 51. ipse fortis fortes efficiat suos, 57. nominatim appellando præfectos vel milites ipsos multum potest proficere, 187. ne cunctando prætermittat vel quæ

quæ scire debeat, vel quæ vt agantur tempus postulet: nec debet raro in conspectum prodire, 278. in tardando sæpe duci etiam optimi apparatus pars aliqua perit, 110.

E.

Ecbatana, *caput Mediæ*, Cyro æstiua agenti sedes, 333.
Embas, dux peditatus Armenii, 186.
Euphrates Babylonem perfluit. eius latitudo, profunditas, 271. deflexi in fossas fluuii alueum, qua is in vrbem influxerat, Cyrus vadosum reddidit, vt milites per eum in vrbem introire possent, 273.
Excubias Cyrus accurate disponit, 148. 187.
Exemplum virtutis Cyrus se suis præbet, 292. & exercitationis, 294. regis ad exemplum totus componitur orbis, 292. exemplorum vsus, 340. Persarum (*qui post Cyrum fuere*) prauis exemplis Asia corrupta, 341.
Exercitus nunquam sit otiosus, 42. *seq.* exerceatur propositis præmiis, 43. 81. suum Cyrus exercet 59. 62, ad omnia toleranda, 75. ordines meditentur officia, quisque tanquam chorus, 43. ab exercitu clam discedere & eorsum aduersus hostes aliquid moliri est periculosum, 194
Exploratores, quales maxime idonei, 224.

F.

Fame ac frigore cauendum, ne milites laborent, 215.
Felicitas vitæ quæ existimari debeat, 262. ea non putanda vitium permittere, 286.
Fides ciuium quomodo paranda, 337.
Fiducia conciliat inuictum animi robur, 177.
Formæ in feminis contemplatio 164. cum attentione & mora est periculosa, 166.
Forti & ignauo non tribuenda paria, 68. 73.
fortes & boni, qui in bello fuerunt, ne deteriores fiant in pace, 285.
Fortuna belli anceps, 72.
Fortunatissimi non sunt continuo, qui plurima habent

habent & custodiunt: quinam ergo? 303.
Fratrum caritas commendatur a Cyro, 337.
Frugalitas iucunda, 8.
Fugere ex acie qui conentur, eos tanquam proditores Cyrus iubet extemplo interfici, 239.
Furiæ exagitantes ac perterrentes facinorosos, 338.

G.

Gabæus, Phrygiæ minoris princeps, 55.
Gadatas Assyrius, exsectus iussu regis Assyrii, 176. assimulans quasi defensurus sit, castellum suum Cyro tradit, 182. Assyrius eum vlcisci statuit, 184. Gadatan quidam ex ipsius equitatu prodere conatur, 190. Gadatas in insidias delapsus pæne occiditur, 191. eius proditor in fuga perit, ib. ille Cyro liberatori gratias agit, 192. vias & regiones castris opportunas indicat, 199.
Gentes Cyrum demereri certatim student, 334.
Gobryas, Assyrius, male habitus a rege, illo qui patri successit, 159. cum equitibus transit ad Cyrum, 158. adoptionem Cyro offert, ipse prole mascula carens: quippe vnicum eius filium filius regis Assyrii in venatione interfecit ex inuidia, *ibid.* orbus Cyrum rogat, vt iniuriam hanc sibi illatam vlciscatur, 160. 171. commendat suam filiam, 161. castellum suum munitum instructumque tradit, 171. eius filiæ forma eximia, *ibid.* confirmat Cyrus, plures secum esse viros tali puella dignos, 172. Gobryas miratur Persarum temperantiam, moderationem, 174. maxime vero admiratur humanitatem Cyri 317. filiam Hystaspæ vxorem dat, Cyro conciliante nuptias, 320.
Gradus militum: boni & officia strenue exsequentes altiorem ascendunt gradum, 60. *seq.*
Græci in Asia, 3. 55. fere omnes Crœsus sibi militare cogit, 226. Cyro tributum pendunt, 268.

H.

Harioli fallere solent, 36.

Ho-

Homines verecundum magis verentur, quam inuerecundum, 293.
Homotimi *apud Persas*: *æquales dignitate*, & passim. *vid. Index verb.*
Honor a Cyro multiplex tribuitur virtutis studio, 295.
Hortatur efficacius ille, qui maxime vel prodesse vel nocere potest, 58.
Hosti arma abiicienti parcit Cyrus; arma retinenti non item, 137. hostibus nocendi s. damno eos afficiendi rationes & artes. captanda tempora, 49. *seq.* metum illis iniicere possunt, qui confidentes aduersus eos tendunt, 112. s.
Humana sapientia & prudentia imperfecta, 53.
Hyrcanii, *populus Assyriis finitimus*, 129. *numero exiguus, equitatu instructus. Hutchinsonus coniicit, eum incoluisse regionem, quæ hodie vocetur Irac prope Arabiam.* ab Assyrio deficiunt ad Cyrum, 130. paciscuntur æquissimis conditionibus: obsides dare volunt, 131. Cyrus generosus nullos accipit, 132. reliqua Hyrcaniorum pars Cyro se adiungit, 134.
Hystaspas, Persa, ex Homotimis, 140. Cyro acceptus inprimis; mittitur cum copiis in Phrygiam Hellespontiacam: rex Phrygum desertus in in eius potestatem venit, 268. castellis imponit præsidia, abit militibus ex Phrygia collectis, pacata prouincia, *ib.* mittitur ad amicos, vt pecuniam hi Cyro suppeditent, & ipse illis commendatur: redit cum vi auri argentique maxima, & ipse muneribus valde ditatus, 301. 302. ducit equitatum Persicum, 250. 308. quærit ex Cyro, cur Chrysantam ipsi præferat; responso acquiescit, 317. filiam Gobryæ ducit in matrimonium, 320. iocatur cum Cyro, *ibid.* Cyrus ei munera præbet, quibus sponsam donet, *ib.*

I.

Iactator, quis? 67.
Ignaui ab exercitu remouendi, 70.
Illyrii; *Adriatici (maris) latus Illyris occupat. Mela.*

Gens

Gens finibus suis contenta, 2.
Imperare hominibus, res haud facilis videtur: facilius videtur omnibus aliis animantibus, quam hominibus imperare, 1. 2. imperare tamen hominibus neque ἀδύνατον, neque difficile, si adhibeatur prudentia, Cyri exemplo, 2. bene imperare est opus maximum, 38. imperare discas parendo, 44. imperium quomodo Cyrus firmarit, 296.
Immortalitas animæ: de statu post vitam differit Cyrus, 338. *vid. omnino Cic. de Senect.* c. 22.
Incipere a Deo fiduciam affert, 35.
Indi: *horum ita meminit Xenephon, vt eos Armeniis & Chaldæis vicinos dicat. Hutchinsonus ponit eos in Colchide, prouocatque ad Herodot.* L. IV. c. 104. *seqq. Valer. Flacc.* L. V. *v.* 421. Assyrius mittit ad eos de societate contra Medos ac Persas, 31. regis Indorum legatio ad Cyaxaren, 79. cui Cyrus ostendit exercitatas suas copias, 80. Indus declarat, læsæ parti se opitulaturum, 8. rex prædiues, 106. mittit Cyro pecuniam & iungit se illi hospitio, 224. tribus ex legatis Indis Cyrus vtitur pro exploratoribus, qui simulent, se a suo rege ad Assyrium missos, 224. reuersi Cyro cognita renuntiant, 226. Inde parent Cyro, 3.
Ingrati homines apud Persas in ius vocantur & puniuntur, 5.
Institutio liberorum: de ista pleræque ciuitates non satis sollicitæ, 4.
Intenti vni rei fiunt meliores per exercitationem, 60.
Ionia, *regio Asiæ minoris*, Iones in exercitu Crœsi, 226.
Iracundia impedit, quo minus capiatur consilium tutissimum, 198.
Itinera militum probe curare boni ducis est, 52. *exempla*: iter Cyri aduersus Armenios, 85. ad Gobryæ castellum, 170. tutissimi itineris cognoscendi Cyrus cupidus, 177. eius iter aduersus Assyrios Gadatæ agrum infestantes, 185. iter

iter nocturnum, 187. prouide institutum, 188. ad iter longius omnia necessaria paranda Cyrus monet accuratissime, 230. *seqq. vid. etiam de ordine*, 322. 325.

K. *vid.* C.

L.

Labor bonis viris obsonium, 285. labores ducunt ad vitam iucundam, 34. iis perferendis qui non pares, *ibid.*

Lacedæmonem Crœsus mittit de societate, 226.

Larissa, *vrbs in Aeolide, vid. Cellar. Geograph. antiq.* L III. c. 3, 72. militibus Aegyptiis a Cyro data, 257.

Laudis, gloriæue studium decet milites fortesque facit, 34. s.

Legibus meliores fieri possunt homines; princeps bonus autem oculata lex, 292.

Leomithres periurus honoratur a Persis (*iis, qui post Cyrum fuerunt*), 342.

Libatio (*in epulis*) 72. 117. 125. 246.

Liberalitas sine auro, 179. liberalitas Cyri, 299. *vid. Cyrus.*

Libertas armis tuenda; sed qui legitima causa in seruitutem deuenit, iugum ne excutiat, 91.

Locus ad sinistram accumbentis Cyro visus honoratior, cur? 315.

Lycaonia, *regio Asiæ, inter Cappadociam, Pamphyliam, Pisidiam & Ciliciam asperam. Plin.* Lycaones, socii Assyriorum, 226.

Lycia, *Asiæ regio inter Pamphyliam & Cariam.* Lycios Babylonii putarunt sibi amiciores esse, quam Persis, 272.

Lydia, *Asiæ regio, super Ioniam procedens, Phrygiæ ab exortu solis vicina, ad septentrionem Mysiæ, meridiana parte Cariam amplectens, Plin.* Lydi Assyriorum socii, *vid. Crœsus.* victos Cyrus ita tractauit, ne sibi quidquam ab iis metuendum esset, 269. eorum terra fertilis, 229. ad Cyri imperium adiuncti, 3.

M.

Madatas, præfectus equitum Persarum, 186.

Magi, *apud Medos ac Persas. vid. Index verb.* 161. 263.

263. 278. 307. Cyrus ipsorum officia & munera constituit, 292.
Magister quidam, qui pueros iustitiam & iniustitiam, verum dicere & mentiri docuit, &c. Lex inde enata, 48.
Maioribus natu reuerentia debetur, 336.
Mandane, Cyri mater, 4. 15. f.
Maragolus, Arabum princeps, 55.
Mariandyni, *populus Asiæ finitimus, Bithynis, Mela* L. I. 19, 1. II. 7, 30. parent Cyro, 3.
Marte aperto pugnaturis quæ vtilia & necessaria, 51.
Media, *Asiæ regio ab occasu transversa oblique Parthiæ occurrens, Plin.* cultus Medis vsitatus, 11. eorum luxus, 12. intemperantia, 148. Medi manent apud Cyrum, 169. Cyaxari partem prædæ offerunt, suamque fidem probant, 209. Media dotis nomine Cyro cedit, *vid. Cyrus. & p.* 3.
Medici castrenses, 42.
Megabyzus, Satrapa missus a Cyro in Arabiam, 330.
Mendax venia se reddit indigniorem, 90.
Mensa principis opportuna quoque ad eos, qui pareant, conciliandos, 297. f.
Metus animum minuit, 177. quam is vim habeat ad hominem reddendum saniorem, 94.
Miles obsequentior in rerum necessariarum copia, 39. gradus mil. *vid. gradus.* milites probe exercitati decori sunt principi, 80. milites mercenarii, 228. militum animos attollit causa belli iusta, 35. alius alium ad pugnandum excitans, 122. 239. nominatim iubeantur 188. negligi se videntes cadunt animis, 210. qui servant ordinem, maiora commoda consequantur, 259.
Moderatio & verecundia quomodo differant, 293. Cyrus moderationis exemplum suis, *ibid.* Idem moderatus in rebus secundis, 336.
Mutatio in victu, quæ sensim fit, melius toleratur, 230. N.
Necessitas, magistra patientiæ, 76. Nosce

Nosce teipsum, 261.
Numero copiarum freti non continuo victores, 178.

O.

Obedientia ciuitatis felicitas, 287. obedientes sine tergiuersatione Cyrus præcipuo in honore habet, 293. strenui in obsequio, 309.
Oculi regis & aures, qui, 299.
Oeconomiam Cyrus constituit ad modum ordinum in exercitu, 290. vt paucorum, quibus ceteri subsint, administratione res procurentur, dirigantur, *ibid.* 332.
Opere qui in vno diligenter versatur, illud præstat perfectius, 295.
Optimi legendi milites, vndecunque sint, 71.
Ordo, vt in domo & familia, sic & in castris vtilis & necessarius, 323. s. ordines servari a militibus in exercitiis iucundum, 65. s.

P.

Pabulationis opportunitates, 217.
Pactolus, *fluvius in Lydia*, 226.
Pæan, in honorem Dei in cœna, 121. pæan ἐμβατήριος, 248. 252.
Palma, *arbor*, 272.
Panthea, *Susiana, vxor Abradatæ*, forma longe præstantissima in omni Asia, capitur, Cyro seligitur, 161. custoditur ab Araspe, qui eam mirifice laudat, 163. marito fida, pudica, 219. Cyro nuntiat, periculum sibi esse ab Araspe, *ibid.* maritum arcessit ad Cyrum, 221. monet illum de officiis erga Cyrum bene meritum, 222. 264. armis ornat, 223. alioque cultu prodituram in aciem. maritum esse dicit ornamentum suum maximum. amoris coniugalis insigne exemplum. 242. valere maritum iubet animo tenerrimo, 243. grauissime mortem eius luget, 263. manus sibi affert & exanimis ad mariti pectus accidit, 264. hæc videntes tres illius eunuchi voluntaria morte occumbunt. monimenta illi & marito, atque eunuchis structa, 266.

Paphla-

Paphlagonia, *Asiæ minoris regio inter Bithyniam & Pontum regionem sita sub Ponto Euxino.* Paphlagones inuitati in societatem ab Assyrio rege, 31. 55. sunt in Crœsi exercitu, 226. parent Cyro, 3. 330.

Parentes probi pueros imitatione sui student erudire, quæ disciplina præstantissima, 286.

Pecunia rerum gerendarum neruus, 82.

Persarum instituta, *leges*, hæ ordiuntur a bono publico; prouisum per eas educationi liberorum, 4. forum liberale, quadripartitum, 5. gens distributa in XII. tribus; præfecti puerorum, epheborum, virorum, seniorum: *pueri* discunt iustitiam, continentiam, temperantiam, obedientiam; erudiuntur in sagittando, iaculando, 6. scholæ omnibus sine discrimine apertæ, 9. *iuuenes*, custodes vrbis, ministrant magistratibus, comites regis in venatu; frugales; eorum certamina, 7. 8. *virorum* munera s. officia, 8. *seq.* armatura, 9. *Seniores* magistri puerorum, 5. non proficiscuntur in bellum extra patriam; domi sunt iudices, legunt magistratus, 9. Persæ neminem excludunt honoribus, magistratibus, qui legitime & gradatim fuerit progressus; improbum, officii sui negligentem vel iuuenem vel virum eiiciunt cum ignominia, 9. eorum temperantia, 127. corporum siccitas; laborando cibum digerunt conficiuntque, 10. moderatio in victu, 12. cultus tenuior, 11. delectus militum, quomodo, ab iis habitus, 32. apud eos equi rariores, 11. natura regionis ipsorum, *ibid.* Persas equestri militia Cyrus auget; Persæ equites, 141. *seqq.* 327. & passim. Persarum gentem antea minus celebrem Cyrus effecit clarissimam, aliarum dominam, 327. 335. *Vid. Cyrus. Persæ post Cyrum* degenerant, impii, 346. erga Deum ac propinquos. perfidi, periuri, 341.

341. auari, iniusti, turpis lucri studiosi, 342. bonis inuident. Segnes, 343. mollis eorum viuendi ratio, 344. *seq.* ignauia in bello, 345. *seq.* & exercitationum negligentes. gulosi, temulenti, 343. puerorum institutio ab iis negligitur, & hi ignari manent naturæ multorum, quæ terra fert, 344. sine Græcis militibus bellare nolunt, neque contra Græcos, nisi & ipsi Græcos habeant, 346.

Persidæ: genus a Perses, 4.

Pharnuchus, Cyri præfectus equitum, 240. Satrapa in Phrygia Hellespontiaca & Aeolide, 330.

Pheraulas, Persa, inferioris ordinis: eius indoles, habitus; Cyro acceptus & familiaris; sententia & oratio forti viro digna, de fortitudine & gloriæ studio, 74. vitam molestam ab ineunte ætate vixit, 75. s. manuum labore victum quæsiuit, & patrem senem aluit, 312. ei cura eorum commissa, quæ ad ἐξήλωσιν pertinebant, 305. *seq.* erat quippe vir prudens, ordinis & elegantiæ peritus amansque, 306. diues factus a Cyro, 312. generosus diuitiarum contemtor, 313. studiosus amicorum, humanissimus, 315. *vid. Sacas, q. g.*

Phrygia magna, *regio Asiæ minoris, habuit vicinos ad sinistram Gallogræcos, ad dextram Lycaonas versus meridiem, versus occidentem Lydos.* hanc sub imperium Cyrus subiunxit, 3. 269. Phrygia *ad Hellespontum*, huius princeps victis Assyriis misere fugit, 136, ipsa regio, quomodo a Cyro subacta, 268. vtrique Phryges (*antea socii Assyriorum*) itaque fiunt imperii Cyri portio, 3.

Phœnices, *habitarunt in Asia, Palæstinis confines, ad mare.* Socii Assyriorum, & in exercitu Crœsi, 226. a Cyro in ditionem redacti, 3.

Pompa, qua rex Persarum prodiit e regia ad loca sacra, describitur, 307. *seq.*

Posteritatis reuerentia filiis commendatur a Cyro, 339.
Prædæ auiditas disciplinæ militari noxia, 253. prudenter diuidendæ prædæ rationes & exempla, 139. 155. 157. 179.
Præsse: qui præest, ne sit subiectis deterior, 286. 294. quo is melior, eo sincerius præstantur, quæ lex postulat, 289. sollicite vitet omnia, quæ contemtum ipsi afferre possint, 295.
Præfecti, accurate suam cohortem exercentis exemplum, 78. exemplo sint iis, quibus parendum, 120. dignos ostendant se suo munere, 245.
Præguſtatores, *pincernæ regum*; eorum munus, 14. dexteritas, 13.
Præliorum eventus magis pendet ab animis, quam corporum viribus, 112. vel militum numero, 178.
Princeps anteeat eos, qui parent, industria, prouidentia; non otio, &c. 38. acerbus in omnes sibi subiectos vehementer errat, 203. bonus non differt a bono patre, 287. Cyrus vt talis laudatur etiam post mortem, 209. princeps bonus similis bono pastori, 301. princeps amet ciues, ab iis redamari cupiens, 297. ornans bonos ciues ipse se ornat maxime, 305.
Prudentia quomodo adipiscenda, 45.
Psaltriæ captiuæ, 161. vnam Cyrus Medo cuidam roganti tradit libentissimus, 162.
Puerorum institutio Cyro curæ est, 286.
Pugnam inire s. manum conserere cum hoste, quando consultum sit, 46.

Q.

Qualis haberi vis, talis esto, 45.
Qui non talis est, qualis esse debet, is neque alios ad virtutis studium recte excitare potest, 290.
Qui ditiores videri cupiunt, quam sunt, non prudenter agunt, 322.
Qui suas opes occultare student, illiberales, 322. qualem se bonus vir hic præbeat, *ibid.*

R.

R.

Rambacas, Medus, præfectus equitum, 186. Regis Persarum munificentia, 299.
Regnandi difficultas, 337.
Reuerentiam aduersus deos filiis commendat Cyrus moribundus, 339.

S.

Sabaris, *regis Armeniæ filius natu minor*, 88.
Sacas, prægustator Astyagis; Cyro puero inuisus; cur? 13. 15. amicus postea, 20.
Sacæ, *Assyriis & Hyrcaniis confines*, 175. (*Hutchinsonus: Sacarum forsan nomine terræ istius ad septentrionalem Arabiæ desertæ partem sitæ, quam Saccæam vocat Ptolomæus, incolas designauit Xenophon.*) Assyrio infensi, Cyro se adiungunt, 183. 3.
Sacas quidam gregarius, victor in ludo equestri, 310. a Cyro impulsus petit nictans gleba iacta Pheraulan, qui nec mouetur, nec respicit, *ibid.* donat Pheraulæ equum suum, 311. diuitem hominem beatum iudicat, 313. ei Pheraulas opes suas tradit, ea lege, vt ipsum tractet tanquam hospitem, 314. Sacas libenter & fideliter præstat omnia, 315.
Sacrificia factitans, deosque invocans Cyrus res suas quasque & litans auspicatur, 32. 35. 54. 84. 101. 113. 116. 121. 150. 233. 238. 241. 243. 245. s. 280. gratus hinc erga deos, 334.
Sambaulas, præfectus cohortis in Cyri exercitu, militem egregium habens, at deformem. cuius refugiens osculum fuit risui ceteris, 71 *seq.*
Sana mens: vtile ad sanitatem redire, si deliqueris, 92. num repente homo ex malesano fieri sanus possit? *ib.*
Sardes, *caput Lydiæ*, sedes Croesi, 257. opulentissima vrbs Asiæ post Babylonem, 259.

Satrapas Cyrus mittit ad gentes subactas, 328. s. llicitus de illorum fide, 329. iubet illos omnino sic sese tractare, quemadmodum sciant regem se gerere, 330. seq.

eorum gubernatio inuisitur, 332.
Scientiam militarem traditurus quæ tradere debeat, 40. s. ea præcipue discenda ex peritis & exercitatis viris, 41. 52.
Sciritæ, *apud Lacedæmonios*, 130. *incoluerunt Scirum, Aegæi maris insulam (inter Cycladas); Arcadum colonia. Sciritarum cohors in exercitu Spartanorum primo in periculis loco constituta.*
Scythæ, numerosa gens, rex Scytharum regni sui finibus contentus, 2.
Segnes aliis labores omnes delegari cupiunt, 73.
Seruorum quomodo Cyrus curam habuerit, 295. & illi eum patrem vocant, 296.
Signa, omina, Cyro secunda obtingunt, 36. 54. 84. 113. 133. 150. 246.
Splendor etiam externus iis conuenit, qui imperant, 295.
Stratagemata Cyri, 86. 114. 135. Cyro a Gobrya ostensum stratagema & probatum 188.
Subactas gentes quomodo Cyrus in potestate retinuerit, 296.
Sudor, sine hoc Cyrus & Persæ cibum non capiunt, 62. 294.
Susa, *caput Susianæ; regionis in Assyria*; Susis Cyrus habitauit verno tempore, 333.
Syri, numerosa gens, a rege Assyrio subiguntur, 31. prælio victi fugiunt, 228. subiguntur a Cyro, 3. Syriæ fertilitas, 229.

T.

Tabernaculorum quæ Cyro cura; quæ ipsi visa vtilissima, 61. ipsius tabernaculum. in illud inuitat præfectos & milites frequenter ad cœnam, 63.
Tactice, militaris scientiæ parua pars, 41.
Tanaoxares, Cyri filius natu minor; cui pater destinat Satrapiam Mediæ, Armeniæ & Caduciorum, 336. is & frater, post mortem patris, inter se discordantes, 341.
Temperantiæ exemplum Cyrus præbet suis, 293.
Tentare Deum nefas, 260.
Tessera, signum bellicum, 121. 248.

Tham-

Thambradas, dux Sacarum peditum, 186.
Thesauri Cyro veri qui visi, & eorum custodia, 302. *seq.*
Thraces; *eorum terra fines habuit Hæmum montem, Macedoniam, Aegæum mare, Propontidem & Pontum Euxinum*: mercenarii milites in exercitu Assyriorum & Crœsi, 226 gens propagandi fines regni non cupida, 2.
Thybarra, locus, ad quem Croesus collectum exercitum ducit; (*in quo acti subinde conuentus, &c.* 226.)
Thyribaris, Cyrus victor castra ponit, 257.
Tigranes *filius natu maior* regis Armeniæ, 89. venationis socius Cyro; philosophum secum habuit adolescens, 93. quem corruptorem filii esse suspicatus rex pater occidit; morituri verba digna sapienti viro, 99. Tigranes adest, cum pater cauſſam dicit, 90. bene patris cauſſam agit, 92. *seq.* amat vxorem, dignam illam et pudicam, 98. 99. dux Armeniorum, Cyaxaris iam sociorum; Cyro expeditionis socius, 100. s. comes, 109. 310. 315. eius vxor muneribus afficitur a Cyro, 320. honestissimo nomine.
Transfugas Assyriorum Cyrus diligenter percontatur, 119. 217.

V.

Venatio, belli meditatio, 7. maxime militiæ equestris, 294. ipsa et aucupium schola stratagematum, 50. s.
Venenum metuit Cyrus puer, ne vino admixtum sit, 14.
Verba virtutem non addunt, neque ex ignauo strenuus, neque fortis ex timido exercitus oratione imperatoris fit, 119. s. *vid. Sallust. Catil.* c. 60.
Via facillima est exercitui breuissima, 87.

Victi fortiter persequendi, 134. sunt metuentiores, 177. vt libentius pareant, victores sese illis meliores ostendant, 284. victus in certamine Cyrus

rus puer nihilo segnius perseuerauit, 19. 20.

Victoria; in hac salus est, neque in fuga, 125.
Victoris militis fiducia, 177. s.
Vincere bene de se meritos bene merendo de ipsis, 179.
Vir perfectæ virtutis, qui alios meliores efficere potest, 117.
Virtute nihil vtilius, 250.
virtus colitur ab hominibus, vt sibi aliisque bona comparent, 33.
Viuarium, *Persis paradisus*, 20. 294. 331. sed venatio in campo Cyro puero iucundior, 22.
Voluptates præsentes plerosque magis mouent, quam virtus, 70.
Vrbanitas non contumeliosa, 174.

STVTGARDIÆ
Typis Christoph. Godofr. Mæntleri.

ERRATA.

Pag. 2. lin. 27. lege Ἰλλυριὸς Ἰλλυριῶν
p. 3. l. 20. leg. ἐσπέραν
p. 5. l. 27. leg. ἄρχοντες
p. 9. l. 4. leg. καλέμενα
p. 12. l. 27 leg. Ἀσυάγην
p. 20. l. 5. leg. δύναιτό οἱ
p. 29. l. 9. leg. ὄντιν᾽
p. 38. l. 5. leg. ταυτά μοι
p. 40. l. 8. leg. ᾗ ἐσι
p. 52. l, 3 14. leg. ὅπως.
p. 54. l. 2. leg. ἐπεὶ l. vlt. ἄνδρας;
p. 61. l 26. leg. κακίω
p. 87. l. 27. leg. Ἀρμενίων τῳ
p. 91. l. 15. leg. ψευδόμαι
p. 104. l. 21. leg. νῦν
p. 108. l. 9. leg. Καὶ ὃ
p. 117. l. vlt. leg. ἀπιόντες
p. 122. l. 13. leg. ἀφίεσαν
p. 123. l. 14. leg. Ἀσσυρίων
p. 125. l. 23. leg. προνοεῖτε
p. 126. l. 24. leg. ὑπομείνοιεν
p. 128. l. 16. leg. εὐρυχωρίᾳ
p. 147 - 157. leg. CAPVT V.
p. 159. leg. CAPVT VI.
p. 157. l. 26. leg. τεθράμμεθα
p. 168. l. 1. leg. ἦν τι
p. 171. l. 12. leg. εἰσῆλθεν
p. 176. l. 23. leg. τοι αὐτὸν
p. 177. l. 10. leg. φῄς
p. 186. l. 19. poſt πάντα pon. comma.
p. 206. l. 15. leg. τὰ δὲ σὰ
p. 233. l. 9. leg. προσαγαγὼν
p. 240. l. 15. leg. μείζω
p. 253. l. 25. leg. τὲς μὲν
p. 258. l. 10. leg. ὅπη
p. 281. l. 20. leg. τᾶ μὲν
p. 319. l. 19. poſt ἔφη pon. comma.
p. 330. l. 10. leg. Φρυγίαν.
p. 338. corrig. 2. in numero paginæ.

Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187/phys_0443
DFG

Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187/phys_0446
DFG

Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187/phys_0448
DFG

bertas armis tuenda; sed qui legitima cauſſa in ſeruitutem deuenit, iugum ne excutiat, 91.
ocus ad ſiniſtram accumbentis Cyro viſus honoratior, cur? 315.
ycaonia, *regio Aſiæ, inter Cappadociam, Pamphyliam, Piſidiam & Ciliciam asperam. Plin.* Lycaones, ſocii Aſſyriorum, 226.
ycia, *Aſiæ regio inter Pamphyliam & Cariam.* Lycios Babylonii putarunt ſibi amiciores eſſe, quam Perſis, 272.
ydia, *Aſiæ regio, ſuper Ioniam procedens, Phrygiæ ab exortu ſolis vicina, ad ſeptentrionem Myſiæ, meridiana parte Cariam amplectens, Plin.* Lydi Aſſyriorum ſocii, *vid. Cræſus.* victos Cyrus ita tractauit, ne ſibi quidquam ab iis metuendum eſſet, 269. eorum terra fertilis, 229. ad Cyri imperium adiuncti, 3.

M.

Madatas, præfectus equitum Perſarum, 186.
Magi, *apud Medos ac Perſas. vid. Index verb.* 161. 263.

Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No. 572
Patch Reference numbers on UTT
C1 B1 A1 C2 B2 A2 B5 A5 20 18 17 16 11
10 09 03 02 01 C7 B7 A7 C8 B8 A8 C9 B9
the scale towards document
Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1729833187/phys_0449
DFG